ಡೊಂಬರ ಸಮುದಾಯದ ಮಹಿಳೆಯರ ಸಮಕಾಲೀನ ಅಧ್ಯಯನ

ಪಿಎಚ್.ಡಿ. ಪದವಿಗಾಗಿ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಸಾದರಪಡಿಸಿದ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧ

ಸಂಶೋಧಕಿ

ಜ್ಯೋತಿ .ಡಿ.ಬಿ

ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರು

ಪ್ರೊ. ಹಿ.ಚಿ. ಬೋರಲಿಂಗಯ್ಯ

ಸಮಾಜ ವಿಜ್ಞಾನಗಳ ನಿಕಾಯ

ಬುಡಕಟ್ಟು ಅಧ್ಯಯನ ವಿಭಾಗ

ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ

ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯ ೫೮೩ ೨೭೬

೨೦೦೮

252

ಡೊಂಬರ ಸಮುದಾಯದ ಮಹಿಳೆಯರ ಸಮಕಾಲೀನ ಅಧ್ಯಯನ

ಪಿಎಚ್.ಡಿ. ಪದವಿಗಾಗಿ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಸಾದರಪಡಿಸಿದ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧ

ಸಂಶೋಧಕಿ

ಜ್ಯೋತಿ .ಡಿ.ಬಿ

ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರು

ಪ್ರೊ. ಹಿ.ಚಿ. ಬೋರಲಿಂಗಯ್ಯ

ಸಮಾಜ ವಿಜ್ಞಾನಗಳ ನಿಕಾಯ

ಬುಡಕಟ್ಟು ಅಧ್ಯಯನ ವಿಭಾಗ

ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ

ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯ ೫೮೩ ೨೭೬

ಪ್ರಮಾಣ ಪತ್ರ

"ಡೊಂಬರ ಸಮುದಾಯದ ಮಹಿಳೆಯರ ಸಮಕಾಲೀನ ಅಧ್ಯಯನ" ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧವನ್ನು ಪಿಎಚ್ ಡಿ ಪದವಿಗಾಗಿ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಪ್ರೊ. ಹಿ.ಚಿ. ಬೋರಲಿಂಗಯ್ಯ ಅವರ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧದ ಯಾವುದೇ ಭಾಗವನ್ನು ಈ ಮೊದಲು ಬೇರೆ ಯಾವುದೇ ಉದ್ದೇಶ ಅಥವಾ ಪದವಿಗಳಿಗಾಗಿ ಸಲ್ಲಿಸಿರುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಪ್ರಮಾಣೀಕರಿಸುತ್ತೇನೆ.

D.B. Jyothi

ದಿನಾಂಕ : 20/2/06
ಸ್ಥಳ : ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯ

(ಜ್ಯೋತಿ .ಡಿ.ಬಿ)
ಪಿಎಚ್ ಡಿ ಸಂಶೋಧನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿ
ಬುಡಕಟ್ಟು ಅಧ್ಯಯನ ವಿಭಾಗ
ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ
ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯ-೫೮೩ ೨೭೬

ದೃಢೀಕರಣ ಪತ್ರ

"ಡೊಂಬರ ಸಮುದಾಯದ ಮಹಿಳೆಯರ ಸಮಕಾಲೀನ ಅಧ್ಯಯನ" ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧವನ್ನು ಕುಮಾರಿ ಜ್ಯೋತಿ ಡಿ.ಬಿ. ಇವರು ನನ್ನ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಪಿಎಚ್ ಡಿ ಪದವಿಗಾಗಿ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವ ವಿದ್ಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿರುವ ಪ್ರಸ್ತುತ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧದ ಯಾವುದೇ ಭಾಗವನ್ನು ಈ ಮೊದಲು ಬೇರೆ ಯಾವುದೇ ಉದ್ದೇಶ ಅಥವಾ ಪದವಿಗಳಿಗಾಗಿ ಸಲ್ಲಿಸಿರುವುದಿಲ್ಲ ವೆಂದು ದೃಢೀಕರಿಸುತ್ತೇನೆ.

ದಿನಾಂಕ : ೨೦/೨/೦೮
ಸ್ಥಳ : ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯ

(ಪ್ರೊ. ಹಿ.ಚಿ. ಬೋರಲಿಂಗಯ್ಯ)
ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರು
ಬುಡಕಟ್ಟು ಅಧ್ಯಯನ ವಿಭಾಗ
ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ
ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯ-೫೮೩ ೨೭೬

ಪರಿವಿಡಿ

ಡೊಂಬರ ಸಮುದಾಯದ ಮಹಿಳೆಯರ ಸಮಕಾಲೀನ ಅಧ್ಯಯನ

ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯ ಮಾಡಿದ ಜಿಲ್ಲೆಗಳು

ಅಧ್ಯಾಯ ೧

ಪ್ರವೇಶ - ವ್ಯಾಪ್ತಿ - ವಿಧಾನ

೧.೧ ಪ್ರವೇಶ

೧.೨ ಮಹತ್ವ

೧.೩ ಉದ್ದೇಶ

೧.೪ ವ್ಯಾಪ್ತಿ

೧.೫ ಅಧ್ಯಯನದ ವಿಧಾನಗಳು

ಅಧ್ಯಾಯ ೧

ಪ್ರವೇಶ - ವ್ಯಾಪ್ತಿ - ವಿಧಾನ

೧.೧ ಪ್ರವೇಶ

೧.೨ ಮಹತ್ವ

೧.೩ ಉದ್ದೇಶ

೧.೪ ವ್ಯಾಪ್ತಿ

೧.೫ ಅಧ್ಯಯನದ ವಿಧಾನಗಳು

ಪ್ರವೇಶ - ವ್ಯಾಪ್ತಿ - ವಿಧಾನ

ಪ್ರವೇಶ

ಭಾರತೀಯ ಮಹಿಳೆ ಎಂಬ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯು ಅಮೂರ್ತ ಮತ್ತು ಅಲೌಕಿಕ ಊಹೆ. ಇಂತಹ ಊಹೆಯ ಬಂಧನದಲ್ಲಿ ಬಂಧಿತರಾದವರು ಡೊಂಬರ ಮಹಿಳೆಯರು. ಡೊಂಬರಂತಹ ತಳ ಸಮುದಾಯದ ಮಹಿಳೆಯರನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿದರೆ ಉಳಿದೆಲ್ಲಾ ಸಮುದಾಯಗಳು ಅದರಲ್ಲೂ ಮೇಲುವರ್ಗದ ಸಮುದಾಯಗಳ ಮಹಿಳೆಯರ ಸ್ಥಾನಮಾನಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಸುಧಾರಿತಗೊಂಡಿವೆ. ಕಾರಣ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕ ವಲಯಗಳು ಇವರ ಪರವಾಗಿವೆ. ಆದರೆ ತಳಸಮುದಾಯ ಗಳನ್ನು ಆರ್ಥಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಅಸ್ಥಿತ್ವಮಾನದಂಡದಿಂದ ದೂರವಿರಿಸಿದ್ದರ ಪರಿಣಾಮಗಳಿಂದಾಗಿ ಪ್ರಗತಿಯ ಪ್ರಧಾನ ಧಾರೆಯಲ್ಲಿ ಹೊಂದಾಣಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ತತ್‌ಪರಿಣಾಮ ತಳ ಸಮುದಾಯಗಳು ಸಂಪ್ರದಾಯಿಕವಾಗಿಯೆ ವೃತ್ತಿ, ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಉಳಿದುಕೊಂಡವು. ಹೊಂದಾಣಿಕೆ ಮತ್ತು ಪುನರ್ ಸೃಷ್ಠಿಯು ಬದುಕಿನ ಜೀವಾಳವಾಗಿದ್ದರ ನಿಮಿತ್ತ ಇಂತಹ ಸಮುದಾಯಗಳು ಹೊಂದಾಣಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಾಗದೆ, ಪುನರ್ ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಅವಕಾಶಗಳಿಲ್ಲದೆ ತಳಸಮುದಾಯಗಳು ಭವಿಷ್ಯ ರೂಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಸಮಾಜದ ರಚನಾತ್ಮಕ ಬದುಕಿಗೆ ವೃತ್ತಿಗಳು ಅನಿವಾರ್ಯ. ಅಂತಹ ವೃತ್ತಿಗಳ ಪರಮಾಧಿಕಾರವನ್ನು ಸಮಾಜದ ಬಲಿಷ್ಠವಾದ ಕೆಲವೇ ಜಾತಿಗಳು ನಿಯಂತ್ರಿಸಿವೆ. ಪರಿಣಾಮ ಹೆಚ್ಚು ಆದಾಯ ಬಾರದ, ಗೌರವ ಕೊಡದ ಸಾಮ್ಾಜಿಕ ಅಂತಸ್ತು ನೀಡದ ವೃತ್ತಿ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಸಮುದಾಯಗಳನ್ನು ಬಂಧಿಸಲಾಯಿತು. ಇಂತಹ ವೃತ್ತಿಗಳನ್ನೇ ಆ ಸಮುದಾಯ ಆರಾಧ್ಯ ದೈವವೆಂಬ ಮನೋಭಾವದಿಂದ ಭಕ್ತಿ ಗೌರವ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಅಂದಿನಿಂದ ಇಂದಿನತನಕವೂ ಉಳಿಸಿಕೊಂಡು ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿವೆ.

ಇಂದೂ ಎಲ್ಲೆಡೆ ಪಸರಿಸಿರುವ ಮತ್ತು ನಮ್ಮದೆ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಎಂದು ಬೀಗುವ ಸಮುದಾಯಗಳು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವ ಬಹುಮುಖ್ಯ ಸಂಗತಿ ಎಂದರೆ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ನಿರ್ಮಾಪಕರಾರು ಎಂಬುದು. ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಎಂಬ ಮೌಲ್ಯವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ರೂಪಿಸಿದ್ದು ಮೊದಲಿಗೆ ಇಂತಹ ತಳ

ಸಮುದಾಯದ ಮಹಿಳೆಯರೆ. ಅದು ಆ ಕಾಲದ ಅಗತ್ಯಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ವಿಕಾಸಗೊಂಡು ಸಾಗಿಬಂದಿದೆ. ಅಂದಿನ ಮಾತೃ ಮೌಲ್ಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಅಪ್ಪಟವಾದ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ನಿಷ್ಠವಾದ ಜೀವನ ಕ್ರಮ ವಾಗಿತ್ತು. ಹಾಗಾಗಿಯೆ ಜೀವನ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಈ ಸಮುದಾಯದ ಮಹಿಳೆಯರು ನಿಸರ್ಗದ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿಯೆ ಗುರುತಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು.

ಸಂಸ್ಕೃತಿ - ನಿಸರ್ಗ - ಮತ್ತು ಮಹಿಳೆ ಈ ಮೂರು ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳು ಒಂದೇ ಭಾವನೆಯ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ರೂಪಗಳು. ಹಾಗಾಗಿಯೆ ಇಂತಹ ಸಮುದಾಯದ ಮಹಿಳೆಯರು ಗತಕಾಲದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಬೇರುಗಳಿಂದಲೆ ವರ್ತಮಾನದ ಜೊತೆಗೆ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಿಸುತ್ತಾರೆ. ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಧರ್ಮವು ಲಿಂಗ ತಾರತಮ್ಯದ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆ ತಳ್ಳಿಹಾಕುವಂತಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಅದಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಲಿಂಗ ಸಮಾನ ತತ್ವವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ಪ್ರತಿಪಾದನೆಯ ಅಂಶ ಅಡಗಿರುವುದು ತಳ ಸಮುದಾಯದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಆಂತರ್ಯದಲ್ಲಿ. ಕಾರಣ ಮಹಿಳೆಯರ ಅನನ್ಯ ಚಹರೆಗಳು ಕಾಣುವುದೇ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ. ಆಕೆಗೆ ಸೃಜನಶೀಲವಾದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಸಿಕ್ಕಿರುವುದು ಕೂಡ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ನಿರೂಪಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಎಂಬುದು ವಿಶೇಷ.

ಈ ಸಮುದಾಯಗಳ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಅಖಂಡವಾದ ಲೋಕ ದೃಷ್ಟಿಯಿದೆ. ಅವಸಾನದ ಕೊನೆಯ ಕ್ಷಣದಲ್ಲೂ ಅದು ವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ತನಗೆ ಏನೂ ಉಳಿದಿಲ್ಲ ಎಂದುಕೊಂಡಾಗಲೂ ಏನೋ ಒಂದಿದೆ ಎಂಬ ಸಕರಾತ್ಮಕ ವಿಶ್ವಾಸದಲ್ಲಿ ಬದುಕನ್ನು ಎದುರಿಸುತ್ತಲಿದ್ದಾರೆ. ಇಂತಹ ಸಾಹಸ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಬಹುಮುಖ್ಯ ಕಾರಣಗಳೆಂದರೆ ಎಂದೆಂದಿಗೂ ವಿಶ್ವಾಸ ಘಾತುಕವಾದ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಸೃಷ್ಟಿಸಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲರ ಹಿತಕಾಯುವ ವಿಶ್ವಾಸವೆ ಅನನ್ಯವಾದದ್ದು ಎಂದು ತಿಳಿದಿವೆ. ಪಿತೃಪ್ರಧಾನವ್ಯವಸ್ಥೆ, ಜಾತಿವ್ಯವಸ್ಥೆ, ಮೇಲುವರ್ಗದ ವಂಚನಾ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಅವರುಗಳ ಎಲ್ಲಾ ಎಲ್ಲೆಗಳನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸಿಕೊಂಡಾಗಲೂ ವಿಶ್ವಾಸ ಕಳೆದುಕೊಂಡಿಲ್ಲ. ಯಾವ ಅಧಿಕಾರ ಇಲ್ಲದಿದ್ದಾಗಲೂ ಭೌತಿಕ ಜಗತ್ತಿನ ಆಚೆಗಿನ ಲೋಕವೆಲ್ಲಾ ತನ್ನದೇ ಎಂಬ ಅಖಂಡ ಭಾವದಿಂದಲೇ ಜೀವಿಸುತ್ತಲಿವೆ. ಬಹುರೂಪಿ ದೇಶಿ ಉತ್ಪಾದನಾ ಕೌಶಲ್ಯದ ಪರಂಪರೆ ಯೊಂದಿಗೆ ಗತಕಾಲ ಹಾಗೂ ವರ್ತಮಾನದ ಎರಡು ಅತಿ-ಮಿತಿಗಳ ನಡುವೆ ಭವಿಷ್ಯ ರೂಪಿಸಿ ಕೊಳ್ಳಲು ದಾರಿಗಳಿಲ್ಲದಿದ್ದರು ದಾರಿಗಳನ್ನು ಹುಡುಕುವ ಪ್ರಯತ್ನದಲ್ಲಿ ಹೆಣಗಾಡುತ್ತಲೆ ಆಧುನಿಕೋತ್ತರ ಜೀವನ ಮೌಲ್ಯಗಳ ಆಧ್ಯಾತ್ಮ ಹಾಗೂ ಸಮಾನತೆಯ ಧ್ಯಾನದ ರೂಪ-ವಿರೂಪ ಗಳನ್ನು ಅನುಸಂಧಾನ ಮಾಡಿಕೊಂಡೇ ಗಾಢವಾದ ವಿಶ್ವಾಸದ ಕಡೆಗೆ ಚಲಿಸುತ್ತಲಿವೆ. ಚಲಿಸುವಿಕೆಯ ಪಯಣದಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ಅವಘಡಗಳು ಸಂಭವಿಸಿದರೂ ಚೇತರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ, ಮುಗ್ಗರಿಸುತ್ತ ಮತ್ತೇ ಚೇತರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಲಿವೆ. ಇಂತಹ ಬದುಕಿನ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಡೊಂಬ ಸಮುದಾಯದವು ಹೇಗೆ ದಾರಿ ತಪ್ಪುತ್ತದೆ ಮತ್ತೆ ಹೇಗೆ ದಾರಿ ಪತ್ತೆ ಮಾಡುತ್ತದೆಂದು ಹಾಗೂ ಆ ಪಯಣದಲ್ಲಿ ಡೊಂಬ ಮಹಿಳೆಯರ ಪಾತ್ರವೇನು? ಹೇಗೆ ಬದುಕಿನೊಂದಿಗೆ ಮುಖಾಮುಖಿ ಯಾಗಿದ್ದಾಳೆಂದು ವಿವಿಧ

ಆಯಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಯನಗಳ ಮೂಲಕ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಅದರಲ್ಲೂ ಪ್ರಸ್ತುತ ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಡೊಂಬ ಮಹಿಳೆಯರ ಬದುಕಿನ ಚಿತ್ರಣವನ್ನು ಶೋಧಿಸಿ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಲಾಗಿದೆ. ನನ್ನ ಸೀಮಿತ ಕಾಲವಧಿಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ವಿಷಯವನ್ನು ಗಮನದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಸಂಶೋಧನೆಗೆ ಧಕ್ಕೆ ಬಾರದಂತೆ ಅಧ್ಯಯನ ಕೈಗೊಂಡು ದಾಖಲಿಸಲಾಗಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಅಧ್ಯಯನವೆ ಅಂತ್ಯವೆಂದು ಭಾವಿಸದೆ ಸಂಶೋಧನೆಗೆ ನ್ಯಾಯ ಒದಗಿಸಿದ್ದೇನೆಂಬ ದೃಢವಿಶ್ವಾಸವಿದೆ.

ಮಹತ್ವ

ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿಸರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ಮಾನವ ಸಮೂಹಗಳು ವಾಸವಾಗಿದ್ದು ಕೆಲವು ಸಮೂಹಗಳು ಸಾಮಾಜಿಕ, ಆರ್ಥಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಬದಲಾವಣೆ ಹಾಗೂ ಅವಕಾಶಗಳನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಜೀವನ ಮುಖ್ಯ ವಾಹಿನಿಯ ಎಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿವೆ. ಆದರೆ ಅಲೆಮಾರಿ ಸಮುದಾಯಗಳು ನೆಲ ಮತ್ತು ನೆಲೆ ಎರಡರಿಂದಲೂ ವಂಚಿತರಾಗಿ ಅಲೆಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ಬಲಿಷ್ಠ ಸಮುದಾಯಗಳಿಗೆ ಅಲೆಮಾರಿ ಸಮುದಾಯಗಳು ನಿಕೃಷ್ಟವಾಗಿ ಕಾಣಬಹುದಾದರೂ ಈ ಎರಡೂ ಸಮುದಾಯಗಳ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಜಗತ್ತು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಮೌಲ್ಯಗಳು, ಜೀವನಶೈಲಿ ಇತ್ಯಾದಿ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನವಿಭಿನ್ನರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಸಾಮಾಜಿಕ ಅಂತಸ್ತು, ಆರ್ಥಿಕ ಬಿಗುತನ, ಆಡಳಿತ ಕಪಟತನವನ್ನು ಬಲಿತ ಸಮುದಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಗಮನಿಸಿದಾಗ ದಿಗ್ದರ್ಶನವಾಗುವುದು. ಇದಕ್ಕೆ ವಿರೋಧ ಎಂಬಂತೆ ಡೊಂಬ ಸಮುದಾಯವು ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿದೆ. ಈ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿಯೆ ಡೊಂಬ ಸಮುದಾಯ ಮತ್ತು ಡೊಂಬ ಸಮುದಾಯದ ಮಹಿಳೆಯು ಇತರೆ ಸಮುದಾಯಗಳಿಗಿಂತ ಹೇಗೆ ಮಹತ್ವರಾಗುತ್ತಾರೆಂದು ನೋಡುವುದಾಗಿದೆ.

ಆಧುನಿಕ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಅನನ್ಯತೆಗಳು ಜಾಗತೀಕರಣದಲ್ಲಿ ಮರೆಯಾಗುವುದಕ್ಕಿಂತ ಮೊದಲು ಡೊಂಬ ಸಮುದಾಯದ ಮಹಿಳೆಯರ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿರುವುದು ಮೊದಲ ಮಹತ್ವವಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿಯ ತನಕವೂ ಈ ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ಅಧ್ಯಯನ ನಡೆಯದಿದ್ದರ ನಿಮಿತ್ತ ಈ ಅಧ್ಯಯನ ಮಹತ್ವಪಡೆದುಕೊಂಡಿದೆ.

ಭೂಮಿಯ ಸಹನಗುಣ ಹೊಂದಿರುವ ಮತ್ತು ಎಲ್ಲವನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸುವ ವಿವೇಕ ಕೂಡ ಅಖಂಡವಾದ ಲೋಕದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಬಂದುದು ದೊಂಬರ ಮಹಿಳೆಯರಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಅಖಂಡತ್ವವಿರುವ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಈ ಅಧ್ಯಯನ ಮಹತ್ವ ಪಡೆದುಕೊಂಡಿದೆ. ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ದಂಡಿಸಿಕೊಂಡು ನೋವು ನುಂಗಿ ಸಂಸಾರ ಮತ್ತು ಸಮಾಜ ಎರಡರಲ್ಲೂ ಸವಾಲು ಎದುರಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಅತಿಯಾಗಿ ತಿನ್ನುವುದು ಅನೈತಿಕ, ಅಧರ್ಮ ಮತ್ತು ವಂಚಕತನ. ಆದರೆ ಈ ಸಮುದಾಯದ ಮಹಿಳೆಯರು ಬೇಡಿ ತಂದರೂ ಅದನ್ನು ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಅಸ್ಮಿತ್ವದ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಹಂಚಿಕೊಂಡು ತಿನ್ನುವ ತತ್ವವನ್ನು ಈ ಸಮಾಜ ಅನುಸರಿಸಿದೆ. ಹಂಚಿಕೊಂಡಾಗ ಮಾತ್ರ ಪ್ರೀತಿ, ವಿಶ್ವಾಸ ಸಾಧ್ಯ. ಊಳಿಗ

ಮಾನ್ಯ ಸಮಾಜಗಳು ಎಲ್ಲವನ್ನು ಕಿತ್ತುಕೊಳ್ಳುವ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಹೇರಿದರೆ ಈ ಮಹಿಳೆಯರು ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳುವ ನೀತಿಯನ್ನು ಕಲಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಡೊಂಬರ ಮಹಿಳೆಯರಲ್ಲಿರುವ ಅಂತಃಕರಣದ ಮಾತೃ ಗುಣಗಳ ವಿಶಿಷ್ಟತೆ ತಿಳಿಯುವುದು ಮತ್ತು ಅದರ ಮಹತ್ವ, ವಿಶಾಲತೆ, ಕಂಡುಕೊಂಡು ಇಂದಿನ ಯಾಂತ್ರಿಕ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಅನ್ವಯ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದೆಂದು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವುದು ಮಹತ್ವದ್ದಾಗಿದೆ. ಕರಕುಶಲ ಕಲೆ ಹಾಗೂ ಉತ್ಪಾದನೆ ಮತ್ತು ಸಾಹಸಕಲೆಗಳು ಜೀವನಕ್ಕೆ ಎಷ್ಟು ಬಹುಮುಖ್ಯವಾಗುತ್ತವೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಸ್ತುತ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಎಷ್ಟು ಅವಶ್ಯಕತೆಯಿದೆ ಎಂದು ತಿಳಿದು, ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ತಿಳಿಸುವ ಆಶಯದಿಂದ ಅಧ್ಯಯನ ಕೈಗೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ.

ಈಗಾಗಲೆ ಅನೇಕ ಅಧ್ಯಯನಕಾರರು, ವಿದ್ವಾಂಸರು, ಸಂಶೋಧಕರು ಅಲೆಮಾರಿ ಮತ್ತು ಡೊಂಬರ ಸಮುದಾಯದ ಬಗ್ಗೆ ಅಧ್ಯಯನ ಕೈಗೊಂಡಿದ್ದರು. ಡೊಂಬ ಮಹಿಳೆಯನ್ನು ಕೇಂದ್ರ ವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕ ಹಿನ್ನಲೆ ಮತ್ತು ಆ ಸಮುದಾಯದ ಮಹಿಳೆಯರ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಈ ತನಕ ಅಧ್ಯಯನ ನಡೆದಿಲ್ಲ. ಆ ಕಾರ್ಯ ಕೈಗೊಂಡಿದ್ದರಿಂದ ಈ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಹತ್ವವಿದೆ. ಹೀಗೆ ಈ ಅಧ್ಯಯನವು ಡೊಂಬ ಮಹಿಳೆಯರ ಕುರಿತು ವಿವಿಧ ಆಯಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟ ಬದುಕಿನ ಚಿತ್ರಣ ಕಟ್ಟಿಕೊಡುವ ಪ್ರಯತ್ನವಾಗಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಅಧ್ಯಯನವು ಮಹತ್ವ ಪಡೆದು ಕೊಳ್ಳಬಹುದೆಂಬ ವಿಶ್ವಾಸವಿದೆ.

ಉದ್ದೇಶ

ಒಂದು ಸಮುದಾಯದ ಅಧ್ಯಯನವೆಂದರೆ ಮನೆ, ಸಂಪ್ರದಾಯ, ಆಚರಣೆ, ವಿವಾಹ, ಸಾವು ಇಷ್ಟಕ್ಕೆ ಸೀಮಿತವಾಗಿರದೆ ಜನನದಿಂದ ಮರಣದವರೆಗೂ ಸಂಭವಿಸಬಹುದಾದ ಎಲ್ಲಾ ಬಗೆಯ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳನ್ನು ಒಂದೊಂದು ಮಗ್ಗಲುಗಳಾಗಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುವುದು ತುಂಬಾ ಅವಶ್ಯಕ. ಈ ತರಹದ ಅಧ್ಯಯನವು ಒಂದು ವಿಧವಾದರೆ ಇತರರ ಅಧ್ಯಯನವು ಮತ್ತೊಂದು ತಿರುವು ಪಡೆದಿರುತ್ತದೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನದ ಬಹುಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶ ಡೊಂಬ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಕಾಣ ಬರುವ ಮೂರು ಪ್ರಕಾರದ ಅಲೆಮಾರಿ ಡೊಂಬಮಹಿಳೆ, ಅರೆ-ಅಲೆಮಾರಿ ಡೊಂಬ ಮಹಿಳೆ ಮತ್ತು ನೆಲೆನಿಂತ ಡೊಂಬ ಮಹಿಳೆಯರ ಒಟ್ಟಾರೆ ಜೀವನಕ್ರಮ ಯಾವ ತರದ್ದು? ಬಲಿತ ಮತ್ತು ನೆಲೆನಿಂತ ಇತರೆ ಸಮುದಾಯಗಳ ಜೀವನಕ್ರಮಕ್ಕಿಂತ ಹೇಗೆ ಭಿನ್ನ? ಏಕೆ ಭಿನ್ನ? ಎಂಬುದನ್ನು ಶೋಧಿಸುವುದು ಬಹುಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶ.

ಈ ಮೂರು ಪ್ರಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಡೊಂಬರ ಮಹಿಳೆಯರು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಅಂತಃ ಕರಣದ ಮಾತೃಗುಣ, ನೈತಿಕ ನಿಯಮ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಾಮರಸ್ಯದ ಮೌಲ್ಯ. ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಸಮಷ್ಟಿ ತನದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವೇನು? ಅಂತಹ ಗುಣಗಳು ಆ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಉಪಯುಕ್ತವೆ? ಅಥವಾ ಆ

ಗುಣಗಳು ಅವರುಗಳನ್ನು ದಾರಿತಪ್ಪಿಸಿವೆಯೆ? ಎಂಬುದನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿ ಪತ್ತೆ ಮಾಡುವುದು.

ಸಾಮಾಜಿಕ ಮನ್ನಣೆ ಸಿಗದ ದೇವದಾಸಿ, ಬಸವಿ, ಜೋಗತಿಯಂತಹ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಈ ಸಮುದಾಯದವರಿಗೇಕೆ ಮೀಸಲು? ಇದರ ಹಿಂದೆ ಯಾರ ಕೈವಾಡವಿದೆ? ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಯುವ ಮಹತ್ವಕಾಂಕ್ಷೆ. ಸಾಹಸ ಕಲೆ ಮತ್ತು ರಂಗಪರಂಪರೆ ಈ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಹೇಗೆ ವರವಾಗಿದೆ, ಹೇಗೆ ಶಾಪವಾಗಿದೆ? ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಯುವ ಕುತೂಹಲ. ಕುಶಲತೆ ಹಾಗೂ ಉತ್ಪಾದನಾ ಕೌಶಲ್ಯವು ಈ ಮಹಿಳೆಯರಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಸಿದ್ಧಿಯಾಗಿದೆ. ಇವು ಅವರ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಎಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಆಪ್ತವಾಗಿವೆ? ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದು.

ಐತಿಹಾಸಿಕ ಹೆಗ್ಗಳಿಕೆಯಿದ್ದರೂ ಈ ಸಮುದಾಯದ ಬದುಕು ಏಕೆ ಅಂಚಿನಲ್ಲಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದು ಹಾಗೂ ವಿವಿಧ ಕಾಲ ಘಟ್ಟಗಳಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರ ಬದುಕಿನ ರೂಪಾಂತರ ತಿಳಿಯುವ ಕೌತುಕ ಮತ್ತು ೨೧ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲೂ ಅಲೆಮಾರಿಗಳಾಗಿ, ಅರೆ-ಅಲೆಮಾರಿಗಳಾಗಿ ಏಕೆ ಅಲೆಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆ? ಅವರಿಗಿರುವ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಾವುವು? ಎಂಬುದನ್ನು ಶೋಧಿಸುವುದು.

ಈ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರಿಗಿರುವ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಾವುವು? ಅವುಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ಪರಿಹರಿಸಬಹುದೆಂದು ತಿಳಿಯುವ ಹಂಬಲಕ್ಕಾಗಿಯೂ ಈ ಅಧ್ಯಯನ ಕೈಗೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಕೌಟುಂಬಿಕ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಜೀವನ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ಡೊಂಬರ ಮಹಿಳೆಯ ಪಾತ್ರ, ಸಮಾನತೆ ಮತ್ತು ಸಹಬಾಳ್ವೆಯ ಸಾರ ಅದು, ಪ್ರಸ್ತುತ ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಎಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಅನ್ವಯವಾಗಬಹುದೆಂಬ ಕೂತುಹಲ ಹೀಗೆ ವಿವಿಧ ಉದ್ದೇಶಗಳನ್ನಿಟ್ಟು ಕೊಂಡು ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯ ಮಾಡಿ ಸಮಸ್ಯೆಗೆ ಪರಿಹಾರ ಹುಡುಕುವುದು ಸಂಶೋಧನೆಯ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿದೆ.

ವ್ಯಾಪ್ತಿ

ಒಂದು ಸಮುದಾಯದ ಸಮಗ್ರ ಚಿತ್ರಣ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದರೆ ಆ ಸಮುದಾಯ ಎಲ್ಲಿ ವಾಸವಾಗಿರುತ್ತದೆಯೊ ಅಂತಲ್ಲಿ ಮಾಹಿತಿ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಕಡ್ಡಾಯ. ಆದರೆ ಸಮಯ, ಇತಿ-ಮಿತಿಗಳ ನಡುವೆ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಸೀಮಿತ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುವುದು. ಹಾಗಾಗಿ ಡೊಂಬ ಸಮುದಾಯದ ದಟ್ಟವಾದ ನೆಲೆಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಯನದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ಅಳವಡಿಸಿ ಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಕರ್ನಾಟಕದ ಉದ್ದಗಲಕ್ಕೂ ಡೊಂಬರು ಕಂಡುಬಂದರೂ ಅತೀ ಹೆಚ್ಚು ಜನಸಂಖ್ಯೆ ಹೊಂದಿರುವ ಮತ್ತು ಸಮುದಾಯದ ಹಿನ್ನಲೆಯ ಮಾಹಿತಿ ಇರಬಹುದಾದ ಪ್ರದೇಶಗಳಾದ ಬಳ್ಳಾರಿ, ಕೊಪ್ಪಳ, ದಾವಣಗೆರೆ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಗಳನ್ನು ಆಯ್ದುಕೊಂಡು, ಸಮಗ್ರ ಮಾಹಿತಿಗಾಗಿ ಬಳ್ಳಾರಿ ೧೨, ದಾವಣಗೆರೆ ೪, ಕೊಪ್ಪಳ ೧೨, ಶಿವಮೊಗ್ಗ ೧೯ ಹೀಗೆ ನಗರ ಮತ್ತು ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿರುವ ಕುಟುಂಬಗಳಿಂದ ಮಾಹಿತಿ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ.

ವಿಶೇಷ ಮಾಹಿತಿಗಾಗಿ ೩೦ ಅಲೆಮಾರಿ ಅರೆ-ಅಲೆಮಾರಿ ಕುಟುಂಬಗಳ ಜೊತೆ ನಿರಂತರ ಸಂಪರ್ಕವಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಅವರ ಜೊತೆಯೇ ವಾಸವಾಗಿದ್ದು ಮಾಹಿತಿ ಸಂಗ್ರಹ ಮಾಡಿದೆ. ಇದರ ಹೊರತಾಗಿ ಇತರೆ ಸಾಮಾನ್ಯ ಮಹಿಳೆಯರ ಜೊತೆಗೆ ರಂಗನಟಿಯರು, ದೇವದಾಸಿಯರು, ಜೋಗತಿಯರು, ವ್ಯಾಪಾರಸ್ಥ ಮಹಿಳೆಯರನ್ನು ಸಮಗ್ರ ಮತ್ತು ಸ್ಪಷ್ಟ ಮಾಹಿತಿಗಾಗಿ ಆಯ್ದು ಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಇದರಾಚೆ ಆಂಧ್ರದ ಕೆಲವು ಕುಟುಂಬ ಹಾಗೂ ರಾಜ್ಯದ ಇತರ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸಿ ಮಾಹಿತಿ ಪಡೆದುಕೊಂಡು ದಾಖಲಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಅಧ್ಯಯನದ ವಿಧಾನಗಳು

ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಮಾಹಿತಿ ಪಡೆಯಲು ಅಥವಾ ಜ್ಞಾನ ಸಂಪಾದನೆಗೆ ಬಳಸುವ ಮಾರ್ಗಗಳೆ ಇಲ್ಲಿನ ವಿಧಾನಗಳಾಗಿವೆ. ಇಂತಹ ವಿಧಾನಗಳು ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಶೋಧನೆಗಳಿಗೆ ಬಹು ಉಪಯುಕ್ತವಾಗಿವೆ. ವಿಧಾನಗಳು ಆಯಾ ವಿಷಯ ಮತ್ತು ಸಂದರ್ಭಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ಬದಲಾವಣೆಗೊಳಪಡಬಹುದು. ಮಾನವರನ್ನು ಕೇಂದ್ರವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಅದರಲ್ಲೂ ಅಲೆಮಾರಿ ಮತ್ತು ಮಹಿಳೆಯರನ್ನೊಳಗೊಂಡ ವಿಷಯದಲ್ಲಂತೂ ಬದಲಾಗುತ್ತಲೆ ಇರುತ್ತವೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಡೊಂಬರ ಮಹಿಳೆಯರ ಮಾಹಿತಿ ಪಡೆಯಲು ಹಲವಾರು ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಅವು ಈ ಕೆಳಗಿನಂತಿವೆ.

ವಿಷಯ ಅಧ್ಯಯನ ವಿಧಾನ

ಡೊಂಬರ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಅದರಲ್ಲೂ ಡೊಂಬರ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಮಾಹಿತಿ ಪಡೆಯಲು ಆ ಸಮುದಾಯ ನೆಲೆಗೊಂಡ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಇತರೆ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸಿ ವಿಷಯದ ಬಗೆಗಿರುವ ಲೇಖನಗಳು, ಅನುಭವಗಳು ಹಾಗೂ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ತಿಳಿದು ಕೊಂಡು ಮತ್ತು ಸಂಪನ್ಮೂಲ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಂದಲೂ ಮಾಹಿತಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

ಅವಲೋಕನ ವಿಧಾನ

ಸಮುದಾಯದ ಮಾಹಿತಿ ಪಡೆಯಲು ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಅವಲೋಕನ ವಿಧಾನ ಬಹುಮುಖ್ಯ ವಾಗಿದ್ದು, ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿರುವ ಎರಡು ತರಹದ ಅವಲೋಕನ ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ.

ಸಹಭಾಗಿ ಅವಲೋಕನ : ಡೊಂಬರ ಸಮುದಾಯದ ಮಹಿಳೆಯರ ಜೊತೆ ಹಾಗೂ ಕೆಲವು ಪುರುಷರ ಜೊತೆ ಸವಿವರವಾಗಿ ಚರ್ಚಿಸಿ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಸಂಭವಿಸಬಹುದಾದ ಸ್ಥಿತಿ ಮತ್ತು ಗತಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಚರ್ಚಿಸಿ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಅಂತರ ಅವಲೋಕನ : ಸಹಭಾಗಿ ಅವಲೋಕನದಿಂದ ಕೆಲವು ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮುಜುಗರ ಉಂಟಾಗಿ ವಿಷಯ ಚರ್ಚಿಸಲು ಮುಂದೆ ಬರಲಾರರು ಮತ್ತು ಕೆಲವು ಚಲನವಲನಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ಮಾಹಿತಿದಾರರು ಬಂದಿದ್ದಾರೆಂದು ತಿಳಿದು ವಿಷಯ ಬಿಟ್ಟುಕೊಡಲಾರರು. ಅಂತಹ

ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ದೂರವಿದ್ದುಕೊಂಡು ಆ ಸಮುದಾಯಗಳ ಕಾರ್ಯಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುವುದು ಅನಿವಾರ್ಯವಾದ್ದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲದಂತೆ ವೀಕ್ಷಣೆ ಮಾಡಿ ಮಾಹಿತಿ ಪಡೆಯಲಾಗಿದೆ.

ಪ್ರಶ್ನಾವಳಿ ವಿಧಾನ

ಡೊಂಬರ ಸಮುದಾಯದ ಮಹಿಳೆಯರ ಹಾಗೂ ಆ ಸಮುದಾಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಒಲವುಳ್ಳ ಜನರುಗಳಿಂದ ಮಾಹಿತಿ ಪಡೆಯಲು ಪ್ರಶ್ನಾವಳಿಯು ಬಹುಮುಖ್ಯ ಪಾತ್ರವಹಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಕಾರಣ ಕ್ಕಾಗಿ ಡೊಂಬ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ವಿವಿಧ ಆಯಾಮಾಗಳಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸಿಕೊಂಡು ಮಾಹಿತಿ ಪಡೆದಿದ್ದೇನೆ ಹಾಗೂ ಪ್ರಮುಖ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಸಂದರ್ಭಕ್ಕನು ಸಾರವಾಗಿ ಉಪಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಮಾಹಿತಿ ಪಡೆಯಲಾಗಿದೆ.

ಸಂದರ್ಶನ ವಿಧಾನ

ಡೊಂಬ ಮಹಿಳೆಯರಾದ ಗೃಹಿಣಿಯರು, ಅಲೆಮಾರಿಗಳು, ಕೃಷಿಕರು, ವ್ಯಾಪಾರಸ್ಥರು, ಉತ್ಪಾದ ಕರು, ರಂಗನಟಿಯರು, ಜೋಗತಿಯರು, ದೇವದಾಸಿಯರು, ಸಮುಧಾಯದ ಹಿರಿಯರು, ಕಿರಿಯರು, ಆಟದ ಪ್ರಾವಿಣ್ಯರು ಇತ್ಯಾದಿ ಜನರುಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡು ವಿಶಿಷ್ಟ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸಂದರ್ಶನ ಮಾಡಿ ಮಾಹಿತಿ ಕಲೆಹಾಕಲಾಗಿದೆ.

ಕೇಸ್‌ಸ್ಟಡಿ (ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟ ವಿಷಯದ ಸಮಗ್ರ ಅಭ್ಯಾಸ)

ಸಮುದಾಯದ ಒಂದೊಂದು ಕುಟುಂಬದ ಸಮಗ್ರ ಮಾಹಿತಿ ಪಡೆಯಲು ವಿಶೇಷ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಾದ ರಂಗನಟಿ, ಜೋಗತಿ, ದೇವದಾಸಿಯರು, ಮಾಜಿ ರಂಗಭೂಮಿ ಕಲಾವಿದರು ಹಾಗೂ ವಿಶೇಷ ಆಚರಣೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಕೇಸ್‌ಸ್ಟಡಿ ಮೂಲಕ ಮಾಹಿತಿ ಪಡೆಯಲಾಗಿದೆ.

ಸಂಖ್ಯಾಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ವಿಧಾನ

ಆಯಾ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯಗೊಂಡಂತೆ ಅಂಕಿ-ಅಂಶಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಅಧ್ಯಯನ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಾಹಿತಿ ದೊರಕಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ.

ಐತಿಹಾಸಿಕ ವಿಧಾನ

ಡೊಂಬ ಸಮುದಾಯದ ವಿಷಯ ಪಡೆಯಲು ಚಾಲ್ತಿಯಲ್ಲಿರುವ ಕೃತಿಗಳು ಮತ್ತು ಮಹಿಳೆಯರ ಕಲಾವಿದರ ಬದುಕು ಕುರಿತ ಮತ್ತು ಐತಿಹಾಸಿಕ ಕಥನ ಹೇಳುವ ಕೃತಿಗಳಿಂದಲೆ ಹಾಗೂ ಸರ್ಕಾರಿ ಪ್ರಕಟಣೆ ಮತ್ತು ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿರುವ ಲೇಖನಗಳು ಇತರೆ ಕಿರುಹೊತ್ತಿಗೆಗಳಿಂದ ಮಾಹಿತಿ ಪಡೆದು ಕೊಂಡು ಅಧ್ಯಯನ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಶಕ್ತಿ ಬರುವಂತೆ ಶ್ರಮಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಧ್ವನಿಮುದ್ರಣ ಮತ್ತು ಛಾಯಾಚಿತ್ರ ವಿಧಾನ

ಡೊಂಬರ ಸಮುದಾಯಗಳಿಂದ ಮಾಹಿತಿ ಪಡೆಯುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅವರುಗಳು ಹೇಳಿಕೊಂಡ ಬದುಕಿನ ಸ್ಥಿತಿ, ಬವಣೆ, ಗುಡಾರ, ಮನೆ, ಪರಿಸರ, ವಸತಿ, ವೇಷಭೂಷಣ, ಸಾಹಸಕಲೆ,

ಪ್ರದರ್ಶನದ ಆಟ, ಮಹಿಳೆಯರ ಸಾಹಸ ಕೌಶಲ್ಯ, ಉತ್ಪಾದನೆ ಮತ್ತು ವ್ಯಾಪಾರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಹಾಗೂ ಮಕ್ಕಳ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕೂಡಾ ಸೆರೆ ಹಿಡಿದು ಧ್ವನಿಮುದ್ರಣ ಮಾಡಿ ಮತ್ತೆ ಪರಿಷ್ಕರಿಸಿ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲವಾಗುವಂತೆ ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಪ್ರಬಂಧ ರಚನೆಗೆ ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ.

ತೌಲನಿಕ ವಿಧಾನ

ಡೊಂಬ ಸಮುದಾಯದ ಒಂದೇ ವಿಷಯವು ವಿವಿಧ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ವೈವಿಧ್ಯತೆಯಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳು ಹೆಚ್ಚಿದ್ದರಿಂದ ಈ ವಿಧಾನ ಅವಶ್ಯಕವಾಗಿದೆ. ಹೇಗೆ ಭಿನ್ನವಾಗಿವೆ ಏಕೆ ಭಿನ್ನವಾಗಿವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ಮತ್ತು ಅಧ್ಯಯನ ವಿಷಯ ವಸ್ತುವಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸತ್ಯ ಒದಗಿಸಲು ಇಂತಹ ವಿಧಾನ ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಮಾಹಿತಿ ಪಡೆದು ಪರಿಷ್ಕರಿಸಿ ಪ್ರಬಂಧಕ್ಕೆ ಬೇಕಾಗುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ.

* ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಅನುಭವಗಳನ್ನೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ನಂಬಿಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ.

* ಅಡಿಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು ಹೆಚ್ಚಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯ ಪ್ರಧಾನ ಭಾಗವಾಗಿದೆ.

ಅಧ್ಯಾಯ ೨

ಡೊಂಬರ ಸಮುದಾಯದ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಹಿನ್ನಲೆ

೨.೧ ಸಮುದಾಯದ ಪರಿಚಯ

೨.೨ ವಿವಿಧ ಕಾಲಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಡೊಂಬರ ಮಹಿಳೆಯರು

೧೨ನೇ ಶತಮಾನ

ರಾಜಶಾಹಿ ಕಾಲಘಟ್ಟ

ಮಧ್ಯಕಾಲೀನ ಘಟ್ಟ

ವಸಾಹಾತುಶಾಹಿ ಕಾಲಘಟ್ಟ

ಸಮಕಾಲೀನ ಸಂದರ್ಭ

ಡೊಂಬರ ಸಮುದಾಯದ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಹಿನ್ನಲೆ

ಭೂಮಿ ಹೇಗೆ ಉತ್ಪನ್ನ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡು ಮಾನವ ಜೀವನದ ಜೀವ ಜಲವಾಗಿದೆಯೋ ಅದೇ ರೀತಿಯಾಗಿ ಹೆಣ್ಣು ಸಂತಾನೋತ್ಪತ್ತಿ ಶಕ್ತಿ ಪಡೆದುಕೊಂಡು ಜಗತ್ತಿನ ಸೃಷ್ಟಿಯ ಮೂಲವಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ಸಹಬಾಳ್ವೆಯ ಸಂಕೇತವಾಗಿ ಕೌಟುಂಬಿಕ ಬದುಕಿನ ಕೇಂದ್ರಬಿಂದುವಾಗಿ ಸಲ್ಲಿಸಿದ ಸೇವೆ ಅಮೋಘ ಮತ್ತು ಅದ್ವಿತೀಯ. ಸಾಮಾಜಿಕ ಬದುಕಿನ ಮುಖ್ಯ ಘಟಕವಾಗಿದ್ದ ಸ್ತ್ರೀಯು ಕಾಲಾಂತರದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಸಮುದಾಯಗಳ ಮತ್ತು ಕೆಲವು ಹಿತಾಸಕ್ತಿಗಳ ವಂಚನೆಯಿಂದಾಗಿ ಬದಲಾದ ಸಂದರ್ಭಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ಮತ್ತೆ ತಮ್ಮ ಸ್ಥಾನ ಪಡೆಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅಣಿಯಾಗುತ್ತಿರುವುದು ಒಂದು ಹೊಸ ತಿರುವಾಗಿದ್ದು ಪುರುಷರಿಗಿಂತ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಎಲ್ಲ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಧನೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು.

ಆದಿಮ ಜಗತ್ತಿನ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಪುರುಷರಿಬ್ಬರೂ ಸಮಾನರಾಗಿ ಬದುಕನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡಿದ್ದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಪುರುಷರು ಬೇಟೆಗೆ ಹೋದರೆ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಆಹಾರ ಸಂಗ್ರಹಣೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಹಾಗೆಯೇ ಉಳಿದ ಕೆಲಸ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಮಾನವಾಗಿ ಭಾಗವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

ಯಾವಾಗ ಖಾಸಗಿ ಆಸ್ತಿ ಮತ್ತು ಕುಟುಂಬ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಚಾಲ್ತಿಗೆ ಬಂದವೊ ಅಂದಿನಿಂದ ಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು ಕೃಷಿಯಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಗೊಳಿಸಿ ಆ ಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನು ಪುರುಷರು ಆಕ್ರಮಿಸಿಕೊಂಡು ಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು ಮಗು ಹೇರುವ ಯಂತ್ರವನ್ನಾಗಿ ರೂಪಿಸಿದರು. ಇಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಅಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪ ಮನ್ನಣೆ, ಗೌರವ ಸ್ಥಾನಗಳಿದ್ದವು.

ಭಾರತಕ್ಕೆ ಆರ್ಯರು ಬಂದ ನಂತರ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಮೇಲೆ ಹಾಗೂ ತಳಸಮುದಾಯಗಳ ಮೇಲೆ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾದ ಅನೇಕ ಪ್ರಭಾವಗಳು ಉಂಟಾದವು. ಶೈಶವಾಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ವರ್ಣ ಮತ್ತು ವರ್ಗ ಸಮಾಜದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಆರ್ಯರ ಪ್ರಭಾವದಿಂದಾಗಿ ವರ್ಣ ಮತ್ತು ವರ್ಗಗಳ ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಎಂಬ ಸ್ತರ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಬೇರುಗಳು ವಿಶಾಲವಾಗಿ ಬೆಳೆದು ಬಲಿಯತೊಡಗಿತು. ಇದರಿಂದಾಗಿ

ಕೆಲವು ಸಮುದಾಯಗಳ ಜೀವನ ಅತಂತ್ರ ಮತ್ತು ಅಭದ್ರವಾದವು. ಕುಮಿರಿ ಬೇಸಾಯ ಹಾಗೂ ಅರಣ್ಯ ಆಧಾರಿತ ಕೃಷಿ ಮರೆಯಾಗಿ ಹಳ್ಳಿಗಳ ನಿರ್ಮಾಣದ ಜೊತೆಗೆ ಭೂಮಾಲಿಕತ್ವದ ಊಳಿಗ ಮಾನ್ಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ತಳ ಉರಿತು. ಊಳಿಗಮಾನ್ಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಎಂಬ ಪೆಡಂಭೂತ ಸಾಮಾಜಿಕ ಬದುಕಿನ ಕ್ರಮಗಳನ್ನೆ ಬುಡಮೇಲು ಮಾಡಿತು. ಸ್ತ್ರೀ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯತೆಯನ್ನು ತಗ್ಗಿಸಿ ಪುರುಷ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯತೆಗೆ ಎಡೆಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿತು. ಪರಿಣಾಮ ಶ್ರೇಣಿಕರಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಉಗಮವಾಗಿ ತಳಸಮುದಾಯಗಳು ಶೋಷಣೆಗೆ ಸಿಲುಕಿದವು. ಅಂದರೆ ಅಂದು ಚಾಲ್ತಿಯಲ್ಲಿದ್ದು ಮನುಕುಲದ ಸ್ವಚ್ಛಂದ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮರೆಯಾಗಿ ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ಮತ್ತು ಕೆಲವು ಸಮುದಾಯಗಳನ್ನು ಶ್ರೇಣಿಕರಣದ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಬಂಧಿಸಿ ಕಟ್ಟುಪಾಡುಗಳನ್ನೇರಿ ಅಸಮಾನತೆ ಸೃಷ್ಟಿಸಲಾಯಿತು. ಪರಿಣಾಮ ಮಾತೃ ಪ್ರಧಾನ ಸಮುದಾಯಗಳು ಮರೆಯಾಗತೊಡಗಿದವು. ಪುರುಷ ಪ್ರಧಾನ ಸಮಾಜದ ಸ್ಪಷ್ಟ ರೂಪ ಹೊರಹೊಮ್ಮಿತು. ಹೆಣ್ಣು ನೇಗಿಲು ಹಿಡಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಅಸಮರ್ಥಳೆಂದು ಅವಳನ್ನು ಅಡುಗೆ ಮನೆಗೆ ಸೀಮಿತಗೊಳಿಸಿ ನೇಗಿಲಿನಿಂದ ದೂರವಿಡಲಾಯಿತು. ಧಾರ್ಮಿಕ ಲೇಪನಗಳ ಮೂಲಕ ಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು ಬಂಧಿಸಿ ಕೇವಲ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಹೇರುವ ಯಂತ್ರವನ್ನಾಗಿ ಪರಿಗಣಿಸಲಾಯಿತು. ಈ ಘಟ್ಟದ ಮತ್ತೊಂದು ಮಹತ್ವದ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಎಂದರೆ ವಿದ್ಯೆ ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನ ಎನ್ನುವ ಸಂಪತ್ತು ಮೇಲ್ವರ್ಗದವರ ಮತ್ತು ಪುರುಷರ ಸೊತ್ತು ಎಂದು ಗಡಿ ಹಾಕಲಾಯಿತು. ಇಂತಹ ಎಲ್ಲಾ ಕುಹಕ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳು ಪುರುಷ ಸಮಾಜವನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸುವ ಮತ್ತು ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ಶೋಷಿಸುವ ಮೌಲ್ಯಗಳು ಸ್ಥಾಪಿತವಾದವು. ಪರಿಣಾಮ ಕೆಳವರ್ಗದ ಪುರುಷರು ಮತ್ತು ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಸಮಾನತೆಯನ್ನು ನೀಡಲು ಇದ್ದಂತಹ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಸೀಳಿ ಪುರುಷ ಪೂರಕವಾದ ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ಹುಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳಲು ದಾರಿ ಸುಗಮವಾಯಿತು. ಹೆಣ್ಣಿಗೆ ಪಾತಿವ್ರತ್ಯ ಧರ್ಮ ಅತಿಶ್ರೇಷ್ಠವಾದುದೆಂದೂ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಹೆಣ್ಣು ಪಾತಿವ್ರತ್ಯ ಅನುಸರಿಸಬೇಕೆಂದೂ ಷರತ್ತು ಹೇರಲಾಯಿತು. ಸ್ತ್ರೀಯಾದವಳು ವಿವಾಹವಾದ ಮೇಲೆ ಪತಿಯನ್ನು ಪರಮದೈವ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿ ಪತಿಗೆ ನಿಷ್ಠಳಾಗಿ ಜೀವನ ಪೂರ್ತಿ ಬದುಕಬೇಕೆಂಬ ಒತ್ತಾಡ ತರಲಾಯಿತು.

ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವೆನ್ನುವುದು ಪುರುಷನ ಹಕ್ಕು ಸ್ವಾತಂತ್ರಕ್ಕೆ ಹೆಣ್ಣು ಅನರ್ಹಳು ಎಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿ ಧಾರ್ಮಿಕ ಕ್ರಿಯೆಗಳಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವ ಹಕ್ಕನ್ನು ಪುರುಷನಿಗೆ ಮಾತ್ರ ನೀಡಲಾಯಿತು. ಪುರುಷನು ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠನೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಕೌಟುಂಬಿಕ ವ್ಯವಹಾರಗಳಲ್ಲಿ ಗಂಡಸರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆ ನೀಡಿ ಧರ್ಮ ಮತ್ತು ದೇವರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರನ್ನು ಹಲವಾರು ಶೋಷಣೆಗಳ ಆಯಾಮ ಗಳಿಗೆ ಒಳಪಡಿಸಲಾಯಿತು.

ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಭಾರತೀಯ ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನೆಲ್ಲಾ ಗಮನಿಸಿದರೆ ಶೂದ್ರ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಎಂಬ ಭಾವ ಬರುತ್ತದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಮೇಲ್ವರ್ಗದ ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿರುವ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಪುರುಷನಿಗೆ ಅಧೀನವಾಗಿ ಬಾಳಬೇಕಾದ ದುಸ್ಥಿತಿ ಇರುವುದರಿಂದ ಶೂದ್ರವರ್ಗದ ಸದಸ್ಯಳೆಂದು ಭಾವಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಮೇಲ್ವರ್ಗದ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಸ್ಥಿತಿಯೆ ಹೀಗಿರಬೇಕಾದರೆ ಇನ್ನು ಶೂದ್ರ ಕುಟುಂಬಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣಿನ

ಪಾಡು ಇನ್ನೆಷ್ಟು ಚಿಂತಜನಕ? ಅವಳು ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಶೋಷಿತಳು. ಹೊರಗಿನ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿಯೂ ಶೋಷಿತಳು. ಈ ಹಿನ್ನಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೂದ್ರರಲ್ಲಿಯೇ ಶೂದ್ರರಾದ ಕೆಳಜಾತಿಯ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಬಗ್ಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಗಮನಹರಿಸಲಾಗಿದೆ ಮತ್ತು ಗಮನಹರಿಸುವ ಅಗತ್ಯ ಇಂದಿಗೂ ಇದೆ.

ಇತ್ತೀಚಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತಹ ಅಧ್ಯಯನಗಳು ಆಗುತ್ತಿವೆ, ಆದರೂ ತಳಸಮುದಾಯದ ಮಹಿಳೆಯರ ಪರವಾದ ಅಧ್ಯಯನಗಳು ಬೆರಳೆಣಿಕೆಯಷ್ಟು ಮಾತ್ರ ಆಗಿವೆ. ಕೆಳಜಾತಿ ಮಹಿಳೆಯರು ಪುರುಷರಿಗೆ ಸಮಾನರಾಗಿ ನಿಂತು ದುಡಿಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಕುಟುಂಬದ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಮಕ್ಕಳ ಲಾಲನೆ ಪಾಲನೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪಾತ್ರವಹಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದರೂ ಅವಳನ್ನು ಕುಟುಂಬ, ಸಮಾಜ ಮತ್ತು ಸಮುದಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿಗಣನೆಗೆ ತೆಗೆದು ಕೊಳ್ಳುತ್ತಿಲ್ಲ. ಕುಟುಂಬದ ವ್ಯವಹಾರಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು ಎರಡನೆಯವಳನ್ನಾಗಿ ಕೆಳಜಾತಿ ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ಮನೆಯ ಹೊರಗೂ, ಒಳಗೂ ಶೋಷಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಲಿಂಗ ತಾರತಮ್ಯ ಮತ್ತು ಲಿಂಗಭೇದ ನೀತಿ ಎಲ್ಲಾ ಸಮುದಾಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ತಳಊರಿ ನಿಂತ ಸಮಸ್ಯೆಯಾದರು ಕೆಳವರ್ಗದ ಮಹಿಳೆಯರ ಶೋಷಣೆ ಭಿನ್ನ ಸ್ವರೂಪದಾಗಿದೆ. ಈಗಲು ನಾಡಿನಾದ್ಯಂತ ಪ್ರಚಲಿತವಿರುವ ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿ, ಪಾತ್ರದವರು ಹಾಗೂ ಡೊಂಬರಂತಹ ವರ್ಗಗಳ ಮಹಿಳೆಯರ ಜೀವನ ಕ್ರಮವನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸಿದರೆ ಭಿನ್ನತೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಭಾರತಾದ್ಯಂತ ಒಂದಲ್ಲ ಒಂದು ರೂಪವಾಗಿ, ಚಾಲ್ತಿಯಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿರುವ ವೇಶ್ಯ ಪದ್ಧತಿಯ ಕರಾಳ ಕ್ರಿಯೆಗೆ ಬಲಿಯಾಗುವವರೆಲ್ಲಾ ಕೆಳಜಾತಿಯ ಸ್ತ್ರೀಯರೆ ಆಗಿದ್ದಾರೆ.

ವೇದಗಳ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಉನ್ನತ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿಟ್ಟು ಪೂಜಿಸಲಾಯಿತು. ಹಾಗೆಯೆ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ವಿದ್ಯೆ ಕಲಿಯುವ ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿಕೊಡಲಾಗಿತ್ತು ಎಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ವಿದ್ಯ ಕಲಿಯುವ ಅವಕಾಶ ಕೇವಲ ಮೇಲ್ವರ್ಗದ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಇತ್ತು ಎಂಬುದು ಗಮನಾರ್ಹ. ಕೆಳಜಾತಿಯ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಕಲಿಯುವ ಅವಕಾಶ ತೀರಾ ಕಡಿಮೆ. ಈ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ಇಂದಿಗೂ ಸಹ ಅವರಲ್ಲಿಯೆ ಹೆಚ್ಚು ಜನ ಅನಕ್ಷರಸ್ಥರಾಗಿಯೇ ಉಳಿದಿದ್ದಾರೆ.

ಕೆಳಸಮುದಾಯದ ಡೊಂಬರು ಊರಿನಿಂದ ಊರಿಗೆ ಅಲೆಯುತ್ತಾ ಅಂಗಸಾಧನೆ, ನೃತ್ಯ, ಸಂಗೀತ ಇತ್ಯಾದಿ ಕಲೆಗಳನ್ನು ಮೈಗೂಡಿಸಿಕೊಂಡು ಪ್ರದರ್ಶನ ನೀಡುತ್ತಾ ಬಂದವರು. ಇಂತಹ ಪ್ರದರ್ಶನ ಕಲೆಯನ್ನೆ ತಮ್ಮ ವೃತ್ತಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡವರು. ಮಾತೃ ಪ್ರಧಾನತೆಯ ವಿಶಿಷ್ಟ ಗುಣವಿರುವ ಈ ಸಮುದಾಯದೊಳಗೆ ಸ್ತ್ರೀಯು ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸ್ಥಾನಮಾನಗಳನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿದ್ದಾಳೆ. ಸಮುದಾಯದ ಆಂತರ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಸ್ಥಾನಮಾನ ಹೇರಳತೆಯಿದ್ದರು ಬಾಹ್ಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿತಿವಂತರಿಂದ ಮತ್ತು ನೆಲೆ ನಿಂತವರಿಂದ ಶೋಷಣೆ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ. ಸಂಗೀತ, ನೃತ್ಯ ಮತ್ತು ವಿವಿಧ ಕಲಾಪ್ರದರ್ಶನಗಳಲ್ಲಿ ತನ್ನನ್ನು ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಇವರು ಇಂತಹ ಸಂದಿಗ್ಧ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳಿಗೆ ಇರಬಹುದಾದ ಕಾರಣಗಳು ಸಂದರ್ಭಗಳು ಎಂತಹವು ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಯುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಸಮುದಾಯದ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ರೂಪಾಂತರಗಳನ್ನು ಮೆಲುಕು ಹಾಕಲಾಗಿದೆ.

ಅಧಿಕಾರಸ್ಥರ ತೃಷೆಗೆ ಸಿಲುಕಿ ವೇಶ್ಯಾವೃತ್ತಿಗಳಿಗೆ ಇಳಿದಿರಬಹುದು. ಪ್ರಸ್ತುತ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಸ್ಥಿತಿ ಸಡಿಲಗೊಂಡಿದೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಹಂತದಲ್ಲಿ ಡೊಂಬರ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಅನೇಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಆಶಯ ರೂಪಗೊಳ್ಳುವುದು ಮತ್ತು ಈಡೇರುವುದು ಆರ್ಥಿಕ ಬುನಾದಿಯಿಂದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಇಂದಿನ ವರ್ತಮಾನದ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಅಂದಿನ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಪೂರ್ವಪರಗಳೆಲ್ಲವೂ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತವೆ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಡೊಂಬರ ಸಮುದಾಯವೊಂದರ ಮಹಿಳೆಯನ್ನು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಡೊಂಬರ ಸಮುದಾಯ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಜೊತೆಗೆ ಐತಿಹಾಸಿಕತೆಯ ಮರ್ಮ ತಿಳಿಯುವುದು ಅಗತ್ಯವಾಗಿದೆ.

ಸಮುದಾಯದ ಪರಿಚಯ

ಭಾರತವು ಜಾತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಸಮಾಜವಾಗಿದೆ. ಕೆಲವು ಸಮುದಾಯಗಳ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಗಾಗಿ ಇಡೀ ಸಮಾಜವನ್ನು ಏಣಿಶ್ರೇಣಿಗೆ ಒಳಪಡಿಸಿ ತಮ್ಮ ಸ್ಥಾನ ಭದ್ರಪಡಿಸಿಕೊಂಡರೆ. ಯಾವುದೇ ಬಗೆಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ಆರ್ಥಿಕ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳದಂತೆ ಮಾಡಿ, ಗಳಿಕೆಯ ಸಮಾನ ಹಂಚಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ದನಿಯೆತ್ತಲಾರದೆ ಹಾಗೆ ಮೂಕರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಸಂಪೂರ್ಣ ಆಡಳಿತದ ಚುಕ್ಕಾಣಿ ಅವರ ಕೈ ಸೇರಿತು. ಇದಕ್ಕೆ ಪುಷ್ಟಿ ಬರಲು ಶ್ರಮ ವಿಭಜನೆ ಎಂಬ ವಿಕ್ಷಿಪ್ತ ವಾತಾವರಣ ಸೃಜಿಸಲಾಯಿತು. ಯಾವುದೆ ಸಮುದಾಯವಾದರೂ ಸರಿಯೆ ತನ್ನ ಜಾತಿಯ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ವಿಧಿಸಿದ ಕುಲಕಸುಬುಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸಿಯೆ ಬದುಕಬೇಕೆಂಬ ಸಾಮಾಜಿಕ, ಧಾರ್ಮಿಕ ನಿಯಮಗಳಿಂದ ಸಂಕೋಲೆ ಹಾಕಲಾಯಿತು. "ಉತ್ಪಾದನಾ ಘಟಕ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಜಾತಿ, ಒಂದು ಸ್ವಯಂಪೂರ್ಣ ಉತ್ಪಾದನಾ ಘಟಕವಾಗಿ ತನ್ನ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಸದಾ ಕಾಯ್ದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಲೇ ಬಂದಿದೆ. ಜಾತಿಯೊಂದು ತನ್ನ ಆಚರಣೆ, ಲಾಂಛನ, ಭಾಷೆ ಇವುಗಳ ಮೂಲಕ ಭಾವನಾತ್ಮಕವಾಗಿ ತನ್ನ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ನಿಖರಗೊಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಲೇ ಬಂದಿದೆ. ತಾನು ಅನುಸರಿಸುವ ಕಸುಬಿನಿಂದಾಗಿ ಒಂದು ಸಾಮಾಜಿಕ ಗುಂಪು ಸ್ವಯಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಇನ್ನೊಂದು ಜಾತಿ ಸಮುದಾಯದಿಂದ ಅನೇಕ ಬಗೆಗಳಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನವಾಗಿ ನಿಲ್ಲಲು ಯತ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನೆ ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಪ್ರತ್ಯೇಕತೆ ಎಂಬುದು ಜಾತಿಯ ಒಂದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಪರಿಣಾಮ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಯಾರು ಯಾವ ಯಾವ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು ಯಾರು ಯಾವುದನ್ನು ಮಾಡಬಾರದು ಎಂಬ ನಿಯಮಗಳೆ ಭಾರತದ ಶ್ರೇಣೀಕರಣವನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತಂದವು"[೧]. ಹೀಗೆ ದುಡಿಯುವ ವರ್ಗಗಳು ಆಳುವ ವರ್ಗಗಳಿಗೆ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಗುಲಾಮರಾದವರು, ಅಧಿಕಾರಸ್ಥರು ಇಡೀ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಕಿತ್ತುಕೊಂಡು ತಳಸಮುದಾಯಗಳನ್ನು ತುಳಿಯುತ್ತಾ ಬಂದರು. "ಶ್ರೇಣೀಕೃತ ಜಾತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ ಒಳಗಾದ ಅಲೆಮಾರಿ ಡೊಂಬರು ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಯಾವುದೇ ಬಗೆಯ ಸ್ಥಾನಮಾನ ಗೌರವಗಳಿಗೂ ಪಾತ್ರರಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅತ್ತ ತಮ್ಮ ಮೂಲವೃತ್ತಿ ಕುಲಕಸುಬುಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸಿ ಪೋಷಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಶಕ್ತರಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅನೇಕ ಬಗೆಯ ಆರ್ಥಿಕ ಒತ್ತಡಗಳಿಗೆ ಒಳಗಾದವರು"[೨].

ಡೊಂಬರು ಮೂಲತಃ ಅಲೆಮಾರಿ ಸಮುದಾಯವಾಗಿದ್ದು ಜನಸಂಖ್ಯೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅಲ್ಪ ಸಂಖ್ಯಾತರಾಗಿದ್ದು ಅತ್ಯಂತ ಹಿಂದುಳಿದ ಸಮುದಾಯವಾಗಿದೆ. ಪ್ರದರ್ಶನ ಕಲೆಗಳಾದ ನೃತ್ಯ, ಸಂಗೀತ, ಮಾಟ, ಮಂತ್ರ, ಜಾದೂ ಮಾಡುತ್ತಾ ಜನರಿಗೆ ಮನರಂಜನೆ ನೀಡುವುದೇ ಮೂಲ ಕುಲಕಸುಬು ಆಗಿದೆ. ಕರ್ನಾಟಕದ ತುಂಬಾ ಚದುರಿದ ಇವರು ಮೂಲತಃ ಎಲ್ಲಿಂದ ಬಂದವರು ಎನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರ ಹುಡುಕಲು ಅಧ್ಯಯನಕಾರರಿಗೆ ಹಲವು ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಎದುರಾಗುತ್ತವೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಕ್ಷೇತ್ರ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಿದಂತೆ ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಸಂಡೂರಿನಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಡೊಂಬರು ಆಂಧ್ರ ಪ್ರದೇಶದಿಂದ ವಲಸೆ ಬಂದವರು ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಇನ್ನು ಕೆಲವರು ಮೂಲತಃ ಕರ್ನಾಟಕದವರು ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅಲೆಮಾರಿಗಳಾದ ಇವರನ್ನು ನಿರ್ಧಿಷ್ಟವಾಗಿ ಇಂತಹದ್ದೆ ಪ್ರದೇಶದಿಂದ ಬಂದವರೆಂದು ಸುಲಭವಾಗಿ ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ಗುಜಾರಾತ, ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ, ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ, ಉತ್ತರಪ್ರದೇಶ, ರಾಜಸ್ತಾನದ ಕಡೆಯಿಂದ ವಲಸೆ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ಇವರು ಗುಜಾರಾತ್ ಮಿಶ್ರ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಮಾತನಾಡುತ್ತಾರೆ. ಡೊಂಬರು ನಾಗರಿಕ ಸಮಾಜದಿಂದ ಅಪಹಾಸ್ಯ ಮತ್ತು ತುಳಿತಕ್ಕೆ ಒಳಗಾದವರು ಎನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಒಂದು ನಿರ್ಮಿತ ಗಾದೆ ಮಾತಿದೆ. ರೈತನೊಬ್ಬನ ಹೊಲದಲ್ಲಿ ಡೊಂಬರ ಕತ್ತೆಯೊಂದು ಮೇಯುತ್ತ ನಿಂತಿತ್ತಂತೆ ಕೆಲಸದವರು ಆ ಕತ್ತೆಯನ್ನು ಎಳೆದು ತಂದು ರೈತನ ಮನೆಯ ಕೊಟ್ಟಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿದ ಸುದ್ದಿ ತಿಳಿದ ಡೊಂಬ ಓಡೋಡಿ ಬಂದು ರೈತನ ಕೆಲಸದವರ ಹತ್ತಿರ ತನ್ನ ಕತ್ತೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬಿಡುವಂತೆ ಕೇಳಿಕೊಂಡನಂತೆ ರೈತನ ಹತ್ತಿರ ಕೆಲಸದವರು ಹೋಗಿ ಡೊಂಬನ ವಿಷಯ ತಿಳಿಸಿದಾಗ,

ರೈತ : ಏನು ಡೊಂಬಗ ಕತ್ತೆಬೇಕೇ?

ಅಂವಗ ಹೇಳಂವ್ನ : 'ಡೊಂಬನ ಕತ್ತೆಗೆ ಒಂದು ಲತ್ತಿ; ಡೊಂಬ ಎರಡು ಲತ್ತಿ' ಎಂದು ಅಪಹಾಸ್ಯದ ಗರ್ವದಿಂದಲೆ ಉತ್ತರಿಸಿದನಂತೆ.

"ಡೊಂಬನ ಕತ್ತೆಗೆ ಒಂದು ಲತ್ತಿ; ಡೊಂಬಗ ಎರಡು ಲತ್ತಿ"[೩]. ಅಂದರೆ ಅಟ್ಟಹಾಸಕ್ಕೆ ಬೆದರಿ ದಮನೀಯತೆಯ ಬದುಕಲ್ಲಿ ಬೆಂದವರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಹೀಗೆ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಲಕ್ಷ್ಯಕ್ಕೆ ಒಳಗಾದರೂ ತಮ್ಮದೆಯಾದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಪೋಷಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. "ಡೊಂಬರು ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ವಾರಸುದಾರರು. ಏಕೆಂದರೆ ಪರಿಸರ ಎನ್ನುವುದು ಎಲ್ಲಾ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳ ತವರು ವಿವಿಧ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳ ತೊಟ್ಟಿಲು"[೪] ಎಂದು ವಿದ್ವಾಂಸರು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಸಮುದಾಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಅನೇಕ ಅಧ್ಯಯನಕಾರರು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಅವರು ಡೊಂಬರ ಬಗ್ಗೆ ಅರ್ಥೈಸಿರುವುದನ್ನು ಈ ಕೆಳಗಿನಂತೆ ನೀಡಲಾಗಿದೆ.

ಎಚ್.ವಿ. ನಂಜುಂಡಯ್ಯನವರು ಮೈಸೂರಿನ ಮಾನವಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಸಮೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ "ಡೊಂಬರು ಒಂದು ಅಲೆಮಾರಿ ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯವಾಗಿದೆ. ಡೊಂಬರು ಮೂಲತಃ ಪ್ರದರ್ಶನ ಕಲೆಗಳಲ್ಲಿ

ಪರಿಣಿತರಾಗಿದ್ದು. ಗಣೆ ಮೇಲೆ ನಡೆಯುವ ವಿವಿಧ ಕಸರತ್ತು ಮತ್ತು ಡೊಂಬರಾಟ ಮಾಡುವವರಾಗಿದ್ದರು. ಇವರನ್ನು ಡೊಂಬರು ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಡೊಂಬರ ಎಂಬ ಪದ 'ಡೊಮ್ಮರು' ಎಂಬ ಮೂಲ ಪದದಿಂದ ಬಂದಿದೆ. ಮದ್ರಾಸ್ ಪ್ರಾಂತ್ಯದ ವಿಶಾಖಪಟ್ಟಣಂ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಇವರನ್ನು 'ಈಟೀವಾಳ್ಳು' ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಇವರು ಸಹ ಡೊಂಬರಾಟವಾಡುವರು. ವಿವಿಧ ಕಸರತ್ತು, ಪ್ರದರ್ಶನಗಳ ಕಲೆ ಮಾಡುವವರು. ಈ ಸಮುದಾಯದ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ವೇಶ್ಯಾಯರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ''[೫] ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡುತ್ತಾರೆ.

'The Castes and Tribes of H.E.H. The Nizam's Dominions'ನಲ್ಲಿ ಹೈದರಾಬಾದ್ ನಿಜಾಮನ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ತೆಲುಗು ಡೊಂಬರು, ಕರ್ನಾಟಕದ ಡೊಂಬರು ಹಾಗೂ ಮರಾಠ ಡೊಂಬರು ಜೀವಿಸಿರುವುದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ತೆಲುಗು ಡೊಂಬರು ಮತ್ತು ಕರ್ನಾಟಕದ ಡೊಂಬರು ಪ್ರಾದೇಶಿಕವಾಗಿ ಭಿನ್ನತೆ ಕಂಡ ಬಂದರು, ಒಂದೇ ಬಗೆಯ ಜೀವನ ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಕೆಳಮಟ್ಟದ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದ್ದುದು ಒಂದೆಡೆಯಾದರೆ ಇವರನ್ನು ಕಳ್ಳರು, ದರೋಡೆಕೋರರು ಮತ್ತು ಮೋಸಗಾರರು ಎಂದು ಜೊತೆಗೆ ಅಪರಾಧೀ ಸಮುದಾಯವೆಂದು ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ.

ಡೊಂಬರು ಅಲೆಮಾರಿಗಳಾಗಿದ್ದು ಅವರು ಡೊಂಬರಾಟವನ್ನೆ ನಂಬಿ ಬದುಕುವ ಸಮೂಹವಾಗಿದೆ. ಇವರನ್ನು ಡೊಮ್ಮರ (Domara), ಡೊಂಬರಿ (Domari), ದೊಮ್ರಿ (Domri), ರೆಡ್ಡಿ ಡೊಂಬರ (Reddy Domara) ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ತಂತಿ ಮೇಲೆ ನಡೆಯುವುದು, ವಿವಿಧ ಕಸರತ್ತುಗಳನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವುದು, ಮೋಡಿ ಮಾಡುವುದಾಗಿದೆ. ಡೊಂಬರಾಟವೆ ಪ್ರಮುಖ ವೃತ್ತಿಯಾಗಿದ್ದು ಇದರ ಜೊತೆಗೆ ಎತ್ತಿನ ಕೊಂಬು ಕೆತ್ತುವುದು ಮರದಿಂದ ಬಾಚಣಿಕೆಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸುವುದು, ಗೊಂಬೆಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸುವ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡುವವರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಸಮುದಾಯದ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಡೊಂಬರಾಟ ವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ತುಂಬ ಚಮತ್ಕಾರವುಳ್ಳವರಾಗಿದ್ದರು. ಬಿದರಿನ ಕಂಬಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ಕಟ್ಟಿದ ಎತ್ತರದ ತಂತಿಯ ಮೇಲೆ ನಡೆಯುವುದು. ಪ್ರದರ್ಶನ ಕಲೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಇವರು ತುಂಬಾ ನಿಪುಣತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರು. ಸ್ತ್ರೀಯರು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಸುಂದರಿಯರು ಹಾಗೂ ಮೋಹಕಗೊಳಿಸುವ ಆಕರ್ಷಿಸುವ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳವರು, ಇವರು ಬಾಲ್ಯದಿಂದಲೆ ಡೊಂಬರಾಟದ ಬಗ್ಗೆ ವಿಶೇಷವಾದ ತರಬೇತಿಯನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಇವರು ಚೆನ್ನಮ್ಮನ ಮೂಲಕ ತಮ್ಮ ಮೂಲವನ್ನು ಗುರುತಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ. ಜೈಲಿನಲ್ಲಿ ಬಂಧಿಯಾಗಿದ್ದ ತನ್ನ ತಂದೆಯ ಬಿಡುಗಡೆಗಾಗಿ ಚೆನ್ನಮ್ಮ ತನ್ನಲ್ಲಿನ ಡೊಂಬರಾಟವನ್ನು ಅರಸನ ಮುಂದೆ ಪ್ರದರ್ಶಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಅರಸ ಅವಳ ಆಟವನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಚೆನ್ನಮ್ಮನ ತಂದೆಯನ್ನು ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ನಂತರ ಚೆನ್ನಮ್ಮನನ್ನು ಯಾರು ವಿವಾಹವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅವಳು ಮುಂದೆ ಕುಲದ ಮಗಳಾಗಿ ಉಳಿಯುತ್ತಾಳೆ.

ಎಚ್.ವಿ. ಸ್ಟೂವರ್ಟ್ ಅವರ ಪ್ರಕಾರ “ಡೊಂಬರು ಮೂಲತಃ ದ್ರಾವಿಡಿಯನ್‌ರಾಗಿದ್ದು ನೇಕಾರಿಕೆ ಮತ್ತು ಮನೆಗೆಲಸ ಮಾಡುವರು. ವಿಶಾಖಪಟ್ಟಣದ ಗುಡ್ಡಗಾಡು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತಾರೆ. ಬೆಂಗಾಲ್, ಬಿಹಾರ್ ಮತ್ತು ಉತ್ತರ ಭಾರತದ ‘ಡೋಮ್’ (Dom) ಸಮುದಾಯದ ಉಪ ಗುಂಪುಗಳಂತೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತಾರೆ. ಉತ್ತರ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ‘ಡೋಮರ್’ ಸಮುದಾಯವನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಹೀನಾಯವಾಗಿ ಕಾಣಲಾಗುತ್ತದೆ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಇವರು ದನ, ಹಂದಿ, ಕುದುರೆ ಮತ್ತು ಇಲಿಗಳ ಮಾಂಸ ಮತ್ತು ಸತ್ತ ಇತರೆ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಮಾಂಸವನ್ನು ತಿನ್ನುತ್ತಿದ್ದರು. ಹಾಗಾಗಿ ಇವರನ್ನು ‘ಚಾಂಡಲ’ರು ಎಂದು ಉರಿಯಾಗಳು ಮತ್ತು ಬಂಗಾಳಿಗಳು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಇವರು ಪರ್ವತಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವುದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿ ಧರಿಸುವ ಬಟ್ಟೆಗಳು ಮತ್ತು ಚದಾರಗಳನ್ನು ಸಹ ನೇಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದರ ಜೊತೆಗೆ ಪರಿಯಾಗಳಂತೆ ಕೂಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವುದು ಇತರೆ ಸಣ್ಣಪುಟ್ಟ ವ್ಯಾಪಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಇವರು ಇತರರಿಗಿಂತ ಸ್ವಲ್ಪ ಬುದ್ಧಿವಂತರಾಗಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಇವರು ಪ್ರಚಂಡ ಕುಡುಕರಾಗಿದ್ದರು. ೧೮೭೧ರ ಜನಗಣತಿ ವರದಿ ಪ್ರಕಾರ ಡೋಮರು ನೇಕಾರ ಕೆಲವನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದ್ದರು. ಜೈಪುರ ಮತ್ತು ಸುತ್ತಮುತ್ತಲ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಕುದುರೆ ಪಾಲಸಿ ಮಾಡುವ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ನೇಮಕ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದರ ಜೊತೆಗೆ ತಳವಾರರಾಗಿ ಮತ್ತು ಇತರ ಕೂಲಿ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಬದುಕನ್ನು ಸಾಗಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಇವರಿಗೆ ಸ್ಥಾನಮಾನ ಉತ್ತಮವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ತಮ್ಮ ಜೀವನಮಟ್ಟವನ್ನು ಸುಧಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಇತರ ಹಲವಾರು ವೃತ್ತಿಗಳನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದ್ದರು.

ಎಫ್. ಪಾಸೆಟ್‌ರವರ ಪ್ರಕಾರ ಡೊಂಬರು ಅರಣ್ಯವಾಸಿಗಳಾಗಿದ್ದರು. ವಿಶಾಖಪಟ್ಟಣದ ಪೂರ್ವ ಕರಾವಳಿ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದ್ದರು. ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಜನರು ಇವರನ್ನು ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರಂತೆ ಹಾಗೂ ಜಾತಿ ಭ್ರಷ್ಟರಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದರು. ಹಾಗಾಗಿ ಇವರು ಗ್ರಾಮಗಳ ಹೊರವಲಯದಲ್ಲಿಯೆ ಉಳಿದುಕೊಂಡರು. ಡೊಂಬರು ‘ಪಾನೋ’ ಪಂಗಡದ ಉಪಪಂಗಡವೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಇವರು ‘ಕೋಂಡ್’ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ವಾಸವಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಇವರನ್ನು ಈ ಪ್ರದೇಶದ ಆದಿವಾಸಿಗಳು ತುಂಬ ನಿಕೃಷ್ಟವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಾರೆ. ಡೊಂಬರನ್ನು ಪಾನೋ ಎಂಬ ಪರ್ಯಾಯ ಪದದಿಂದಲೂ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಸವರ್ ಅಥವಾ ಸೋರಾ ಪ್ರದೇಶದ ಪೈದಿಗಳನ್ನು ಡೊಂಬರ ಕುಲ ಸಂಬಂಧಿಗಳೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. (ಈ ಜನಾಂಗವನ್ನು ತೆಲುಗಿನಲ್ಲಿ ‘ಪೈದಿ’ಗಳೆಂದು ಮತ್ತು ಸವರ್‌ಗಳಿಂದ ‘ಡೊಂಬೋ’ ಎಂದು ಕೋಂಡ್ ಆದಿವಾಸಿಗಳ ‘ಪಾನೋ’ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ೧೮೮೧ರ ಜನಗಣತಿಯಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ. ಕೋಂಡಾ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಇವರನ್ನು ‘ಡೊಂಬೋ ಸಾಯಿ’ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ.) ಇವರು ನೇಕಾರರಾಗಿ ಹಾಗೂ ಇತರ ಚಿಕ್ಕಪುಟ್ಟ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗೆಯೆ ವ್ಯಾಪಾರದಲ್ಲಿ ದಲ್ಲಾಳಿಗಳಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಾರೆ. ಡೊಂಬರು ಪ್ರಚಂಡ ಕಳ್ಳರು, ಕಳ್ಳತನದಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅನುಭವಪಡೆದುಕೊಂಡು ಆ ಕೆಲಸವೆ ಅವರಿಗೆ ರೂಢಿಯಾಗಿ ಬಿಟ್ಟಿದೆ. ಕಳ್ಳತನ ಮಾಡಿ ಕಾನೂನಿನ ಚೌಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿ ಹಾಕಿಕೊಂಡವರವನ್ನು ಪಾಸೆಟ್ ಅವರೆ ಖುದ್ದಾಗಿ ಬೇಟಿಯಾಗಿರುವುದನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ”[೬].

ವಿಶ್ವಜ್ಞಾನಕೋಶ (Encyclopedia) ಎನ್‌ಸೈಯಿಕ್ಲೋಪೀಡಿಯಾ

"ಡೊಂಬರನ್ನು ಅಲೆಮಾರಿ ಕಲಾವಿದರು ಎಂದು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ. ೧೮೮೧ರ ಮದ್ರಾಸ್ ಜನಗಣತಿಯ ವರದಿಯಲ್ಲಿ ಎಚ್.ಎ. ಸ್ಟುವರ್ಟ್‌ರವರು ಹೇಳುವಂತೆ ಡೊಂಬರು ಮೂಲತಃ ಅಲೆಮಾರಿ ಜನಾಂಗವಾಗಿದೆ. ವಿವಿಧ ಕಸರತ್ತುಗಳನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿ ಬದುಕನ್ನು ಸಾಗಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇವರನ್ನು 'ಜಿಪ್ಸಿ' ಜನಾಂಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವರೆಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡುತ್ತಾರೆ. 'ಜಿಪ್ಸಿ' ಜನಾಂಗ ಮತ್ತು ಉತ್ತರ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಇರುವ 'ಡೋಮ್' ಜನಾಂಗಕ್ಕೆ ಸಾಮ್ಯತೆಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಇವರು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ತಮಿಳು ತೆಲುಗು ಭಾಷೆಯನ್ನು ಮಾತನಾಡುತ್ತಾರೆ. ಇದರ ಜೊತೆಗೆ ಹಿಂದಿ, ತೆಲುಗು ಮತ್ತು ಮರಾಠಿ ಭಾಷೆಗಳನ್ನು ಮಾತನಾಡುತ್ತಾರೆ. ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಇವರು ಡೊಂಬರಾಟದ ಪ್ರದರ್ಶನಕಲೆಯಲ್ಲಿ ನಿಪುಣರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಸಮುದಾಯದವರು ದೇಶಾದ್ಯಂತ ಕಂಡುಬರುತ್ತಾರೆ. ಇವರು ಹಂದಿ ಸಾಕಾಣಿಕೆ, ಈಚಲ ಚಾಪೆಯನ್ನು ಹೆಣೆಯುವುದು, ಬುಟ್ಟಿಗಳ ಹೆಣೆಯುವಿಕೆ ಹಾಗೂ ಕೃಷಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಇವರು ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ಪಹರಿಯಾ ಮತ್ತು ಮಾದರಗಿಂತ ಸ್ವಲ್ಪ ಮೇಲ್‌ಮಟ್ಟದ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಇದ್ದಾರೆ. ಈ ಸಮುದಾಯದ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಕೀಳಾಗಿ ಕಾಣಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಕೀಳಾಗಿ ಕಾಣುವ ಜೊತೆಗೆ ಕಾಮುಖ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೂ ನೋಡುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಇವರಲ್ಲಿ ಗಂಡು ಹೆಣ್ಣು ಎಂಬ ಭೇದವಿಲ್ಲದೆ ಇಬ್ಬರು ಸೇರಿ ದುಡಿಯುತ್ತಾರೆ"[೮].

ಸ್ಟೀಫನ್ ಫೋಕ್ಸ್ ಅವರ ಮಾಹಿತಿ ಪ್ರಕಾರ ಅಲೆಮಾರಿ ಸಮುದಾಯಗಳಾದ ನಟ (Nat) ನಟ್ಸ್ (Nats) ಬಾಂಜಿಗರ್ (Bazigar) ಡೊಂಬರು (Dombar) ಇವುಗಳು ಒಂದೆ ಮೂಲತಃ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವುಗಳಾಗಿದ್ದು. ಕಾಲಾಂತರದಲ್ಲಿ ಉಪಜಾತಿಗಳಾಗಿ ಒಡೆದುಕೊಂಡು ಬಂದಿವೆ. ನಟ, ನಟ್ಸ, ಬಾಂಜಿಗರ್ ಮೂಲತಃ ಪ್ರದರ್ಶನ ಕಲೆಗಳಾದ ನೃತ್ಯ,ಸಂಗೀತ, ಮಾಯ-ಮಂತ್ರ, ಜಾದೂ, ಬೀದಿನಾಟಕ, ಕರಕುಶಲ ಕಲೆ ಮುಂತಾದ ವೃತ್ತಿಯಾಧಾರಿತ ಸಮುದಾಯಗಳಾಗಿವೆ. ನಟ, ನಟ್ಸ್, ಬಾಂಜಿಗರಗಳಲ್ಲಿ ಬಡಿ (Badi) ಸಪೇರ (Sapera) ಕಟುಬರ (Kohutara) ಕೊಹ್ಲ ಟಸ್ (Kolhtis) ಎಂಬ ಉಪ ಗುಂಪುಗಳಾಗಿ ವಿಭಜನೆಗೊಂಡವು ಡೊಂಬರ ಸಮುದಾಯದ ಮೂಲ ಎಂದು ನಂಬಲಾಗಿದೆ. "ಮಧ್ಯಭಾರತದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಕ್ಲೊಹಟ್ಟಿ (Kolhatis)ನ ಉಪ ಸಮುದಾಯವಾದ ಕೊಹ್ಲಟ (Kolhat) ಜಾತಿ, ಉದ್ದವಾದ ಬಿದರಿನ ಕಂಬಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ಡೊಂಬರಾಟ ಆಡುತ್ತಾರೆ"[೯]. ಇದು ಡೊಂಬರ ಸಮುದಾಯದ ಪ್ರಮುಖ ಲಕ್ಷಣವಾಗಿದೆ. ಈ ಎಲ್ಲಾ ಸಮುದಾಯಗಳ ವೃತ್ತಿ ಒಂದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಆಚಾರ-ವಿಚಾರಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಕಂಡುಬಂದರು. ಇವು ಎಲ್ಲಾವು ಒಂದೇ ಸಮುದಾಯದ ವಿವಿಧ ಕವಲುಗಳಾಗಿವೆ.

ಎಲ್.ಕೆ. ಅನಂತಕೃಷ್ಣ ಅಯ್ಯರ್ ಅವರ ಹೇಳಿಕೆಯಂತೆ "ಡೊಂಬರು ಮೂಲತಃ ಅಲೆಮಾರಿ ಗಳು, ಕೊರಚರು ಮುಂತಾದ ಅಲೆಮಾರಿಗಳಂತೆ ಡೊಂಬರು ಸಹ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ನಗರ ಮತ್ತು ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ನೆಲೆ ನಿಲ್ಲಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಡೊಂಬರು ಮೂಲತಃ ಕಸರತ್ತಿನವರು ಮತ್ತು

ತಮ್ಮ ಡೊಂಬರಾಟವನ್ನೆ ಅವಲಂಬಿಸಿ ಬದುಕಿದವರು. ಇವರನ್ನು 'ಡೊಂಬರ್' ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಡೊಂಬರ ಎಂಬ ಪದ ಡೊಂಬರು (Dombaru) ಅಥವಾ ದೊಮ್ಮರ (Dommara) ಎಂಬ ಪದದಿಂದ ಬಂದಿದೆ. ಈ ಜನಾಂಗದವರು ಎತ್ತರದ ಬಿದರಿನ ಕಂಬವನ್ನು ಹತ್ತುವುದು ಅದರ ಮೇಲೆ ವಿವಿಧ ಕಸರತ್ತುಗಳನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವುದು ತಂತಿಯ ಮೇಲೆ ನಡೆಯುವುದು. ಡೊಂಬರಾಟವೆ ಇವರ ಪ್ರಮುಖ ವೃತ್ತಿಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಸಮುದಾಯದ ಮುಖಂಡನನ್ನು ರೆಡ್ಡಿ ನಾಯುಡು ಮತ್ತು ನಾಯಕ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ"[೧೦].

ಡಾ. ಹರಿಲಾಲ್ ಪವಾರ ಪ್ರಕಾರ "ಡೊಂಬರು ಅಲೆಮಾರಿ ಸಮುದಾಯವಾಗಿದೆ. ಡೊಂಬರ ಬದುಕು ತುಂಬ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದದ್ದು. ಇತರ ಸಮುದಾಯಗಳಿಗಿಂತ ತುಂಬ ಭಿನ್ನವಾಗಿದೆ. ವಿವಿಧ ಬಗೆಯ ಕಸರತ್ತುಗಳು ದೈಹಿಕ ಶಕ್ತಿ ಸಾಧನೆಗಳನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದವರು. ಡೊಂಬ ಪದಕ್ಕೆ ಪರ್ಯಾಯವಾಗಿ ಡೊಂಬು, ಡೊಂಬರ್, ದೊಂಬ, ದೋವರ, ಡುಮ್ಮರ, ಡೊಮ್ಮಾರ ಶಬ್ದಗಳಿಂದ ಬಂದಿರಬಹುದೆಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡುತ್ತಾರೆ"[೧೧].

ದೇವೇಂದ್ರಕುಮಾರ ಸಿ. ಹಕಾರಿ ಅವರ ಪ್ರಕಾರ "ಡೊಂಬರು ವಿಶಿಷ್ಟ ಸಂಸ್ಕೃತಿವುಳ್ಳವರು ಡೊಂಬರು ಆರಂಭಕಾಲದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೆ ಒಂದು ನಿರ್ಧಿಷ್ಟ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿರದೆ ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಪರಿಚಿತವಾದ ಬಹುಭಾಷಿಕ ಸಮುದಾಯವಾಗಿತ್ತು. ಅಲ್ಲದೆ ನೃತ್ಯ, ಸಂಗೀತ, ಇಂದ್ರಜಾಲ, ಕಸರತ್ತುಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ತೋರಿಸುವ ಮತ್ತು ವಿವಿಧ ಸ್ತ್ರೀ-ಪುರುಷರು ಗುಂಪು ಗುಂಪಾಗಿ ಚಲಿಸಿ ತಮ್ಮ ಕಲೆಗಳ ಪ್ರದರ್ಶನದಿಂದ ಬಂದ ಹಣ, ದವಸ-ಧಾನ್ಯ ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ಮೂಲಕ ಉಪಜೀವನ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಡೊಂಬರಿಗೆ ಯಾವುದೆ ಭಾಷೆಯ ಬಗ್ಗೆ ತೊಂದರೆ ಉಂಟಾಗಲಾರದು. ಏಕೆಂದರೆ ಡೊಂಬರು ಭಾರತದ ದಕ್ಷಿಣೋತ್ತರ ಮತ್ತು ಪೂರ್ವ-ಪಶ್ಚಿಮದ ವಿವಿಧ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಹಾಗೂ ದೂರ ದೂರದವರೆಗೆ ಚಲಿಸಿದವರು"[೧೨].

ಪಾರಂಪರಿಕವಾಗಿ ಡೊಂಬರಾಟ, ನೃತ್ಯ, ಸಂಗೀತ, ವಿವಿಧ ಕಸರತ್ತುಗಳನ್ನು ಬೀದಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರದರ್ಶನ ನೀಡುವವರನ್ನು ಡೊಂಬರು, ಡೊಂಬ, ಢೋಮ, ಡೋಮ್ಮರ, ಡೊಂಬ, ಡೊಮ್ಮರ ಡೊಂಬರಿಗಳೆಂದು ಗುರುತಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ.

ಡೊಂಬರ ಪದದ ನಿಷ್ಪತ್ತಿ

ಡೊಂಬರ ಎಂಬ ಪದ ಬಗ್ಗೆ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ವಿವರಣೆ ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಅನಂತ ಕೃಷ್ಣಯ್ಯರ್ ದಿ. ಮೈಸೂರು ಟ್ರೈಬ್ ಅಂಡ್ ಕ್ಯಾಸ್ಟ್‌ನಲ್ಲಿ "The Caste is called is Dombar a later form of the original word Dombaru or Dommara"[೧೩] ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಡೊಂಬರು ಪ್ರದರ್ಶನ ನೀಡುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಡೋಲನ್ನು ಬಾರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಡೋಲು ಢಂ ಢಂ ಎಂದು ಸದ್ದು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಈ ಶಬ್ದದಿಂದ ಡೋಮ್ ಎಂಬ ಪದ ಹುಟ್ಟಿರಬೇಕು ಎಂದು ವಿದವಾಂಸರು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡುತ್ತಾರೆ.

ಕಿಟಲ್ ಕನ್ನಡ ಇಂಗ್ಲೀಶ್ ನಿಘಂಟಿನ ಪ್ರಕಾರ

* ಡೊಮ್ಬು Domba - ಡೊಮ್ಬರ, ಡೊಮ್ಬ, ಡೊಮ್ಬರ್
  A caste of tumbles and andrews
* ಕೊಲ್ಲಟಗ - ಡೋಮ್ಮ ದೊಮ್ಮರ ದುಮ್ಮರ ಡೋಮ್ಮ ಡುಮ
* ಡೋಮ್ಮ - A man of low cast a Dom also,
* ಕೊಲ್ಲಟಗ - Kol-atiga - A player with sticks a pole-dancer a rope-dancer (ಡೊಮ್ಮ, ಕೋರಮ್ಮ) ಕೋಲ್ಹಾಣಿ ಗಳಿಯೇನ್ನು, ಕೊಲ್ಲುಟಗರ ಆಡುವುದು ಅಕ್ಕುಂ

ದಡ್ಡಸ Dadddasa - The drum of a Domba (ಡೊಮ್ಬವಳು)[೧೪]

ಹಳಗನ್ನಡದ ನಿಘಂಟಿನ ಪ್ರಕಾರ

* ದಂಡಸ್ - ಡೊಂಬರ ಡೋಲು
* ಡೊಂಬವಳಿ - ಡೊಂಬರು ಬಾರಿಸುವ ತಮಟೆ[೧೫]

ಕನ್ನಡ ನಿಘಂಟಿನಲ್ಲಿ ಡೊಂಬ ಕಾಣಿಕೆ ಎಂಬ ಪದಕ್ಕೆ ಅರ್ಥ ಕೊಡಲಾಗಿದ್ದು ಅದರ ವಿವರ ಹೀಗಿದೆ.

* ಡೊಂಬಕಾಣಿಕೆ - ಒಂದು ಬಗೆಯ ತರಿಗೆಯವರಿಗೆ ಛಪರ ಕಾಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ
  ಮರ್ರಿಕಾಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಡೊಮ್ಬಕಾಣಿಕೆಯಿಲ ಲಿಂಗಕಾಣಿಕೆಯಿಲ
  ಡೊಂಬ (<ದೊಂಬು) + ಕಾಣಿಕೆ (ಕಾಣ್ಕೆ)

ಅದರಲ್ಲಿಯೇ 'ಡೊಂಬವ' ಎಂಬ ಪದಕ್ಕೆ ಅರ್ಥ ಹೀಗಿದೆ.

* ಡೊಂಬವ - ಡೊಂಬರು ತಮ್ಮ ಆಟದಲ್ಲಿ ಬಾರಿಸಲು ಬಳಸುವ ಒಂದು ಬಗೆಯ
  ಚರ್ಮವಾದ್ಯ ದಡ್ಡಸ್
* ದಡ್ಡಸ್ - ಡೊಂಬಳು (ಶ್ರಮದ ಪರಿ) ದಡ್ಡಸ್ ಮುಂಡು ಡೊಂಬಳಿ
  ಡೊಂಬ (<ದೊಂಬ) + ಪಳಿ)
* ಡೊಂಬತಿ - ದೊಂಬತಿ
* ಡೊಂಬರಿಗೆ ಎತ್ತಿನ ಗಾಡಿಯ ತೋಳು : ಗುಜ್ಜುಗಳ ಮೇಲ್ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕೂಡಿಸಿದ ಬಿದಿರಬೊಂಬು
* ಡೊಂಬ ವಿದ್ಯೆ : ಯಕ್ಷಿಣಿ ವಿದ್ಯೆ. ಬೇರೆ ಬೇರೆ ವೇಷವನ್ನು ಧರಿಸುವ ಮಾಯಾ
  ವಿದ್ಯೆ ಮೋಸಗಾರಿಕೆ, ವಂಚಕತನ ಮೀನಾವ ಪಂದಿಯಂದಿನಿ ತಾನುಂ

ತಱದಾಗಿ ಡೊ(ಪಾಠಾಂ ದೊ)ಂಬ 'ವಿದ್ದೆಯ ನಾಡಲ್ ನೀನ
ಱುವೆಯುಱದಿರ್ಚಿದೊಡಾನಱಿವೆಂ ನಿನ್ನನಲ್ಲಿ ದೆದೆವರಿಗೆಯ್ಯಲ್
ಡೊಂಬ (<ದಂಬ) + ವಿದ್ಯೆ)[೧೬].

ಡೊಂಬರ ಸಮುದಾಯವನ್ನು ಒಂದೊಂದು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದು ರೀತಿಯ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಗುರುತಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ(ಕೋಷ್ಟಕ ೨.೧).

ಕೋಷ್ಟಕ ೨.೧

ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುವ ಡೊಂಬರ ಸಮುದಾಯದ ಪರ್ಯಾಯ ಹೆಸರುಗಳು

ಕ್ರ.ಸಂ.	ರಾಜ್ಯಗಳು	ಹೆಸರುಗಳು	
೧.	ಪಂಜಾಬ ರಾಜ್ಯ (ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ)	ಡೊಂಮ	Doom
೨.	ಕರ್ನಾಟಕ	ಡೊಂಬರು	Dombaru
		ಡೊಂ, ಡೊಂಬರ	Dom Dombar
		ದೊಂಬರ	Dombar
೩.	ಒರಿಸ್ಸಾ	ಡೊಮ್	Dom
೪.	ತಮಿಳುನಾಡು	ಡೊಮ್	Dom
		ಡೊಂಬನ್	Domban
		ಡಂಗೊಡ	Dhangod
೫.	ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ	ಡೋಮ	Dom
		ಡುಮರ	Dumar
೬.	ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶ	ಡೋಮ್	Dom
		ಡುಮರ	Dumar
		ಡೊಂಮೆ	Dome
		ಡೊಂಮರ	Domar
		ಡೊರ್ರಿ	Doris
೭.	ಆಂದ್ರಪ್ರದೇಶ	ಡೊಮ್ಮರ	Dommara
		ಡೊಂ ಡೊಂಬರ	Dom, Dombar
೮.	ಕೇರಳ	ಡೊಂಬನ	Domba

೯.	ರಾಜಸ್ಥಾನ	ಡೊಂ \ ಡೊಮ್	Dom or Dum
೧೦.	ಹಿಮಾಚಲ ಪ್ರದೇಶ	ಡೊಂಮ್	Doom
		ಡೊಂಮನ್	Doomana
		ಡುಮನ	Dumna

ಐತಿಹ್ಯಗಳು

ಐತಿಹ್ಯ ಪುರಾಣಗಳು ಆಯಾ ಸಮುದಾಯಗಳ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಮಹತ್ವದ ಪಾತ್ರವನ್ನು ವಹಿಸುತ್ತವೆ. ಆಯಾ ಸಮುದಾಯದ ಪರಿಸರವನ್ನು ಕುರಿತು ಆ ಸಮುದಾಯ ಕಂಡು ಕೊಂಡ ದರ್ಶನ ಅವರು ಕಾಪಾಡಿಕೊಂಡು ಬಂದ ಮೌಲ್ಯಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ ಐತಿಹ್ಯಗಳೇ ಮೂಲ ಆಕರ ಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಕೆಳಸಮುದಾಯಗಳ ಚರಿತ್ರೆ ಆಯಾ ಸಮುದಾಯದ ಮೌಖಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಡಗಿಕೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ಮೌಖಿಕ ಆಕರಗಳು ಸತ್ಯಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿರವಾಗಿರುತ್ತವೆ ಎಂಬುದು ಗಮನಾರ್ಹ ಸಂಗತಿಯಾಗಿದೆ. ತಳಸಮುದಾಯಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಐತಿಹ್ಯ, ಸೃಷ್ಠಿಪುರಾಣಗಳು, ದಂತಕಥೆಗಳು ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರವಹಿಸುತ್ತವೆ. ಸಮುದಾಯ ಗಳು ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಆಚರಣೆಗಳನ್ನು ರೂಢಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿವೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಇವರು ನಂಬಿರುವ ಐತಿಹ್ಯಗಳು ಅವರಲ್ಲಿನ ದೃಢವಾದ ನಂಬಿಕೆಗಳು ಕಾರಣವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿಯೂ ಇಂತಹ ಐತಿಹ್ಯಗಳನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ಇವುಗಳು ಇಲ್ಲಿನ ನಂಬಿಕೆ, ಆಚಾರ ವಿಚಾರ ಮತ್ತು ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳಿಗೆ ಐತಿಹ್ಯಗಳು ಸಮರ್ಥನೆ ನೀಡುತ್ತವೆ. ಡೊಂಬರ ಸಮುದಾಯದ ಐತಿಹ್ಯಗಳು ಅವರ ಸಾಮಾಜಿಕ, ಧಾರ್ಮಿಕ ಮತ್ತು ವೃತ್ತಿಗಳ ಮೇಲೆ ಬೆಳಕು ಚೆಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಐತಿಹ್ಯಗಳು ತನ್ನ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಸಕ್ರೀಯವಾಗಿ ಭಾಗವಹಿಸುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಜೀವಂತ ಶಕ್ತಿಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಐತಿಹ್ಯ ಪುರಾಣಗಳು ಒಂದು ಸಮುದಾಯದ ಅಥವಾ ಸಮಾಜದ ಜನರಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಪವಿತ್ರವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಹೀಗೆ ಡೊಂಬರ ಕಸಬು ಮತ್ತು ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ಅಂತಹ ಕೆಲವು ಐತಿಹ್ಯಗಳು ಹೀಗಿವೆ ಇದೇ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ನಂತರದ ಪುಟಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ವಿವರಣೆ ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಡೊಂಬರ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಸಮೀಪವರ್ತಿ ಸಮುದಾಯಗಳೆಂದರೆ ಕೊರವರು ಅಥವಾ ಲಂಬಾಣಿ, ದೋಹಾರರು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಅತ್ಯಂತ ಹತ್ತಿರದವರೆಂದರೆ ಲಂಬಾಣಿ ಮತ್ತು ಕೊರವರಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ಐತಿಹ್ಯ ಒಂದು : "ಒಬ್ಬ ರೆಡ್ಡಿಗೆ ಇಬ್ಬರು ಹೆಂಡತಿಯರು ಇದ್ದರು. ಚಿಕ್ಕ ಹೆಂಡತಿಗೆ ಅಂಗವಿಕಲ ಮಗು ಜನಿಸಿತು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಬಳಿ ಮಗುವಿನ ಭವಿಷ್ಯವನ್ನು ಕೇಳಿದರು. ಅದಕ್ಕೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಈ ಅಂಗಹೀನ ಮಗುವಿನಿಂದ ತಮ್ಮ ಮನೆತನಕ್ಕೆ ಕಳಂಕ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ತಿಳಿಸಿದ. ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿದ ರೆಡ್ಡಿ ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಗೆ ಮಗುವನ್ನು ಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಹಾಕುವುದಕ್ಕೆ ಹೇಳಿದನು. ಆದರೆ ತಾಯಿಯ ಮಮತೆ ತಡೆಯಿತು. ಅವಳು ಯೋಚಿಸಿ ಇದರಿಂದ ಪಾರಾಗಲು ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುಕನಿಗೆ ತನ್ನ ಮಗುವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಳು. ಆ ಭಿಕ್ಷುಕ ಸಹ ಮಗುವಿನ ಭವಿಷ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿದ

ತಕ್ಷಣ ಮಗುವನ್ನು ನೀರಿಲ್ಲದ ಬಾವಿಗೆ ಹಾಕುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಮಗು ಸಾಯುವುದಿಲ್ಲ. ಮಗು ಜೋರಾಗಿ ಅಳತೊಡಗಿತು. ಆ ಅಳುವನ್ನು ಕೇಳಿ ಶಿವಪಾರ್ವತಿಯರು ಕೈಲಾಸದಿಂದ ಬಂದು ಆ ಮಗುವಿಗೆ ಅಂಗಾಂಗಳು ಜಗಿಯುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಮಗು ಬಾವಿಯಿಂದ ಕೆಳಭಾಗದಿಂದಲೆ ಮಿಂಚಿನಂತೆ ಜಿಗಿದು ಶಿವಪಾರ್ವತಿಯರ ಪಾದಕ್ಕೆ ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತದೆ. ಅದನ್ನು ಕಂಡ ಶಿವಪಾರ್ವತಿಯರು ತಂತಿಯ ಮೇಲೆ ನೆಗೆಯುತ್ತಾ ಬದುಕು ಎಂದು ಆರ್ಶಿವದಿಸಿ ಮರುಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಅದೃಶ್ಯರಾದರು. ಆ ಮಗುವನ್ನು ಕಸರತ್ತುಗಾರರು ಗುಂಪಿಗೆ ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡರು. ನಂತರ ಅವನು ಆ ಗುಂಪಿನ ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ಮದುವೆಯಾದನು. ಅವನ ಸಂತಾನವೆ ಡೊಂಬರು''[೧೭].

ಐತಿಹ್ಯ ಎರಡು : ''ಒಬ್ಬ ರೆಡ್ಡಿ ಬಹುಪತ್ನಿಯರನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು, ಕಿರಿಯ ಪತ್ನಿಯ ಮೇಲೆ ತುಂಬ ಪ್ರೀತಿ. ಇವಳೇ ಹೊಲದಲ್ಲಿರುತ್ತಿದ್ದ ರೆಡ್ಡಿಗೆ ಊಟ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಬೇಕು. ಒಂದು ದಿನ ಮದ್ಯಾಹ್ನ ಊಟವನ್ನು ಕೊಡಲು ಹೊಲಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಾಳೆ. ತುಂಬು ಗರ್ಭಿಣಿಯಾದ ಪ್ರಯುಕ್ತ ಹೊಲದಲ್ಲಿಯೆ ಹೆಣ್ಣು ಮಗುವನ್ನು ಹೆತ್ತಳು. ಅಲ್ಲಿಯೆ ಗುಡಿಸಲು ಹಾಕಿ ತಾಯಿ ಮಗುವನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಲಾಯಿತು. ಕೆಲವು ದಿನಗಳು ಕಳೆದ ನಂತರ ಮನೆಗೆ ಬರುತ್ತಾಳೆ. ಹಿರಿಯ ಹೆಂಡತಿ ಸವತಿ ಮತ್ಸರದಿಂದ ತಾಯಿ ಮಗುವನ್ನು ಮನೆಗೆ ಸೇರಿಸಲು ಒಪ್ಪವುದಿಲ್ಲ. ರೆಡ್ಡಿ ಕಿರಿಯ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಬೇರೆ ಮನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಇರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಒಂದಿಷ್ಟು ಕೊಳ, ಹಗ್ಗ, ಡಂಬು ಇವುಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕೊಟ್ಟು ಬಿಡುತ್ತಾನೆ. ಹಿರಿಯ ಹೆಂಡತಿಗೆ ತನ್ನ ಆಸ್ತಿಯನ್ನೆಲ್ಲವನ್ನು ನೀಡುತ್ತಾನೆ. ಕಿರಿಯ ಹೆಂಡತಿ ಅಸಹಾಯಕಳಾಗಿ ರೆಡ್ಡಿಯು ನೀಡಿದ ಪರಿಕರಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಂಡು ಅನೇಕ ವಿಧದ ಕಸರತ್ತುಗಳನ್ನು ಕಲಿಯುತ್ತಾಳೆ. ಈ ಕಸರತ್ತುಗಳನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿಯೆ ಹೊಟ್ಟೆ ತುಂಬಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ. ತಾಯಿ ಮಗಳು ತಂತಿಯ ಮೇಲೆ ನಡೆಯುವ ಮತ್ತು ವಿವಿಧ ಕಸರತ್ತುಗಳನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿ ಹೊಟ್ಟೆ ತುಂಬಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಈ ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ವಿವಾಹವಾಗಲು ಯಾರು ಮುಂದೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಇವಳನ್ನು ಮುಂದೆ 'ಡೊಂಬರ ಚೆನ್ನದಾಸಿ' ಎಂದು, ಇವಳು ವೇಶ್ಯೆಯೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಾಳೆ. ಈ ಒಂದು ಹಿನ್ನೆಲೆಯಿಂದ ಡೊಂಬರ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ವೇಶ್ಯೆ ಪದ್ಧತಿ ರೂಢಿಯಲ್ಲಿತ್ತು ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಿರಬಹುದು''[೧೮].

ಐತಿಹ್ಯ ಮೂರು : ''ಡೊಂಬ ಮತ್ತು ಕೊರವರು ಸಹೋದರ ಸಂಬಂಧಿಗಳಾಗಿದ್ದ ಗುಂಪುಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಈ ಇಬ್ಬರು ಸಹೋದರರಿಗೂ ಕನ್ಯೆಯನ್ನು ಹುಡುಕಲು ಹೊರಟರು. ಅಂದಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಕನ್ಯೆಯರ ಅಭಾವವಿದ್ದ ಕಾಲ. ಹೀಗಾಗಿ ಇಬ್ಬರು ಸಹೋದರರೂ ಒಂದೆ ಕನ್ಯೆಗಾಗಿ ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿದರು. ಡೊಂಬ ಕನ್ಯೆಗಾಗಿ ತೆರವು ರೂಪದಲ್ಲಿ ಇಪ್ಪತ್ತು ವರಹ ಕೊಡುವುದಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದಾಗ ಅದಕ್ಕೆ ಕೊರವ, ತಾವು ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ವರಹ ಕೊಡುವುದಾಗಿ ಹೇಳಿದನು. ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಆ ಕನ್ಯೆಯು ಕೊರವನ ಹೆಂಡತಿಯಾದಳು ಅಂದಿನಿಂದ ಇವರಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನಭಿಪ್ರಾಯವಾಗಿ ಎರಡು ಸಮುದಾಯಗಳಾಗಿ, ಜೊತೆಗೆ ಇಬ್ಬರಲ್ಲಿಯೂ ಪರಸ್ಪರ ದ್ವೇಷವೂ ಬೆಳೆಯಿತು''[೧೯].

ಐತಿಹ್ಯ ನಾಲ್ಕು : "ಒಂದೇ ಮನೆತನದ ಮಕ್ಕಳು ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಾಗಿ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬ ಮಗುವನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ವೃಂದದ ಹುಟ್ಟುಗಳಿಗೆ ಕಾರಣರಾದುದನ್ನು ವಿವರಿಸುಫ ಐತಿಹ್ಯವೊಂದು ಕುತೂಹಲ ಕಾರಿಯಾಗಿದೆ. ರಾಜಸ್ಥಾನದ ರಜಪೂತರ ಒಬ್ಬ ಅರಸನಿಗೆ ಒಬ್ಬಳೆ ಚೆಲುವಾದ ಮಗಳಿದ್ದಳು. ಒಂದು ದಿನ ರಾಜ ಆಟಪಾಠಗಳನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ ತನ್ನ ಗಟ್ಟಿಮುಟ್ಟಾದ ಮೈಕಟ್ಟು ಮತ್ತು ಸ್ಫುಟವಾದ ಕಸರತ್ತು, ಜಟ್ಟಿ ವರಸೆಗಳಿಂದ ಒಬ್ಬ ಹದಿಹರೆಯದ ಹುಡುಗ ರಾಜನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಬಲವಾಗಿ ಆಕರ್ಷಿಸಿದ. ಹೀಗಾಗಿ ರಾಜ ಅವನನ್ನು ತನ್ನ ಖಾಸಾ ಸೇವಕನಾಗಿ ಕರೆತಂದ ಅವನೇ 'ಚಿಂಗನಿ'. ರಾಜನಿಗೆ ಇಷ್ಟ ಬಂದಾಗಲೆಲ್ಲಾ ಚಿಂಗನ ಬಗೆ ಬಗೆಯ ಲಾಗ ಹಾಕುವುದು, ಕುಣಿದು ಕುಪ್ಪಳಿಸುವುದು ಜೊತೆಗೆ ಡಮರು (ಢೋಲಕ್) ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬಾರಿಸುವ, ಬಾರಿಸುತ್ತ ಮತ್ತೆ ಕುಣಿಯುವ ಹೀಗೆ ಕಾಲ ಕಳೆಯುತ್ತಲೆ ಸದಾ ತನ್ನ ತಂದೆಯ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿರುತ್ತಿದ್ದ ಭೀಕ್ರಿ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ರಾಜಕುಮಾರಿ ಚಿಂಗನಿಗೆ ಮರುಳಾದಳಂತೆ. ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಒಂದು ರಾತ್ರಿ ಚಿಂಗನ ಮತ್ತು ಭೀಕ್ರಿ ಮಾಯವಾದರಂತೆ ಚಿಂಗನು ರಾಜಕುಮಾರಿಯನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋದ ಎಂದು ವದಂತಿ ಹಬ್ಬಿತ್ತು. ಅರಸ ಎಂಟು ದಿಕ್ಕುಗಳಿಗೆ ಸೈನಿಕರನ್ನು ಮತ್ತು ಪತ್ತೆದಾರರನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿ ಹುಡುಕಾಡಿಸಿದ. ಅವರು ಎಲ್ಲಿ ಕಂಡರೂ ಅವರನ್ನು ಅಲ್ಲೇ ಕೊಲ್ಲುವಂತೆ ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದ. ಹೀಗೆ ಹುಡುಕಾಟ ಬಹಳ ವರ್ಷಗಳು ಕಳೆದವು. ಚಿಂಗನು ಮತ್ತು ಭೀಕ್ರಿಯು ಯಾರಿಗೂ ಗೊತ್ತಾಗದ ಸ್ಥಳವಾದ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ವಾಸವಾಗಿದ್ದರು. ಭೀಕ್ರಿಗೆ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಐದು ಮಕ್ಕಳು ಜನಿಸಿದರು. ಅವುಗಳ ಹೆಸರು ಫೇಸ (ಫಿಸಾಡಿ), ಮಾರ (ಮಾರ್‍ವಾಡಿ), ಸಾಳ (ಡೊಂಬರ), ಮೋಲಾ\ಮೂಲಾ (ಲಂಬಾಣಿ) ಮತ್ತು ಖಿಮಡಾ ಐದು ಮಕ್ಕಳ ಮದುವೆಯಾಯಿತು. ಎಲ್ಲರೂ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕಡೆ ಹೋಗ ಬೇಕಾಯಿತು. ಆಗ ಚಿಂಗನ ಐದು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ತನ್ನ ಆಸ್ತಿಯನ್ನು ಹಂಚಿದ. ಫೆಸನಿಗೆ ಕುಡಗೋಲು, ಕೊಡ್ಲಿ, ಕಬ್ಬಿಣ ಬುಟ್ಟಿಯನ್ನು ನೀಡಿದ. ಮಾರನಿಗೆ ಒಂದು ಚೂರು ಬಂಗಾರ. ಸಾಳನಿಗೆ ಕತ್ತೆ ಮತ್ತು ಡಮರು. ಮೋಲಾನಿಗೆ ಡಂಬ ಕಟ್ಟು ಆಕಳು ಮತ್ತು ಒಂದು ಗೋಣಿಚೀಲ ಖಿಮಡನಿಗೆ ನಾಯಿ, ಬಿಲ್ಲು ಬಾಣ ಹೀಗೆ ತಮ್ಮ-ತಮ್ಮ ಪಾಲನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಐವರೂ ಒಂದೊಂದು ಕಡೆ ಹೋದರು. ಇವರಲ್ಲಿ ಸಾಳನ ವಂಶ ಮುಂದೆ ಅನೇಕ ಕಸರತ್ತುಗಳನ್ನು ಕಲಿತು ಡೊಂಬರಾದನು. ಮುಂದೆ ಇವನ ವಂಶಸ್ಥರೆ ಡೊಂಬರಾದರಂತೆ"[೨೦].

ಹೀಗೆ ಐತಿಹ್ಯಗಳ ಮೂಲಕ ಡೊಂಬ ಸಮುದಾಯದವರು ತಮ್ಮ ಚಹರೆ ಭದ್ರಪಡಿಸಿ ಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಇಂತಹ ಸಂದರ್ಭಗಳು ಈ ಸಮುದಾಯ ಉದ್ಭವವಾಗಲಿಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಿರಬಹುದು. ಇವರೆ ಡೊಂಬರಾದರು ಅಥವಾ ಡೊಂಬರೆಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಟ್ಟರು. ಡೊಂಬರು ಕೋಣೆಯ ಕೂಸಾಗಿ ಕೊಳೆಯದೆ ಬೀದಿ ಮಕ್ಕಳಾಗಿ ಬೀದಿ ಬೀದಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಲೆದು ದಷ್ಟಪುಷ್ಟವಾಗಿ ಬೆಳೆದು ಚಿತ್ತಾಕರ್ಷಕ ಕಸರತ್ತುಗಳಿಂದಾಗಿ ಆಕರ್ಷಿಸುತ್ತಾರೆ. ಏಣಿಶ್ರೇಣಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಮೂಲಕ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರ ಜೊತೆ, ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ರಾಜವಂಶಸ್ಥರ ಜೊತೆ ಸಂಪರ್ಕ ಹೊಂದಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯನ್ನು ಈ ಬಗೆಯ

ಐತಿಹ್ಯಗಳಿಂದ ಊಹಿಸಬಹುದು. ಜನರಿಂದ ಜನರಿಗೆ ಬರುವಾಗ ಅನೇಕ ಕಲ್ಪನೆಗಳು ವಾಸ್ತವಾಂಶಗಳ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡ ಕಥೆಗಳಾಗಿವೆ. ಐತಿಹ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಹ ಕೆಲವು ನಿಜಾಂಶ ಇರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ಕಥೆಗಳು ಆಯಾಯ ಸಮುದಾಯದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳ ಒಂದು ಭಾಗವಾಗಿ ಸಮಯ ಮತ್ತು ಕಾಲಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ರೂಪಗೊಂಡಿವೆ.

೩. ವಿವಿಧ ಕಾಲಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಡೊಂಬರ ಮಹಿಳೆಯರು

ಭಾರತೀಯ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ನಿರ್ಲಕ್ಷ್ಯಕ್ಕೆ ಒಳಗಾದ ಅಲ್ಪಸಂಖ್ಯಾತ ಸಮುದಾಯವಾದ ಡೊಂಬರು ಬದುಕಿನ ಅನೇಕ ರೂಪಾಂತರಗಳನ್ನು ಹಾದು ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ಮೂಲತಃ ಇವರ ಬದುಕು ಏನಾಗಿತ್ತು ಎಂಬ ಬಗ್ಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು ಇಲ್ಲದಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಬಹುಸಂಖ್ಯಾಂತ ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಡೊಂಬ ಸಮುದಾಯ ಮನರಂಜನೆ ನೀಡುತ್ತಾ ಬಂದಿರುವ ಸಮುದಾಯವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ರಾಜಮಹಾರಾಜರು, ಪಾಳೆಗಾರರು, ಊಳಿಗಮಾನ್ಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ, ಧಣಿಗಳು ಮುಂತಾದ ಯಾಜಮಾನ್ಯ ವರ್ಗಗಳ ಆದೇಶಕ್ಕೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಕಲಾಪ್ರದರ್ಶನ ನೀಡುತ್ತಾ ಬಂದ ಸಮುದಾಯವಾಗಿದೆ. ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕತೆ ಮತ್ತು ತಮ್ಮ ಬದುಕಿನ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿರುವ ಇವರು ದೇಹದಾರ್ಢ್ಯ ಕುಶಲತೆಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮನ್ನು ತಾವು ಪಳಗಿಸಿಕೊಡು ಅಪರೂಪದ ಶೈಲಿಯನ್ನು ರೂಪಿಸಿಕೊಂಡು ಮತ್ತು ಆ ಶೈಲಿಯನ್ನು ಬೆಳೆಸಿದ ಕೀರ್ತಿ ಇವರದ್ದಾಗಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ವೈವಿಧ್ಯತೆಯಲ್ಲಿ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಸ್ಥಾನವಿದೆ. ಡೊಂಬರ ಈ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಹಿರಿಮೆಗೆ ಮೂಲ ಕಾರಣ ರಾದರು. ಇಂತಹ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಬಹಳ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆ ಹೊಂದಿದ್ದಾರೆ. ಏಕೆಂದರೆ "ಸ್ತ್ರೀಯರು ಡೊಂಬರಾಟ ವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ತುಂಬ ಚಮತ್ಕಾರವುಳ್ಳವರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಬಿದರಿನ ಕಂಬಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ತಂತಿಯ ಮೇಲೆ ನಡೆಯುವುದು, ವಿವಿಧ ಕಸರತ್ತುಗಳ ಪ್ರದರ್ಶನ ನಿಪುಣತೆ ಅದ್ವಿತೀಯ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಸುಂದರಿಯರು ಹಾಗೂ ಚೆಲುವುಳ್ಳವರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಮೋಹಕ ಗೊಳಿಸುವ ಮತ್ತು ಆಕರ್ಷಿಸುವ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳವರಾಗಿದ್ದು ಬಾಲ್ಯದಿಂದಲೆ ವಿಶೇಷ ತರಬೇತಿ ಯನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡು ಬಂದಿರುತ್ತಾರೆ"[೨೫]. ಹಾಗಾಗಿ ಈ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆಯನ್ನು ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಪ್ರದರ್ಶನ ಕಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪಾತ್ರವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದರು ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಅನೇಕ ದಾಖಲೆಗಳಿವೆ.

ಡೊಂಬರ ಸಮುದಾಯದ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಡಲು ಯಾವುದೇ ಪುರಾಣ, ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ಇಲ್ಲ. ಇವರ ಚರಿತ್ರೆಯು ಜನಪದರಲ್ಲಿ ಜೀವಂತವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ಡೊಂಬರ ಚೆನ್ನಿ, ಕುಮಾರರಾಮ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ರತ್ನಾಜಿ ಇವರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಕಥೆ, ಕಾವ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಜನಪದ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ರತ್ನಾಜಿ, ಡೊಂಬರ ಚೆನ್ನಿ ಇವರ ಮೂಲಕ ಡೊಂಬರನ್ನು ಗುರುತಿಸುವುದು ವಾಡಿಕೆಯಾಗಿದೆ. ಕೆಲವು ಡೊಂಬರ ಗುಂಪುಗಳಲ್ಲಿ "ಸ್ತ್ರೀಯರೆ ನಾಯಕಿಯರಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದರು. ನೃತ್ಯ, ಸಂಗೀತಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಪರಿಣತಿ ಪಡೆದವರು ಈ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿಯೆ

ಸುಂದರಿಯರಾದ ಯುವತಿಯರು ಕೆಲವರ ಕಾಮ ತೃಷೆಗೆ ಸಿಲುಕಿ ಭೋಗದ ವಸ್ತುವಾಗಿದ್ದಾರೆ"[೨೨]. ಆಳುವವರ್ಗದ ಅಧೀನತೆಯಲ್ಲಿ ಬದುಕುವ ಅನಿವಾರ್ಯತೆಯಿಂದ ಆಳುವ ಮರ್ಜಿಯನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸದೆ ಆಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವವರಿಗೆ ತಮ್ಮ ನೋವು ನುಂಗಿಕೊಂಡೆ ಪ್ರಭುತ್ವಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಲೇ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ರೂಪಾಂತರಗಳನ್ನು ದಾಟಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದಾರೆ.

ರಾಜಶಾಹಿ ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಡೊಂಬರಾಟ ವಿಶೇಷವಾದ ಗೌರವ ಮನ್ನಣೆಯನ್ನು ಪಡೆದಿತ್ತು. ಡೊಂಬರ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಸಂಗೀತ ಮತ್ತು ನೃತ್ಯವನ್ನು ರಾಜರು ಮೆಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ಕಾರಣ ದಿಂದಾಗಿ ಆ ಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ರಾಜನರ್ತಕಿಯರನ್ನಾಗಿ ನೇಮಕ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಹಾಗೂ ರಾಣಿಯರಿಗೆ ಮತ್ತು ಅವರ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಸಂಗೀತ, ನೃತ್ಯ ಹೇಳಿಕೊಡುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಆ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಉದಾಹರಣೆ ವಿಜಯನಗರ ಅರಸ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯ ಡೊಂಬರ ಹುಡುಗಿಯೊಬ್ಬಳನ್ನು ಅವಳ ಸಂಗೀತ ಮತ್ತು ನೃತ್ಯವನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿ ಮದುವೆಯಾಗಿದ್ದನೆಂದು ನಂಬಲಾಗಿದೆ. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಡೊಂಬರಾಟವು ಬೀದಿಯಿಂದ ಹಿಡಿದು ರಾಜಶಾಹಿ ಅಂತಪುರದವರೆಗೂ ವಿಸ್ತರಿಸಿಕೊಂಡಿತ್ತು. ಆ ಕಾಲಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಡೊಂಬರಿಗೆ ಭೂಮಿ, ಮನೆಕೊಟ್ಟು ನೆಲೆನಿಲ್ಲುವುದಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿಕೊಡಲಾಗಿತ್ತು. ಪ್ರಸ್ತುತ ಕಾಲದಲ್ಲಿನ ಡೊಂಬರ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳನ್ನು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಈ ಹಿಂದೆ ಅವರ ಬದುಕು ಹೇಗಿತ್ತು ಎಂಬುದನ್ನು ಚಾರಿತ್ರಿಕವಾಗಿ ತಿಳಿಯುವುದು ಅಗತ್ಯವಾಗಿದೆ. ಚರಿತ್ರೆಯ ದಾಖಲೆಗಳು ಇಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ ಪ್ರಚಲಿತವಿರುವ ಮೌಖಿಕ ಕಥೆಗಳ ಮೂಲಕ ಈ ಕಾಲಘಟ್ಟವನ್ನು ಅರ್ಥೈಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಲಾಗಿದೆ.

೧೨ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ

೧. ಶಿವಶರಣೆ ಡೊಂಬರ ಚನ್ನಮ್ಮ

೧೨ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಶಿವಶರಣೆ ಡೊಂಬರ ಚೆನ್ನಮ್ಮ ಇದ್ದಳೆಂದು ಇದೇ ಸಮುದಾಯ ದವರು ಒಂದು ಐತಿಹ್ಯ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ಪಂಡಿತನ ಚನ್ನಬಸವ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಡೊಂಬರ ಚೆನ್ನಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಕಥೆ ಇದೆ. ಡೊಂಬರ ಚೆನ್ನಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸಿದಂತೆ ಜನಪದದಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ಕಥೆಗಳು ಇರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

"ಸುಮಾರು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಹಂಪೆ ಹತ್ತಿರ ಒಂದು ಗವಿಯಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಶಿವಶರಣ ಇದ್ದನು. ಆ ಶಿವಶರಣಿಗೆ ಒಬ್ಬ ಶಿಷ್ಯ ಸಹ ಇದ್ದ. ತುಂಬ ವಯಸ್ಸಾದ ಶಿವಶರಣನು ಶಿಷ್ಯನನ್ನು ಕರೆದು ಶ್ರೀಶೈಲ ಯಾತ್ರೆಗೆ ಹೊರಡುವುದಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದನು. ಮರುದಿನವೆ ಗುರುವಿನೊಂದಿಗೆ ಶಿಷ್ಯ ಸಹ ಹೊರಟು ನಿಂತನು. ಬಹುದೂರ ನಡೆದ ನಂತರ ಶಿವಶರಣನು ಆಯಾಸದಿಂದ ನೀರಿನ ದಾಹ ವಾಗುತ್ತದೆ. ಶಿಷ್ಯನಿಗೆ ನೀರು ತರಲು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ನೀರು ತರಲು ಶಿಷ್ಯ ಹೋಗಿ ಒಂದು ಮರದ ಹತ್ತಿರ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಅದೆ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಡೊಂಬರ ಚೆನ್ನಿ ಹಂಪಿಯಲ್ಲಿ ಆಟ

ಮಾಡಲೆಂದು ಕತ್ತೆಯ ಮೇಲೆ ಸವಾರಿ ಮಾಡುತ್ತಾ ತನ್ನ ಗುಂಪಿನ ಜೊತೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದಳು. ದಾರಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಸನ್ಯಾಸಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಈ ಬಿಸಿಲಿನಲ್ಲಿ ಇವರು ಯಾರು ಇರಬಹುದೆಂದು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೆ ಅಂದು ಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಶಿವಶರಣನ ಹತ್ತಿರ ಬಂದಳು. ಶಿವಶರಣ ನೀರಿನ ದಾಹದಿಂದ ಬಳಲುತ್ತಿದ್ದನು. ಚೆನ್ನಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ನೀರು ಕೊಡುವಂತೆ ಸನ್ನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಚೆನ್ನಿಯು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಂಡು ತಕ್ಷಣವೆ ತನ್ನ ಹತ್ತಿರ ಇದ್ದ ನೀರನ್ನು ಶಿವ ಶರಣನಿಗೆ ಕೊಡುತ್ತಾಳೆ. ನೀರನ್ನು ಕುಡಿದ ಮೇಲೆ ಸಾಯುವ ಕೊನೆಯ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಶಿವಶರಣನು ಚೆನ್ನಿಯ ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ 'ಜೀವಪ್ರತಿಷ್ಠಾನ' ಮಂತ್ರೋಪದೇಶ ಹೇಳಿ ತಕ್ಷಣವೆ ಮರಣ ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ನೀರು ತರಲು ಹೋಗಿದ್ದ ಶಿಷ್ಯ ಮರಳುತ್ತಾನೆ. ತನ್ನ ಗುರುಗಳು ಸ್ವರ್ಗಸ್ಥರಾಗಿದ್ದು ಕಂಡು ದುಃಖಿಸುತ್ತಾನೆ. ನಂತರ ನಮ್ಮ ಗುರುಗಳು ನಿನಗೆ ಮಂತ್ರೋಪದೇಶ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಎಂದರೆ ನೀನು ಸಾಮಾನ್ಯಳು ಅಲ್ಲ. ಶಿವಶರಣೆಯೇ ಇರಬೇಕೆಂದು, ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ನೀನೆ ನನಗೆ ಗುರುವೆಂದು ಚೆನ್ನಿಯ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ಸೇರಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಚೆನ್ನಿ ಹೇಳಿದ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಇರುತ್ತಾನೆ. ಒಂದು ದಿನ ಡೊಂಬರಾಟ ಆಟಾವಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ, ಒಬ್ಬ ಬಾಲಕಿ ಬಿದರಿನ ಕಂಬದ ಸಹಾಯದಿಂದ ಕಟ್ಟಿದ ತಂತಿಯ ಮೇಲೆ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವಾಗ ಆಯಾ ತಪ್ಪಿ ಬೀಳುತ್ತಾಳೆ. ಪ್ರಾಣಾಪಾಯದಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಚೆನ್ನಿ ರೋಧಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಚೆನ್ನಿಯ ದುಃಖವನ್ನು ನೋಡಿದ ಶಿಷ್ಯ ಚೆನ್ನಿಯನ್ನು ಕರೆದು, ನನ್ನ ಗುರುಗಳು ನಿನಗೆ ಮಾಡಿದ ಮಂತ್ರೋಪದೇಶವನ್ನು ನನೆಗೆ ಹೇಳು ನಾನು ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ಬದುಕಿಸುತ್ತೇನೆಂದನು. ಅದಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿದ ಚೆನ್ನಿ ಆ ಶಿಷ್ಯನಿಗೆ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ. ಆ ಮಂತ್ರದ ಸಹಾಯದಿಂದ ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ಬದುಕಿಸುತ್ತಾನೆ. ಈ ದೃಶ್ಯವನ್ನು ಕಣ್ಣಾರೆ ಕಂಡ ಚೆನ್ನಿ ದಿಗ್ಭ್ರಮೆಯಾಗುತ್ತಾಳೆ. ಈ ಮಂತ್ರಕ್ಕೆ ಇಷ್ಟೊಂದು ಶಕ್ತಿ ಇರುವುದೆಂದು ಕೇಳುತ್ತಾಳೆ. ಹೌದು! ನಾನು ಈ ಮಂತ್ರೋಪದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಎಷ್ಟೋ ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಶ್ರಮಪಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ. ಆದರೆ ನನಗೆ ಆ ಪುಣ್ಯ ದೊರೆಯಲಿಲ್ಲ. ನಿನಗೆ ತಕ್ಷಣವೆ ದೊರೆಯಿತು. ನೀನು ಶಿವಶರಣೆ ಇರಬೇಕು. ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಶಿವಶರಣೆಯಾಗಿ ಬದುಕಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿ ಶಿಷ್ಯನು ಹೊರಟು ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಆ ದಿನದಿಂದ ಡೊಂಬರ ಚೆನ್ನಿ ಶಿವಶರಣೆ ಡೊಂಬರ ಚೆನ್ನಮ್ಮಳಾಗಿ ಶಿವಶರಣರ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಕಾಲಕಳೆಯುತ್ತಾಳೆ"[೨೩].

ಈ ಕಾಲ ಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಡೊಂಬರು ಅಲೆಮಾರಿಗಳಾಗಿದ್ದರು. ಡೊಂಬರ ಗುಂಪುಗಳಿಗೆ ಸ್ತ್ರೀಯರೆ ನಾಯಕಿಯಾಗಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಸಿರಾಜುಲ್ ಹಸನ್ ಡೊಂಬರ ಜನಾಂಗವೆ ಡೊಂಬರ ಚೆನ್ನಿಯಿಂದ ಮೊದಲಾಯಿತು ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅದರೆ ಇದಕ್ಕೆ ಯಾವುದೆ ಆಧಾರಗಳು ಅಥವಾ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು ಸಿಗುವುದಿಲ್ಲ.

೨. ರಾಜಶಾಹಿ ಕಾಲಘಟ್ಟ

ರಾಜಶಾಹಿ ಕಾಲಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಡೊಂಬರ ಸಮುದಾಯ ಸಮಾಜದ ತೆರೆಯ ಮೇಲೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿತ್ತು. ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಡೊಂಬರು ಸ್ವಲ್ಪ ಉತ್ತಮ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಬಂದರು. ಡೊಂಬರಾಟ

ಬೀದಿಯಿಂದ ಅರಮನೆಯವರೆಗೆ ಹಬ್ಬಿಕೊಂಡಿತ್ತು. ಈ ಒಂದು ಉತ್ತಮ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಡೊಂಬರ ಸ್ತ್ರೀಯರೆ ಕಾರಣರಾಗಿದ್ದರು. ಈ ಸಮುದಾಯದ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ "ಸೋಮೇಶ್ವರ ಶತಕದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. "ರಂಭಾನೃತ್ಯಕೇಂ ಡೊಂಬರ. ಅಂದರೆ ಡೊಂಬರ ಸ್ತ್ರೀಯರು ತುಂಬ ಸೌಂದರ್ಯವುಳ್ಳವರು ಮತ್ತು ಸಂಗೀತ, ನೃತ್ಯ, ಕಲಾಪಾರಂಗತರು ಅವರನ್ನು ಇಂದ್ರಲೋಕದ ರಂಭಾ, ಊರ್ವಶಿಯರಿಗೆ ಹೋಲಿಕೆ ಮಾಡಲಾಗಿತ್ತು"[೨೪]. ಇವರ ಪ್ರದರ್ಶನ ಕಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾದ ಸಂಗೀತ, ನೃತ್ಯವನ್ನು ಇಷ್ಟಪಟ್ಟು ಅನೇಕ ಅರಸರು ಆಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ರಾಜನರ್ತಕಿಯರನ್ನಾಗಿ ನೇಮಕ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಕೆಲವರು ಅವರ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಮದುವೆಯಾಗಿದ್ದರು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಹಂಸಿ, ರತ್ನಾಜಿ ಮತ್ತು ಡೊಂಬರ ಚೆನ್ನಿ. ಡೊಂಬರ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಾಜರಿಂದ ಪ್ರೋತ್ಸಹ, ಗೌರವ, ಮನ್ನಣೆ ದೊರೆತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಯಾವತ್ತೂ ಡೊಂಬರ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸ್ಥಾನಮಾನಗಳು ಸಿಗಲೇ ಇಲ್ಲ. ಅನೇಕ ಸಾಮಾಜಿಕ ಅವಮಾನಗಳಿಗೆ ಒಳಗಾದವರು ಹಂಸಿ ಮತ್ತು ನಾಗಲತಾ, ರತ್ನಾಜಿ, ಡೊಂಬರ ಚೆನ್ನಿ ಇವರ ಜೀವನ ಪರಿಚಯದೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಾಚೀನ ಡೊಂಬರ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಬದುಕು ಮತ್ತು ದೊರೆತ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸ್ಥಾನಮಾನಗಳನ್ನು ನೋಡಬಹುದಾಗಿದೆ.

೧. **ಹಂಸಿ ಮತ್ತು ನಾಗಲತಾ :** ಸುಮಾರು ೧೧೪೮ರಲ್ಲಿ ಕಾಶ್ಮಿರ ಕವಿ ಕಲ್ಹಣ ರಚಿಸಿದ ರಾಜತರಂಗಿಣಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಶ್ಮೀರದ ಅರಸ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಡೊಂಬತಿಯ ಚೆಲುವು ಸಂಗೀತ, ನೃತ್ಯ, ಕಲೆಯನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿ ಮದುವೆಯಾಗಿದ್ದನು ಎಂಬ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ.

"ಕಾಶ್ಮೀರದ ರಾಜ ಚಕ್ರವರ್ಮನ ಆಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಒಂದು ದಿನ ಡೊಂಬರ ಗುಂಪೊಂದು ಕಲಾಪ್ರದರ್ಶನ ನೀಡಲೆಂದು ಬಂದಿತು. ಆ ಗುಂಪಿನ ನಾಯಕ ಡೊಂಬರ ರಂಗನಿಗೆ ಇಬ್ಬರು ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳಿದ್ದರು. ಅರಸನ ಹತ್ತಿರ ಕಲಾಪ್ರದರ್ಶನ ನೀಡುವುದಕ್ಕೆ ಅಪ್ಪಣೆ ಕೇಳಿದನು. ರಾಜ ಅಪ್ಪಣೆ ನೀಡಿದ ಹಾಗೂ ಇವರಿಗೋಸ್ಕರ ವಿಶೇಷ ರಂಗಮಂಟಪವನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸುವಂತೆ ಆದೇಶಿಸಿದ. ರಾಜನ ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲಿ ಹಂಸಿ ಮತ್ತು ನಾಗಲತಾ ಇಬ್ಬರೂ ಸೇರಿಕೊಂಡು ವಿಶೇಷ ಸಂಗೀತವಾದ್ಯಗಳೊದಿಗೆ ರಂಗಮಂಟಪಕ್ಕೆ ಆಗಮಿಸಿದರು. ಮೋಹಕಗೊಳಿಸುವ ರೂಪಲಾವಣ್ಯಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ನವತರುಣಿಯರು ನೋಡುವ ಕಣ್ಮನಗಳನ್ನು ಸೆಳೆದಿದ್ದರು. ಸಂಗೀತ ನೃತ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಪರಿಣಿತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರ ಪ್ರಯುಕ್ತ ಪಂಚಮ ಶೃತಿಯಲ್ಲಿ ಮಧುರ ಸ್ವರ ಆಲಾಪನದಿಂದ ಹಾಡಿದರು. ಹಂಸಿಯ ರೂಪಲಾವಣ್ಯಕ್ಕೆ ಮೋಹಪರವಸನಾಗಿ ಹಂಸಿಯನ್ನು ತನ್ನ ಅಂತಃಪುರಕ್ಕೆ ಕಳಿಸುವಂತೆ ಅವಳ ತಂದೆ ರಂಗನನ್ನು ಕೇಳಿದ ಅದಕ್ಕೆ ಪಟ್ಟದ ಮಹಿಷಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಾದರೆ ಕಳುಹಿಸುತ್ತೇನೆಂದು ಹೇಳಿದ. ರಾಜ ರಂಗನ ಕರಾರಿಗೆ ಒಪ್ಪಿ ಹಂಸಿಯನ್ನು ಪಟ್ಟದ ಮಹಿಷಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಅಂದಿನಿಂದ ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಡೊಂಬ ಜನಾಂಗಕ್ಕೆ ಒಂದು ವಿಶೇಷ ಸ್ಥಾನಮಾನ ಲಭ್ಯವಾಯಿತು"[೨೫].

೨. **ರತ್ನಾಜಿ :** ಡೊಂಬರ ಸಮುದಾಯದ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ರತ್ನಾಜಿ ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರವಹಿಸಿದ್ದಳು.

ಕುಮಾರರಾಮನ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ. ಇವಳ ಬಗ್ಗೆ ಜನಪದರ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ, ಯಕ್ಷಗಾನ, ಬಯಲಾಟ ಕಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಜನಜನಿತವಾಗಿದ್ದಾಳೆ.

ಕಂಪಿಲನಾಡನ್ನು ಅರಸ ಕಂಪಿಲರಾಜ ಆಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವನ ಪಟ್ಟದರಸಿ ಹರಿಯಲದೇವಿ ಇವಳ ತಮ್ಮ ಬೈಚಪ್ಪ ಮಂತ್ರಿಯಾಗಿದ್ದನು. ಹರಿಯಲದೇವಿಗೆ ಮಕ್ಕಳು ಇಲ್ಲದ ಕಾರಣ ಜಟ್ಟಿಂಗ ರಾಮೇಶ್ವರನಲ್ಲಿ ಮೊರೆಯಿಡುತ್ತಾರೆ. ರಾಮೇಶ್ವರ ಪ್ರತ್ಯೇಕ್ಷನಾಗಿ ಒಂದು ಹಣ್ಣನ್ನು ಪ್ರಸಾದವಾಗಿ ನೀಡುತ್ತಾನೆ. ಆ ಹಣ್ಣನ್ನು ಎರಡು ಭಾಗ ಮಾಡಿ ಒಂದು ಭಾಗ ರಾಣಿ ಹರಿಯಲದೇವಿ ತಿನ್ನುತ್ತಾಳೆ. ಇನ್ನು ಅರ್ಧಭಾಗ ಗೌಡಿಯರು ತಿನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಹಣ್ಣಿನ ಸಿಪ್ಪೆಯನ್ನು ಒಂದು ಹೆಣ್ಣು ಕುದುರೆಯು ತಿನ್ನುತ್ತದೆ. ರಾಣಿಯ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕುಮಾರರಾಮ ಮೊದಲನೆಯ ಗೌಡಿಯ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರು ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳು ಕಾಟಣ್ಣ, ಹೊಲಿಕೆರಾಮ, ಇನ್ನೊಬ್ಬಳಾದ ಗೌಡಿಯ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಚನ್ನಿಗರಾಯ ಜನನವಾಗುತ್ತಾರೆ. ಕುದುರೆಯ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಗಂಡು ಕುದುರೆ ಹುಟ್ಟುತ್ತದೆ.

ಕುಮಾರರಾಮನ ಸಾಹಸ ಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿಯಾದ ಪ್ರಯುಕ್ತ ಹಲವಾರು ಯುದ್ಧಗಳಿಂದ ಗಳಿಸಿದ ಕೀರ್ತಿ ಸುತ್ತಮುತ್ತ ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ಹಬ್ಬಿತ್ತು. ಯೌವನಕ್ಕೆ ಬಂದ ಮಗನಿಗೆ ಮದುವೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಕಂಪಿಲರಾಯ ವಧುಗಳನ್ನು ಹುಡುಕಿಸುತ್ತಿದ್ದನು.

ಒಂದು ದಿನ ಆ ಊರಿಗೆ ಡೊಂಬರ ಗೊಂಪೊಂದು ಬಂತು. ಅರಸನ ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲಿ ಆಟ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಪರವಾನಿಗೆ ಪಡೆದುಕೊಂಡರು. ಡೊಂಬರ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ರತ್ನಾಜಿ ಎಂಬ ಹುಡುಗಿ ಅತ್ಯಂತ ಸೌಂದರ್ಯವತಿಯಾಗಿದ್ದಳು. ಅವಳ ಸೌಂದರ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಕವಿ ನಂಜುಂಡ ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. "ರತ್ನಾಜಿಯ ರೂಪಲಾವಣ್ಯಗಳನ್ನು ಕಂಡು ತನಗೆ ಉಂಟಾದ ವಿರಹಾಗ್ನಿಯನ್ನು ತಡೆಯಲಾರದೆ ವಿಷ್ಣು ಕ್ಷೀರಸಮುದ್ರವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿರುವಂತೆ! ಆಕೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಈಶ್ವರನಿಗೆ ಮದನತಾಪವುಂಟಾಗಲು, ಆತನು ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಗಂಗೆಯನ್ನು ಧರಿಸಿಕೊಂಡನಂತೆ! ಇದೇ ರೀತಿಯಾದ ಸಂಕಟಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮನು ಅರಸಂಚೆಯನ್ನೇರಿ ಕೆರೆ, ತೊರೆ, ಹಳ್ಳಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿರುವಂತೆ! ಮದನನಂತೂ ಆಕೆಯ ಹೃದಯದಲ್ಲಿಯೆ ಬಂದು ಬೀಡು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾನಂತೆ. ಇದು ದೇವತೆಗಳ ಪಾಡಾದರೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿ, ಶಾರದೆ, ಗಿರಿಜಾ, ರತಿ ಮತ್ತು ಇತರ ಅಪ್ಸರೆ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಕೂಡ ಹೀಗೆಯೆ ಒಂದೊಂದು ಬಗೆಯಾಗಿ ಬಾಧೆಗೆ ಒಳಗಾಗಿದ್ದರು. ರತ್ನಾಜಿಯನ್ನು ಕಂಡ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ತಾವು ಪುರುಷರಾಗಬಾರದಿತ್ತೆ ಎನ್ನಿಸುತ್ತಿತಂತ್ತೆ"[೩].

ರತ್ನಾಜಿಯು ಡೊಂಬರಾಟದ ಪ್ರದರ್ಶನ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿಯೆ ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರವಹಿಸಿದ್ದಳು. ಆಟವನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ರಾಜ ಅವಳ ರೂಪಕ್ಕೆ ಮರುಳಾಗಿ ತನಗೆ ಅವಳನ್ನು ಮದುವೆ ಮಾಡಿ ಕೊಡುವಂತೆ, ಅವಳ ತಂದೆಗೆ ಕೇಳುತ್ತಾನೆ. ಮೊದಲಿಗೆ ಒಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ. ನಂತರ ಬಲವಂತವಾಗಿ ಒಪ್ಪಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ರತ್ನಾಜಿಗೆ ಈ ವಿಷಯ ತಿಳಿದಿರುವುದಿಲ್ಲ. ವಯಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದ ಮಗ

ಕುಮಾರರಾಮನಿಗೆ ಹೆಣ್ಣು ಹುಡುಕುತ್ತಿರುವುದೆಂದು ತಿಳಿದು ಕುಮಾರರಾಮನನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಲು ರತ್ನಾಜಿ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ. ಕಂಪಿಲರಾಯನ ಕುತಂತ್ರ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಖಡ್ಗಕ್ಕೆ ಧಾರೆ ಎರೆದು ಕೊಡುವಂತೆ ಇದು ನಮ್ಮ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಎಂದು ಆಜ್ಞೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ರತ್ನಾಜಿ ತನ್ನ ಗಂಡ ಕುಮಾರರಾಮನೆಂದು ತಿಳಿದು ಖಡ್ಗಕ್ಕೆ ಹಾರಹಾಕುತ್ತಾಳೆ. ರತ್ನಾಜಿಯನ್ನು ಅರಮನೆಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಾರದೆ ಅವಳಿಗಾಗಿ ಕಟ್ಟಿಸಿದ ಚಿತ್ರಾಂಗಿ ಮಹಲ್‌ಗೆ ಕರೆತರುತ್ತಾರೆ. ಆ ಮಹಲ್‌ಗೆ ಬಂದ ಮೇಲೆ ರತ್ನಾಜಿಗೆ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ನಾನು ಕುಮಾರರಾಮನ ಪತ್ನಿ ಅಲ್ಲವೆಂದು. ಕಂಪಿಲರಾಯನಿಗೆ ಉಪಪತ್ನಿಯೆಂದು ಅರಸನ ಮೋಸಕ್ಕೆ ಒಳಗಾದೆನೆಂದು ಮರುಗುತ್ತಾಳೆ. ಖೇದಪಡುತ್ತಾ ತನ್ನಲ್ಲಿನ ಆಸೆ, ಆಕಾಂಕ್ಷೆ, ನೋವುಗಳನ್ನು ನುಂಗಿ ತನಗೆ ತಾನೆ ಸಮಾದಾನ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಕಂಪಿಲರಾಯನಿಗೆ ಮೋಹದ ಹೆಂಡತಿಯಾಗಿ ಬಂಗಾರ ಪಂಜರದ ಗಿಣಿಯಾಗುತ್ತಾಳೆ. ಆದರೆ ಕುಮಾರರಾಮನ ಮೇಲೆ ಇದ್ದ ಪ್ರೀತಿ ಕುಗ್ಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಒಂದು ದಿನ ಕಂಪಿಲರಾಯ ಬೇಟೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಅದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕುಮಾರರಾಮನು ಅವನ ಗೆಳೆಯರ ಜೊತೆ ಮುತ್ತಿನ ಚೆಂಡಿನಾಟ ಆಡುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ರತ್ನಾಜಿ ನೋಡುತ್ತಾಳೆ. ಮೋಹ ಪರವಶಳಾಗಿದ್ದ ನಿಮಿತ್ತ ಅವಳ ಪ್ರೀತಿ ಮರುಕಳಿಸುತ್ತದೆ. ಮುತ್ತಿನ ಚೆಂಡು ರತ್ನಾಜಿಯ ಅಂತಃ ಪುರದೊಳಗೆ ಬಂದು ಬೀಳುತ್ತದೆ. ಚೆಂಡನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಬಂದ ಕುಮಾರರಾಮನಿಗೆ ತನ್ನ ಇಂಗಿತವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಕುಮಾರರಾಮನು ಅವಳ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ತಿರಸ್ಕಾರ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಹತಾಶಳಾದ ರತ್ನಾಜಿ ತನ್ನ ಪ್ರೀತಿಗೆ ಅವಮಾನ ಮಾಡಿದನೆಂದು ತಿಳಿದು ಬೇಟೆಯಿಂದ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬಂದ ಕಂಪಿಲರಾಯನಿಗೆ ಕುಮಾರರಾಮನು ತನ್ನನ್ನು ಬಯಸಿ ಬಂದಿದ್ದನು ಎಂದು ದೂರು ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ. ರಾಜನು ಹಿಂದುಮುಂದು ಯೋಚಿಸದೆ ಕುಮಾರರಾಮನ ಶಿರಚ್ಛೇದನ ಮಾಡುವಂತೆ ಆಜ್ಞೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ನೆರವೇರಿಸುವುದಾಗಿ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡ ಮಂತ್ರಿ ಬೈಚಪ್ಪ ಉಪಾಯ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಕುಮಾರರಾಮನನ್ನು ನೆಲಮಾಳಿಗೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ರಾಮನ ಹಾಗೆ ಇದ್ದ ಹೋಲಿಕೆ ರಾಮನ ತಲೆ ತೆಗೆದು ಮುಚ್ಚಿಟ್ಟು ರಾಜನಿಗೆ ತೋರಿಸುತ್ತಾನೆ. ನಂತರ ಕುಮಾರರಾಮನು ಮರಣ ಹೊಂದಿದನು ಎಂಬ ಸುದ್ಧಿ ತಿಳಿದ ಸುತ್ತಮುತ್ತ ರಾಜ್ಯಗಳ ಅರಸರು ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಮುತ್ತಿಗೆ ಹಾಕುತ್ತಾರೆ. ಕುಮಾರರಾಮನನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡೆನೆಂದು ಮರುಕಪಡುತ್ತಿದ್ದ ರಾಜನಿಗೆ ನಿಜಾಂಶವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಕುಮಾರರಾಮ ಹೊರಗೆ ಬರುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ವಿಷಯ ತಿಳಿದ ರತ್ನಾಜಿ ಮತ್ತೆ ಕಂಪಿಲರಾಯ ಮೋಸ ಮಾಡಿದನು ಎಂದು ಮರುಗಿ ಸತ್ತರು ಮರುಳಮ್ಮ ಬಿಟ್ಟರೆ ರಾಮನ ರತ್ನಿಲ್ಲ ನಾನವನ ಮಡದಿ"[೨೭] ಎಂದು ಆತ್ಮಹತ್ಯೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಳು ರತ್ನಾಜಿಯ ಸತ್ತ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ "'ಕಂಪಿಲರಾಯ ಹೊಲೆರಂಡೆ' ಎಂದು ಕೊಂಡು ಮೂಳ ಕತ್ತೆಯ ಮೇಲೆ ಬೀದಿಮೆರವಣಿಗೆ ಮಾಡಿ ಆನೆ ಕಾಲಿನಿಂದ ಎಳಸಬೇಕು ಎಂದು ನುಡಿದನು"[೨೮]. ಹೀಗೆ ಹೀನಾಯ ಸಾವಿನ ಜೊತೆಗೆ ರತ್ನಾಜಿಯ ಬದುಕು ಕೊನೆಗಾಣುತ್ತದೆ.

ಕುಮಾರರಾಮನ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯ ಪಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಅಗ್ರಸ್ಥಾನ ರತ್ನಾಜಿಗೆ ಸಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಕುಮಾರ ರಾಮನ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ರಚಿಸುವ ಪಿಪಾಸೆಯಲ್ಲಿ ರತ್ನಾಜಿಯನ್ನು ಖಳನಾಯಕಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಕುಮಾರರಾಮನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು ವೈಭವೀಕರಿಸುವಲ್ಲಿ ರತ್ನಾಜಿಯ ಪಾತ್ರ ನಗಣ್ಯ ಮಾಡಿ ಅವಳ ಮೂಲಕ ಕೆಳಜಾತಿಯ ಸ್ತ್ರೀಯ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಮತ್ತು ಅವಳ ಸಮುದಾಯವನ್ನು ಅವಹೇಳನಕ್ಕೆ ಒಳಪಡಿಸಲಾಗಿದೆ.

"ಅಂಬಲಗಾಲ ಅಮೃತಾನ್ನವ ಚಲ್ಲಿದೆ
ಡೊಂಬಲೆಗಾಗಿ ರಾಮನನ್ನು
ನಂಬಿಸಿ ಕೊರಳ ಕೊಯ್ಯುವರೆ ಅಪ್ಪಾಜಿ ದೆ"[೨೯]

ಕೇವಲ ಒಬ್ಬ ಡೊಂಬರ ಹೆಣ್ಣಿಗಾಗಿ ಅಣ್ಣನನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವುದೆ ಎಂದು ರಾಮನ ತಂಗಿ ಹೇಳುವಾಗ, ಅವರ ತಿಳುವಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಡೊಂಬರ ಜಾತಿಯ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಅತ್ಯಂತ ಕನಿಷ್ಠಳೆಂದು ಹೀನಕುಲದವಳೆಂದು ಜರಿದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.

ರತ್ನಾಜಿ "ಕಂಪಿಲದೇವನಿಗೆ ಹರಿಯಲದೇವಿಯೊಬ್ಬಳೆ ಪಟ್ಟದರಸಿಯೆಂದೂ ತನ್ನನ್ನು ರಾಮನಿಗೆಂದೆ ಹೇಳಿ ಮೋಸ ಮಾಡಿ ತಾನೇ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಸೆರೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟಿರುವನೆಂದು"[೩೦] ತನ್ನ ಸಂಕಟವನ್ನು ಸಖಿಯ ಮುಂದೆ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ. ಕಂಪಿಲರಾಯನಿಗೆ ಎದುರು ನಿಲ್ಲುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ಅಸಹಾಯಕಳಾಗಿ ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿ ಹರಿಯಲದೇವಿಗೆ ಸವತಿಯಾಗುತ್ತಾಳೆ. ಆದರೆ ಉಪಪತ್ನಿಯಾಗಿ ಬಂದ ರತ್ನಾಜಿ ಎಷ್ಟೇ ವೈಭವದಿಂದ ಇದ್ದರು ಹಂಗಿನ ಅರಮನೆಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಯಾವುದೆ ರೀತಿಯ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ಸವತಿಯರ ಮತ್ಸರ, ಹೀನಕುಲದವಳು ಎಂಬ ಸಾಮಾಜಿಕ ಅವಮಾನಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾಳೆ.

ಕುಮಾರರಾಮನ ಕಾವ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಗಳು ರೂಪಗೊಳ್ಳುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪುರುಷಪ್ರಧಾನ ನೆಲೆಯಿಂದ ಪ್ರಭುತ್ವದ ಚಿಂತನೆಯಲ್ಲಿ ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಮಾತೃಪ್ರಧಾನ ಭೂಮಿಕೆಯಿಂದ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡ ರತ್ನಾಜಿಯ ಕತೆಯು ಕುಮಾರರಾಮನ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದಾಗ ಕವಿ ಕಥಾನಾಯಕನ ಕಡೆಗೆ ತನ್ನ ಗಮನಹರಿಸಿದ ರತ್ನಾಜಿಯ ಕಾಮದ ಪ್ರವೃತ್ತಿ, ವಿರಹ, ಅಸಹನೀಯವಾದ ಭಾವನೆಗಳು ಮುಂತಾದ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸುವಾಗ ಕಲ್ಪನೆಗೆ ನಿಲುಕದಷ್ಟು ಚರಿತ್ರೆಕಾರರು ನಿರೂಪಿಸಿದ್ದಾರೆ. ರತ್ನಾಜಿಯನ್ನು ಮೋಸದಿಂದ ಉಪಪತ್ನಿಯನ್ನಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ವೃದ್ಧ ಕಂಪಿಲರಾಯನ ನಕರಾತ್ಮಕ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು ನಗಣ್ಯಗೊಳಿಸಿ ರತ್ನಾಜಿಯನ್ನು ಅಪರಾಧಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಕವಿ ನಂಜುಂಡ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಪರವಾಗಿ ನೋಡುವ ದೃಷ್ಟಿಕೋನವನ್ನು ಬೆಳಸಿಕೊಂಡಿಲ್ಲ. ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ತ್ರೀಪರ ಇರುವ ಸಂಗತಿಗಳು ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪುರುಷನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವನ್ನು ಎತ್ತಿಹಿಡಿಯುವ ಸಂಗತಿಗಳೆ ಹೆಚ್ಚು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ.

ಕುಮಾರರಾಮನ ಕಾವ್ಯ ಪುರುಷ ಪ್ರಧಾನ ಸಮಾಜದಿಂದ ರೂಪುಗೊಂಡಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುವ ಅನಿವಾರ್ಯತೆ ಇದೆ. ಕುಮಾರರಾಮನೆ ಏಕೆ ರತ್ನಾಜಿಯನ್ನು ಬಯಸಿ ಬಂದಿರಬಾರದು. ಅತ್ಯಂತ ಸುಂದರಿಯಾದ ರತ್ನಾಜಿಗೆ ಎಂತಹ ಪುರುಷನಾದರು ಕ್ಷಣಾರ್ಧ ವಿಚಲಗೊಳ್ಳುವ ಮೋಹಕ ಸೌಂದರ್ಯ ಅವಳದಾಗಿತ್ತು. ರಾಜಮನೆತನದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಅದೆ ರಾಜಶಾಹಿ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದ ಕುಮಾರರಾಮ, ಅರಸು ಮನೆತನಗಳಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಸುಂದರ ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ಬಯಸುವುದು ಸಹಜವಾದದ್ದು. ಕುಮಾರರಾಮ ರತ್ನಾಜಿಯನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸಿರಬಹುದು. ಎಲ್ಲಾ ಪುರುಷರಿಗೆ ಇರುವಂತೆ ಕುಮಾರರಾಮನಿಗೆ ಸಹ ವಿರಹ, ಆಸೆ, ಆಕಾಂಕ್ಷೆಗಳು ಇರುವುದು ಸಹಜ ಕುಮಾರರಾಮ ರತ್ನಾಜಿಯ ಮೇಲೆ ಇದ್ದ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಕಂಡೆ ಹರಿಯಲಾದೇವಿ ರತ್ನಾಜಿ ಅರಮನೆಗೆ ಬಂದದಿನ ಕುಮಾರರಾಮನಿಗೆ ಪರಸ್ತ್ರೀ ಸಹೋದರ ಕಾಲುಂಗುರವನ್ನು ತೊಡಿಸುತ್ತಾಳೆ.

ಇದುವರೆಗೂ ರಚಿಸಿದ ಕುಮಾರಾಮನ ಚರಿತ್ರೆ ಕಾವ್ಯ ಸಾಂಗತ್ಯಗಳು ಕುಮಾರ ದುಂದುಮಗಳು, ಕುಮಾರರಾಮ ಅಧ್ಯಯನದ ಆಕರಗಳು ನಂಜುಂಡ ಕವಿಯಿಂದ ಹಿಡಿದು ಇಂದಿನ ಆಧುನಿಕ ಸಂಶೋಧಕರೆಲ್ಲರೂ ಕುಮಾರರಾಮನನ್ನು ಏಕದೃಷ್ಟಿ ಕೋನದಿಂದ ನೋಡಿದ್ದಾರೆ. ವಿಭಿನ್ನ ದೃಷ್ಟಿ ಕೋನದಿಂದ ನೋಡುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಯಾರು ಮಾಡಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲರು ಕುಮಾರರಾಮನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಮೂಲಕ ಪುರುಷ ಸಮಾಜದ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಪ್ರಧಾನಗೊಳಿಸಿದಾಗ ರತ್ನಾಜಿಯ ಮೂಲಕ ಕೆಳಜಾತಿಯ ಸ್ತ್ರೀಯರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಕೀಳುದೃಷ್ಟಿಕೋನದಿಂದ ಕಂಡಿದ್ದಾರೆ.

ಕುಮಾರರಾಮನ ಚರಿತ್ರೆ ವಾಸ್ತವಾಂಶಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಊಹೆ ಕಲ್ಪನೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದೆ. ಯಾವುದೆ ಒಂದು ಹೆಣ್ಣು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಯಾರನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತಾಳೆಯೊ ಅವನೆ ಅವಳ ಗಂಡನೆಂದು ತಿಳಿದು ಕೊಂಡಿರುತ್ತಾಳೆ. ಹಾಗೆಯೆ ರತ್ನಾಜಿ ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಮದುವೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕುಮಾರರಾಮನ ಖಡ್ಗವೆಂದೇ ತಿಳಿದು ಕುಮಾರರಾಮನೆ ತನ್ನ ಗಂಡನೆಂದು ಖಡ್ಗಕ್ಕೆ ಹಾರಹಾಕುತ್ತಾಳೆ. ಅವಳ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಕುಮಾರರಾಮನು ಗಂಡನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಕಂಪಿಲರಾಯನಿಗೆ ಬಲಿಪಶು ವಾಗುತ್ತಾಳೆ. ಹರಿಯಲದೇವಿಗೆ ರತ್ನಾಜಿಯ ಮೇಲೆ ಸವತಿ ಮತ್ಸರ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಹೀನಾಕುಲ ದವಳು ತನಗೆ ಸರಿಸಮಾನಳಾಗಿ ನನ್ನ ಸುಖದಲ್ಲಿ ಭಾಗಿಯಾದಳೆಂದು ಖೇದದಿಂದ ಅವಳನ್ನು ರಾಜ್ಯದಿಂದಲೆ ಹೊರಗೆ ಹಾಕಲು ಉಪಾಯ ಮಾಡುತ್ತಲೆ. ತನ್ನ ತಮ್ಮ ಮಂತ್ರಿ ಬೈಚಪ್ಪನ ಜೊತೆಗೂಡಿ ರತ್ನಾಜಿಯ ಮೇಲೆ ಇಲ್ಲಸಲ್ಲದ ಆರೋಪಗಳನ್ನು ಹೊರಿಸಿ ಆತ್ಮಹತ್ಯೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳು ವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಾಳೆ. ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾ ಸರ್ವಧಿಕಾರ ಪಟ್ಟದರಾಣಿಯಾದ ಹರಿಯಲದೇವಿಯದೆ ಆಗಿರುವಾಗ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅಧೀನ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ರತ್ನಾಜಿ ಅಸಹಾಯಕಳಾಗಿ ರಾಜಮನೆತನಕ್ಕೆ ಬಲಿಯಾಗುತ್ತಾಳೆ.

೩. ಡೊಂಬರ ಚೆನ್ನೆ

ಈವತ್ತಿನವರೆಗೂ ಡೊಂಬರ ಸಮುದಾಯವನ್ನು ಗುರುತಿಸಲ್ಪಟ್ಟವರಿಗಿಂತ ಪಂಜೆ ಮಂಗೇಶ ರಾಯರು ಈ ಸಮುದಾಯವನ್ನು ವಿಭಿನ್ನ ನೆಲೆಯಿಂದ ಕಂಡಿದ್ದಾರೆ. 'ಡೊಂಬರ ಚೆನ್ನೆ' ಎಂಬ

ಶೀರ್ಷಿಕೆಯನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಸ್ತ್ರೀ ಮೂಲಕ ಡೊಂಬರ ಸಮಾಜವನ್ನು ಗುರುತಿಸಿದವರಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿಗರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಡೊಂಬರ ಚೆನ್ನೆ, ಚೆನ್ನಮ್ಮಾಜಿ, ಶಿವಶರಣೆ ಡೊಂಬರ ಚೆನ್ನಮ್ಮ, ಚೆನ್ನಿ ಇತ್ಯಾದಿ ಹೆಸರುಗಳಿಂದ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಡೊಂಬರ ಚೆನ್ನಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಹಲವಾರು ರೀತಿಯ ಜಾನಪದ ಕಥೆಗಳು ರೂಪಗೊಂಡಿವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾದ ಪಂಜೆಮಂಗೇಶರಾಯರ ಕೃತಿ "ಡೊಂಬರ ಚೆನ್ನೆ".

ತುಳುನಾಡಿನ ಅರಸು ಮನೆತನಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾದ ಬಂಗಾರ ಮನೆತನದವರು ನಂದವಾರದಲ್ಲಿ ಆಳ್ವಿಕೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಇವರ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಅಲೆಮಾರಿ ಡೊಂಬರ ಸಮುದಾಯವೊಂದು ತಮ್ಮ ಕಲಾ ಪ್ರದರ್ಶನ ನೀಡುವುದಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಆ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಡೊಂಬ ಹುಡುಗನು ತುಂಬಾ ಸುಂದರನು ಮತ್ತು ದೈಹಿಕ ಬಲಾಢ್ಯನಾಗಿದ್ದನು. ಬಲಭೀಮನಾಗಿದ್ದನೆಂದು ಜನರು ಹೊಗಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ಡೊಂಬನಿಗೆ ಮನಸೋತ ಅರಸನ ತಂಗಿ ಮಕ್ಕಳಾ ತಾಯಿಯಾಗಿದ್ದಳು, ಅವಳು ತನ್ನ ಕಿರಿಯ ಮಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಡೊಂಬನ ಜೊತೆ ಓಡಿ ಹೋಗುತ್ತಾಳೆ. ಒಂದೆರಡು ವರ್ಷಗಳ ನಂತರ ಅಕಾಲ ಮರಣಕ್ಕೆ ತುತ್ತಾಗುತ್ತಾಳೆ. ಡೊಂಬ ಅವಳ ಮಗಳನ್ನು ರತ್ನವತಿ ಎಂಬ ಹೆಸರನ್ನು ತೆಗೆದು ಆಕೆ 'ಡೊಂಬರ ಚೆನ್ನೆ' ಎಂದು ಇಡುತ್ತಾನೆ. ಡೊಂಬ ತನ್ನ ಸ್ವಂತ ಮಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಒಲವಿನಿಂದ ಸಾಕುತ್ತಾನೆ. ಡೊಂಬರಾಟದ ವಿದ್ಯೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಕಲಿಸುತ್ತಾನೆ. ಹೀಗೆ ತಮ್ಮ ವೃತ್ತಿ ಪ್ರದರ್ಶನ ನೀಡುತ್ತಾ ಎಲ್ಲಾ ಊರುಗಳನ್ನು ಅಲೆಯುತ್ತಾ ಮತ್ತೆ ಇದೆ ಊರಿಗೆ ಬರುತ್ತಾರೆ. ಡೊಂಬನು ಅರಸರ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಆಟ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಅಪ್ಪಣೆ ಪಡೆದುಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಾನೆ. ನೀರಿನ ಹೊಳೆಯ ಪಕ್ಕದ ಬಯಲಸೀಮೆಯಲ್ಲಿ ಆಟ ಮಾಡುವಂತೆ ಅರಸನ ಆಜ್ಞೆಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಆಟ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಅಪ್ಪ ಮಗಳು ಸಿದ್ಧರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಆಗ ಊರಿನ ಜನರೆಲ್ಲರೂ ಗುಂಪು ಗುಂಪಾಗಿ ಬಂದು ಸೇರುತ್ತಾರೆ. ಊರಿನ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರು, ಶಾನಭೋಗರು, ಗಾಣಿಗರು, ಗೌಡರು, ಊರಿನ ಎಲ್ಲಾ ಸಮುದಾಯದ ವರ್ಗದವರು ಬರುತ್ತಾರೆ. ಡೊಂಬರಾಟ ನೋಡುವುದಕ್ಕೆ ಕಾತುರದಿಂದ ಸಿಕ್ಕಜಾಗದಲ್ಲಿ ಮರ, ಕೊಂಬೆ, ಗೋಡೆ, ಕೋಟೆ, ಕೊತ್ತಲಗಳ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತಿರುತ್ತಾರೆ. ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟ ಆಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಬಂಗಾರುರಾಜನು ಆಸೀನನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ.

ಆಗ ಡೊಂಬನು ಡೋಲನ್ನು ಡಮ, ಡಮ... ಎಂದು ಬಾರಿಸುತ್ತಾ ತಲೆಯನ್ನು ಅರಸನಿಗೆ ಬಾಗಿಸಿ, ಬೇಗ ಬೇಗಾನೆ ತಿರುತಿರುಗಿ ಲಾಗವನ್ನು ಹಾಕುತ್ತಾನೆ. ಮಾಯ ಮಂತ್ರ ತಂತ್ರದ ಆಟಗಳನ್ನು ಆಡುತ್ತಾನೆ. ಡೊಂಬನ ಆಟವನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ಜನರು ಬೆರಗಾಗುತ್ತಾರೆ. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಿ ಬಂದಳು ಡೊಂಬನು ಹೆಗಲ ಮೇಲೆ ಗಣೆಯನ್ನು ಹೊತ್ತು ತರುತ್ತಾನೆ. ಅದನ್ನು ನೆಲದಲ್ಲಿ ಊಳಿದ, ಮಿಂಚಿನ ಬಳ್ಳಿಯಂತೆ ಇದ್ದ ಚೆನ್ನಿ ಸರ್ರಸರ್ರನೆ ಹಾವಿನಂತೆ ಗಣೆಯನ್ನು ಏರಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತಾಳೆ. ಕಾಮನ ಬಿಲ್ಲಿನಂತೆ ಬಾಗುತ್ತಾಳೆ. ಅವಳ ಕೇಶರಾಶಿ ಅವಳಿಗೆ ಮತ್ತಷ್ಟು ಚೆಲುವ ತಂದುಕೊಡುತ್ತದೆ. ವಿವಿಧ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಗಣೆಯ ಮೇಲೆ ನಿಂತು ಆಟವಾಡುತ್ತಾಳೆ.

ಇವಳ ಆಟವನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ಜನರು ಮೂಗಿನ ಮೇಲೆ ಬೆರಳಿಟ್ಟುಕೊಂಡರು. ಕೆಲವರು

ಇದು 'ಡೊಂಬರ ಹೆಣ್ಣು ಮರಿ' ಲಾ! ಎಂದು ಹೇಳ ತೊಡಗಿದರು. ಆಟವನ್ನು ವೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದ ರಾಜ ಇವಳ ಸೌಂದರ್ಯಕ್ಕೆ ಮನಸೋತು, ಆಟ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿಯೆ ಡೊಂಬನನ್ನು ಕರೆದು ನಿನ್ನ ಮಗಳಿಗೆ "ನಾನೇ ನನ್ನ ಕೈಯಾರ ಕೊರಳಿಗೆ ಸರ ಹಾಕುವೆ"[೭೧] ಎಂದನು. ಹಾಗೆಯೆ ಅವಳನ್ನು ಉಪಪತ್ನಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವೆನು ಎಂಬ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಡೊಂಬನಿಗೆ ಸಿಡಿಲು ಬಡಿದಂತಾಗಿ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನೋವು ನುಂಗಿಕೊಂಡು ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ಉಕ್ಕಿಬರುವ ಕಿಡಿಗಳನ್ನು ಹಾರಿಸಿಕೊಂಡು-

"ಮಗಳ ಹೆಸರಿನ ಮೈಗೆ ಸೊಳೆ ಬೆಡಗಿನ ಸೀರಿಯ ಉಡಿಸೆನು
ನಗರೆ? ಹೆಸರಿನ ತಲೆಗೆ ಪಾದರಿ ಮುಗುಳು ಹೂವನು ಮುಡಿಸೆನು"[೭೨]

ಎಂದು ಅರಸರಲ್ಲಿ ಮನವಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ತಕ್ಷಣವೆ ಡೊಂಬನು ಡೋಲನ್ನು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಬಾರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಗುಡುಗಿನಂತೆ ಶಬ್ದಮಾಡುವುದು, ಓಡುವುದು, ಮಾಯವಾಗುವುದು ವಿವಿಧ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಲಾಗಹಾಗುವುದು ಕೈಚಳಕದಿಂದ ಮಗಳಿಗೆ ಸನ್ನೆ ಮಾಡುತ್ತಾ ತಂದೆ-ಮಗಳು ಇಬ್ಬರು ನೀರಿನ ಹೊಳಗೆ ಹಾರುತ್ತಾರೆ. ಎಲ್ಲರಿಗೆ ಕಣ್ಣು ಕಟ್ಟಿದಂತೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ಒಡನೆಯೆ ಅರಸನು ತನ್ನ ಆಳು ಗಳನ್ನು ಕರೆದು ಅವರನ್ನು ದಂಡೆಯ ಮೇಲಕ್ಕೆ ತರುವಂತೆ ಆಜ್ಞೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ನಾಲ್ಕರು ಹೊಳೆ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ಅವರಿಬ್ಬರನ್ನು ದಂಡೆಯ ಮೇಲೆ ತರುತ್ತಾರೆ. ಕುಡಿದ ನೀರನ್ನು ತೆಗೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಡೊಂಬತಿ ಸಾವಿನ ದವಡೆಯಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ. ಆದರೆ ವಯಸ್ಸಾಗಿದ್ದ ಡೊಂಬನು ಸಾವಿನ ಕೊನೆ ಘಳಿಗೆಯಲ್ಲಿರುತ್ತಾನೆ. ಇವರಿಬ್ಬರನ್ನು ಅರಸ ಒಳಗೆ ಕರೆತರುತ್ತಾರೆ. ಒಡೆಯ! ನಾನು ಸಾಯುವ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದೇನೆ. ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ಅರಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ನಾನು ಸುಮಾರು ಹತ್ತು ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಈ ಊರಿಗೆ ಬಂದಾಗ ಈ ರಾಜ್ಯದ ಅರಸನ ತಂಗಿ ನನ್ನ ಜೊತೆ ಬಂದಳು ಅವಳ ಮಗಳೆ ಈ ಚೆನ್ನೆ ಎಂದು ಹಿಂದೆ ನಡೆದ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನೆಲ್ಲ ತಿಳಿಸಿ ಕೊನೆಯ ಉಸಿರೆಳೆಯುತ್ತಾನೆ. ಚೆನ್ನೆ ಬಂಗರು ವಂಶಸ್ಥರ ಹುಡುಗಿ, ರತ್ನವತಿ ಸೋದರತ್ತೆಯ ಮಗಳೆಂದು ತಿಳಿದ ತಕ್ಷಣವೆ ಅವಳನ್ನು ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಡೊಂಬನನ್ನು ಅದೆ ಹೊಳೆಯ ದಡದಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕಾರ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಚೆನ್ನಿಗೆ (ರತ್ನವತಿಯ ಪಾಲಿಗೆ) ಬಳುವಳಿಯಾಗಿ ಕೆಲವು ರಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕೊಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ನಂತರ ಚೆನ್ನಿಯ ವಂಶಸ್ಥರು 'ಡೊಂಬ ಹೆಗ್ಗಡೆ' ಎಂಬ ಅರಸ ಮನೆತನ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ.

'ಡೊಂಬರ ಚೆನ್ನೆ' ಎಂಬ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಇಡೀ ಡೊಂಬರ ಸಮುದಾಯದ ಮಹಿಳೆಯರ ಬದುಕು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಆಗಿನ ಕಾಲಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಡೊಂಬರಾಟಕ್ಕೆ ಇದ್ದ ಪ್ರೋತ್ಸಹವನ್ನು ಸಹ ಗುರುತಿಸ ಬಹುದು. ಈ ಸಮುದಾಯದ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಮೇಲೆ ಅಧಿಕಾರಸ್ಥರು ಹೇರುವ ಒತ್ತಡಗಳು ಇದರ ಪ್ರಭುತ್ವವನ್ನು ನೇರವಾಗಿ ಎದುರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ತಮ್ಮನ್ನು ತಾವೇ ಕೊಂದು ಕೊಳ್ಳುವು ದಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧರಾಗಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತಾರೆ. ಆತ್ಮಗೌರವಕ್ಕಾಗಿ ತಮ್ಮ ಸ್ವಾಭಿಮಾನವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕೊಡಲು

ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲದೆ ಸಮುದಾಯದ ಚಹರೆಯನ್ನು ಕಾಪಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಆತ್ಮಹತ್ಯೆಗೆ ಸಿದ್ಧರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಡೊಂಬನು ಸಾವಿನ ಮೂಲಕ ಪ್ರತಿಭಟನೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಡೊಂಬರ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಭೋಗದ ವಸ್ತು ಆಗಬಾರದೆಂದು ಎಷ್ಟೇ ಕಷ್ಟವಾದರೂ ಸ್ವಾಭಿಮಾನದಿಂದ ಬದುಕುತ್ತಾರೆ ಎನ್ನುವ ತಿಳುವಳಿಕೆ ಸಮುದಾಯದೊಳಗೆ ಇತ್ತು.

ಹಿಂದಿನ ವೃತ್ತಾಂತದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬಂದಂತೆ ಡೊಂಬರ ಚೆನ್ನೆ ಬಂಗರು ಅರಸು ಮನೆತನಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಹುಡುಗಿ ಎಂದು ತಿಳಿದ ಕೂಡಲೆ ಅವಳನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಒಂದುವೇಳೆ ಡೊಂಬನ ಮಗಳಾಗಿದ್ದರೆ ಮತ್ತೆ ಅವಳನ್ನು ಉಪಪತ್ನಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ಅವಳಿಗೆ 'ಸೂಳೆ'ಯೆಂಬ ಪಟ್ಟಕಟ್ಟುತ್ತಿದ್ದರು.

ಡೊಂಬರಿಗೆ ಮನಸೋತರಾಜ ಕೈಸರಹಾಕುವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಒಪ್ಪಂದ ಮಾಡಿ ಕೊಂಡು ಅವಳನ್ನು 'ಕೂಡುತ್ತೇನೆ' ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಡೊಂಬನು ಪ್ರಭುತ್ವವನ್ನು ಎದುರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಆಗದೆ ಮನವಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ನನ್ನ ಮಗಳಿಗೆ ಸೂಳೆಯ ಪಟ್ಟಕಟ್ಟುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ನಗರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಹಾದರತನ ಮಾಡಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ಮನದಾಳದಲ್ಲಿ ಅಂದುಕೊಂಡು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಡೋಲನ್ನು ಬಡಿಯಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆ ಶಬ್ದದ ಮೂಲಕ ಚೆನ್ನೆ ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ. ವಾಕ್ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ಕೇವಲ ಕೈ ಸನ್ನೆಯಿಂದ ತಂದೆಯ ನೋವನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಂಡು ಆತ್ಮಹತ್ಯೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧಳಾಗುತ್ತಾಳೆ. ಇದರ ಅರ್ಥ ಯಾವುದೇ ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ರೂಪಗೊಳ್ಳುವುದು ವೈಯಕ್ತಿಕವಾಗಿ ಅಲ್ಲ, ಸಮುದಾಯದ ಪರಿಸರದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಅದು ಸಮುದಾಯದ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿ ರೂಪಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಅದೇ ರೀತಿ ಇಲ್ಲಿ ಡೊಂಬನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಮೂಲಕ ಸಮುದಾಯದ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಕೆಳಜಾತಿಯ ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ಭೋಗದ ವಸ್ತುವೆಂದು ಭಾವಿಸುವ ಅರಸ, ಅದೇ ಅರಸರ ಮನೆತನ ದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಸ್ತ್ರೀ. ತನ್ನ ಕೂಸಿನ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಡೊಂಬನನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿ ಅವನ ಹಿಂದೆ ಓಡಿ ಬರುತ್ತಾಳೆ. ಈ ಸಮುದಾಯದ ಪುರುಷ ಅವಳನ್ನು ಗೌರವಿಸಿ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡ ಪಾತಿವ್ರತ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸದೆ ಅವಳ ಮಗಳಿಗೆ ತಂದೆಯಾಗಿ ಕರ್ತವ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಾನೆ. ಡೊಂಬ ಮತ್ತು ಅರಸು ಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು ನೋಡುವ ದೃಷ್ಟಿಕೋನವೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಾಗಿದೆ. ಅವರಿಗೆ ಇದ್ದ ತಿಳುವಳಿಕೆಯಿಂದ ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ನೋಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇದು ಅವರವರ ಸಮುದಾಯದೊಳಗಿನಿಂದ ಬಂದ ತಿಳುವಳಿಕೆಯಾಗಿದೆ.

ಡೊಂಬರ ಸಮುದಾಯದ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಎದುರು ನಿಲ್ಲುವ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ. ರತ್ನಾಜಿ, ಹಂಸಿ, ಡೊಂಬರ ಚೆನ್ನೆ ಜೀವನದ ಆಯ್ಕೆಯ ಹಕ್ಕಿಲ್ಲದೆ ಬದುಕುವ ಶಕ್ತಿಯಾಗಿದೆ. ರತ್ನಾಜಿಯು ಪುರುಷಶಾಹಿ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿ ಮುದುಕ

ಕಂಪಲರಾಯನಿಗೆ ಉಪಪತ್ನಿಯಾಗುತ್ತಾಳೆ. ಜೀವಂತ ಶವದಂತೆ ಜೀವನಸಾಗಿಸದೆ ರತ್ನಾಜಿ ತನಗಾದ ಅನ್ಯಾಯಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಕಾರ ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ವಿಫಲಳಾಗಿ ದುರಂತ ಸಾವಿಗೆ ಗುರಿಯಾಗುತ್ತಾಳೆ. ಕುಮಾರರಾಮನ ಚರಿತ್ರೆ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ರತ್ನಾಜಿ ಖಳನಾಯಕಿಯಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾಳೆ. ಕಂಪಿಲರಾಯ ರತ್ನಾಜಿಗೆ ಮಾಡಿದ ವಂಚನೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಎತ್ತುವುದಿಲ್ಲ. ಪುರುಷ ಸಮಾಜದ ಯಜಮಾನಕೆಯಲ್ಲಿ ಅವರ ನ್ಯಾಯ ಗೌಣವಾಗಿ ತಳಸಮುದಾಯದ ಸ್ತ್ರೀ ತುಳಿತಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿರುವುದು ಇಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಅದೇ ರೀತಿ ಡೊಂಬರ ಚೆನ್ನೆಯ ಜೀವನವು ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಸುಖಮಯವನ್ನು ಕಂಡರು ಅವಳು ಡೊಂಬರ ಸ್ತ್ರೀಯಾಗಿದ್ದಾಗ ಅವಳನ್ನು ಭೋಗದ ವಸ್ತುವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಕೆಳಜಾತಿ ಮತ್ತು ಕೆಳಜಾತಿಯ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಕಿತ್ತುಕೊಂಡು ಗರುಡ ನೀತಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಆ ಕಾಲಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಡೊಂಬರ ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ಸಮಾಜ ದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಕೀಳು ಭಾವನೆಯಿಂದ ನೋಡಲಾಗಿದೆ.

೩. ಮಧ್ಯಕಾಲ ಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ

"ಸುಮಾರು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಸಂಡೂರು ಸೀಮೆಯನ್ನು ಆಳುತ್ತಿದ್ದ 'ಲೈಟ್ ಮಹಾರಾಜ'ನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ವರ್ಗದವರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರೋತ್ಸಹ ನೀಡ ಲಾಗಿತ್ತು. ಅದೇ ರೀತಿ ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶದಿಂದ ಡೊಂಬರ ಗುಂಪೊಂದನ್ನು ಸಹ ಕರೆಸಲಾಯಿತು. ಅವರಲ್ಲಿ ಸತ್ಯಮ್ಮ ಗುಂಪಿನ ನಾಯಕಿ. ಸಹಜವಾಗಿ ಸುಂದರಳು ಹಾಗೂ ಬುದ್ದಿವಂತಳು ಆಗಿದ್ದಳು. ನೃತ್ಯ, ಸಂಗೀತ ವಿವಿಧ ಕಸರತ್ತಿನ ಕಲಾಪ್ರತಿಭೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದಳು. ತನ್ನ ಗುಂಪಿನ ಜೊತೆ ಅರಸನ ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲಿ ಕಲಾ ಪ್ರದರ್ಶನ ನೀಡಿದಳು. ಇವಳ ಕಲೆಯನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿ ಅರಸ 'ನಿನಗೆ ಏನು ಬೇಕು ಬೇಡಿಕೊ' ಎಂದನು. ಅದಕ್ಕೆ ಅವಳು ನಾನು ಒಂದು ಸ್ಥಳದಿಂದ ಬಾಣ ಹೊಡೆಯುತ್ತೇನೆ ಅದು ಸುತ್ತುವರಿದು ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಆ ಬಾಣ ಸುತ್ತು ಹಾಕಿದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ನಮಗೆ ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಕೇಳಿಕೊಂಡಳು. ಅದಕ್ಕೆ ರಾಜ ಒಂದು ಹೆಣ್ಣು ಬಿಲ್ಲು ಹಿಡಿಯುವುದಾದರೂ ಏನು? ಅದು ಸುತ್ತುವರಿದು ನಿಲ್ಲುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವೇ? ಎಂದು ಕೊಂಡು ಭೂಮಿಯನ್ನು ಕೊಡುವುದಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಬಿಲ್ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಕರಗತ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಸತ್ಯಮ್ಮ ಹೆಗಲಿಗೆ ಬಿಲ್ಲನ್ನು ಏರಿಸಿ ನಿಂತಳು. ಎಲ್ಲ ಜನರು ನೆರೆದಿದ್ದರು ಹಾಗೂ ಅರಸನು ಸಹ ಕಾತುರದಿಂದ ವೀಕ್ಷಿಸು ತ್ತಿದ್ದನು. ಎಲ್ಲರ ಎದುರಿಗೆ ಬಾಣ ಬಿಟ್ಟಳು. ಬಾಣ ಮಿಂಚಿನ ಓಟದಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ದೂರ ಹೋಗಿ ೫೦೦ ಎಕರೆ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಸುತ್ತುವರೆದು ನಿಂತಿತು. ಮಾತಿನಂತೆ ಅರಸನು ಸತ್ಯಮ್ಮ ಮತ್ತು ಅವಳ ಸಮುದಾಯದ ಗುಂಪಿಗೆ ಸೇರುವಂತೆ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಬರೆದು ಕೊಡಲಾಯಿತು. ಇಂದೂ ಸಹ ಈ ಐತಿಹ್ಯ ದಾಖಲೆಯಾಗಿ ಒಂದು ತಾಮ್ರ ಪತ್ರ ಇರುವುದಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಅದು ಸಂಶೋಧಕರ ಕೈಗೆ ದೊರೆತಿಲ್ಲ. ಡೊಂಬರಿಗೆ ನೀಡಿದ ಭೂಮಿಯನ್ನು 'ಡೊಂಬರ ಹಳ್ಳಿ'ಯೆಂದೆ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಈಗಲೂ ಡೊಂಬರ ಹಳ್ಳಿ ಇದೆ. ಆದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ವಾಸವಾಗಿಲ್ಲ. ಡೊಂಬರ ಸಮುದಾಯದವರು ವಾಸವಾಗಿದ್ದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆ ಜನರಿಗೆ ಪ್ಲೇಗ್, ದಡಾರ ಎಂಬ ಮಾರಕ ರೋಗಗಳು ಬಂದುದರ ಪ್ರಯುಕ್ತ ಡೊಂಬರು ಸಾಮೂಹಿಕವಾಗಿ ಸಾವಿಗೆ ತುತ್ತಾಗ ತೊಡಗಿದರು. ಉಳಿದ ಡೊಂಬರು ಹಳ್ಳಿಯನ್ನು ಬಿಡವುದಾಗಿ ಯೋಚಿಸಿ, ರಾಜನ ಹತ್ತಿರ ಊರು ಬಿಡುವುದಾಗಿ ಮನವಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ರಾಜ ಅವರಿಗೆ ಸಂಡೂರಿನ ಊರಿನೊಳಗೆ ವಾಸಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ನೀಡಿ ಅವರು ಇರುವುದಕ್ಕೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಸ್ಥಳವನ್ನು ನೀಡುತ್ತಾನೆ. ಮತ್ತೇ ಇವರು ಯಾವತ್ತೂ ಡೊಂಬರ ಹಳ್ಳಿಗೆ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ಆ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಊಳುವುದಕ್ಕೆ ಉಪಯೋಗಿಸಿ ಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಡೊಂಬರ ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಆಂಜನೇಯನ ಚಿಕ್ಕ ದೇವಸ್ಥಾನ ಇದ್ದು ಅದನ್ನು ಡೊಂಬರ ಹಳ್ಳಿಯ ಪ್ರಾರಂಭದ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನಪೆ ಮಾಡಲಾಯಿತು ಎಂದು ನಂಬಲಾಗಿದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಇಂದಿಗೂ 'ಡೊಂಬರಳ್ಳಿಯ ಅಂಜನೇಯ' ಎಂದೇ ಕರೆಯುವುದು ವಾಡಿಕೆಯಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಈಗ ಸಮುದಾಯದವರಿಗೆ ಕೇವಲ ೩೦ ಎಕರೆ ಭೂಮಿ ಮಾತ್ರ ಉಳಿದುಕೊಂಡಿದೆ"[೩೩].

ಅಲೆಮಾರಿಗಳಾದ ಇವರು ತಲೆಮೇಲೆ ಸೂರು ಇಲ್ಲದೆ, ನಿಲ್ಲುವುದಕ್ಕೆ ನೆಲೆ ಇಲ್ಲದೆ ಕಾತರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಒದಗಿ ಬಂದ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಬುದ್ಧಿವಂತಿಕೆಯಿಂದ ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಂಡ ಸತ್ಯಮ್ಮ ತನ್ನ ಸಮುದಾಯ ನೆಲೆನಿಲ್ಲುವಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದಾಳೆ. ಆದರೂ ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿ ಯಜಮಾನ್ಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ ಅಧೀನರಾಗಿ ಕೆಳದರ್ಜೆಯ ವೃತ್ತಿಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸುತ್ತಾ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ.

ಪ್ರಾರಂಭದ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಡೊಂಬರ ಸಮುದಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರು ನಾಯಕಿಯರಾಗಿದ್ದುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಇಂದಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಸಹ ಸ್ತ್ರೀ ಮನೆತನಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಕುಟುಂಬಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಮನೆತನ ಹೆಸರಾಗಿ ಇರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಡೊಂಬರ ಸಮುದಾಯ ನೆಲೆನಿಲ್ಲುವುದಕ್ಕೆ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಪಾತ್ರ ಪ್ರಮುಖವಾಗಿದೆ. ಪುರುಷರಿಗೆ ಸಮಾನರಾಗಿ ಎಲ್ಲಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗಿಯಾಗಿ ಅವರ ಕೆಲಸಗಳಿಗೆ ಕೈಗೂಡಿಸುತ್ತಲೆ ಕುಟುಂಬದ ಜವಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಾ ನಿಸ್ವಾರ್ಥದಿಂದ ದುಡಿಯುವವರಾಗಿದ್ದಾರೆ.

೪. ವಸಹಾತುಶಾಹಿ ಕಾಲಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ

ಇಂಡಿಯಾಕ್ಕೆ ಅನ್ಯದೇಶಗಳಿಂದ ಅನೇಕರು ವ್ಯಾಪಾರಕ್ಕಾಗಿ ಬಂದರು ನಂತರ ಇಲ್ಲಿಯ ನೈಸರ್ಗಿಕ ಸಂಪತ್ತಿನ ಆಸೆಯಿಂದ ಆಡಳಿತವನ್ನು ಆಕ್ರಮಣ ಮಾಡಿಕೊಂಡರು. ಭಾರತ ಪರಕೀಯರ ಆಳ್ವಿಕೆಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿತು. ಪರದೇಶಿಯವರೊಂದಿಗೆ ಅವರ ಉತ್ಪಾದನ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮತ್ತು ಕಲೆ, ಸಾಹಿತ್ಯ, ಭಾಷೆ, ಧರ್ಮ ಭಾರತಕ್ಕೆ ವಲಸೆ ಬಂದವು. ಆಡಳಿತದ ಭಾಗವಾಗಿಯೇ ಕೈಗಾರೀಕರಣ ಮತ್ತು ಬಂಡವಾಳ ಶಾಹಿಗಳು ರೂಪಗೊಂಡವು. ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಆಧುನಿಕತೆ ಭಾರತಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು. ಇದರಿಂದ ದೇಶೀಯ ಉತ್ಪಾದನೆಗಳು ನಾಶ ಹೊಂದಲಾದವು. ಗುಡಿಕೈಗಾರಿಕೆ, ಕರಕುಶಲ ಕಲೆಗಳು, ಪ್ರದರ್ಶನ ಕಲೆಗಳನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದ ಸಮುದಾಯಗಳು ಆಧುನಿಕ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಎದುರು ನಿಲ್ಲುವ ಶಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದೆ

ದಿಕ್ಕೆಟ್ಟು ಹೋದವು. ಆಧುನಿಕತೆಯಿಂದ ಭಾರತದ ಸಾಂಪ್ರದಾಯ ಬದ್ಧ ಸಮಾಜ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಸುಧಾರಿಸಿಕೊಂಡರು, ದುಡಿಯುವ ವರ್ಗಗಳು ಮತ್ತು ಪಾರಂಪರಿಕ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದ ಸಮುದಾಯಗಳಿಗೆ ಉತ್ಪಾದನೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ದುಡಿಯುವ ಅವಕಾಶಗಳೆ ಇಲ್ಲದಂತಾದವು.

ಬದಲಾದ ಸಂದರ್ಭದಿಂದಾಗಿ ಬೇರೊಂದು ರೀತಿಯ ಸರ್ಕಸ್‌ಗಳು ಕಂಪನಿ ಮೂಲಕ ಬರ ತೊಡಗಿದವು. ಇವು ತಂತ್ರಜ್ಞಾನದ ಬಳಕೆಯಿಂದ ಹೆಚ್ಚು ಜನರನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸಿದವು ಇದರ ಚಮತ್ಕಾರದ ಮುಂದೆ ಡೊಂಬರಾಟದ ಕಲಾವಿದರು ಸ್ಪರ್ಧಿಸಲು ಅಸಮರ್ಥರಾದರು. ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಾಜಾಶ್ರಯ ಕೈತಪ್ಪಿ ಹೋಗಿದ್ದಿತು. ರಾಜರು ಡೊಂಬರಿಗೆ ದತ್ತಿ ದಾನವಾಗಿ ನೀಡಿದ ಭೂಮಿ ಸಹ ಜಮೀನ್ದಾರರ ಕೈ ಸೇರಿದವು. ನಿರ್ಗತಿಕರಾಗಿ ಡೊಂಬರು ಬೀದಿಗೆ ಬಂದರು. ಈ ಕಾಲ ಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ವಿದೇಶಿ ಸರ್ಕಸ್‌ಗಳನ್ನು ಜನರು ಮೆಚ್ಚತೊಡಗಿದರು. ಕಂಪನಿಗಳು ದಿನದಿಂದ ದಿನಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಾದವು. ಡೊಂಬರಾಟಕ್ಕೆ ಜನರಿಂದ ಯಾವುದೆ ರೀತಿಯ ಪ್ರೋತ್ಸಹ, ಮನ್ನಣೆ, ಗೌರವಗಳು ದೊರೆಯದೆ ಡೊಂಬರು ತಮ್ಮ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಕೈಬಿಡುತ್ತಾ ಬಂದರು ಹಾಗೂ ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿ ಕೆಳದರ್ಜೆಯ ವೃತ್ತಿಗಳಿಗೆ ತಮ್ಮನು ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡರು.

ಮತಾಂತರ ಉದ್ದೇಶದೊಂದಿಗೆ ಕ್ರಿಶ್ಚಿಯನ್ ಮಿಷನರಿಯಿಂದ ಬಂದ ಥರ್ಸ್ಟನ್ ತಳ ಸಮುದಾಯಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡತೊಡಗಿದ ಕೆಲವು ಸಮುದಾಯಗಳ ಜೀವನ ವಿಧಾನವನ್ನು ಗಮನಿಸಿದ, ಅವುಗಳನ್ನು ಅಪರಾಧಿ ವರ್ಗವೆಂದು ಅಪರಾಧಿ ವರ್ಗಗಳ ಪಟ್ಟಿಯನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಈ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿಬರುವ ಜನರೆಲ್ಲ ಅಪರಾಧಿಗಳೆಂದು ಕರೆಯು ತ್ತಿದ್ದರು. ಅಂತಹ ಅಪರಾಧ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿದ್ದವರಲ್ಲಿ ಡೊಂಬರು ಸೇರಿದ್ದಾರೆ.

ಗ್ಯಾಝಟೀಯರ್‌ನಲ್ಲಿ ಡೊಂಬರು ಕಸರತ್ತುಗಳನ್ನು ತಕ್ಕೊಂಡು ಮನೆ, ಮನೆಗೆ ಹಾಡುತ್ತ, ಕುಣಿಯುತ್ತ ಭಿಕ್ಷೆ ಬೇಡುವರು ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕ ಒಡವೆಗಳನ್ನು ಖದಿಯುವರು. ಗುಜಾರಾಥಿ ಮರಾಠಿ ಡೊಂಬರ ಹೆಂಗಸರು ಹಾದರತನದಿಂದಲೂ ದುಡ್ಡು ದೊರಕಿಸುವರು. ಸ್ವರೂಪಿಗಳಾದ ತರುಣ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಆಟದಲ್ಲಿ ನಾನಾ ಪ್ರಕಾರದ ಕಸರತ್ತುಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ನೋಡುವವರ ಮನಸ್ಸೆಳೆದು ಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ ಅವರ ಸೂಳೆತನಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಬೆಲೆ ಬರುತ್ತದೆ ಅಥವಾ ಹೆಂಗಸರಿಗೆ 'ಸೋನಬೇಡಿ' ಯೆಂದೆನ್ನುವರು"[೩೪]. ಇಂತಹ ಮಾಹಿತಿ ಸಹ ಈ ಒಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹವಾಗಿದೆ. ಡೊಂಬರು ತಮ್ಮ ನಿರುದ್ಯೋಗ ಹಣದ ಮುಗ್ಗಟ್ಟು ಮತ್ತು ಒಂದೊಂದು ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಭಿಕ್ಷೆಯು ಸಿಗದೆ ಅಸಹಾಯಕ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕ ಚಿಕ್ಕಪುಟ್ಟ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಕದ್ದಿರಬಹುದು. ಅದಕ್ಕೆ ಆಡಳಿತ ವರ್ಗ ಸೆರೆಮನೆಗೆ ತಳ್ಳಿರಬಹುದು. ಈ ಕಾರಣಗಳಿಂದಲೆ ಇಡೀ ಡೊಂಬರ ಸಮುದಾಯ ವನ್ನೇ ಅಪರಾಧಿ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸುವುದು ದುರಂತ. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಡೊಂಬರ ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಕೀಳು ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಲಾಗಿದೆ. ಒಟ್ಟನಲ್ಲಿ ಈ ಸಮುದಾಯಗಳು ವಸಹಾತು ಕಾಲ ಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಹೀನಾಸ್ಥಿತಿಗೆ ಬಂದು ತಲುಪಿರುವುದು ಬಹುದೊಡ್ಡ ದುರಂತ.

೫. ಸಮಕಾಲೀನ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ

ಆಧುನಿಕತೆ ಮತ್ತು ಹೊಸ ಆವಿಷ್ಕಾರಗಳಿಂದಾಗಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಪರಿವರ್ತನೆಗೊಂಡಿದೆ. ಆಧುನಿಕತೆಯ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಹಲವಾರು ಸಮುದಾಯಗಳು ಬದಲಾದವು. ಅಂತಹ ಸಮುದಾಯ ಗಳಲ್ಲಿ ಡೊಂಬರ ಸಮುದಾಯವು ಬದಲಾವಣೆಗೊಳಪಟ್ಟಿದೆ. ಪಾರಂಪಾರಿಕ ವೃತ್ತಿ ಕೈಬಿಟ್ಟು ಕೃಷಿ ಮತ್ತು ಕೃಷಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವೃತ್ತಿಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಆದ್ಯತೆಯನ್ನು ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಪಾರಂಪಾರಿಕ ವೃತ್ತಿ ಮರೆಯಾದ ನಂತರ ತಮ್ಮ ವೃತ್ತಿಯ ಮೇಲೆ ಒಂದು ರೀತಿಯ ಕೀಳರಿಮೆ ಬೆಳೆದು ತಮ್ಮ ಕಸುಬಿನ ಆಸಕ್ತಿ ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಬೇರೊಂದು ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ತೊಡಗುವಂತೆ ಮಾಡಿದೆ ಮತ್ತು ಕೆಲವು ಕಡೆ ಶಿಕ್ಷಣ ಉದ್ಯೋಗಗಳನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡರೆ ಇನ್ನೂ ಕೆಲವೆಡೆ ಶೈಕ್ಷಣಿಕವಾಗಿ, ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ, ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಹಿಂದುಳಿದಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಕೂಲಿಕೆಲಸ, ಆಟೋರಿಕ್ಷಾ, ಹೂವಿನ ಮಾರಾಟ, ಎತ್ತಿನಕೊಂಬು ಕೆತ್ತುವುದು, ಬಾಚಣಿಕೆಯನ್ನು ಮಾಡುವುದು ಇತ್ಯಾದಿ ಸಣ್ಣಪುಟ್ಟ ವ್ಯಾಪಾರಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು ರಂಗ ನಟಿಯರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಇನ್ನು ಕೆಲವರು ಕುಶಲಕಲೆಗಳನ್ನು ನಂಬಿ ಬದುಕುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಇತ್ತೀಚಿಗೆ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಆಸಕ್ತಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತಿದೆ. ಆದರೆ ಶಿಕ್ಷಣ ಕಲಿತವರ ಸಂಖ್ಯೆ ತುಂಬಾ ವಿರಳ. ಸಾಮಾಜಿಕ ರಚನಾ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮತ್ತು ಕಾರ್ಯ ಗಳಲ್ಲಿ ಬದಲಾಗುತಿದ್ದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಬದುಕು ಪರಿವರ್ತನೆಯಾಗುತ್ತಿದೆ ಮತ್ತು ಆಧುನಿಕತೆಯೊಂದಿಗೆ ಸೆಣಸಾಡುತಿದ್ದಾರೆ.

ಸಮಕಾಲೀನ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಡೊಂಬರ ಮಹಿಳೆಯರು ಬದಲಾದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿಸರಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಸ್ತ್ರೀಯರು ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಅನಕ್ಷರಸ್ಥರಾಗಿದ್ದು ಕೆಳಸಮುದಾಯದ ಮಹಿಳೆಯರು ಪಡೆಯಬಹುದಾದ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿಲ್ಲ. ಪ್ರಸ್ತುತ ದಿನಮಾನ ಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ ಯಾವುದೇ ನಿಶ್ಚಿತ ಆರ್ಥಿಕ ಸೌಲಭ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ತುಂಬ ಹಿಂದುಳಿ ದಿದ್ದಾರೆ. ಕೇವಲ ಆರ್ಥಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸಾಮಾಜಿಕ ರಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಹಿಂದುಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಸರ್ಕಾರ ರೂಪಿಸುವ ಮಹಿಳಾ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಇತರ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ ಸಮುದಾಯಗಳ ಮಹಿಳೆಯರು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಈ ಸಮುದಾಯದ ಮಹಿಳೆಯರು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತಿಲ್ಲ. ಸರ್ಕಾರ ಇವರಿಗೋಸ್ಕರ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಯೋಜನೆ ಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಬೇಕು. ಇವರು ಸಹ ಎಲ್ಲರಂತೆ ಮೂಲಭೂತ ಸೌಲಭ್ಯ ಪಡೆಯುವಂತೆ ಆಗಬೇಕು. ಡೊಂಬರ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಸ್ವಾಭಿಮಾನಿಗಳಾಗಿ, ಸ್ವಾವಲಂಬಿಗಳಾಗಿ ಬದುಕುವಂತಾಗಬೇಕು. ಈ ಎಲ್ಲಾ ವಿಷಯಗಳ ವಿವರವಾದ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ಮುಂದಿನ ಅಧ್ಯಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಕೈಗೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ.

ಆಧಾರಗಳು

೧. ಬುಡಕಟ್ಟು ಅಧ್ಯಯನ ಪತ್ರಿಕೆ-೩, (ಸಂ), ಡಾ. ಹಿ.ಚಿ. ಬೋರಲಿಂಗಯ್ಯ, ಎ.ಎಸ್. ಪ್ರಭಾಕರ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ, ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯ, ೨೦೦೫, ಪು.೧೦೧

೨. ಡೊಂಬರ ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ದೇವೇಂದ್ರಕುಮಾರ ಹಕಾರಿ, ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ ಬೆಂಗಳೂರು, ೧೯೯೩, ಪು. ೩-೪

೩. ಅದೇ ಪು.೩

೪. ಅದೇ ಪು.೨

೫. Nanjundayya H.V., The Ethnographical Survey of Mysore, Dombar Cast XIII, 1960, Bangalore Govt. Press, 1908, p.139

೬. Syed Siraj-Ul-Hasan., The Castes and Tribes of H.E.H. Nizam's Dominions, Asian Education Service, 1989, P.177

೭. Edgar Tharstan., K. Rangachar., Caste and Tribes of Southern India, Asian Educational Services, New Delhi, 1909, P.173-175

೮. Encyelopedia of the Folk Culutre of Karnataka Institute of Asian Studies, P. 460

೯. Stephen Fuchs At the Bottom of India Society. Manshiram Manoharlal Publishers Pvt. Ltd., 1981, P.132

೧೦. Nanjundiah H.V., Ananth Krishnna Iyer, The Mysore Tribes and Castes, Mittal Publications, New Delhi, P.139

೧೧. ನಾಗರಾಜ ಎಂ.ಜಿ., ಡಾ. ವಿ.ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ, ಇತಿಹಾಸ ದರ್ಶನ, ಸಂ-೧೨, ಲೇ. ಡೊಂಬರು ಒಂದು ಐತಿಹಾಸಿಕ ಅಧ್ಯಯನ, ಡಾ. ಹರಿಲಾಲ್ ಪವಾರ್, ೧೯೯೭, ಪು. ೧೯೮

೧೨. ದೇವೇಂದ್ರಕುಮಾರ ಸಿ. ಹಕಾರಿ, ಡೊಂಬರ ಉಪಸಂಸ್ಕೃತಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ, ಬೆಂಗಳೂರು, ೧೯೯೩, ಪು ೨೪

೧೩. Nanjundiah H.V., Ananth Krishnna Iyer, The Mysore Tribes and Castes, Mittal Publications, New Delhi,

೧೪. Kannada English Pictionary Asian Educaitonal Service, P. 675-495, 768

೧೫. ಡಿ.ವಿ.ಕೆ. ಮೂರ್ತಿ., ಹಳಗನ್ನಡ ನಿಘಂಟು, ಮೈಸೂರು, ಪು. ೫೭೬-೫೬೭

೧೬. ಕನ್ನಡ ನಿಘಂಟು, ಸಂ-೩, ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತು, ೩೧೯೨೩೧೯೩

೧೭. Nanjundayya H.V., The Ethnographical Survey of Mysore, Dombar Cast XIII, 1960, Bangalore Govt. Press, 1908, P. 2

೧೮. Ibid, P.2

೧೯. ದೇವೇಂದ್ರಕುಮಾರ ಸಿ. ಹಕಾರಿ, ಡೊಂಬರ ಉಪಸಂಸ್ಕೃತಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಆಕಾಡೆಮಿ, ಬೆಂಗಳೂರು, ೧೯೯೩, ಪು ೧೪

೨೦. ಅದೇ ಪು. ೧೭-೧೮

೨೧. Syed Siraj-Ul-Hasan., The Castes and Tribes of H.E.H. Nizam's Dominions, Asian Education Service, 1989,

೨೨. ದೇವೇಂದ್ರಕುಮಾರ ಸಿ. ಹಕಾರಿ, ಡೊಂಬರ ಉಪಸಂಸ್ಕೃತಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಆಕಾಡೆಮಿ, ಬೆಂಗಳೂರು, ೧೯೯೩, ಪು ೧೭-೧೮

೨೩. ಮಾಹಿತಿದಾರರು: ಡಿ. ಭರಮಣ್ಣ (೫೦), ಕೆ.ಎಸ್.ಆರ್.ಟಿ.ಸಿ. ಮೆಕ್ಯಾನಿಕ್, ಕೂಡ್ಲಿಗಿ

೨೪. ದೇವೇಂದ್ರಕುಮಾರ ಸಿ. ಹಕಾರಿ, ಡೊಂಬರ ಉಪಸಂಸ್ಕೃತಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಆಕಾಡೆಮಿ, ಬೆಂಗಳೂರು, ೧೯೯೩, ಪು ೨೪

೨೫. ಅದೇ ಪು.೨೩

೨೬. ಜಿ. ವರದರಾಜರಾವ್ ಕುಮಾರರಾಮನ ಸಾಂಗತ್ಯಗಳು, ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ, ಮೈಸೂರು, ೧೯೬೬, ಪು.೪೮

೨೭. ಅದೇ ಪು.೧೫೭

೨೮. ಅದೇ ಪು.೧೩೭

೨೯. ಅದೇ ಪು.೧೯೩

೩೦. ಅದೇ ಪು.೫೬

೩೧. ಪಂಜೆರಾಮರಾಯ., ಪಂಜೆಯವರ ಕೃತಿಗಳು, ಸಂಪುಟ-೧, ಓರಿಯಂಟ್ ಲಾಂಗಮನ್ ಲಿಮಿಟೆಡ್, ನವದೆಹಲಿ, ೧೯೭೩, ಪು.೨೦

೩೨. ಅದೇ ಪು.೨೧

೩೩. ಮಾಹಿತಿದಾರರು: ಡಿ.ಜರ್ನಾದನ (೩೫), ಕೂಲಿ, ಸಂಡೂರು

೩೪. ಗ್ಯಾಝಿಟಿಯರ್ ಮುಂಬಾಯಿ ಇಲಾಖೆಗೆ ಸೇರಿದ ಕರ್ನಾಟಕ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಧಾರವಾಡ, ಬೆಳಗಾವ ವಿಜಾಪುರ, ಪು. ೨೦೧

ಅಧ್ಯಾಯ ೩

ರಂಗಪರಂಪರೆ

೩.೧ ಪ್ರದರ್ಶನ ಕಲೆಗಳ ವೈವಿಧ್ಯತೆ

೩.೨ ಸಮುದಾಯದ ಜೊತೆಗಿನ ರಂಗಭೂಮಿ

೩.೩ ಸಮುದಾಯದ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ರಂಗನಟಿಯರು

೩.೪ ಸ್ತ್ರೀ ಕಲಾವಿದೆಯರ ಸಾಮಾಜಿಕ, ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ಥಿತಿಗಳು

ರಂಗಪರಂಪರೆ

ಜನಪದ ವೃತ್ತಿ ಕಲಾವಿದರ ಹಲವು ಸಮುದಾಯಗಳು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಅಂಥವರಲ್ಲಿ ಕಥೆ ಹೇಳುವ ಗೊಂದಲಿಗರು, ನೃತ್ಯ ಮಾಡುವ ಪಾತರದವರು, ಎತ್ತುಗಳನ್ನು ಆಡಿಸುವ ಕವಲೆತ್ತಿನವರು ವಿವಿಧ ಜಾದು, ಮೋಡಿ ಮಾಡುವ ಸುಡುಗಾಡುಸಿದ್ಧರು. ದಿನಕ್ಕೊಂದು ವೇಷ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಬೀದಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವ ವೇಷಗಾರರು. ಇವರ ಜೊತೆಗೆ ಸೇರುವ ಡೊಂಬರು ಲಾಗ ಹಾಕುವುದು ಹಾಗೂ ವಿವಿಧ ಕಸರತ್ತುಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ತೋರಿಸುವವರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಎಲ್ಲ ಸಮುದಾಯದ ಕಲಾವಿದರು ತಮ್ಮದೇ ಆದ ವಿಶಿಷ್ಟ ರಂಗಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡು ಬಂದವ ರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ತಮ್ಮ ಸಮುದಾಯದ ಪ್ರದರ್ಶನ ನೀಡಿ ಜನರನ್ನು ರಂಜಿಸುವ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ವಿಶೇಷ ಛಾಪನ್ನು ಮೂಡಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ವೃತ್ತಿಕಲಾವಿದರಾದ ಇವರು ವಿವಿಧ ಗುಂಪುಗಳಾಗಿ ಪ್ರತಿ ಹಳ್ಳಿಗೆ ಒಂದಾದ ನಂತರ ಒಂದರಂತೆ ಭೇಟಿಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. ತಮ್ಮ ಕಲಾಪ್ರದರ್ಶನ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ಎಲ್ಲಾ ಗುಂಪುಗಳು ಒಂದು ರೀತಿಯ ತೃಪ್ತಿಕರ ಬದುಕನ್ನು ಸಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದವು. ಆಗಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹಳ್ಳಿಯ ಜನರು ಈ ಸಮುದಾಯಗಳಿಗೆ ದವಸ-ಧಾನ್ಯ, ಬಟ್ಟೆ-ಬರೆ, ಇತ್ಯಾದಿ ವಸ್ತುಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲವೆ ಹಣದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ದಾನವಾಗಿ ಅಥವಾ ಕಾಣಿಕೆ ರೂಪದಲ್ಲಿ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ಸಮುದಾಯಗಳನ್ನು ಪೋಷಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುವ ಹೊಣೆಯನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಪ್ರಸ್ತುತ ಆಧುನಿಕತೆಯ ಪ್ರಭಾವ ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶದವರಿಗೆ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರಿದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಜನರ ದೃಷ್ಟಿ ಕೋನದಲ್ಲಿ ಜೀವನ ವಿಧಾನ ಬದಲಾಗಿದೆ. ಇಂತಹ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ವೃತ್ತಿಕಲಾವಿದರ ಸಮುದಾಯ ಗಳು ತಮ್ಮ ಮೊದಲಿನ ಆಕರ್ಷಣೆ ಕಳೆದುಕೊಂಡಿವೆ. ಇವರಿಗೆ ಹಳ್ಳಿ ಜನರು ನೀಡುವ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿದೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಈ ಜನಪದ ವೃತ್ತಿ ಕಲಾವಿದರ ಗುಂಪುಗಳು ಕ್ರಮೇಣ ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತ ಬಂದಿವೆ. ಇದರಿಂದ ಜಾತಿ ಆಧಾರಿತ ಕಲಾವಿದರು ತಮ್ಮ ಮೂಲ ವೃತ್ತಿಗಳನ್ನು ಕೈಬಿಟ್ಟು ತಮಗೆ ದೊರೆತ ವೃತ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ಸಮುದಾಯದ ಕಲಾವಿದರು ಒಂದು ರೀತಿಯ

ಸಂದಿಗ್ಧ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ. ಅದರೂ ಸಹ ಈ ದಿನದವರೆಗೆ ಹಿಂದಿನ ಎಲ್ಲಾ ಸಮುದಾಯದ ವೃತ್ತಿ ಕಲಾವಿದರ ಗುಂಪುಗಳು ತಮ್ಮ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿವೆ. ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶ ಗಳಲ್ಲಿ ಅಪರೂಪಕ್ಕೊಮ್ಮೆಯಾದರೂ ಇಂತಹ ಗುಂಪುಗಳು ಪ್ರದರ್ಶನ ನೀಡುವುದನ್ನು ನಾವು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ಡೊಂಬರಲ್ಲಿ ಅಲೆಮಾರಿ, ಅರೆ ಅಲೆಮಾರಿ ನೆಲೆನಿಂತ ಗುಂಪುಗಳಾಗಿ ಹರಿದು ಹಂಚಿಹೋಗಿವೆ. ಇವರಲ್ಲಿ ಅಲೆಮಾರಿ ಗುಂಪಿನವರು ಈಗಲೂ ಡೊಂಬರಾಟ ಪ್ರದರ್ಶನದಿಂದಲೆ ಬದುಕನ್ನು ಸಾಗಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ವಿಶೇಷ ಹೆಸರುಗಳಿಸಿದ ಇವರು ತಮ್ಮ ಪ್ರದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಆಕರ್ಷಣೆಯನ್ನು ಇಂದಿಗೂ ಉಳಿಸಿಕೊಂಡುಬಂದಿದ್ದಾರೆ.

ವ್ಯವಸ್ಥಿತ ರಂಗವೇದಿಕೆ ರಚಿಸಲು ಸಂದೇಶ ನೀಡಲು ಮತ್ತು ಪಾತ್ರಗಳು ತಮ್ಮ ಉದ್ದೇಶ ಗಳನ್ನು ಅರಿತು ಅಭಿನಯಿಸಲು ಅವಕಾಶವಿರುವ ನಾಟಕ ಪ್ರದರ್ಶನಕ್ಕಿಂತ ಡೊಂಬರಾಟ ಹಲವು ವಿಧದಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನ. ಇಲ್ಲಿ ಹೊಟ್ಟೆಪಾಡಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಯೇ ಮಹತ್ವದ್ದು. ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಡೊಂಬರ ಪ್ರದರ್ಶನ ಕಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯ ಪಾತ್ರ ಮತ್ತು ರಂಗಭೂಮಿಯ ಜೊತೆ ಈ ಸಮುದಾಯದ ಸಹಜ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಚರ್ಚಿಸಲಾಗಿದೆ.

೩.೧. ಪ್ರದರ್ಶನ ಕಲೆಗಳ ವೈವಿಧ್ಯತೆ

ಎಲ್ಲರಿಗೂ ತಿಳಿದಿರುವಂತೆ ಡೊಂಬರು ಡೊಂಬರಾಟವನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿಯೆ ಬದುಕುವವರು. ಡೊಂಬರಾಟವನ್ನು ನಾವು 'ಕಲೆ' ಎಂಬ ಪರಿಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಕರೆಯಬಹುದು. ಆದರೆ ಡೊಂಬರಿಗೆ ಡೊಂಬರಾಟ ಒಂದು ಹೊಟ್ಟೆಪಾಡು. ತಮ್ಮ ಆಟವನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿಯೇ ಅವರು ಬದುಕಬೇಕು. ಡೊಂಬರು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವ ಡೊಂಬರಾಟಕ್ಕೆ ರಂಗವೇದಿಕೆ ಇರುವುದಿಲ್ಲ ಅಥವಾ ದೊಡ್ಡಾಟ, ಬಯಲಾಟಗಳಿಗೆ ಕಟ್ಟುವಂತ ವೇದಿಕೆಯನ್ನು ಅಥವಾ ಕಟ್ಟೆಯನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ತಾವು ನೆಲೆನಿಂತ ಸ್ಥಳ, ಜನಸಂದಣಿಯ ಬೀದಿಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮದೇ ಆದ ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ರಂಗವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿಕೊಂಡು ಕಲಾ ಪ್ರದರ್ಶನ ನೀಡುತ್ತಾರೆ. ಡೊಂಬರ ಬದುಕು ವೃತ್ತಿ ಸಹಜವಾಗಿಯೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಏಕ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಧೈರ್ಯ, ಸಾಹಸಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಸಿದೆ. ಬೇಟೆಗಾರಿಕೆಯ ಕಾಲದಿಂದಲೇ ಅಲೆಮಾರಿಗಳಾಗಿ ಜೀವನ ಸಾಗಿಸುತ್ತಾ ಬಂದ ಸಮುದಾಯವಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಬದುಕಿನ ವಿಶಿಷ್ಟ ಮತ್ತು ಇತರ ಸಮುದಾಯಗಳಿಗಿಂತ ತುಂಬಾ ವಿಭಿನ್ನವಾದ ವೃತ್ತಿಯಾದ ಡೊಂಬರಾಟದ ಕಸರತ್ತುಗಳನ್ನು ದೈಹಿಕ ಶಕ್ತಿ, ಸಾಧನೆಗಳು ಬೀದಿಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ನೆಲೆನಿಂತ ಊರುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವವರು. ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವ ವಿವಿಧ ಅದ್ಭುತ ವಿಸ್ಮಯಕಾರಿ ಕಲೆಗಳ ಪ್ರದರ್ಶನಗಳಿಗೆ ಜನರಿಂದ ಧನ, ಧಾನ್ಯ ಮುಂತಾದ ಪ್ರತಿಫಲ ಪಡೆದುಕೊಂಡು ಮುಂದಿನ ಸ್ಥಳಗಳಿಗೆ ತಮ್ಮ ಪ್ರಯಾಣ ಬೆಳಸುವರು. ಡೊಂಬರು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವ ದೈಹಿಕ ಕಸರತ್ತು ಅಂಗ ಸಾಧನೆಯನ್ನು ಆಧರಿಸಿದ 'ಮಲ್ಲ', 'ಜಟ್ಟಿ' ಕುಶಲತೆ ಮುಂತಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಶಿಸ್ತು ಮತ್ತು ಕಲಾತ್ಮಕತೆ ಇರುವುದರಿಂದ ಇವರು ನೀಡುವ ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯ ಪ್ರದರ್ಶನಗಳು ಒಟ್ಟಾರೆ "ವೀರ ಸಾಹಸ ಕಲೆಗಳು ಎಂದು ಕರೆಯಬಹುದು"[೧].

ಡೊಂಬರು ತಮ್ಮ ಕಲೆಯನ್ನು ವರ್ಷವಿಡೀ ಪ್ರದರ್ಶನ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ಮಳೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ಮೂರು ತಿಂಗಳು ಒಂದು ಕಡೆ ನೆಲೆಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಅಲೆಮಾರಿ ಡೊಂಬರ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರು ಹೇಳುವಂತೆ "ನಾವು ಎಲ್ಲಾ ಕಡೆ ಆಟ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಹೋದ ನಮ್ಮ ಜನ ಇಂಥ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಬಂದು ಸೇರುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮದುವೆ, ದೇವರ ಕಾರ್ಯ, ಕುಲದೇವರ ಪೂಜೆ ಮಾಡಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತೇವೆ ಹಾಗೂ ದುಡಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಹೋದಕಡೆ ತೊಂದರೆಗಳಾಗಿದ್ದರೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಕೂಡಾ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇವೆ. ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಕೆಲವರು ಚಿಕ್ಕ ಪುಟ್ಟ ಕೆಲಸ ಸಿಕ್ಕರೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲವಾದರೆ ಇಲ್ಲ. ಪ್ರದರ್ಶನ ನೀಡಿ ಬಂದ ಹಿಂದಿನ ದುಡಿಮೆಯಿಂದ ಕೆಲವು ದಿವಸ ಕಾಲಕಳೆದರೆ ಉಳಿದ ದಿವಸಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಇರುವುದಿಲ್ಲ ಹಾಗೂ ಮಳೆಗಾಲವಿರುವುದರಿಂದ ತಮ್ಮ ಆಟಗಳಿಗೆ ತೊಂದರೆ ಆಗುವುದು"[೨]. ಆದರೂ ಸಂತೆ ಮತ್ತು ಇತರ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಂತೆ ದಿವಸಗಳಾದ ಸೋಮವಾರ ಮತ್ತು ಮಂಗಳವಾರ ಕೃಷಿ ಕರು ಹಾಗೂ ರೈತ ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳಿದ್ದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಆಟಗಳನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವರು.

೩.೧.೧ ರಂಗ ಸಿದ್ಧತೆ

'ರಂಗ' ಎಂದರೆ ಕನ್ನಡ ಶಬ್ದಕೋಶದ ಪ್ರಕಾರ ವರ್ಣ, ಬಣ್ಣ, ಆಟ ಅಥವಾ ನಾಟಕ ಮೊದಲಾದವನ್ನು ಮಾಡಿ ತೋರಿಸುವ ಸ್ಥಳವನ್ನು ರಂಗ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಕಂಪನಿ ನಾಟಕಗಳಿಗೆ ವಿಶೇಷವಾದ ರಂಗಭೂಮಿಯನ್ನು ಅಣಿ ಮಾಡಲಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಡೊಂಬರು ತಮ್ಮ ಆಟ ಪ್ರದರ್ಶನ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಯಾವುದೆ ವಿಶೇಷವಾದ ರಂಗ ಭೂಮಿಯಾಗಲಿ ರಂಗಸ್ಥಳವಾಗಲಿ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ತಾವು ನಿಂತ ಸ್ಥಳವನ್ನೇ ರಂಗಭೂಮಿಯಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಬೀದಿಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಜನಸಂದಣಿ ಇರುವ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಊರ ಮುಂದಿನ ದೇವಾಲಯ, ಗುಡಿ, ಮಂದಿರ, ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಬಯಲು ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ತಮಗೆ ಅನುಕೂಲವಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸಲಕರಣೆ ಗಳನ್ನು ಜೋಡಿಸಿ ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ರಂಗವನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ.

೩.೧.೨ ವೀಳ್ಯೆ ಪದ್ಧತಿ

ಪ್ರದರ್ಶನ ನೀಡುವ ಮೊದಲು ಆ ಊರಿನ ಅಥವಾ ಗ್ರಾಮದ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರಿಗೆ ವೀಳ್ಯೆವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಅನುಮತಿ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಒಂದು ಸಂಪ್ರದಾಯವಿದೆ. ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶದ ಕಡೆ ಡೊಂಬರಾಟವನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶನ ನೀಡುವುದಕ್ಕೆ ಹೋದಾಗ ಆ ಹಳ್ಳಿಯ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರನ್ನು ಮೊದಲು ಕಾಣಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಅವರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಪರಿಚಯ ತಿಳಿಸಿ ತಾವು ಬಂದಿರುವ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ತಿಳಿಸಿ ಅವರ ಅನುಮತಿ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಲಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಪದ್ಧತಿ ಈಗಲೂ ಚಾಲ್ತಿಯಲ್ಲಿದೆ. ನಂತರ ಅವರು ತೊರಿಸುವ ಅಥವಾ ಹೇಳಿದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಪ್ರದರ್ಶನ ನೀಡುತ್ತಾರೆ ಹಾಗೂ ಅನುಮತಿ ನೀಡಿದಷ್ಟು ದಿನ ಆ ಊರಿನಲ್ಲಿ ವಾಸವಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ನಗರ, ಪಟ್ಟಣ್ಣಗಳಲ್ಲಿ ಯಾರ ಅನುಮತಿ ಪಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ದೊಡ್ಡ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಹೆಚ್ಚು ಜನಸಂಖ್ಯೆಯುಳ್ಳ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ

ಸಂತೆಯ ದಿನ ಗುರುತು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಆ ಸಂತೆಯ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಗುರುತು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಅಥವಾ ಅಲ್ಲಿ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲು ವಿಚಾರಿಸಿ ಅಲ್ಲಿದ್ದವರನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಯಾರೂ ಮಾಡಬೇಡ ಅನ್ನುವುದಿಲ್ಲ, ಸಲಹೆ ನೀಡುತ್ತಾರೆ. ನಗರ ಪಟ್ಟಣ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಶಾಲೆಗಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿರುವ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರ ಅನುಮತಿ ಕೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆಟ ಮಾಡಲು ಅವಕಾಶ ಕೊಟ್ಟರೆ ಮಾಡುತ್ತೇವೆ. ಇಲ್ಲವಾದರೆ ಇಲ್ಲ ಎಂದು ವಿನಮ್ರದಿಂದ ವಿಚಾರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅವಕಾಶವಿದ್ದರೆ ಪ್ರದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಮುಂದಾಗುತ್ತಾರೆ.

೩.೧.೩ ಪ್ರದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಿ ಬಳಸುವ ಪರಿಕರಗಳು

ಪ್ರದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಿ ಬಳಸುವ ವಸ್ತುಗಳು ವೈವಿಧ್ಯಮಯವಾಗಿದ್ದು ಈ ಕೆಳಗಿನಂತೆ ನೋಡಬಹುದು.

೧. ಎತ್ತುಗಲ್ಲು ಅಥವಾ ಎತ್ತುವಂತಹ ಗುಂಡು, ಆಯಾಯ ಊರುಗಳಲ್ಲಿ ದೊರೆತ ತುಂಬಾ ಭಾರವಾದ ಕಲ್ಲುಗಳು, ಕಲ್ಲು ಬಂಡೆಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

೨. ಕಬ್ಬಿಣದ ಸರಳು, ಕಬ್ಬಿಣದ ದೊಡ್ಡ ಗಾತ್ರದ ಬಳೆಗಳು, ಕತ್ತಿ, ಕಬ್ಬಿಣದ ಸೈಕಲ್‌ನ ಗಾಲಿ, ಕಬ್ಬಿಣದ ತಂತಿ ಮುಂತಾದವು.

೩. ಖಾಲಿಯಿರುವ ಒಂದು ಲೀಟರ್ ನೀರು ತುಂಬುವಂತಹ ಬಾಟಲಿಗಳು, ಬಳಸಿದ ಟ್ಯೂಬ್ ಲೈಟ್, ಬಲ್ಬುಗಳು ಮುಂತಾದವು.

೪. ಗಣೆ ಇಪ್ಪತ್ತರಿಂದ ಮೂವತ್ತು ಅಡಿ ಎತ್ತರದ ಗಟ್ಟಿಯಾದ ಡಂಬಗಳು ಬಿದಿರಿನ ಕೋಲುಗಳು, ಮಿಣಿ, ಹಗ್ಗಗಳು, ದೊಣ್ಣೆಗಳು, ಬಗನಿ ಮರದ ಬಡಿಗೆಗಳು, ಬಿದಿರಿನ ಬುಟ್ಟಿ ಮುಂತಾದವು.

೫. ಈ ಎಲ್ಲಾ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಸಾಗಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಾರಂಭದ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಕತ್ತೆಗಳ ಮೇಲೆ ಹೇರಿಕೊಂಡು ಕಾಲ್ನಡಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಇತ್ತೀಚಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಬಸ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಇರುವುದರಿಂದ ಒಂದು ಊರಿನಿಂದ ಮತ್ತೊಂದು ಊರಿಗೆ ಪ್ರದರ್ಶನದ ಆಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಬಸ್‌ನಲ್ಲಿ ಸಾಗಿಸುತ್ತಾರೆ. ಜೊತೆಗೆ ಒಂದರಿಂದ ಎರಡು ಸೈಕಲ್‌ಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಾರೆ.

೩.೧.೪ ವಸ್ತ್ರಾಭರಣ

ಪ್ರದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾದ ವಸ್ತ್ರಾಭರಣ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಕಾರಣ ಇವರಿಗೆ ಸ್ಥಿತಿವಂತರು ನೀಡಿರುವ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಧರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಅವರೆ ನೀಡಿರುವಂತಹ ಬಟ್ಟೆಗಳ ಜೋಡಣೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಎಲ್ಲರೂ ಗುರುತಿಸುವಂತೆ ಹಾಗೂ ಎದ್ದು ಕಾಣುವಂತ ಬಣ್ಣದ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ತೊಡುತ್ತಾರೆ. ಸ್ತ್ರೀಯರು ಮೊದಲಿಗೆ ರಂಗು ರಂಗಿನ ಲಂಗ ತೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಇತ್ತೀಚಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಚೂಡಿದಾರ ತೊಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ವಯಸ್ಸಾದ ಸ್ತ್ರೀಯರು

ಸೀರೆಯನ್ನು ತೊಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಆಭರಣದ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಬಂದರೆ ಇವರಿಗೆ ವಿಶೇಷವಾದ ಬಂಗಾರ, ಬೆಳ್ಳಿಯ ಆಭರಣಗಳು ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಇವರ ಆರ್ಥಿಕತೆ ತಳಮಟ್ಟದಲ್ಲಿರುವುದು ಹಾಗೂ ಬಡತನದ ಬೇಗುದಿಯಲ್ಲಿ ಹೊಟ್ಟೆಪಾಡಿಗೋಸ್ಕರ ಈ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿ ಒಂದ್ಹೊತ್ತಿನ ಊಟಕ್ಕೆ ಹಣ ಜೋಡಿಸುವುದೇ ಇವರಿಗೆ ಕಷ್ಟವಾದ್ದರಿಂದ ಇವರು ಆಭರಣಗಳಾಗಿ ಗಿಲ್ಟಿನ್ ಅಂದರೆ ರೋಲ್ಡ್‌ಗೋಲ್ಡ್ ಆಭರಣಗಳಾದ ಸರ, ಕಿವಿಯೋಲೆ, ಮೂಗುತಿ, ಕಾಲಚೈನಾ, ಕಾಲುಂಗುರ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ತೊಡುತ್ತಾರೆ. ತಾಳಿ ಮಾತ್ರ ಬೆಳ್ಳಿಯಿಂದ ಮಾಡಿದ ವಸ್ತುಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಕೈಗಳಿಗೆ ಗಾಜಿನ ಬಳೆಗಳು, ಪ್ಲಾಸ್ಟಿಕ್ ಅಥವಾ ಸಿಲವಾರ್ ಬಳೆಗಳನ್ನು ಬಳಸುತ್ತಾರೆ. ಅತಿ ಕಡಿಮೆ ದರದಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುವ ಆಭರಣಗಳೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬಳಸುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು.

೩.೧.೫ ಅಲಂಕಾರ

ಪ್ರದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಡೊಂಬರು ರಾಣಿ ರಾಜನ ಅಥವಾ ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ರಾಮ, ಸೀತೆ, ರಾವಣ ಅಥವಾ ಇನ್ನಾವುದೋ ವೇಷ ಧರಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಇತರ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಬಳಸುವ ಮೇಕಪ್ ರೂಮ್‌ಗಳಾಗಲಿ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಪ್ರದರ್ಶನ ನೀಡುವ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಬೀದಿಯ ನಳದಲ್ಲಿ ನೀರನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಮುಖ ತೊಳೆದುಕೊಂಡು, ಇತ್ತೀಚಿಗೆ ಬಂದಿರುವ ಸೌಂದರ್ಯದ ವಸ್ತುಗಳಾದ ಸ್ನೋ, ಪೌಡರ್, ಲಿಪ್‌ಸ್ಟಿಕ್, ಹಣೆಯ ಬೊಟ್ಟು ಇತ್ಯಾದಿ ಹಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಇವು ತುಂಬ ಕಡಿಮೆ ದರದಲ್ಲಿ ಸಂತೆ ಅಥವಾ ಬೀದಿ ಅಂಗಡಿಗಳಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಸಮಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಬಂದಾಗ ಧರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಈ ಅಲಂಕಾರಕ ವಸ್ತುಗಳು ತುಂಬಾ ಕಳಪೆಯುಳ್ಳ ದ್ದಾಗಿರುತ್ತವೆ ಆದರೂ ಬಯಲಿನಲ್ಲಿಯೆ ಅಲಂಕಾರ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಇಂಥ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಯಾರಾದರೂ ನೋಡುತ್ತಾರೆ ಎನ್ನುವ ಮುಜುಗರ ಇವರಿಗೆ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಪ್ರದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಸ್ತ್ರೀಯರು ತಯಾರಿಯಲ್ಲಿದ್ದರೆ, ಪುರುಷರು ರಂಗ ಸಿದ್ಧತೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಪುರುಷರು ವಿಶೇಷವಾದ ಅಲಂಕಾರ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ಅವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನು ಮಾತ್ರ ಜೋಕರ್ ತರಹದ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಗುರುತು ಸಿಗುವಂತೆ ಮಿಂಚು ಮಿಂಚಿನ ಟೋಪಿ ಹಾಗೂ ಕೃತಕ ಉದ್ದನೆಯ ಗಡ್ಡ, ಮೀಸೆ, ಬಳಿದುಕೊಂಡು ಎತ್ತರವಾದ ಕಣ್ಣುಗಳ ಹುಬ್ಬುಗಳಿಗೆ ಅಲಂಕಾರಿಕ ಲೇಪನ ಬಳಿದುಕೊಂಡು ಎದ್ದು ಕಾಣುವ ಹಾಗೆ ಪೌಡರ್ ಮುಖಕ್ಕೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾನೆ. ಹೀಗೆ ಅವರವರ ಪ್ರದರ್ಶನಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಆಟದಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಿಕೊಂಡು ನೋಡುಗರನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸುವ ಮತ್ತು ಅವರನ್ನು ನಗಿಸುವ ಕಾರ್ಯ ಇವನದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಸ್ತ್ರೀಯರು ಅಲಂಕಾರ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಆಕರ್ಷಣೀಯವಾಗಿ ಕಾಣಲೆಂದೆ ಇಂಥ ಆಟದಲ್ಲಿ ಅದು ಅನಿವಾರ್ಯವೆನಿಸಿದೆ.

೩.೧.೬ ಪ್ರದರ್ಶನ

ರಂಗ ಸಿದ್ಧತೆಯಾದ ನಂತರ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಅಗೆದು ಅದರಲ್ಲಿ ಗಳಗಳನ್ನು ಇರಿಸಿ ಅವೆರಡರ ಮಧ್ಯ ಹಗ್ಗ ಅಥವಾ ತಂತಿಯನ್ನು ಮೇಲೆ ಕಟ್ಟಲಾಗುತ್ತದೆ. ತಂತಿಯ ಮೇಲೆ ನಡೆದಾಡಿದರೆ

ಬೀಳದಂತೆ ಬಿಗಿಯಾಗಿ ಕಟ್ಟಿರುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರದರ್ಶನದ ಆಟಗಳಿಗೆ ಬೇಕಾಗುವಂತಹ ಸಕಲ ಸಲಕರಣೆಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ನಂತರ ಆ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿರುವ ಸ್ವಲ್ಪ ವಯಸ್ಸಾದ ಹೆಂಗಸು, ಡೋಲು ಬಡಿಯುತ್ತ ಅಲ್ಲಿಯ ರಂಗವನ್ನು ಸುತ್ತು ಹಾಕುತ್ತಾಳೆ. ಅಲ್ಲಿಯೆ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿರುವ ಜನರು ಇಲ್ಲಿ ಮೋಡಿ ಅಥವಾ ಡೊಂಬರಾಟ ಆಡುತ್ತಿರಬೇಕೆಂದು ಊಹಿಸಿ ರಂಗದ ಸುತ್ತ ಬಂದು ಸೇರುತ್ತಾರೆ. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಆ ಗುಂಪಿನ ಮುಖ್ಯಸ್ಥ ನಿಂತ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿಯೆ ತಮ್ಮ ಕುಲದೈವದ ಹೆಸರು ಹೇಳಿ ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತಾನೆ. ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಭೂಮಿ ಹಾಗೂ ಆಟದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಎಲ್ಲಾ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಬಂದ ಜನರಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಎತ್ತರದ ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಪರಿಚಯವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ನಮ್ಮದು ಡೊಂಬರ ಸಮುದಾಯ, ತಲತಲಾಂತರದಿಂದ ಡೊಂಬರಾಟದ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಕಲಿತು ಬಂದಿದ್ದೇವೆ. ನಮ್ಮದು ಇಂತಹ ಊರು, ಈ ಊರಿಗೆ ಆಟ ಮಾಡಲೆಂದು ಬಂದಿರುವುದಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ತಮ್ಮ ಆಟವನ್ನು ನೋಡಿ ಇಂತ ಊರಿನವರು ನಮ್ಮ ಪ್ರದರ್ಶನವನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿ ಬಹುಮಾನದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಹಣವನ್ನು ಕಾಣಿಕೆಯಾಗಿ ನೀಡಿರುವರು ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾ, ನಾವು ಈ ಆಟವನ್ನು ಮಾಡುವ ಉದ್ದೇಶ ನಮ್ಮಗಳ ಹೊಟ್ಟೆ ಹೊರೆಯಲು ಎಂದು ಕೈ ಮುಗಿದು "ತಾವುಗಳು ನಮ್ಮ ಆಟವನ್ನು ನೋಡಿ ನಿಮ್ಮ ಕೈಲಾದ ಕಾಣಿಕೆಯನ್ನು ನೀಡಿರೆಂದು ಪ್ರೇಕ್ಷಕರಲ್ಲಿ ವಿನಮ್ರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ". ನಂತರ ಗುಂಪಿನ ಇತರ ಸದಸ್ಯರು ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೆ ಕುಲದೈವವನ್ನು ಮನದಲ್ಲಿಯೆ ನೆನೆದು ಭೂಮಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ರಂಗದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಾಲಾಗಿ ಬಂದು ನಿಲ್ಲುತ್ತಾರೆ. ಅವರನ್ನು ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರಾಗಿ ಪರಿಚಯಿಸುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಜನರಿಗೆ ಕೈ ಮುಗಿದು ಲಾಗ ಹಾಕುವುದು ಹಾಗೂ ಕುಪ್ಪಳಿಸಿ ಹಾರುವ ಮುಖಾಂತರ ಆಟದ ಕೆಲವು ತುಣುಕುಗಳನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿ ಪ್ರದರ್ಶನ ನೀಡಲು ಮುಂದಾಗುತ್ತಾರೆ.

೩.೧.೭ ವಿಭಿನ್ನ ಬಗೆಯ ಆಟಗಳು

೭.೧ ಲಾಗ ಹಾಕುವುದು : ತರುಣಿಯರು ಮತ್ತು ಬಾಲಕಿಯರು ಲಾಗ ಹಾಕುತ್ತಲೆ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಬರುವುದು ಅಂತರದಲ್ಲಿ ಲಾಗ, ಚಕ್ಕನೆ ಹಾರಿ ಲಾಗಗಳನ್ನು ಹಾಕಿ ನಿಲ್ಲುವರು. ನಿಂತ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿಯೇ ಲಾಗ ಹಾಕಿ ನಿಲ್ಲುವುದು. ತರುಣಿಯರು ಸ್ವಲ್ಪವು ಸಂಕೋಚ ಪಡದೆ, ಭಯವಿಲ್ಲದೆ ಸರ ಸರನೆ ಲಾಗ ಹಾಕುತ್ತಾರೆ.

೭.೨ ತಂತಿ ಅಥವಾ ಹಗ್ಗದ ಮೇಲೆ ನಡೆಯುವುದು : ೧೫ ರಿಂದ ೨೦ ಅಡಿ ಎತ್ತರದಲ್ಲಿ ತಂತಿಯನ್ನು ಕಟ್ಟಲಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಈ ತಂತಿಯು ಸರಳ ರೇಖೆಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದು ಎರಡು ತುದಿಯಲ್ಲಿ ದಪ್ಪವಾದ ಬಿದಿರಿನ ಕೋಲುಗಳಿಂದ ಬಿಗಿಯಾಗಿ ನಿಲ್ಲುವಂತೆ ಮಾಡಲಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಈ ತಂತಿಯ ಮೇಲೆ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳು ನಡೆದಾಡುವ ದೃಶ್ಯ ಅದ್ಭುತವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಆಟವೆ ಡೊಂಬರಾಟದ ಪ್ರಮುಖ ಆಟವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಈಗಲೂ ಮೈಸೂರು ಕಡೆಯ ಡೊಂಬರು ಎಂದರೆ ತಂತಿ ಮೇಲೆ ನಡೆಯುವರು ಎಂದು ಗುರುತಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಇಂಥ ಆಟದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರೆ ಹೆಚ್ಚು ಭಾಗವಹಿಸುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಿದಂತೆ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳು ತಂತಿಯ ಮೇಲೆ ನಡೆಯುವುದು ಕಂಡುಬಂದಿದೆ. ಸುಮಾರು ೧೪ ರಿಂದ ೧೭ ವರ್ಷದ ಬಾಲೆಯರು ಪ್ರದರ್ಶನದ ನಾಯಕಿಯರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಈ ಬಾಲೆಯರೆ ತಂತಿಯ ಮೇಲೆ ಆಟಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಮದುವೆಯಾದ ಸ್ತ್ರೀ ಅಥವಾ ಮಕ್ಕಳಾದ ತಾಯಂದಿರು ತಂತಿಯ ಮೇಲೆ ವಿವಿಧ ಭಂಗಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಾರೆ.

೭.೩ ಕೋಲನ್ನು ಹಿಡಿದು ನಡೆಯುವುದು : ಎತ್ತರದ ತಂತಿಯ ಮೇಲೆ ಬಾಲೆಯರು ನಡೆಯುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಉದ್ದನೆಯ ಬಿದಿರಿನ ಕೋಲು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಯಾರ ಸಹಾಯ ವಿಲ್ಲದೆ ಆ ಕಡೆಯಿಂದ ಈ ಕಡೆಗೆ, ಈ ಕಡೆಯಿಂದ ಆಕಡೆಯವರೆಗೆ ಸರಾಗವಾಗಿ ನಡೆದಾಡುತ್ತಾರೆ.

೭.೪ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ತಂಬಿಗೆ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ನಡೆಯುವುದು : ಅದೇ ತಂತಿ ಅಥವಾ ಹಗ್ಗದ ಮೇಲೆ ಡೊಂಬರ ಹುಡುಗಿ ತಲೆ ಮೇಲೆ ಐದು ತಂಬಿಗೆಯನ್ನು ಒಂದರ ಮೇಲೊಂದರಂತೆ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಒಂದು ಕಾಲಿನ ಅಂಗಾಲಿಗೆ ಚಪ್ಪಲಿ ಹಾಕಿಕೊಂಡು, ಇನ್ನೊಂದು ಅಂಗಾಲದ ಕೆಳಗೆ ಸೀಲ್ವಾರ್ ತಟ್ಟೆಯನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ತಂತಿ ಮೇಲೆ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ದೃಶ್ಯ ತುಂಬಾ ರೋಮಾಂಚನಕಾರಿ ಹಾಗೂ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರನ್ನು ಮಂತ್ರಮುಗ್ಧರಾನ್ನಾಗಿಸಿ ಮೂಕಸ್ಮಿತರಾಗಿ ನೋಡುವಂತೆ ಆಟವನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುತ್ತಾರೆ. ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಸರಿಯಾಗಿ ನಡೆಯದೆ ಎಡವಿ ಬೀಳುವ ನಾವುಗಳು ಇಂತಹ ವಿಸ್ಮಯ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ತಂತಿಯ ಮೇಲೆ ನಡೆಯುವುದು ಸುಲಭದ ಮಾತಲ್ಲ ಅದು ಒಂದು ಅದ್ಭುತ ಸಾಧನೆಯ ಸಾಹಸವೇ ಸರಿ.

೭.೫ ಮಂಡಿಗಾಲಿನಿಂದ ನಡೆಯುವುದು : ಅದೇ ಹಗ್ಗದ ಮೇಲೆ ಮೊಣಕಾಲು ಮಡಚಿಕೊಂಡು ಮಂಡಿಗಾಲಿನಿಂದ ಒಂದು ಮಂಡಿಗಾಲನ್ನು ತಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಉದ್ದನೆಯ ಕೋಲು ಅಡ್ಡವಾಗಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ತಂಬಿಗೆಯನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ನಡೆಯುವ ಹುಡುಗಿ ಯನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಮೈನವಿರೇಳುತ್ತದೆ.

೭.೬ ಸೈಕಲ್ ಗಾಲಿಯಿಂದ ನಡೆದುಕೊಂಡು ಬರುವುದು : ಅದೇ ಹಗ್ಗ ಅಥವಾ ತಂತಿಯ ಮೇಲೆ ಒಂದಾದ ನಂತರ ಒಂದರಂತೆ ಆಟಗಳನ್ನು ಸರ ಸರನೆ ತೋರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅದೇ ರೀತಿಯಾಗಿ ಸೈಕಲ್‌ನ ಹಳೆಯ ಕಬ್ಬಿಣದ ಗಾಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹಗ್ಗದ ಮೇಲೆ ನೇರವಾಗಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ಆ ಗಾಲಿಯಲ್ಲಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಾ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಅಡ್ಡವಾಗಿ ಕೋಲು ಹಿಡಿದು ತಲೆ ಮೇಲೆ ತಂಬಿಗೆಗಳನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಆಯಾ ತಪ್ಪದೆ ನಡೆದುಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಾರೆ.

೭.೭ ಕಬ್ಬಿಣ ಬಗ್ಗಿಸುವುದು : ಕಬ್ಬಿಣದ ಸಲಾಕೆಯನ್ನು ಬಾಗಿಸುವ ದೃಶ್ಯ ತುಂಬಾ ಭಯಾನಕ ವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಡೊಂಬರ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಎಷ್ಟೊಂದು ದೈಹಿಕವಾಗಿ ಬಲಿಷ್ಠರಾಗಿದ್ದಾರೆ ಎನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಈ ದೃಶ್ಯ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿದೆ. ಕಬ್ಬಿಣವನ್ನು ಬಗ್ಗಿಸುವ ವಜ್ರಕಾಯ ಅವರದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಡೊಂಬರ

ಹೆಣ್ಣು ಮಗಳು, ಸರಳ ರೇಖೆಯಲ್ಲಿ ಇರುವ ಕಬ್ಬಿಣ ಸರಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಕತ್ತಿನ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಸ್ಥಳವಾದ ಗಂಟಲಿನ ಮೇಲ್ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಇನ್ನೊಂದು ತುದಿಯನ್ನು ಅವರ ಗುಂಪಿನ ಒಬ್ಬ ಹುಡುಗ ಸೊಂಟಕ್ಕೆ ಟವಲ್ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಅದರ ಮೇಲೆ ಆಧಾರವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಇಬ್ಬರ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಬಲ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿ ಆ ಕಬ್ಬಿಣದ ಸರಳನ್ನು ಇಂಗ್ಲಿಷ್‌ನ 'U' ಆಕಾರದಲ್ಲಿ ಬಾಗಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಅವಳ ಗಂಟಲಿಗೆ ಅಥವಾ ಇವನ ಸೊಂಟಕ್ಕೆ ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯ ಗಾಯಗಳಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ಅದ್ಭುತ ಕಲೆ ನೋಡುವ ಜನರಿಗೆ ಭಯ ಹುಟ್ಟಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಕಲೆಯನ್ನು ಕೆಲವು ಗುಂಪುಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಆಟವಾಗಿ ಪ್ರದರ್ಶಿಸುತ್ತಾರೆ. ಒಂದೊಂದು ಗುಂಪು ಒಂಧೊಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮದೇ ಆದ ವಿಶೇಷ ಪ್ರದರ್ಶನ ಕಲೆಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ.

೭.೮ ಬಾಟಲ್ ಮೇಲೆ ನಿಲ್ಲುವುದು : ಖಾಲಿ ಗಾಜಿನ ಬಾಟಲಿಗಳ ಮೇಲೆ ಹುಡುಗಿಯರು ನಿಲ್ಲುವುದು. ಅಂದರೆ ಗಾಜಿನ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಂಡು ವಿವಿಧ ರೀತಿಯ ಆಟಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅವುಗಳು ಈ ಕೆಳಗಿನಂತಿವೆ.

- ಒಂದು ಟೇಬಲ್ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಚಿಕ್ಕ ಕುರ್ಚಿಯನ್ನು ಇಟ್ಟು ಕುರ್ಚಿಯ ಮೂರು ಕಾಲುಗಳಿಗೆ ಸಮವಾದ ಮೂರು ಖಾಲಿ ಇರುವ ಗಾಜಿನ ಬಾಟಲ್‌ಗಳನ್ನು ಇಡುತ್ತಾರೆ. ಕುರ್ಚಿಯು ಸರಿಯಾಗಿ ನಿಂತಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಅದರ ಮೇಲೆ ಒಬ್ಬ ಹುಡುಗಿ ಬಾಗಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತಾಳೆ. ಒಂದು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕುರ್ಚಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಇನ್ನೊಂದು ಕೈಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಕಾಲುಗಳ ಕೆಳಗೆ ಒಂದು ಅಡಿ ಸುತ್ತ ಅಳತೆಯ ಕಬ್ಬಿಣ ಬಳೆಯನ್ನು ತನ್ನ ದೇಹದ ಒಳಗಿನಿಂದ ತೆಗೆಯುತ್ತಾಳೆ. ಸ್ವಲ್ಪ ಆಯಾ ತಪ್ಪಿದ್ದೇ ಆದರೆ ಕೈ ಕಾಲೂ ಮುರಿದುಕೊಳ್ಳುವ ಸ್ಥಿತಿ ಇರುತ್ತದಾದರೂ, ಮೈಮೇಲೆ ತುಂಬಾ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಆಟ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಇಂತಹ ಪ್ರದರ್ಶನ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರಿಗೆ ಅಸಾಧ್ಯವಾದ ಮಾತಾಗಿದೆ.
- ಅದೇ ಟೇಬಲ್ ಮೇಲೆ ಮತ್ತೊಂದು ಹುಡುಗಿ ಒಂದು ಬಾಟಲ್‌ನ್ನು ತಲೆಕೆಳಗೆ ಮಾಡಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಅದರ ಮೇಲೆ ತನ್ನ ಗದ್ದ ತಾಗುವಂತೆ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಹಿಂದಿನಿಂದ ತನ್ನ ಎರಡು ಕಾಲು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬಂದು ತನ್ನ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಎರಡು ಪಾದಗಳನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ. ವೃಶ್ಚಿಕಾಸನ ಹಾಕಿರುತ್ತಾಳೆ. ಇವರನ್ನು ಇದು ಯಾವ ಆಸನವೆಂದು ಕೇಳಿದರೆ ನಮ್ಮದು 'ಡೊಂಬರ ವಿದ್ಯೆ' ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಇದನ್ನು ಕಲಾಭಿರುಚಿ ಇರುವವರು ಮಾತ್ರ ಈ ಆಸನವನ್ನು ಗುರುತಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅದೆ ರೀತಿ ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಎರಡು ಬಾಟಲ್‌ಗಳನ್ನಿಟ್ಟು ಹುಡುಗಿಯರು ಅದೇ ಆಸನವನ್ನು ಹಾಕುತ್ತಾರೆ.

೭.೯ ತಲೆ ಮೇಲೆ ಕಾಫಿ ಅಥವಾ ಟೀ ಮಾಡುವುದು : ಒಲೆ ಮೇಲೆ ಕಾಫಿ ಅಥವಾ ಟೀ ಮಾಡುವಾಗ ಕೈ ಬಾಯಿ ಸುಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವುದು ಸಹಜ. ಆದರೆ ತಲೆ ಮೇಲೆ ಕಾಫಿ ಮಾಡುವುದು

ಎಂದರೆ ಸುಲಭದ ಮಾತಲ್ಲ. ಸ್ವಲ್ಪ ವಯಸ್ಸಾದ ಮಹಿಳೆ ರಂಗದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ. ಅವಳ ತಲೆಗೆ ಕಪ್ಪು ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಹಾಕಲಾಗುತ್ತದೆ. ಪಾತ್ರೆ ಕೂಡುವ ಹಾಗೆ ಕಬ್ಬಿಣದ ಒಲೆ ಆಕಾರವಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅದರ ಮೇಲೆ ಚಿಕ್ಕ ಪಾತ್ರೆ ಇಡುತ್ತಾರೆ. ಮಧ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ಖಾಲಿ ಇರುತ್ತದೆ. ಪೇಪರ್ ಮತ್ತು ಜೋಳದ ದಂಟುಗಳನ್ನು ಇಟ್ಟು ಉರಿಯನ್ನು ಹಚ್ಚಲಾಗುತ್ತದೆ. ಆ ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ನೀರು, ಟೀಪುಡಿ, ಸಕ್ಕರೆ, ಹಾಲು ಹಾಕಿ ಅವಳ ಸಹಾಯಕ್ಕೆ ಆ ಗುಂಪಿನ ಒಬ್ಬ ಪುರುಷ ಟೀ ಮಾಡುತ್ತಿರುತ್ತಾನೆ. ಅವಳಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪವು ಬಿಸಿಯ ತಾಪವಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲವಂತೆ. ಹೀಗೆ ಯಾವುದೆ ಕಷ್ಟದ ಕೆಲಸಕ್ಕೂ ಸಿದ್ಧ ಎಂದು ತಮಗೆ ಇದರಿಂದ ನೋವು ಅದರೂ ಸಹ ಆಗಿಲ್ಲವೆಂದೇ ಒಳನೋವುಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರ ಮನರಂಜನೆ ನೀಡುವಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ.

೭.೧೦ ಉದ್ದನೆ ಬಿದಿರು ಕೋಲಿನ ಮೇಲೆ ನಿಲ್ಲುವುದು : ಮೂರು ವರ್ಷದ ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ೧೫ ರಿಂದ ೨೦ ಅಡಿ ಎತ್ತರದ ಬಿದಿರಿನ ಕೋಲಿನ ತುದಿಯಲ್ಲಿ ಚಿಕ್ಕ ಕೋಲನ್ನು ಅಡ್ಡವಾಗಿ ಕಟ್ಟಲಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಅದರ ಮೇಲೆ ಚಿಕ್ಕ ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ಕೂಡಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಆ ಕೋಲನ್ನು ಬಿಗಿಯಾಗಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಕುಳಿತುಕೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ನಂತರ ಆ ಗುಂಪಿನ ಒಬ್ಬ ಪುರುಷ ಆ ಕೋಲನ್ನು ಎತ್ತಿ ತನ್ನ ಭುಜದ ಮೇಲೆ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ತನ್ನ ಕೈಗಳಿಂದ ಹಿಡಿದುಕೊಳ್ಳದೆ ಹಾಗೆ ನಿಲ್ಲುತ್ತಾನೆ. ನಂತರ ಅದೇ ಕೋಲನ್ನು ಮುಖದ ಮೇಲೆ ಎತ್ತಿ ಬಾಯಿಯಿಂದ ಹಿಡಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಸ್ವಲ್ಪ ಆಯಾ ತಪ್ಪಿದರೂ ಆ ಮಗುವಿನ ಪ್ರಾಣ ಉಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಇವರಿಗೆ ಆ ತರಹದ ಭಯವಿಲ್ಲದೆ ತಮ್ಮ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಸಹ ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ ಆಟವನ್ನು ನೀಡುತ್ತಾರೆ. ಆ ಮಗು ಸಹ ನಾನು ಕೆಳಗೆ ಬೀಳುತ್ತೇನೆ ಎನ್ನುವ ಭಯವಿಲ್ಲದೆ ಎಲ್ಲ ಜನಗಳಿಗೆ ಅಲ್ಲಿಂದಲೇ ಕೈ ಮುಗಿಯುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಡೊಂಬರು ಪ್ರತಿಕ್ಷಣವು ಸಾವಿನ ಜೊತೆ ಸರಸವಾಡುವಂತಹ ಅನೇಕ ಬಗೆಯ ಕಲೆಗಳನ್ನು ಮೈಗೂಡಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ.

೭.೧೧ ಸೈಕಲ್ ಮೇಲೆ ನಿಲ್ಲುವುದು : ಒಂದು ಸೈಕಲ್‌ನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಅದರ ಕ್ಯಾರಿಯರ್ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಹುಡುಗಿ ಬಂದು ಅದರ ಮೇಲೆ ನಿಲ್ಲುತ್ತಾಳೆ. ನಂತರ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಬಾಗುತ್ತಾಳೆ. ಸೈಕಲ್ ಸೀಟಿನ ಮೇಲೆ ತನ್ನ ತಲೆಯಿಟ್ಟು ತನ್ನ ಎರಡು ಕಾಲುಗಳ ಪಾದವನ್ನು ತನ್ನ ತಲೆಯ ಮೇಲೆಯಿಟ್ಟು ಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ. ಗಂಡಬೇರುಂಡ ಆಸನ ಹಾಕುತ್ತಾಳೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಅನೇಕ ಬಗೆಯಾಗಿ ಸೈಕಲ್ ಮೇಲೆ ಆಸನಗಳನ್ನು ಹಾಕಿ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರನ್ನು ಮನರಂಜಿಸುತ್ತಾಳೆ.

೭.೧೨ ಹಲ್ಲಿನಿಂದ ತುಂಬಿದ ಕೊಡವನ್ನು ಎತ್ತುವುದು : ಡೊಂಬ ಸ್ತ್ರೀ ಅರು ಅಥವಾ ಎಂಟು ಲೀಟರ್ ನೀರನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ತಾಮ್ರದ ಕೊಡವನ್ನು ತನ್ನ ಹಲ್ಲಿನಿಂದ ಕೊಡಪಾನದ ಕಂಠವನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ತನ್ನ ಎತ್ತರಕ್ಕೆ ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಗರಗರನೆ ಮೂರು ಸುತ್ತು ತಿರುಗಿಸಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತಾಳೆ.

ಇನ್ನೂ ಹಲವಾರು ಆಟಗಳನ್ನು ಆಡುತ್ತಾ ಮೋಡಿ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ನಿಂಬೆಹಣ್ಣು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಮಾಯ ಮಾಡುವುದು. ಒಂದು ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ನೀರು ಮತ್ತು ಮರಳನ್ನು ಹಾಕಿ ನೀರಿನಿಂದ ನೆನೆಯದೆ ಇರುವ ಮರಳನ್ನು ಹೊರ ತೆಗೆಯುವುದು. ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಕಲ್ಲು ಗುಂಡು ಎತ್ತುವುದು ಹೊಟ್ಟೆ ಮೇಲೆ ಕಲ್ಲಿನ ಹಾರಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಹೊಡೆಯುವುದು. ಅದರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಜೋಕರ್‌ನು ಸಹ ವೇಷ ಹಾಕಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾನೆ. ಅವನು ರಂಗಭೂಮಿಯ ಒಂದು ಕಡೆಯಿಂದ ಮತ್ತೊಂದು ಕಡೆ ಲಾಗಹಾಕುತ್ತ, ಪ್ರೇಕ್ಷಕರನ್ನು ತಮಾಷೆ, ನಗೆ ಮತ್ತು ಮನರಂಜನೆ ನೀಡುತ್ತಾನೆ. ಯುವಕ, ಯುವತಿಯರ ಸಮವಾಗಿ ಲಾಗಹಾಕುವುದು, ಯುವತಿ ಸರಸರನೆ ಕತ್ತಿ ತಿರುಗಿಸುವುದು, ಚಿಕ್ಕಮಕ್ಕಳನ್ನು ಎತ್ತರಕ್ಕೆ ತೂರಿ ಹಿಡಿಯುವುದು ಇತ್ಯಾದಿ ಪ್ರದರ್ಶನಗಳನ್ನು ನೀಡುತ್ತಾರೆ.

ಎಲ್ಲಾ ಆಟಗಳು ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ಎಲ್ಲರೂ ಸಾಲಾಗಿ ಬಂದು ನಿಂತುಕೊಂಡು ಪ್ರೇಕ್ಷಕರ ಕಡೆ ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತಾರೆ. ರಂಗಭೂಮಿಯ ಮುಖ್ಯಸ್ಥ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರನ್ನು ಕುರಿತು ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ನಮ್ಮ ಆಟವನ್ನು ತುಂಬಾ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಹಾಗೂ ಶಾಂತಿಯಿಂದ ನೋಡಿರುವುದಕ್ಕೆ ನಮ್ಮ ಕಲಾ ತಂಡದ ಪರವಾಗಿ ತಮ್ಮೆಲ್ಲರಿಗೂ ಧನ್ಯವಾದಗಳು. ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ನಮ್ಮದೊಂದು ಕೋರಿಕೆ ತಾವುಗಳು ನಿಮ್ಗೆ ತಿಳಿದಷ್ಟು ದಾನಮಾಡಿ ಎಂದು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಸಾಮೂಹಿಕವಾಗಿ ಎಲ್ಲರೂ ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳು ತ್ತಾರೆ. ಅವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಚಿಕ್ಕ ಹುಡುಗಿ ಅಥವಾ ಯುವತಿ ಕೈಯಲ್ಲಿ ತಟ್ಟೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಪ್ರೇಕ್ಷಕರ ಮುಂದೆ ಬಂದು ನಿಲ್ಲುತ್ತಾಳೆ. ಪ್ರೇಕ್ಷಕರು ತಮ್ಮ ಶಕ್ತ್ಯಾನುಸಾರ ದಾನವಾಗಿ ೫೦ ಪೈಸೆಯಿಂದ ಹಿಡಿದು ೧ ರೂಪಾಯಿ ಹಾಗೂ ೫-೧೦ ರೂ.ಗಳವರೆಗೆ ಭಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ನೀಡುತ್ತಾರೆ. ಆ ಜನಗಳ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ಯಾರಾದರೂ ೧೦ ರೂ.ಗಳನ್ನು ನೀಡಿದರೆ ಅವರ ಹೆಸರು ಕೂಗಿ ಹೇಳಿ ನಮಗೆ ಇಷ್ಟು ಹಣವನ್ನು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಅವರಿಗೆ ದೇವರು ಒಳ್ಳೆಯದು ಮಾಡಲೆಂದು ತಮ್ಮ ಗುಂಪಿನವರು ವಂದನೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸುವ ಮೂಲಕ ಕೈ ಮುಗಿಯುತ್ತಾರೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಎಲ್ಲರೂ ಚಪ್ಪಾಳೆ ಹೊಡೆಯಿರಿ ಎಂದಾಗ ಚಿಕ್ಕ ಹುಡುಗರು ಚಪ್ಪಾಳೆ ಹೊಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಈ ರೀತಿ ಏಕೆ ಚಪ್ಪಾಳೆ ಹೊಡೆಸುತ್ತಾರೆಂದರೆ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ದಾನಿಗಳು ನೀಡಲಿ ಎಂದು ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಅವರ ಕಲಾ ಪ್ರದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಹಣವೆ ಅವರ ಸಂಪಾದನೆ, ಆದಾಯ, ಅಂದಿನ ದುಡಿಮೆ ಎಲ್ಲವೂ ಆಗಿರುತ್ತದೆ.

ಡೊಂಬರಾಟದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆ

ಈ ಮೇಲಿನ ವಿವರಣೆಗಳನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ ಎಂದಿಗೂ ಡೊಂಬರಾಟದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಪಾತ್ರ ಹಿರಿದಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಪ್ರದರ್ಶನ ಕಲೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಮಹಿಳೆಯರನ್ನು ತೊಡಗಿಸಲು ಕಾರಣವೇನು? ಪ್ರದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರ ಪಾತ್ರವೇನು? ಪ್ರದರ್ಶದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡ ಮಹಿಳೆ ಯರಿಗೆ ಸಮುದಾಯದೊಳಗೆ ಇರುವ ಸ್ಥಾನವೇನು? ಪ್ರದರ್ಶನದಿಂದ ಬರುವ ಆದಾಯದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರ ಪಾಲುಗಾರಿಕೆ ಇದೆಯೆ? ಪ್ರದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಅನುಭವಿಸುವ ತೊಂದರೆಗಳಾವುವು? ಈ

ಮಹಿಳೆಯರ ಮುಂದಿನ ಭವಿಷ್ಯ ಏನಾಗಿರುತ್ತದೆ? ಇವರಿಗೆ ಸರ್ಕಾರ, ಸಹಕಾರ ಸಂಘಗಳ ಸಹಾಯ ಇದೆಯೆ? ಅಥವಾ ಇವುಗಳ ಸಹಕಾರದ ಅಗತ್ಯ ಇದೆಯೆ? ಈ ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ಒಂದರ ಮೇಲೊಂದು ಬರುತ್ತವೆ. ಡೊಂಬರು ಪ್ರದರ್ಶನ ಕಲೆಯಲ್ಲಿ ಗಂಡು ಹೆಣ್ಣು ಬೇಧವಿಲ್ಲದೆ ಇಬ್ಬರು ಸಮವಾಗಿ ಪಾಲ್ಗೊಳುತ್ತಾರೆ. ಈ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಇಂದಿಗೂ ಸಹ ಅಲೆಮಾರಿ ಡೊಂಬರಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು. ಆದರೆ ಈ ಗುಂಪುಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯು ಗುಂಪಿನ ನಾಯಕ ಅಥವಾ ಯಜಮಾನನ ಅಡಿಯಾಳಾಗಿರುತ್ತಾಳೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಡೊಂಬರ ಐತಿಹ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಡೊಂಬರ ಚನ್ನಿ ಪ್ರದರ್ಶನದ ನಾಯಕಿಯಾಗಿರುತ್ತಾಳೆ. ಅವಳ ಅಪ್ಪ ಇಡೀ ಗುಂಪಿನ ಪ್ರಮುಖ ನಾಯಕ, ಯಜಮಾನ ಆಗಿದ್ದು. ಇಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯು ಎರಡನೆ ದರ್ಜೆಯವಳಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತಾಳೆ. ಪ್ರದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯು ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರದರ್ಶನ ವಸ್ತುವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತಾಳೆ. ಡೊಂಬರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಶ್ರಮ ಮತ್ತು ಸಾಮಾರ್ಥ್ಯವೆ ಬಂಡವಾಳವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಅದೆ ರೀತಿ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಉತ್ಪನ್ನ ಶಕ್ತಿಯಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಅವಳನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಸ್ತುವಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಆಡುವ ಆಟಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆ ಇರುವುದನ್ನು ಬಹುದಿನದಿಂದಲೂ ನೋಡಬಹುದಾಗಿದೆ. ಡೊಂಬರಾಟದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭದ ದಿನಗಳಿಂದ ಇಂದಿನವರೆಗೆ ಸ್ತ್ರೀಯರೇ ಹೆಚ್ಚು ಇದ್ದಾರೆ ಎನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಡೊಂಬರ ರತ್ನಜಿ, ಡೊಂಬರ ಚನ್ನಿ, ಡೊಂಬರ ಸತ್ಯಮ್ಮ, ನಾಗಲತಾ, ಹಂಸಿ ಇಂದಿನ ಅಲೆಮಾರಿ ಡೊಂಬರ ಮಹಿಳೆಯರು ಸತ್ಯಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಡೊಂಬರಾಟದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಹೆಚ್ಚು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬಂದಂತೆ ಸ್ತ್ರೀಯರೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅಲೆಮಾರಿ ಡೊಂಬರ ಗುಂಪಿನ ನಾಯಕನನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿದಾಗ ಅವರು ನೀಡಿದ ಹೇಳಿಕೆಯ ಪ್ರಕಾರ "ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳು ಹೆಚ್ಚು ಆಟವಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅವರು ಇಲ್ಲವಾದರೆ ಅಂದು ನಾವು ಆಟವಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಕಾರಣ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳಿದ್ದರೆ ಆಟ ನೋಡಲು ಹೆಚ್ಚು ಜನ ಬಂದು ಸೇರುತ್ತಾರೆ. ಬರೇ ಗಂಡಸರೆ ಎಂದೂ ನಾವು ಆಟ ಮಾಡಿಲ್ಲ. ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಒಂದು ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರಿಂದ ಇಬ್ಬರು ಗಂಡಸರು ಇದ್ದರೆ ಸಾಕು. ಅದರೆ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳು ಮೂರರಿಂದ ಐದು ಜನ ಇದ್ದಿರಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಕೊನೆಯ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾ ಆಟಗಳನ್ನು ಆಡುವ ಸಾಮಾರ್ಥ್ಯ ಹೊಂದಿರುವ ಒಂದು ಹುಡುಗಿಯಾದರು ಇರಲೇಬೇಕು"[೩]. ಈ ಹೇಳಿಕೆಯನ್ನು ಗಮನಿಸಿದಾಗ ಡೊಂಬರಾಟದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯ ಪಾತ್ರದ ಅನಿವಾರ್ಯತೆ ಇರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ಅಂದಿನ ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಸಮಾಜದ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಾಗಿ ಇಂಥ ಸಮುದಾಯಗಳನ್ನು ಇತರ ಸಮುದಾಯಗಳಿಗೆ ಮನೋರಂಜನೆ ನೀಡುವುದಕ್ಕೆಂದು ಕೆಲವು ಸಮುದಾಯಗಳನ್ನು ನೇಮಿಸ ಲಾಗಿತ್ತು. ಪಾತರದವರು, ವೇಷಗಾರರು, ಡೊಂಬರು ಮುಂತಾದವರು ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿ ತಮ್ಮ ಹೊಟ್ಟೆಪಾಡಿಗಾಗಿ ಪ್ರದರ್ಶನವನ್ನೆ ಕುಲವೃತ್ತಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬದುಕು ಸಾಗಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

ಪ್ರದರ್ಶನ ಕಲೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆ ಇರುವುದರಿಂದ ಅವಳು ಈ ಪ್ರದರ್ಶನಗಳಿಗೆ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಯಿತು. ಇಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀ ತಾನು ಪ್ರದರ್ಶನದ ವಸ್ತುವೆಂದು ಎಂದೂ ಭಾವಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿ ಅವರ ಹೊಟ್ಟೆಪಾಡು ಮುಖ್ಯವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಅವಳು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಪ್ರದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ವಸ್ತುವಾಗಿ ಗುಂಪಿನ ನಾಯಕನು ಆಡಿಸುವ ಗೊಂಬೆಯಾಗಿರುತ್ತಾಳೆ. ಆಟದಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ ಪಾತ್ರವಹಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರೆ ಮೊದಲಿಗರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ ಎನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಎರಡು ಮಾತಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಆಟದ ಆರಂಭದಿಂದ ಹಿಡಿದು ಆಟದ ಕೊನೆಯವರೆಗೆ ಸ್ತ್ರೀಯರೆ ಹೆಚ್ಚು ಆಟಗಳನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಇವರ ಕುಲಕಸುಬಿನಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಮಾನ್ಯತೆ, ಗೌರವ ಇರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಅಷ್ಟಲ್ಲದೇ ಈಗಲೂ ಇವರಲ್ಲಿ ಸಹ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಬೇಡಿಕೆ ಇರುವುದು ಕಾಣಬರುತ್ತದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಅವರ ಮೂಲ ವೃತ್ತಿಯೇ ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ. ಪ್ರದರ್ಶನ ಕಲೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇರುವುದರಿಂದ ಸಮುದಾಯದ ಕುಟುಂಬಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಬೇಡಿಕೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ನೀಡಿ ಗೌರವದಿಂದ ಕಾಣಲಾಗುತ್ತದೆ. ಅದರಲ್ಲೂ ಪ್ರದರ್ಶನ ಕಲೆ ಕರಗತ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಗೌರವ ಹಾಗೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಾನ್ಯತೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಅಂತಹ ಹುಡುಗಿಯರನ್ನು ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿಯೆ ಅವಳ ತಂದೆ-ತಾಯಿಯವರಿಗೆ ವರನ ಕಡೆಯವರು ದುಂಬಾಲು ಬೀಳುತ್ತಾರೆ. ಹೆಚ್ಚಿನ 'ತೆರುವು' (ವಧು ದಕ್ಷಿಣೆ) ನೀಡುವುದಾಗಿ ಪೈಪೋಟಿ ಮಾಡಿ ಮದುವೆಯಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಮುಗಿಬೀಳುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಇವರ ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣು ಹುಟ್ಟಿದರೆ ಅವರಿಗೆ 'ಭಾಗ್ಯಲಕ್ಷ್ಮಿ' ಇದ್ದ ಹಾಗೆಯೆ. ಹೆಣ್ಣು ಹುಟ್ಟಿತೆಂದರೆ ಕುಲದೇವರಿಗೆ ಹರಕೆಯನ್ನು ತಂದೆ-ತಾಯಿಗಳು ಹೋರುತ್ತಾರೆ. ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಗೌರವ ನೀಡುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಸಮುದಾಯದೊಳಗೆ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಉನ್ನತ ಸ್ಥಾನ ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಹಾಗಾದರೆ ಪ್ರದರ್ಶನದಿಂದ ಬರುವ ಆದಾಯದಲ್ಲಿ ಇವರ ಪಾಲುಗಾರಿಕೆ ಇದೆಯೆ ಎಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇದೆ. ಪ್ರದರ್ಶನದಿಂದ ಬರುವ ಆದಾಯ ಸಾಮೂಹಿಕವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಪ್ರದರ್ಶನ ಮುಗಿದ ನಂತರ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರು ನೀಡಿದ ಹಣವನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಗುಂಪಿನ ಮುಖ್ಯಸ್ಥನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ನೀಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಆ ಹಣವನ್ನು ನಾಯಕ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿರುವ ಸದಸ್ಯರ ಊಟಕ್ಕಾಗಿ ವೆಚ್ಚ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಬಂದಿರುವ ಹಣವು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಊಟಕ್ಕಾದರೆ ಸಾಕಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಹೀಗಾಗಿಯೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರಿಗೆ ಇಂತಿಷ್ಟು ಎಂದು ಹಣವನ್ನು ನೀಡುವುದಿಲ್ಲ. ಅದರಲ್ಲೂ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗಂತು ಹಣವನ್ನು ನೀಡುವುದಿಲ್ಲ. ಅವಳ ಪಾಲಿಗೆ ಬರುವ ಹಣವನ್ನು ಅವಳ ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ ಪೋಷಕರಿಗೆ ನೀಡುತ್ತಾರೆ. ಆಟ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದ್ದು ಆದಾಯವು ನಿರೀಕ್ಷೆ ಮೀರಿ ಬಂದರೆ ಆ ದಿನ ಖುಷಿಯಿಂದ ಆಟ ಮಾಡಿದ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ೫ ರಿಂದ ೧೦ ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಕಾಣಿಕೆ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಚಿಕ್ಕಮಕ್ಕಳು ಇದ್ದರೆ ಒಂದು ಅಥವಾ ಎರಡು ರೂ.ಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಅಷ್ಟೆ ಹೊರತು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದ ವೇತನ ಅಥವಾ ಬೇರಾವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಅವರ ಶ್ರಮಕ್ಕೆ

ನೀಡಬೇಕಾದ ಪ್ರತಿಫಲ ನೀಡುವುದಿಲ್ಲ. ಪ್ರದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ತೊಂದರೆಗಳಿವೆ ೧. ದೈಹಿಕವಾಗಿ ಮತ್ತು ಮಾನಸಿಕವಾಗಿ ನೋವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಮೊದಲನೆಯದು,

೧. ದೈಹಿಕ ಪ್ರದರ್ಶನ ಕಲೆಯು ಒಂದು ಅಥವಾ ಎರಡು ದಿನಗಳ ಕಾರ್ಯ ಚಟುವಟಿಕೆಯಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಬದಲಾಗಿ ನಿರಂತರವಾದ ಚಟುವಟಿಕೆಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಬಾಲ್ಯದಿಂದಲೇ ಡೊಂಬರಾಟದ ಕಲೆಯಲ್ಲಿ ಹುಡುಗಿಯರನ್ನು ತೊಡಗಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ಮೂಳೆಗಳು ಬಾಗುತ್ತವೆ. ವಯಸ್ಸು ಆದವರು ಇಂತಹ ಕಲೆಯನ್ನು ಕಲಿಯುವುದು ತುಂಬಾ ಕಷ್ಟ ಹಾಗೂ ತೊಂದರೆಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಎಳೆಯ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸುಲಭವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಸುಮಾರು ಮೂರು ವರ್ಷದ ಬಾಲ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿರುವ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಡೊಂಬರಾಟದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಈ ಶ್ರಮಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಊಟ, ಆಹಾರ ಇವರಿಗೆ ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ. ಅರೆ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿಯೆ ಇರುತ್ತಾರೆ. ಆಹಾರ ಸಿಗುವುದೆ ಕಡಿಮೆ ಅದನ್ನು ಗುಂಪಿನವರೆಲ್ಲರೂ ಹಂಚಿಕೊಂಡು ತಿನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಕಸವನ್ನೆಲ್ಲರೂ ರಸ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಕುಡಿಯುವವರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ದೈಹಿಕವಾಗಿ ಬಲಿಷ್ಠರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ತಮ್ಮ ಬಾಲ್ಯದ ದಿನಗಳಿಂದ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಡೊಂಬ ವಿದ್ಯೆ ಕಲಿಯುವುದಕ್ಕೆ ತೊಡಗುತ್ತಾರೆ. ವಯಸ್ಸು ಆದ ನಂತರ ಇಳಿವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಇವರ ದೇಹ ಬೇಗನೆ ಕುಗ್ಗಿ ಹೋಗಿ ದೈಹಿಕ ಅನಾರೋಗ್ಯದ ದುರ್ಬಲವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿದ ಉದಾಹರಣೆಗಳು ಸಾಕಷ್ಟಿವೇ.

ಹಗ್ಗ ಅಥವಾ ತಂತಿಯ ಮೇಲೆ ನಡೆಯುವಾಗ ಸ್ವಲ್ಪ ಆಯಾ ತಪ್ಪಿ ನಡೆದರೆ ಕಾಲು, ಕೈ ಮುರಿಯುವ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಹಲ್ಲಿನಿಂದ ತುಂಬಿದ ಕೊಡ ಎತ್ತುವಾಗ ಹಲ್ಲು ಮುರಿಯುವ ಅಥವಾ ಹಲ್ಲು ನೋವಿನಿಂದ ನರಳುವುದು ಸಹ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಕೆಲವು ವರ್ಷಗಳ ನಂತರ ಇವರ ಕಾಲು, ಕೈ, ಹಲ್ಲು ಮುರಿದುಕೊಂಡು ಅಂಗವಿಕಲತೆಯಾಗಿರುವುದು ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬಂದಿವೆ. ಇಂತಹ ಅನಾಹುತಗಳಿಂದಾದ ನೋವುಗಳು ಅಂಗವಿಕಲರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿವೆ.

೧. **ಅನಾರೋಗ್ಯದಿಂದ ಬಳಲುವುದು :** ಸ್ತ್ರೀಯರು ವಯಸ್ಸಾದ ಮೇಲೆ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಮೊಣಕಾಲು, ಸೊಂಟ ನೋವಿನಿಂದ ನರಳುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ. ಕಾರಣ ಬಾಲ್ಯದಿಂದಲೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ದೇಹವನ್ನು ದಂಡಿಸುವುದರಿಂದ ತುಂಬಾ ಸುಸ್ತಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಮೊಣಕಾಲು, ಸೊಂಟ, ಆಯಾ ತಪ್ಪಿ ಬಿದ್ದ ಹಳೆ ನೋವುಗಳಿಂದ ನರಳುತ್ತಾರೆ. ದೈಹಿಕವಾಗಿ ದುರ್ಬಲರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಸ್ತ್ರೀಯರು ಪ್ರೌಢಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಆಗುವ ಋತುಚಕ್ರದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ ಪ್ರದರ್ಶನ ಕಲೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ ಅತಿಯಾದ ರಕ್ತಸ್ರಾವ ಆಗುವುದು ಇಂತಹ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ರಾಂತಿ ಇಲ್ಲದೆ ದೈಹಿಕವಾಗಿ ಅನಾರೋಗ್ಯದಿಂದ ನರಳುತ್ತಾರೆ.

ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಊಟ ಮಾಡದೆ ಇರುವುದರಿಂದ ಹಾಗೂ ಕೆಲವು ವೇಳೆ ದಿನಕ್ಕೆ ಒಂದು ಬಾರಿಯಷ್ಟೇ ಊಟ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಅಲ್ಸರ್, ಗ್ಯಾಸ್ಟ್ರಿಕ್ಸ್ ಮುಂತಾದ ಕಾಯಿಲೆಗಳು ಕಾಡುತ್ತಿರುತ್ತವೆ.

೨. **ಮಾನಸಿಕತೊಂದರೆಗಳು** : ದೈಹಿಕವಾಗಿ ಅಲ್ಲದೆ ಮಾನಸಿಕವಾಗಿ ಹಲವಾರು ತೊಂದರೆಗಳುಂಟು. ಡೊಂಬ ಮಹಿಳೆಯರು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಸುಂದರಿಯರು ಆಗಿರುವುದರಿಂದ ಯಾವಾಗಲೂ ನಾಲ್ಕು ಗೋಡೆಗಳ ಮಧ್ಯೆ ಇರದೆ. ಬದುಕಿನ ಅನಿವಾರ್ಯತೆಯಿಂದ ಬೀದಿಯ ವಸ್ತುವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಬೀದಿ ಕಾಮಣ್ಣರು ಲೈಂಗಿಕ ಕಿರುಕುಳ ಕೊಡದಿರಲಾರರು. ಕೆಲವು ಸಲ ಅಧಿಕಾರಸ್ಥ ವರ್ಗದ ಪುರುಷರು ಅಲೆಮಾರಿ ಸಮುದಾಯದ ಮಹಿಳೆಯರ ಮೇಲೆ ಅತ್ಯಾಚಾರ ಎಸಗಿರುವರು. ಅತ್ಯಾಚಾರ ಎಸಗಿದವರ ಮೇಲೆ ದೂರು ಯಾರ ಬಳಿಯು ನೀಡುವಂತಿಲ್ಲ ಅಥವಾ ನ್ಯಾಯ ಕೇಳುವಂತಿಲ್ಲ. ಕಾರಣ ಕೆಳಜಾತಿಯ ಸ್ತ್ರೀ ಎಂತಲೂ ಮತ್ತು ಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರದರ್ಶನ ಮಾಡುವವಳೆಂದು ಜರಿದು ಯಾವ ಊರಲ್ಲಿಯೂ ಇವರಿಗೆ ನ್ಯಾಯ ಒದಗಿಸಿಕೊಡಲು ಮುಂದಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ "ಊಳಿಗಮಾನ್ಯ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಲೈಂಗಿಕ ಶ್ರಮವನ್ನು ಬಿಳಿ ಗಂಡಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ಲೈಂಗಿಕ ಶೋಷಣೆಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಬಿಳಿ ಹೆಣ್ಣು ವೈಯಕ್ತಿಕ ಆಸ್ತಿಯಾದರೆ ನೀಗ್ರೋ ಹೆಣ್ಣು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಆಸ್ತಿ ಎಂದು ಫೈರ್‌ಸ್ಟೋನ್ ವಿವರಿಸುತ್ತಾಳೆ"[೪]. ಅದೇ ರೀತಿ ಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರದರ್ಶನ ನೀಡುವ ಡೊಂಬರ ಮಹಿಳೆ ಸಹ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಆಸ್ತಿಯಾಗಿರುತ್ತಾಳೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಅವಳು ಇಂತಹ ಕೃತ್ಯಗಳಿಗೆ ಬಲಿಯಾಗುತ್ತಾಳೆ.

- ಪ್ರದರ್ಶನ ಮುಗಿದ ನಂತರ ಯುವತಿ ಕೈಯಲ್ಲಿ ತಟ್ಟೆ ಹಿಡಿದು ಭಿಕ್ಷೆಗೆ ಹೋದಾಗ ಹಣ ಹಾಕುವ ನೆಪದಲ್ಲಿ ಮೈ ತಾಗಿಸುವುದು, ಕೈಗಳನ್ನು ಮುಟ್ಟುವುದು.
- ಕಣ್ಣಿನ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಟ್ಟ ಸನ್ನೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ, ಗುಪ್ತಾಂಗಗಳನ್ನು ತೋರಿಸುವುದು, ಚುಡಾಯಿಸುವುದು.
- ಕೆಲವು ಊರುಗಳ ಹಿರಿಯರು ಅಥವಾ ಕಾನೂನು ರಕ್ಷಕರೆ ಅಲೆಮಾರಿ ಸಮುದಾಯದ ಮಹಿಳೆಯರ ಮೇಲೆ ಅತ್ಯಾಚಾರ ಮಾಡುವುದು. ಲೈಂಗಿಕ ಕಿರುಕುಳ ನೀಡಿದ್ದಾರೆಂದು ತುಂಬಾ ನೋವಿನಿಂದಲೇ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.
- ಅಧಿಕಾರಸ್ಥರ ವರ್ಗದ ಪುರುಷರು ಬಲವಂತವಾಗಿ ಉಪಸತಿಯಾಗುವಂತೆ ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವುದು. ಇದಕ್ಕೆ ಉದಾಹರಣೆಗಳು ಸಾಕಷ್ಟು ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. ಮಂಗಳೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮುಲ್ಕಿ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಇರುವ ಡೊಂಬರ ಒಬ್ಬ ಮಹಿಳೆಯನ್ನು ಇದೇ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ನಡೆದ ಘಟನೆಯನ್ನು ಈಗಾಗಲೆ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧದಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿದ್ದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಸ್ಮರಿಸಬಹುದು.

ಇಂತಹ ಅನೇಕ ತೊಂದರೆಗಳು ಪ್ರದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಸರ್ವೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ಘಟನೆಗಳಿಂದ ಮಾನಸಿಕ ಹಾಗೂ ದೈಹಿಕವಾಗಿ ತೊಂದರೆ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದರ ಜೊತೆಗೆ ಬದುಕು ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲಾ ನೋವುಗಳನ್ನು ಸಹಿಸಿಕೊಂಡು ಬದುಕುವ ಸ್ಥಿತಿಯಾಗಿದೆ.

ಕಲೆ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿಯೆ ಈ ಸಮುದಾಯ ಬದುಕಬೇಕಾದ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಅನಿವಾರ್ಯತೆ ಯಾವತ್ತೋ ಸೃಷ್ಠಿಯಾಗಿದೆ. ಇಂದಿನ ಆಧುನಿಕತೆಯ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಸ್ ಕಂಪನಿಗಳಿಂದಾಗಿ ಡೊಂಬರಾಟ ವಿನಾಶದ ಅಂಚಿನಲ್ಲಿ ಇದ್ದರೂ ಸಹ ಡೊಂಬರು ಮೂರ್ತಿಗಳ ಕೆತ್ತನೆ, ಬುಟ್ಟಿ ಹೆಣೆಯುವುದು, ರಂಗಭೂಮಿಯಂತಹ ಸೃಜನಶೀಲ ರಂಗಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮನ್ನು ತಾವು ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ.

೩.೨. ಸಮುದಾಯದ ಜೊತೆಗಿನ ರಂಗಭೂಮಿ

ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ರಂಗಭೂಮಿಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ ಮೊದಲ ಹೆಣ್ಣು ಮಗಳು ಡೊಂಬರ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವಳು ಎಂದರೆ ಅತಿಶೋಯಕ್ತಿ ಆಗಲಾರದು. ಏಕೆಂದರೆ ರಂಗಭೂಮಿಗೂ ಮತ್ತು ಡೊಂಬರ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೂ ನಿಕಟವಾದ ಸಂಬಂಧ ಇದೆ. ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಕೆಳಜಾತಿ ಸಮುದಾಯಗಳೇ ರಂಗ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿರುವುದನ್ನು ನಾವು ನೋಡ ಬಹುದು. ಮೇಲ್ವರ್ಗದವರು ತಮ್ಮ ಮನರಂಜನೆಗೆಂದೇ ಅಂಗಭೋಗ ರಂಗಭೋಗದಂತಹ ಸೇವೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೆ ಕೆಲವು ಸಮುದಾಯಗಳನ್ನು ನೇಮಿಸಿದ್ದರು. ಅದರಲ್ಲಿ ಪಾತರದವರು, ಡೊಂಬರು, ಜಾತಿಗಾರರು, ಬೇಡರು, ಮಾದಿಗರು ಮತ್ತು ಕೆಳಜಾತಿಯ ಸಮುದಾಯ ಗಳು ಆಳುವ ವರ್ಗದ ರಂಜನೆಗೆ ತಮ್ಮನ್ನು ತಾವು ಪಾರಂಪಾರಿಕವಾಗಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿವೆ. ಒಂದು ಸಮುದಾಯದವರು ಅಭಿನಯಿಸುವುದು, ಹಾಡುವುದು, ನೃತ್ಯ ಮಾಡುವುದು, ಮತ್ತೊಂದು ಸಮುದಾಯದವರು ಸಂಗೀತ ವಾದ್ಯಗಳನ್ನು ನುಡಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ನಿರತರು ಹೀಗೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದು ಸಮುದಾಯ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಾ ಬಂದಿರುವುದು ಐತಿಹಾಸಿಕವಾಗಿ ನೋಡಬಹುದು.

ಡೊಂಬ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೂ ಮತ್ತು ರಂಗಭೂಮಿಗೂ ಅವಿನಾಭಾವ ಸಂಬಂಧವಿದೆ. ಈ ಸಮುದಾಯ ಪ್ರದರ್ಶನ ಕಲೆಗಳ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿಯೆ ಬೆಳೆದುಕೊಂಡು ಬಂದಿದೆ. ಅಲೆಮಾರಿಗಳಾದ ಇವರು ಊರಿನಿಂದ ಊರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಕಲೆಯನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶನ ನೀಡುತ್ತಾ ಜೀವನ ಸಾಗಿಸುತ್ತ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ರಂಗಭೂಮಿ ಎಂದರೆ ರಂಗಮಂದಿರ ಆಗಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಬೀದಿಗಳಲ್ಲಿ ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ರಂಗವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ನಿಂತಸ್ಥಳವನ್ನೆ ತಮ್ಮ ರಂಗಭೂಮಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಡೊಂಬರು ತಮ್ಮ ಕಲೆಯನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುತ್ತಾರೆ. "'ಸೋಮೇಶ್ವರ ಶತಕದ ರಂಭಾ ನರ್ತಕಿಯರು ಡೊಂಬರೆ' ಎನ್ನುವ ಮಾತು ಅರ್ಥಪೂರ್ಣ. ಡೊಂಬರು ವಿಶೇಷಿತ ಮಹಿಳೆಯರು ತುಂಬಾ ಚೆಲುವೆಯರು ಮತ್ತು ಸಂಗೀತ, ನೃತ್ಯ ಕಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಪಾರಂಗತರಾಗಿದ್ದರು. ಅವರ ನರ್ತನ ಸಂಗೀತವನ್ನು ರಂಭಾ, ಊರ್ವಶಿ, ಮೇನಕೆ ಇತ್ಯಾದಿ ಅಪ್ಸರೆಯರ ಸೌಂದರ್ಯ ಮತ್ತು ನೃತ್ಯ ವಿಶೇಷತೆಗಳಿಗೆ ಹೋಲಿಸಲಾಗುತಿತ್ತು"[೯].

ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಅಲೆಮಾರಿಗಳಾದ ಇವರು ಬದಲಾದ ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ

ಹೊಂದಿಕೊಳ್ಳಲು ತಮಗೆ ಅನುಕೂಲವಾದ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ನೆಲೆನಿಂತರು. ಆದರೆ ಮೇಲ್ವರ್ಗದವರು ಇವರನ್ನು ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರು ಎಂದು ಊರಿನಿಂದ ಆಚೆ ಇಟ್ಟರು. ತಮ್ಮ ಮೂಲ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಕೈಬಿಟ್ಟು ಅನೇಕ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡರು. ಆದ್ದರಿಂದ ಇಂತದ್ದೇ ಇವರ ವೃತ್ತಿ ಎಂದು ಗುರುತಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಇಂದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಕೆಲವರು ತಮ್ಮ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಮೈಗೂಡಿಸಿಕೊಂಡು ರಂಗಭೂಮಿಗೆ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿ ಕಲಾವಿದೆಯರಾದರು. ರಾಜಶಾಹಿಯ ಕಾಲಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಡೊಂಬರ ಮಹಿಳೆಯರು ತಮ್ಮ ನೃತ್ಯದ ಪ್ರದರ್ಶನಗಳಿಂದ ಎಲ್ಲರ ಗಮನ ಸೆಳೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಜೊತೆಗೆ ರಾಜನ ಅಂತರಂಗದ ಬದುಕನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಕೃಷ್ಣದೇವರಾಯ ಮೋಹಿಸಿ ಮದುವೆಯಾದ ಚಿನ್ನಾದೇವಿ ಡೊಂಬರ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವಳು. ಹೀಗಾಗಿ ಈ ಸಮುದಾಯದ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳು ಪ್ರದರ್ಶನ ಕಲೆಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪಾರಂಪರಿಕವಾಗಿಯೆ ಪರಿಣಿತಿ ಪಡೆದವರು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಡೊಂಬರಾಟ ಜೀವನೋಪಾಯದ ಪ್ರಮುಖ ಮಾರ್ಗವಾಯಿತು. ತಮ್ಮಲ್ಲಿನ ಸೃಜನಶೀಲ ಕಲೆಗಳನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿಯೆ ಬದುಕುವ ಅನಿವಾರ್ಯತೆ ಇಂದು ಇವರಲ್ಲಿದೆ.

ರಂಗಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಕಲಾವಿದರ ಪಾತ್ರ ಬಹುಮುಖ್ಯವಾದದ್ದು. ಅಭಿನಯ ಮತ್ತು ಕಲೆಗೆ ಜೀವಕಳೆ ತುಂಬುತ್ತಾರೆ. ಈ ಕಲಾವಿದರು ಕಲೆಗೆ ತಮ್ಮನ್ನು ತಾವು ಅರ್ಪಿಸಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಕಲೆಯೆ ಉಸಿರಾಗಿದೆ, ಕಲೆಯೆ ಬದುಕಾಗಿದೆ. ಕಲಾವಿದರು ತಾವು ಬದುಕುವ ಕಲೆಯನ್ನು ಜೀವಂತವಾಗಿರಿಸಿ ಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಾರೆ.

ರಂಗಭೂಮಿ ರೂಪಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ರಂಗನಟಿಯರಾಗಲು ಮುಂದೆ ಬಂದವರು ಕೆಳಜಾತಿಯ ಮಹಿಳೆಯರೆ ಆಗಿದ್ದಾರೆ. ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಜಾತಿ ಮತಗಳಿಂದ ಕಲಾವಿದರು ರಂಗಭೂಮಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದರೂ ಕಲಾವಿದೆಯರು ಹೆಚ್ಚು ಕೆಳವರ್ಗಗಳಿಂದ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಕಲಾವಿದರಿಗೆ ರಂಗಭೂಮಿ ಆರ್ಥಿಕ ಭದ್ರತೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿಲ್ಲ, ಈ ವೃತ್ತಿ ಅವಲಂಬಿಸಿದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಸಮಾಜದ ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ಕೀಳಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಾರೆ. ಸ್ತ್ರೀ ಕಲಾವಿದೆಯರ ಬಗ್ಗೆ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಲ್ಲಿ ಒಳ್ಳೆಯ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆಯೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ದೇವದಾಸಿ ಸಂಪ್ರದಾಯದಿಂದ ಬಂದವರಾದ್ದರಿಂದ ಎಷ್ಟೇ ನುರಿತ ಕಲಾವಿದೆಯರಾದರೂ ಅವರ ಬಗೆಗೆ ಗೌರವ ಭಾವ ಮೂಡುವುದು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅಷ್ಟೆ ಅಲ್ಲ ನಟರು ಹಾಳಾದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಸ್ತ್ರೀ ಕಲಾವಿದೆಯರೆ ಕಾರಣವೆನ್ನುವ ಆರೋಪ ತೀರಾ ಸಹಜವಾದುದು. "ಕಳೆದ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಜಾನಪದ ರಂಗ ಪ್ರಕಾರಗಳು ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡವು. ಅವುಗಳ ಸ್ವರೂಪ ಮತ್ತು ಆಕಾರಗಳು ಸ್ತ್ರೀ ಪಾತ್ರಕ್ಕೆ ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನೇ ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿದವು. ಬದಲಾದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿಸರ ಮತ್ತು ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳಿಂದಾಗಿ ಮಹಿಳೆಯರು ಜಾನಪದ ರಂಗಭೂಮಿಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಬೇಕಾಯಿತು"[೩]. ರಂಗಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರು ಭಾಗವಹಿಸುವುದು ಅವಶ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಇಂತಹ ಅವಕಾಶಗಳನ್ನು ಕೆಳಜಾತಿಯ ಸ್ತ್ರೀಯರು ತಮಗಿದ್ದ ಸ್ವತಂತ್ರವನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಂಡು ರಂಗಭೂಮಿಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿದರು.

೨೦ನೇ ಶತಮಾನದ ಸ್ತ್ರೀವಾದಿ ಚಳುವಳಿಯಲ್ಲಿನ ಸಮಾನತೆಧೋರಣೆ ಮತ್ತು ಹಕ್ಕಿನ ಪ್ರತಿಪಾದನೆಯನ್ನು ಸುಮಾರು ನೂರೈವತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಮಹಿಳೆಯರ ರಂಗ ಪ್ರವೇಶದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ರಂಗವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದಂತಹ ಸ್ತ್ರೀಯರು ತಮ್ಮ ಸ್ಥಾನಮಾನಗಳನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಅಂದಿನ ಸಾಮಾಜಿಕ ಧೋರಣೆಗಳ ನಡುವೆಯೂ ಹೋರಾಡಿದ್ದನ್ನು ನಾವು ಗಮನಿಸಬಹುದು. ನಾಟಕಗಳನ್ನು ನೋಡುವುದು ಮಹಿಳೆಯರ ಪಾಲಿಗೆ ಅಸಾಧ್ಯವೆನ್ನುವಂತಿದ್ದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರು ರಂಗವನ್ನೇ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಕ್ರಾಂತಿ ಮಾಡಿದರು. ಇದು ಅಂದಿನ ಪರಿಮಿತಿ ಮೀರಿ ಮಾಡಿದರೆಂದು ಹೇಳುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ. ಪುರುಷ ಪ್ರಧಾನ ಸಮಾಜದ ಉಸಿರು ಕಟ್ಟುವ ಬಂಧನದಲ್ಲಿದ್ದ ಮಹಿಳೆ ರಂಗ ಮಾಧ್ಯಮದ ಮುಖಾಂತರ ಆಕರ್ಷಿಸಿ ಸದಾ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ದುಂಬಾಲು ಬೀಳುವಂತೆ ಮಾಡುವಂತಾಗಿದ್ದು ಇಂತಹ ಒಂದು ಕ್ರಾಂತಿಯ ಪರಿಣಾಮವೆಂದೇ ಹೇಳಬಹುದು.

೩.೩. ಸಮುದಾಯದ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ರಂಗನಟಿಯರು

ಯಾವುದೆ ಒಂದು ಕಲೆ ವ್ಯಕ್ತಿಗತವಾಗಿ ಬಂದೆ ಬರುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳಲಾಗದು. ಸಮಯ, ಸಂದರ್ಭ ಹಾಗೂ ಕಲೆಯು ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಜೈವಿಕವಾಗಿಯೂ ಬರುತ್ತದೆ. ಈ ಕಲೆಯನ್ನು ಆ ಸಮುದಾಯ ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಡೊಂಬರ ಸಮುದಾಯದ ಮಹಿಳೆಯರು ಸಂಗೀತ, ನೃತ್ಯ ಮತ್ತು ಕಲಾ ಪ್ರದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಪರಿಣಿತಿ ಹೊಂದಿದವರು. ಈ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಮೈಗೂಡಿಸಿಕೊಂಡವರು ಶ್ರೀಮತಿ ಕೌಜಲಗಿ ನಿಂಗಮ್ಮ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ರಂಗಭೂಮಿಗೆ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲಿಗೆ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿದ ಮಹಿಳೆ. ವಿಶೇಷತೆಯೆಂದರೆ ಡೊಂಬರ ಸಮುದಾಯದವಳು. ಈ ಸಮುದಾಯದ ಅನೇಕ ಮಹಿಳೆಯರು ರಂಗಭೂಮಿಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಒತ್ತಡಗಳು ಯಾವುವು? ಹಾಗೂ ಕಲಾವಿದರಿಗೆ ಇರುವ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸ್ಥಾನಮಾನ ಯಾವ ರೀತಿಯಾಗಿತ್ತು? ಕಲಾವಿದೆಯರ ಬದುಕು ಎಂಥದಿತ್ತು? ಹಾಗೂ ಅವರಿಗಿದ್ದ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಲಾಗಿದೆ.

೩.೩.೧ ಶ್ರೀಮತಿ ಕೌಜಲಗಿ ನಿಂಗಮ್ಮ

ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಕೌಜಲಗಿ ನಿಂಗಮ್ಮನ ಹೆಸರು ಕೇಳದೆ ಇರುವವರು ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ. ಪಾರಿಜಾತದ ಕಲಾವಿದೆಯಾದ ನಿಂಗಮ್ಮ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಮೊಟ್ಟ ಮೊದಲ ನಟಿಯಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ಪಾರಿಜಾತವನ್ನು ಉಳಿಸಿ ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡು ಬರುವಲ್ಲಿನ ಸಿಂಹಪಾಲು ನಿಂಗಮ್ಮಳಿಗೆ ಸೇರುತ್ತದೆ. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಪಾರಿಜಾತ ಕೃತಿಯನ್ನು ಮೊದಲಿಗೆ ರಚನೆ ಮಾಡಿದವರು ಅಪರಾಳ ತಮ್ಮಣ್ಣ. ಆದರೆ ಅವರಿಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಪಾರಿಜಾತವನ್ನು ರಚನೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ನಂತರ ಅದನ್ನು ಶಿರುಗುಪ್ಪಿಯ ಸದಾಶಿವಯ್ಯ ಪೂರ್ಣ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅಪರಾಳ ತಮ್ಮಣ್ಣನ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ ಪಾರಿಜಾತ ಹಾಡುಗಟ್ಟಿನ ರೂಪದಲ್ಲಿತ್ತು. ಅಪರಾಳ ತಮ್ಮಣ್ಣನ ಕೃತಿಯ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ ಕುಲಗೋಡ ತಮ್ಮಣ್ಣ ವಿಶಿಷ್ಟ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಪಾರಿಜಾತ ಕೃತಿಯನ್ನು ರಚಿಸಿದನು. ಮೂಲಕ್ಕೆ ಧಕ್ಕೆ ಬಾರದಂತೆ

ಸಂಗೀತಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಒತ್ತು ಕೊಟ್ಟು ಪ್ರಪ್ರಥಮ ಬಾರಿಗೆ ರಂಗಕ್ಕೆ ಪಾರಿಜಾತವನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿದ ಕೀರ್ತಿ ಕುಲಗೋಡ ತಮ್ಮಣ್ಣನಿಗೆ ಸೇರುತ್ತದೆ.

ಪಾರಿಜಾತ ಕಲಾವಿದರಲ್ಲಿ ಹುಕ್ಕೇರಿ ಸಿದ್ರಾಮಪ್ಪ, ಕುಲಗೋಡದ ನೀಲವ್ವ ಬಾರ್ಕಿ, ಕೌಜಲಗಿ ನಿಂಗಮ್ಮ ಇವರು ಎಲ್ಲರೂ ಕುಲಗೋಡು ತಮ್ಮಣ್ಣನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕಲಿತವರು. ಪಾರಿಜಾತವು ರಂಗಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷತೆಯನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡು ತನ್ನದೇ ಆದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಹಾಗೂ ಜನಪ್ರಿಯವಾಗಲೂ ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣ ಕಲಾವಿದರು. ಪಾರಿಜಾತವು ಯಶಸ್ಸಿನ ಶಿಖರವನ್ನು ಏರಲು ಬಹುಪಾಲು ಕೌಜಲಗಿ ನಿಂಗಮ್ಮಳೇ ಆಗಿದ್ದಾಳೆ. ಇತ್ತೀಚಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲೂ ಸಹ ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಪಾರಿಜಾತಕ್ಕೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಪಾರಿಜಾತ ನಾಟಕ ಎಂದು ಯಾರು ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ. ನಿಂಗಮ್ಮನ ಪಾರಿಜಾತ ಎಂದೇ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಕೌಜಲಗಿ ನಿಂಗಮ್ಮ ನಟಿಯಾಗಿ ತಾನೊಬ್ಬಳೇ ಬೆಳೆಯಲಿಲ್ಲ. ಒಂದು ಕಡೆ ಕಲಾವಿದರನ್ನು ಇನ್ನೊಂದೆಡೆ ಪಾರಿಜಾತವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡು ಬಂದವಳು. ಕಲೆಯ ಆರಾಧಕಳು ಮತ್ತು ಪೋಷಕಳೂ ಆಗಿದ್ದಳು. ನಿಂಗಮ್ಮ ತನ್ನ ಕೊನೆಯುಸಿರು ಇರುವವರೆಗೂ ರಂಗಭೂಮಿಗೆ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದಳು. ನಿಂಗಮ್ಮನ ಸಾಧನೆ ಅಪಾರವಾಗಿದೆ. ನಿಂಗಮ್ಮ ಪಾರಿಜಾತಕ್ಕೆ ಇನ್ನೊಂದು ಹೆಸರಾಗಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ನಿಕೃಷ್ಟ ಕಾಲಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ತಾನೊಬ್ಬ ಹೆಣ್ಣಾಗಿ ಒಂದು ನಾಟಕದ ಕಂಪನಿಯನ್ನೇ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಪಾರಿಜಾತದ ಅನೇಕ ಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದಾಳೆ. ಕಂಪನಿಯು ನಿಂತೇ ಹೋಯಿತೆನ್ನುವಾಗ ಹಠಬಿಡದೆ ನಿಂತಕಂಪನಿ ಉಳಿಸಿ, ಪಾರಿಜಾತದ ಅಪಾರ ಜನಪ್ರಿಯತೆಗೆ ನಿಂಗಮ್ಮಳೇ ಕಾರಣವಾಗಿದ್ದಾಳೆ.

೩.೧.೧ ರಂಗಪ್ರವೇಶ

ವಸಾಹತು ಕಾಲಘಟ್ಟದ ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಅದರಲ್ಲೂ ಬಿಜಾಪುರ ಮತ್ತು ಬೆಳಗಾವಿ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಅಸಮಾನತೆಗಳು ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಜ್ಞಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಆಚರಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿದ್ದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕೆಳಜಾತಿಗಳ ಬದುಕು ಅತ್ಯಂತ ಹೀನಾಯವಾಗಿತ್ತು. ಒಂದೆಡೆ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರ ಇನ್ನೊಂದೆಡೆ ದೇಶೀಯ ಭೂಮಾಲಿಕರ ಹಿಡಿತದಲ್ಲಿ ದುಡಿಯುವ ವರ್ಗಗಳು ನಲುಗಿ ಹೋಗಿದ್ದವು. ಕೆಳಜಾತಿಗಳನ್ನು ಶೋಷಿಸಲೆಂದೇ ಹುಟ್ಟು ಹಾಕಿದ ಹಲವು ಸಾಮಾಜಿಕ ಶೋಷಣೆಗಳು ಎಗ್ಗಿಲ್ಲದೆ ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿದ್ದವು. ಈಗಲೂ ಇವೆ. ಹಲವು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ವಿಕಾರಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿ ಕೆಳಜಾತಿಯ ಮಹಿಳೆಯರನ್ನು ಆಟದ ವಸ್ತುಗಳ ತರಹ ನಡೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ಆ ಕಾಲಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಡೊಂಬರ ಮಹಿಳೆಯರನ್ನು ಓಕುಳಿ ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ವಿಚಿತ್ರವಾಗಿ ಬಳಸಲಾಗುತಿತ್ತು. ಹನುಮಂತ ದೇವರ ಜಾತ್ರೆಯ ದಿನ ನಡೆಯುವ ಓಕುಳಿ ಎರಚುವ ಆಚರಣೆಗೆ ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕೌಜಲಗಿಯಲ್ಲಿ ಡೊಂಬರ ಸುಂದರ ಯುವತಿಯನ್ನು ನೇಮಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಇಂದಿಗೂ ಕೆಲವು ವಿರೋಧಗಳ ನಡುವೆಯೂ ಆಚರಣೆ ಜೀವಂತವಾಗಿದೆ. ಡೊಂಬರ ಮಹಿಳೆಯರನ್ನು ಓಕುಳಿ ಹೊಂಡದಲ್ಲಿ ಬೀಳಿಸಿ

ಅಲ್ಲಿನ ಮೇಲ್ಜಾತಿಯ ಗಂಡಸರು ಓಕುಳಿ ಎರಚಿ ಖುಷಿ ಪಡುವ ಆಚರಣೆ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಮೊದಲೆ ಅಲೆಮಾರಿ ಸಮುದಾಯವಾದ ಡೊಂಬರು ಈ ಆಚರಣೆಯನ್ನು ತಲೆಬಾಗಿ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಯಾವ ಸಾಮಾಜಿಕ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಲ್ಲದ ಈ ಸಮುಧಾಯ ಅಲ್ಲಿನ ಭೂ ಮಾಲಿಕರ ಸ್ಪಷ್ಟ ಹಿಡಿತದಲ್ಲಿ ಈ ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳಲೇಬೇಕಿತ್ತು. ಕೌಜಲಗಿ ನಿಂಗಮ್ಮನ ತಾಯಿ ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಓಕುಳಿಯನ್ನು ಎರಚಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಮಹಿಳೆಯಾಗಿ ಆರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದಳು. ಪ್ರತಿವರ್ಷದ ಜಾತ್ರೆಯೆಂದು ನಿಂಗಮ್ಮನ ತಾಯಿ ಪರಂಪರೆಯಂತೆ ಮೇಲ್ಜಾತಿಯ ಗಂಡಸರಿಂದ ಓಕುಳಿಯನ್ನು ಎರಚಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಿತ್ತು. ಈ ಬಗೆಯ ಹೀನಾಯ ಸಂಪ್ರದಾಯಕ್ಕೆ ಈಡಾಗುವ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಸಹಜವಾಗಿಯೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಗಳನ್ನು ಮೇಲ್ಜಾತಿ ಜನರು ಇಲ್ಲವಾಗಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಈ ಬಗೆಯ ಸಾಮಾಜಿಕ, ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಗಳು ನಾಶಗೊಂಡ ಮೇಲೆಯೇ ಸಮುದಾಯವೊಂದು ಈ ರೀತಿಯ ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶನದ ವಸ್ತುವಾಗಿಸಲು ಸಾಧ್ಯ.

ನಿಂಗಮ್ಮನ ತಾಯಿ ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿ ಈ ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳಲೇ ಬೇಕಿತ್ತು. ಕಾರಣ ಅವಳ ಸಮುದಾಯ ಸಹಜವಾಗಿಯೆ ಈ ಶ್ರೇಣಿಕರಣದ ಹೀನ ನಿಯಮಗಳಿಗೆ ತನ್ನನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡಿತ್ತು. ಇದೇ ಬಗೆಯ ಆಚರಣೆಯು ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಡೊಳ್ಳುಪ್ರಸ್ಥ ಅಥವಾ ಡೊಂಬರ ಹಬ್ಬ ಎಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುವ ಈ ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ಡೊಂಬರ ಸುಂದರ ಯುವತಿಯನ್ನು ಅರೆಬೆತ್ತಲಾಗಿ ಮಾಡಿ ಕುಣಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಈ ದೇಶದ ಘನ ಪರಂಪರೆ ಕೊಡುವ ಕಾರಣ ಹೀಗಿದೆ.

ಕುಮಾರರಾಮನನ್ನು ಸಹಜವಾಗಿಯೆ ಪ್ರೀತಿಸಿ ಮದುವೆಯಾಗ ಬಯಸಿದ ರತ್ನಾಜಿ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ವಿಫಲಳಾಗಿ ಕುಮಾರರಾಮನ ವಿರುದ್ಧ ಕಂಪಲನಿಗೆ ದೂರು ಹೇಳಿ ಆತನಿಗೆ ಶಿಕ್ಷೆ ಕೊಡಲು ಯತ್ನಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಕುಮಾರರಾಮ ಕಂಪಿಲನ ಶಿಕ್ಷೆಗೆ ಗುರಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ. ಶಿಕ್ಷೆ ಜಾರಿಯಾಗಿ ಹೋಲಿಕೆ ರಾಮನ ರುಂಡವನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಕತ್ತರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಆ ತಲೆಯು ಡೊಂಬರ ಯುವತಿಯರು ವರ್ಷಕ್ಕೊಂದು ಬಾರಿ ನನ್ನ ಮುಂದೆ ಅರೆಬೆತ್ತಲಾಗಿ ಕುಣಿಯುವಂತಾಗಲಿ ಎಂದು ಶಾಪ ಕೊಟ್ಟಿತು. ಅಂದಿನಿಂದ ಹೋಲಿಕೆ ರಾಮನ ರುಂಡದ ಮುಂದೆ ಡೊಂಬರ ಯುವತಿಯರು ಅರೆಬೆತ್ತಲಾಗಿ ಕುಣಿಯುವ ಆಚರಣೆಯು ಚಾರಿತ್ರಿಕವಾಗಿ ಸಮರ್ಥಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಇಂದಿಗೂ ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಡೊಂಬರು ವಾಸಿಸುವ ಹಿಂದುಳಿದ ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಆಚರಣೆ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿದೆ. ಅಂದರೆ ಇಂಡಿಯಾದ ಸಮಾಜವು ಆಚರಣೆಯ ಹೆಸರಲ್ಲಿ ಕೆಳಜಾತಿಯ ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶನದ ವಸ್ತುವಾಗಿಸುವ ಪರಂಪರೆ ಅವ್ಯಾಹತವಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಲೇ ಬಂದಿದೆ.

ಇಂತಹ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಬಳಲಿ ಬೆಂದವಳು, ಕೌಜಲಗಿ ನಿಂಗಮ್ಮನ ತಾಯಿ. ಸಹಜವಾಗಿಯೆ ನಿಂಗಮ್ಮನ ತಾಯಿಗೆ ತಾನು ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರದರ್ಶನ ವಸ್ತುವಾಗುವ ಕುರಿತು ಅಸಹ್ಯವಿದೆ.

ಮಗಳು ತನ್ನಂತೆಯೆ ಈ ಶ್ರೇಣೀಕರಣದ ಅದೃಶ್ಯದ ಕಟ್ಟಳೆಗೆ ತುತ್ತಾಗಬಾರದೆಂದು ಬಯಸಿದಳು. ನೃತ್ಯ, ಸಂಗೀತ ಸಹಜವಾಗಿಯೆ ರೂಢಿಸಿದ್ದ ತನ್ನ ಸಮುದಾಯದ ಹಿನ್ನಲೆಯನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಟ್ಟು ಕೊಂಡೇ ನಿಂಗಮ್ಮನನ್ನು ಯದವಾಡ ಮಲಕಪ್ಪನ ಹತ್ತಿರ ಸಂಗೀತ ಕಲಿಯಲು ಬಿಟ್ಟಳು.

ಹೀಗೆ ಕೌಜಲಗಿ ನಿಂಗಮ್ಮ ಅಲೆಮಾರಿ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಅನೇಕ ಸಾಮಾಜಿಕ ಅವಮಾನಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿದಳು. ಈ ಅವಮಾನಗಳೆ ಅವಳ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಅಭಿಜಾತ ಕಲಾವಿದೆ ಯಾಗಲೂ ಕಾರಣವಾದವು. ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿತಲ್ಲಿದ್ದ ಓಕುಳಿ ಪದ್ಧತಿ ಹಾಗೂ ಎಲ್ಲಮ್ಮನ ಆರಾಧನೆ ಈ ಎರಡು ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳು ಕೆಳಜಾತಿಯ ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿಗೆ ಒಳಪಡಿಸಿದೆ. ಮಹಿಳೆಯನ್ನು ಭೋಗದ ವಸ್ತುವನ್ನಾಗಿಸುವ ಸಮಾಜ ರೂಪಿಸಿದ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಇವು ಪ್ರಮುಖವಾದವು. ಈ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಖಂಡಿಸಿ ನಿಂಗಮ್ಮ ರಂಗಭೂಮಿಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದಳು.

ನಿಂಗಮ್ಮ ಡೊಂಬರ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಮಹಿಳೆ. ಡೊಂಬರ ಮೂಲ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಮೈಗೂಡಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದವಳು. ಡೊಂಬರಿಗೆ ರಂಗಭೂಮಿಯೇನು ಹೊಸದಲ್ಲ. ಡೊಂಬರು ಮೂಲತಃ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಜೊತೆ ಬೆಳೆದುಕೊಂಡು ಬಂದವರು. ಡೊಂಬರಾಟ ಮಾಡುವ ಬಯಲೆ ಅವರಿಗೆ ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ರಂಗಭೂಮಿ ಅಲ್ಲಿ ಜನರನ್ನು ರಂಜಿಸಲು ಇವರು ಸಂಗೀತ, ನೃತ್ಯಗಳಿಗೂ ಮೊರೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ನಿಂಗಮ್ಮನಂತಹ ಕಲಾವಿದೆಗೆ ಅವಳ ಸಮುದಾಯದ ಪರಂಪರೆಯೆ ಚೈತನ್ಯವನ್ನು ಒದಗಿಸಿತ್ತು.

೩.೧.೨ ಬಾಲ್ಯ ಜೀವನ : ಕೌಜಲಗಿ ನಿಂಗಮ್ಮ "ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಗೋಕಾಕ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಕೌಜಲಗಿಯಲ್ಲಿ ೧೮೫೭ರಲ್ಲಿ"[೭] ಡೊಂಬರ ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ತಮ್ಮ ಮೂಲವೃತ್ತಿಗೆ ಪೂರಕ ವಾದ ಸಂಗೀತ ಕುರಿತು ವಿಶೇಷ ಒಲವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡಳು. ಆದರೆ ಅವಳ ಸಾಮಾಜಿಕ, ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳು ಇವಳಿಗೆ ಪೂರಕವಾಗಲಿಲ್ಲ. ತಾಯಿ ಓಕುಳಿ ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಸಂಗೀತಾಭ್ಯಾಸವೆಂಬುದು ಅವಳಿಗೆ ಕನಸಿನಮಾತಾಗಿತ್ತು. ನಿಂಗಮ್ಮನ ತಾಯಿ ತನ್ನ ಮಗಳನ್ನು ತಾನಿದ್ದ ಹೀನ ಸಂಪ್ರದಾಯದಿಂದ ದೂರ ಇರಲೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಸಂಗೀತಾಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಲು ಕಳುಹಿಸಿ ದಳು. "ನಿಂಗಮ್ಮನ ತಾಯಿ ಓಕುಳಿ ಪದ್ಧತಿಗೆ ಬಲಿಯಾಗಿದ್ದಳು"[೮]. ಮೇಲ್ಜಾತಿಯವರನ್ನು ಎದುರು ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳದೇ ನಿಂಗಮ್ಮನ ತಾಯಿ ತನ್ನಂತೆ ನನ್ನ ಮಗಳ ಬಾಳು ಹಾಳಾಗಬಾರದೆಂದು ಕೌಜಲಗಿ ಬಿಟ್ಟು ಮಹಾಲಿಂಗಪುರಕ್ಕೆ ಬಂದಳು. "ನಿಂಗಮ್ಮ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿದಳು. ಕನ್ನಡ, ಮರಾಠಿ ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಗಳನ್ನು ಕಲಿತಳು. ಅಂದು ೪ನೇ ತರಗತಿಯವರೆಗಿನ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಮಾತ್ರ ನಿಂಗಮ್ಮಳಿಗೆ ದೊರೆತಿದೆ"[೯]. ಆಗಿನ ಕೆಳಜಾತಿಯ ಸ್ತ್ರೀ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಪಡೆದುಕೊಂಡಿರುವುದು ಹೆಮ್ಮೆಯ ವಿಷಯವಾಗಿದೆ. "ನಿಂಗಮ್ಮನ ತಾಯಿ ನಿಂಗಮ್ಮಳ ಸಂಗೀತದ ಆಸಕ್ತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಯಾದವಾಡದ ಯಲಕಟ್ಟಿಯವರ ಬಳಿ ನಿಂಗಮ್ಮನನ್ನು ಸಂಗೀತ ಕಲಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಬಿಟ್ಟಳಂತೆ"[೧೦].

ನಿಂಗಮ್ಮ ಬಾಲ್ಯದಿಂದಲೆ ಸಂಗೀತದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಪರಿಣತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದಳು. ಹೀಗಾಗಿ ನಿಂಗಮ್ಮ ರಂಗಭೂಮಿಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಲು ಅವಕಾಶ ದೊರೆಯಿತು. "ನಿಂಗಮ್ಮ ಸಂಸ್ಕೃತ ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಲೀಲಾಜಾಲವಾಗಿ ಹೇಳಿ, ಅವುಗಳ ಅರ್ಥವಿವರಣೆಯನ್ನು ಸಮರ್ಥ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದಳು"[೧೧].

ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ನಿಂಗಮ್ಮನ ಬಾಲ್ಯ ಜೀವನ ಕುರಿತು ವಿವರಗಳು ಅಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿದ್ದರೂ ಸಹ ನಿಂಗಮ್ಮನ ತಾಯಿಯು ತನ್ನ ಸುತ್ತಲ ಪರಿಸರದಿಂದ ಮಗಳನ್ನು ದೂರವಿಡುವ ಮತ್ತು ಸಂಗೀತ ಕಲಿತು ಬೇರೆ ರಂಗದಲ್ಲಿ ಉನ್ನತಿ ಸಾಧಿಸಲೆಂದು ಹಂಬಲಿಸಿರುವುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಸಹಜವಾಗಿಯೆ ಸಂಗೀತ ನೃತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಮೈಗೂಡಿಸಿಕೊಂಡು ವಿವಿಧ ಭಾಷಿಕ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಅಲೆದು ಬಂದ ಡೊಂಬರ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಕಲಾಭ್ಯಾಸ ಮತ್ತು ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸಗಳು ಸಹಜವಾಗಿಯೆ ಹತ್ತಿರವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ನಿಂಗಮ್ಮ ಸಂಸ್ಕೃತವೂ ಸೇರಿ ನಾಲ್ಕೈದು ಭಾಷೆಗಳನ್ನು ಬಲ್ಲವರಾಗಿದ್ದರು.

೩.೧.೩ ನಿಂಗಮ್ಮನ ವೈವಾಹಿಕ ಜೀವನ : ಕೌಜಲಗಿ ನಿಂಗಮ್ಮ ಚಿಕ್ಕ ವಯಸ್ಸಿನಿಂದ ಸಂಸ್ಕೃತ ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅವಳು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕವಾಗಿ ಹಾಗೂ ವೈಚಾರಿಕವಾಗಿ ಪ್ರಬುದ್ಧವಾಗಿದ್ದಳು. ನಿಂಗಮ್ಮ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯಾಗಿದ್ದಳು ಎಂದು ಬಹುತೇಕರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾಗಿದೆ. "ನಿಂಗಮ್ಮಳಿಗೆ ಕೌಟುಂಬಿಕ ಜೀವನದ ಬಗ್ಗೆ ಆಸಕ್ತಿ ಕಡಿಮೆಯಿತ್ತು. ಇವಳ ಹಾಡಿಗೆ ಮೆಚ್ಚಿ ಮರುಳಾಗಿ ಬೆಳಗಾವಿಯ ವಕೀಲರು ಇವಳನ್ನು ಮದುವೆಯಾದರು. ಉಚ್ಚಕುಲದ ವ್ಯಕ್ತಿಯೊಂದಿಗೆ ಜೀವನ ನಡೆಸುವುದು ತುಂಬಾ ದುಸ್ತರವಾಯಿತು. ದಾಂಪತ್ಯ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಬಿರುಕುಗಳು ಉಂಟಾದವು. ಇವರ ದಾಂಪತ್ಯ ಜೀವನ ಬಹುಕಾಲದವರೆಗೂ ಉಳಿಯಲಿಲ್ಲ"[೧೨]. ಕೌಟುಂಬಿಕ ಜೀವನದ ಬಗ್ಗೆ ವೈರಾಗ್ಯ ಉಂಟಾಗಿ ನಿಂಗಮ್ಮ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರ ದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಳು. ನಿಂಗಮ್ಮ ತುಂಬಾ ನಿಷ್ಠೆಯಿಂದ ಶಿಸ್ತಿನಿಂದ ಬದುಕಿದವಳು ನಿಂಗಮ್ಮ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ, ವೈಚಾರಿಕ ವಿಷಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಹೆಚ್ಚು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದಳು.

ಕೌಜಲಗಿಯಲ್ಲಿ ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನಿಂಗಮ್ಮನ ಕೌಟುಂಬಿಕ ಜೀವನದ ಕುರಿತ ಅನೇಕ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳು ವ್ಯಕ್ತವಾದವು. ನಿಂಗಮ್ಮ ಬದುಕಿದ್ದ ಮನೆಯ ಪಕ್ಕದ ವ್ಯಾಪಾರಿ ಪರಪ್ಪ ಗುರುಬಸಪ್ಪ ಅಂಗಡಿಯವರು "ಮೀರಾಬಾಯಿ ಹೇಗೆ ಕೃಷ್ಣ ನಾಮಸ್ಮರಣೆಯಲ್ಲಿ ಜೀವನ ಕಳೆದಳೋ ಹಾಗೆ ನಮ್ಮ ನಿಂಗಮ್ಮ ಕೂಡ ಕೃಷ್ಣ ತನ್ನ ಗಂಡ ಎಂದು ತಿಳಿದು ಕೃಷ್ಣನ ಆರಾಧನೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು"[೧೩] ಎಂದರು.

ನಿಂಗಮ್ಮ ಯಾವುದೆ ವ್ಯಾಮೋಹಕ್ಕೆ ಅಂಟಿಕೊಂಡವಳಲ್ಲ. ಅವಳು ಯಾವಾಗಲೂ ಗಾಯನ, ಸಂಗೀತ, ಪಾರಿಜಾತದ ಕಂಪನಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಚಿಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ತನ್ನ ಸಂಸಾರವೆಂದರೆ ಪಾರಿಜಾತದ ಕಂಪನಿ ಮತ್ತು ಕಲಾವಿದರೆ. ಅವಳಿಗೆ ಬಂಧುಗಳು ನಿಂಗಮ್ಮಳ ವೈವಾಹಿಕ ಜೀವನದ ಬಗ್ಗೆ ಬರಗಿ ರಾಚಯ್ಯನವರು ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. "ಕೃಷ್ಣ ಪರಮಾತ್ಮನ ಮ್ಯಾಗ ಗುಳದಾಳಿ ಕಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.

ನಿಂಗಮ್ಮ ಖರೆ ಅಂದ್ರೆ ಆತ್ಮಶಕ್ತಿ ಇದ್ದ ಹೆಣ್ಣು ಮಗಳು. ಅವಳ ಬಗ್ಗೆ ಇಲ್ಲಸಲ್ಲದ ಮಾತಾಡಿದವರ ಬಾಯಿಗೆ ಹುಳಾ ಬೀಳತಾವು"[೧೪] ಎಂದರು. ನಿಂಗಮ್ಮ ಕಟ್ಟುನಿಟ್ಟಿನ ಬದುಕಿಗೆ ಹಿಡಿದ ಕೈಗನ್ನಡಿಯಾಗಿದ್ದಳು.

ನಿಂಗಮ್ಮಳ ಹುಟ್ಟೂರಿನವರಾದ ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮಿಯೊಬ್ಬರು ನಿಂಗಮ್ಮನ ಬಗ್ಗೆ ಎರಡು ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಇವರು ಬರಗಿ ರಾಚಯ್ಯನವರನ್ನು ಭೇಟಿಯಾಗಿ ಅವರ ಜೊತೆ ನಿಂಗಮ್ಮಳ ಕುರಿತು ಹಂಚಿಕೊಂಡ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿದರು.

ನಾಟ್ಯ ಕೋಗಿಲೆ, ನಾಟ್ಯ ಸರಸ್ವತಿ, ದಿ. ಕೌಜಲಗಿ ನಿಂಗಮ್ಮನವರು ಪರಿಶುದ್ಧತೆಯನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಂಡು ಪಾರಿಜಾತದ ಮಹಾನ್ ಪುಷ್ಪವಾಗಿ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ ಪರಮಾತ್ಮನ ಪಾದಕ್ಕೆ ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ಸಮರ್ಪಿಸಿಕೊಂಡ ಮಹಾನ್ ಮಾತೆ, ನಿಂಗಮ್ಮನವರ ನೀತಿವಂತಿಕೆ ಕಲಾಪ್ರತಿಭೆ ಪಾರಿಜಾತ ಭಕ್ತೆ, ಬ್ರಹ್ಮಚಾರ್ಯ ವರ್ಚಸ್ಸಿನ ಪ್ರಭಾವ ನಿಂಗಮ್ಮನಂತಹರು ಹುಟ್ಟುವುದು ಅಪರೂಪ ಎಂದು ನಾಡಿನ ಧೀಮಂತ ಕಲಾವಿದರಾಗಿದ್ದ ಕೌಜಲಗಿ ನಿಂಗಮ್ಮನವರ ಗರಡಿಯಲ್ಲಿ ಪಳಗಿದ್ದ ವಯೋವೃದ್ಧರಾಗಿದ್ದ ಶ್ರೀ ಬರಗಿ ರಾಚಯ್ಯನವರು ನಿಂಗಮ್ಮನವರನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು"[೧೫].

೩.೧.೪ ನಿಂಗಮ್ಮನ ವಂಶಾವಳಿ

ಕೌಜಲಗಿ ನಿಂಗಮ್ಮ

ದಿ. ಲಕ್ಷ್ಮಿಬಾಯಿ ದತ್ತುಮಗಳು

ದಿ. ಚಂದ್ರವ್ವ ಕೌಜಲಗಿ

ದಿ. ಮಹಾದೇವಪ್ಪ ಕೌಜಲಗಿ

ದಿ. ನಿಂಗಪ್ಪ ಕೌಜಲಗಿ

ಕಮಲವ್ವ ಕೌಜಲಗಿ ನಿಂಗಪ್ಪನ ಧರ್ಮಪತ್ನಿ

ಮಹಾದೇವ ಕೌಜಲಗಿ ನಿಂಗಪ್ಪನ ಹಿರಿಯಮಗ

ಕೌಜಲಗಿ ನಿಂಗಮ್ಮ ಮಹಾಲಿಂಗಪುರದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದ ಮೇಲೆ ನಿಂಗಮ್ಮ ಕೊನೆಗಾಲದವರೆಗೂ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಉಳಿದಳು. ನಿಂಗಮ್ಮ ಧನ, ಧಾನ್ಯ ಸಂಪತ್ತಿಗೆ ಎಂದೂ ಆಸೆ ಪಡಲೇ ಇಲ್ಲ. ತನಗೆ ಮಕ್ಕಳು ಮರಿಗಳು ಇಲ್ಲದ ಕಾರಣ ನಿಂಗಮ್ಮ ವೈರಾಗ್ಯ ಜೀವನ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದಳು. "ಆಕಸ್ಮಿಕವಾಗಿ ಸಿಕ್ಕ ಸಗರವ್ವ ಅನಾಥ ಗರ್ಭಿಣಿ ಸ್ತ್ರೀ ಇವಳನ್ನು ಸಾಕತೊಡಗಿದಳು. ನಿಂಗಮ್ಮ ತನ್ನ ವಂಶ

ಬೆಳೆಸುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಸಗರವ್ವನ ಮಗಳು ಲಕ್ಷ್ಮೀಯನ್ನು ದತ್ತು ಮಗಳಾಗಿ ಪಡೆದುಕೊಂಡು ಸಾಕಿದಳು. ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಸಹ ಸತ್ಯಭಾಮಳ ಪಾತ್ರ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳಂತೆ. ಇವಳಿಗೆ ಅವರಾದಿಯ ಬಡಿಗ ಮನೆತನದವನೊಬ್ಬನೊಂದಿಗೆ ಮದುವೆಯಾಗಿತ್ತು"[೧೫]. "ಲಕ್ಷ್ಮಿಬಾಯಿಯ ಮಕ್ಕಳಾದ ಚಂದ್ರವ್ವ ಮತ್ತು ಮಹಾದೇವಪ್ಪ ಕೌಜಲಗಿ ಚಂದ್ರವ್ವ ಕೌಜಲಗಿ ಹಿರಿಯಳು, ಚಂದ್ರವ್ವ ಕೌಜಲಗಿ ನಿಂಗಮ್ಮನ ತರುವಾಯ ಈ ಕಂಪನಿ ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದಾಳೆ"[೧೬]. ನಿಂಗಮ್ಮನ ನಂತರ ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಪಾರಿಜಾತದ ಜೊತೆ ಕೇಳಿ ಬರುವ ಇನ್ನೊಂದು ಪ್ರತಿಭೆ ಎಂದರೆ ಚಂದ್ರವ್ವಳದು. ಚಂದ್ರವ್ವನ ಅಭಿನಯ ನೋಡಿದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಚಂದ್ರವ್ವ ತುಂಬಾ ಸೌಮ್ಯ ಹಾಗೂ ರೂಪವತಿ. ವಿಶೇಷ ಪರಿಣಿತಿ ಹೊಂದಿದ ರಂಗನಟಿಯಾಗಿದ್ದಳು ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಚಂದ್ರವ್ವಳ ಅಭಿನಯ ನೋಡಿದವರು ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. "ನನಗೆ ಆಗ ೨೦ ವರ್ಷ ವಯಸ್ಸಿರಬಹುದು. ಆಗ ತಾನೆ ಮದುವೆಯಾಗಿತ್ತು. ಸಿನಿಮಾ ನೋಡಿ ಬರುವುದಕ್ಕೆ ಹೋದಾಗ ಸಿನಿಮಾ ಬಿಟ್ಟು ಪಾರಿಜಾತ ನೋಡಿಬಂದೆವು. ಚಂದ್ರಮ್ಮ ಸತ್ಯಭಾಮನ ಪಾತ್ರವಹಿಸಿದ್ದಳು. ಪಾತ್ರ ಹಾಕಿದಾಗ ಚಂದ್ರಮ್ಮ ಗಂಭೀರ ಹಾಗೂ ಠೀವಿಯಿಂದ ಇರುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅವಳು ಸಹಜವಾಗಿಯೆ ತುಂಬಾ ಸೌಮ್ಯ ಸರಳ ಗುಣಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದಳು"[೧೮].

ಚಂದ್ರವ್ವಳ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಇವಳ ತಮ್ಮ "ಮಹಾದೇವಪ್ಪ ಕೌಜಲಗಿ ಹಾರ್ಮೋನಿಯಂ ಬಾರಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಮಹಾದೇವಪ್ಪನನ್ನು ಹಾರ್ಮೋನಿಯಂ ನುಡಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಮೀರಿಸುವರು ಯಾರೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಚಂದ್ರವ್ವ ತೀರಿಕೊಂಡ ನಂತರ ಮಹಾದೇವಪ್ಪನೆ ಕಂಪನಿಯನ್ನು ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಬಂದನು"[೧೯]. ಇವರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಈ ಕಂಪನಿ ತುಂಬಾ ಹೆಸರು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿತ್ತು.

ಮಹಾದೇವಪ್ಪನ ಮರಣದ ನಂತರ ಕಂಪನಿಯ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದು, ಇವರ ಮಗ ನಿಂಗಪ್ಪ ಕೌಜಲಗಿ. ನಿಗಂಪ್ಪ ಮೊದಲಿಗೆ ಪಾತ್ರಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರಂತೆ. ನಂತರ ಕಂಪನಿಯ ಮಾಲಿಕತ್ವವಹಿಸಿಕೊಂಡು ಇವರ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ಆಟ ಆಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರಂತೆ ಹಾಗೂ ಹಾರ್ಮೋನಿಯಂ ಸಹ ನುಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ನಿಂಗಪ್ಪ ಕುಡಿತದ ಚಟಕ್ಕೆ ಬಲಿಯಾಗಿ ತೀರಿಕೊಂಡರು. ನಿಂಗಮ್ಮಳ ಬಗ್ಗೆ ಅಪಾರ ಗೌರವವುಳ್ಳ ಹಾಗೂ ಚಂದ್ರವ್ವಳ ಕಾಲದಿಂದ ಇತ್ತೀಚಿನ ಕಾಲದ ಮಹಾದೇವಪ್ಪನವರೆ ಈ ಕುಟುಂಬವನ್ನು ಹತ್ತಿರದಿಂದ ನೋಡಿದ ಹೆಚ್.ಎಲ್. ಕಲಾಲ್ ಅವರು ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. "ಒಳ್ಳೆಯ ಕಲಾವಿದರು. ಹುಟ್ಟು ಪ್ರತಿಭಾವಂತರು ಆದರೆ ಇವರ ಕುಡಿತ ಅವರ ಕಲೆಯನ್ನು ನುಂಗಿಹಾಕಿತು. ಸಿಗಬೇಕಾದ ಕೀರ್ತಿ ಲಭಿಸಲಿಲ್ಲ"[೨೦] ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಡುತ್ತಾರೆ. ನಿಂಗಪ್ಪನ ಮರಣದ ನಂತರ ಕಮಲವ್ವ ಕಂಪನಿಯ ಹೊಣೆ ಹೊತ್ತಳು. ಇವಳ ಮಗ ಮಹಾದೇವ ಜೊತೆಗೂಡಿ ಕಂಪನಿಯನ್ನು ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಕಮಲವ್ವ ಸುಮಾರು ೧೬ವರ್ಷಗಳಿಂದ ರಂಗಸೇವೆ ಮಾಡುತ್ತಾ ಬಂದಿದ್ದಾಳೆ. ಕಮಲವ್ವನಿಗೆ ಇಬ್ಬರು ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳು. ಹಿರಿಯ ಮಗ ಮಹಾದೇವ, ಕಿರಿಯವನು ವಿಷ್ಣು. ಮಹಾದೇವ ಸಹ ತನ್ನ ೧೪ನೆಯ ವರ್ಷದಿಂದ ಆಟದಲ್ಲಿ ಪಾತ್ರ

ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ನಂತರ ಇತ್ತೀಚಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ತಾಳಹಾಕುತ್ತಾನೆ. ಇವರು ವಂಶ ಪರಂಪರೆಯಾಗಿ ಕಲೆಯನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ಕಲಾ ಆರಾಧನೆ ತಮ್ಮ ಉಸಿರೆಂದು ಭಾವಿಸಿದ್ದಾರೆ.

೩.೧.೫ ನಿಂಗಮ್ಮನ ಕಾಲಘಟ್ಟದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಪಾರಿಜಾತ : ಕುಲಗೋಡ ತಮ್ಮಣ್ಣನ ತರುವಾಯ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಪಾರಿಜಾತವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡು ಬಂದ ಕೀರ್ತಿ ನಿಂಗಮ್ಮನಿಗೆ ಸೇರುತ್ತದೆ. "ಕೌಜಲಗಿ ನಿಂಗಮ್ಮ ಪಾರಿಜಾತಕ್ಕೆ ಸುಮಾರು ೧೮೭೦ರಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿದಳು"[೨೧]. ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಇಂದಿಗೂ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಪಾರಿಜಾತ ಆಟ ಎಂದು ಯಾರೂ ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ, 'ನಿಂಗಮ್ಮನ ಪಾರಿಜಾತ' ಎಂದೇ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಕುಲಗೋಡ ತಮ್ಮಣ್ಣನ ಮೇಳದಲ್ಲಿ ನುರಿತ ನಟಿಯಾದ "ಕೌಜಲಗಿ ನಿಂಗಮ್ಮ ಮುಂದೆ ತನ್ನದೆ ಅದ ಆಟದ ಮೇಳ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದಳು"[೨೨]. ಕುಲಗೋಡ ತಮ್ಮಣ್ಣನ ಮರಣದ ನಂತರ ನಿಂಗಮ್ಮ ಧೈರ್ಯದಿಂದ ಮುನ್ನುಗ್ಗಿ ಕಂಪನಿಯ ಮಾಲಿಕತ್ವವನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಂಡಳು. ನಿಂಗಮ್ಮ ತುಂಬಾ ಶ್ರದ್ಧೆಯುಳ್ಳವಳಾಗಿದ್ದಳು ಹಾಗೂ ವಾಕ್‌ಚಾತುರ್ಯವುಳ್ಳವಳಾಗಿದ್ದಳು. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಪಾರಿಜಾತ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಮೂರು ದಿನ ಮೂರು ಪಾತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡು ಆಟವಾಡುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಹೊಂದಿದ್ದಳು. ನಿಂಗಮ್ಮ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಮೂರು ಪಾತ್ರಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು.

ಮೊದಲ ದಿನ ಗೊಲ್ಲತಿ ರುಕ್ಮಿಣಿ ಸನ್ನಿವೇಶ. ಎರಡನೆ ದಿನ ಸತ್ಯಭಾಮ ಕೃಷ್ಣ ನಾರದ ಮೂರನೆಯ ದಿನ ಕೊರವಂಜಿ ಕೃಷ್ಣ. ಈ ನಾಟಕವನ್ನು ಮೂರು ದಿನ ಆಡಿದರೂ ಒಂದೊಂದು ಭಾಗವು ವಿಶೇಷ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತಿತ್ತು. ನಿಂಗಮ್ಮ ಸಂಗೀತದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಪರಿಣಿತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದಳು. ಭಾವನಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಹಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ತನ್ನ ಸಂಗೀತ ಗಾನದಿಂದ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ತನ್ನ ಕಡೆ ಸೆಳೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದಳು. "ನಿಂಗಮ್ಮ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಗೀತ ಮತ್ತು ಹಿಂದೂಸ್ತಾನಿ ಸಂಗೀತ ಎರಡನ್ನೂ ಪೋಷಣೆ ಮಾಡಿದಳು"[೨೩]. "ಬರಗಿ ರಾಚಯ್ಯ, ರಾಮಣ್ಣ ಕಪ್ಪಟಕೋಟ್ರ, ಚೌಡರ ಈರಪ್ಪ, ರುದ್ರಯ್ಯ ಸ್ವಾಮಿ, ಸತ್ತಿಗೇರಿ ಮುಂತಾದ ಕಲಾವಿದರಲ್ಲಿ ರಾಮಣ್ಣ ಸೇರ್ಪಡಿಸಿದ ಸಂಗೀತ ಸಾರವೇ ಅದ್ಭುತ. ಪ್ರೇಕ್ಷಕರು ಕೂಡ ಈ ಹೊಸ ರುಚಿಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಒಗ್ಗಿಕೊಂಡಿದ್ದರಿಂದ ಹಿಂದುಸ್ತಾನಿ ಸಂಗೀತಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡರು. ಅದನ್ನೇ ಆರಾಧಿಸ ತೊಡಗಿದರು. ಶುದ್ಧ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಗೀತದಲ್ಲಿಯೆ ತನ್ನೆದುರು ತನ್ನ ಕಂಪನಿಯಲ್ಲಿಯೆ ಈ ಸ್ಥಿತ್ಯಂತರವನ್ನು ಕಾಣುವಂತಾಯಿತು"[೨೪].

ನಿಂಗಮ್ಮನ ಸಂಬಂಧಿ ಬಿ.ಎಂ. ಕೌಜಲಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. "ನಿಂಗಮ್ಮ ಪಾರಿಜಾತ ಆಡುವುದು ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿತ್ತು. ನಿಂಗವ್ವ ಹನುಮಂತ ದೇವರ ಓಕುಳಿಯ ದಿನ ಪ್ರತಿವರ್ಷ ತನ್ನ ಹುಟ್ಟೂರು ಕೌಜಲಗಿಗೆ ಬಂದು ಪಾರಿಜಾತ ಆಡುತ್ತಿದ್ದಳು"[೨೫]. ಪಾರಿಜಾತ ನಾಟಕದ ಪ್ರಾರಂಭದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣನ ಪಾತ್ರದ ಬಗ್ಗೆ ಗಮನ ಹರಿಸಲಿಲ್ಲ. "ಕೌಜಲಗಿ ನಿಂಗಮ್ಮನ ಕಂಪನಿಯ ನಣದಿ ರಾಮಣ್ಣ ಸೇರುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂದಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಾಗಲಿ ಕೃಷ್ಣ ಪಾತ್ರಕ್ಕೆ ಸಂಭಾಷಣೆಯ ಕಳೆಯಿರಲಿಲ್ಲ. ಸತ್ಯಭಾಮ ಮತ್ತು ರುಕ್ಮಿಣಿಯರು ಪಾತ್ರ ಪ್ರಮುಖವಾಗಿದ್ದು ಒಬ್ಬ ಸಣ್ಣ ಹುಡುಗನನ್ನು ಇವರಿಬ್ಬರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ

ನಿಲ್ಲಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಇವನ ಕೊರಳಿಗೊಂದು ದಡಿಧೋತ್ರವಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಅವರಿಗೆ ಯಾವ ಹಾಡು ಸಂಭಾಷಣೆ ಬರಬೇಕೆಂಬ ನಿಯಮವಿರಲಿಲ್ಲ. ಕೇವಲ ಸತ್ಯಭಾಮ ರುಕ್ಮಿಣಿಯರ ಸಂಭಾಷಣೆ ಕೇಳುವವನಾಗಿದ್ದ. ಬಹಳವಾದರೆ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರ ಮಾತು ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ಇನ್ನೂ ನೀನು ಹೇಳು ರುಕ್ಮಿಣಿ, ಇನ್ನು ನೀನು ಹೇಳು ಸತ್ಯಭಾಮ ಎನ್ನುವವನಾಗಿದ್ದ ಅಪರಾಳ ಪಾರಿಜಾತ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಅರ್ಥೈಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ನಣದಿ ರಾಮಣ್ಣ ವಿಚಾರ ಮಾಡಿದನು. ಕೃಷ್ಣ ಪಾತ್ರ ಇಷ್ಟು ಸಪ್ಪೆಯಾಗಬೇಕೆ? ಎಂದು ಮುಂದೆ ಈ ಪಾತ್ರಕ್ಕೆ ಹಾಡು ಸಂಭಾಷಣೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿಸಿ ಗಂಭೀರ ಸ್ವರೂಪ ಕೊಟ್ಟು ಬೆಳೆಸಿದವನು ನಣದಿ ರಾಮಣ್ಣ. ಈ ಪ್ರಯೋಗಶೀಲತೆ ನಡೆದಿದ್ದು ನಿಂಗಮ್ಮನ ಕಂಪನಿಯಲ್ಲಿ ಇದಕ್ಕೆ ಕೌಜಲಗಿ ನಿಂಗಮ್ಮನ ಅನುಮತಿಯ ಮುದ್ರೆಯಿತ್ತು ಎಂಬುದನ್ನು ಬಿಡಿಸಿ ಹೇಳಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ನಿಂಗಮ್ಮನ ಕಂಪನಿಯಲ್ಲಿ ರಾಮಣ್ಣ ಕೃಷ್ಣನ ಪಾತ್ರ ಮಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ ಈ ಪಾತ್ರದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅವರು ತೋರಿದ ಪ್ರಯೋಗಶೀಲತೆಯನ್ನು ಬಹಳಷ್ಟು ಜನ ಮೆಚ್ಚಿದ್ದಾರೆ. ಜೊತೆಗೇ ನಿಂಗಮ್ಮ ಅವರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹವನ್ನು ನೆನೆಯುತ್ತಾರೆ”[೫೩].

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಸಂಭಾಷಣೆ ತುಂಬಾ ಜನಪ್ರಿಯ ಪಡೆದುಕೊಂಡಿತು. ಬದಲಾದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ನಿಂಗಮ್ಮ ಹೊಂದಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಳು. “ನಿಂಗಮ್ಮ ಕಂಪನಿಯ ಪ್ರಾರಂಭ ಕಾಲದಿಂದ ಹಾರ್ಮೋನಿಯಂ ಇರಲಿಲ್ಲವಂತೆ. ನೀರಿನಲ್ಲಿ ನವಿಲುಗರಿ ಇಟ್ಟು ಎಳೆದು ಧ್ವನಿ ಹೊರಡಿಸುವ ವಿವರಣೆಯೊಂದು ಸಂಗೀತಕ್ಕೆ ಆಧಾರವಾಗಿ ಜೋಡಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಮಣ್ಣಿನಿಂದ ಮಾಡಿದ ಉಪಕರಣವೂ ಹೀಗೆಯೆ ಸ್ವರಕ್ಕೆ ಆಧಾರವಾಗಿರುತ್ತಿತ್ತು. ತರುವಾಯ ಪಿಟೀಲು ಬಂತು, ಆ ಮೇಲೆಯೆ ಹಾರ್ಮೋನಿಯಂ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿತು”[೫೪].

ನಿಂಗಮ್ಮ ಸುಮಾರು ೬೦-೬೫ ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ರಂಗಸೇವೆ ಮಾಡಿದ್ದಾಳೆ. ಅಪೂರ್ವವಾದ ಸಾಧನೆಗೈದವಳು, ತನ್ನ ಬದುಕನ್ನು ರಂಗಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಕೊಂಡಳು. ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯಾಗಿ ತನಗಾಗಿ ಯಾವ ಆಸ್ತಿ, ಹಣ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದೆ ಕಲೆ ಹಾಗೂ ಕಲಾವಿದಳಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ಕಲೆಗಾಗಿ ದುಡಿದ ಈಕೆ ಕಲಾ ಆರಾಧಕಳಾಗಿದ್ದಳು. ಇವಳನ್ನು ಜನ ‘ಪಾರಿಜಾತದ ಕಲಾಸಿರಿ’ ಎಂದು ಹಾಗೂ ‘ಪಾರಿಜಾತದ ಕಲಾದೇವತೆ’ ಎಂದೂ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಇಂದಿಗೂ ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ನಿಂಗಮ್ಮ ಮನೆ ಮಾತಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ನಿಂಗಮ್ಮ ಪಾರಿಜಾತಕ್ಕೆ ಹೊನ್ನಕಳಸವಾಗಿದ್ದಳು.

೩.೧.೬ ಕೌಜಲಗಿ ನಿಂಗಮ್ಮನ ಅಭಿನಯ

ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದ ರಂಗಭೂಮಿಯಿಂದ ಹಿರಿಯ ಕಲಾವಿದೆ ಕೌಜಲಗಿ ನಿಂಗಮ್ಮ ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಪಾರಿಜಾತ ಅಂದರೆ ‘ನಿಂಗಮ್ಮನ ಪಾರಿಜಾತ’ ಅಥವಾ ‘ನಿಂಗಮ್ಮನ ಆಟ’ ಎಂದೇ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ನಿಂಗಮ್ಮನ ಹೆಸರು ರಂಗಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಚಿರಸ್ಮರಣೆಯಾಗಿದೆ. ಕೌಜಲಗಿ ನಿಂಗಮ್ಮ ಇಲ್ಲವಾಗಿ ಸುಮಾರು ವರ್ಷಗಳಾದರೂ ಅವಳ ಅಭಿನಯವನ್ನು ಜನ ಇನ್ನೂ ಮರೆತಿಲ್ಲ. ಅವಳ ಅಭಿನಯವನ್ನು ನೋಡಿದ ಜನ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ನಿಂಗಮ್ಮಳಂತಹ ಕಲಾವಿದೆ ಹುಟ್ಟುವುದಿಲ್ಲ. ಅವಳ ಹಾಗೆ ಯಾರೂ ಇದುವರೆಗೂ ಅಭಿನಯ ನೀಡಲಿಲ್ಲ.

ನಿಂಗಮ್ಮನ ಸಂಬಂಧಿ ಬಿ.ಎಂ. ಕೌಜಲಗಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, ನನಗೆ ೭-೮ ವರ್ಷ ವಯಸ್ಸು ೧೯೪೨ರಲ್ಲಿ ನಿಂಗಮ್ಮನನ್ನು ನೋಡಿದ್ದೆ. ಕೊರವಂಜಿ ಪಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಆಕೆ ನಟಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ನಿಂಗಮ್ಮನ ಧ್ವನಿ ಗಡುಸಾಗಿತ್ತು. ಮೈಕು ಇಲ್ಲದೆ ಸುಮಾರು ಎರಡು ಕಿಲೋಮೀಟರ್ ದೂರಕ್ಕೆ ಆಕೆಯ ಹಾಡುಗಾರಿಕೆಯನ್ನು ಕೇಳಬಹುದಿತ್ತು. ಎತ್ತರದ ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ ಆಕೆ ಹಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಹಾಡುಹೇಳುತ್ತಾ ನೃತ್ಯ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅವಳ ಹಾವಭಾವ ನೋಡುವುದಕ್ಕೆ ಎರಡು ಕಣ್ಣು ಸಾಲದು ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಇವಳ ಅಭಿನಯಕ್ಕೆ ಮೆಚ್ಚಿ ಕೌಜಲಗಿ ಬಿ.ಜಿ. ದೇಸಾಯಿಯವರು ಬಹುಮಾನವಾಗಿ ಹೊಲವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ"[೩೮].

ಹನುಮಂತ ದೇವರ ಗುಡಿಯ ಪೂಜಾರಿ ರಾಮಪ್ಪ ನಿಂಗಮ್ಮನನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ ನನಗೆ ೧೫ ವರ್ಷ ವಯಸ್ಸಾಗಿತ್ತು. ಪಾರಿಜಾತ ಆಟ ಅಂದರೆ ಆಟ ದೊರೆಸಾನಿ ಪಾತ್ರ, ಕೊರವಂಜಿ ಪಾತ್ರ, ಸತ್ಯಭಾಮ ಪಾತ್ರಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ನಿಂಗಮ್ಮ ರಂಗ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡುವಾಗ ಕುಣಿಯುತ್ತ ಬರುತ್ತಿದ್ದಳು. ಹಾರ್ಮೋನಿಯಂ ಮಾಸ್ಟರ್ ತಬಲ ಮಾಸ್ಟರಗೆ ಕೈ ಸನ್ನೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಲೆ ನಾಟ್ಯ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಆಟದಲ್ಲಿ ತುಂಬಾ ಶ್ರದ್ಧೆವುಳ್ಳವಳಾಗಿದ್ದಳು. ಕೌಜಲಗಿ ನಿಂಗಮ್ಮ ಆಟ ಆಡುವಾಗ ತಲೆ ಮೇಲೆ ದೀಪಸ್ತಂಭವನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ನೃತ್ಯ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ನಿಂಗಮ್ಮನನ್ನು ನೋಡಿದ ಜನ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ"[೩೯]. ಆಕೆ ನೃತ್ಯ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆ ದೀಪದ ಕಂಬವು ಜಾರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವಂತೆ ಹಾಗೆ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಮೂರು ದಿನ ನೃತ್ಯ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ನಿಂಗಮ್ಮನ ಅಭಿನಯಕ್ಕೆ ಅಪಾರ ಗೌರವ ಇದೆ. ನಿಂಗಮ್ಮ ಆಟಕ್ಕಾಗಿ ಬೇರೆ ಊರುಗಳಿಗೆ ಹೋದಾಗ ಮೇಳ ಭಜಂತ್ರಿ ಜೊತೆ ಸ್ವಾಗತ ಮಾಡಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರಂತೆ ನಿಂಗಮ್ಮ ಕುದುರೆ ಮೇಲೆ ಆಟಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದಳಂತೆ.

ನಿಂಗಮ್ಮ ಮೂರು ದಿನ ನಾಟಕ ಮಾಡಿದರೂ ಬೇಜಾರು ಆಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಜನರು ಕಿಕ್ಕಿರಿದು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಶ್ರದ್ಧಾಭಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಆಸಕ್ತಿಯಿಂದ ಜನ ನಾಟಕ ನೋಡುವುದರಲ್ಲಿ ತಲ್ಲೀನರಾಗು ತ್ತಿದ್ದರು. ಅವಳು ಅತ್ಯಂತ ಸುಂದರಿ ಸ್ತ್ರೀ ಆಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದರೂ ಅವಳು ಸತ್ಯಭಾಮ, ಕೊರವಂಜಿ ಪಾತ್ರ ಧರಿಸಿಕೊಂಡಳೆಂದರೆ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ದೇವರ ಕನ್ನೆಯ ಹಾಗೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತಿದ್ದಳು. ನಿಂಗಮ್ಮನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳು ಹೊರಗಡೆ ಬರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ನಿಂಗಮ್ಮ ರಂಗಭೂಮಿಗೆ ಬಂದ ನಂತರ ಅವಳನ್ನು ನೋಡುವುದು ಒಂದು ಭಾಗ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಅಂತಹದರಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳು ಮನೆ ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಗಡೆ ಇವಳನ್ನು ನೋಡುವುದಕ್ಕೆ ಬಂದರು.

ಕೌಜಲಗಿ ನಿಂಗಮ್ಮ ಕಲಾತಪಸ್ವಿಯಾಗಿದ್ದು. ನಿಂಗಮ್ಮ ತನ್ನ ಜೀವನವನ್ನು ಪಾರಿಜಾತದ ರಂಗಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ಕಳೆದಳು. ನಿಂಗಮ್ಮ ಸುಮಾರು ೧೨ ವರ್ಷದಿಂದ ೮೫ರ ಇಳಿವಯಸ್ಸಿನವರೆಗೆ ಕಲಾಸೇವೆ ಮಾಡಿದಳು. ಕನ್ನಡ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಹಿರಿಯ ಕಲಾವಿದೆಯಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ನಿಂಗಮ್ಮ ಪಾರಿಜಾತ ಆಟಕ್ಕೆ ಜೀವಕಳೆ ತುಂಬಿದವಳು. "ನಿಂಗಮ್ಮ ಸತ್ಯಭಾಮೆಯ ಪಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಆಕೆಯ ಅಪೂರ್ವ ಅಭಿನಯವನ್ನು ನೋಡಿದ ವಿಷ್ಣು ಭಕ್ತರು ಆಕೆಗೆ ಅಡ್ಡ ಬೀಳುತ್ತಿದ್ದರಂತೆ"[೪೦].

೩.೧.೭. ನಾಟಕ ಕಂಪನಿಯ ಯಜಮಾನಿಯಾಗಿ ಕೌಜಲಗಿ ನಿಂಗಮ್ಮ

ಕೌಜಲಗಿ ನಿಂಗಮ್ಮ ಕುಲಗೋಡು ತಮ್ಮಣ್ಣನ ಗರಡಿಯಲ್ಲಿ ತಯಾರಾದವಳು. ನುರಿತ ನಟಿಯಾಗಿದ್ದಳು. ಅವಳಿಗೆ ಪಾರಿಜಾತದ ಕಥೆಗೆ, ಸಂಗೀತ ಹಾಗೂ ಸ್ಪಷ್ಟ ಆಕಾರ ಕೊಡುವ ಸಂಭಾಷಣೆಯನ್ನು ಬರೆಸಿದಳು. ಪಾತ್ರಗಳ ಸನ್ನಿವೇಶಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಜೋಡಣೆ ಮಾಡಿದಳು. ಸ್ವತಃ ಆಟದ ಕಂಪನಿಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿದಳು. ಪುರುಷ ಪ್ರಧಾನ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಸ್ತ್ರೀ ಒಂದು ಕಂಪನಿಯನ್ನು ಕಟ್ಟುವುದೆಂದರೆ ಸಾಮಾನ್ಯ ಸಂಗತಿಯಲ್ಲ, ಅದೊಂದು ದೊಡ್ಡ ಸಾಹಸವೇ ಸರಿ. ನಿಂಗಮ್ಮ ಕಂಪನಿಯನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ತಾನೇ ವಹಿಸಿಕೊಂಡಳು. ದಿನಕ್ಕೊಂದು ಊರೂರುಗಳನ್ನು ಅಲೆಯುತ್ತಾ ಹೊಸ ಹೊಸ ಜನಗಳ ಮಧ್ಯೆ ಬದುಕುವುದು ತುಂಬಾ ಕಷ್ಟದ ಕೆಲಸ. ಇವುಗಳಿಗೆ ತಲೆಕೊಡದೆ ಧೈರ್ಯದಿಂದ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಎದುರಿಸಿ ನಿಂಗಮ್ಮ ಮುನ್ನುಗ್ಗಿ ನಡೆದಳು.

ನಿಂಗಮ್ಮ ಪಾರಿಜಾತ ಆಟ ಆಡುವುದಕ್ಕೆ ಹತ್ತು ಹಲವಾರು ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಹಾಕಿ ಕೊಂಡಿದ್ದಳು. ಜಾತ್ರೆ, ಉತ್ಸವ, ಓಕುಳಿ, ಹಬ್ಬ, ಹುಣ್ಣಿಮೆ ಹೀಗೆ ವಿಶೇಷ ದಿನಗಳಂದು ಆಟಗಳನ್ನು ಆಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಯಾವುದೇ ಊರಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಜಾತ್ರೆ, ಓಕುಳಿ ಇದೆ ಎಂದರೆ ನಿಂಗಮ್ಮಳ ಪಾರಿಜಾತದ ಪ್ರದರ್ಶನ ಇರುತ್ತಿತ್ತು. ಇದರಿಂದ ನಿಂಗಮ್ಮನ ಕಂಪನಿಯೂ ಬೆಳೆದು ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆ ಪಾರಿಜಾತ ನಾಟಕವೂ ಜನಪ್ರಿಯವಾಗಲೂ ಕಾರಣವಾಯಿತು.

ನಿಂಗಮ್ಮ ಕಂಪನಿಯ ಮಾಲಿಕಳು ಮಾತ್ರ ಆಗಿರದೆ ಒಬ್ಬ ಅಪೂರ್ವ ಕಲಾವಿದೆಯಾಗಿದ್ದಳು. ಅವಳು ಕಲಾವಿದರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಳು. ಹೀಗೆ ಇವಳ ಸಮಕಾಲೀನ ನಾಟಕ ಕಂಪನಿಗಳಲ್ಲಿ ಇವಳ ಕಂಪನಿಯಲ್ಲಿರುವಂತೆ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಕಲಾವಿದರು ಇರಲಿಲ್ಲ.

ನಿಂಗಮ್ಮ ಕಲಾವಿದರನ್ನು ತನ್ನ ಕಡೆ ಸೆಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಳು ಹಾಗೂ ನಿಂಗವ್ವ ತುಂಬಾ ತಿಳುವಳಿಕೆಯುಳ್ಳವಳಾಗಿದ್ದಳು. ಕಲಾವಿದರು ಕಂಪನಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗದಂತೆ ಕರಾರು ಸಹ ಮಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಳು. ಕಂಪನಿಯ ಶ್ರೇಯಸ್ಸಿಗಾಗಿ ಒಳ್ಳೆಯ ಕಲಾವಿದರನ್ನು ತಂದು ತಯಾರು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಶಿವಗುರಿ, ಬರಗಿ ರಾಚಯ್ಯ ಇವಳ ಕಂಪನಿಯಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಪರಿಣಿತಿ ಪಡೆದು ಕೊಂಡರು. ನಿಂಗಮ್ಮ ಕಲಾವಿದರನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತಿದ್ದಳು ಮತ್ತು ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು ಬಂದು ಅವರನ್ನು ರೂಪಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು.

"ಶಿವಗುರಿಯನ್ನು ಕಂಪನಿಗೆ ಕರೆತಂದದ್ದು, ನರಸಾಪುರದ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಗೊಡಚಿ ಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಕೌಜಲಗಿ ನಿಂಗಮ್ಮ ಪಾರಿಜಾತ ಕಲಾಪ್ರದರ್ಶನ ನೀಡಿ ನಿಂಗಮ್ಮನ ಕಲಾತಂಡ ಮರುದಿನ ರಾಯದುರ್ಗಕ್ಕೆ ಹೊರಟಿತು. ನರಸಾಪುರಕ್ಕೆ ಸಮೀಪದ ಊರಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಶಿವಗುರಿಯೂ ಎಂದನಂತೆ ಪಾರಿಜಾತ ನೋಡಿ ಮರುದಿನ ತನ್ನ ಆಕಳು, ದನ, ಕುರಿಗಳನ್ನು ಮೇಯಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ ಪಾರಿಜಾತದ

ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಹಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವಳ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿನ ಗಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ನಿಂಗಮ್ಮ ಕೇಳಿಸಿಕೊಂಡು ಅವನ ಹಾಡುಗಾರಿಕೆಗೆ ನಿಂಗವ್ವನ ಮನಸ್ಸು ಸೆಳೆಯಿತು. ಶಿವಗುರಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ನೀನು ನಮ್ಮ ಕಂಪನಿಗೆ ಬರುತ್ತೀಯಾ ಎಂದು ಕೇಳಿ ಅವರ ತಂದೆ ತಾಯಿಯರ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಪಡೆದು ಕೊಂಡು ಬಂದಳು"[೩೧]. ಒಬ್ಬ ಕಲಾವಿದ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಕಲಾವಿದರನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ಅವರಿಗೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ವಹಿಸುವುದು, ಗುರುತಿಸುವುದು ಕಲಾವಿದರ ದೊಡ್ಡ ಗುಣವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಆ ದೊಡ್ಡ ಗುಣ ಕೌಜಲಗಿ ನಿಂಗಮ್ಮನ ಹತ್ತಿರ ಇತ್ತು ಹೀಗಾಗಿ ಒಳ್ಳೆಯ ಕಲಾವಿದರು ಇವಳ ಕಂಪನಿಗೆ ಬಂದು ಸೇರುತ್ತಿದ್ದರು.

ನಿಂಗಮ್ಮ ಸ್ವಂತ ಕಂಪನಿಯನ್ನು ಯಾವಾಗ ಕಟ್ಟಿದಳೆಂದು ಖಚಿತವಾಗಿ ಹೇಳುವುದು ಕಷ್ಟ. "ಕುಲಗೋಡ ತಮ್ಮಣ್ಣನ ಮರಣದ ನಂತರ ಆತನ ಮೇಳದಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖರಾದ ಹುಕ್ಕೇರಿ ಸಿದ್ದರಾಮಪ್ಪ ತನ್ನದೇ ಆದ ಪಾರಿಜಾತ ಮೇಳವನ್ನು ಕಟ್ಟಿದನು. ಕೌಜಲಗಿ ನಿಂಗಮ್ಮ ಉಳಿದ ಕೆಲವು ನಟರೊಂದಿಗೆ ಮೂಲಮೇಳವನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಳು. ಸಿದ್ದರಾಮಪ್ಪನ ಮೇಳದಲ್ಲಿ ಬಹುಕುಂದ್ರಿ ಬಸಪ್ಪ ಇಬ್ಬರೂ ಒಂದೇ ಮೇಳದಲ್ಲಿದ್ದು ಪಾರಿಜಾತ ಆಟದ ಕೀರ್ತಿ ಯನ್ನು ನಾಡಿನ ತುಂಬಾ ಹಬ್ಬಿಸಿದರು"[೩೨].

ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ನಿಂಗಮ್ಮನ ಕಂಪನಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ನಟರು 'ಸರ್ವ ಶ್ರೀ ಸಿದ್ದರಾಮಪ್ಪ, ಹುಕ್ಕೇರಿ ಬಸಪ್ಪ, ಬುಡಕುಂದ್ರ ಗುಂಡಪ್ಪ, ಕಲಾಗವಿ ರಾಮಣ್ಣ, ಬಾಗೇವಾಡಿ ರಾಜೆಸಾಹೇಬ, ಮಹಾಲಿಂಗಪುರ ರಾಮಜ್ಜ, ನಣದಿ ಅಪ್ಪಾಲಾಲ, ಬರಗಿ ರಾಚಯ್ಯಸ್ವಾಮಿ, ಶಿವುಗುರು ನರಸಾಪುರ, ಶಂಕರಯ್ಯಸ್ವಾಮಿ ಅಂಬಲಜೇರಿ, ರಾಮಣ್ಣ ಕಪ್ಪಟಕೋಟ್ರ, ರಾಮಣ್ಣ ಹಿಡಿತದಲ್ಲಿ ರುದ್ರಯ್ಯ ಸ್ವಾಮಿ ಸತ್ತಿಗೇರಿ, ಶಂಕರಪ್ಪ ದಾಮಗಿ ಮೊದಲಾದ ಹಿರಿಯ ಕಲಾವಿದರು ನಿಂಗಮ್ಮನವರ ಗರಡಿಯಲ್ಲಿ ಉಳಿದರು. ಸರ್ವಶ್ರೀ ನಿಂಗಪ್ಪ ಮಹಾದೇವಪ್ಪ ಕೌಜಲಗಿ, ಯಲಪ್ಪ ಪೂಜಾರಿ ಮಹಾದೇವಪ್ಪ ಚಂದ್ರಪ್ಪ ರಾಮಣ್ಣ ಅಲಗೂರು ಗಾಳೆಪ್ಪ ತೊಂಡಿ ಕಟ್ಟಿ ಚಂದಾಸಾಬ್, ಅಲಗೂರು ಶಂಕ್ರಪ್ಪ ಹಿಡಿತದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮತಿ ರೇಣುಕಾ ಮಾಲಾಪುರ ಮೊದಲಾದವರು"[೩೩]. ನಿಂಗಮ್ಮ ಸ್ವಂತ ಕಂಪನಿಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ರಂಗಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಆಗಾಧ ಸಾಧನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದಾಳೆ. ಪಾರಿಜಾತ ಉನ್ನತ ಶಿಖರಕ್ಕೆ ಮುಟ್ಟಲು ಬಹುಪಾಲು ಕೌಜಲಗಿ ನಿಂಗಮ್ಮನೆ ಕಾರಣ. ನಿಂಗಮ್ಮ ಒಬ್ಬ ಕಲಾವಿದೆಯಾಗಿ ಹಲವಾರು ಕಲಾವಿದರಿಗೆ ದಾರಿದೀಪವಾಗಿದ್ದಾಳೆ.

೩.೩.೨ ಕಲಾವಿದೆ ಶ್ರೀಮತಿ ಸಣ್ಣ ತಿಪ್ಪಮ್ಮ

ಕಲಾವಿದೆಯಾದ ದಿ. ತಿಪ್ಪಮ್ಮ ಬಯಲಾಟ ಮತ್ತು ರಂಗಭೂಮಿಯ ಹಿರಿಯ ಕಲಾವಿದೆ. ಸುಮಾರು ನೂರೈವತ್ತು ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಪಾತ್ರವಹಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಪೌರಾಣಿಕ ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಸಹ ಸುಮಾರು ೨೦-೩೫ ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ಈಕೆ ರಂಗನಟಿಯಾಗಿ ನಟಿಸಿದ್ದಾಳೆ. ಅಲೆಮಾರಿ ಸಮುದಾಯದ ಡೊಂಬರ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಸಣ್ಣ ತಿಪ್ಪಮ್ಮ ಸ್ವತಂತ್ರಪೂರ್ವ ಸುಮಾರು ೧೯೩೫ ರಂದು ಕೂಡ್ಲಿಗಿಯಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದರು. ತಂದೆ ಪರಸಪ್ಪ ತಾಯಿ ನಾಗಮ್ಮ

ಇವರ ಮಗಳು ಸಣ್ಣ ತಿಪ್ಪಮ್ಮ. ಇವಳ ಅಕ್ಕ ದೊಡ್ಡ ತಿಪ್ಪಮ್ಮ, ಒಬ್ಬ ಅಣ್ಣ ಮತ್ತು ಒಬ್ಬಳು ತಂಗಿ ಆಕೆಯದು ತುಂಬಿದ ಕುಟುಂಬವಾಗಿತ್ತು. ಈ ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದ ಸಣ್ಣ ತಿಪ್ಪಮ್ಮ ತುಂಬಾ ಬುದ್ಧಿವಂತೆ. ಈಕೆಯ ಮನೆಯ ಆರ್ಥಿಕ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ತುಂಬಾ ಗಂಭೀರವಾಗಿತ್ತು. ಹೊಲ ಇರಲಿಲ್ಲ, ಒಂದು ಪುಟ್ಟ ಗುಡಿಸಲು ಮಾತ್ರ ಇತ್ತು. ತಂದೆಗೆ ತಿಳುವಳಿಕೆ ಕಡಿಮೆ ಅರೆ ಹುಚ್ಚನಂತಿದ್ದನು. ತಾಯಿ ನಾಗಮ್ಮನೇ ಕುಟುಂಬದ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಳು. ನಾಗಮ್ಮ ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡು ಇಸ್ತ್ರಿ ಎಲೆಯಿಂದ ಊಟದ ಎಲೆ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಇದೇ ಅವರ ವೃತ್ತಿಯಾಗಿತ್ತು. ಇಸ್ತ್ರಿ ಎಲೆ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿ ಅಂಗಡಿಗಳಿಗೆ ಮಾರಾಟ ಮಾಡಿ ಬಂದ ಹಣದಿಂದ ಜೀವನ ಸಾಗಿಸಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಇಸ್ತ್ರಿ ಎಲೆಯ ಬೆಲೆ ತುಂಬಾ ಕಡಿಮೆ. ಒಂದು ನೂರು ಎಲೆ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದರೆ ಇಂತಿಷ್ಟು ಹಣ ಎಂದು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ಹಣ ಒಬ್ಬನ ಕೂಲಿಗಿಂತ ಕಡಿಮೆ ಇರುತ್ತಿತು. ಊಟಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಬಟ್ಟೆಗೆ ಈ ಹಣ ಸಾಲುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ನಾಗಮ್ಮನ ತಂಗಿ ಹುಲಿಗೆಮ್ಮ ಸ್ವಲ್ಪ ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಹಾಗೆಯೆ ಇವಳಿಂದ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಳು. ಹುಲಿಗೆಮ್ಮ ದೇವದಾಸಿಯಾಗಿದ್ದು ತರಕಾರಿ ವ್ಯಾಪಾರ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ದಿನಾಲು ನಾಗಮ್ಮಳಿಗೆ ಮಾರಲು ತರಕಾರಿ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅದನ್ನು ನಾಗಮ್ಮ ಊರಲೆಲ್ಲಾ ತಿರುಗುತ್ತಾ ಮನೆ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ತರಕಾರಿ ಮಾರಾಟ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಕೂಡ್ಲಿಗಿಯಲ್ಲಿ ಆಗ ಬದುಕಿದ್ದ ಕಲಾವಿದೆ ದೊಡ್ಡ ಚೌಡಮ್ಮ ಬೇಡರ ಸಮುದಾಯದವಳು ಈಕೆ ಬಯಲಾಟದ ರಂಗನಟಿ ಯಾಗಿದ್ದಳು. ಇವಳು ಪ್ರತಿದಿನ ಸಂಗೀತ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ನಾಗಮ್ಮ ತರಕಾರಿ ಮಾರಾಟ ಮಾಡುವಾಗ ಚೌಡಮ್ಮನ ಮನೆಗೆ ಹೋದಳು. ಚೌಡಮ್ಮನ ಸಂಗೀತ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ತನ್ನ ಮಗಳಿಗೆ ಸಂಗೀತ ಕಲಿಸಬೇಕೆಂದು ಚೌಡಮ್ಮನನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಂಡಳು. ಅದಕ್ಕೆ ಅವಳು ಒಪ್ಪಿ ಕಲಿಸುತ್ತೇನೆಂದು ಹೇಳಿದಳು. ಸಣ್ಣ ತಿಪ್ಪಮ್ಮ ಕಷ್ಟದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಎರಡರಿಂದ ಮೂರನೆಯ ತರಗತಿಯವರೆಗೆ ಓದಿದ್ದಳು. ತನ್ನ ಹೆಸರನ್ನು ಮಾತ್ರ ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದಳು. ಇವಳಿಗೆ ಸಂಗೀತವೆಂದರೆ ಬಹಳ ಇಷ್ಟ. ಇವಳನ್ನು ಚೌಡಮ್ಮನ ಹತ್ತಿರ ಸಂಗೀತ ಕಲಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಬಿಟ್ಟಳು. ಚೌಡಮ್ಮ ಸಣ್ಣ ತಿಪ್ಪಮ್ಮಳಿಗೆ ಸಂಗೀತ ಮತ್ತು ಅಭಿನಯ ಕಲೆಯನ್ನು ಸಹ ಹೇಳಿಕೊಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಜೊತೆಗೆ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಅಭಿನಯಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಳು. ಜೊತೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಸಂಗೀತ ಮತ್ತು ಅಭಿನಯ ಕಲೆ ಕಲಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಚಿಕ್ಕ ಚಿಕ್ಕ ಪಾತ್ರಗಳ ಅವಕಾಶ ದೊರೆತವು. ಈ ಅವಕಾಶಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಂಡು ಸಣ್ಣ ತಿಪ್ಪಮ್ಮ ದೊಡ್ಡ ಕಲಾವಿದೆಯಾದಳು. ಹಲವಾರು ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯ ಪಾತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಳು.

ಕ್ರ.ಸಂ.	ನಾಟಕದ ಹೆಸರು	ಅಭಿನಯಿಸಿದ ಪಾತ್ರ
೧.	ರಕ್ತರಾತ್ರಿ	ದ್ರೌಪದಿ
೨.	ಗಿರಿಜಾ ಕಲ್ಯಾಣ	ರತಿ

೩.	ಬಾಬ್ರುವಾಹನ	ಚಿತ್ರಾಂಗದೆ
೪.	ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣಾರ್ಜುನಯುದ್ಧ	ದ್ರೌಪದಿ
೫.	ರಾಮಾಂಜನಯ್ಯಯುದ್ಧ	ಸೀತೆ
೬.	ರಾಮಾಯಣ	ಸೀತೆ
೭.	ಸತಿ ಸುಮತಿ	ಸುಮತಿ
೮.	ಗೆಜ್ಜೆಪೂಜೆ	ನಾಯಕಿ
೯.	ಭೀಮ ದುರ್ಯೋಧನ ಕಾಳಗ	ಗಾಂಧಾರಿ ಅಥವಾ ಕುಂತಿ
೧೦.	ಸಂಗ್ಯಾಬಾಳ್ಯ	ನಾಯಕಿ
೧೧.	ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಪಾರಿಜಾತ	ರುಕ್ಮಿಣಿ, ಸತ್ಯಭಾಮೆ
೧೨.	ಹೇಮರೆಡ್ಡಿ ಮಲ್ಲಮ್ಮ	ಹೇಮರೆಡ್ಡಿ ಮಲ್ಲಮ್ಮ
೧೩.	ಲವಕುಶರ ವಿಜಯ	ಸೀತೆ

ಹಾಗೂ ಹಲವು ಸಾಮಾಜಿಕ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ವಿಭಿನ್ನ ಪಾತ್ರಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಇವರು ಹೆಚ್ಚು ಹಿರಿಯ ಪಾತ್ರಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ತುಂಬಾ ಚಿಕ್ಕ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ರಂಗಭೂಮಿಗೆ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿರುವುದರಿಂದ ತುಂಬಾ ಅನುಭವ ಪಡೆದುಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಇವರು ಎಂದೂ ಹಾಸ್ಯಪಾತ್ರ ಮಾಡಿಲ್ಲ. ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಅಭಿನಯಿಸುವಾಗ ಮೈಕಿನ ಸಹಾಯವಿಲ್ಲದೆ ದೊಡ್ಡ ಧ್ವನಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಡು ಗಳನ್ನು ಹಾಡುತ್ತಿದ್ದರು ಎಂದು ಕೇಳಿದವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ತಿಪ್ಪಮ್ಮ ರಂಗಭೂಮಿಗೆ ಬರುವುದು ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಮನೆಯ ಆರ್ಥಿಕ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಒಂದು ಕಾರಣವಾದರೆ, ಮತ್ತೊಂದು ಕಾರಣ ಡೊಂಬರ ಸಮುದಾಯದ ಮಹಿಳೆಯರು ಜನಪದ ಸಂಗೀತ, ನೃತ್ಯ ಮತ್ತು ಕಲಾಪ್ರದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಪರಿಣಿತಿ ಹೊಂದಿದವರಾಗಿದ್ದರು.

ಈ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಮೈಗೂಡಿಸಿಕೊಂಡ ಸಣ್ಣ ತಿಪ್ಪಮ್ಮ ರಂಗಭೂಮಿಗೆ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿದಳು. ಸ್ವಾತಂತ್ರ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ರಂಗಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಭಾಗವಹಿಸಿರುವುದು ತುಂಬಾ ಕಡಿಮೆ. ಆದರಲ್ಲೂ ರಂಗಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀ ಪಾತ್ರ ಸ್ತ್ರೀಯರೆ ವಹಿಸುವುದು ಅವಶ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ರಂಗಭೂಮಿ ಯಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರ ರಂಗಪ್ರವೇಶ ಅತ್ಯಗತ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಇಂತಹ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕೆಳಜಾತಿಯ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಈ ಒಂದು ಅವಕಾಶ ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಂಡು ರಂಗಭೂಮಿಗೆ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿದರು.

ತಿಪ್ಪಮ್ಮ ರಂಗಭೂಮಿಗೆ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿದ್ದು ೧೨ನೆಯ ಚಿಕ್ಕ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೆ ರಂಗಭೂಮಿಗೆ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿದಳು. ಚಿಕ್ಕ ಪುಟ್ಟ ಸುಮಾರು ೧೦೦-೧೫೦ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಅಭಿನಯಿಸಿದ್ದಾಳೆ. ಕೆಲವು ನಾಟಕ ಕಂಪನಿಗಳಲ್ಲೂ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದ್ದಾಳೆ. ಕಂಪನಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಆಟಕ್ಕೆ ೪೦.೦೦ ರೂ.ಗಳು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರಂತೆ. ಒಂದೊಂದು ಸಲ ನಾಟಕ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪ್ರದರ್ಶನ ನೀಡಿಲ್ಲವೆಂದು ೨೫ ಅಥವಾ ೩೦ ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರಂತೆ. ತಿಪ್ಪಮ್ಮ ಚಿಕ್ಕ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ರಂಗ

ಭೂಮಿಗೆ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ ಇವಳಿಗೆ ಮದುವೆಯಾಗಲಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಕಲಾವಿದೆಯನ್ನು ಸಮಾಜ ಕೀಳು ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನೋಡುತಿತ್ತು. ಹಾಗಾಗಿ ತಿಪ್ಪಮ್ಮ ಮದುವೆ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆಯೇ ಇವರ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಮ್ಮ ದೇವರ ಆರಾಧನೆ ಹೆಚ್ಚು. ಎಲ್ಲಮ್ಮ ದೇವರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಅರ್ಪಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅಂದರೆ ಮುತ್ತುಕಟ್ಟುವುದು ಅದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣತಿಪ್ಪಮ್ಮಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಇವಳ ಅಕ್ಕಳಿಗೆ ಕೂಡಿಸಿ ಮುತ್ತು ಕಟ್ಟಿಸಿದರು(ಮುತ್ತುಕಟ್ಟಿಸುವುದು ಎಂದರೆ ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿಗೆ ಹೆಣ್ಣನ್ನು ನಿಯುಕ್ತಿಗೊಳಿಸುವ ಆಚರಣೆ). ಸಣ್ಣತಿಪ್ಪಮ್ಮಳು ಮೇಲ್ಜಾತಿಯ ಪುರುಷನನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದಳು. ಇವಳಿಗೆ ಮಕ್ಕಳಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅಕ್ಕನ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಸಾಕಿದಳು.

ತಿಪ್ಪಮ್ಮ ಕಲಾವಿದೆಯ ಬದುಕಿಗೆ ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ಅರ್ಪಿಸಿಕೊಂಡ ನಂತರ ಕಲಾವಿದೆಯಾಗಿ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರೆಯಲು ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರವೇನು ಸಿಕ್ಕಿತು. ಇದನ್ನೆ ಸದುಪಯೋಗ ಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ಕಲಾರಂಗದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಅವಲಂಬಿತ ಕುಟುಂಬವನ್ನು ಸಾಕಿ ಸಲುವುದರ ಹೊಣೆ ಹೊತ್ತಳು. ಕಲಾವಿದೆಯಾಗಿ ಬೆಳೆದರೂ ಸಾಮಾಜಿಕ ಅವಮಾನಗಳು ಈಕೆಗೆ ತಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ದೇವದಾಸಿಯರಾದ ಇವರು ಒಬ್ಬ ಸಂಗಾತಿಗೆ ನಿಷ್ಠರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಗಂಡಸರ ನಿಷ್ಠೆ ಇಬ್ಬರು ಮೂವರಲ್ಲಿ ಹಂಚಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಪಾಲಿಗೆ ಬಂದದ್ದೆ ಪಂಚಾಮೃತ ಸಿಕ್ಕಷ್ಟೆ ಸುಖವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಬೇಕು. ಗಂಡನಿಂದ ತಾಳಿ ಕಟ್ಟಿಸಿಕೊಂಡವರು ಮರೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಗಾದರೂ ಇರಲಿ, ಸಮಾಜದ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಅವಳು ಧರ್ಮಪತ್ನಿ ದೇವದಾಸಿಯರಿಗೆ ಇತ್ತೀಚಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ವೇಶ್ಯೆಯ ಪಟ್ಟಿ ಕಟ್ಟುತ್ತಾರೆ.

ಕಲಾವಿದೆಯರ ಜೀವನ ಹೂವಿನ ಹಾಸಿಗೆ ಆಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಪ್ರತಿದಿನ ಹೊಸತನದ ಅನುಭವ. ಆದರೆ ಕಲಾವಿದರು ಒಂದು ಊರಿನಿಂದ ಮತ್ತೊಂದು ಊರಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕು, ಅಲ್ಲಿ ಇರುವ ಜನಗಳಿಗೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡು ಅವರಂತೆ ಕೇಳಬೇಕು. ಕೆಲವೊಂದು ಸಲ ಆಟವಾದ ನಂತರ ಅವರನ್ನು ಮರೆತು ಬಿಡುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಆಟ ಆದಮೇಲೆ ಕಲಾವಿದರಿಗೆ ಹಣಕೊಟ್ಟು ಕಳುಹಿಸಬೇಕು. ನಾಟಕ ಮುಗಿದ ನಂತರ ಅವರು ಎಷ್ಟು ಕೊಡುತ್ತಾರೋ ಅಷ್ಟು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬರುವುದು ಅವರಿಗೆ ಅನಿವಾರ್ಯ. ಅವರು ಕೊಟ್ಟಷ್ಟನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಸಣ್ಣ ತಿಪ್ಪಮ್ಮ ಬಳ್ಳಾರಿ, ರಾಯಚೂರು, ಕೊಪ್ಪಳ, ದಾವಣಗೆರೆ, ಚಿತ್ರದುರ್ಗ, ಅನಂತಪುರ, ಆದೋನಿ, ಗುಂಟೂರು, ಕಡಪ, ನೆಲ್ಲೂರು ಸುತ್ತಮುತ್ತ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಅಭಿನಯ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ತಿಪ್ಪಮ್ಮ ಹಾಸ್ಯ ಪಾತ್ರಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದು ತುಂಬಾ ಕಡಿಮೆ. ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಹಿರಿಯ ಪಾತ್ರಗಳನ್ನೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ತಿಪ್ಪಮ್ಮಳಿಗೆ ಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲದ ಕಾರಣ ಅಕ್ಕನ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಸಾಕಿದಳು. ಅಣ್ಣನನ್ನು ಪೋಲಿಸ್ ಇಲಾಖೆ ಯಲ್ಲಿ ಸೇರುವಂತೆ ಮಾಡಿದಳು. ಹಾಗೆಯೆ ತಂಗಿಯನ್ನು ಸಂಡೂರಿಗೆ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಳು. ತನ್ನ ಆಸ್ತಿಯನ್ನು ಅಕ್ಕನ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಳು. ಇಂಜಿನಿಯರಿಂಗ್ ಓದುವುದಕ್ಕೂ ಸಹಾಯ ಮಾಡಿದಳು.

ತಿಪ್ಪಮ್ಮಳಿಗೆ ಅನೇಕ ಪುರಸ್ಕಾರಗಳು ದೊರೆತಿವೆ. ಇವರಿಗೆ ಕಲಾವಿದೆ ಎಂದು ಗುರುತಿಸಿ ಕಲಾವಿದರ ವೇತನ ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಕುಡಿತದ ಚಟಕ್ಕೆ ಬಲಿಯಾಗಿ ಸುಮಾರು ೬೫ ವರ್ಷವಾಗಿತ್ತು. ೨೦೦೦ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಇವರ ಕುಟುಂಬದವರು ಇವಳ ಬಗ್ಗೆ ತುಂಬಾ ಹೆಮ್ಮೆ ಪಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಮುಂದೆ ಇಂತಹ ಕಲಾವಿದೆಯನ್ನು ನೋಡುವುದಕ್ಕೆ ಅಸಾಧ್ಯ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಈಕೆ ರಂಗಗೀತೆಗಳನ್ನು ಸುಶ್ರಾವ್ಯವಾಗಿ ಹಾಡುತ್ತಿದ್ದಳಂತೆ, ಪ್ರತಿದಿನ ಸಂಗೀತ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳಂತೆ, ಕಲೆಗೆ ತನ್ನನ್ನೇ ಅರ್ಪಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಳು ಎಂದು ಅವಳ ಜೊತೆಯ ಒಡನಾಡಿಗಳು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಡುತ್ತಾರೆ. ಎಷ್ಟೋ ಸಲ ನಾಟಕ ಮಾಡುವಾಗ ಸಂಗೀತ ಮಾಸ್ಟರ್ ತಪ್ಪು ಹೇಳಿದಾಗ, ಮಾಸ್ಟರ್ ಜೊತೆ ಜಗಳ ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅಭಿನಯವನ್ನು ತುಂಬಾ ನಿಷ್ಠೆಯಿಂದ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಯಾವ ನಾಟಕದ ಭಾಗವನ್ನು ಕೇಳಿದರೂ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಳಂತೆ ಮತ್ತೆ ಇವರ ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ರಂಗಭೂಮಿಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಕಾರಣ ಅದು ರಂಗನಟಿಯರನ್ನು ಸಮಾಜ ನಡೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ರೀತಿ. ಮೊದಲೆ ಕೆಳಜಾತಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ಅನೇಕ ಅವಮಾನಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿದ ಕಲಾವಿದೆಯರು ರಂಗನಟಿಯರಾಗಿ ಅದೇ ಬಗೆಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ಹಿಂಸೆಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಹೊಟ್ಟೆಪಾಡಿನ ಬದುಕೆ ದುಸ್ತರವಾಗಿ ಅಸಹಾಯಕತೆಯಿಂದ ತೊಳಲಾಡುವ ಈ ನಟಿಯರು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಅವಮಾನಗಳ ವಿಚಿತ್ರ ಸುಳಿಯಲ್ಲಿ ನಲುಗಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಯಾವೊಬ್ಬ ರಂಗನಟಿಯೂ ತನ್ನ ಮಗಳನ್ನು ರಂಗನಟಿಯಾಗುವಂತೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿಲ್ಲ.

೩.೩.೩ ಶ್ರೀಮತಿ ಗೌರಮ್ಮ

ಯಾವುದೇ ಒಂದು ಸಮುದಾಯ ಮತ್ತು ದೇಶ ಮುಂದುವರಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಹಾಗೂ ಹಿಂದುಳಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಆರ್ಥಿಕ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯೇ ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಅದೆ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ಥಿತಿಯೆ ಮುಖ್ಯ ಪಾತ್ರವಹಿಸುತ್ತದೆ. ಕೆಳಜಾತಿಯ ಮಹಿಳೆಯರು ರಂಗನಟಿಯಾಗಿ ರೂಪುಗೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಅವರ ಸಮುದಾಯದ ಜೈವಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆ ಕಾರಣವಾದಂತೆ ಅವರ ಸಾಮಾಜಿಕ, ಆರ್ಥಿಕ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳೂ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿರುತ್ತವೆ.

ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕೂಡ್ಲಿಗಿ ತಾಲೂಕಿನ ಡೊಂಬರ ಸಮುದಾಯದ ಮಹಿಳೆಯಾದ ಶ್ರೀಮತಿ ಗೌರಮ್ಮ ಬಯಲಾಟ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಕಲಾವಿದೆ. ಆರ್ಥಿಕ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ರಂಗಭೂಮಿಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿದವಳು. ತಂದೆ ತಾಯಪ್ಪ, ತಾಯಿ ಗಂಗಮ್ಮ ಇವರಿಗೆ ೧೯೪೮ರಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ ಮಗುವೆ ಶ್ರೀಮತಿ ಗೌರಮ್ಮ. ಇವಳಿಗೆ ಒಬ್ಬ ಅಣ್ಣ ಮತ್ತು ಮೂವರು ತಂಗಿಯರು ಹಾಗೂ ತಮ್ಮ ಇದ್ದು ತುಂಬು ಕುಟುಂಬ ಇವರದಾಗಿತ್ತು. ತಂದೆಯವರಿಗೆ ತುಂಬಾ ವಯಸ್ಸಾಗಿತ್ತು. ಇವಳ ತಾಯಿ ಎರಡನೆ ಹೆಂಡತಿಯಾಗಿದ್ದಳು. ತಾಯಪ್ಪ ಬಸವಣ್ಣಗೌಡರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಇವಳ ತಾಯಿ ಸಹ ಅವರಲ್ಲಿಯೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಹೊಲ, ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪುಟ್ಟ ಗುಡಿಸಲಿನಲ್ಲಿಯೆ ಬೆಳೆದರು. ಅಣ್ಣ ಮದುವೆ ಜವಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ಹೋರಲಿಲ್ಲ.

ಗೌರಮ್ಮ ತುಂಬಾ ಚಿಕ್ಕವಳು. ಇವಳು ದೊಡ್ಡವಳಾದ ಮೇಲೆ ಮದುವೆ ಮಾಡಬೇಕು ಎಂದು ಇವರ ಸಮುದಾಯದ ಒಂದು ಹುಡುಗನನ್ನು ಗುರುತು ಮಾಡಿದರು. ಮದುವೆ ನಿಶ್ಚಿತವಾದ ಮೇಲೆ ಗಂಡಿನ ಕಡೆಯವರು ಊಟಕ್ಕೆ ಬಂದಾಗ ಗೌರಮ್ಮನ ಮನೆಯವರು ಬಡವರಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಗಂಡಿನ ಕಡೆಯವರಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಉಪಚಾರ ಮಾಡಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಆಗ ಇದನ್ನೆ ದೊಡ್ಡದಾಗಿ ಮಾಡಿ ಇಂತವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿ ಹೋದರು. ನಂತರ ಆಂಧ್ರದಿಂದ ವರ ನೋಡಿ ಕರೆತಂದರು. ಕನ್ಯೆ ನೋಡುವುದಕ್ಕೆ ಇವರು ಮನೆಗೆ ಬಂದರು ಇವರ ಮನೆಯನ್ನು ನೋಡಿ 'ಪೆದವಾಡು ಇಟ್ಟಿಲ್ಲೊ ಪೆಳ್ಳಿ ಚೆಸಕೊನು' ಅಂದರೆ ಬಡವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮದುವೆಯಾಗ ಬಾರದು ಎಂದು ಹೇಳಿ ಹೋದರು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿಸಿಕೊಂಡ ಗೌರಮ್ಮ ನನಗೆ ಮದುವೆಯೆ ಬೇಡವೆಂದು ಹಠಹಿಡಿದಳು. ಈ ಸಮುದಾಯದ ಹಿರಿಯರು ದೇವದಾಸಿ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಸಲಹೆ ನೀಡಿದರು. ಅದಕ್ಕೆ ಗೌರಮ್ಮ ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ, ನಿರಾಕರಿಸಿದಳು. ಸೆರಗು ಹಾಸುವುದಕ್ಕಿಂತ ದುಡಿಯುವುದೆ ಮೇಲು ಎಂದು ಈ ರಂಗಭೂಮಿಗೆ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿದಳು. ಇವಳ ಸಮುದಾಯದ ಸಣ್ಣತಿಪ್ಪಮ್ಮ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಕಲಾವಿದೆ ಈಕೆ ಗೌರಮ್ಮನನ್ನು ರಂಗಭೂಮಿ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಮಾರ್ಗ ದರ್ಶಕಿಯಾದಳು. ಮಾಡಲು ಬೇರೆ ಕೆಲಸವಿಲ್ಲದೆ, ಜಮೀನಿಲ್ಲ, ವಾಸಿಸಲು ಮನೆಯಿಲ್ಲ, ಕೂಲಿಗೆ ಹೋದರೆ ಕೂಲಿ ತುಂಬಾ ಕಡಿಮೆ, ದೊಡ್ಡ ಕುಟುಂಬ ಅಷ್ಟಕ್ಕೂ ತಂದೆ ತಾಯಿ ಬಡವರಾದರೂ ಹೊರಗಡೆ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಕಳಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ತಂಗಿ ಮತ್ತು ತಮ್ಮನನ್ನು ನೋಡಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಳು. ಇಂತಹ ಅನಿವಾರ್ಯವಾದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ತಾನೇ ಈ ನಿರ್ಧಾರವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡಳು. ಅವಳ ತಂದೆ ತಾಯಿಗೆ ಯಾರಿಗೂ ಹೇಳಲಿಲ್ಲ. ತಾನೆ ಈ ಒಂದು ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಆಯ್ದುಕೊಂಡಳು. ಇದೆ ಸಮುದಾಯದ ಕಲಾವಿದೆ ಸಣ್ಣತಿಪ್ಪಮ್ಮ ಇವಳಿಗೆ ಗುರುವಾದಳು. ಗೌರಮ್ಮನಿಗೆ ಬರೆಯವುದಕ್ಕೆ, ಓದುವುದಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ತುಂಬಾ ಬಡತನ ಇರುವುದರಿಂದ ಶಾಲೆಗೆ ಸಹ ಹೋಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಗೌರಮ್ಮ ತುಂಬಾ ಬುದ್ಧಿವಂತೆ ಹಾಗೂ ಜಾಣೆಯಾಗಿದ್ದಳು.

ತಿಪ್ಪಮ್ಮ ವಿದ್ಯೆ ಇಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ಸಂಗೀತ ಹೇಳಿಕೊಡುವುದು ತುಂಬಾ ಕಷ್ಟ. ಏಕೆಂದರೆ ಬರೆಯು ವುದಕ್ಕೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲ, ಓದುವುದಕ್ಕೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿದಳು. ಆದರೆ ಗೌರಮ್ಮ ಹಠಹಿಡಿದು ಕಲಿತುಕೊಂಡಳು. ಸಂಗೀತವನ್ನು ಪ್ರತಿದಿನ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿದಳು. ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಕಂಠಪಾಠ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ನೆನಪಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಹಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಇವಳು ಕೇವಲ ಪೌರಾಣಿಕ ಬಯಲಾಟ ಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಅಭಿನಯಿಸಿದ್ದಳು. ಚಿಕ್ಕ ಪಾತ್ರದಿಂದ ದೊಡ್ಡ ಪಾತ್ರದವರೆಗೆ ಲೀಲಾಜಾಲವಾಗಿ ಅಭಿನಯ ಮಾಡಿದ್ದಳು. ಗೌರಮ್ಮ ಸುಮಾರು ೧೫ ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಅಭಿನಯದಲ್ಲಿ ಕೃಷಿ ಮಾಡಿದ್ದಳು ಆದರೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಈಕೆ ಹೆಚ್ಚು ನಟಿಸಲಿಲ್ಲ.

ಕ್ರ.ಸಂ.	ನಾಟಕದ ಹೆಸರು	ಅಭಿನಯಿಸಿದ ಪಾತ್ರ
೧.	ಗಿರಿಜಾ ಕಲ್ಯಾಣ	ಗಿರಿಜಾ, ರತಿ
೨.	ರಕ್ತರಾತ್ರಿ	ದ್ರೌಪದಿ
೩.	ಬಾಬ್ರುವಾಹನ	ಚಿತ್ರಾಂಗದೆ
೪.	ಶಶಿರೇಖಾ ಕಲ್ಯಾಣ	ಸುಭದ್ರೆ
೫.	ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾರ್ಜುನ ಯುದ್ಧ	ಸುಭದ್ರೆ
೬.	ರಾಮಾಂಜಾನೇಯ ಯುದ್ಧ	ಸೀತೆ
೭.	ಲವಕುಶರ ವಿಜಯ	ಸೀತೆ
೮.	ಗೆಜ್ಜೆಪೂಜೆ	ನಾಯಕಿ
೯.	ಭೀಮ ದುರ್ಯೋಧನ ಕಾಳಗ	ಗಾಂಧಾರಿ., ಕುಂತಿ

ಹೀಗೆ ಇವರು ಹಲವಾರು ಪಾತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಅಭಿನಯ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಇವರು ಸಹ ಹಾಸ್ಯಪಾತ್ರಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಲ್ಲ.

ಸುಮಾರು ಎಂಟು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಮದುವೆ ಇಲ್ಲದೆ ಅಭಿನಯಿಸಿದರು ಹಾಗೂ ಯಾರ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ದೈಹಿಕ ಸಂಬಂಧಗಳು ಸಹ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಸಮಾಜ ಮತ್ತು ಸಮುದಾಯದವರು ದೋಷಿಯಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದರು. ಇಂಥ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಅವಳ ತಾಯಿ ತವರು ಮನೆಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಅನಿವಾರ್ಯ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ದೇವರು ಹೋರಿಸಿದರು. ಇವರ ಮನೆದೇವರು ಕೋತ್ಲದಯ್ಯ. ಈ ದೇವರಿಗೆ ಗೌರಮ್ಮನನ್ನು ಬಿಟ್ಟರು. ಗೌರಮ್ಮ ತನ್ನ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ವ್ಯಕ್ತಿ ಮೇಲ್ಜಾತಿಯವನು. ಈತ ಗಂಡನಂತೆ ನಡೆದುಕೊಂಡನು. ಈತ ಸತ್ತ ನಂತರ ಗೌರಮ್ಮ ತನ್ನ ತಾಳಿಯನ್ನು ತೆಗೆದಿದ್ದಾರೆ. ತನ್ನ ಸಮುದಾಯದವರು ಎಲ್ಲಾ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೂ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ದೇವದಾಸಿಯರು ನಿತ್ಯ ಮುತ್ತೈದೆಯವರು ಎಂದು ಮೊದಲು ಅವರಿಗೆ ಅರಿಶಿಣ, ಕುಂಕುಮ ನೀಡುತ್ತಾರೆ. ಗೌರಮ್ಮ ತಾಳಿ ಮಾತ್ರ ತೆಗೆದಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಅರಿಶಿಣ ಕುಂಕುಮ ಬಳೆ ಹೂವು ಮುಡಿಯುತ್ತಾರೆ. ಇವರ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಇವರ ಸಮುದಾಯದವರು ಇವರಿಗೆ ತೊಂದರೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಕುಲಕ್ಕೆ ಕುಲವೇ ಶತ್ರು ಎನ್ನುವಂತೆ ಇವಳು ಸೂಳೆ ಎನ್ನುವ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಿದ್ದಾರೆ. ಇವಳ ಕುಟುಂಬವನ್ನು ಸಮುದಾಯದಿಂದ ಹೊರಹಾಕಲಾಗಿತ್ತು. ಯಾವುದೇ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಮದುವೆಗೆ ಇವರನ್ನು ಕರೆಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಷ್ಟಕ್ಕೂ ಇವರು ಕೂಡಾ ಹೋಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆ ಅವಳು ತಮ್ಮ ದೊಡ್ಡವನಾಗುವವರೆಗೆ ಜೀವನ ಮಾಡಿದರು. ತಮ್ಮ ಕೈಗೆ ಬಂದ ಮೇಲೆ ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಸುಧಾರಿಸಿದರು. ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಕೈಬಿಟ್ಟರು. ಹೊಲಮನೆಯನ್ನು ಕೊಂಡರು. ಅವಳ ತಮ್ಮ ಗೌರಮ್ಮನನ್ನು ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಅಭಿನಯಿಸುವುದನ್ನು ಬಿಡಿಸಿದರು. ತಂದೆಯನ್ನು ಗೌಡರ ಮನೆಯ ಜೀತದಿಂದ ಬಿಡಿಸಿ

ಬೇರೆ ಹೊಲಗಳನ್ನು ಕೋರಿಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ದುಡಿದರು. ಚಿಕ್ಕವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲೇ ಸ್ವಂತ ಹೊಲ ಮಾಡಿದರು. ಬಂಜರು ಭೂಮಿಯನ್ನೇ ಉತ್ತು ಹೊಲ ಮಾಡಿಕೊಂಡರು. ಆಗ ಇವರ ಸಮುದಾಯ ದವರು ಇವರನ್ನು ಜಾತಿಗೆ ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡರು. ಶ್ರೀಮತಿ ಗೌರಮ್ಮನನ್ನು ಈಗ ಸಮಾಜ ಗೌರವದಿಂದ ಕಾಣುತ್ತಿದೆ. ನನ್ನ ಸಮುದಾಯದವರು ಮಾತ್ರ ನನ್ನನ್ನು ಕೀಳುಭಾವನೆಯಿಂದ ಕಂಡಿದ್ದಾರೆ. ನನ್ನ ಜೀವನದ ಬಗ್ಗೆ ನನಗೆ ಹೆಮ್ಮೆಯಿದೆ, ತೃಪ್ತಿ ಇದೆ. ನನ್ನ ಜೀವನವನ್ನು ನಾನು ಸವಾಲೆಂದೇ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಅದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಬದುಕಿದೆ ಅದೇ ರೀತಿ ಕುಟುಂಬದವರು ಸಹಕಾರ ನೀಡಿದರು ಮತ್ತು ಕುಟುಂಬವನ್ನು ನಾನು ಸಾಕಿದ್ದೇನೆ. ಅದೇ ರೀತಿಯಾಗಿ ನನ್ನ ತಂಗಿ ಮತ್ತು ತಮ್ಮ ನಡೆದುಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದಾರೆ ಎಂದು ಬಿಚ್ಚು ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯದ ಸಂದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಗೌರಮ್ಮನವರು ಮಾತನಾಡಿದರು. ಗೌರಮ್ಮ ತನ್ನ ಕುಟುಂಬದ ಆರ್ಥಿಕ ಮಟ್ಟವನ್ನು ಸುಧಾರಿಸಲು ರಂಗಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿದರು. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ತನ್ನ ಸಮುದಾಯದಿಂದಲೇ ಅನೇಕ ಅವಮಾನಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಬೇಕಾಯಿತು. ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಅವಳ ಕುಟುಂಬ ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಉತ್ತಮ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಬಂದಾಗ ಅದೇ ಜಾತಿಯಿಂದ ಅವರನ್ನು ಒಲೈಸಿ ತಮ್ಮ ಜಾತಿಯ ಒಳಗೆ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿ ಕೊಟ್ಟರು.

೩.೩.೪ ನಾಟಕದ ಗಂಗಮ್ಮ

ರಂಗಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಸಮುದಾಯದ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಕೇವಲ ಕಲಾವಿದೆಯರಾಗಿ ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೇ ನಾಟಕದ ಮಾಸ್ತರರಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ದಾವಣಗೆರೆ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹರಪನ ಹಳ್ಳಿ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಯರಬಳ್ಳಿ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ನಾಟಕದ ಗಂಗಮ್ಮ ಇಡೀ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಹೆಸರಾದಂತಹ ಕಲಾವಿದೆ.

ಗಂಗಮ್ಮನ ಸಂಬಂಧಿ ತಿಮ್ಮಪ್ಪ ಮಾಸ್ಟರ್ ಹೇಳುವಂತೆ, "ನಾನು ಗಂಗಜ್ಜಿ ನೋಡಿದಾಗ ತುಂಬಾ ವಯಸ್ಸಾಗಿತ್ತು. ಆಗ ನಾಟಕ ಆಡುವುದು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಳು. ಕೇವಲ ನಾಟಕ ಕಲಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಮೂಲತಃ ನಮ್ಮೂರಿನವಳು ಹಾಗೂ ನಮ್ಮ ಜಾತಿಯವಳಾದ ಅಜ್ಜಿ, ನಾವು ಅಜ್ಜಿಯ ಕೈಯಲ್ಲಿ ನಾಟಕ ಕಲಿತಿದ್ದೇವೆ. ನಾಟಕ ಯಾವ ರೀತಿಯಾಗಿ ಕಲಿತಳು ಎಂಬುದು ಸರಿಯಾಗಿ ತಿಳಿದಿಲ್ಲ. ಅಜ್ಜಿ ದೇವದಾಸಿಯಾಗಿದ್ದಳು. ಅವಳನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡ ವ್ಯಕ್ತಿ ಲಿಂಗಾಯತ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವರು. ಅವರು ನಾಟಕವನ್ನು ಕಲಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಗಂಗಜ್ಜಿ ತುಂಬಾ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹಾಡು ಹೇಳು ತ್ತಿದ್ದಳಂತೆ ಹಾಗಾಗಿ ಅವಳಿಗೆ ನಾಟಕ ಆಡುವುದನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಟ್ಟನಂತೆ. ಆಕೆ ಎಲ್ಲಾ ಪೌರಾಣಿಕ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಕಲಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ನಾಟಕ ಕಲಿಯುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಅಭಿನಯಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು.

'ರಕ್ತರಾತ್ರಿ', 'ದೈವದುರಂತ ಕರ್ಣ' ಈ ನಾಟಕ ತುಂಬಾ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿತ್ತು. ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರದ ಕರ್ಣನ ಸಾವಿನ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕರ್ಣನಿಗೆ ಒದಗಿಬರುವ ಸ್ಥಿತಿಗಳಿಗೆ ಅಂತಹ ಪಾತ್ರಗಳು ಜೀವ ತುಂಬುವಂತೆ ಆಡಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ತಾನು ನಟಿಸುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪುರುಷ ವೇಷಧರಿಸಿದ ಪಾತ್ರಗಳನ್ನು

ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಪೌರಾಣಿಕ ನಾಟಕವೊಂದರಲ್ಲಿ ನಾರದನ ಪಾತ್ರವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ ಇವಳ ಮಗ ತೀರಿಕೊಂಡನಂತೆ ಆಟ ಆಡುವ ಮುಂಚಿತವಾಗಿ ಅವರಿಗೆ ಯಾರೊ ಬಂದು ತನ್ನ ಮಗನ ಸಾವಿನ ವಿಷಯವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದರಂತೆ. ಆದರೆ ತನ್ನ ದುಃಖವನ್ನು ತನ್ನಲ್ಲಿಯೆ ನುಂಗಿಕೊಂಡು ಹಸನ್ಮುಖಿಯಾಗಿ ಆಟವನ್ನು ಆಡಿದಳಂತೆ. ಇಂತಹ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸಹ ಆತ್ಮಸ್ಥೈರ್ಯ, ಧೈರ್ಯ ಕುಗ್ಗದೆ ಎದುರಾದ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸಿ ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸದ ಹೆಣ್ಣಾಗಿದ್ದಾಳೆ ಎಂತಹ ಸಂದರ್ಭ ದಲ್ಲಿಯೂ ನಾಟಕ ನಿಲ್ಲದಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದಾಳೆ. ನಾಟಕ ಒಂದು ಅಭಿಮಾನ ಜನರಿಗೆ ಎಂದೂ ನಿರಾಶೆಯನ್ನು ಮೂಡಿಸದೆ ರಸದೌತಣವನ್ನು ನೀಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅಜ್ಜಿಯ ವಂಶಸ್ಥರು ಇಂದು ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ. ಅವಳಿಗೆ ಇದ್ದ ಒಬ್ಬನೆ ಮಗ, ಅದು ತೀರಿಕೊಂಡ ನಂತರ ಅವಳಿಗೆ ಮಕ್ಕಳಾಗಲಿಲ್ಲ. ಈಗ ಅವಳ ತಮ್ಮನ ಮೊಮ್ಮಕ್ಕಳು ಇದ್ದಾರೆ. ಅಜ್ಜಿ ಇಲ್ಲಿರುವ ಹಳ್ಳಿಗಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಆ ಊರುಗಳಲ್ಲಿಯೆ ಇದ್ದು ನಾಟಕ ಕಲಿಸಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ನಾಟಕ ಆಡಿಸುವುದೆ ತನ್ನ ವೃತ್ತಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಳು. ಅಜ್ಜಿಯನ್ನು ಗಂಗಮ್ಮ ಎಂದು ಯಾರೂ ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ ಎಲ್ಲರೂ ನಾಟಕದ ಗಂಗಮ್ಮ ಎಂದೇ ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಗಂಗಮ್ಮ ದೊಡ್ಡ ಕಲಾವಿದೆ ತನ್ನ ಜೀವನವನ್ನು ರಂಗಭೂಮಿ ಯಲ್ಲೇ ಕಳೆದವರು. ಹಾಗೂ ಕಲೆಗಾಗಿ ದುಡಿದ ಮಹಾನ್‌ಚೇತನ.

೩.೩.೫ ಎಂ.ಎನ್. ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿ

ಪ್ರಸ್ತುತ ಬೆಂಗಳೂರು ವಾಸಿಯಾದ ಎಂ.ಎನ್. ಲಕ್ಷ್ಮಿದೇವಿಯವರು ಮೂಲತಃ ರಂಗನಟಿ. ಈಗ ಚಲನಚಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಹಾಸ್ಯ ಕಲಾವಿದೆಯಾಗಿ, ಪೋಷಕ ನಟಿಯಾಗಿ ನಟಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಇವರು ಕೋಲಾರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಚಿಂತಾಮಣಿಯಲ್ಲಿ ೧೯೨೮ರಲ್ಲಿ ಡೊಂಬರ ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದರು. ಮದನಪಲ್ಲಿಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಬಾಲ್ಯವನ್ನು ಕಳೆದರು. ಚಿಕ್ಕ ವಯಸ್ಸಿನಿಂದ ನೃತ್ಯ ಸಂಗೀತದ ಬಗ್ಗೆ ತುಂಬಾ ಆಸಕ್ತಿ, ನೃತ್ಯ ಕಲಿಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಬಂದರು. ನೃತ್ಯ ಸಂಗೀತದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಪರಿಣಿತಿ ಹೊಂದಿ ರಂಗಭೂಮಿಗೆ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿದರು. ಇವರು ಗುಬ್ಬಿ ಕಂಪನಿಯಲ್ಲಿ ರಂಗನಟಿ ಯಾಗಿದ್ದರು. ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ನೃತ್ಯ ಪ್ರದರ್ಶನಗಳನ್ನು ನೀಡಿದರು. ರಂಗಭೂಮಿಯಿಂದ ಚಲನಚಿತ್ರಕ್ಕೆ ಕರೆಗಳು ಬಂದವು. ಬಿಂದು-ಬಿಲ್ಲು ಚಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಹಿನ್ನಲೆ ಗಾಯಕಿಯಾಗಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದರು. ಈ ಚಿತ್ರ ಬಿಡುಗಡೆಯಾಗಲಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಹಾಡುಗಳ ಧ್ವನಿ ಮುದ್ರಣವು ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗೆ ಬಂದು ತುಂಬಾ ಜನಪ್ರಿಯತೆಯನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡವು. ೧೯೫೨ರಲ್ಲಿ 'ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಕಲ್ಯಾಣ' ಚಿತ್ರದಲ್ಲಿ ಚಿಕ್ಕಪಾತ್ರವನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಮಂಗಳಗೌರಿ, ಸೌಭಾಗ್ಯ ಲಕ್ಷ್ಮಿ, ಬಾಲನಾಗಮ್ಮ, ವೀರಕೇಸರಿ ಹಲವಾರು ಚಿತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಸ್ಯನಟಿಯಾಗಿ ನಟಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇತ್ತೀಚಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಕಿರುತರೆಯಲ್ಲಿ ನಟಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ದೂರದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಾರವಾಗುವ ಧಾರವಾಹಿಗಳಾದ ಕಾವ್ಯಾಂಜಲಿ, ದುರ್ಗಾಶಕ್ತಿ ಮುಂತಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಇವರು ಪಾತ್ರವಹಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಇವರ ಅಭಿನಯ ಮಹತ್ವವಾದದ್ದು. ಮುಖದಲ್ಲಿ ಭಾವಾಭಿನಯ ಮೂಡಿಬರುತ್ತದೆ.

ಕಲಾವಿದರು ಯಾವುದೇ ಚಿಕ್ಕ ಪಾತ್ರವಾದರೂ ಅದಕ್ಕೆ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಅಭಿನಯ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅವರ ಪಾತ್ರಗಳು ಪ್ರೇಕ್ಷಕರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚಳಿಯದೆ ಉಳಿದುಬಂದಿವೆ. ನರಸಿಂಹರಾಜು, ಬಾಲಕೃಷ್ಣ ಜೊತೆಯಾಗಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿ ಹಲವು ಸ್ಮರಣೀಯ ಪಾತ್ರಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಸಹ ನಟಿಯಾಗಿ, ಸಖಿಯಾಗಿ, ತಾಯಿಯಾಗಿ, ಅತ್ತೆಯಾಗಿ, ಹಾಸ್ಯನಟಿಯಾಗಿ, ಪೋಷಕಿಯಾಗಿ ಹಲವಾರು ಪಾತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಬೆಳ್ಳಿತೆರೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಸ್ಯನಟಿಯಾಗಿ ಇವರು ಸಾರ್ಥಕ ಬದುಕನ್ನು ಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

೩.೩.೬ ಸ್ತ್ರೀ ಕಲಾವಿದೆಯರ ಸಾಮಾಜಿಕ ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳು

ಹಿಂದಿನಿಂದಲೂ ಸ್ತ್ರೀ ಕಲಾವಿದೆಯರ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ಥಿತಿಗಳು ತುಂಬಾ ಶೋಚನೀಯವಾಗಿವೆ. ಸಮಾಜವು ಕಲಾವಿದೆಯರನ್ನು ತುಚ್ಛವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಾ ಬಂದಿದೆ. ಹೀಗೆ ಕಾಣಲು ಹಲವಾರು ಕಾರಣವೂ ಇವೆ. ದೇವದಾಸಿ ಮತ್ತು ಸಮಾಜದಿಂದ ನಿರ್ಲಕ್ಷ್ಯಕ್ಕೆ ಒಳಗಾದ ಈ ಕಲಾವಿದೆಯರ ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ಥಿತಿಗಳು ಉತ್ತಮವಾಗಿರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಬಡತನ ಭೂತದಂತೆ ಸದಾ ಕಾಡುತ್ತ, ಎಲ್ಲಿಯೂ ಸರಿಯಾಗಿ ನೆಲೆ ನಿಲ್ಲಲು ಅವಕಾಶಗಳು ದೊರೆಯದೆ, ಯಾವುದೇ ನಿಶ್ಚಿತ ಆದಾಯದ ಮೂಲವಿರಲಿಲ್ಲ. ತಾಯಿ, ಸಹೋದರರು, ಸಹೋದರಿಯರು, ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಸಾಕುವ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ವಹಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಐದಾರು ತಿಂಗಳು ಮಾತ್ರ ಆಟದಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸುವ ಅವಕಾಶಗಳು ಸಿಗುತ್ತಿದ್ದವು. ಆದರೆ ಈ ಅವಕಾಶ ಎಡೆಬಿಡದೆ ಸಿಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಬಡತನಕ್ಕೆ ಹಣದ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇರುತ್ತದೆ. ರಂಗಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕ ಅವಕಾಶಗಳನ್ನ ಸದುಪಯೋಗ ಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ಪ್ರೇಕ್ಷಕರನ್ನು ರಂಜಿಸಿ ಅಕ್ಕಪಕ್ಕದ ಊರುಗಳಲ್ಲಿ ಆಟದಲ್ಲಿ ನಟಿಸಲು ತನಗೆ ಅನುಕೂಲ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಣ್ಣಾಟಗಳಲ್ಲಿ ಚಿಮಣಿಯೊಂದಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಹಾಸ್ಯ, ಶೃಂಗಾರ, ಅಶ್ಲೀಲ ಪದಗಳ ಉಚ್ಚಾರಣೆಯೊಂದಿಗೆ ಯುವಕರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸೆಳೆಯತೊಡಗಿದಳು. ಕೆಲವು ಕಲಾವಿದರು ಸೆರಗು ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಒತ್ತಡಕ್ಕೆ ಮಣಿದು ಸೆರಗು ಹಾಸುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಒತ್ತಾಯ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳತೊಡಗಿದರು. ಕಲಾವಿದರು ಆಟದಲ್ಲಿ ನಟಿಸುವುದರೊಂದಿಗೆ ಹಣವಂತರ ಸಹವಾಸ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ಥಿತಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಸುಧಾರಿಸಿತು. ಆದರೆ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಮಾರ್ಯದೆ ಇರದ ಕಾರಣ ಮತ್ತಷ್ಟು ಕಡಿಮೆಯಾಯಿತು. ಸಂಗ್ಯಾಬಾಳ್ಯ, ಕಡ್ಲಿಮಟ್ಟಿ ಸ್ಟೇಷನ್ ಮಾಸ್ತರ, ಬಲವಂತ ಬಸವಂತ, ಮುಂತಾದ ಆಟಗಳ ಪ್ರದರ್ಶನಕ್ಕಿಂತ ಒಂದೆರಡು ದಿನ ಮೊದಲು ಕಲಾವಿದೆ ಯರನ್ನು ಕರೆಸುವ ನೆಪದಲ್ಲಿ ನಟರು ಮತ್ತು ಊರ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತ ವರ್ಗದ ಸರೀಕರು ಅವಳಿಗೆ ಹಣ ನೀಡಿ ಬೇಕಾದ ಹಾಗೆ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಕಲಾವಿದೆಯರು ಈ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಹಿಡಿದಿ ರಲಿಲ್ಲ. ಸುಮಾರು ಶೇಕಡಾ ೭೫ ರಷ್ಟು ಸ್ತ್ರೀಯರು ನಟಿಸುವ ವೃತ್ತಿಯ ಜೊತೆಗೆ ಇಂತಹ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳನ್ನು ಅಂಟಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದರ ಪರಿಣಾಮ ಎಲ್ಲಾ ಕಲಾವಿದೆಯರು ಸೆರಗು ಹಾಸುವವರೆ ಎಂಬ ಭಾವನೆ ಜನರಲ್ಲಿ ಬೇರೂರಿತ್ತು. ಕೆಲವು ಸ್ತ್ರೀಯರು ಕುಡಿತದ ಚಟಕ್ಕೆ ಅಂಟಿಕೊಂಡಿದ್ದುಂಟು.

ಈ ಕುಡಿತ ಅವರನ್ನು ತಾತ್ಕಾಲಿಕವಾಗಿ ಅವರ ಸಾಮಾಜಿಕ ಅವಮಾನಗಳನ್ನು ಮರೆಸುವ ಮಾಧ್ಯಮ ವಾಗಿಯೂ ಇವರಿಗೆ ದಕ್ಕಿತು.

ದೇವದಾಸಿ ಬದುಕಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಿಕೊಂಡ ನಂತರ ಕಲಾವಿದೆಯಾಗಿ ಮುಂದುವರೆಯಲು ಸ್ವಲ್ಪ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ ಸಿಕ್ಕಿತೇನೊ ನಿಜ. ಇದನ್ನೆ ಸುದಪಯೋಗ ಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ಕಲಾರಂಗದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಅವಲಂಬಿತರನ್ನು ಸಾಕಿ ಸಲುವ ಹೊಣೆ ತಮ್ಮದಾಗಿಸಿಕೊಂಡರು. ಅದಕ್ಕೆ ಅವರು ತೆತ್ತಬೆಲೆ ಎಂದರೆ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಸುಖದ ತ್ಯಾಗ. ಕಲಾವಿದೆಯಾಗಿ ಬೆಳೆದು ಕೀರ್ತಿಯ ತೆರೆಯ ಹಿಂದೆ ನಿಷ್ಕರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಗಂಡಸರ ನಿಷ್ಠೆ ಇಬ್ಬರು ಮೂವರಲ್ಲಿ ಹಂಚಿಹೋಗಿರು ವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ಪಾಲಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದೇ ಪಂಚಾಮೃತ. ಸಿಕ್ಕಷ್ಟೆ ಸುಖವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಬೇಕು. ನಮ್ಮ ಜವಬ್ದಾರಿ ಹೋರುವಂಥ ಆಶ್ರಿತ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ನಮಗೆ ದೊರೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವರು ಸದಾ ನಮ್ಮ ದುಡಿಮೆಯನ್ನೆ ನೆಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ವರ್ಷದ ಹನ್ನೆರಡು ತಿಂಗಳು ಅವರಿಗೆ ನಾಟಕದ ಸೀಜನ್ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಸೀಜನ್ ಇಲ್ಲದ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಜಮೀನುಗಳಲ್ಲಿ ಕೃಷಿ ಕೂಲಿಗಳಾಗಿ, ಹೊಲಿಗೆ, ಪಶುಪಾಲನೆ ಮೊದಲಾದ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಅವರು ಅವರನ್ನು ಪೋಷಿಸಿಕೊಂಡರೆ ಸಾಲದು ಅವರ ಬಂಧುಗಳನ್ನು ಸಾಕುವ ಹೊಣೆ ಅವರದಾಗಿ ರುತ್ತದೆ. ಅದರೆ ಅವರ ಮುಪ್ಪಿನಲ್ಲಿ ಆಸರೆಯಾಗಿರಬೇಕಾದ ಬಾಳಸಂಗಾತಿಗಳೇ ಇರದೆ ಇವರ ಕೊನೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಯಾವತ್ತೂ ನೀಗದ ಬಡತನವು ಸಹ ಬೆನ್ನು ಬಿದ್ದು ಇವರನ್ನು ಹಿಂಸಿಸುತ್ತಲೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಆಸರೆ ನೀಡಬೇಕಾದ ಸಂಗಾತಿಗಳೆ ನಮ್ಮ ದುಡಿಮೆಯನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದ ಉದಾಹರಣೆಗಳಿವೆ.

ಅಗ್ನಿಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿ ಗಂಡನಿಂದ ತಾಳಿ ಕಟ್ಟಿಸಿಕೊಂಡವಳು ಮರೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಗಾದರೂ ಇರಲಿ ಸಮಾಜದ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಅವಳು ಧರ್ಮಪತ್ನಿ. ದೇವದಾಸಿಯರಿಗೆ ಈ ಸಮಾಜ ಇಂದಿಗೂ ಸೂಳೆಯ ಪಟ್ಟ ಕಟ್ಟುತ್ತಲೆ ಬಂದಿದೆ. "ನಮ್ಮ ಹಿರಿಯರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಂದರೆ ನಾವು ಚಿಕ್ಕವರಿದ್ದಾಗ ದೇವದಾಸಿ ಯರನ್ನು ಅಷ್ಟೊಂದು ತುಚ್ಛವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಅವರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಗೌರವ ಮಾರ್ಯದೆ ಇರುತ್ತಿತ್ತು. ಕೆಲವು ದೇವದಾಸಿಯರನ್ನು ತಮ್ಮ ಸಂಗಾತಿಗಳು ವಿಧಿವಶರಾದಾಗ ಮಾಂಗಲ್ಯ ಕುಂಕುಮ ವನ್ನು ತೆಗೆದಿದ್ದಾರೆ"[೩೪].

ಹವ್ಯಾಸಿ ಕಲಾವಿದರು ಮತ್ತು ಕಲಾವಿದೆಯರಿಗೆ ಮೊದಲು ಹತ್ತು ರೂಪಾಯಿಯಿಂದ ಐವತ್ತು ರೂಪಾಯಿಗಳವರೆಗೆ ಸಂಭಾವನೆ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ಸಂಭಾವನೆ ಅವರವರ ಪ್ರತಿಭೆಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ನಿರ್ಧಾರವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಈಗ ಮೂರುನೂರ ರಿಂದ ಐದುನೂರು ರೂಪಾಯಿಗಳವರೆಗೆ ಸಂಭಾವನೆ ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಇಂದು ಬಯಲಾಟಗಳಲ್ಲಿ ನಟಿಸುವ ಅವಕಾಶಗಳು ಕಡಿಮೆಯಾಗಿವೆ. ತಿಂಗಳಿಗೆ ಒಂದು ಅಥವಾ ಎರಡು ಆಮಂತ್ರಣಗಳು ಬರುತ್ತವೆ. ಎಂಟು ನೂರರಿಂದ ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿ ಪಡೆದರೂ ಸಂಸಾರ ನಡೆಸಲಿಕ್ಕೆ ಇವರಿಗೆ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ವರ್ಷಪೂರ್ತಿ ಅವಕಾಶಗಳಿರುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು

ಶ್ರೀಮತಿ ಗೌರಮ್ಮ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. "ಕಲೆಗಾಗಿ ನಮ್ಮ ಜೀವನವನ್ನೇ ಒತ್ತೆಯಿಟ್ಟು ಹಾಳಾಗಿದ್ದೇವೆ. ವಯಸ್ಸಿದ್ದಾಗ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕುಣಿದು ಜನರನ್ನು ರಂಜಿಸಿ ಶಹಭಾಷ್‌ಗಿರಿಯನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿದ್ದೇವೆ. ಈಗ ಕುಣಿಯುವ ಅವಕಾಶವೂ ಇಲ್ಲ. ಕಲಾವಿದೆಯರ ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ಥಿತಿಗಳು ತೀರ ಶೋಚನೀಯ ವಾಗಿವೆ. ವಯಸ್ಸು ಆದ ನಂತರ ಕಲಾವಿದರು ಕೂಲಿ ಮಾಡಿ ಬದುಕುವ ಸ್ಥಿತಿ ಬರುತ್ತಿದೆ. ಒಳ್ಳೆಯ ಕಲಾವಿದೆ ಎಂದು ಮಾತ್ರ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ, ಆದರೆ ನಮ್ಮ ಬದುಕಿಗೊಂದು ದಾರಿಯೇ ಇರುವುದಿಲ್ಲ"[೯]. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಕೆಳಜಾತಿ ಸಮುದಾಯಗಳಿಂದ ಬಂದ ಸ್ತ್ರೀಯರು ನಟಿಯರಾಗಿ ರಂಗಪ್ರವೇಶಿಸಿದ ಬಹುತೇಕ ಎಲ್ಲ ನಟಿಯರು ಇದೇ ಬಗೆಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕ ಸಂಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಲೇಬೇಕಾದ ಅನಿವಾರ್ಯತೆ ಇಂದಿಗೂ ಇದೆ. ಒಂದೆಡೆ ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಕುಸಿದು ಹೋದ ಕುಟುಂಬದ ಸ್ಥಿತಿ, ಇನ್ನೊಂದೆಡೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ಅವಮಾನಗಳು ಈ ಎರಡರಿಂದ ರಂಗನಟಿಯರ ಬದುಕು ಅತ್ಯಂತ ಹೀನಾಯವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇಂಥ ಕಲಾವಿದರ ಜೀವನ ಹಸನಾಗುವುದು ಯಾವಾಗ ಎಂಬುದು ಮಾತ್ರ ಯಕ್ಷ ಪ್ರಶ್ನೆಯಾಗಿಯೇ ಉಳಿದಿದೆ. ಕಲೆಗಾಗಿ ಮುಡಿಪಿಟ್ಟ ಜೀವಗಳಿಗೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ಥಾನಮಾನಗಳು ಲಭಿಸಬೇಕಾಗಿವೆ. ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿಯ ತನಕ ಯಾವುದೇ ರೀತಿ ಸ್ಥಾನಮಾನಗಳು ಲಭಿಸಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಇದರ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇಂಥ ಕುಟುಂಬಗಳಿಗೆ ತುಂಬಾ ಜರೂರಾಗಿದೆ.

ಆಧಾರಗಳು

೧. ದೇವೆಂದ್ರಪ್ಪಕುಮಾರ ಸಿ. ಹಕಾರಿ, *ಡೊಂಬರ ಸಂಸ್ಕೃತಿ,* ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ, ಬೆಂಗಳೂರು, ೧೯೯೩, ಪು. ೧೨೮

೨. ತಿಳುವಳಿಕೆದಾರರು : ಮಾನಸಪ್ಪ ತಂದೆ ಶಂಕರಪ್ಪ, ವಕ್ಕ (೩೦), ಹುನುಗುಂದ ತಾಲೂಕು, ಇಲಾಳ ಗ್ರಾಮ

೩. ತಿಳುವಳಿಕೆದಾರರು : ಶಂಕರಪ್ಪ ಶಿವಾಜಿ, (೪೫) ಅಲೆಮಾರಿ ಡೊಂಬರ ಮುಖ್ಯಸ್ಥ ಮೈಸೂರು ಜಿಲ್ಲೆ

೪. ಮಂಗಳಾ ಪ್ರಿಯದರ್ಶಿನಿ ಡಿ., *ಸ್ತ್ರೀವಾದ ಮತ್ತು ಮಹಿಳಾ ಅಧ್ಯಯನ ಒಂದು ಪ್ರವೇಶಿಕೆ,* ಪ್ರಸಾರಾಂಗ ಮಹಿಳಾ ಅಧ್ಯಯನ ಕೇಂದ್ರ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ, ೨೦೦೭, ಪು. ೧೦೧

೫. ದೇವೆಂದ್ರಪ್ಪಕುಮಾರ ಸಿ. ಹಕಾರಿ, *ಡೊಂಬರ ಸಂಸ್ಕೃತಿ,* ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ, ಬೆಂಗಳೂರು, ೧೯೯೩, ಪು. ೨೪

೬. ಬಸವರಾಜ ಮಲಶೆಟ್ಟಿ., ಜಾನಪದ ಜಗತ್ತು ವಿಶೇಷ ಸಂಚಿಕೆ, ಮಡಿಲಕ್ಕಿ ಪು. ೮೭

೭. ಬಾಳೇಸ ಲಕ್ಷಟ್ಟಿ., ಕೌಜಲಗಿ ನಿಂಗಮ್ಮ ಕಲಾಜ್ಯೋತಿ, ಪು.೧

೮. ಕೌಜಲಗಿ ನಿಂಗಮ್ಮ, ಶ್ರೀರಾಮ ಇಟ್ಟಣ್ಣನವರು, ಕರ್ನಾಟಕ ಜಾನಪದ ಮತ್ತು ಯಕ್ಷಗಾನ ಅಕಾಡೆಮಿ, ಬೆಂಗಳೂರು, ೧೯೯೨, ಪು. ೫

೯. ಕೌಜಲಗಿ ನಿಂಗಮ್ಮ, ಕನ್ನಡ ಜನಪದ ಕಲಾರಂಗ ಭೂಮಿಯ ಮಹಾನ್ ಕಲಾತಪಸ್ವಿ, ಪ್ರಕಾಶ್ ಕೊಟ್ಟಿನ ತೋಟ

೧೦. ಶ್ರೀರಾಮ ಇಟ್ಟಣ್ಣನವರು., ಕೌಜಲಗಿ ನಿಂಗಮ್ಮ, ಕರ್ನಾಟಕ ಜಾನಪದ ಮತ್ತು ಯಕ್ಷಗಾನ ಅಕಾಡೆಮಿ, ಬೆಂಗಳೂರು, ೧೯೯೨, ಪು. ೬

೧೧. ಬಾಳೇಸ ಲಕ್ಷಟ್ಟಿ., ಕೌಜಲಗಿ ನಿಂಗಮ್ಮ ಕಲಾಜ್ಯೋತಿ, ಶ್ರೀ ಬಸವಣೆಪ್ಪ ಕೇದಾರೆಪ್ಪ ಬಡಿಗೇರ್, ಹೂಲೀಕಟ್ಟಿ ತಾ. ಗೋಕಾಕ್, ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆ, ೧೯೯೭, ಪು.೨

೧೨. ಅಶೋಕ ನರೋಡೆ., ಕೌಜಲಗಿ ನಿಂಗಮ್ಮ ಕಲಾತಪಸ್ವಿ, ಪು. ೧೧

೧೩. ತಿಳುವಳಿಕೆದಾರರು: ಪರಪ್ಪ ಗುರುಬಸಪ್ಪ ಅಂಗಡಿ

೧೪. ಶ್ರೀರಾಮ ಇಟ್ಟಣ್ಣನವರು., ಕೌಜಲಗಿ ನಿಂಗಮ್ಮ, ಕರ್ನಾಟಕ ಜಾನಪದ ಮತ್ತು ಯಕ್ಷಗಾನ ಅಕಾಡೆಮಿ, ಬೆಂಗಳೂರು, ೧೯೯೨, ಪು. ೬

೧೫. ತಿಳುವಳಿಕೆದಾರರು: ಪ್ರಕಾಶ ಕೋಟನ ತೋಟ, ಪತ್ರಿಕೋದ್ಯಮಿ, ಕೌಜಲಗಿ

೧೬. ತಿಳುವಳಿಕೆದಾರರು: ಕಮಲವ್ವ ಕೌಜಲಗಿ, ನಿಂಗಮ್ಮನ ವಂಶಾವಳಿ

೧೭. ಶ್ರೀರಾಮ ಇಟ್ಟಣ್ಣನವರು., ಕೌಜಲಗಿ ನಿಂಗಮ್ಮ, ಕರ್ನಾಟಕ ಜಾನಪದ ಮತ್ತು ಯಕ್ಷಗಾನ ಅಕಾಡೆಮಿ, ಬೆಂಗಳೂರು, ೧೯೯೨, ಪು. ೪೦

೧೮. ತಿಳುವಳಿಕೆದಾರರು: ಕಮಲವ್ವ ಕೌಜಲಗಿ, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಪಾರಿಜಾತ ಬಯಲಾಟ, ಮಾಲಿಕರು, ಮಹಾಲಿಂಗಪುರ

೧೯. ತಿಳುವಳಿಕೆದಾರರು: ಮಹಾಲಿಂಗಯ್ಯ ಬಸವ ಪರಯ್ಯ, ಇಟ್ಟನಮಠ

೨೦. ತಿಳುವಳಿಕೆದಾರರು: ಎಚ್.ಎಲ್. ಕಲಾಲ್ (೫೬), ನಿವೃತ್ತ ಉಪನ್ಯಾಸಕರು, ಮಹಾಲಿಂಗಪುರ.

೨೧. ಬಸವರಾಜ ಮಲಶೆಟ್ಟಿ., ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದ ಬಯಲಾಟಗಳು, ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಧಾರವಾಡ, ೧೯೮೩, ಪು. ೧೬೪

೨೨. ಕುಲಕರ್ಣಿ ಅರಕೇರಿ ಆರ್.ಜಿ., ಅಪರಾಳ ತಮ್ಮಣ್ಣ ಕೃತಿ, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಪಾರಿಜಾತ, ಪಾರಿಜಾತ ಕನ್ನಡ ಅಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ, ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಮೈಸೂರು, ೧೯೭೨

೨೩. ತಿಳುವಳಿಕೆದಾರರು: ಡಾ. ಅಶೋಕ ನರೋಡೆಯವರು, ಉಪನ್ಯಾಸಕರು, ಮಹಾಲಿಂಗಪುರ, ಬಾಗಲಕೋಟೆ ಜಿಲ್ಲೆ.

೨೪. ಶ್ರೀರಾಮ ಇಟ್ಟಣನವರ, ಕೌಜಲಗಿ ನಿಂಗಮ್ಮ, ಕರ್ನಾಟಕ ಜಾನಪದ ಮತ್ತು ಯಕ್ಷಗನ ಅಕಾಡೆಮಿ, ಬೆಂಗಳೂರು, ೧೯೭೨, ಪು. ೨೫

೨೫. ತಿಳುವಳಿಕೆದಾರರು: ಬಿ.ಎಂ. ಕೌಜಲಗಿ ಅ.ಕ. ಡೊಂಬರ ಹಿತವರ್ಧಕ ಸಂಘದ ಅಧ್ಯಕ್ಷರು, ಕೌಜಲಗಿ

೨೬. ಶ್ರೀರಾಮ ಇಟ್ಟಣನವರ, ಕೌಜಲಗಿ ನಿಂಗಮ್ಮ, ಕರ್ನಾಟಕ ಜಾನಪಧ ಮತ್ತು ಯಕ್ಷಗಾನ ಅಕಾಡೆಮಿ, ಬೆಂಗಳೂರು ೧೯೯೨, ಪು. ೨೬

೨೭. ಅದೇ ಪು. ೨೮

೨೮. ತಿಳುವಳಿಕೆದಾರರು: ಬಿ.ಎಂ. ಕೌಜಲಗಿ (೮೩), ಅಧ್ಯಕ್ಷರು ಕೌಜಲಗಿ,

೨೯. ತಿಳುವಳಿಕೆದಾರರು: ರಾಮಪ್ಪ ಹನುಮಂತಪ್ಪ ಪೂಜಾರಿ (೮೬) ಹನುಮಂತಗುಡಿಯ ಪೂಜಾರಿ, ಕೌಜಲಗಿ, ಗೋಕಾಕ್ ತಾಲೂಕು, ಬೆಳಗಾವಿ

೩೦. ಡಾ. ಚಂದ್ರಶೇಖರ ಕಂಬಾರ, ಕನ್ನಡ ಜಾನಪದ ವಿಶ್ವಕೋಶ, ಸಂ-೧, ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತು, ಬೆಂಗಳೂರು, ಪು. ೫೭೯

೩೧. ಈಶ್ವರಚಂದ್ರ ಬೆಟಗೇರಿ, ಕೋಗಿಲೆ ಕಂಠದ ಕೊರವಂಜಿ, ಪು. ೩೮೨

೩೨. ಡಾ. ಬೆಟಗೇರಿ ಕೃಷ್ಣಶರ್ಮ, ಕನ್ನಡ ಜಾನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಧಾರವಾಡ, ೯೮

೩೩. ಬಾಳೇಶ ಲಕ್ಷೇಟ್ಟಿ, ಕಲಾಜ್ಯೋತಿ ದಿ. ಕೌಜಲಗಿ ನಿಂಗಮ್ಮ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಪಾರಿಜಾತ, ಶ್ರೀ ಬಸವಣೆಪ್ಪ ಕೆಂದಾರೆವು ಬಡಿಗೇರ ಹುಲಕಟ್ಟಿ ತಾ. ಗೋಕಾಕ್, ಬೆಳಗಾವಿ, ೧೯೭೭ ಪು. ೩

೩೪. ತಿಳುವಳಿಕೆದಾರರು: ಕಲಾವಿದೆ ಶ್ರೀಮತಿ ಸಣ್ಣ ತಿಪ್ಪಮ್ಮ ಮತ್ತು ಡಿ. ಸರೋಜಮ್ಮ ವೃತ್ತಿ ರಂಗಭೂಮಿಯ ರಂಗನಟಿ ಮತ್ತು ಅಂಗನವಾಡಿ ಶಿಕ್ಷಕಿ.

೩೫. ತಿಳುವಳಿಕೆದಾರರು: ಶ್ರೀಮತಿ ಗೌರಮ್ಮ (೫೫), ಬಳ್ಳಾರಿ (ಊರು, ಹೆಸರು ಬದಲಾಯಿಸಲಾಗಿದೆ) ವೃತ್ತಿರಂಗಭೂಮಿಯ, ರಂಗನಟಿ

೩೬. ತಿಳುವಳಿಕೆದಾರರು: ತಿಮ್ಮಪ್ಪ ಮಾಸ್ಟರ್, ನಿವೃತ್ತ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಕರು, ಯರಬಳ್ಳಿ

೩೭. ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಆರ್., ರಾಮಕೃಷ್ಣಯ್ಯ ಬಿ.ಎಂ. ಶ್ರೀನಿವಾಸಮೂರ್ತಿ ಪಿ.ಜಿ. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ, ಸೀತಾರಾಂ ಸಿ. ಡೊಟ್ಟಿ ಹಲ್ಲೂರು ರುಕ್ಕೋಜರಾವ್, ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯ ಬಾ.ನಾ. ಗಂಗಾಧರ ಮೊದಲಿಯರ್, ಕನ್ನಡ ಚಲನಚಿತ್ರ ಇತಿಹಾಸ, ಭಾಗ-೧ ಪ್ರಸಾರಾಂಗ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ, ೨೦೦೧, ಪು.೬೪೯

೩೮. ಗುಡಿಹಳ್ಳಿ ನಾಗರಾಜ, ಮರಿಯಮ್ಮನಹಳ್ಳಿ ರಂಗಸಿರಿ, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ, ೧೯೯೯, ಪು. ೭೩

೩೯. ತಿಳುವಳಿಕೆದಾರರು: ಶ್ರೀಮತಿ ಗೌರಮ್ಮ (೫೫), ವೃತ್ತಿ ರಂಗಭೂಮಿಯ ರಂಗನಟಿ, (ಊರು, ಹೆಸರು ಬದಲಾಯಿಸಲಾಗಿದೆ) ಬಳ್ಳಾರಿ

ಅಧ್ಯಾಯ ೪

ಡೊಂಬರ ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮತ್ತು ಶೈಕ್ಷಣಿಕತೆ

ಡೊಂಬರ ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮತ್ತು ಶೈಕ್ಷಣಿಕತೆ

ಜಗತ್ತಿನ ಪ್ರತಿ ಮಾನವ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಣಿ ಹಾಗೂ ವಸ್ತುಗಳ ಮಧ್ಯೆ ಒಂದು ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಅಂಥ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವಸ್ತು-ವಸ್ತುವಿನ ನಡುವೆ, ಜೀವಿ-ಜೀವಿಗಳ ನಡುವೆ ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗಿ ಏರ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತದೆ. ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಇರದಿದ್ದರೆ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕಾರ್ಯಗಳು ಸ್ಥಗಿತಗೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಇದ್ದರೇನೆ ಒಂದು ಸಮುದಾಯಕ್ಕಾಗಲಿ, ಒಂದು ಜೀವಿಗಾಗಲಿ, ಒಂದು ವಸ್ತುವಿಗಾಗಲಿ ಮೌಲ್ಯ ಬರುವುದು. ಹೀಗಾಗಿ ಪ್ರತಿ ಮಾನವ ಸಮಾಜಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಲ್ಲ ಒಂದು ರೀತಿಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಅಂತಹ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಆ ಸಮುದಾಯದ ಆರ್ಥಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ರಚನೆಯ ಮೇಲೆ ರಚಿತಗೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಮೂಲಕ ಸಮುದಾಯವು ಏನನ್ನು ಪೂರೈಸಬೇಕೊ ಅದನ್ನು ಪೂರೈಸಲು ಸಾಧ್ಯ. ಇಲ್ಲವೆಂದರೆ ಪೂರೈಸುವುದು ಅಸಾಧ್ಯ. ವ್ಯವಸ್ಥೆಯೊಳಗೆ ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಸಂಬಂಧಗಳು ಬೆಸಯುವುದರೊಂದಿಗೆ ಸಮಷ್ಠಿ ರೂಪಪಡೆದು ಕ್ರೀಯಾಶೀಲ ವಾಗಿರುತ್ತವೆ.

ವ್ಯವಸ್ಥೆಯೊಳಗೆ ಒಬ್ಬನು ಮತ್ತೊಬ್ಬನನ್ನು ಅನುಸರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆ ಮೂಲಕ ತಪ್ಪುಗಳನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಹಾಗೂ ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಒಂಟಿಯಾಗಿ ಬಿಡದೆ, ಯಾವಾಗಲೂ ಸಾಮೂಹಿಕ ವಾಗಿಯೆ ಎಲ್ಲರೂ ಎಲ್ಲರಿಗಾಗಿ, ಎಲ್ಲರೂ ಒಬ್ಬನಿಗಾಗಿ, ಒಬ್ಬನು ಎಲ್ಲರಿಗಾಗಿ ಎಂಬ ಸಹ ಬಾಳ್ವೆಯ ಸೆಲೆಯನ್ನು ಸೃಜಿಸುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯು ಸೀಮಿತವಾಗಿರದೆ, ಬಹುವಿಶಾಲ ವಾಗಿ ಆವರಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ಇಂತಹ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಸಮುದಾಯದ ನಿಯಮ ಸಂಪ್ರದಾಯಕ್ಕಷ್ಟೆ ಬದ್ಧ ವಾಗಿರದೆ, ಆರ್ಥಿಕ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ಧಾರ್ಮಿಕ ವಲಯಕ್ಕೂ ಪಸರಿಸಿ ಒಂದು ಸಂಸ್ಥೆಯಿಂದ ಮತ್ತೊಂದು ಸಂಸ್ಥೆಯೊಂದಿಗೆ ಸಂಬಂಧಗಳ ಬೆಸುಗೆಗೆ ಚಾಲನೆ ಕೊಟ್ಟು ಜಾಗೃತಿ ಮೂಡಿಸುತ್ತದೆ.

ಇಂಥ ಗುಣಗಳನ್ನು ಮೈಗೂಡಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಎಲ್ಲಾ ಸಮುದಾಯ ಗಳಲ್ಲೂ ಕಂಡುಬರುವುದು ಸಹಜವಾದರು, ಎಲ್ಲಾ ಸಮುದಾಯಗಳಲ್ಲೂ ಒಂದೇ ರೀತಿಯಾದ ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ರಚಿತವಾಗಿರುತ್ತದೆ ಎಂದು ಹೇಳುವುದು ತಪ್ಪಾಗುತ್ತದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಮೊದಲ

ಹೇಳಿದ ಹಾಗೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಆರ್ಥಿಕ ರಚನೆ, ಸಮುದಾಯಗಳ ಸಂಬಂಧಗಳ ಸಮಷ್ಠಿತನದ ಭಾಗವಹಿಸುವಿಕೆ, ನಡೆದು ಕೊಳ್ಳುವಿಕೆ, ಪರಿಸರ, ಕಾಲ, ಸ್ಥಳ ಮತ್ತು ಸಂದರ್ಭಕ್ಕನುಸಾರವಾಗಿ ರೂಪಗೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ನೆಲೆನಿಂತ ಮೇಲುವರ್ಗದವರ ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೂ, ಡೊಂಬ ಸಮುದಾಯದ ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೂ ಭಿನ್ನತೆಯನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ನೆಲೆನಿಂತ ಮೇಲು ವರ್ಗದವರ ಆರ್ಥಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ಸಂಬಂಧಗಳ ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ಸಮುದಾಯದ ಗಾತ್ರ, ಸೀಮಿತ ಪ್ರದೇಶ ಒಂದು ರೀತಿಯಾದರೆ, ಡೊಂಬರದ್ದು ಇದಕ್ಕೆ ತೀರ ಭಿನ್ನವಾದ ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆ. ಇಲ್ಲಿ ಇವರ ಗುರಿ-ಉದ್ದೇಶಗಳೆ ಬೇರೆ. ಸಾಮಾಜಿಕ ರಚನೆಯ ಸ್ವರೂಪ ಲಕ್ಷಣಗಳೇ ಬೇರೆ. ಅದರಂತೆ ನೆಲೆನಿಂತ ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ಗೌರವದ ಬದುಕನ್ನು ರೂಪಿಸಿಕೊಂಡ ಸಮುದಾಯಗಳ ರಚನೆ ಬೇರೆ ಗುರಿ-ಉದ್ದೇಶಗಳು ಬೇರೆ. ಇನ್ನೂ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಶೋಧಿಸಲು ಹೊರಟಾಗ ಜಾತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ವಿಭಿನ್ನ ರೂಪ ಪಡೆದುಕೊಂಡಿರುವುದನ್ನು ಮನಗಾಣಬಹುದು.

ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂದರ್ಭಗಳನುಸಾರವಾಗಿ ಎರಡು ಸಮುದಾಯಗಳ ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಭಿನ್ನವಾಗಿದ್ದು, ಅವರವರ ಸಮುದಾಯಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ಗುರಿ-ಉದ್ದೇಶಗಳನ್ನು ಈಡೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಅಂತಹ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಆಯಾ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಆಕಸ್ಮಿಕವಾಗಿ ಒಬ್ಬ ಸದಸ್ಯನು ಆ ಸಮುದಾಯ ದೊಂದಿಗೆ ಗುರುತಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ನಿಷ್ಕ್ರಿಯವಾದರೆ ಕೂಡಲೆ ಆ ಸಮುದಾಯವೆ ಅದರ ಬಗ್ಗೆ ಲಕ್ಷವಹಿಸಿ ಎಲ್ಲಿ ಎಡವಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಪತ್ತೆಮಾಡಿ, ಎಂದಿನಂತೆ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲವಾಗಿರುವಂತೆ ಎಚ್ಚರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಪ್ರಸ್ತುತವಾಗಿ ಡೊಂಬರ ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಯಾವತರದ್ದು? ಅದರ ವಿಶಿಷ್ಟ ಸ್ವರೂಪವೇನು? ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ಶೋಧಿಸಲು ಹೊರಟಾಗ ಡೊಂಬರ ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ವಿಶಿಷ್ಟ ರೂಪ ಪಡೆದುಕೊಂಡು ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ತಮ್ಮದೇ ಆದ ವಿಶೇಷ ಛಾಪನ್ನು ಮೂಡಿಸಿದ್ದನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ಅದರ ಸತ್ಯಾಸತ್ಯತೆಯನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಲಾಗಿದೆ.

೪.೧ ಡೊಂಬ ಸಮುದಾಯದ ಪ್ರಸಾರ ಮತ್ತು ನೆಲೆ

ಪ್ರಸ್ತುತ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣು ಎರಡನೆ ದರ್ಜೆಯವಳಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ಈ ತರದ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಈಗಷ್ಟೆ ಕಾಣದೆ ಶತಶತಮಾನದಿಂದಲೂ ಪುರುಷ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಅಧೀನಳಾಗಿ ಶೋಷಣೆಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾ ಬಂದಿದ್ದಾಳೆ. ಪುರುಷ ಪ್ರಧಾನ ಸಮಾದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀ ಕನಿಷ್ಠ, ಪುರುಷ ಅತಿಶ್ರೇಷ್ಠನು ಎಂದು ಶ್ರೇಣಿಕರಣವನ್ನು ರೂಪಿಸಿ ಆ ಮೂಲಕ ತನ್ನ ಬೇಡಿಕೆಗಳನ್ನು ಈಡೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಮುಂದಾಗಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಪರಿಣಾಮ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಪುರುಷರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಆದ್ಯತೆಯನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಪುರುಷರೇ ಅಧಿಕಾರತ್ವ ವಹಿಸಿಕೊಂಡು ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ನಗಣ್ಯ ಮಾಡಿ ಪುರುಷರಿಗೆ ಸೇವೆಸಲ್ಲಿಸುವ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಸೀಮಿತ ಮಾಡಿ ಇಡೀ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನೆ ತಮ್ಮದಾಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಮಹಿಳೆ

ಯರನ್ನು ಮತ್ತು ತಳಸಮುದಾಯಗಳನ್ನು ತುಳಿದು ಅವರ ಮೇಲೆ ಧಾರ್ಮಿಕ, ಸಾಮಾಜಿಕ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಿ ಅವರು ಏನು ಮಾಡಬೇಕು ಏನು ಮಾಡಬಾರದು ಏನನ್ನು ಮಾತನಾಡ ಬೇಕು ಏನನ್ನು ಮಾತನಾಡಬಾರದು ಏನು ಕೇಳಬೇಕು ಏನು ಕೇಳಬಾರದೆಂದು ಷರತ್ತು ಹೇರಿದ್ದಾರೆ. ವಾಕ್ ಸ್ವಾತಂತ್ರ ಕಳೆದುಕೊಂಡಿರುವರು. ಅಸಹಾಯಕರಾಗಿ ಯಾವುದೆ ಹಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಚಲಾಯಿಸಲು ಶಕ್ತಿ, ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಇಲ್ಲದೆ ಅಧಿಕಾರಸ್ಥ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸದಾ ಅಧೀನರಾಗಿಯೇ ಸೇವೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ಇಂತ ಅಸಮಾನತೆ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡಿದ್ದರಿಂದ ಸ್ತ್ರೀಯ ಸ್ಥಾನಮಾನಗಳು ಅತ್ಯಂತ ಕನಿಷ್ಠ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಇಳಿದವು. ಅಸಮಾನತೆಗೆ ಮುಖ್ಯಭೂಮಿಕೆ ಕುಟುಂಬ. ಸ್ತ್ರೀ-ಪುರುಷರ ಜನನದೊಂದಿಗೆ ಅಸಮಾನತೆ ಬೆಳೆದುಕೊಂಡು ಬಂದಿರಬಹುದು ಆದರೆ ಹೆಣ್ಣು ಕುಟುಂಬದ ಎಲ್ಲಾ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ಸೇವೆ ಮಾಡುವವಳು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಹೆರುವ ಯಂತ್ರ, ಭೋಗದ ವಸ್ತುವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಿ ಕುಟುಂಬದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅವಳನ್ನು ನಗಣ್ಯಗೊಳಿಸಿ ಅತ್ಯಂತ ಕನಿಷ್ಠವಾಗಿ ಕಂಡಿದಿದ್ದೆ.

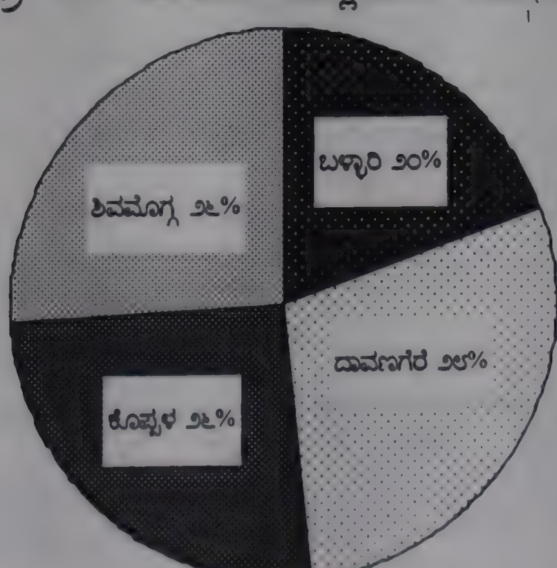
ಇನ್ನು ಶೂದ್ರರಲ್ಲಿಯೆ ಶೂದ್ರರಾದ ಕೆಳಜಾತಿ ಮಹಿಳೆಯರ ಶೋಷಣೆಗೆ ಬರೀ ಪಿತೃಪ್ರಧಾನ್ಯತೆ ಯೊಂದೇ ಕಾರಣವಾಗಿಲ್ಲ ಮಹಿಳೆಯು ಸಹ ಕಾರಣವಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ಮೇಲ್ವರ್ಗದ ಮಹಿಳೆಯರು ಕೂಡ ಕೆಳಜಾತಿ ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ತಿರಸ್ಕಾರದಿಂದ ಕಾಣುತ್ತಾರೆ. ಅಕ್ಕ-ತಂಗಿ ಎನ್ನುವ ಮಾತು ಸೋದರತ್ವದ ಭಾವನೆಯಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಕೇವಲ ಸೋಗಿನ ಮಾತಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಕೆಳಜಾತಿ ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ಸಂಶಯ ದಿಂದಲೇ ನೋಡುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು.

ಈ ತರದ ಸ್ಥಿತಿಯಿಂದ ಆಯ್ದುಬಂದ ಡೊಂಬ ಸಮುದಾಯ ಇಂದಿಗೂ ಅಲೆಮಾರಿಗಳಾಗಿ ಅರೆ ಅಲೆಮಾರಿಗಳಾಗಿ ಸಂಚಾರ ಜೀವನ ನಡೆಸುತ್ತಿರುವುದು ಕಂಡು ಬಂದರೆ ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು ನೆಲೆ ನಿಂತಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನದ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿನ ಕೊಪ್ಪಳ, ಬಳ್ಳಾರಿ, ದಾವಣಗೆರೆ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಈ ನಾಲ್ಕು ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯ ಮಾಡಿ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಲಾಗಿದ್ದು, ಡೊಂಬರ ಸಮುದಾಯದವರು ಕೆಲವು ಕಡೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿರುವುದು ಕಂಡುಬಂದರೆ ಇನ್ನು ಕೆಲವು ಕಡೆ ಇತರ ಜಾತಿ ಗಳೊಂದಿಗೆ ಸಮುದಾಯಗಳೊಂದಿಗೆ ನೆಲೆಸಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುವುದುಂಟು. ಕರ್ನಾಟಕದ ನಾಲ್ಕು ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ೫೩೩ ಕುಟುಂಬಗಳು ನೆಲೆಸಿರುವುದು ಕಂಡುಬಂದಿದೆ. ಈ ಮಾಹಿತಿ ಪ್ರಕಾರ ಡೊಂಬರು ಪ್ರಮುಖ ನಾಲ್ಕು ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ತಾಲ್ಲೂಕು, ಹೊಬಳಿ ಮತ್ತು ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿರುವುದು ಕಾಣಬರುತ್ತದೆ. ಇವರ ನೆಲೆಗಳನ್ನು ಕೋಷ್ಟಕದ ಮೂಲಕ ಈ ರೀತಿ ಗುರುತಿಸ ಬಹುದು. ಇಲ್ಲಿ ಆಯಾಯ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಜನಗಣತಿಯನ್ನು ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ತಾಲ್ಲೂಕು ಗ್ರಾಮೀಣ ಜನಗಣತಿಯನ್ನು ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ಕೋಷ್ಟಕ ೪.೧ ರಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಕೋಷ್ಟಕ ೪.೧ ಡೊಂಬರ ಜಿಲ್ಲಾ ಮತ್ತು ತಾಲೂಕುವಾರು ಕುಟುಂಬ ಮತ್ತು ಲಿಂಗವಾರು ಜನಸಂಖ್ಯೆ

ಜಿಲ್ಲೆಗಳು	ತಾಲ್ಲೂಕುಗಳು	ಕುಟುಂಬಗಳು	ಗಂಡು	ಹೆಣ್ಣು	ಒಟ್ಟು
ಬಳ್ಳಾರಿ	ಬಳ್ಳಾರಿ	೧	೨	೨	೪
	ಹೊಸಪೇಟೆ	೧೦	೨೬	೨೫	೫೧
	ಕೂಡ್ಲಿಗಿ	೭೭	೨೨೨	೨೨೨	೪೪೪
	ಸಂಡೂರು	೧೨	೫೮	೫೦	೧೦೮
	ಸಿರುಗುಪ್ಪ	೪	೩೦	೨೬	೫೬
ದಾವಣಗೆರೆ	ಹರಪನಹಳ್ಳಿ	೧೫೪	೪೯೯	೪೮೨	೯೮೧
ಕೊಪ್ಪಳ	ಗಂಗಾವತಿ	೯೫	೨೭೮	೨೩೭	೫೧೫
	ಕುಷ್ಟಗಿ	೩೮	೧೧೭	೧೧೬	೨೩೩
	ಯಲಬುರ್ಗಾ	೫	೧೨	೧೧	೨೩
ಶಿವಮೊಗ್ಗ	ಶಿವಮೊಗ್ಗ	೧೮	೪೯	೪೩	೯೨
	ಭದ್ರಾವತಿ	೧೩	೪೦	೨೮	೬೮
	ಹೊಸನಗರ	೩೬	೧೦೬	೧೦೪	೨೧೦
	ಸೊರಬ	೩೬	೯೧	೮೩	೧೭೪
	ಶಿಕಾರಿಪುರ	೮	೨೪	೧೯	೪೩
	ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ	೨೬	೬೬	೭೦	೧೩೬
ಒಟ್ಟಾರೆ ಜಿಲ್ಲೆ		೫೩೩	೧೬೨೦	೧೫೧೮	೩೧೩೮

ವೃತ್ತಚಿತ್ರ ೪.೧ ಡೊಂಬರ ಜಿಲ್ಲಾವಾರು ಕುಟುಂಬ ನೆಲೆಗಳು

ಮೇಲಿನ ಕೋಷ್ಟಕ ೪.೧ನ್ನು ಮತ್ತು ವೃತ್ತ ಚಿತ್ರ ೪.೧ನ್ನು ಗಮನಿಸಿದಾಗ ದಾವಣಗೆರೆ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶೇ. ೨೮ರಷ್ಟು ಕುಟುಂಬಗಳು ವಾಸವಾಗಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಶೇ. ೨೬ರಷ್ಟು

ಕೊಪ್ಪಳ ಮತ್ತು ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಗಳು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಎರಡನೆಯ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದ್ದು, ಶೇ. ೨೧ರಷ್ಟು ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ನೆಲೆಸಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ಅಯಾಯ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಜನಸಂಖ್ಯೆ ಗಮನಿಸಿದಾಗ ಈ ಸಮುದಾಯದ ಜನಸಂಖ್ಯೆ ಅತ್ಯಂತ ಕಡಿಮೆ ಇದ್ದು ಕರ್ನಾಟದಲ್ಲಿ ಡೊಂಬರು ಅಲ್ಪಸಂಖ್ಯಾತರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಈ ನಾಲ್ಕು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಜನಸಂಖ್ಯೆ ಒಟ್ಟು ೩೧೩೮ ಅದರಲ್ಲಿ ಪುರುಷರ ಪ್ರಮಾಣ ಶೇ. ೫೨ ಮತ್ತು ಮಹಿಳೆಯರ ಪ್ರಮಾಣ ಶೇ. ೪೮ ರಷ್ಟಿದೆ. ಒಟ್ಟಾರೆ ಪುರುಷರ ಜನಸಂಖ್ಯೆ ಮಹಿಳೆಯರ ಜನಸಂಖ್ಯೆಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಇರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ಕೋಷ್ಟಕ ೪.೨. ಡೊಂಬರ ಜಿಲ್ಲಾ ಮತ್ತು ತಾಲ್ಲೂಕುವಾರು ವಸತಿ ಮಾದರಿಗಳು

ಜಿಲ್ಲೆಗಳು	ತಾಲ್ಲೂಕುಗಳು	ಕುಟುಂಬ	ಗುಡಿಸಲು	ಟಿನ್	ಹಂಚಿನ	ಮಾಳಿಗೆ	ಆಶ್ರಯ	ಆರ್.ಸಿ.ಸಿ.	ಬಾಡಿಗೆ
ಬಳ್ಳಾರಿ	ಬಳ್ಳಾರಿ	೧	--	--	--	--	--	--	೧
	ಹೊಸಪೇಟೆ	೧೦	೫	೨	--	೧	೧	೧	--
	ಕೂಡ್ಲಿಗಿ	೭೭	೧೮	--	೩	೨೦	೧೬	೩	೫
	ಸಂಡೂರು	೧೨	೫	--	೧	೧೫	೧	೨	--
	ಸಿರುಗುಪ್ಪ	೪	೧	--	--	೨	೧	--	--
ದಾವಣಗೆರೆ	ಹರಪನಹಳ್ಳಿ	೧೫೪	೧೧		೧೦೬	೫	೨೯	೧	೨
ಕೊಪ್ಪಳ	ಗಂಗಾವತಿ	೯೫	೨೭		೩೫	೨೧	೧೦	೨	--
	ಕುಷ್ಟಗಿ	೩೮	೮		೧೩	೧೦	೨	೪	--
	ಯಲಬುರ್ಗಾ	೫	೩		೨	--	--	--	--
ಶಿವಮೊಗ್ಗ	ಶಿವಮೊಗ್ಗ	೧೮	೧		೧೬	--	--	--	೧
	ಭದ್ರವತಿ	೧೩	೨		೧೦	--	೧	--	--
	ಹೊಸನಗರ	೩೬	೧೩		೨೨	--	--	--	೧
	ಸೊರಬ	೩೬	೧		೩೫	--	--	--	--
	ಶಿಕಾರಿಪುರ	೮	೧		೭	--	--	--	--
	ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ	೨೬	೧		೨೫	--	--	--	--
	ಒಟ್ಟು	೫೩೩	೯೭	೨	೨೭೫	೭೪	೬೧	೧೩	೧೧

ಮೇಲ್ಕಂಡ ಕೋಷ್ಟಕ ೪.೨ ರಲ್ಲಿ ಡೊಂಬರ ವಸತಿ ಮಾದರಿಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿದಾಗ ಶೇ. ೧೮ ರಷ್ಟು ಗುಡಿಸಲುಗಳಾಗಿದ್ದು ಶೇ. ೧೪ ರಷ್ಟು ಮಾಳಿಗೆ ವಸತಿಗಳಾಗಿದ್ದು, ಶೇ. ೫೩ ರಷ್ಟು ಹಂಚಿನ ಮನೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು, ಶೇ. ೧೧ ರಷ್ಟು ಆಶ್ರಯ ಮನೆಗಳ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು

ಹೊಂದಿರುವುದು ಹಾಗೂ ಶೇ. ೨ ರಂತೆ ಆರ್.ಸಿ.ಸಿ ಮತ್ತು ಬಾಡಿಗೆ ವಸತಿಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸವಾಗಿರುವುದು ಮೇಲಿನ ಅಂಕಿ-ಸಂಖ್ಯೆಗಳಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.

ಡೊಂಬರು ಬದಲಾದ ಕಾಲಮಾನಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ತಮ್ಮ ಮೂಲ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಕಳಚುತ್ತಾ ಇತರೆ ವೃತ್ತಿಗಳಿಗೆ ಒಗ್ಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರದರ್ಶನ ಕರಕುಶಲ ಈ ಎರಡು ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಅಗಾಧ ಕೌಶಲ್ಯಗಳನ್ನು ಮೈಗೂಡಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಆ ಮೂಲಕ ಸಾಮಾಜಿಕ ಬದುಕಿನೊಂದಿಗೆ ಉಳ್ಳವರ ಎದುರಿಗೆ ಮುಖಾಮುಖಿಯಾಗುತ್ತಲೇ ಜೀವನ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

೪.೨ ಕುಟುಂಬ

ಮಾನವ ಸಮಾಜದ ಮೂಲಭೂತ ಸಂಸ್ಥೆ ಎಂದರೆ ಕುಟುಂಬ. ಕುಟುಂಬ ಅತ್ಯಂತ ಸಣ್ಣ, ಸಂಸ್ಥೆಯೆಂದೆನಿಸಿ ಕೊಂಡಿದೆ. ಇತರೆ ಎಲ್ಲಾ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ನಿಂತಿರುವುದು ಕುಟುಂಬದ ಮೇಲೆ. ಮಾನವರು ತಮ್ಮ ಬಯಕೆಗಳನ್ನು ಕುಟುಂಬದಿಂದ ಈಡೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. "ಕುಟುಂಬ ಇಲ್ಲದೆ ಯಾವ ಸಮಾಜವು ಹೊರತಾಗಿಲ್ಲ."[೧] ಎಲ್ಲಾ ಸಮುದಾಯಗಳಲ್ಲೂ ಒಂದಲ್ಲ ಒಂದು ರೀತಿಯ ಕುಟುಂಬ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಇದು ವಿವಿಧ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೆ ತನ್ನ ಕಾರ್ಯವ್ಯಾಪ್ತಿ ಯನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ತನ್ನ ಸ್ಥಾನಮಾನಗಳನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಂಡು ಬಂದಿದೆ.

ಕುಟುಂಬವು ಮಾನವ ಮಾನವರ ನಡುವೆ ಸಂಪರ್ಕಕಲ್ಪಿಸಿದೆ. ಸದಸ್ಯರ ಭವಿಷ್ಯಕ್ಕೆ ತಳಪಾಯ ಹಾಕಿದೆ. ಕುಟುಂಬ ಸಂಕುಚಿತ ಮತ್ತು ಸ್ವಾರ್ಥತೆ ಎರಡು ಗುಣಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಕಾರಣ ಪ್ರತಿಕುಟುಂಬವು ಬಯಸುವುದೇನೆಂದರೆ ನಮ್ಮ ಕುಟುಂಬದ ಸದಸ್ಯರು ಕ್ಷೇಮವಾಗಿರಬೇಕು, ಗೌರವಯುತವಾಗಿರಬೇಕು. ನಮ್ಮ ಕುಟುಂಬದ ಸದಸ್ಯರು ಕೆಳಮುಖ ಚಲನೆಗೆ ಹೋಗಬಾರದು ಅನಿರೀಕ್ಷಿತವಾಗಿ ಹೋದರೆ ಅಂತಹ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕುಟುಂಬದ ಸದಸ್ಯರೆಲ್ಲರು ಇರಬಹುದಾದ ತೊಂದರೆ ನಿವಾರಿಸಿ ರೋಗ ಗ್ರಸ್ಥದಿಂದ ಕಾಪಾಡುತ್ತಾರೆ. ಬೇರೊಂದು ಕುಟುಂಬದ ಹಿತಕ್ಕಿಂತ ನಮ್ಮ ಕುಟುಂಬವೆ ಮುಖ್ಯವೆಂಬ ಸಂಕುಚಿತ ಮನೋಭಾವನೆಯು ಪ್ರತಿಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುವುದುಂಟು. ಆ ಮೂಲಕ ಸೀಮಿತ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ಕಾರ್ಯಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ನಡಾವಳಿಗಳು ಸಂಕುಚಿತ ವಾಗುತ್ತವೆ.

೪.೨.೧ ಕುಟುಂಬದ ರಚನೆ

ಆದಿಮದಲ್ಲಿ ಮೂಲತಃ ಅಲೆಮಾರಿಯಾಗಿದ್ದ ಮಾನವರು ಆಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ಸಾಂಘಿಕವಾಗಿ ಅಲೆದಾಡುತ್ತ ತಮಗೆ ಸಿಗುವ ಗಡ್ಡೆ-ಗೆಣಸು, ಹಣ್ಣು-ಹಂಪಲ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಆಯ್ದು ಅವುಗಳನ್ನು ತಿಂದು ಬದುಕುತ್ತಾ, ತಮಗೆ ಇಷ್ಟಬಂದ ಕಡೆಗೆ ತಂಗುತ್ತಿದ್ದರು ಮತ್ತು ಪ್ರಕೃತಿ ದತ್ತವಾಗಿ ಬಂದ ಕಾಮವನ್ನು ಸಹಜವಾಗಿಯೆ ಪಡೆಯುತಿದ್ದರು. "ಇಂದು ಒಂದು ಕಡೆ ಇದ್ದರೆ ನಾಳೆ ಮತ್ತೊಂದು ಕಡೆ ತಮ್ಮ ಬಯಕೆಗಳನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಇಲ್ಲಿ ಯಾವುದೆ ರೀತಿಯ ಭಾವನಾತ್ಮಕ

ಸಂಬಂಧಗಳಿರಲಿಲ್ಲ. ಪ್ರಾಣಿಗಳಂತೆ ಸ್ವೇಚ್ಛಾಚಾರದ ಬದುಕನ್ನು ಕಳೆಯುತ್ತಾ ಎಂದಿನಂತೆ ಅಲೆದಾಟದಲ್ಲಿ ತೊಡಗುತ್ತಿದ್ದರು."[೨] ಈ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀ-ಪುರುಷರ ಮೇಲೆ ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯ ಲೈಂಗಿಕ ನಿರ್ಬಂಧವಿರಲಿಲ್ಲ. ಯಾರು ಯಾರ ಜೊತೆಗಾದರು ಲೈಂಗಿಕ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನು ಹೊಂದಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಎರಡನೆ ಹಂತದಲ್ಲಿ "ಉಷ್ಣವಲಯದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಾ, ಕ್ರೂರ ಮೃಗಗಳಿಂದ ರಕ್ಷಣೆಪಡೆಯಲು ಮರದ ಮೇಲೆ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು."[೩] ಹಸಿವು ಬಂದಾಗ ಮರದ ಮೇಲಿಂದ ಕೆಳಗಿಳಿದು ಗಡ್ಡೆ-ಗೆಣಸು, ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು ತಿನ್ನುತ್ತಾ ಕಾಲಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಇಲ್ಲಿ ಕುಟುಂಬ ವಿಕಾಸದ ಮೊದಲ ಹೆಜ್ಜೆ ಎಂದು ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ಈ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಸುಧಾರಣೆ ಕಂಡುಕೊಂಡನು. ಏಕೆಂದರೆ ಅಲ್ಲಿನ ಸ್ವೇಚ್ಛಾಚಾರದ ಲೈಂಗಿಕ ಸಂಪರ್ಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ತಂದೆ-ತಾಯಿ, ಮಕ್ಕಳು ಯಾರು ಯಾರ ಜೊತೆಗಾದರು ಲೈಂಗಿಕ ಸಂಬಂಧ ಹೊಂದಬಹುದಿತ್ತು. ಆದರೆ ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ತಂದೆ-ತಾಯಿ ಮತ್ತು ಮಕ್ಕಳ ನಡುವೆ ಲೈಂಗಿಕ ಸಂಪರ್ಕಕ್ಕೆ ಕಡಿವಾಣ ಹಾಕಲಾಯಿತು. ಆದರೆ ಸಹೋದರ ಸಹೋದರಿಯರ ನಡುವೆ ಲೈಂಗಿಕ ಸಂಬಂಧ ಮುಂದುವರಿಯಿತು. ಇದನ್ನು ಒಂದೆ ರಕ್ತಸಂಬಂಧ ಹೊಂದಿರುವ ಕುಟುಂಬವೆಂದು ಕರೆಯಬಹುದು. ಇಲ್ಲಿ ಭಾವನಾತ್ಮಕ ಸಂಬಂಧಗಳೂ ಗರಿಬಿಚ್ಚ ತೊಡಗಿದವು. ನಂತರದ ದಿವಸಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾ ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಡಿನ ಜನ್ಯಗಳು ಸಿಗುವುದು ತೊಂದರೆಯಾಗುತ್ತಿದ್ದರಿಂದ ಬೇರೊಂದು ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಹುಡುಕಿಕೊಳ್ಳಲಾಯಿತು. ಜಲಚರಗಳನ್ನು ಭಕ್ಷಿಸುತ್ತಾ, ಈ ವಸ್ತುಗಳು ದೊರೆಯುವ ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ಹುಡುಕಲು ಅಲೆದಾಟ ಮಾಡುವಂತಾಯಿತು. ಹಾಗೂ ಬಿಡಾರಗಳನ್ನು ಹೂಡಲು ಮುಂದಾದ, ನದಿ ತೀರದ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ವಾಸ ಮಾಡುತ್ತಾ, ಆಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಬೇಟೆಯಾಡಲು, ಕಲ್ಲಿನ ಆಯುಧಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಲು ಮುಂದಾದ, ರಕ್ತಸಂಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಲೈಂಗಿಕ ಜೀವನ ಮುಂದುವರಿಯಿತು.

ಮೂರನೆ ಪಾದದಲ್ಲಿ "ಬಿಲ್ಲು ಬಾಣಗಳನ್ನು ಶೋಧಿಸಿಕೊಂಡ ನಂತರ ಬೇಟೆಯು ಒಂದು ವೃತ್ತಿಯಾಯಿತು"[೪]. ಈ ಬೇಟೆಯಲ್ಲಿಯೆ ನಿರತರಾದರು. ಸ್ತ್ರೀಯರು ಬೇಟೆಯಿಂದ ಬಂದ ಮಾಂಸವನ್ನು ಸುಡುವುದು, ತುಂಡು ಮಾಡುವುದು, ಹಣ್ಣು, ಗಡ್ಡೆ-ಗೆಣಸು ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಹುಡುಕುವ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದರು. ಮರದ ತೊಗಟೆಯಿಂದ ಉಡುಪುಗಳನ್ನು ಧರಿಸುವುದನ್ನು ಅಭ್ಯಸಿಸಿಕೊಂಡರು. ಮರದ ಪಾತ್ರೆಯ ಉಪಯೋಗವನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿದು ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ದಿಮ್ಮಿಗಳನ್ನು ಕಲೆಹಾಕಿ ಸೂರನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡರು, ಶಿಲೆಯ, ಆಯುಧಗಳಿಂದ ಉಪಯೋಗವನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವ ಜೊತೆಗೆ ತೊಗಟೆಯ ಉಡುಪು ಮತ್ತು ಹಲವಾರು ವಸ್ತುಗಳ ಉಪಯೋಗ ಕಂಡುಕೊಂಡ ಪರಿಣಾಮ ಅಲೆಮಾರಿ ಬದುಕು ಸ್ವಲ್ಪ ಸುಧಾರಿಸಲು ಸಹಾಯವಾಯಿತು.

ನಂತರದ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಮಾನವನ ಜೀವನವು ಸ್ವಲ್ಪ ಬದಲಾವಣೆಯಾಯಿತು ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಕಾರಣ ಹಿಂದಿದ್ದ ಒಂದೆ ರಕ್ತಸಂಬಂಧಗಳ ಕುಟುಂಬವು ಇಲ್ಲವಾಗಿ ಆ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ತರಹದ ಕುಟುಂಬ ಸಂಬಂಧಗಳು ಜಾರಿಗೆ ಬಂದವು. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಲೈಂಗಿಕ

ಚಟುವಟಿಕೆಯ ಮೇಲೆ ಕೆಲವೊಂದು ನಿರ್ಬಂಧಗಳನ್ನು ಹೇರಲಾಯಿತು. ಅಂದರೆ ಒಂದೆ ರಕ್ತಸಂಬಂಧ ಕುಟುಂಬವು ತನ್ನ ಮಹತ್ವ ಕಳೆದುಕೊಂಡಿತು. ಈ ಪರಿವರ್ತನೆಗೆ ಈ ಕಾರಣಗಳಿರಬೇಕು.

* ಒಂದೆ ರಕ್ತಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಮಕ್ಕಳು ಅಂಗವಿಕಲರಾಗಿ ಜನಿಸಿರಬಹುದು
* ಆರೋಗ್ಯದ ಮೇಲೆ ಕೆಟ್ಟ ಪರಿಣಾಮಬೀರಿರಬಹುದು
* ಹೊಸದನ್ನು ಪಡೆಯುವ ಕುತೂಹಲ
* ವಿಭಿನ್ನ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಅಲೆದಾಡುವುದರಿಂದ ಬೇರೆಯವರ ಒಡನಾಟ ಆಕರ್ಷಕವಾಗಿ ಕಂಡಿರಬಹುದು.

ಹೀಗೆ ಹಲವಾರು ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಮೊದಲಿದ್ದ ರಕ್ತಸಂಬಂಧಗಳು ಅಥವಾ ಸಹೋದರ, ಸಹೋದರಿಯರ ಕುಟುಂಬವು ರೂಪಾಂತರಗೊಂಡು ಬೇರೊಂದು ಗುಂಪಿನ ಸಹೋದರರು ಮತ್ತೊಂದು ಗುಂಪಿನ ಸಹೋದರಿಯರು ಕೂಡಿಕೊಂಡು ಲೈಂಗಿಕ ಸಂಪರ್ಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಏರ್ಪಡಿಸಿ ಕೊಂಡರು. ಹಾಗೂ ಇವರೀರ್ವರಿಗೂ ವಿವಾಹವನ್ನು ಜರುಗಿಸಲಾಯಿತು. ಈ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಲೈಂಗಿಕ ಸಂಪರ್ಕವು ಹೊಸ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಪಡೆದು ವಿವಾಹ ಎಂಬ ಸಂಸ್ಥೆ ಜನ್ಮತಾಳಿತು. ಅದರಲ್ಲೂ ಗೋತ್ರಗಳ ಮೂಲಕವಾಗಿ ವೈವಾಹಿಕ ಪದ್ಧತಿ ಜಾರಿಗೆಬಂದಿತು.

ಮದ್ಯಮಕಾಲದ ಮೊದಲ ಪಾದದಲ್ಲಿ "ಕುಂಬಾರ ಕಲೆಯು ಜಾರಿಗೆ ಬಂದಿತು. ಮೊದಲು ಬುಟ್ಟಿ, ಪಾತ್ರೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು, ಬೆಂಕಿಯಿಂದ ಪಾತ್ರೆ ರಕ್ಷಿಸಲು ಸುತ್ತಲೂ ಕೆಸರನ್ನು ಮೆತ್ತಿ ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಿದ್ದರು"[5]. ನಂತರ ಇದು ಒಂದು ಹೊಸ ವಸ್ತುವೆಂದು ಭಾವಿಸಿಕೊಂಡರು. ಇದೇ ಮುಂದೆ ಕೆಸರಿನ ಮಡಕೆಗಳು ಹಾಗೂ ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ವಸ್ತುಗಳಿಗೆ ನಾಂದಿಯಾಯಿತು. ಪ್ರಾಣಿಯ ಉಪಯೋಗ ಪಡೆಯಲಾಯಿತು. ಇವುಗಳಿಂದ ಉತ್ಪತ್ತಿಯಾದ ಹಾಲು, ತುಪ್ಪ, ಬೆಣ್ಣೆ, ಮಾಂಸ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಆಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಯಿತು. ವ್ಯವಸಾಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ರಿಂದ ಕೃಷಿಯನ್ನು ಪುರುಷರು ಸ್ತ್ರೀಯರಿಂದ ಹಸ್ತಾಂತರಿಸಿಕೊಂಡರು. ಹಿಂದಿದ್ದ ವಾಸದ ಕಲ್ಪನೆಯು ಸುಧಾರಿಸಿ ಇದ್ದುದರಲ್ಲಿಯೆ ವಾಸಕ್ಕೆ ವಸತಿಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಂಡರು.

ಪಶುಗಳ ಪೋಷಣೆಯಿಂದ ಹೇರಳವಾದ ಉಪಯೋಗ ಮತ್ತು ಲಾಭವಿದೆ ಎಂದು ಮನವರಿಕೆ ಯಾಯಿತು ಮತ್ತು ಖಾಸಗಿ ಆಸ್ತಿ ಕಲ್ಪನೆ ತಳವೂರಿತು. ಪರಿಣಾಮ ವಿಶಾಲವಾದ ಮತ್ತು ಫಲವತ್ತಾದ ಬಯಲು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ನೀರನ್ನು ಬಳಸಿ, ಆಹಾರದ ಬೆಳೆಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಯಲು ಮುಂದಾದರು. ಬಿಸಿಲಿನಲ್ಲಿ ಒಣಗಿದ ಇಟ್ಟಿಗೆಗಳಿಂದ ಮತ್ತು ಕಲ್ಲುಗಳಿಂದ ಕೋಟೆಯಂತಹ ಮನೆ ಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದರ ಜೊತೆಗೆ, ಲೋಹದ ಉಪಯೋಗ ಇತ್ತಾದರು ಕಬ್ಬಿಣದ ಉಪಯೋಗ ವಿರಲಿಲ್ಲ. ಈ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಹುಲ್ಲುಗಾವಲು ಇರುವ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಪಶುಗಳೊಂದಿಗೆ ಬೀಡುಬಿಡು ತ್ತಿದ್ದರು. ಆಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ಮನುಷ್ಯರನ್ನೆ ಭಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದ. ಕಾಲಾಂತರದಲ್ಲಿ ಮೃಗತ್ವ ಬದಲಾಯಿಸತೊಡಗಿದ

ಇದಕ್ಕೆ ಬಹುಮುಖ್ಯ ಕಾರಣ. ಧಾರ್ಮಿಕ ಜೀವನ, ಧಾರ್ಮಿಕ ಲೇಪನ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ ಮನುಷ್ಯ ಭಕ್ಷಣೆಗೆ ನಿಂತಿತು. ಅಷ್ಟೋತ್ತಿಗೆ ಆಹಾರದ ಬೆಳೆಗಳು ಹೇರಳವಾಗಿ ಬೆಳೆಯುವುದನ್ನು ಹಾಗೂ ಪಶುಗಳಿಂದ ಹಾಲು ಮೊಸರು ಮಾಂಸ ದೊರೆಯುತ್ತಿದ್ದರಿಂದ ಆಹಾರದ ಶೈಲಿಯು ಬದಲಾಯಿತು.

ಫಲವತ್ತಾದ ಭೂಮಿ ಮತ್ತು ನೀರು ದೊರೆಯುವ ನದಿ ತೀರಗಳಲ್ಲಿ ಜನರು ಹೆಚ್ಚು ಬೀಡು ಬಿಡಲು ಮುಂದಾದರು. ನಂತರ ಖಾಯಂ ವಾಸಕ್ಕೆ ಮನೆಮಾಡಿಕೊಂಡರು ಈ ತರದ ವಾಸದಿಂದ ಮುಂದೆ ಗ್ರಾಮವಾಗಿ, ಪಟ್ಟಣವಾಗಿ, ನಗರಗಳ ಉಗಮಕ್ಕೆ ನಾಂದಿಯಾಯಿತು.

ಸಹೋದರ ಸಹೋದರಿಯರ ವಿವಾಹದಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಸುಧಾರಣೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಒಂದೆ ವರ್ಗದವರ ಜೊತೆ ವಿವಾಹ ಇಲ್ಲದೆ ಗೋತ್ರ, ಕುಲ ಅಥವಾ ಬಳಿಗಳ ಮೂಲಕ ವಿವಾಹಗಳು ಮುಂದುವರಿದವು. ಬಹುಪತ್ನಿತ್ವ ಮತ್ತು ಏಕಪತ್ನಿತ್ವ ಕುಟುಂಬ ಪದ್ಧತಿ ಜಾರಿಗೆ ಬಂದಿತು. ಕೆಲವು ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕೆಲವರಿಗೆ ಮುಂದುವರಿಕೆಗಾಗಿ ಸಂತಾನ ಮತ್ತು ಪತ್ನಿಯರು ರೋಗಗ್ರಸ್ತರಾಗಿದ್ದಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆ ಗಾಗಿ ಮತ್ತು ಅತಿಕಾಮುಕರು ಬಹುಪತ್ನಿತ್ವ ವಿವಾಹ ಆಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಕೆಲವೊಂದು ಸಮುದಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಆಸ್ತಿಯು ಹಂಚಿಹೋಗಬಾರದೆಂಬ ಕಾರಣಕ್ಕೂ ಬಹುಪತ್ನಿತ್ವ ವಿವಾಹವಾಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಸ್ಪೆನ್ಸರ್, ಟೇಲರ್, ಬ್ರಿಪಾಲ್ಸ್ ಎಂಬ ಮಾನವ ಮತ್ತು ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು ಮಾತೃ ಪ್ರಧಾನ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯೆ ಮೊದಲ ಕುಟುಂಬ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ವೆಸ್ಟರ್ ಮಾರ್ಕ್ ಎಂಬುವರು ಕುಟುಂಬವು ಹೊಂದಾಣಿಕೆ ಮತ್ತು ಅಪರಿಮಿತ ಅಕಾಂಕ್ಷೆಗಳಿಂದ ರೂಪಗೊಂಡಿದೆ ಇಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾದ ಪದ್ಧತಿ ಜಾರಿಗೆ ಬಂದಿತು. ಪ್ರಬಲವಾದ ಗಂಡಸು ತನ್ನ ಸಂಗಾತಿಯನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಹೊಂದಿ, ಅವಳ ಮೇಲೆ ತನ್ನ ಅಧಿಪತ್ಯ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದನು. ಇದು ಮುಂದೆ ಪುರುಷರನ್ನು ಕೇಂದ್ರಬಿಂದುವಾಗಿ ಏಕಸಂಗಾತಿ ಕುಟುಂಬವಾಗಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆ ಹೆಚ್ಚು. ಗಂಡಿಗೆ ಬಲ, ಛಲ, ಸಾಹಸ, ಒಡೆತನದ ಮನೋಭಾವ ಇರುವುದರಿಂದ ಸ್ತ್ರೀಯು ಪುರುಷನೊಂದಿಗೆ ಜೀವನ ಮಾಡಿದಳೆಂದು ಇದನ್ನು ಪುರಾತನ ಸಮಾಜ ಪುರಸ್ಕರಿಸಿತ್ತು. ಹೀಗೆ ಕುಟುಂಬವು ಹಂತ ಹಂತವಾಗಿ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಾಯಿತೆಂದು ಹೇಳಬಹುದೆ ವಿನಹ ಹೀಗೆಯೇ ಇತ್ತು ಎಂದು ನಿಖರವಾಗಿ ಹೇಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಕುಟುಂಬವು ಇರುವುದು ಸತ್ಯ ವ್ಯವಸ್ಥಿತ ಬದುಕಿಗೆ ಬುನಾದಿ ಹಾಕಿರುವುದು ಸತ್ಯ.

'Family' ಎಂಬ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಪದದ ಅರ್ಥ 'ಕುಟುಂಬ'ವೆಂದು. Family ಎಂಬ ಶಬ್ದವು ಲ್ಯಾಟೀನ್ ಭಾಷೆಯ 'ಪ್ಯಾಮುಲಸ್' ಎಂಬ ಪದದಿಂದ ಬಂದಿದೆ. ಇದರ ಅರ್ಥ ಸೇವಕ, ಆಳು ಎಂದರ್ಥ. "ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸೆರೆಸಿಕ್ಕವರನ್ನು ತಮ್ಮ ಆಳುಗಳನ್ನಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಸೇವೆಸಲ್ಲಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಮುಂದೆ ಅದು ನಿಧಾನಗತಿಯಲ್ಲಿ ಆಳುಗಳು ಕುಟುಂಬದ ಸದಸ್ಯರ ಸ್ಥಾನಪಡೆದು ಕೊಂಡರು"[೬]. ಇಂತಹ ಆಳುಗಳಿಗೆ ರಕ್ಷಣೆ ಮತ್ತು ಊಟೋಪಚಾರದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಆ ಕುಟುಂಬ ನಿರ್ವಹಿಸುತಿತ್ತು. ಕುಟುಂಬದ ಪ್ರಗತಿಗೆ ಸೇವಕರು ಶ್ರಮಿಸುತಿದ್ದರು. ಕುಟುಂಬ ಎಂದರೆ ಗಂಡ-ಹೆಂಡತಿ ಮತ್ತು ಮಕ್ಕಳು ಕೂಡಿಕೊಂಡು ಒಂದೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಸಮೂಹವನ್ನೆ ಕುಟುಂಬ ವೆಂದು ಕರೆಯಬಹುದು.

"ಕುಟುಂಬವು ಲೈಂಗಿಕ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ಸಾಕಷ್ಟು ಖಚಿತವಾದ, ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಮತ್ತು ಪೋಷಿಸಲು ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿಕೊಡುವಂತಹ ಒಂದು ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆ"[೬]. ಎಂದು ಮೆಕೈವರ್ ಮತ್ತು ಪೇಜ್‌ರವರ ಅಭಿಮತವಾದರೆ "ಸಂತತಿ ಸಹಿತವಾಗಿ ಇಲ್ಲವೆ ಸಂತತಿ ರಹಿತವಾಗಿ ಗಂಡ-ಹೆಂಡತಿಯರು ಕೂಡಿಕೊಂಡು ಇಲ್ಲವೆ ಹೆಂಡತಿಯೊಬ್ಬಳೆ ಆಗಲಿ ಮಕ್ಕಳೊಂದಿಗೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಚಿರಕಾಲ ಬಾಳುವೆ ನಡೆಸುವ ಕ್ರಮವೆ ಕುಟುಂಬ"[೭]ವೆಂದು ಆರ್ಗ್‌ಬರ್ನ್ ಮತ್ತು ನಿಮ್ಕಾಫ್‌ರವರ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವಾಗಿದೆ.

ಕುಟುಂಬವು ಸರಳತೆಯಿಂದ ಸಂಕೀರ್ಣತೆಯತ್ತ ವಿಕಾಸಗೊಂಡು ಏಕಸಂಗಾತಿ ಕುಟುಂಬಕ್ಕೆ ಬಂದು ನಿಂತಿತು. ಕುಟಂಬ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಎಲ್ಲಾ ಸಮುದಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಜೀವನ ಕ್ರಮದಿಂದ ಹಿಡಿದು ತಮ್ಮ ಅಂತ್ಯ ಸಂಸ್ಕಾರದವರೆಗೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕತೆಯನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಂಡಿರುವ ಅಲೆಮಾರಿಗಳ ಕುಟುಂಬ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ತಮಗೆ ನಿಯೋಜಿತವಾದ ಕೆಲಸಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದೆ. ಕುಟುಂಬದ ಉಗಮದಿಂದ ಬೆಳವಣಿಗೆಯವರೆಗೆ ವೈಜ್ಞಾನಿಕವಾಗಿ ನೋಡಲಾಗಿದೆ. ಅಂದಿನ ಮಾನವನ ಗುಣಗಳು ಹೇಗೆ ಇದ್ದವು? ಅವರ ಕೆಲಸ ಕಾರ್ಯಗಳು ಯಾವ ರೀತಿಯಾಗಿದ್ದವು? ಎಂಬುದನ್ನು ನೋಡಲಾಗಿದೆ. ಏಕಸಂಗಾತಿಗೆ ಬಂದುನಿಂತ ಕುಟುಂಬವು ನೆಲೆನಿಂತ ಕುಟುಂಬವಾಯಿತು.

ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು ಕುಟುಂಬ ರಚನೆಯಾಗಲು ಈ ಕಾರಣಗಳನ್ನು ನೀಡುತ್ತಾರೆ.

"೧. ಪ್ರಾಣಿವರ್ಗಗಳಂತಲ್ಲದೆ ಮಾನವ ಸ್ತ್ರೀಪುರುಷರ ನಡುವಿನ ಲೈಂಗಿಕ ಸಂಬಂಧವು ಬಹು ದೀರ್ಘ ಅವಧಿಯದು ಹಾಗೂ ವರ್ಷಪೂರ್ತಿ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಮುಂದುವರಿಯುವಂತಹದು. ಈ ಕಾರಣದಿಂದಾಗಿ ಗಂಡು ಹೆಣ್ಣುಗಳ ನಡುವಿನ ಸಾಂಗತ್ಯವು ಭದ್ರವಾದ ನೆಲೆಬೇಕಾಗಿದ್ದರಿಂದ.

೨. ಇತರ ಪ್ರಾಣಿವರ್ಗಗಳಲ್ಲಿ ಹೊಸದಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಜೀವಿಯು ಅಲ್ಪಕಾಲವಧಿಯಲ್ಲಿ ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ತಲುಪುವುದು. ಆದರೆ ಮಾನವ ಶಿಶುವು ಹಾಗಲ್ಲ, ನವಜಾತ ಮಾನವ ಶಿಶುವು ಬಹಳ ಅಸಹಾಯಕವಾಗಿರುತ್ತದೆಯಲ್ಲದೆ ಅದನ್ನು ಕೆಲವು ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ಲಾಲಾನೆ ಪಾಲನೆ ಮಾಡಬೇಕಾಗುವುದು. ಮಾನವ ಶಿಶುವಿನ ಈ ಅವಲಂಬಿತತೆಯ ಸ್ಥಿತಿ ಕುಟುಂಬದ ಸ್ಥಾಪನೆಗೆ ಪೂರಕವಾಗಿದೆ.

೩. ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಧಾರಣೆ ಮಾಡುವ ಪ್ರಸವಿಸುವ ಹಾಗೂ ಆನಂತರ ಮಗುವಿಗೆ ಮೊಲೆ ಉಣಿಸುವ ಹೊಣೆಯನ್ನು ಹೊತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಕುಟುಂಬವು ಒಂದು ಅನಿವಾರ್ಯ ಅವಶ್ಯಕತೆಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಆಕೆಗೆ ಪುರುಷನ ಕಡೆಯಿಂದ ಬೇಕಾಗಿರುವ ಆರ್ಥಿಕ ಸಹಾಯ ಹಾಗೂ ಭಾವನಾತ್ಮಕ ಬೆಂಬಲ ಆಕೆಯನ್ನು ಕುಟುಂಬದೊಂದಿಗೆ ಬೆಸೆದಿವೆ"[೮].

ಕುಟುಂಬವು ಒಂದೇ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಹುಟ್ಟಿದ ಸಂಸ್ಥೆಯಲ್ಲ ಅದು ಯಾವ

ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡಿತು ಯಾವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಂದ ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು ಮತ್ತು ಯಾವ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಉದ್ಭವಿಸಿತೆಂದು ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. "ಕುಟುಂಬ ರಚನೆಗೆ ಪ್ರಮುಖವಾದ ಮೂರು ಕಾರಣ ಗಳಿವೆ. ಮೊದಲನೆಯದು ಲೈಂಗಿಕ ತುಷ್ಟಿ, ಆಹಾರ, ವಸತಿ, ಮಾನವ ಲೈಂಗಿಕ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯು ಮೂಲ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳಲ್ಲೊಂದು ಅದರ ಪೂರೈಕೆಯು ದೈಹಿಕ ಮತ್ತು ಮಾನಸಿಕ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅತ್ಯಗತ್ಯ. ಮನೋವಿಜ್ಞಾನಿಗಳು ಲೈಂಗಿಕ ಅತಿರೇಕಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಧೀರ್ಘ ಸಂಶೋಧನೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿದ್ದಾರೆ. ಲೈಂಗಿಕ ಪೂರೈಕೆಯು ಕ್ರಮಬದ್ಧವಾಗಿರಬೇಕಾದುದನ್ನು ಸಮಾಜ ಮನಗಂಡಿದೆ. ಲೈಂಗಿಕ ಬಯಕೆ ಪೂರೈಕೆಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಕೆಡಕುಂಟಾಗುತ್ತದೆಂಬುದನ್ನು ಅರಿತಿದ್ದ ಕಾರಣ, ಆದಿವಾಸಿಗಳು ಕುಟಂಬ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಒಂದಲ್ಲ ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ತಂದುಕೊಂಡಿದ್ದರು[೨೨].

೪.೩ ಡೊಂಬರ ಕುಟುಂಬದ ರಚನೆ

ನಾನಾ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಆಯ್ದುಬಂದ ಡೊಂಬರು ಮೂಲತಃ ಮಾತೃಪ್ರಧಾನ ಸಮುದಾಯವಾಗಿದೆ. ಪುರುಷ ಸಮಾಜದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಈ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿಯೂ ಪಿತೃಪ್ರಧಾನ ಕುಟುಂಬಗಳು ಪ್ರಾರಂಭವಾದವು. ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಡೊಂಬರಲ್ಲಿ ಪಿತೃಪ್ರಧಾನ ಕುಟುಂಬಗಳು ಹೆಚ್ಚು ಇರುವುದು ಕಂಡುಬಂದರು ಮಾತೃದೇವತೆ ಆರಾಧಾನೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಹಾಗಾಗಿಯೇ ಈ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ವಿಶೇಷವಾದ ಗೌರವ ಮನ್ನಣೆ ನೀಡಲಾಗುತಿತ್ತು. ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಿದ ಹಾಗೆ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಹೆಸರುಳ್ಳ ಮನೆತನಗಳು ದೊರೆತಿವೆ. ಈ ಸಮುದಾಯ ದಲ್ಲಿ ಕುಟುಂಬದ ಪ್ರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರದ್ದೆ ಸಿಂಹಪಾಲು ಇವರುಗಳ ಆಸಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಜವಾಬ್ದಾರಿಗಳಿಂದ ಅವಿಭಕ್ತ ಕುಟುಂಬಗಳು ಇನ್ನು ಜೀವಂತವಾಗಿವೆ. ಸಹಕಾರ ಪ್ರೀತಿ ವಾತ್ಸಲ್ಯ ತುಂಬಿ ಇದು ಮಾತೃಪ್ರಧಾನತೆಯ ಗುಣ ಸಂಕೇತ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ೨೦ ರಿಂದ ೨೫ ಸದಸ್ಯರನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಕುಟುಂಬಗಳು ಬಳ್ಳಾರಿ, ದಾವಣಗೆರೆ, ಕೊಪ್ಪಳ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಅವಿಭಕ್ತ ಕುಟುಂಬಗಳು ಸುಮಾರು ಶೇ.೭೦ರಷ್ಟು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಅವಿಭಕ್ತ ಕುಟುಂಗಳು ಕಡಿಮೆ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿವೆ. ನೆಲೆನಿಂತ ಡೊಂಬರ ಕುಟುಂಬಗಳಲ್ಲಿ ಪುರುಷರದ್ದೇ ಯಜಮಾನಿಕೆಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಕೆಲವು ಕುಟುಂಬಗಳಲ್ಲಿ ಬೆರಳೆಣಿಕೆಯಷ್ಟು ಮಾತ್ರ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಯಜಮಾನಿಕೆಯುಳ್ಳ ಕುಟುಂಬಗಳು ಇರುವುದು ಕಂಡುಬಂದಿವೆ. ಇಂಥ ಕುಟುಂಬಗಳಿಂದ ಉಪ ಕುಟುಂಬಗಳಾಗಿ ಹೊರಬಂದ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಹೆಸರೆ ಮನೆತನಗಳಾಗಿ ಉಳಿದಿವೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ದಾವಣಗೆರೆ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬಂದ ಚಿನ್ನವ್ವರು, ಲಕ್ಕವ್ವರು, ಕೆಂಗವ್ವರು, ಪುಟ್ಟವ್ವರು, ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣ ತಿಪ್ಪಮ್ಮ, ಭೀಮವ್ವ ಮನೆತನ, ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ನಿಂಗವ್ವ ಮನೆತನ ಹೀಗೆ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಹೆಸರಿನ ಮೂಲಕ ಗುರುತಿಸಲ್ಪಡುತ್ತವೆ. ಈ ಕುಟುಂಬಗಳನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಗಮನಿಸಿದಾಗ ಇವರಲ್ಲಿ ಮಾತೃಪ್ರಧಾನತೆಯಿತ್ತು ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಪ್ರಸ್ತುತ ಸಂದರ್ಭ ಡೊಂಬರಲ್ಲಿ ಎರಡು ರೀತಿಯ ಕುಟುಂಬ ವರ್ಗಗಳಿವೆ. ೧. ಪಿತೃಪ್ರಧಾನ ಕುಟುಂಬ ೨. ಮಾತೃಪ್ರಧಾನ ಕುಟುಂಬ.

೧. ಪಿತೃಪ್ರಧಾನ ಕುಟುಂಬ : ಪಿತೃಪ್ರಧಾನತೆಯ ಕುಟುಂಬಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಪುರುಷರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆಯನ್ನು ಕುಟುಂಬದ ಹಿರಿಯ ವ್ಯಕ್ತಿ ಕುಟುಂಬದ ಯಜಮಾನ ಆಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಕುಟುಂಬದ ಮುಖ್ಯ ಕರ್ತೃ ಆಗಿ ಆತನ ಯಜಮಾನಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾ ಕೆಲಸ ಕಾರ್ಯಗಳು ನಡೆಯುತ್ತವೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಗಂಡು-ಹೆಣ್ಣು ಎನ್ನುವ ಭೇದಭಾವವಿಲ್ಲದೆ ದುಡಿಯಬೇಕಾದ ಅನಿವಾರ್ಯತೆಯಿದೆ. ಸ್ತ್ರೀಯರು ಕುಟುಂಬದ ಕೆಲಸ ಕಾರ್ಯ ಪೂರೈಸಿ ಮಕ್ಕಳ ಲಾಲನೆ-ಪಾಲನೆ ಮಾಡುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಗಂಡನ ದುಡಿತಕ್ಕೆ ಸಹಕರಿಸುವಳು. ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರದ್ದೇ ಹೆಚ್ಚಿನ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಯಿದ್ದರು, ಯಜಮಾನಿಕೆ ಪುರುಷರದ್ದಾಗಿರುತ್ತದೆ.

೨. ಮಾತೃಪ್ರಧಾನ ಕುಟುಂಬ : ಡೊಂಬ ಸಮುದಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತೃಪ್ರಧಾನ ಕುಟುಂಬಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಈ ಕುಟುಂಬಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಸ್ತ್ರೀಯರೆ ಯಜಮಾನಿಕೆ ವಹಿಸಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಇಂಥವರು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ದೇವದಾಸಿ, ಬಸವಿ, ರಂಗನಟಿಯಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಪುರುಷರಿಗೆ ಹೇಗೆ ಆಸ್ತಿ ಹಕ್ಕು ಇರುತ್ತದೆಯೊ ಈ ತರಹದ ಕುಟುಂಬಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೂ ಆಸ್ತಿ ಹಕ್ಕಿರುತ್ತದೆ. ಜೊತೆಗೆ ವಿಶೇಷ ಗೌರವ ಮನ್ನಣೆಗಳಿವೆ.

ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಹೇಗೆ ಗೌರವ ಮತ್ತು ಮನ್ನಣೆಗಳಿವೆ ಹಾಗೂ ಅನಿವಾರ್ಯ ಎಂಬುದನ್ನು ಅವರ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಗಮನಿಸಬಹುದು. "ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳು ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಆಟಾ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ತುಂಬಾ ಬೇಡಿಕೆ. ಅವರನ್ನು ಚೋಲೊ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇವೆ"[೧೧]. ಇಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀ ಆರ್ಥಿಕತೆಯ ಮೂಲವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಒಂದು ಆಸ್ತಿಯನ್ನಾಗಿ ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಕುಟುಂಬ ರಚನೆಗೆ ಇಲ್ಲಿಯ ತನಕ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿ ಫಲಿತಾಂಶ ಕೊಡಲಿಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗಿಲ್ಲ. ಇನ್ನೂ ಕೂಡ ಸಂಶೋಧನೆ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತಿದೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನಕೊಳ್ಳಪಡಿಸಿದ ಅಲೆಮಾರಿ ಮತ್ತು ಅರೆಅಲೆಮಾರಿ ಡೊಂಬ ಸಮುದಾಯದ ಕುಟುಂಬ ಮತ್ತು ನೆಲೆನಿಂತ ಡೊಂಬ ಸಮುದಾಯದ ಕುಟುಂಬ ಪದ್ಧತಿ ಹಾಗೂ ಕಾರ್ಯಕಲಾಪಗಳು ಇತರೆ ಕುಟುಂಬದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಿಂತ ಹೇಗೆ ಭಿನ್ನ ಹಾಗೂ ಹೇಗೆ ವಿಶೇಷ ಎಂಬುದನ್ನು ಈ ಕೆಳಗಿನಂತೆ ನೋಡಬಹುದು.

೪.೪ ಡೊಂಬರ ಕುಟುಂಬದ ಲಕ್ಷಣಗಳು

ಎ. ನೆಲ ಮತ್ತು ನೆಲೆಯಿಲ್ಲದ ಬದುಕು

ಒಂದು ಕುಟುಂಬಕ್ಕೆ ತನ್ನದೆ ಆದ ಒಂದು ನೆಲ ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಆ ನೆಲದಲ್ಲಿಯೆ ತನ್ನ ನೆಲೆಯನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡು, ಬದುಕನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ನೆಲ ಮತ್ತು ನೆಲೆ ಎರಡು

ಇರದಿದ್ದರೆ ಬದುಕನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುವುದು ತುಂಬಾ ಪ್ರಯಾಸ. ಇದನ್ನು ಮನಗಂಡು ಸಮಾಜ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು ಕುಟುಂಬಕ್ಕೆ ತನ್ನದೆ ಆದ ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾದ ಭೂಪ್ರದೇಶವಿರಬೇಕು. ಇರದಿದ್ದರೆ ಅದು ಕುಟುಂಬ ಅಲ್ಲ ಎಂದೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಒಂದು ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ತಂದೆ-ತಾಯಿ, ಮಕ್ಕಳು ಒಂದೆ ಕಡೆ ಒಂದೆ ಸೂರಿನಡಿಯಲ್ಲಿ ಕೂಡಿಕೊಂಡು ಬಾಳುವುದು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿದೆ. ಈ ಮೂಲಕ ತನ್ನ ಮೂಲಭೂತ ಬೇಡಿಕೆ ಈಡೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಅಲೆಮಾರಿಗಳು ಇಂತಹ ನಿಲುವಿನ ವಿರೋಧಾತ್ಮಕ ಜೀವನ ಪದ್ಧತಿಯಾಗಿದೆ. ಯಾರದೊ ನೆಲ? ಎಲ್ಲಿಯೊ ವಾಸ. ಅಂದರೆ ದೇವರ ಗುಡಿ-ಗುಂಡಾರಗಳು, ಯಾರದೊ ಕಟ್ಟಡಗಳಲ್ಲಿ? ಅಲ್ಪ ದಿವಸಗಳ ತನಕ ವಾಸ. ಇಂತಲ್ಲಿ ಗಾಳಿ, ಬೆಳಕುಗಳಿಲ್ಲದೆ ನರಕಯಾತನೆ, ಅನುಭವಿಸಿ ಜೀವಿಸುತ್ತಾರೆ. ನೆಲದ ಮಾಲಿಕ ಬಂದು ಹೆದರಿಸಿದಾಗ ಅಲ್ಲಿಂದ ಜಾಗ ಖಾಲಿಮಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ರೀತಿಯ ವಾಸದ ಅಭದ್ರತೆಯಿಂದ ತಮ್ಮ ಬದುಕುಗಳಲ್ಲಿ ನೆಮ್ಮದಿ ಎಲ್ಲಿ? ಮಕ್ಕಳ ಭವಿಷ್ಯ ರೂಪಿಸುವುದು ಹೇಗೆ? ಆದಾಯ ಪಡೆಯುವುದಾದರೂ ಹೇಗೆ? ಎಂಬಿತ್ಯಾದಿ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ಮುಂದೆ ಬರುತ್ತವೆ. ಪರಿಣಾಮ "ಇಂದು ಈ ಊರು ನಾಳೆ ಬೇರೆ ಯಾವುದೊ ಊರು" ಎಂಬಂತೆ ಅಲೆದಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಇದು ಅಲೆಮಾರಿ ಡೊಂಬರ ಸ್ಥಿತಿ ಆದರೆ ನೆಲೆನಿಂತ ಡೊಂಬರ ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ನೆಲೆ ಮತ್ತು ನೆಲ ಎರಡು ಇದ್ದರೂ ಭವಿಷ್ಯದ ಭದ್ರತೆಯಿಲ್ಲವಾಗಿದೆ.

ಬಿ. ಉದ್ಯೋಗ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿ

ಕೌಟುಂಬಿಕ ಜೀವನ ನಿರ್ವಹಣೆಗೆ ಒಂದು ವೃತ್ತಿ ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿದೆ. ಆ ವೃತ್ತಿ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಜೀವನ ನಡೆಸುವುದು ಬಹು ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕುಟುಂಬವೂ ಒಂದಿಲ್ಲೊಂದು ವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುತ್ತದೆ. ಹಾಗಾಗಿಯೆ ಅಲೆಮಾರಿಗಳು ಕೂಡ ತಮ್ಮ ಸಮುದಾಯದ ಪಾರಾಂಪರಿಕ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಮೈಗೂಡಿಸಿಕೊಂಡಿವೆ. ಆ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳಿಗೂ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಮಾಡಿ ತರಬೇತಿ ಗೊಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಏಕೆಂದರೆ ತಂದೆ-ತಾಯಿಗಳು ಮಾಡುವ ವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳು ನೇರವಾಗಿ ಭಾಗಿಯಾಗುವುದುಂಟು. ಉದಾ: ಡೊಂಬರಾಟದಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ಆಟಗಳಿಗೆ ಮಕ್ಕಳು ಸಹ ಕೇಂದ್ರ ಬಿಂದುವಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಹೇಗೆ ತಾಳಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಲಯಕ್ಕೆ ಸಂಭಾಷಣೆಗೆ ಲಾಗ ಹಾಕಬೇಕು. ನೃತ್ಯ ಮಾಡಬೇಕು. ಹಾಸ್ಯ ಚಟಾಕಿ ಹಾರಿಸಿ ಹೇಗೆ ಮನರಂಜಿಸಬೇಕೆಂದು ಕುಟುಂಬದ ಸದಸ್ಯರು ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಡೊಂಬರು, ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಕಲಿಸುವ ಮತ್ತು ಕಲೆಯನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಹಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುವಂತೆ ಪ್ರೇರೇಪಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕೌದಿ ಹೊಲೆಯುವ, ಇತರೆ ಕರಕುಶಲ ಉತ್ಪಾದನೆ ತರಬೇತಿಗಳಿಗೆ ಅಣಿಗೊಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇಂತ ವೃತ್ತಿಯಿಂದ ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಅಲ್ಪ ಹಿಟ್ಟಾದರು ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಈ ಸಮುದಾಯಗಳು ಈ ವೃತ್ತಿಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ, ಬೇರೆ ಉದ್ಯೋಗಗಳನ್ನು ಕಲಿಯಲು ಹಣದ ತೊಂದರೆಯಿರುವುದರಿಂದ ಹಾಗೂ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಕೊರತೆಯಿರುವುದರಿಂದ ಮೂಲ ವೃತ್ತಿಗೆ ಅಂಟಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಅನಿವಾರ್ಯ. ಆದರೂ ಇತ್ತೀಚಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಬದಲಾವಣೆಗೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡಿದ್ದು ಬೇರೆ ತರಹದ ವೃತ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗಿಯಾಗುತ್ತಿರುವುದು ಸ್ವಾಗತಾರ್ಹ.

ದಾರಿ ದೀಪಗಳಾಗಿ ಆದರ್ಶ ಮತ್ತು ಮೌಲ್ಯಗಳು

ಮಾನವ ಸಮೂಹವು ಸಂಪೂರ್ಣ ಆರೋಗ್ಯಕರವಾಗಿರಬೇಕೆಂದರೆ ಆದರ್ಶ ಮತ್ತು ಮೌಲ್ಯಗಳು ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿ ಕುಟುಂಬದ ಅಡಿಪಾಯವಾಗಿರುವ ಮೌಲ್ಯಗಳು ಮುಂದಿನ ಭವಿಷ್ಯಕ್ಕೆ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿ ಕೆಲಸಮಾಡುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ವಿಘಟಿತ ಸಮುದಾಯಗಳನ್ನು ಒಂದು ಗೂಡಿಸುವ ತಂತುವಾಗಿದೆ. ಕಾರಣ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಸಮುದಾಯದವರು ಅತ್ಯಂತ ಗೌರವಗಳಿಂದ ಕಾಣುತ್ತಾರೆ. ಸಮುದಾಯದಿಂದ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಮೌಲ್ಯಗಳು ಭಿನ್ನವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅಲೆಮಾರಿ ಸಮುದಾಯಗಳ ಮೌಲ್ಯಗಳು, ಆದರ್ಶ, ಗುಣಗಳು ಭಿನ್ನವಾಗಿವೆ. ಅವುಗಳನ್ನು ದೈವೀಶಕ್ತಿ ಯಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೆಯಿಟ್ಟು ರೂಪಿಸಿ ಕೊಂಡಿರುವುದುಂಟು. ಒಂದು ಸಮುದಾಯ ನಿರ್ಮಿಸಿದ ಅಥವಾ ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದ ಮೌಲ್ಯಗಳು ಇತರೆ ಸಮುದಾಯದವರಿಗೆ ಅನೈತಿಕವಾಗಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ತಾವೇ ರೂಪಿಸಿಕೊಂಡ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಸಮುದಾಯಗಳು ಅತ್ಯಂತ ಗೌರವದಿಂದ ಜೋಪಾನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಆದರ್ಶ ಮತ್ತು ಮೌಲ್ಯಗಳು ದೈನಂದಿನ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಚಾಚುತಪ್ಪದೆ ಜಾರಿಗೆ ತರುತ್ತಾರೆ. ಕಾಲಾಂತರ ದಲ್ಲಿ ಬದಲಾಗಬಹುದು. ಹಾಗೂ ಹೊಸ ಮೌಲ್ಯಗಳು ಜಾರಿಗೆ ಬರಬಹುದಾದರು. ಮೌಲ್ಯ ಮತ್ತು ಆದರ್ಶ ಅಲೆಮಾರಿ ಸಮುದಾಯಗಳ ದಾರಿದೀಪಗಳಾಗಿ ಸಂದರ್ಭಕ್ಕನುಸಾರವಾಗಿ ಹೇಗೆ ವರ್ತಿಸಬೇಕೆಂದು ನಿರ್ದೇಶಿಸುತ್ತವೆ.

೪. ಸದಸ್ಯರ ಸಮಾನ ಭಾವನೆಗಳು

ಕುಟುಂಬ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಕುಟುಂಬದ ಸದಸ್ಯರೆಲ್ಲರೂ ಪ್ರೀತಿ, ವಿಶ್ವಾಸ, ಸಹಕಾರದಿಂದ ಇರುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ಪತಿ-ಪತ್ನಿಯರ ನಡುವೆ ವಿರಸ ನಡೆದರೂ ಅದು ವಿರಳ. ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಕುಟುಂಬದ ಜವಬ್ದಾರಿಯು ಇರುವುದರೊಂದಿಗೆ, ಅವಳು ಪುರುಷನಂತೆ ಹೊರಗಡೆ ದುಡಿಯುತ್ತಾಳೆ. ಉದಾ: ಅಲಂಕಾರಿಕ ವಸ್ತುಗಳ ಮಾರಾಟ, ಕಸಬರಿಗೆ, ಬುಟ್ಟಿ, ಪ್ಲಾಸ್ಟಿಕ್‌ವಸ್ತುಗಳು, ಪಾತ್ರೆಗಳು ಸಣ್ಣ ಪ್ರಮಾಣದ ಗೃಹೋಪಯೋಗಿ ವಸ್ತುಗಳುನ್ನು ಮಾರಾಟ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಕುಟುಂಬ ನಿರ್ವಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಅವರ ಶ್ರಮ ಅಧಿಕವಾಗಿದೆ. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳ - ಪೋಷಣೆ ಜೊತೆಗೆ ಭಿಕ್ಷಾಟನೆ ಮತ್ತು ವಿಶೇಷ ವಾಗಿ ಆಟಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯ ಭೂಮಿಕೆಯಾಗಿ ಸಮಾನ ಮನಃಸ್ಥಿತಿಯಿಂದ ವರ್ತಿಸುವರು.

೫. ಸಂಕಷ್ಟ ನಿವಾರಣೆಗೆ ದೈವರಾಧನೆ

ಕುಟುಂಬವು ಸಂಕಷ್ಟದಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕಿಕೊಂಡಾಗ ಅದರಿಂದ ಹೊರಬರಲು ಮಾತೃ ಗುಣಗಳಾದ ಕರುಣೆ, ಪ್ರೀತಿ, ಸಹಕಾರ ಇತ್ಯಾದಿ ಗುಣಗಳಿದ್ದು ಹಾಗೂ ತಪ್ಪುಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕ ಶಿಕ್ಷೆ ವಿಧಿಸುವ ಸ್ತ್ರೀ ದೈವಗಳಾದ ದುರುಗಮ್ಮ, ಮಾರಮ್ಮ, ಮರುಗಮ್ಮ, ಕಾಳಿ, ದುರ್ಗ, ದಡಾರಮ್ಮ, ಎಲ್ಲಮ್ಮ ಎಂಬ ಇತರೆ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಆರಾಧಿಸುವುದುಂಟು. ಅರಬೆತ್ತಲೆ, ಬೇವಿನ ಉಡುಗೆ, ಬಲಿ ಆಚರಣೆ ಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದರ ಮೂಲಕ ದೇವತೆಗಳು ಪ್ರಸನ್ನರಾಗಿ ವರಗಳನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸುತ್ತಾಳಂತೆ. ಹಾಗೆಯೆ ನಮ್ಮ ಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುತ್ತಾಳೆ, ಇಲ್ಲವಾದರೆ ಕೋಪಗೊಂಡು ರೋಗಗ್ರಸ್ಥರನ್ನಾಗಿ,

ಹಸಿವಿನಿಂದ ಒಳಗಾಗುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಾಳಂತೆ. ಈ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಸತ್ಯವೆ ಅಥವಾ ಸುಳ್ಳೆ ಎನ್ನುವುದಕ್ಕಿಂತ ಶಾಂತಿ ಮತ್ತು ಅಹಿತಕರ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ದಾರಿ ಮಾಡಿಕೊಡದೆ ಭಯ ಮೂಡಿಸಿ ಬೇರೆಯವರಿಗೆ ಹಸ್ತಕ್ಷೇಪವಾಗದಂತೆ ತಡೆಯುತ್ತದೆ.

೬. ಬಿಗಿಯಾದ ರಕ್ತಸಂಬಂಧಗಳು

ಅಲೆಮಾರಿಗಳ ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ರಕ್ತಸಂಬಂಧ ಮಹತ್ವದ್ದಾಗಿದೆ. ಯಾರ ಹತ್ತಿರ ಹೇಗೆ ಸಂಭೋದಿಸ ಬೇಕು? ಸಂಭೋದಿಸ ಬಾರದು? ಯಾರೊಂದಿಗೆ, ಯಾವ ವರ್ತನೆ ಸೂಕ್ತವೆನ್ನಿಸುವುದು, ಎಂಬುದು ಆಂತರ್ಯ ಭಾವಾನಾತ್ಮಕ ಸಂಬಂಧಗಳ ಮೂಲಕ ಬಂದಿದೆ? ತಮ್ಮ ಕುಟುಂಬದ ರಕ್ತ ಹಂಚಿಕೊಂಡು ಬಂದವರಿಗೆ ಯಾವುದೆ ಅನಾಹುತಗಳು ಸಂಭವಿಸಿದಾಗ ನೆರವಿಗೆ ಸಿದ್ಧರಾಗುವರು. 'ನಾನು' 'ನನ್ನವರು' 'ನನ್ನದು' ಎಂಬ ಕಲ್ಪನೆ ಕುಟುಂಬದ ಪ್ರತಿ ಸದಸ್ಯರಲ್ಲಿದ್ದು ರಕ್ತ ಸಂಬಂಧಿಗಳ ಸಂಕಷ್ಟಕ್ಕೆ ಸನ್ನದ್ಧರಾಗುತ್ತಾರೆ.

೭. ಆದಿಮ ಸ್ವಯಂ ವೈದ್ಯ ಪದ್ಧತಿ

ಆದಿಮ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಮೈಗೂಡಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿರುವ ಹಾಗೂ ಕಾಡಲ್ಲಿ ಏನೆಲ್ಲಾ ಇದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಪ್ರಾಯೋಗಿಕವಾಗಿ ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟವರಲ್ಲಿ ಡೊಂಬ ಸಮುದಾಯವು ಒಂದಾಗಿದೆ. ಕಾಡಲ್ಲಿ ದೊರೆಯಬಹುದಾದ ಅನೇಕ ವಿಶೇಷ ಗಿಡಮೂಲಿಕೆಗಳನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸಿದವರು. ಎಲೆ, ಬೇರು, ಕಾಂಡ, ಬಳ್ಳಿ, ಪಶು-ಪಕ್ಷಿಗಳ ಚರ್ಮ, ಎಲುಬುಗಳು ಇತರೆ ಕಾಡಿನ ಉತ್ಪನ್ನಗಳನ್ನು ತಂದು, ಮನುಷ್ಯರ ಆರೋಗ್ಯಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಕೆಯಾಗುವಂತೆ, ಯಾವ ಯಾವ ವಿಧಾನಗಳ ಮೂಲಕ ಹೇಗೆ ಔಷಧಿಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸಿ ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಕಂಡುಕೊಂಡವರು. ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಸದಸ್ಯ ನಿಗಾದರು ಕಾಯಿಲೆಗಳು ಬಂದಾಗ ತಮ್ಮ ಬಳಿ ಇರುವ ಗಿಡಮೂಲಿಕೆ ಉಪಯೋಗಿಸಿ ಔಷಧಿಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿ ರೋಗಗಳನ್ನು ಗುಣಪಡಿಸುವರು. ಆಧುನಿಕ ಅಬ್ಬರದ ಔಷಧಿಗಳಿಗೆ ಮಾರು ಹೋಗದೆ, ಪಾರಂಪರಿಕ ವೈದ್ಯ ಪದ್ಧತಿಯಿಂದ ಕಾಯಿಲೆ ಬಗೆಹರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವರು. ಇದರಿಂದ ಕುಟುಂಬದ ಆದಾಯವು ಬೇರೆ ವೈದ್ಯರಿಗೆ ಹೋಗುವುದನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಬಹುದು. ಹಣದ ಮುಗ್ಗಟ್ಟಿರುವುದರಿಂದ ಇಂತಹ ಗಿಡಮೂಲಿಕೆ ಔಷಧಿಗಳು ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿದೆ.

೮. ಕುಲಪಂಚಾಯಿತಿಗಳ ಮೂಲಕ ಕುಟುಂಬದ ಸಮಸ್ಯೆಗೆ ಪರಿಹಾರ

ಅಲೆಮಾರಿ ಮತ್ತು ಅರೆಅಲೆಮಾರಿ ಡೊಂಬ ಸಮುದಾಯಗಳ ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ಏನಾದರೂ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಉದ್ಭವಿಸಿದಲ್ಲಿ ಆ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಪರಿಹಾರಗಳಿಗೆ ಅದೆ ಸಮುದಾಯದವರು ಕುಲ ಪಂಚಾಯಿತಿಯ ಸದಸ್ಯರು ಸಹಾಯಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ಇಂತಹ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಈಗಲೂ ಚಾಲ್ತಿ ಯಲ್ಲಿದೆ. ಆಧುನಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳಾದ ಕಾನೂನು ಹಾಗೂ ನಿಬಂಧನೆಗಳಿಗೆ ಒಳಗಾಗದೆ, ತಮ್ಮ ಸಮುದಾಯದ ನಿಯಮಗಳಿಗೆ ಬದ್ಧರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕುಲ ಪಂಚಾಯಿತಿಯ ಹಿರಿಯರು, ಯಜಮಾನರು ೫ ರಿಂದ ೭ ಸದಸ್ಯರನ್ನೊಳಗೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ಪೀಠದಲ್ಲಿ

ಪಿರ್‍ಯಾದಿಗಾರರು ಅಹವಾಲನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆ ಅಹವಾಲನ್ನು ಗಮನಿಸಿದ ಪೀಠವು ಇಬ್ಬರನ್ನೂ ಕರೆಯಿಸಿಕೊಂಡು ವಾದ-ವಿವಾದಗಳನ್ನು ಪರಿಗಣಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವು ಬಾರಿ ತೀರ್ಮಾನಕೊಡುವುದು ಕಷ್ಟವಾಗುವುದರಿಂದ ವಿವಿಧ ತಂತ್ರಗಳನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿ ಸರಿ-ತಪ್ಪುಗಳನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿಯುತ್ತಾರೆ. ಅವರವರ ತಪ್ಪುಗಳಿಗನುಗುಣವಾಗಿ ಶಿಕ್ಷೆ ದಂಡಗಳನ್ನು ಕೊಡಲಾಗುವುದು. ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯ ದೊರೆತ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಖುಷಿಯಿಂದ ಸಮುದಾಯದ ಕೆಲವರಿಗೆ ಚಹಾ, ತಿಂಡಿ, ಮಧ್ಯಪಾನ ಮಾಡಿಸ ಬೇಕಾಗಿ ಹಾಗೂ ಪಂಚಾಯಿತಿಯ ಹಿರಿಯ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ಮಧ್ಯಪಾನ ಮಾಡಿಸಬೇಕಾಗುವುದು. ನ್ಯಾಯ ಪಂಚಾಯಿತಿಯು ನೀಡುವ ಸ್ಥಳವೆಂದರೆ ಸಮುದಾಯದ ಕಟ್ಟೆಮನೆಗಳು, ಬಯಲು ಅಂಗಳ, ಸ್ಮಶಾನಗಳು, ದೇವರ ಗುಡಿ, ನೀರು ಹರಿಯುವಸ್ಥಳ, ಜಗಲಿಕಟ್ಟೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವುದು. ಇಂತ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಕಾರಣವೆಂದರೆ ತಮ್ಮ ಸಮುದಾಯದ ನಿಯಮಗಳು ಬೇರೆಯವರಿಗೆ ಗೊತ್ತಾಗಬಾರದೆಂಬ, ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿಯೆ ಮತ್ತು ಕುಟುಂಬದ ಗೌಪ್ಯವು ಬಹಿರಂಗವಾಗಿ ಬಿತ್ತರಿಸಬಾರದೆಂಬ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಇಂತಹ ಸ್ಥಳಗಳ ಆಯ್ಕೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಜೊತೆಗೆ ಇಂತಹ ಸ್ಥಳ ಗಳನ್ನು ಸಮುದಾಯವು ಪವಿತ್ರವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಸರಿತಪ್ಪುಗಳು ಒಪ್ಪುವರು. ಯಾವುದೆ ಕಾರಣಕ್ಕೂ ಪಂಚಾಯ್ತಿ ತೀರ್ಮಾನ ಉಲ್ಲಂಘಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಎಂತಹ ಶಿಕ್ಷೆಗಾದರೂ ಬದ್ಧರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಎಂತಹ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪೋಲಿಸ್‌ಠಾಣೆ, ಕೋರ್ಟುಕಛೇರಿಗಳಿಗೆ ಹೋಗದೆ ಕುಟುಂಬದ ಗೌಪ್ಯತೆಗೆ ಬದ್ಧರಾಗಿರುವರು ಇದರಿಂದ ಹಣ, ಸಮಯವೂ ಉಳಿತಾಯ ಹಾಗೂ ವಿಶ್ವಾಸಗಳು ಮುಂದುವರಿ ಯಲು ಸಹಾಯಕವಾಗಿವೆ.

೯. ಸಹ ಸದಸ್ಯರಾಗಿ ಪ್ರಾಣಿ-ಪಕ್ಷಿಗಳು

ಡೊಂಬ ಸಮುದಾಯಗಳ ಕುಟುಂಬವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣಿ-ಪಕ್ಷಿಗಳು ಸದಸ್ಯರಂತೆ ಸದಸ್ಯತ್ವ ಪಡೆದುಕೊಂಡಿರುವುದುಂಟು. ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ಸದಸ್ಯರ ಜೊತೆಗೂಡಿ ದುಡಿದು ಕುಟುಂಬಕ್ಕೆ ನೆರ ವಾಗುತ್ತವೆ. ಹಸಿವನ್ನು ಹಿಂಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಮಾಂಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ಮಾಂಸವು ದೊರೆಯ ಬೇಕಾದರೆ ಬೇಟೆಗೆ ಹೋಗಬೇಕಾಗುವುದು ಅನಿವಾರ್ಯ. ಬೇಟೆ ಕೈಗೊಳ್ಳಲು ನಾಯಿಗಳನ್ನು ಬಳಸುವು ದುಂಟು. ನಾಯಿಯು ಇಲಿ, ಮೊಲ, ಬೆಕ್ಕು, ಗೀಜಗ, ಚಿಗರೆ, ಪುರುಲಿ, ಕೌಜುಗ, ಹಕ್ಕಿ, ಗಿಳಿ ಮುಂತಾದ ಪ್ರಾಣಿ ಪಕ್ಷಿಗಳನ್ನು ಬೇಟೆಯಾಡಿ ಕುಟುಂಬದ ಒಡೆಯನಿಗೆ ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಹಾಗೂ ರಾತ್ರಿ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಬಯಲಿನಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವುದರಿಂದ ಮಲಗಿರುವ ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಕಾಯಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ಹಾಗೂ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಕಳ್ಳತನ, ಅನ್ಯಜನರ ಆಕ್ರಮಣಗಳನ್ನು ತಡೆಯುವಲ್ಲಿ ನಾಯಿಯು ಅತ್ಯಂತ ಸಹಕಾರಿಯಾಗಿದೆ. ಹಸುಗಳನ್ನು ಸಾಕುವುದರಿಂದ ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ಹಾಲು, ಮೊಸರು, ಮಜ್ಜಿಗೆ, ಬೆಣ್ಣೆ ದೊರೆಯುವುದುಂಟು. ಒಂದು ಸ್ಥಳದಿಂದ ಮತ್ತೊಂದು ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಅಲೆಯುವಾಗ ಗಂಟುಮೂಟೆಗಳನ್ನು ಸಾಗಿಸುವ ಸಾಧನವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಕೋಳಿಯು ಮೊಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಮಾಂಸ ಕೊಡುವುದು. ಮೇಕೆ, ಕುರಿಗಳು ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರವಹಿಸುವಲ್ಲಿ ತನ್ನದೆ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನುಳಿಸಿ

ಕೊಂಡಿದೆ. ಡೊಂಬರಾಟದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮಂಗವು ಬಹುಮುಖ್ಯ ಪಾತ್ರವಹಿಸಿ ಜನರಿಗೆ ರಂಜನೆ ನೀಡಿ ಕುಟುಂಬಕ್ಕೆ ಆದಾಯ ನೀಡುತ್ತದೆ. ಒಟ್ಟಾರೆ ಪ್ರಾಣಿ ಪಕ್ಷಿಗಳು ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಸುಧಾರಿಸುವಲ್ಲಿ ನೆರವಾಗುತ್ತಾ ರಂಜನೆ ಕೊಡುತ್ತವೆ. ಆದುದರಿಂದ ಡೊಂಬರಿಗೆ ಪ್ರಾಣಿ-ಪಕ್ಷಿಗಳೆಂದರೆ ಅಪಾರವಾದ ಪ್ರೀತಿ, ಕುಟುಂಬದ ಸದಸ್ಯನಿಗೆ ಯಾವ ಸ್ಥಾನಮಾನಗಳು ಇರುತ್ತವೆಯೋ ಅದೆ ತರಹದ ಸ್ಥಾನಮಾನಗಳು ಇವುಗಳಿಗೂ ಇರುತ್ತವೆ. ಸದಸ್ಯರು ಕುಟುಂಬದಿಂದ ದೈವದೀನರಾದಾಗ ಸೂತಕ ಹೇಗೆ ಆವರಿಸುತ್ತದೆಯೊ ಅದೆ ರೀತಿ ಪ್ರಾಣಿ ಮತ್ತು ಪಕ್ಷಿಗಳು ಸತ್ತಾಗಲೂ ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ಸೂತಕದ ಛಾಯೆ ಆವರಿಸುತ್ತದೆ.

೧೦. ದೈವ ಮುನಿಸಿನಿಂದ ಖಾಯಿಲೆಗಳು ಬರುತ್ತವೆ ಎಂಬ ನಂಬಿಕೆ

ಕುಟುಂಬದ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ಅನಾರೋಗ್ಯ ಕಂಡುಬಂದರೆ ದೇವತೆ-ದೇವರ ಮುನಿಸ್ಸಿನಿಂದ ಬರುತ್ತವೆ. ಎಂದು ನಂಬುತ್ತಾರೆ. ಅದರಿಂದ ಪಾರಾಗಲು ಮಾಟ-ಮಂತ್ರ, ಹರಕೆ, ಬಲಿ, ಬೆತ್ತಲೆ ಸೇವೆಯನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳುವರು. ರಾತ್ರಿ ಕನವರಿಸಿದರೆ, ದೆವ್ವಗಳು ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡರೆ, ಮಾಟಗಾರರ ಹತ್ತಿರ ದೆವ್ವ ಬಿಡಿಸುವುದುಂಟು. ಅವರು ಕೊಡುವ ಪತ್ರಿ, ವಿಭೂತಿ, ಭಸ್ಮ, ತಾಯಿತ ದಾರಗಳನ್ನು ಕೈಗೆ, ಕೊರಳಿಗೆ ಅಥವಾ ಸೊಂಟದಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಹಣೆಯಲ್ಲಿ ವಿಭೂತಿ, ಭಸ್ಮ ಲೇಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ನಿಂಬೆಹಣ್ಣು ಕೊಯ್ದು ರಸ್ತೆ ಮಧ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ಹಾಕುವುದು, ಮನೆಗಳ ಮುಂದೆ ರಂಗೋಲಿ ಹಾಕುವುದನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಮಗುವಿಗೆ ಬಂದಿರುವ ಜ್ವರ ವಾಂತಿ-ಭೇದಿಗಳು ಗುಣವಾದರೆ ಮನೆ ದೇವರಿಗೆ ಹರಕೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು, ಅರಬೆತ್ತಲೆ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುವ, ಕುರಿ, ಕೋಳಿಗಳನ್ನು ಬಲಿಕೊಡುವುದಾಗಿ ಬೇಡಿಕೆಗಳನ್ನು ದೇವರ ಮುಂದೆ ಹೇಳುವುದುಂಟು. ರೋಗಗಳು ಉಲ್ಬಣಗೊಂಡರು ವೈದ್ಯರ ಬಳಿ ಹೋಗದೆ, ದೈವವನ್ನೆ ನಂಬಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಗಿಡಮೂಲಿಕೆಯ ಔಷಧ ನೀಡುತ್ತಾರೆ. ಒಂದು ವೇಳೆ ರೋಗಪೀಡಿತನಾದ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಮರಣ ಹೊಂದಿದರೆ ಅವನ ಅಯುಷ್ಯವು ಮುಗಿಯಿತು. ಆದ್ದರಿಂದ ದೇವರು ತನ್ನ ಹತ್ತಿರ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋದನು ಎಂದು ನಂಬುತ್ತಾರೆ. ಒಟ್ಟಾರೆ ಡೊಂಬ ಸಮುದಾಯದ ದೃಷ್ಟಿಕೋನ ಕುಟುಂಬದ ಯಾವುದೆ ಕಷ್ಟ ನೋವು ನಲಿವುಗಳೆಲ್ಲವು ದೈವ ಮುನಿಸಿನಿಂದ ನಡೆಯುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಅಚಲವಾದ ನಂಬಿಕೆಯಾಗಿದೆ.

೧೧. ಮಿತ ಬಯಕೆಗಳು

ನೆಲೆ ನಿಂತವರು ಅಪರಿಮಿತ ಬಯಕೆಗಳನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಶ್ರೀಮಂತರಾಗಬೇಕು, ವೈಭವಯುತ ಜೀವನ ಮಾಡಬೇಕು ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಮನೆಗಳು, ಬಣ್ಣ-ಬಣ್ಣದ ಬಟ್ಟೆಗಳು, ಒಡವೆಗಳು ಧರಿಸಬೇಕು ಎಲ್ಲರ ನೋಟವು ನಮ್ಮ ಮೇಲಿರಬೇಕು ಎಂಬಿತ್ಯಾದಿ ಬಯಕೆಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿವೆ. ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು ಈ ಮೇಲಿನ ಬಯಕೆ ಈಡೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಕೊಲೆ, ಸುಲಿಗೆ, ಭಯೋತ್ಪಾದನೆ, ಮೋಸ, ಕಳ್ಳತನಕ್ಕೆ ಇಳಿಯುತ್ತಾರೆ. ತಮ್ಮ ಆಸೆಗಳು ಈಡೇರದಿದ್ದಾಗ ಕೊಲೆ - ಸುಲಿಗೆಗಳು ನಡೆಯುತ್ತವೆ. ಶಾಂತವಾಗಿದ್ದ ವಾತವರಣವನ್ನು ಅಶಾಂತವಾಗಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಡೊಂಬರ ಕುಟುಂಬದ

ನೈತಿಕ ಬದುಕಿಗಾಗಿ ತಮ್ಮ ಕುಟುಂಬದ ಸದಸ್ಯರು ಹಿಂದಿನಿಂದ ಇಂದಿನವರೆಗೂ ತಮ್ಮ ವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತಾರೆ. ಬೇರೆಯವರ ಸಂಪತ್ತಿಗೆ ಆಸೆ ಪಡದೆ, ಇರುವ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಸಂತೋಷ ಪಡುವುದುಂಟು. ಇವರ ಬಯಕೆಗಳು ಊಟ ಮತ್ತು ಬಟ್ಟೆ, ತಂಗುವ ಊರುಗಳಲ್ಲಿ ಭಿಕ್ಷೆ ಸಿಗಬೇಕು, ಹಳೆಯ ಬಟ್ಟೆ ಕೊಟ್ಟರೆ ಸಾಕು ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ನಾವು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವ ಆಟ, ಹಾಡುಗಳ ಪ್ರದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಒಳ್ಳೆಯ ಆದಾಯ ಬರಬೇಕೆಂಬುದು ಹೆಬ್ಬಯಕೆ ಆಗಿದೆ. ಯಾರು ಯಾರ ಮೇಲೆಯೂ ಕೋಪಿಸಿಕೊಳ್ಳದೆ, ತಮ್ಮ ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಬರುತ್ತದೆ ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ತೃಪ್ತಿ ಕಂಡು ತಮ್ಮ ಮಿತ ಬಯಕೆಗಳನ್ನು ಈಡೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಈ ಬಯಕೆ ಈಡೇರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯ ಅನೈತಿಕ ದಾರಿಗಳು ಇರಲಾರದು. ಒಂದು ವೇಳೆ ಇದ್ದರೂ ಅದರ ಹಿಂದೆ ಬೇರೆಯವರ ಪ್ರಭಾವ ಮತ್ತು ಕೈವಾಡವಿರುತ್ತದೆ.

೧೨. ವಿಭಿನ್ನ ಸಂಸ್ಕಾರಗಳು

ಭಾರತೀಯ ಕುಟುಂಬಗಳ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕಾರಗಳು ತುಂಬಾ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಪಡೆದು ಕೊಂಡಿವೆ. ಹುಟ್ಟಿನಿಂದ ಸಾಯುವತನಕ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಒಂದಲ್ಲ ಒಂದು ಸಂಸ್ಕಾರಗಳನ್ನು ದಾಟಿ ಅವಸಾನ ಕಾಣುತ್ತಾರೆ. ನೆಲೆನಿಂತವರು ಹುಟ್ಟಿನಿಂದ ಸಾಯುವತನಕ ಸಂಸ್ಕಾರಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸಲು ಪುರೋಹಿತರು ಅಥವಾ ಪೂಜಾರಿಗಳು ಬೇಕೆ ಬೇಕು. ಅವರಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಸಂಸ್ಕಾರಗಳು ನಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಅವರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಮಾಡಿದರೆ, ಒಂದು ರೀತಿಯ ಅಪಮಾನವೂ ಹೌದು. ಇಂತಹ ಪುರೋಹಿತರು ಸಲ್ಲಿಸುವ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ಇಂತಿಷ್ಟು ಸಂಭಾವನೆ, ದವಸಧಾನ್ಯ, ಬಟ್ಟೆ, ಹಾಗೂ ಗೌರವ ಮನ್ನಣೆಗಳು ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. ಡೊಂಬ ಸಮುದಾಯದ ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕಾರಗಳು ನಡೆದರೆ ಪುರೋಹಿತರು ಮತ್ತು ಪೂಜಾರಿಗೆ ಪ್ರವೇಶವಿಲ್ಲ. ತಮ್ಮ ಕುಟುಂಬದ ಗುಟ್ಟು ತಮ್ಮೊಂದಿಗೆಯೇ ಇರಬೇಕೆಂಬ ಮನೋಭಾವದ ನಿಮಿತ್ತ ತಮ್ಮ ಜಾತಿಯ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರು, ಸೋದರಮಾವ, ಸೋದರ ಅತ್ತೆಯಿಂದ ಈ ಕೆಳಗಿನ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸುವರು.

೧. ಜವಳ(ಕೂದಲು) ತೆಗೆಯುವ ಸಂಸ್ಕಾರದಲ್ಲಿ ಸೋದರಮಾವ ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಾನೆ.
೨. ವಿವಾಹದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕುಲದ ಮುಖಂಡ ವೈವಾಹಿಕ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಚಾಲನೆ ನೀಡುವನು.
೩. ಮರಣ ಸಂಭವಿಸಿದಾಗ ಕುಲದ ಮುಖಂಡರು ವಿಧಿ-ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಾರೆ.
೪. ಕುಲದ ಮುಖಂಡರು ಕೂಡಿಕೆ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯ ಪಾತ್ರ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಾರೆ.
೫. ಋತುಮತಿಯಾದಾಗ ಸೋದರ ಅತ್ತೆಯಿಂದ ನೀರೆರೆಸಿಕೊಂಡರೆ, ಸೊದರಮಾವನಿಂದ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ಚಾಲನೆ ಸಿಗುತ್ತದೆ.
೬. ಮದುವೆಯಲ್ಲಿ ಸೋದರ ಮಾವನು ಅಳಿಯನನ್ನು ಅಥವಾ ಸೊಸೆಯನ್ನು ಹೆಗಲಮೇಲೆ ಹೊತ್ತು ಮದುವೆ ಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ಕರೆತಂದು ಧಾರೆ ಎರೆದು ಕೊಡುತ್ತಾನೆ.

ಹೀಗೆ ಡೊಂಬರು ಸಂಸ್ಕಾರ ಮತ್ತು ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಅದೇ ಜಾತಿಯವರಿಂದ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಾರೆ. ಇದರಿಂದ ಸಮಯ, ಹಣ, ಉಳಿತಾಯಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಸಂಬಂಧಗಳು ವಿಸ್ತಾರವಾಗುತ್ತವೆ. ಕೆಲವರು ನೆಲೆನಿಂತವರು ಪುರೋಹಿತರ ಮೂಲಕ ಸಂಸ್ಕಾರಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸುತ್ತಾರೆ.

೧೩. ಸಾಹಸಮಯಿ ಜೀವನ

ಡೊಂಬರು ಕೌಟುಂಬಿಕ ರಕ್ಷಣೆಯ ಜವಬ್ದಾರಿಯ ಹೊಣೆಹೊತ್ತಿದ್ದರಿಂದ ಹಲವಾರು ಸಾಹಸಗಳನ್ನು ಮೈಗೂಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಅಲೆಯುವುದರಿಂದ ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೆ ತರಹದ ವಾತವರಣ ಮತ್ತು ಒಂದೆ ತರದ ಜನರು ಇರುತ್ತಾರೆಂದು ಹೇಳಲು ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಸಮಾಜ ಎಂದ ಮೇಲೆ ಒಳ್ಳೆಯವರು ಕೆಟ್ಟವರು ಇಬ್ಬರು ಇರುತ್ತಾರೆ. ಕೆಟ್ಟವರಿಂದ ಪಾರಾಗಲು ಕೆಲವೊಂದು ಸಾಹಸಗಳನ್ನು ಮೈಗೂಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಅಂತಹ ಸಾಹಸಗಳಿಂದ ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ಬೇಕಾದ ಆಹಾರವನ್ನು ಪಡೆಯುವುದುಂಟು. ಪ್ರಾಣಿ ಪಕ್ಷಿಗಳನ್ನು ಬೇಟೆಯಾಡುವಾಗ, ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ವಿಷಜಂತುಗಳು ಎದುರಿಗೆ ಬಂದಾಗ ಅವುಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ಪಳಗಿಸಬೇಕು. ಯಾವ ತಂತ್ರಗಳನ್ನು ಬಳಸಬೇಕು ಯಾವ ಹಂತದಿಂದ ಯಾವ ಕಡೆಯಿಂದ ಹೋಗಿ ಪಳಗಿಸಬೇಕು ಎಂಬುದು ತರಬೇತಿಗಳ ಮೂಲಕವಾಗಿ ರಕ್ತಗತದಿಂದ ಕರಗತವಾಗಿದೆ. ಇದು ಹೊಟ್ಟೆಪಾಡಿನ ಸಾಹಸಗಳಾದರೆ, ವಾಸಿಸುವ ಬಿಡಾರಗಳ ಸುತ್ತ ಬೀದಿ ಕಾಮಣ್ಣರ ಕಾಟಗಳಿಂದ, ಕಳ್ಳರಿಂದ ಇತ್ಯಾದಿ ತೊಂದರೆಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸಲು ರಕ್ಷಣೆಯ ಸಾಹಸಗಳು ಅನಿವಾರ್ಯ. ಆದ್ದರಿಂದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕುಟುಂಬವು ಸಾಹಸಗಳನ್ನು ಮೋಜಿಗಾಗಿ ಕಲಿತು ಕೊಳ್ಳದೆಯೆ, ಆತ್ಮರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಮತ್ತು ಅನುಕೂಲಕ್ಕಾಗಿ ಕಲಿತುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ.

೧೪. ಧೂಮಪಾನ ಮತ್ತು ಮಧ್ಯಪಾನಗಳ ಬಿಗಿಮುಷ್ಠಿ

ಧೂಮಪಾನ ಮತ್ತು ಮಧ್ಯಪಾನಗಳು ಕೆಲವರು ಮೋಜಿಗಾಗಿ, ಮತ್ತೊಬ್ಬರು ಮಾನಸಿಕ ತೊಳಲಾಟಗಳನ್ನು ಮರೆಸುವ ಹವ್ಯಾಸದ ವಸ್ತುವಾದರೆ ಡೊಂಬರು ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿನ ಮನಸ್ತಾಪಗಳು ನೋವುಗಳು ಮರೆಯಲು ಅಥವಾ ದಿನ ಪೂರ್ತಿ ಅಲೆದು ಸುಸ್ತಾಗಿರುವ ಧಣಿವನ್ನು ತಣಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಮಧ್ಯಪಾನ ಸೇವಿಸುವುದುಂಟು. ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಕುಟುಂಬದ ಕಲಹಗಳಿಂದ ಮನಸ್ಸು ದುಃಖವಾದಾಗ ಕುಡಿದು ಮನಸ್ಸಿನ ಭಾರವೆಲ್ಲ ಇಳಿಸಲು ಇಲ್ಲವೆ ಮನಸ್ಸು ನೆಮ್ಮದಿ ತರಬಲ್ಲದೆಂಬ. ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿ ಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಕುಡಿಯಲು ಹಲವಾರು ಕಾರಣಗಳು ಇವೆ. ಸರಿಯಾದ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಿಗದಿರುವುದು, ಸಾಲಗಳ ಹೊರೆ, ಸಂಬಂಧಗಳು ಮುದುಡಿ ಕೊಂಡಿರುವುದು, ಸರಿಯಾದ ಮಾರ್ಗ ದರ್ಶನ ಇಲ್ಲದಿರುವುದು, ಹಬ್ಬ-ಹರಿದಿನಗಳು, ನೆಂಟರಿಗಾಗಿ, ವ್ಯಾಜಗಳ ತೀರ್ಮಾನಗಳು ಹೀಗೆ ಅನೇಕ ಕಷ್ಟ-ಸುಖಗಳ ನಿವಾರಣೆಗಾಗಿ ಕುಡಿತ ಮತ್ತು ಧೂಮಪಾನ ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡು ಬಂದವರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಎಷ್ಟೊ ಸಂಬಂಧಗಳು ಕುಡಿಸಲಿಲ್ಲ ತಿನ್ನಿಸಲಿಲ್ಲವೆಂಬ ಕಾರಣಕ್ಕೆ ಮುರಿದುಕೊಂಡಿವೆ. ಸ್ತ್ರೀಯರು ತಂಬಾಕು, ನಷ್ಯೆ, ಕಡ್ಡಿಪುಡಿ ಸೇವನೆ ಮಾಡಿದರೆ ಪುರುಷರು ಬೀಡಿ, ಸಿಗರೇಟ, ತಂಬಾಕು, ಗಾಂಜ,

ಹೊಗೆಸೊಪ್ಪು, ಸರಾಯಿ, ಬ್ರಾಂದಿ, ವಿಸ್ಕಿ, ಹೆಂಡ, ಕಳ್ಳಭಟ್ಟಿಯಿಂದ ತಯಾರಿಸಿದ ಸರಾಯಿ ಮುಂತಾದ ಅಮಲು ನೀಡುವ ಪೇಯಗಳನ್ನು ಸೇವಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವರು ತಿಳಿದವರು ಸೇವಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಇಂತಹ ಹವ್ಯಾಸ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಆಕಸ್ಮಿಕ ಮತ್ತೆ ಕೆಲವು ಬಾರಿ ಬೇರೆಯವರ ಒತ್ತಾಯಕ್ಕೆ ಮುಗಿದು ರೂಢಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರಿಂದ ಅವಿಭಾಜ್ಯ ಅಂಗವೆಂಬಂತೆ ಆ ಸಮುದಾಯದವನ್ನು ಕಿತ್ತು ತಿನ್ನುತ್ತದೆ.

೧೫. ಸಂಪ್ರಾದಾಯ ವಾದಿಗಳು

ಡೊಂಬರು ಶತಶತಮಾನಗಳಿಂದಲೂ ಭಿಕ್ಷೆಬೇಡಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. "ಶಿವನಿಂದ ಸೃಷ್ಠಿಸಿದ ನಾವುಗಳು ಆಟಗಳನ್ನು ನೀಡಿ ಭಿಕ್ಷೆ ಬೇಡಿಕೊಂಡು ಬಾಳಿರೆಂದು" ಶಿವನು ಆರ್ಶಿವದಿಸಿದ್ದಾನೆ ಎಂದು ನಂಬಿದ್ದಾರೆ. ಡೊಂಬ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಅನ್ನವನ್ನು ಭಿಕ್ಷೆಯಿಂದ ತರುತ್ತಾರೆ. ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳು ದಿನ ಪೂರ್ತಿ ಭಿಕ್ಷೆಬೇಡಿಕೊಂಡು ಸಂಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ. ಭಿಕ್ಷೆ ಬೇಡುವುದನ್ನು ಲಿಖಿತ ಅನುಮತಿ ಯೊಂದಿಗೆ ಊರಿನ ಪ್ರಮುಖ ಮುಖಂಡರಿಂದ ಹಾಗೂ ಮಹಾರಾಜರಿಂದ ಪಡೆದು ಕೊಂಡಿದ್ದೇವೆಂದು ಸಂತೋಷದಿಂದ, ಹೆಮ್ಮೆಯಿಂದ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ತಾಳೆಗರಿ ಮತ್ತು ತಾಮ್ರದ ತಗಡಿನ ಮೇಲೆ ಅನುಮತಿ ಯನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ದೇವರ ಬಗ್ಗೆ ಗುಣಗಾನ ಮಾಡಿ ಜಯವಾಗಲಿ ಎಂದು ಹಾರೈಸುವ ಕೆಲವು ಸಮುದಾಯಗಳಿದ್ದರೆ ಸಿಂಧೋಳ್ಳರು ಕೈಯಲ್ಲಿ ರಕ್ತಸುರಿಸಿ, ಚಾಟಿಯಿಂದ ಮೈ ಧಣಿಸಿಕೊಂಡು ಭಿಕ್ಷೆ ಬೇಡುವ ಧಾರ್ಮಿಕ ಸಮುದಾಯವಾಗಿದೆ. ಹಾವು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಆಟವನ್ನು ಆಡಿಸಿ, ಬೇಡುವ ಹಾವಾಡಿಗರು. ಮಂಗನನ್ನು ಹಾಗೂ ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಮೋಹಕ ನೃತ್ಯ ಸಾಹಸದಿಂದ ಅಭಿನಯಿಸುವ ಡೊಂಬರು, ಮನೆ ಮುಂದೆ ಭಿಕ್ಷೆನೀಡುವವರೆಗೂ ಹೋಗದೆ ಭಿಕ್ಷೆ ಬೇಡುವ ಮೊಂಡರು, ವಿವಿಧ ರೀತಿಯ ಮೋಡಿ ಆಟಗಳನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿ, ಬೇಡುವ ಮೋಡಿಕಾರರು, ದೊಡ್ಡಾಟ ಸಣ್ಣಾಟ ಹಾಸ್ಯ ಮನರಂಜನೆ ನೀಡುವ ಹಗಲುವೇಷದವರು ಹೀಗೆ ಅವರ ಸಮುದಾಯದ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಕಲೆಯನ್ನಾಗಿ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿ ಭಿಕ್ಷೆ ಬೇಡುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಭಿಕ್ಷೆ ಬೇಡುವುದು ಕೀಳಲ್ಲ ಎಂದು ನಂಬಿ ಅದು ನಮ್ಮ ಕಾಯಕವೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಕುಟುಂಬದ ಕುಲಕಸುಬು ಇದನ್ನು ಯಾವುದೆ ಕಾರಣಕ್ಕೂ ನಿಲ್ಲಿಸಲಾಗದು ಎನ್ನುವುದು ಅವರ ನಂಬಿಕೆ.

೧೬. ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ವಿನೋದ ಸಂಬಂಧಗಳು

ಡೊಂಬರ ಕುಟುಂಬ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ವಿನೋದ ಸಂಬಂಧಗಳು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ದಿನಪೂರ್ತಿ ಅಲೆದು ದಣಿದುಬಂದ ಗಂಡ-ಹೆಂಡತಿಯರು ಮಕ್ಕಳೊಂದಿಗೆ ಅಳಿಯ, ಸೊಸೆಯವರಿಗೆ ತಮಾಷೆ ಮಾಡುವುದರೊಂದಿಗೆ ಧಣಿದ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ವಿನೋದವನ್ನು ಪಡೆಯುವರು. ಹಬ್ಬಹರಿದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಮದುವೆ, ಋತುಮತಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾ ಕುಟುಂಬಗಳು ಸೇರುವುದರೊಂದಿಗೆ ತಂದೆಯ ಸಹೋದರಿಯರ ಜೊತೆ, ತಾಯಿಯ ಅಣ್ಣನ ಜೊತೆ ಸಲುಗೆಯಿಂದ ವರ್ತಿಸುವುದುಂಟು. ಅಲ್ಲಿ ಹಾಸ್ಯಚಟಾಕೆ ಹಾರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಊಟಮಾಡಿದ ನಂತರ ಕಥೆಗಳು, ಹಾಸ್ಯ ಪ್ರಸಂಗಗಳು ವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಾದ ಅನುಭವಗಳು, ಅಶ್ಲೀಲ ಗಾದೆಗಳಿಂದ ಮನೋರಂಜನೆ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುವರು.

೧೭. ಶ್ರಮವಿಭಜನೆ

ಕುಟುಂಬದ ಜವಬ್ದಾರಿಗಳಲ್ಲಿ ಪಾತ್ರಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುವರು. ಮಹಿಳೆಯರಲ್ಲಿ ತಾಯಿ, ಅತ್ತೆ, ಸೊಸೆ, ನಾದಿನಿ, ಮಗಳು ಇತ್ಯಾದಿ ಸಂಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಅವರವರ ಶಕ್ತಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಶ್ರಮ ವಿಭಜನೆಯ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವೊಂದು ಜವಬ್ದಾರಿಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಕುಟುಂಬಗಳು ಏರುಪೇರಾಗದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಪುರುಷರು ತಂದೆ, ತಮ್ಮ, ಮಕ್ಕಳು, ಮೊಮ್ಮಕ್ಕಳು, ಅಳಿಯ ಇತ್ಯಾದಿ ಸಂಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ತಮಗೆ ನಿಯೋಜಿತವಾದ ಜವಬ್ದಾರಿ ಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇವರು ತಮ್ಮ ಕುಟುಂಬದ ಒಳಿತಿಗಾಗಿ ಶ್ರಮವಿಭಜನೆಯ ಮೂಲಕ ಶ್ರಮಿಸುತ್ತಾರೆ.

೧೮. ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿಯಾಗಿ ವೃದ್ಧರು

ಡೊಂಬ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ವೃದ್ಧರು ವಿಶೇಷವಾದ ಸ್ಥಾನಮಾನ ಪಡೆದುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರದರ್ಶನದ ಮತ್ತು ಕರಕುಶಲಕಲೆ ಮತ್ತು ವ್ಯಾಪಾರ ಉತ್ಪಾದನಾ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಯಾವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಮುಂದುವರಿಯಬೇಕೆಂದು ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಸದಸ್ಯರು ದಾರಿ ತಪ್ಪುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನಿಯಂತ್ರಿಸುತ್ತಾರೆ. ದಾರಿ ತಪ್ಪಿದರೆ ಹೇಗೆ ಅನಾಹುತ ಸಂಭವಿಸುತ್ತವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಉದಾಹರಣೆ ಮೂಲಕ ತಿಳಿಹೇಳಿ ಆ ಕುಟುಂಬ ಆರೋಗ್ಯಕರವಾಗಿರಲು ಮಾರ್ಗ ದರ್ಶನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಮತ್ತು ಆ ಕುಟುಂಬಕ್ಕೆ ಆದಾಯ ಬರುವಂತೆ ಶ್ರಮಿಸುತ್ತಾರೆ.

೧೯. ಸೀಮಿತ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ವಾಸ

ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಒಂದೆ ಸಮೂಹದಲ್ಲಿ ಸೇರಿದವರೆಂಬ ಕಲ್ಪನೆಯು ಕುಟುಂಬದ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಬಂದಿರುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ಸಮುದಾಯಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ವರ್ಗದ ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬೇರೊಂದು ವರ್ಗದ ಅಥವಾ ಜಾತಿಯ ಅನ್ಯರನ್ನು ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ಬೇರೆ ಸಮುದಾಯದವರು ಡೊಂಬ ಸಮುದಾಯದ ಬಳಿ ಸಂಬಂಧ ಬೆಳೆಸಲು ಮುಂದೆ ಬಂದರೆ, ಅನುಮಾನದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡುತ್ತಾರೆ. ಹತ್ತಿರ ಬಂದವರಿಂದ ನಮಗೆ ತೊಂದರೆಯಾಗುತ್ತದೆಂದು ಗೊತ್ತಾದ ಕೂಡಲೆ ಅಲ್ಲಿಂದ ಜಾಗ ಖಾಲಿಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಸಂಬಂಧ ಬೆಳೆಸಲು ಇಷ್ಟಪಡುವುದಿಲ್ಲ.

೪.೫ ಕೌಟುಂಬಿಕ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಮಹಿಳಾ ಪಾತ್ರ

ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆ ಎಂದರೆ ಜವಬ್ದಾರಿ. ಸಮಾಜದ ಪ್ರತಿ ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ಆ ಕುಟುಂಬಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯಗೊಂಡಂತೆ ತನ್ನದೆ ಆದ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆ ಎಂದರೆ ಕುಟುಂಬದ ಸದಸ್ಯರು ಅವರ ವಯೋಮಾನಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಯಾವ ಯಾವ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಬೇಕೊ ಅಂತಹ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವುದು. ಆದರೆ ಕೌಟುಂಬಿಕ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಯು ಎಲ್ಲಾ ಸಮುದಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೆ ತೆರನಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಇದು ಆಯಾ ಕಾಲ, ಆಯಾ ಸಮುದಾಯ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ರಚನಾ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಮೆಲೆ ನಿಂತಿರುತ್ತದೆ. ಅದರಂತೆಯೆ ಮೆಲ್ವರ್ಗದ ಕೌಟುಂಬಿಕ

ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಗೂ ಮಧ್ಯಮ ಸಮುದಾಯದ ಕೌಟುಂಬಿಕ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಗೂ ತಳ ಸಮುದಾಯಗಳ ಕೌಟುಂಬಿಕ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಗೂ, ಅಲೆಮಾರಿಗಳ ಕೌಟುಂಬಿಕ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಗೂ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿದೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಡೊಂಬ ಸಮುದಾಯದ ಕೌಟುಂಬಿಕ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ವಿಚಿತ್ರವಾದ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆ ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಅಲೆಮಾರಿ ಡೊಂಬರಲ್ಲಿ ಒಂದು ರೀತಿಯ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಯಿದ್ದರೆ. ಅರೆ ಅಲೆಮಾರಿ ಕುಟುಂಬದ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆ ಇನ್ನೊಂದು ರೀತಿಯದು. ಅದೆ ರೀತಿಯಾಗಿ ನೆಲೆನಿಂತ ಡೊಂಬರಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಂದು ರೀತಿಯ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಯಿದೆ.

ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಯ ವರ್ಗೀಕರಣ

೧. ನೆಲೆನಿಂತ ಸ್ಥಿತಿವಂತ ಡೊಂಬರ ಮಹಿಳಾ ಕೌಟುಂಬಿಕ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆ

೨. ನೆಲೆನಿಂತ ಕೃಷಿಕ ಡೊಂಬರ ಮಹಿಳಾ ಕೌಟುಂಬಿಕ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆ

೩. ಅಲೆಮಾರಿ ಡೊಂಬರ ಮಹಿಳಾ ಕೌಟುಂಬಿಕ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆ

೪. ಅರೆ ಅಲೆಮಾರಿ ಡೊಂಬರ ಮಹಿಳಾ ಕೌಟುಂಬಿಕ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆ

೧. ನೆಲೆನಿಂತ ಸ್ಥಿತಿವಂತ ಡೊಂಬರ ಮಹಿಳಾ ಕೌಟುಂಬಿಕ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆ : ನೆಲೆನಿಂತ ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಸ್ಥಿತಿವಂತರಿರುವ ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ತಮ್ಮದೆ ಆದ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಗಳಿವೆ. ಮಗುವಿನ ಲಾಲನೆ-ಪಾಲನೆ ಮಾಡುವುದು, ನಂಟರನ್ನು ಸತ್ಕರಿಸುವುದು, ಕುಟುಂಬದ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ಊಟ, ಉಪಹಾರ ಸೇವೆ, ವೃದ್ಧರ ಸೇವೆ, ಮನೆಯ ಕೆಲಸ ಕಾರ್ಯಗಳು, ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ಭವಿಷ್ಯ ರೂಪಿಸುವ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ಹಲವಾರು ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸುವುದು ಇತ್ಯಾದಿ. ವ್ಯವಹಾರಿಕವಾಗಿ ಪುರುಷರದ್ದೆ ಪ್ರಧಾನತೆ ಮತ್ತು ಸ್ತ್ರೀಯರ ಮೇಲೆ ಆಧಿಪತ್ಯ ಹೆಚ್ಚಿರುತ್ತದೆ. ಹಾಗಂತ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಕಿರುಕುಳ ಕೊಡುತ್ತಾರೆಂದು ತಪ್ಪು ತಿಳಿಯಬಾರದು. ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ಸದಸ್ಯರು ಕೂಡ ಒಂದಲ್ಲ ಒಂದು ಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಕ್ರೀಯಾಶೀಲರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ.

೨. ನೆಲೆನಿಂತ ಕೃಷಿಕ ಡೊಂಬರ ಮಹಿಳಾ ಕೌಟುಂಬಿಕ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆ : ನೆಲೆನಿಂತ ಹಾಗೂ ಕೃಷಿಕ ಮತ್ತು ಕೂಲಿ ಮಾಡುವ ಕುಟುಂಬಗಳಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಗಳು ಇಬ್ಬದಿಯಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಮನೆಯ ಸಂಪೂರ್ಣ ಕೆಲಸ ಕಾರ್ಯಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಕುಟುಂಬ ನಿರ್ವಹಣೆಗೆ ಬೇಕಾಗುವ ಆದಾಯ ತರಲು, ಕೃಷಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಇಂತಲ್ಲಿ ದೈಹಿಕವಾಗಿ ಶ್ರಮವಹಿಸಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಕಳೆ ಕೀಳುವುದು, ಬಿತ್ತುವುದು, ಕೋಯ್ಲು, ರಾಶಿ ಮಾಡುವುದು, ಹಸನ ಮಾಡುವುದು, ಜಾನುವಾರುಗಳ ಸಂಪೂರ್ಣ ಜವಬ್ದಾರಿ ಇತ್ಯಾದಿ. ಕೂಲಿ ಮಾಡುವ ಕುಟುಂಬಗಳಲ್ಲಿ ಕೂಲಿಯ ಕೆಲಸಗಳಾದ ಕಟ್ಟಡ, ಗಾರೆ ಕೆಲಸ, ಊಳೆತ್ತುವುದು, ರಸ್ತೆ ಕೆಲಸ ಮುಂತಾದ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಪುರುಷರಿಗಿಂತ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಹೆಚ್ಚು ಶ್ರಮವಹಿಸಿ

ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದರು ಕೂಲಿಯ ಧರ ಮಾತ್ರ ಕಡಿಮೆಯೆ. ಇಂತಹ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬಂಟಿ ಸ್ತ್ರೀಯೆಂದರೆ ಮತ್ತೊಂದು ರೀತಿಯ ಮಾನಸಿಕ ವೇದನೆ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾರೆ. ಶ್ರಮದ ಕೆಲಸದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದಿದ ನಂತರ ಕುಟುಂಬದ ಸದಸ್ಯರನ್ನು ವಿವಿಧ ಕೆಲಸ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ಅಣಿಮಾಡುವುದು. ಪ್ರತಿ ಸದಸ್ಯರ ಜವಬ್ದಾರಿ. ಮಕ್ಕಳ ಭವಿಷ್ಯ ರೂಪಿಸುವುದು. ಹೀಗೆ ಮಾನಸಿಕ ಮತ್ತು ದೈಹಿಕ ಎರಡು ರೀತಿಯ ಕೆಲಸ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಈ ತರದ ಕುಟುಂಬಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಪುರುಷರು ಸಮಸ್ಯೆಗೆ ಸ್ಪಂದಿಸಿದರೆ ಮತ್ತೆ ಕೆಲವು ಪುರುಷರು ಸ್ಪಂದಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಸ್ತ್ರೀಯರು ಹೆಚ್ಚಿನ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡಲೆಬೇಕೆಂಬ ಮನೋಭಾವ ಹೊಂದಿದವರು. ಸ್ತ್ರೀಯರಿಂದ ದುಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಸಣ್ಣ-ಪುಟ್ಟ ತಪ್ಪುಗಳು ಕಂಡುಬಂದಾಗ ಮತ್ತೊಂದು ರೀತಿಯ ತೊಂದರೆ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಇವೆಲ್ಲವನ್ನು ಸಹಿಸಬೇಕಿದೆ. ಆದರೆ ಎಲ್ಲರೂ ಇದೇ ರೀತಿ ಇರುತ್ತಾರೆಂದು ಹೇಳಿದರೆ ತಪ್ಪಾಗುತ್ತದೆ. ಒಟ್ಟಾರೆ ಈ ರೀತಿಯ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಪುರುಷರಿಗಿಂತ ಸ್ತ್ರೀಯರದ್ದೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಯಿರುತ್ತದೆ.

೩. **ಅಲೆಮಾರಿ ಡೊಂಬರ ಮಹಿಳಾ ಕೌಟುಂಬಿಕ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆ :** ಅಲೆಮಾರಿ ಡೊಂಬರ ಕೌಟುಂಬಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರವಿದೆ. ಸ್ವಾತಂತ್ರವೆಂದರೆ ಸ್ವೇಚ್ಛಾಚಾರವಲ್ಲ. ಸಾಮಾಜಿಕ, ಆರ್ಥಿಕ, ಧಾರ್ಮಿಕವಾಗಿಯೂ ಸ್ವಾತಂತ್ರವಿದೆ. ಅಂದರೆ ಕುಟುಂಬದ ನಿರ್ವಹಣೆಗಾಗಿ ಪುರುಷರಂತೆಯೆ ಸ್ತ್ರೀಯರೂ ಊರೂರು ಅಲೆದು ತಮ್ಮ ಸಮುದಾಯದ ಕಾಯಕವಾದ ಡೊಂಬರಾಟದಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖ ಆಕರ್ಷಣೆ ಮತ್ತು ಸಂಪತ್ತಿನ ಕೇಂದ್ರ ಬಿಂದುವಾಗಿರುವ ಜೊತೆಗೆ, ಸಣ್ಣ- ಪುಟ್ಟ ವ್ಯಾಪಾರ ಇತ್ಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಆಹಾರ, ಭಿಕ್ಷಾಟನೆ, ಹಣದ ಭಿಕ್ಷಾಟನೆ, ಆಹಾರ ಬೇಯಿಸಲು ಸೌದೆ ತರುವುದು, ದವಸ ದಾನ್ಯಗಳ ಭಿಕ್ಷಾತರುವುದು. ಇದು ಒಂದು ರೀತಿಯ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಯಾದರೆ, ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶನ ಕಲೆಗೆ ತರಬೇತಿಗೊಳಿಸುವುದು, ಅವರ ಲಾಲನೆ-ಪಾಲನೆ, ಊಟ, ಬಟ್ಟೆಯ ಜವಾಬ್ದಾರಿ, ಗಂಡನಿಗೆ ಆದಾಯವನ್ನು ತೋರಿಸುವುದು ನಂತರ ಯಾವ ಯಾವ ಕಾರಣಕ್ಕೆ ಎಷ್ಟೇಷ್ಟು ಹಣವನ್ನು ವಿನಿಯೋಗಿಸಲಾಯಿತು ಮತ್ತು ವಿನಿಯೋಗಿಸಬೇಕು ಎಂಬ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಯು ತಮ್ಮ ಮೇಲಿರುತ್ತದೆ. ಕುಟುಂಬದ ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಕಾಣುವ ಸತ್ಕರಿಸುವ ಪೋಷಿಸುವ ಹಾಗೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಅಲಕ್ಷ್ಯ ವಹಿಸಿದರೆ ನಿಂಧನೆ ಗೊಳಪಡಿಸುವ ಇತ್ಯಾದಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ಸ್ತ್ರೀಯ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಯೆ ಆಗಿದೆ.

೪. **ಅರೆ ಅಲೆಮಾರಿ ಡೊಂಬರ ಮಹಿಳಾ ಕೌಟುಂಬಿಕ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆ :** ಅರೆ ಅಲೆಮಾರಿಗಳು ಅಂದರೆ ಒಂದು ವರ್ಷದ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ತಿಂಗಳುಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ತಮ್ಮ ಕಾಯಕವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಉಳಿದ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಮೂಲ ನೆಲೆಗೆ ಬಂದು ಸೇರುವುದು. ಉದಾಹರಣೆ ಡೊಂಬರಾಟವನ್ನು ಬೇಸಿಗೆ ಮತ್ತು ಮತ್ತಿತರ ಬಿಡುವಿನ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಪೂರೈಸಿ ನಂತರದ ತಿಂಗಳುಗಳಲ್ಲಿ ಕೃಷಿ ಅಥವಾ ವ್ಯಾಪಾರ, ಕೂಲಿಯಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರದರ್ಶನ ಕಲೆಯ ಕೇಂದ್ರಬಿಂದುವಾಗಿರುವ ಜೊತೆಗೆ ಸಣ್ಣ-ಪುಟ್ಟ ವ್ಯಾಪಾರ, ವಸ್ತುಗಳ ಉತ್ಪಾದನೆ, ಕೃಷಿಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣ ಕೃಷಿಗೆ

ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟವುಗಳಲ್ಲಿ ಹೊಣೆಗಾರರಾಗುವುದು. ಎರಡು ಇರದಿದ್ದಾಗ ಕೂಲಿ ಕೆಲಸಗಳಿಗೆ ಮುಂದಾಗುತ್ತಾರೆ. ಈ ತರಹದ ಕ್ರಿಯೆಗಳಲ್ಲಿ ಪುರುಷರು ಇರುತ್ತಾರಾದರೂ ಸ್ತ್ರೀಯರಷ್ಟು ಜವಬ್ದಾರಿ ಹೊಣೆಗಾರರಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಹೀಗೆ ಡೊಂಬರ ಸ್ತ್ರೀಯು ವಿವಿಧ ವಲಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಹಲವಾರು ಜವಬ್ದಾರಿ ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ. ಕೆಲವು ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಆಕಸ್ಮಿಕವಾಗಿಯೊ ಅಥವಾ ಪುರುಷರ ಕೈವಾಡದಿಂದಲೊ ಏನೊ ತಪ್ಪು ನಡೆದರೆ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಂದಲೆ ಈ ರೀತಿ ತೊಂದರೆಯಾಗಿದೆ ಎಂದು ನೇರವಾಗಿ ಆರೋಪಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇಂತಹ ಆರೋಪಗಳ ಕೊಂಡಿ ಕಳಚಬೇಕಿದೆ. ಸ್ತ್ರೀಯರು ಕೂಡ ಪುರುಷರಂತೆ ಎಂಬುದು ಮನವರಿಕೆಯಾಗಬೇಕಿದೆ.

೪.೬ ಡೊಂಬರ ವಿವಾಹದಲ್ಲಿನ ಆಯ್ಕೆಯ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ

ವಯಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದ ಹೆಣ್ಣು ಮತ್ತು ಗಂಡಿಗೆ ಸೇರಿಸಿ ವಿವಾಹ ಮಾಡುವುದು ಲೋಕ ಜನಿತವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ವಿವಾಹಕ್ಕೂ ಮೊದಲು ವಧು ವರರ ಅನ್ವೇಷಣೆ ಸರ್ವೆಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿದೆ. ವಧುವರರ ಅನ್ವೇಷಣೆಯು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ಜಾತಿ ಮತ್ತು ಜಾತಿಯ ಪ್ರತಿ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ತಮ್ಮದೆ ಆದ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳೊಂದಿಗೆ ಮುಂದುವರಿದುಕೊಂಡು ಬಂದಿದೆ. ಮೇಲು ವರ್ಗದವರ ಮತ್ತು ಮದ್ಯಮ ವರ್ಗದವರ, ತಳ ವರ್ಗದವರ ಹಾಗೂ ಅಲೆಮಾರಿಗಳ ಮತ್ತು ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳ ವಧುವರರ ಅನ್ವೇಷಣೆ ಮತ್ತು ಆಯ್ಕೆಯ ಪದ್ಧತಿಗಳು ಭಿನ್ನವಾಗಿವೆ. ಅಂತೆಯೆ ಡೊಂಬರ ಸಮುದಾಯಲ್ಲಿ ಅಲೆಮಾರಿ, ಅರೆ ಅಲೆಮಾರಿ ಡೊಂಬರಲ್ಲಿ ಒಂದು ರೀತಿಯ ವಧು-ವರರ ಆಯ್ಕೆಯಿದ್ದರೆ, ನೆಲೆನಿಂತವರಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಂದು ರೀತಿಯ ಆಯ್ಕೆಯಿದೆ.

೪.೬.೧ ವಧುವರರ ಪರೀಕ್ಷೆ : ನೆಲೆನಿಂತ ಡೊಂಬರು ವಧುವನ್ನು ಅಥವಾ ವರನನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮನೆತನ, ಆಸ್ತಿ, ಅಂತಸ್ತು, ಉದ್ಯೋಗ, ಶಿಕ್ಷಣ ಇವುಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಅಲೆಮಾರಿ ಡೊಂಬರಲ್ಲಿ ಕಲೆಯ ನೈಪುಣ್ಯತೆಯ ಆಧಾರದ ಮೆಲೆ ಹುಡುಗನು ಅಪೇಕ್ಷಿತನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಹುಡುಗಿಯು ಇಷ್ಟಪಟ್ಟರೆ ಮಾತ್ರ ಮುಂದಿನ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ಚಾಲನೆ ಇಲ್ಲವೆಂದರೆ ಇಲ್ಲ.

ನೆಲೆನಿಂತ ಡೊಂಬರಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀ-ಪುರುಷರಿಬ್ಬರೂ ಶಿಕ್ಷಣ ರಂಗಕ್ಕೆ ಕಾಲಿಡುತ್ತಿದ್ದು ಆಧುನಿಕ ಜಗತ್ತಿನ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಮತ್ತು ತಮ್ಮ ಅಕ್ಕಪಕ್ಕದ ನೆರೆ ಹೊರೆಯವರು ವಿವಾಹದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮಾಡುವಂತ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳೂ ಈ ಸಮುದಾಯದ ಮೇಲೆ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರುತ್ತಿವೆ. ಪರಿಣಾಮ ಇತರರಂತೆ ತಮಗಿಷ್ಟ ಬಂದವರನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಪದ್ಧತಿ ರೂಢಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಆಯ್ಕೆಯಲ್ಲಿ ಪುರುಷರು ಪ್ರಧಾನ ಭೂಮಿಕೆಯಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಕುಟುಂಬದ ಹಿರಿಯ ಸದಸ್ಯ ಹೇಳಿದಂತೆ ತಮಗಿಷ್ಟವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಹಿರಿಯರ ಮಾತಿಗೆ ಸಮ್ಮತಿಸಿ ವರನನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ.

ಅಲೆಮಾರಿ ಮತ್ತು ಅರೆ ಅಲೆಮಾರಿ ಡೊಂಬರಲ್ಲಿ ವಿವಾಹದ ಆಯ್ಕೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಮುಕ್ತ ಅವಕಾಶವಿದೆ. ಅಲೆಮಾರಿ ಡೊಂಬರ ಪ್ರಧಾನ ಕಸುಬಾದ ಪ್ರದರ್ಶನ ಕಲೆಯಲ್ಲಿ ಉತ್ಪಾದನಾ ಕೇಂದ್ರ ಬಿಂದು. ಸ್ತ್ರೀಯೆ, ಆಗಿರುವುದರಿಂದ ಅದರಲ್ಲೂ ಸುಂದರವಾದ ಕನ್ಯೆಯರಿಗಂತೂ ಭಾರಿ ಬೇಡಿಕೆ. ಇಂತಹ ಕನ್ಯೆಯನ್ನು ತಮ್ಮ ಮನೆತನಕ್ಕೆ ಸೊಸೆಯಾದರೆ ಕುಟುಂಬಕ್ಕೆ ಆದಾಯ ಹೆಚ್ಚು ಬರುತ್ತದೆಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ವರನ ಕಡೆಯವರೆ ವಧು ದಕ್ಷಿಣೆ ನೀಡಿ ವಿವಾಹಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿಸುತ್ತಾರೆ.

ವಿವಾಹದ ಆಯ್ಕೆಯ ಒಪ್ಪಿಗೆಯು ಆ ಕನ್ಯೆಯ ಮೇಲೆ ನಿಂತಿದೆ. ಆ ಕನ್ಯೆಯು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದರೆ ನಿಷಿದ್ಧ. ಪ್ರದರ್ಶನ ಕಲೆಯಂತಹ ಕಸುಬಿನಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡ ಅಲೆಮಾರಿ ಡೊಂಬರ ಹುಡುಗ ಹುಡುಗಿಯರು ಒಂದೆ ಸಮುದಾಯವಾಗಿರುವುದರಿಂದ, ಒಂದೆ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಿಂದ ಬಂದವರಾಗಿರುವು ದರಿಂದ, ಒಂದೆ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಆಟದಂತ ಪ್ರದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ಪರಿಚಿತರಾಗಿಯೂ ಹಾಗೂ ಸ್ನೇಹಿತರಾಗಿಯೂ ಸಂಬಂಧ ಬೆಳೆಯುತ್ತವೆ ಅಥವಾ ಒಂದೆ ಕಡೆ ವಾಸಿಸುವುದರಿಂದ ಮತ್ತು ಈ ಹಿಂದೆ ನೆಂಟಸ್ತರಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರ ಮುಖ ಪರಿಚಯ ವಾದದ್ದರಿಂದ ಆಕರ್ಷಿತರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗಾಗಿ ವಿವಾಹದ ಆಯ್ಕೆಗೆ ಸಮ್ಮತಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಯಾವಾಗಲೂ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿಯೆ ಇರುವ ಮತ್ತು ಪ್ರದರ್ಶನಕಲೆಯ ಜೀವಳಾವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ವಿವಾಹದ ಆಯ್ಕೆಯನ್ನು ಕನ್ಯೆಗೆ ಬಿಟ್ಟಿರುತ್ತಾರೆ. ಒತ್ತಾಯ ಮಾಡಿದರೆ ವಿವಾಹಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಲಾರದೆ ಪ್ರದರ್ಶನ ಕಲೆಗೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಆಯ್ಕೆಯ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗೆ ಮುಕ್ತ ಮತ್ತು ಸ್ವಾತಂತ್ರವಿದೆ, ಅವಕಾಶವಿದೆ.

ಕೆಲವು ಕುಟುಂಬಗಳಲ್ಲಿ ಬಾಲ್ಯವಿವಾಹದ ಆಯ್ಕೆಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಿವೆ. ಇದು ಸಮುದಾಯದ ಒಳಗಡೆ ಆಯ್ಕೆಯ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಆದರೆ ಇತರೆ ಸಮುದಾಯದ ವಧು-ವರರ ಆಯ್ಕೆ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಇನ್ನೂ ಭಿನ್ನವಾಗಿದೆ. ತಮ್ಮ ಸಮುದಾಯದವರನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಬೇರೊಂದು ಸಮುದಾಯ ದೊಂದಿಗೆ ಆಕರ್ಷಿತರಾಗಿ ಅಂತರ್ಜಾತಿ ವಿವಾಹಕ್ಕೆ ಮುಂದಾಗುವುದು. ಈ ತರಹ ಅಂತರ್ಜಾತಿ ವಿವಾಹದ ಆಯ್ಕೆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಸ್ತ್ರೀಯರದ್ದೆ ಪ್ರಧಾನ ಭೂಮಿಕೆಯಾಗಿದೆ.

೪.೬.೨ ವಧು-ವರರ ಆಯ್ಕೆ : ಒಪ್ಪಿಗೆ ನೆಲೆನಿಂತ ಡೊಂಬರೇ ವಧು-ವರರ ಆಯ್ಕೆಯಲ್ಲಿ ಪುರುಷ ಪ್ರಧಾನತೆಯ ಛಾಯೆ ಬಿಗಿಯಾಗಿದ್ದು. ವಿವಾಹ ಆಪೇಕ್ಷಿತ ವಧುವನ್ನು ಒಪ್ಪಿದರೆ ಮಾತ್ರ ವಿವಾಹ ಇಲ್ಲವೆಂದರೆ ಇಲ್ಲ. ಹುಡುಗಿಯ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಅಥವಾ ಇಷ್ಟದ ಅವಶ್ಯಕತೆಯಿಲ್ಲ. ಅಲೆಮಾರಿ ಡೊಂಬರಲ್ಲಿ ವಿವಾಹದ ಆಯ್ಕೆಯಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತ ಮತ್ತು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಿದೆ. ಹುಡುಗನನ್ನು ಹುಡುಗಿ ಒಪ್ಪಿದರೆ ಮಾತ್ರ ವಿವಾಹ. ಇಲ್ಲವೆಂದರೆ ಇಲ್ಲ. ಒಂದುವೇಳೆ ಹುಡುಗ ಒಪ್ಪಿ ಹುಡುಗಿ ಒಪ್ಪದಿದ್ದರೆ ವಿವಾಹಕ್ಕೆ ಸಮ್ಮತಿ ದೊರೆಯುವುದಿಲ್ಲ.

೪.೬.೩ ಬಾಲ್ಯವಸ್ಥೆ ಮತ್ತು ಬಾಲ್ಯವಿವಾಹಗಳು : ಮಾನವರ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಬಾಲ್ಯವಸ್ಥೆ

ತುಂಬಾ ಮಹತ್ವದ್ದು. ಆದರೆ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಒತ್ತಡವು ಬೇರೊಂದು ದಿಕ್ಕಿಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಅಂತ ದಿಕ್ಕು ತಪ್ಪುವ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ಡೊಂಬ ಸಮುದಾಯದ ಮಕ್ಕಳು ಒಬ್ಬರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಬಹುಹಿಂದಿನಿಂದಲೂ ಆರ್ಥಿಕ ಅಡಿಪಾಯವನ್ನು ಈ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ನೀಡದ ಕಾರಣ, ಆದಾಯದ ಮೂಲಗಳಿಲ್ಲದ ಪ್ರಯುಕ್ತ ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿ ತಂದೆ-ತಾಯಂದಿರು ಬಾಲ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣಪುಟ್ಟ ಕೆಲಸ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ಹಾಗೂ ಚಿಕ್ಕ ಮಕ್ಕಳ ಲಾಲನೆಗಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಈ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಆಟಕ್ಕೆ ಬೇಕಾಗುವ ತರಬೇತಿ ಕೊಡುವ ಜೊತೆಗೆ ಆಟದಲ್ಲಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಆ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಮಕ್ಕಳು ಹೆಚ್ಚಿದ್ದರೂ ತಲೆಕೆಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ.

ಶಿಕ್ಷಣ ಕಲಿಯುವ ಆಸಕ್ತಿ ಕೆಲವು ಮಕ್ಕಳಿಗಿದ್ದರು. ತಿಂಡಿ ತಿನಿಸು, ಪುಡಿಗಾಸುಕೊಟ್ಟು ಆ ಕಡೆ ಗಮನ ಹೋಗದಂತೆ ಮಾಡಿ ಆಟದ ಕಡೆ ಗಮನ ಬರುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಈ ರೀತಿಯ ಬದುಕಿನ ಜಂಜಾಟದಲ್ಲಿ ಬಾಲ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಕ್ಕಳ ಭವಿಷ್ಯ ಕಮರಿಹೋಗುವ ಸ್ಥಿತಿ ನಿರ್ಮಾಣವಾಗಿದೆ.

೪.೬.೪ ಬಹುಪತಿತ್ವ ಮತ್ತು ಬಹುಪತ್ನಿತ್ವ : ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಡೊಂಬ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಬಹುಪತಿತ್ವ ಪದ್ಧತಿಯಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಬಹುಮುಖ್ಯ ಕಾರಣ, ಆಟಕ್ಕೆ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಬೇಕಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಹಾಗೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂತಾನಕ್ಕಾಗಿ ಮತ್ತು ಇತರೆ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಬಹುಪತ್ನಿತ್ವ ಅಲೆಮಾರಿ ಡೊಂಬರಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕಾಣಬಹುದು. ನೆಲೆನಿಂತವರಲ್ಲಿ ತೀರಾ ವಿರಳ.

೪.೬.೫ ಅಂತರ್ಜಾತಿ ವಿವಾಹ : ಅಂತರ್ಜಾತಿ ವಿವಾಹದ ಆಯ್ಕೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಡೊಂಬರ ಕನ್ನೆಯು ತುಂಬಾ ಎಚ್ಚರದಿಂದ ಜಾಗೃತವಹಿಸಿ ಹೆಜ್ಜೆಯಿಡುತ್ತಾಳೆ. ಬಹಳಷ್ಟು ಅಂತರ್ಜಾತಿ ವಿವಾಹಕ್ಕೆ ಅಪೇಕ್ಷೆಯುಳ್ಳ ಹುಡುಗಿಯರು ಕೆಳವರ್ಗದವರನ್ನು ವಿವಾಹ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಲಾರಳು. ಏಕೆಂದರೆ ತಮಗಿಂತ ಕೀಳು ಜಾತಿಯವರನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಂದರೆ ಅಂತವರನ್ನು ಕುಲದ ಹೊರಗೆ ಹಾಕುತ್ತಾರೆ. ಹೊರಗೆ ಹಾಕುವುದು ಎಂದರೆ ಅಂತವರ ಮನೆಗೆ ಯಾರು ಹೋಗುವಂತಿಲ್ಲ. ಅವರನ್ನು ಮನೆಗೆ ಸೇರಿಸುವಂತಿಲ್ಲ. ಬೆಂಕಿ, ನೀರು ಕೊಡುವಂತಿಲ್ಲ. ಎಂತಹ ಕಷ್ಟ ಬಂದರು ಹಾಗೂ ಸಾವಿನ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿಯೂ ಮಾತನಾಡಿಸುವಂತಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ಇಂತಹ ವಿವಾಹದ ಆಯ್ಕೆಗೆ ಭಯ ಪಡುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ತಮಗಿಂತ ಮೇಲು ಜಾತಿಯ ಹುಡುಗರನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡರೆ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಪ್ರಕಾರ ತಮ್ಮ ಕುಲದಲ್ಲಿ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಆದುದರಿಂದ ವಿವಾಹದ ಆಯ್ಕೆಯಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಬಹು ಎಚ್ಚರದಿಂದ ಕನ್ನೆಯರು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಈ ತರಹದ ವೈವಾಹಿಕ ಆಯ್ಕೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಬೇರೊಂದು ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಕಾಣುವುದು ತುಸು ಕಷ್ಟವೆ ಆಗಿದೆ.

೪.೬.೬ ವಿಧವಾ ವಿವಾಹ: ಪುನರ್ ವಿವಾಹಕ್ಕೆ ಡೊಂಬರು ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಸ್ಥಾನ ಅವಿಸ್ಮರಣೀಯವಾಗಿದೆ. ಕುಟುಂಬದ ಸದಸ್ಯತ್ವ ಪಡೆದುಕೊಂಡಿರುವ ಸದಸ್ಯಗೆ ಹೊಸಬಾಳು ಕೊಡುವುದು ಇದರ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿದೆ. ಅಂದರೆ ವಿಧವೆಯಾದ ಅಣ್ಣನ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ತಮ್ಮ ವಿವಾಹವಾಗುತ್ತಾನೆ.

ಪೋಷಣೆಯ ಜೊತೆಗೆ ಆಕೆಯ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕೂಡ ಪೋಷಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಮಹಿಳೆ ಆ ಕುಟುಂಬ ವನ್ನು ನಂಬಿ ಬಂದಿರುವುದರಿಂದ ಆಕೆಯ ಸಂಬಂಧ ಕೇವಲ ಅಣ್ಣನಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಸೀಮಿತವಾಗಿರದೆ, ಇಡೀ ಕುಟುಂಬಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿರುತ್ತದೆ. ತಮ್ಮ ಕುಟುಂಬಕ್ಕಾಗಿ ದುಡಿದವರು ನೊಂದು ಬಾಳಬಾರದೆಂದು ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ರೂಪಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಸತಿಸಹಗಮನ ಪದ್ಧತಿ ದೇಶಿನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಜೀವಂತವಾಗಿದ್ದು ಯಾವುದೆ ಪುರುಷ ಮರಣ ಹೊಂದಿದರೆ ಆಕೆಯು ಆತನ ಜೊತೆ ಅಗ್ನಿಗೆ ಆಹುತಿಯಾಗುವ ಪದ್ಧತಿ ಇತ್ತು. ಅದನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಿದರೆ ಬಲವಂತ ವಾಗಿಯಾದರೂ ಅವಳನ್ನು ಬೆಂಕಿಯಲ್ಲಿ ನೂಕುವ ಸ್ಥಿತಿ ಇತ್ತು. ಇಂತಹ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ ಕೆಲವು ಮಹಿಳೆಯರ ಕುಮ್ಮಕ್ಕೂ ಇರಬಹುದು. ಅಲೆಮಾರಿಗಳು ಮಾತ್ರ ಇತಂಹ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ವಿರೋಧಿ ಸುತ್ತಲೆ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ಇದರ ಬದಲಾಗಿ ಮರುವಿವಾಹಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶ ಕಲ್ಪಿಸಿದ್ದಾರೆ. ವಿವಾಹವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಸಂಪ್ರದಾಯ, ಹಣ ಬೇಕಿಲ್ಲ ಆ ಸ್ತ್ರೀಯು ಒಪ್ಪಿದರೆ ಮುಗಿಯಿತು. ಕುಟುಂಬದ ಹಿರಿಯರೆಲ್ಲರ ಸಮ್ಮತಿ ಪಡೆದುಕೊಂಡು ನವದಾಂಪತ್ಯಕ್ಕೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

೪.೬.೭ ಕೊಂಡ ವಿವಾಹ (ವಧು ಶುಲ್ಕ ವಿವಾಹ) : ವರನ ಕಡೆಯವರು ವಧುವಿನ ತಂದೆ-ತಾಯಿಗಳಿಗೆ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲವೆ ಹಣದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಕನ್ಯಾಶುಲ್ಕ ಕೊಟ್ಟು ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಪ್ರಕಾರ ವಿವಾಹವಾಗುವುದಕ್ಕೆ 'ಕೊಂಡವಿವಾಹ' ಎನ್ನಲಾಗುವುದು. ಕನ್ಯಾಶುಲ್ಕವು ಅಲೆಮಾರಿ ಡೊಂಬರಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಚಾಲ್ತಿಯಲ್ಲಿದೆ. ಕನ್ಯೆಯ ತಂದೆ-ತಾಯಿಗಳು ವಿವಾಹ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟ ನಂತರ ಅವರಿಗಾದ ನಷ್ಟವನ್ನು ತುಂಬಲು ಇಂತಹ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ವಧುವಿನ ತಂದೆಗೆ ವಿವಾಹವೆಂದರೆ ಒಂದು ರೀತಿಯ ಹಬ್ಬವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ವರನ ತಂದೆಗೆ ಖರ್ಚಿನ ಬಾಬ್ತಾಗಿ ರುತ್ತದೆ. ಆದರೂ ಕೂಡ ವಿವಾಹವು ಒಂದು ರೀತಿಯ ಮೋಜಿನ ಸಂಗತಿ ಆಗಿದೆ.

೪.೬.೮ ಬಾಲ್ಯ ವಿವಾಹಗಳು : ಡೊಂಬರಲ್ಲಿ ಬಾಲ್ಯವಿವಾಹಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿವೆ. ಮಗು ಜನಿಸಿದ ಕೂಡಲೆ ತಮ್ಮ ನೆಂಟರು ನಮ್ಮ ಮಗಳು ನಿಮ್ಮ ಮಗನಿಗೆ ಎಂದು ಗುರುತುಮಾಡುವುದು. ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ಚಿಕ್ಕಂದಿನಿಂದಲೂ ಒಡನಾಡಿಯಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಆಕರ್ಷಿತರಾಗಿ ಲೈಂಗಿಕ ಸಂಬಂಧ ಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗುವುದರಿಂದ, ಮುಂದೆ ಬೇರೆ ರೀತಿಯ ಅನಾಹುತಗಳು ಸಂಭವಿಸಬಾರದೆಂಬ ಕಾರಣ ದಿಂದ ಹಾಗೂ ಅಕ್ಕನ ಮದುವೆಯ ಜೊತೆಗೆ ತಂಗಿಯ ಮದುವೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಖರ್ಚು ಉಳಿತಾಯವಾಗುವುದು ಮತ್ತೊಂದು ಕಾರಣವಾದರೆ ಬೇಗ ಮದುವೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ನಮಗೆ ಅಳಿಯನು ದುಡಿದು ಹಾಕುತ್ತಾನೆ ಎಂಬ ಮನೋಭಾವನೆ ಹೊಂದಿದ್ದರಿಂದ ಹಾಗೂ ಇತ್ಯಾದಿ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಬಾಲ್ಯವಿವಾಹವು ಜರುಗುವುದು. ಅತ್ತೆ-ಮಾವನವರ ಪ್ರೀತಿಗೆ ಪಾತ್ರರಾಗಿದ್ದರ ಪರಿಣಾಮ ಒತ್ತಾಯಕ್ಕೆ ಮಣಿಯುವುದು ಹಾಗೂ ಹಿರಿಯರು ಅವಸಾನದ ಅಂಚಿನಲ್ಲಿರಬಹುದು. ಇತ್ಯಾದಿ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಮದುವೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಸಾಯಬೇಕೆನ್ನುವುದು ವೃದ್ಧರ ಆಕಾಂಕ್ಷೆಯಾಗಿರಬಹುದು.

೪.೬.೯ ಒಳಬಾಂದವ್ಯ ವಿವಾಹ : ತಮ್ಮದೆ ಜಾತಿ ಮತ್ತು ವರ್ಗಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣು-ಗಂಡುಗಳನ್ನು ಕೊಡುವ ಮತ್ತು ತರುವ ವೈವಾಹಿಕ ಪದ್ಧತಿಗೆ 'ಒಳಬಾಂದವ್ಯ ವಿವಾಹ' ಎನ್ನಬಹುದು. ಪುರಾತನ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಈ ವೈವಾಹಿಕ ಪದ್ಧತಿಯು ಅಲೆಮಾರಿಗಳಲ್ಲಿ ಜೀವಂತವಾಗಿದೆ. ಕಾರಣ ಒಂದೆ ಸಮುದಾಯವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅವರ ಆಚಾರ-ವಿಚಾರ, ನಡೆ-ನುಡಿ, ದುಡಿಮೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ಪರಿಚಿತವಾಗಿರುವುದರಿಂದ. ಹುಡುಗ ಹುಡುಗಿಯರು ಒಡನಾಡಿಗಳಾಗಿರುವುದರಿಂದ, ದೂರದ ಊರು ಗಳಿಗೆ ಕೊಟ್ಟರೆ ಮತ್ತೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗವುದು ಕಷ್ಟವೆಂದು, ನಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳು ನಮ್ಮ ಎದುರಿನಲ್ಲಿ ಇರಬೇಕೆಂಬ ಆಸೆಯಿಂದ ತಮ್ಮ ಸಮುದಾಯದ ಕೌಶಲ್ಯ ಬೇರೆ ಕಡೆ ಹೋಗಬಾರದೆಂದು, ರಕ್ತ ಪರಿಶುದ್ಧತೆಗಾಗಿಯೂ, ಭಾವನಾತ್ಮಕ ಸಂಬಂಧಗಳಿಗಾಗಿಯೂ ತಮ್ಮ ಸಮುದಾಯಗಳಲ್ಲಿ ವಿವಾಹ ಮಾಡುವುದುಂಟು.

೪.೬.೧೦ ಪುನರ್ ವಿವಾಹ : ಗಂಡನು ತೀರಿದ ನಂತರ ವಿಧವೆಯು ಮತ್ತೆ ವೈವಾಹಿಕ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಕಾಲಿಡುವ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಡೊಂಬರ ಸಮುದಾಯ ಕಲ್ಪಿಸಿದೆ. ವಿಧವೆ ಒಂಟಿಯಾಗಿರಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂದಾಗ ಅದೆ ಕುಟುಂಬದ ಮೈದುನ (ಗಂಡನ ತಮ್ಮ) ಇಲ್ಲವೆ ಆ ಸಮುದಾಯದ ಬೇರೆ ಪುರುಷರನೊಂದಿಗೆ ಪರಸ್ಪರರು ಇಷ್ಟ ಪಟ್ಟರೆ ಕುಲದ ಮುಖಂಡರು ಮದುವೆ ಮಾಡಿಸುವುದುಂಟು. ಮದುವೆಯಲ್ಲಿ ವಿಧವೆಗೆ ಹೊಸ ಸೀರೆ, ಕುಂಕುಮ, ಬಳೆಗಳು, ಹುಡುಗನಿಗೆ ಹೊಸ ಬಟ್ಟೆ ಕೊಟ್ಟು ರಾತ್ರಿ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟೊಂದು ಶಾಸ್ತ್ರಬದ್ಧವಿಲ್ಲದೆ ವಿವಾಹ ಜರುಗಿಸಲಾಗುವುದು.

೪.೬.೧೧ ಸರಳ ವಿವಾಹ ವಿಚ್ಛೇದನ : ಕುಟುಂಬ ಆರೋಗ್ಯಕರವಾಗಿರುಬೇಕೆಂದರೆ ಪತಿ-ಪತ್ನಿಯರಿಬ್ಬರು ಅನೂನ್ಯದಿಂದ ಕೂಡಿರ ಬೇಕಾಗುವುದು. ಇವರಿಬ್ಬರಲ್ಲಿಯೂ ಸಹಕಾರ ಬೇಕು. ಕ್ಷುಲ್ಲಕ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಇಬ್ಬರಲ್ಲಿ ಯಾರಾದರೊಬ್ಬರಿಗೆ ಅಸೂಯೆ, ಅನುಮಾನ, ಬೇಸರ ಉಂಟಾದರೆ ಕುಟುಂಬವು ಭಗ್ನವಾಗುತ್ತದೆ. ಪರಿಣಾಮ ಕೌಟುಂಬಿಕ ಜೀವನದಿಂದ ಗಂಡಹೆಂಡತಿ ದೂರವಿರಲು ಮುಂದಾಗುತ್ತಾರೆ. ಇದರಿಂದ ಮಕ್ಕಳ ಭವಿಷ್ಯದ ಮೇಲೆ ದುಷ್ಪರಿಣಾಮ ಬೀರುವುದುಂಟು. ಕುಟುಂಬ ರೋಗಗ್ರಸ್ಥವಾಗಿ ಬಿಡುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಬಂದಾಗ ಅನಿವಾರ್ಯವಿದ್ದಲ್ಲಿ ವಿಚ್ಚೇದನ ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ವಿಚ್ಛೇದನ ಪಡೆಯಬೇಕಾದರೆ ವಿಪರೀತ ಹಣಖರ್ಚು ಮಾಡಬೇಕಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಕಾನೂನು, ಪೋಲಿಸ್, ಕೋರ್ಟು ಕಛೇರಿಗಳಿಗೆ ಅಲೆಯುವ ಅವಶ್ಯಕತೆಯಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಕುಲದ ಮುಖಂಡರಿಗೆ ತಮ್ಮ ನಿಲುವನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿದರೆ ವಾದ-ವಿವಾದವನ್ನು ಆಲಿಸಿದ ಮುಖಂಡರು ಮತ್ತೆ ಒಂದುಗೂಡಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲವಾದರೆ ವಿಚ್ಛೇದನ ಆಗಲಿ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಇಬ್ಬರ ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲಿ ಸರಳ ವಿಧಾನವಾದ 'ಕಡ್ಡಿ ಮುರಿಯುವ' ಮೂಲಕ ಇಲ್ಲವೆ 'ಅರಿವೆ ಸುಡುವ' ಮೂಲಕ ದಾಂಪತ್ಯ ಜೀವನವನ್ನು ಕೊನೆಗಾಣಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗೂ ಮದುವೆಯಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿದ ಕನ್ಯಾಶುಲ್ಕ, ತಾಳಿಯನ್ನು ಹಿಂತಿರುಗಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇಬ್ಬರು ಬೇರೊಬ್ಬರನ್ನು ಪುನಃ ವಿವಾಹವಾಗಬಹುದು.

೪.೬.೧೨ ಕೂಡಿಕೆ ಅಥವಾ ಸೀರುಡಿಕೆ : ಸ್ತ್ರೀಗೆ ಮದುವೆಯ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಯೋಗ ಮೊದಲ

ಮದುವೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ. ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ಆಕೆ ಗಂಡಿನ ಕೈ ಹಿಡಿದರೂ ಅದು ಮದುವೆಯೆಂದು ಕರೆಯಿಸಿಕೊಳ್ಳದೆ 'ಸೀರುಡಿಕೆ' ಎಂದು ಕರೆಯಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕೆ 'ಕೂಡಾವಳಿ' ಎಂದೂ ಕರೆಯುವುದುಂಟು.

ಯಾವುದೇ ಒಬ್ಬ ಪುರುಷನು ವಿಧವೆಯಾದ ತನ್ನ ಅಣ್ಣನ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು, ವಿಧವೆಯಾದ ತಮ್ಮನ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗುವ ವಿಧಾನ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಎಲ್ಲ ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮುದಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಪದ್ಧತಿಯಾಗಿದೆ. ಈ ಬಗೆಯ ಮದುವೆಯನ್ನು 'ಸೀರುಡಿಕೆ' ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣಿಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಿರುತ್ತದೆ. ಅವಳ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಇಲ್ಲದಿದ್ದಲ್ಲಿ ಸೀರುಡಿಕೆಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಗಂಡಿಗೆ ಕುಲಸ್ಥರ ಒತ್ತಡ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಇರುವುದುಂಟು. ಹೆಣ್ಣಿನ ರಕ್ಷಣೆ, ಕುಟುಂಬದ ಹಾಗೂ ಸಮಾಜದ ಮಾನ ಮಾರ್ಯಾದೆಯನ್ನು ಕಾಪಾಡುವುದು ಹಾಗೂ ಆರ್ಥಿಕ ಪೋಲನ್ನು ತಡೆಗಟ್ಟುವುದಕ್ಕಾಗಿಯು ಈ ಬಗೆಯ ಆಶಯಗಳು ಇಲ್ಲಿರುವುದು ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗಿದೆ.

ಸೀರುಡಿಕೆ ಸಮಾರಂಭ ಬಹಳ ಸರಳವಾಗಿ ಜರುಗುತ್ತದೆ. ಸಮುದಾಯದ ಹಿರಿಯ ಯಜಮಾನ ಮತ್ತು ದೈವದವರ ಎದುರಿಗೆ ಎಲೆ ಅಡಿಕೆಯ ಪರಸ್ಪರ ವಿನಿಮಯ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಈ ವಿನಿಮಯವು ಪರಸ್ಪರ ಒಪ್ಪಿಗೆಯನ್ನು ಸಂಕೇತಿಸುತ್ತದೆ. ವಿಧವೆಯ ಮಕ್ಕಳು ಅಜ್ಜನ ಮನೆ ಅಥವಾ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪನ ಮನೆಯನ್ನು ಸೇರಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಅಲೆಮಾರಿ ಡೊಂಬರಲ್ಲಿ ಗಂಡ ಇದ್ದ ಹೆಣ್ಣು ಕೂಡ ಸೀರುಡಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಿದೆ. ವಿಧುರನ ಜೊತೆಗೆ ಸೀರುಡಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಒಟ್ಟಾರೆ ಸೀರುಡಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣು ಸ್ವತಂತ್ರಳಾಗಿ ಗಂಡನ್ನು ಆರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ. ಗಂಡಿಗೆ ಈ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಿಲ್ಲ.

ಕೂಡಿಕೆ ಅಥವಾ ಕೂಟಿಕೆಗೆ ಇವರಲ್ಲಿ ಬಹಳಷ್ಟು ಅವಕಾಶವಿರುವುದು ಒಂದು ಅಮೂಲ್ಯ ಕೊಡುಗೆ. ಹೆಂಡತಿ ಸತ್ತವನು, ಹೆಂಡತಿ ಬಿಟ್ಟವನು ಹಾಗೆಯೇ ಗಂಡ ಬಿಟ್ಟವಳು, ಗಂಡ ಸತ್ತವಳು, 'ಕೂಡಿಕೆ' ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಇದನ್ನು ಇವರು 'ಕೂಟಿಕೆ' ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡರೆ ಅವರು ಸಂಸಾರ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರಲು ಸಮಾಜದ ಅಂಗೀಕಾರ ದೊರೆತಂತೆ. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅದು ಅಕ್ರಮವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಹಿಂದೆ ಒಬ್ಬನ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಕೂಡಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದೂ ಇತ್ತು. ಈ ಬಗ್ಗೆ ಆರ್.ಇ. ಎಂಥೋವನ್ ಅವರು ವಿವರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಎಚ್.ವಿ. ನಂಜುಂಡಯ್ಯ ಅವರು ಇವರಲ್ಲಿ ಕೂಡಿಕೆಗೆ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ಬಂಧವಿರಲಿಲ್ಲ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಮತ್ತು ಈ ಬಗ್ಗೆ ವಿವರ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಈ. ಥರ್ಸ್‌ಟನ್ ಕೂಡ ಈ ವಿಷಯ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಕುಲದ ಹಿರಿಯರು ಮುಂದೆ ನಿಂತು ಕೂಡಿಕೆ ಮಾಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕೂಡಿಕೆಯ ಮದುವೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳೂ ನಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಚಪ್ಪರ ಹಾಕುವುದು, ಕಳಸ ಹೂಡುವುದು, ಗಂಗೆ ಪೂಜೆ ಮಾಡಿ ಗಂಗೆ ತರುವುದು ಮುಂತಾದ ಯಾವುದೆ ರೀತಿಯ ಆಚರಣೆ ಇಲ್ಲ. ಇದು ತೀರಾ ಸರಳವಾಗಿ ನಡೆಯುವ ಒಂದು ಕಾರ್ಯ. ಒಂದು ಕರಿಯ ಕಂಬಳಿಯನ್ನು ಹಾಸಿ ಅದರ ಮೇಲೆ ಅಕ್ಕಿ

ಕಾಳನ್ನು ಉದುರಿಸಿ ಅದರ ಮೇಲೆ ಕೂಡಿಕೆ ಆಗುವವರನ್ನು ಕೂರಿಸಿ ಆತನಿಂದ ಆಕೆಯ ಕೊರಳಿಗೆ ತಾಳಿ ಕಟ್ಟಿಸಿದರಾಯಿತು. ಅಲ್ಲಿಗೆ ಅವರು ಗಂಡ, ಹೆಂಡತಿಯರಾದಂತೆ. ಕೂಡಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡವನು ಕುಲಕ್ಕೆ ಮಾಂಸದ ಊಟ ಮತ್ತು ಕುಡಿಯಲು ಹೆಂಡ, ಸರಾಯಿ ಕೊಡಿಸಬೇಕು. ಮದುವೆಯಾದ ವಳನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಕೂಡಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದರೆ ಆಕೆಯ ಮೊದಲನೆ ಗಂಡನಿಗೆ ಕೂಡಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡವನಿಂದ ಮದುವೆ ಖರ್ಚು, ತೆರದ ಹಣ ಕೊಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಇಲ್ಲವೆ ಮೊದಲನೆ ಗಂಡ ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನೆ ಬಯಸಿದರೆ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಅವಳನ್ನು ಗಂಡನ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಕಳಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಬಂದವನಿಗೆ ದಂಡ ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದರು ಎಂದು ಸಮುದಾಯದ ಹಿರಿಯರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

೪.೭ ಲೈಂಗಿಕ ಸಂಬಂಧಗಳು

ಹಸಿವು ಮತ್ತು ಮೈಥುನ ಜೀವನದ ಆದಿಯ ಪ್ರೇರಣೆಗಳೆಂದು ಬಗೆಯುತ್ತಾರೆ. ಲೈಂಗಿಕ ಸುಖವು ಪ್ರಾಣಿ ವಿಶ್ವದಲ್ಲಿ ಪುನರುತ್ಪಾದನೆಯ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗೆ ಸಾರಥ್ಯವಾಗಿದೆ. ಪ್ರಾಣಿ ವಂಶದ ಸಾತತ್ಯವನ್ನು ಉಳಿಸಿಡಲು ಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲಿ ನಿರ್ಣಯಿತ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಲೈಂಗಿಕ ಪ್ರೇರಣೆಯಾಗುವ ನೈಸರ್ಗಿಕ ರಚನೆ ಇದೆ. ಮಾನವನು ಮಾತ್ರ ಈ ನೈಸರ್ಗಿಕ ಪ್ರೇರಣೆಯನ್ನು ಮೀರಿದ್ದಾನೆ. ಒಂದು ವಿಧದಲ್ಲಿ ಆತನ ಲೈಂಗಿಕ ಕ್ಷಮತೆಯು ಬೆಳೆದಿದೆ. ಇನ್ನೊಂದು ಬದಿಯಿಂದ ಅದು ಮಾನವನ ಹತೋಟಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೆ ಮಾನವನಲ್ಲಿ ಲೈಂಗಿಕತೆ ಮತ್ತು ಜನನ ಕ್ಷಮತೆ ಈ ಎರಡು ಭಿನ್ನ ಭಿನ್ನ ಸ್ವರೂಪಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿವೆ. ಇಲ್ಲಿ ಮಾನವ ಜಾತಿಯ ಪ್ರಗತಿ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯು ಒಂದು ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಈ ಎರಡು ಕ್ಷಮತೆಗಳನ್ನು ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿ ಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದಿಂದಾಗಿ ಮಾನವನ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ವೈವಿಧ್ಯತೆ ಏರ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಜೊತೆಗೆ ತೊಡಕುಗಳೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿವೆ. ಲಿಂಗ ಸಾಪೇಕ್ಷ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿ ಲೈಂಗಿಕತೆಯ ಅರಿವು ಯಾವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಆ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಮನದಾಳದಲ್ಲಿ ದೃಢವಾಗುತ್ತಿದೆ ಎಂಬುದು ಬಹಳ ಮಹತ್ವದ ಅಂಶ.

ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನದ ಡೊಂಬ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಲೈಂಗಿಕ ಸಂಬಂಧವು ಬೇರೆ ಸಮುದಾಯದ ಲೈಂಗಿಕ ಸಂಬಂಧಕ್ಕಿಂತ ಭಿನ್ನ ಸ್ವರೂಪ ಪಡೆದುಕೊಂಡಿದೆ. ಲೈಂಗಿಕ ವಿಚಾರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಡೊಂಬ ಸಮುದಾಯದ ಮಹಿಳೆಯರಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತತೆಯಿದೆ. ವಿವಾಹಿತರಾದ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಗಂಡನು ಆಕಸ್ಮಿಕವಾಗಿ ಸಾವನ್ನಪ್ಪಿದಾಗ ತಮಗೆ ಇಷ್ಟ ಬಂದವರ ಜೊತೆ ಲೈಂಗಿಕ ಸಂಬಂಧ ಬೆಳೆಸ ಬಹುದಾಗಿದೆ. ಅಂದರೆ ತನ್ನ ಗಂಡನ ತಮ್ಮನನ್ನಾಗಲಿ, ಅಣ್ಣನೊಂದಿಗೆ ಆಗಲಿ, ಲೈಂಗಿಕ ಸಂಬಂಧ ನಿಷಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಆ ಕುಟುಂಬ ಬೆಳಗುವ ಮಾತೆ ಆ ಸ್ತ್ರೀ ಆಗಿರುವುದರಿಂದ. ಅಣ್ಣನ ಹೆಂಡತಿ ಆಗಿರುವುದರಿಂದಲೂ ಆತನಿಗೆ ಅತ್ತಿಗೆ ಎಂಬ ಪೂಜ್ಯ ಭಾವ ಮತ್ತು ಅವಳಿಗೆ ಮೈದುನ ನೆಂಬ ಗೌರವಕ್ಕಾಗಿ ಇಂತಹ ಸಂಬಂಧ ಒಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ. ಗಂಡನ ಅಣ್ಣನು ಮನೆಯ ಹಿರಿಯ ನಾದ್ದರಿಂದ ತನ್ನ ತಂದೆಯ ಸ್ವರೂಪವೆಂದು ತಿಳಿದಿರುವುದರಿಂದ ಇಂತವರ ಜೊತೆ ಲೈಂಗಿಕ ಸಂಬಂಧ ಒಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ.

ಅದೇ ಸಮುದಾಯದ ಬೇರೆ ಪುರುಷನೊಂದಿಗೆ ಅಥವಾ ಪರ ಊರಿನ ಪರ ಪುರುಷರ ಜೊತೆ. ಅವಳಿಗೆ ಇಷ್ಟಬಂದರೆ ಮಾತ್ರ ಅವನೊಂದಿಗೆ ಸಂಬಂಧ ಬೆಳೆಸಬಹುದು. ಇದರಲ್ಲಿ ಯಾವುದೆ ತರದ ಒತ್ತಾಯಕ್ಕೆ ಮಣಿಯುವಂತಿಲ್ಲ.

ಬೇರೊಂದು ಸಮುದಾಯದ ಅಂದರೆ ಮೇಲುವರ್ಗದವರ ಜೊತೆ ಸಂಬಂಧ ಬೆಳೆಸಬಹುದಾದರೂ ಮೂಲತಃ ಆ ಸ್ತ್ರೀಯು ಡೊಂಬ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿಯೆ ಉಳಿಯುತ್ತಾಳೆ. ಯಾವುದೆ ತರಹದ ಕಾರ್ಯಕಲಾಪಗಳು ಆ ಸಮುದಾಯದ ನೀತಿ ನಿಯಮ ಮತ್ತು ಸಂಪ್ರದಾಯಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯಗೊಂಡಂತೆ ನಡೆಯುತ್ತವೆಯೆ ವಿನಃಹ ಸಂಬಂಧ ಬೆಳೆಸಿದವನ ಸಂಪ್ರದಾಯದಂತೆ ನಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ಸ್ತ್ರೀಯ ಜೊತೆ ಲೈಂಗಿಕ ಸಂಬಂಧ ಹೊಂದಿದ ಪುರುಷನು ಕೇವಲ ಬಂದು ಹೋಗುವ ಅತಿಥಿಯಾಗಿರುತ್ತಾನೆಯೇ ಹೊರತು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಆತನ ಮುಷ್ಠಿಗೆ ಒಪ್ಪಲಾರಳು.

ಮೂಲತಃ ತಮ್ಮ ಸಮುದಾಯದವರ ಜೊತೆ ಸೀರುಡಿಕೆ ಅಥವಾ ಕೂಡಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡವರಿಗೆ ಚಿಕ್ಕ ಮಕ್ಕಳಿದ್ದರೆ ಮಾತ್ರ ತಾಯಿಯ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತವೆ. ದೊಡ್ಡ ಮಕ್ಕಳು ತಮ್ಮ ತಂದೆಯ ಕುಟುಂಬದ ವಾರಸುದಾರರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ ಇಂತವರು ದೊಡ್ಡವರಾದ ಮೇಲೆ ತನ್ನ ತಾಯಿಯನ್ನು ನೋಡುವ ಆಪೇಕ್ಷೆಯಿದ್ದರೆ ಮುಕ್ತವಾಗಿ ನೋಡಬಹುದು. ಯೋಗಕ್ಷೇಮ ವಿಚಾರಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಹಾಗೆಯೆ ತಾಯಿಯಾದವಳು ಅನಿವಾರ್ಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಯೋಗ್‌ಕ್ಷೇಮ ವಿಚಾರಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಪುನರ್ ವಿವಾಹದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಚಿಕ್ಕ ಮಕ್ಕಳಿದ್ದರೆ ಎರಡನೆ ಗಂಡನನ್ನೆ ತಂದೆ ಎಂದು ಒಪ್ಪಿದ್ದರಿಂದ ತನ್ನ ಮೊದಲ ತಂದೆಯನ್ನು ಕೇಳಲಾರರು. ಏಕೆಂದರೆ ತುಂಬಾ ಚಿಕ್ಕವರಿಂದಲೆ ಎರಡನೆಯ ಗಂಡನ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದಿರುವುದರಿಂದ ಅಷ್ಟೊಂದು ಮೊದಲ ತಂದೆಯ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರಲಾರದು. ಆದರೂ ಯಾರದೋ ಮುಖಾಂತರ ಗೊತ್ತಾದಾಗ ತನ್ನ ತಂದೆಯನ್ನು ನೋಡಲು ಮಾತನಾಡಿಸಲು ಹಂಬಲವಿದ್ದರೆ ಅವಕಾಶವಿದೆ. ಬೇರೆ ಸಮುದಾಯದವರೊಂದಿಗೆ ಸೀರುಡಿಕೆ ಮಾಡಿದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಗಂಡ, ಹೆಂಡತಿ ರೀತಿಯಲ್ಲಿರುತ್ತಾರಾದರೂ ಎಂದಿನ ಕಾರ್ಯಗಳೆಲ್ಲವೂ ಆಕೆಯ ಕುಟುಂಬದಂತೆಯೆ ನಡೆಯುತ್ತವೆ. ಪರಿಣಾಮ ಈಗಲೂ ಕೂಡ ಮಾತೃ ಸ್ಥಾನೀಯ ಗುಣಗಳು ಈ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಜೀವಂತವಾಗಿ ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ಕೆಲವು ಸ್ತ್ರೀಯರು ಹಲವಾರು ಪುರಷರೊಂದಿಗೆ ಸಂಬಂಧವಿಟ್ಟುಕೊಂಡರು ಸಹ ತಮ್ಮ ಮೂಲ ಮಾತೃ ಕುಟುಂಬದ ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನೆ ಪಾಲಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಇಂತಹ ಮುಕ್ತ ಅವಕಾಶವು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಡೊಂಬರಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಕಾಣಲು ಸಾಧ್ಯವೇ ಹೊರತು ಮೇಲುವರ್ಗಗಳಲ್ಲಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಇತರೆ ವರ್ಗಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣುವುದು ವಿರಳ.

೪.೮. ದೈವಾಚರಣೆ

ಮಾನವ ತನ್ನ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ಪ್ರಕೃತಿಯೊಂದಿಗೆ ವಿಶಿಷ್ಟ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುವುದರ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ದೇವರಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಅಂಶಗಳಲ್ಲಿ ದೈವಾಂಶಗಳನ್ನು ಕಾಣುತ್ತಾ ಬಂದಿರುವನು. ಗಿಡ-ಮರ, ಕಾಡು-ಮೇಡು, ಕಲ್ಲು, ಪ್ರಾಣಿ, ನೀರು

ಹೀಗೆ ಪೂಜಿಸುತ್ತಾ ತನ್ನ ಅನೇಕ ಇತರೆ ಸುತ್ತಲಿನ ಪರಿಸರದೊಂದಿಗೆ ಅನ್ಯೋನ್ಯಸಂಬಂಧವನ್ನಿಟ್ಟು ಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಕಾರಣ ಅವುಗಳ ಮೇಲಿನ ಪ್ರಭಾವ, ಪರಿಸರ, ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವಸ್ತುಗಳ ಮೇಲೆ ದೇವರು ಇದ್ದಾನೆ ಎಂದು ನಂಬಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ ಮತ್ತು ಇವನು ತನ್ನ ಸಾಮಾಜಿಕ ಜೀವನ ಒಂದು ಅವಿಭಾಜ್ಯ ಅಂಗವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು ಹೇಳುವಂತೆ ಧರ್ಮ ಮತ್ತು ದೇವರು ಸಮಾಜವನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸುವಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರವಹಿಸುತ್ತದೆ. ಸಾಮಾಜಿಕ ಜೀವನ ವ್ಯವಸ್ಥತೆ ಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ನೀತಿ-ನಿಯಮಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ದೇವರು ಮತ್ತು ಧರ್ಮದ ಬಗ್ಗೆ ಭಯ ಭಕ್ತಿ ಮೂಡಿಸಿದರೆ, ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾ ಸಮುದಾಯಗಳ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನು ಗಟ್ಟಿಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ಹೊಸ ಹೊಸ ಸಂಬಂಧಗಳಿಗೆ ಅವಕಾಶ ಕಲ್ಪಿಸುತ್ತದೆ.

ಧಾರ್ಮಿಕತೆಯಲ್ಲಿ ದೇವರು ದೇವತೆಗಳು ಸಾಮಾಜಿಕ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ರೂಪಿಸುವ ಹಾಗೂ ಏನಾದರೂ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಉದ್ಭವಿಸಿದಾಗ ಅದರ ಬಗ್ಗೆ ಪರಿಹಾರ ಮತ್ತು ಜಾತಿ, ವರ್ಗ, ಸಮುದಾಯದ ಧಾರ್ಮಿಕತೆಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡಿದೆ. ಧಾರ್ಮಿಕತೆಯಲ್ಲಿ ತಳಸಮುದಾಯಗಳು ದುರುಗಮ್ಮ, ಮಾರಮ್ಮ, ಎಲ್ಲಮ್ಮ, ಗಾಳೆಮ್ಮ ಇತ್ಯಾದಿ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದರೆ, ಉನ್ನತ ಜಾತಿಗಳು ಲಕ್ಷ್ಮಿ, ಸರಸ್ವತಿ, ಕಾಳಿ ಇತ್ಯಾದಿ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸುವುದುಂಟು. "ಯಾವುದೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಬಲ ಕೋಮಿನವರು ತಮ್ಮ ಧಾರ್ಮಿಕತೆ ಬಗ್ಗೆ 'ಬಂಡವಾಳಶಾಹಿ' ವರ್ಗವು ಧಾರ್ಮಿಕತೆಯನ್ನು ತಮ್ಮ ಬಂಡವಾಳ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯ ಮೂಲಕ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯುನ್ನತ ಸ್ಥಾನ ಪಡೆದುಕೊಂಡಿರುವುದು ಸಾಮಾನ್ಯ ವಿಷಯವಾಗಿದೆ. ಪುರೋಹಿತ ವರ್ಗವು ಅವರ ಮುನ್ನಡೆಗೆ ಬೇಕಾದ ಪರಿಸರ ರೂಪಿಸಿಕೊಂಡು ಉಳಿದವರನ್ನೆಲ್ಲಾ ಹಿಂಬಾಲಕರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಕೊಂಡಿರುವುದನ್ನು ಇತಿಹಾಸ ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ"[೫]. ಪುರೋಹಿತ ವರ್ಗದವರಿಂದ ಕಟ್ಟುಕಥೆ, ದಂತಕಥೆಗಳು, ಸೃಷ್ಟಿ ಪುರಾಣ ಸಂಹಿತೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಚಾರಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ಕೆಲವು ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಒಂದು ಪೀಳಿಗೆಯಿಂದ ಮತ್ತೊಂದು ಪೀಳಿಗೆಗೆ ವರ್ಗಾಯಿಸುತ್ತಾ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಂದ ಹಿಡಿದು ತತ್ವಜ್ಞಾನಿಗಳವರೆಗೂ ಪಾಲಿಸ ಬೇಕೆಂದು ಕಡ್ಡಾಯವಾಗಿತ್ತು. ಧಾರ್ಮಿಕತೆಯ ಕಾರ್ಯ ಮತ್ತು ಪಾಲನೆಗೆ ಪೂಜಾರಿಯ ಮೂಲಕ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು ಹಾಗೂ ನಿಯಂತ್ರಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಇಂದಿಗೂ ಕೂಡ ಪೂಜಾರಿಯ ಮುಂದಾಳತ್ವವಿಲ್ಲದೆ ಏನು ನಡೆಯಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವಾಗಿದೆ. ಕಾರಣ ಕೆಲವು ಪುರೋಹಿತರು ಅಥವಾ ಪೂಜಾರಿ ತಮ್ಮ ಮೈಮೇಲೆ ದೇವರು ಬಂದಂತೆ ನಟಿಸಿದರೂ ಕೆಳಜಾತಿಯ ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ವ್ಯಾಮೋಹಿಸಿ, ಉಪಯೋಗಿಸಿ ಕೊಂಡು, ದೇವದಾಸಿಯಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿರುವ ಪ್ರೇರಣೆಗಳಿವೆ. ಪೂಜಾರಿಗಳ ಹೇಳಿಕೆಯಿಂದ ಅನೇಕ ದಲಿತ ಮಹಿಳೆಯರು ಹಲವಾರು ಮಾನಸಿಕ ಮತ್ತು ದೈಹಿಕ ಹಿಂಸೆಗಳಿಗೆ ಬಲಿಯಾಗಿದ್ದಾರೆ ಮತ್ತು ಆ ಪೂಜಾರಿ ಅಥವಾ ಪುರೋಹಿತರು ಹೇಳಿದಂತೆ ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿ ಕೇಳಬೇಕಿದೆ. ಈ ರೀತಿಯ ಅಪ್ಪಣೆಗಳನ್ನು ಮೀರುವುದಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಅದರ ವಿರುದ್ಧ ನಿಲ್ಲುವುದಕ್ಕಾಗಲಿ ತಳ ಸಮುದಾಯಗಳು ಮೂಕಸ್ಮಿತವಾಗಿದೆ.

ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ 'ಧರ್ಮ' ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡಿದ್ದೆ, ಪುರುಷ ಸಮಾಜದಿಂದ. ಅದನ್ನು ರಚಿಸಿದವರು ಸಹ ಪುರುಷರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಧಾರ್ಮಿಕತೆ ಪುರುಷ ಹಿತಕ್ಕಾಗಿಯೆ ಹೊರತು, ಸ್ತ್ರೀಯರ ಹಿತಕ್ಕಾಗಿ ಅಲ್ಲ. ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು 'ಮಾತೃದೇವೋಭವ' ಎಂದು ಒಂದೆಡೆ ಪೂಜಿಸಲ್ಪಟ್ಟರೆ ಇನ್ನೊಂದೆಡೆ ಶೋಷಣೆಗೆ ಒಳಪಡಿಸಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. "ಪುರುಷನಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗಿ ಪುರುಷನಿಂದಲೆ ಅರ್ಥೈಸಲ್ಪಟ್ಟ ಪುರುಷರಿಂದಲೇ ನಿಯಂತ್ರಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವ ಧರ್ಮ ಎನ್ನುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಶ್ರೇಯೋಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಒತ್ತನ್ನು ನೀಡಿಲ್ಲ ಅಥವಾ ಪ್ರಚಾರವನ್ನು ಕೊಡಲಿಲ್ಲ. ಇತಿಹಾಸಕಾರರೂ ಕೂಡ ಮಹಿಳೆಯರನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ಸೃಷ್ಟಿ ಚಿತ್ರಣವನ್ನು ನೀಡಿಲ್ಲ"[೨೨]. ತಳಸಮುದಾಯಗಳ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಧಾರ್ಮಿಕತೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವೊಂದು ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಸಡಿಲಗೊಳಿಸಿಕೊಂಡರೂ ಇದರ ಮೇಲೆಯು ಇತರೆ ವರ್ಗದವರು ನಿರಂತರವಾಗಿ ಶೋಷಣೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ಇವರನ್ನು ಭೋಗದ ವಸ್ತುವಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಂಡಿರುವುದು ದಾರುಣಸ್ಥಿತಿಯಾಗಿದೆ. ಇಂತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಬಲಿಯಾದವರಲ್ಲಿ ಡೊಂಬರ ಸಮುದಾಯದ ಮಹಿಳೆಯರು ಮುಖ್ಯ ಭೂಮಿಯಕೆಯಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ.

ದೇವತೆಗಳ ಆರಾಧನೆ

ಡೊಂಬರು ಮೂಲತ ಮಾತೃಪ್ರಧಾನ ಸಮುದಾಯವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಮಾತೃ ಆರಾಧನೆ ಹೆಚ್ಚು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಸಮುದಾಯದೊಳಗೆ ಹೆಣ್ಣಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಗೌರವ ನೀಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಪ್ರಮುಖ ಸ್ಥಾನಮಾನ ನೀಡುವುದರೊಂದಿಗೆ ಮಾನವ ಸಮಾಜದ ಸಂಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಮೂಲದಲ್ಲಿಯೆ ಮಾತೃ ಪ್ರಧಾನ ಕುಟುಂಬಗಳು ಇರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಇಂದಿಗೂ ಇವರಲ್ಲಿ ಪೂಜಿಸುವ ದೇವರುಗಳೆಂದರೆ ಸವದತ್ತಿ ಎಲ್ಲಮ್ಮ, ಹುಲಿಗೆಮ್ಮ, ಚಂದ್ರಗುತ್ತೆಮ್ಮ, ಪಿರಿಯಪಟ್ಟಣದಮ್ಮ, ಸುಂಕಲಮ್ಮ, ದುರ್ಗಮ್ಮ ಆರಾಧಿಸುವ ದೈವಗಳು ಕಂಡುಬಂದರೆ, ವೈಷ್ಣವ ಪಂಥದ ರಾಜಮನೆತನಗಳು ವೈಷ್ಣವ ಧರ್ಮಪ್ರಚಾರಕ್ಕಾಗಿ ಡೊಂಬರ ಕಲಾವಿದರನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಡಿದ್ದಾರೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಇವರು ಹನುಮಂತ, ವೆಂಕಟೇಶ್ವರ, ಕನಕರಾಯ, ನರಸಿಂಹನನ್ನು ಪೂಜಿಸುವುದುಂಟು. ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿರುವ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಮಗನನ್ನು ದಾಸಪ್ಪನನ್ನಾಗಿ ನೇಮಕ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಅಥವಾ ಒಬ್ಬ ಮಗಳನ್ನು ಬಸವಿಗೆ ಬೀಡುವುದಾಗಿ ಸಮುದಾಯದವರು ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಪಿತೃಪ್ರಧಾನ ಕುಟುಂಬ ಬಂದ ನಂತರ ದೇವರುಗಳ ಆರಾಧನೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾದವು. ನೆಲೆನಿಂತ ಡೊಂಬರು ಬದಲಾವಣೆಯಿಂದ ಅಯ್ಯಪ್ಪಸ್ವಾಮಿ, ರಾಘವೇಂದ್ರ, ಸತ್ಯನಾರಾಯಣ ಇತ್ಯಾದಿ ಪೂಜೆಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸುವುದು ಹಾಗೂ ಉನ್ನತ ಜಾತಿಗಳಿಂದ ಧಾರ್ಮಿಕತೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಭಾವಗೊಂಡು ಸಂಸ್ಕೃತಿಕರಣಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿದ್ದಾರೆ.

೧. ಹಬ್ಬ

ಹಬ್ಬಗಳು ಆಯಾ ಸಮುದಾಯಗಳ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಚಿಂತನೆಯ ಫಲಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಹಬ್ಬಗಳ ಉದ್ದೇಶ ನಿರಂತರವಾಗಿ ದುಡಿಯುವ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಮಾನಸಿಕ ನೆಮ್ಮದಿ ನೀಡುವುದಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಹಬ್ಬಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಪೂಜೆ, ಆಚರಣೆ, ಉತ್ಸವ, ಜಾತ್ರೆ ಮುಂತಾದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳೊಂದಿಗೆ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ವೇದಿಕೆಯನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸುತ್ತವೆ. ಹಬ್ಬಗಳು ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ದೇವರುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಿರುವ ಆಚರಣೆಗಳಾಗಿವೆ. ಸಾಮೂಹಿಕ ಆಚರಣೆಗಳಾಗಿ ಅನೇಕ ಸಾಮಾಜಿಕ ನೀತಿ ನಿಯಮಗಳಿಗೆ ಆಧಾರ ವಾಗಿವೆ.

ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಿಂದ ಇಂದಿನವರೆಗೂ ಮನುಷ್ಯ ತನ್ನ ಬದುಕಿನ ನಿಯಂತ್ರಣದಲ್ಲಿ ದೇವರು ದೇವತೆಗಳು ಇರುವವು ಎಂದು ನಂಬಿಕೆಯಿಂದ ಜೀವಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಮಾನವರು ನಿಸರ್ಗದಲ್ಲಿ ಮರ, ಕೊಂಬೆಗಳು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವಸ್ತುಗಳಿಗೂ ದೇವರುಗಳಿರುವುದು ಸರ್ವೆಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿದೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ ಹಾಗೂ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಅವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಪುರಾಣ, ದಂತಕಥೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಂಡು ಆಯಾ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಪೂಜಾ ವಿಧಾನ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ನಿಗದಿತ ದಿನ ಆಚರಿಸುವ ಆಚರಣೆಯನ್ನು 'ಹಬ್ಬ'ವೆಂದು ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಆಚರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಮಾನವನಿಗೆ ಹಬ್ಬಗಳು ವಿಶೇಷವಾದ ಉತ್ಸಾಹ ಚೈತನ್ಯಗಳನ್ನು ನೀಡುವುದುಂಟು. ಹಬ್ಬಗಳು ಸಾಮೂಹಿಕವಾಗಿ ಆಚರಿಸಿದರೂ ಎಲ್ಲಾ ಸಮುದಾಯಗಳಿಗೂ ಅನ್ವಯವಾಗುತ್ತವೆ, ಹಾಗೆಯೇ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ ಉತ್ತಮ ನಿದರ್ಶನವಾಗಿದೆ. ದೇಶೀಯ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಏಕತೆಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಿರುವುದು ಹಬ್ಬ ಗಳಿಂದ ಕುಟುಂಬಗಳಲ್ಲಿ ಹಬ್ಬಾಚರಣೆಗಳು ಸಂತೋಷ, ಸಮಧಾನ, ಸೌಹಾರ್ದ ಇತ್ಯಾದಿ ಭಾವನೆಗಳ ಮೂಲಕ ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಹಬ್ಬಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಕುಟುಂಬದ ಸದಸ್ಯನು ಕಷ್ಟ ಸುಖದ ಸಮಭಾಗಗಳಾಗಿ ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಹಬ್ಬಗಳು ಇಲ್ಲದ ದಿನವಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಹಿಂದು ಗಳಿಗೆ ವರ್ಷದ ಮೂನ್ನರು ಅರವತ್ತೈದು ದಿನಗಳವರೆಗೆ ಹಬ್ಬಗಳಾಗಿವೆ. ಕೆಲವು ಹಬ್ಬಗಳು ಕೆಲವೆ ಸಮುದಾಯಗಳಿಗೆ ಸೀಮಿತವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಡೊಂಬರು ಆಚರಿಸುವ ಪ್ರಮುಖ ಹಬ್ಬಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ.

೧.೧ ಎಲ್ಲಮ್ಮದೇವಿಯ ಆರಾಧನೆ

ಡೊಂಬರಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಎಲ್ಲಮ್ಮ, ಹುಲಿಗೆಮ್ಮ, ಸುಂಕಲಮ್ಮ ದೇವತೆಗಳ ಆರಾಧನೆ ಹೆಚ್ಚು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಭಾರತದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಮಾತೃದೇವರ ಪೂಜೆಯ ಪರಂಪರೆ ಶತಶತಮಾನದ ಕಾಲದಿಂದ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಬೆಳೆದುಬಂದಿದೆ. ಅದರಲ್ಲೂ ಮಾತೃದೇವತೆಯನ್ನು ಬಲವಾಗಿ ನಂಬಿದವರು. ಸ್ತ್ರೀ ಅಥವಾ ಹೆಣ್ಣು ದೇವತೆಗಳು ಶಕ್ತಿಯ ಸಂಕೇತ ವಿವಿಧ ರೂಪಗಳನ್ನು ಆರಾಧಿಸುವ ವಿಶೇಷ ಪರಂಪರೆಯಾಗಿದೆ. ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಿದಂತೆ ಡೊಂಬರ ಓಣಿಗಳಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿರುವ ಹಾಗೂ ಅವರು ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಎಲ್ಲಮ್ಮ ದೇವಿಯ ಆರಾಧನೆ ವಿಶಿಷ್ಟ ವಾದುದು.

ಭರತ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಮಂಗಳವಾರ ಅಥವಾ ಶುಕ್ರವಾರದ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಸಮುದಾಯದವರೆಲ್ಲರೂ ಸೇರಿಕೊಂಡು ತಮ್ಮ ಅನುಕೂಲಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಇಂತಿಷ್ಟು ಹಣವನ್ನು ಕುಲದ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರಿಗೆ ನೀಡುತ್ತಾರೆ. ಹಣದ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ದವಸಧಾನ್ಯಗಳನ್ನು ನೀಡುವುದುಂಟು. ಮೊದಲು ಮನೆಗಳಿಂದ ಬಾಗಿನತಂದು ನೀಡುತ್ತಾರೆ. ಬಾಗಿನ ಅಂದರೆ ಒಂದು ಮೊರದಲ್ಲಿ ಅಕ್ಕಿ, ಬೇಳೆ, ಬೆಲ್ಲ, ಗೋಧಿಹಿಟ್ಟು, ತೆಂಗಿನಕಾಯಿ, ಬಾಳೆಹಣ್ಣು, ಊದುಬತ್ತಿ, ಹಸಿರುಬಳೆ, ಹೊಸ ಸೀರೆ ತಂದು ದೇವಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸುವುದನ್ನು 'ಬಾಗಿನ' ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಅವರು ಕುಲದೇವತೆಯ ಪೂಜೆಗಾಗಿ ಒಂದು ಪುಟ್ಟ ಗುಡಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಪೂಜಾ ವಿಶೇಷ ಆಚರಣೆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಅಂದು ರಾತ್ರಿ ಅಡುಗೆ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಸಮುದಾಯದ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಸೇರಿಕೊಂಡು ದೇವಸ್ಥಾನದ ಹತ್ತಿರ ಪ್ರಸಾದ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರಸಾದ ಮಾಡುವಾಗ ಮಡಿ ಇರಬೇಕೆಂಬುದು ಕಡ್ಡಾಯವಾಗಿದೆ.

ಅಂದು ಸಂಜೆ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳು ಕುಂಬಾರರ ಮನೆಗೆ 'ಕೇಲ್' ತರುವುದಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಇವರ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ದಾಸಪ್ಪನು ಇರುತ್ತಾನೆ. ದಾಸಪ್ಪನು ಸಮುದಾಯದ ಹಿರಿಯ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿ ಮತ್ತು ಈತನೆ ಪೂಜೆ ಮಾಡುವ ಪೂಜಾರಿ ಹಾಗೂ ಕುಲದ ಮುಖ್ಯಸ್ಥನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಒಂದುವೇಳೆ ಇವರಲ್ಲಿ ದಾಸಪ್ಪನು ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಇವರಿಗಿಂತ ಸ್ವಲ್ಪ ಮೇಲ್ಜಾತಿಯಲ್ಲಿರುವ ಬೇರೆ ಸಮುದಾಯದ ದಾಸಪ್ಪನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಾರೆ. ಈ ದೇವರ ಪೂಜೆಗಾಗಿ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಮುಂದಾಳತ್ವವಹಿಸಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ ಹಾಗೂ ಕೆಲವು ಪುರುಷರು ಸಹ ಇರುತ್ತಾರೆ. ಕುಂಬಾರನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ವಾದ್ಯ, ಮೇಳಗಳನ್ನು ನುಡಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದುಂಟು. ಕುಂಬಾರರ ಮನೆಗೆ ಬರುವ ಸೂಚನೆಯನ್ನು ಹಿಂದಿನ ದಿನವೆ ಬರುವುದಾಗಿ ತಿಳಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಇವರು 'ಕೇಲ್' ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಮಣ್ಣಿನಿಂದ ಮಾಡಿದ ಕುಂಭದ ಆಕಾರವಿದ್ದು ಅದರ ಮೇಲೆ ಚಿಕ್ಕ ಗೋಪುರದ ರೀತಿ ಮುಚ್ಚಳವಿರುತ್ತದೆ. ಅದನ್ನು ಕೇಲ್ ಎಂದು ಅದನ್ನು ದೇವರ ಪೂಜೆಗೆ ಮಾತ್ರ ಬಳಸುವುದುಂಟು. ಅದನ್ನು ತರುವಾಗ ಕುಂಬಾರರ ಮನೆಯ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಕರಿ ಕಂಬಳಿ ಹಾಸಿ ಗದ್ದುಗೆ ಮಾಡಿ ಅದರ ಮೇಲೆ ತೊಳೆದಿರುವ ಕೇಲ್‌ನ್ನು ಅಕ್ಕಿಯ ಮೇಲೆ ಇರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮುತ್ತೈದೆಯರು ಸೇರಿ ಪೂಜೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ನಂತರ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಕೇಲ್‌ನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ತರುತ್ತಾರೆ. ದೇವರು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡವರು 'ದೇವದಾಸಿ'ಯರು. ಇಂದಿನ ದಿನದಲ್ಲಿ ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿ ಕಡಿಮೆಯಾಗುವುದರಿಂದ ಗರತಿಮುತ್ತು ಕಟ್ಟಿಸಿಕೊಂಡ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಕೇಲ್‌ನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಆದರೆ ಬೇರೆ ಮಹಿಳೆಯರು ಈ ಕೇಲ್‌ನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಳ್ಳುವಂತಿಲ್ಲ. ಕುಂಬಾರರಿಗೆ ಐದು ಸೇರು ಅಕ್ಕಿ, ಜೋಳ, ಗೋಧಿಹಿಟ್ಟು, ಬೆಲ್ಲ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ದಕ್ಷಿಣೆಯಾಗಿ ೫೧ ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಕಾಣಿಕೆ ರೂಪದಲ್ಲಿ ನೀಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಕೇಲ್ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಬಂದ ನಂತರ ಗಂಗೆ ಪೂಜೆಗೆ ಹೊರಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಗಂಗೆ ಪೂಜೆಗಾಗಿ ಹೊಳೆ ಅಥವಾ ಬಾವಿಕಟ್ಟೆಗೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಕೇಲ್‌ನ್ನು ಕಂಬಳಿಯ

ಮೇಲೆ ಇಟ್ಟು ಮುತ್ತೈದೆಯರು ಪೂಜೆಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಗಂಗೆಪೂಜೆ ಮಾಡಿದನಂತರ ಕೇಲ್‌ನಲ್ಲಿ ಅಂದರೆ ಗಡಿಗೆಯಲ್ಲಿ ನೀರು ತುಂಬುತ್ತಾರೆ. ಐದು ಜನ ಮುತ್ತೈದೆಯರು ಕಳಸ ಬೆಳಗುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಅವರಿಗೆ ಅರಿಶಿಣ, ಕುಂಕುಮ, ಹೂವು ನೀಡಿ 'ಉಡಿ' ತುಂಬಿ ಅಂಗನೂಲ ಕೊಡುವುದುಂಟು. 'ಅಂಗನೂಲ' ಎಂದರೆ ಐದು ಎಳೆಯ ದಾರ. ಮುತ್ತೈದೆಯರು ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಮೊದಲು ದೇವರು ಹೊತ್ತುಕೊಳ್ಳುವ ಮಹಿಳೆಗೆ ಅಂಗನೂಲ ಹಾಕಿ ಅವರಿಗೆ ಉಡಿ ತುಂಬುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರಥಮ ಪೂಜೆ ಮಾಡಿದ ನಂತರ ಕೇಲ್‌ನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಬೆಳಿಗ್ಗೆಯಿಂದಲೆ ಮಡಿಸೀರೆ(ನಾರುಮಡಿ) ಯನ್ನು ತೊಟ್ಟು ಉಪವಾಸದಿಂದ ಇರುತ್ತಾರೆ. ಇವರನ್ನು ಸಮುದಾಯದವರು ತುಂಬಾ ಜಾಗೃತವಾಗಿ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಈ ಕೇಲ್‌ನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಬರುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಮ್ಮ ದೇವರು ಮೈದುಂಬಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ ಎನ್ನುವ ನಂಬಿಕೆ ಇವರಲ್ಲಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಎಲ್ಲಮ್ಮ ನಿನಾಲ್ಕು ಊಧೋ... ಊಧೋ...

"ಜೋಗಳಬಾವಿ ನಾಲ್ಕು ಸತ್ಯವ್ವ ಊಧೋ... ಊಧೋ...
ಪರಶುರಾಮ ನೀನಾಲ್ಕು ಊಧೋ... ಊಧೋ...
ಜಮದಗ್ನಿ ನಿನಾಲ್ಕು ಊಧೋ... ಊಧೋ..." ಎಂದು ಕೂಗುತ್ತಾರೆ.

ದೇವರ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾ ಬರುತ್ತಾರೆ. ಅಲಂಕರಿಸಿದ ದೇವರ ಜಗುಲಿಯ ಮೇಲೆ ಕೇಲ್‌ನ್ನು ಇರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕುಲದ ಪೂಜಾರಿ ದಾಸಪ್ಪನು ಪೂಜೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಸವದತ್ತಿ ಎಲ್ಲಮ್ಮನ ಗುಡ್ಡದಿಂದ ತಂದಿರುವ ಪಡಲಗಿ ಇಡುತ್ತಾರೆ. 'ಪಡಲಗಿ' ಅಂದರೆ ಬಿದರಿನ ಪುಟ್ಟಿಯಾಗಿದ್ದು ಇದನ್ನು ಎಲ್ಲಮ್ಮ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಈ ಎರಡಕ್ಕೂ ಜೋಳ ಅಥವಾ ಅಕ್ಕಿಯನ್ನು ತುಂಬಿ ಈ ಕೇಲ್ ಜೊತೆಯಿಟ್ಟು ಅಡುಗೆಮಾಡಿದ ಪ್ರಸಾದವನ್ನು ಐದು ಎಲೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ಅದನ್ನು ದೇವರ ಮುಂದಿಡುತ್ತಾರೆ. ಜೊತೆಗೆ ಬೇಯಿಸಿದ ಹುರುಳಿಕಾಳನ್ನು ಎಡೆಯಾಗಿಡುತ್ತಾರೆ ಇದನ್ನು ಗುಗ್ಗರಿಕಾಳು ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರಸಾದವನ್ನು ದೇವರು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಬಂದ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಮೊದಲು ನೀಡಿ ನಂತರ ಇತರ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ಹಂಚುತ್ತಾರೆ. ಪೂಜೆ ಮಾಡಿದ ದಾಸಪ್ಪನಿಗೆ ೫೧ ರೂ.ಗಳನ್ನು ದಕ್ಷಿಣೆಯಾಗಿ ನೀಡಿ ನಂತರ ಆತನಿಗೆ ಊಟ ಮಾಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಪೂಜಾರಿಯ ಊಟವಾದ ನಂತರ ಸಮುದಾಯದ ಎಲ್ಲರೂ ಆತನ ಕಾಲಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಆ ದಾಸಪ್ಪನು ಅವರ ವಂಶ ಹಾಗೂ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಒಳ್ಳೆಯದನ್ನು ಬಯಸಿ ದೇವರನ್ನು ನೆನಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ದಾಸಪ್ಪ ಹೋದ ನಂತರ ಸಮುದಾಯದ ಹಿರಿಯರು, ಮುತ್ತೈದೆಯರು ಹಾಗೂ ಮಕ್ಕಳು ಎಲ್ಲಾರು ಊಟ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

೧.೨ ಡೊಂಬರ ಹಬ್ಬ

ಡೊಂಬರ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಹಬ್ಬವೆಂದರೆ ಡೊಂಬರ ಹಬ್ಬ. ಈ ಹಬ್ಬ ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹೊಸನಗರ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲದಕೋಣೆ, ಆನೆಗದ್ದೆ, ಹುಂಚ ಮತ್ತು ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ ತಾಲೂಕಿನ ಕೆಲವು ಗ್ರಾಮಗಳಿಗೆ ಒಳಗೊಂಡಿವೆ. ಈ ಹಬ್ಬ ಪ್ರತಿವರ್ಷವೂ ಆಚರಣೆ ಮಾಡುತ್ತಾ

ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ಗ್ರಾಮದ ಶಾಂತಿಗಾಗಿ ಆಚರಿಸುವುದೆ ಡೊಂಬರ ಹಬ್ಬ, ಸಿದ್ದೇಶ್ವರನ ಹಬ್ಬ, ಸಿದ್ಧಿಹಬ್ಬ ಎಂದು ಕರೆಯುವುದುಂಟು. ಡೊಂಬರು ಸಿದ್ದೇಶ್ವರನನ್ನು ಕುಮಾರರಾಮನೆಂದು ಪರಿಭಾವಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಕುಮಾರರಾಮನ ಪ್ರತಿರೂಪವೆ ಸಿದ್ದೇಶ್ವರ ಎಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

ಹಬ್ಬದ ವಿಧಾನ

ಹಬ್ಬ ಆಚರಣೆ ಮಾಡುವ ಮೊದಲು ಊರಿನ ಸಮುದಾಯದವರು ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ಹಿರಿಯರು ಡೊಂಬರ ಸಮುದಾಯದವರು ಬಂದು ಹಳ್ಳಿ ಗುಡಿಯ ಮುಂದೆ ಸೇರಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ರೈತರ ಬೆಳೆಗಳು ಬಂದಾಗ ಈ ಹಬ್ಬ ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಹಬ್ಬದ ಖರ್ಚು-ವೆಚ್ಚಕ್ಕಾಗಿ ಊರಿನವರು ಹಣ, ದವಸ ಧಾನ್ಯಗಳನ್ನು ನೀಡುವುದುಂಟು. ಶ್ರೀಮಂತ ಮನೆತನದವರು ಧಾರ್ಮಿಕ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಒಂದೊಂದು ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ನಡೆಸಿಕೊಡುತ್ತಾರೆ.

ಪೂಜಾ ವಿಧಾನ

ಕುಮಾರರಾಮನ ಗುಡಿಯ ಹತ್ತಿರ ಊರಿನ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರು ಪಕ್ಕದ ಊರಿನವರು ಆಯಾ ಸಮುದಾಯದ ಆಯಾಗಾರರು ಭಾಗವಹಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕುಮಾರರಾಮನ ಸಾಮಾಗ್ರಿಗಳಾದ ಕಂಚಿನ ಮುಖ ವಾಡ, ಬೆಳ್ಳಿ ಕುದುರೆ, ಛತ್ರಿ, ಬೆಳ್ಳಿ ನಾಗರ, ಚಿತ್ತಾರ ಛಡಿ ಮುಂತಾದ ಪರಿಕರಗಳನ್ನು ಬುಟ್ಟಿ ಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಹೊಳೆ ಅಥವಾ ಬಾವಿಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದುಂಟು. ಅಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋದ ಸಾಮಾಗ್ರಿಗಳನ್ನು ಸ್ವಚ್ಛವಾಗಿ ತೊಳೆದು ಅಲ್ಲಿಯೆ ಪೂಜೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಡೊಳ್ಳು, ಭಜಂತ್ರಿಗಳ ಮೂಲಕ ಮೆರವಣಿಗೆ ಮೂಲಕ, ಮುತ್ತೈದೆಯರು ಕಳಸ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಮೆರವಣಿಗೆ ಮುಂದೆ ನಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಪೂಜಾರಿ ಕುಮಾರರಾಮನ ಅಲಂಕಾರದ ಮುಖವಾಡ ಪೂಜೆ ಮಾಡುತ್ತಾ ಬರುತ್ತಾನೆ. ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪೂಜಾರಿಗೆ ದೇವರು ಮೈದುಂಬುತ್ತಾನೆ ಎನ್ನುವ ನಂಬಿಕೆಯಿದೆ. ಪೂಜಾರಿಗೆ ಕಳಸ ಪೂಜೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ನಂತರ ಊರಿನವರು ಹಣ್ಣು, ಕಾಯಿಗಳನ್ನು ನೀಡಿ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಾರೆ. ದೇವರನ್ನು ಹೊತ್ತು ಊರಿನ ಪ್ರಮುಖ ಬೀದಿಗಳಲ್ಲಿ ಡೊಳ್ಳು, ಮೇಳಗಳಿಂದ ಮೆರವಣಿಗೆಯ ಮೂಲಕ ಕುಮಾರರಾಮನ ಗುಡಿಯ ಮುಂಭಾಗದ ಕಟ್ಟೆ ಮೇಲೆ ದೇವರನ್ನು ಕೂಡಿಸುತ್ತಾರೆ, ಇದನ್ನು ಆರತಿಕಟ್ಟೆ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ನಂತರ ಮುತ್ತೈದೆಯರು ಆರುತಿ ಬೆಳಗುತ್ತಾ ಡೊಂಬರು ಮದಾಲ್ಸಿ ಪದಗಳನ್ನು ಹಾಡುತ್ತಾರೆ. ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಇಂತ ಪ್ರಸಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಡೊಂಬರರ ಕೆಲವು ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ಕುಮಾರರಾಮನ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಡೊಳ್ಳುಪ್ರಸ್ಥ ಎಂಬ ಪದ್ಧತಿಯ ಮೂಲಕ ನೇಮಿಸಲಾಗುತಿತ್ತು. ಡೊಳ್ಳು ಪ್ರಸ್ಥವೆಂದರೆ ಡೊಳ್ಳಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಿದ ಸ್ತ್ರೀ ಎಂದರ್ಥ. ಇಂದಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಕಣ್ಮರೆಯಾಗಿದೆ. ಆದರೂ ಈ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ಉಳಿದುಕೊಂಡು ಬಂದಿರುವ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಮಾತ್ರ ಈ ಪದ್ಧತಿ ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿರುತ್ತಾರೆ. ಇವರು ಬಹು ಹಿಂದಿನಿಂದಲೂ ಕುಮಾರರಾಮನ ಮೇಲೆ ಹಾಡುಗಳು ಹಾಡುವುದು, ನರ್ತಿಸುವುದನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ.

ಕುಮಾರರಾಮನ ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಹೋಲಿಕೆರಾಮನಿಗೆ ರುಂಡವನ್ನು ಕಡಿಸುವುದಕ್ಕೆ

ಕಾರಣಳಾದ ರತ್ನಾಜಿಗೆ ನೀಡಿದ ಶಾಪ. "ಅವಳ ಮತ್ತು ಅವಳ ವಂಶಸ್ಥರ ಎದೆಯ ಮೇಲಿನ ಸೆರಗನ್ನು ತೆಗೆಸಿ ಕುಣಿಸುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ಶಪಥ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ". ಈ ಶಪಥವನ್ನು ಈಡೇರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ರತ್ನಾಜಿ ಸತ್ತನಂತರ ಅವಳ ಸಮುದಾಯದ ಡೊಂಬರ ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ಆಚರಣೆ ಮೂಲಕ ನೆರವೇರಿಸ ಲಾಗುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನು ಒಂದು ಸಂಪ್ರದಾಯದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ಡೊಂಬರ ಸಮುದಾಯದವರು ಮೊದಲಿಗೆ ಇದನ್ನು ಒಂದು ಆಚರಣೆಯಾಗಿ ಆಚರಿಸುತ್ತಾ ಭಾಗವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಇತ್ತೀಚಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಸಮುದಾಯದ ಮಹಿಳೆಯರು ಹಾಗೂ ಕೆಲವು ಹಿರಿಯ ಸದಸ್ಯರು ವಿರೋಧಿಸುತ್ತಾರೆ. "ನಾವು ಯಾವ ತಪ್ಪು ಮಾಡಿಲ್ಲ. ಯಾವುದೋ ಕಾಲದ ಪುರಾಣ, ಕಥೆ ಹಿಡಿದು ಈ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಪದ್ಧತಿಯಿಂದ ಜನ ನಮ್ಮನ್ನು ನೋಡುವ ದೃಷ್ಟಿಯೆ ಒಂದು ರೀತಿಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ತುಂಬ ಕೀಳಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಾರೆ. ನಮ್ಮ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳೆಂದರೆ ಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ಕುಣಿಯುವವರು ಎಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗಾಗಿ ನಾವು ಈ ಹಬ್ಬಕ್ಕೆ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ಸಮುದಾಯದ ಕೆಲವು ವೃದ್ಧ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಮಾತ್ರ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ತಿಳಿದವರು ಯಾರು ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ"[೧೪]. ಇಂತ ಹಬ್ಬಗಳು ಕೆಲವರಿಗೆ ಉತ್ಸಾಹ, ಉಲ್ಲಾಸವನ್ನು ನೀಡಿದರೆ ಡೊಂಬರ ಸಮುದಾಯದ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಇನ್ನಷ್ಟು ತುಳಿಯುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಲಾಗಿರುವ ಸಾಮಾಜಿಕ ಹುನ್ನಾರದ ರಾಜಕಾರಣವಾಗಿದೆ.

ಆಚರಣೆಗಳು ಮತ್ತು ನಂಬಿಕೆಗಳು

ಜನನ : ಪ್ರಾರಂಭ ಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಸೂತಕದ ಛಾಯೆಯನ್ನು ತವರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಆಚರಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುವುದುಂಟು. ಸೂಲಗಿತ್ತಿ ಹೆರಿಗೆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರವಹಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಮಗು ಜನಿಸಿದ ತಕ್ಷಣ ಕರಳು ಬಳ್ಳಿ ಕತ್ತರಿಸಿ ದಾರ ಕಟ್ಟುತ್ತಾಳೆ. ಮಗು ಮತ್ತು ತಾಯಿಗೆ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಹೆರಿಗೆ ನಂತರ ಬೀಳುವ ಮಾಂಸವನ್ನು ಗಂಡು ಮಗು ಜನಿಸಿದರೆ ಮನೆಯ ಬಲಗಡೆ, ಹೆಣ್ಣು ಮಗು ಜನಿಸಿದರೆ ಎಡಗಡೆ ಊಳುತ್ತಾರೆ. ಊಳಿದ ನಂತರ ಪೂಜೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ತಾಯಿತನಕ್ಕೆ ಗೌರವ ನೀಡುವ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಈ ಮಾಂಸವನ್ನು ಉಳಿದ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಪೂಜೆಮಾಡುವುದು ಡೊಂಬರಲ್ಲಿ ವಾಡಿಕೆಯಾಗಿದೆ.

ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಡೊಂಬರ ಕುಟುಂಬಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಸವವನ್ನು ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಕಾರಣ ಆಸ್ಪತ್ರೆ ಸೇರಲು, ಆಸ್ಪತ್ರೆಯ ವೆಚ್ಚವನ್ನು ಭರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಅಶಕ್ತರಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಸಮುದಾಯದೊಳಗೆ ಒಬ್ಬ ಸೂಲಗಿತ್ತಿ ಇರುತ್ತಾಳೆ. ಅವಳ ಮೂಲಕ ಈ ಕಾರ್ಯ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಇನ್ನು ಜಾತಿ ಕಟ್ಟಳೆಗಳು ಬಿಗಿಯಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಇಂತಹ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಸಮುದಾಯದವರು ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಕೆಲವು ಸಾರಿ ಪ್ರಸವದ ತೊಂದರೆಯಿಂದ ಅಸುನೀಗಿರುವುದುಂಟು. ಹಾಗಾಗಿ ತಮ್ಮ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಸೂಲಗಿತ್ತಿಯನ್ನು ಗೊತ್ತು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರಸವವಾಗಿ ಐದು ಅಥವಾ ಒಂಭತ್ತು ದಿನದ ನಂತರ ಸ್ತ್ರೀ ನಿಶಕ್ತಳಾಗಿರುತ್ತಾಳೆಂದು ಕುರಿ ಅಥವಾ ಕೋಳಿ ಮಾಂಸದ ಕಶಾಯ ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತಾರೆ.

ಇದರಿಂದಾಗಿ ಬಂದಿರುವ ಎಲ್ಲಾ ನೋವು ನಿಶಕ್ತಿ ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಎಲ್ಲಾವು ಸರಿಹೋಗುತ್ತೇ” ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಜನ್ಮನಾಮ : ಡೊಂಬರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ತೊಟ್ಟಿಲಶಾಸ್ತ್ರ ಎಂದು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಸ್ತ್ರೀ ಮೊದಲ ಬಾರಿಗೆ ತನ್ನ ಚೊಚ್ಚಲ ಮಗುವಿನ ಜೊತೆಗೆ ಗಂಡನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ತವರು ಮನೆಯವರು ಮೊಮ್ಮಕ್ಕಳ ಸಲುವಾಗಿ ಹೊಸ ತೊಟ್ಟಿಲು ತಂದುಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ನಂತರ ಗಂಡನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಗಂಡನ ಸಹೋದರಿಯರು ಆ ಮಗುವಿಗೆ ಶುಭ ದಿನದಂದು ನಾಮಕರಣ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಆ ದಿನ ಸಮುದಾಯದ ಎಲ್ಲಾರು ಸೇರುತ್ತಾರೆ. ಹಬ್ಬದ ಅಡುಗೆ ಮಾಡಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಅಲೆಮಾರಿ ಡೊಂಬರು, ಅರೆಅಲೆಮಾರಿ ಕುಟುಂಬಗಳು ಹಾಗೂ ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಕೆಳದರ್ಜೆಯಲ್ಲಿರುವವರು. ಹೆಸರಿಡುವ ವಿಶೇಷ ಪದ್ಧತಿಯೆ ಇಲ್ಲ. ಪ್ರಸವವಾಗಿ ೧೬ನೆಯ ದಿನಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ತಿಂಗಳ ನಂತರ ತಮ್ಮ ಕುಲದೇವರ ಗುಡಿಯ ಹತ್ತಿರ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಹಣ್ಣು, ಹೂವು, ಕಾಯಿಕೊಟ್ಟು ಪೂಜೆಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಾರೆ. ತಮಗೆ ಇಷ್ಟಬಂದ ಹೆಸರಿಡುತ್ತಾರೆ. ಡೊಂಬರ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಹೆಸರಿಡಬೇಕಾದರೆ ದೇವರ ಹೆಸರನ್ನು ಮೊದಲು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ನಂತರ ತಮಗೆ ಬೇಕಾದ ಹೆಸರಿಡುತ್ತಾರೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಎಲ್ಲಮ್ಮ, ಎಲ್ಲಪ್ಪ, ರೇಣುಕಮ್ಮ, ಅಡಿವೆಮ್ಮ, ಭರಮಪ್ಪ, ಭರಮವ್ವ, ಸಾವಿತ್ರಿ, ಸೀತಮ್ಮ, ಗುಂಡಮ್ಮ, ಗುಂಡಪ್ಪ, ಸಿದ್ದಪ್ಪ, ಸಿದ್ದಮ್ಮ, ದುರ್ಗಪ್ಪ, ದುರ್ಗಮ್ಮ, ಭೀಮಪ್ಪ, ಭೀಮವ್ವ ಇತ್ಯಾದಿ ಹಾಗು ಇತ್ತೀಚಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿತವಿರುವ ನವೀನ, ಪಲ್ಲವಿ, ಪಾರ್ವತಿ, ಜ್ಯೋತಿ, ಮುತ್ತುರಾಜು, ಪ್ರೀತಿ, ವಾಣಿಶ್ರೀ, ಸೋನು, ಸರಿತ, ತೇಜ, ರಾಹುಲ್, ಗೌತಮ್, ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ, ಭಾವನಾ, ಸೌಂದರ್ಯ ಹೀಗೆ ಹೆಣ್ಣಾಗಲಿ, ಗಂಡಾಗಲಿ ಲಿಂಗಭೇದ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಮುಕ್ತ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಸಮಾನವಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಪಿತೃಪ್ರಧಾನ ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ಪುತ್ರಸಂತಾನ ಬೇಕೆ ಬೇಕು. ಪುತ್ರನ ಜನನದಿಂದ ಮುಕ್ತಿ ಮಾರ್ಗದೊರೆಯುತ್ತದೆ ಎಂದು ತಿಳಿದವರ ಹೇಳಿಕೆಯಿಂದಾಗಿ ಇತ್ತೀಚಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಕುಟುಂಬಗಳಲ್ಲಿ ಲಿಂಗಭೇದ ಇವರಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ತಾಯಿತನ : ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಸ್ತ್ರೀ ತಾಯಿಯಾಗಲು ಬಯಸುತ್ತಾಳೆ. ಕಾರಣ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಪಡೆದರೆ ಹೆಣ್ಣಿನ ಜನ್ಮ ಸಾರ್ಥಕ ಎನ್ನುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ರೂಪಗೊಂಡಿದೆ. ಹೆಣ್ಣು ಸತಿಯಾಗಿರುವುದಕ್ಕಿಂತ ತಾಯಿಯಾಗಿ ಗೌರವಾನ್ವಿತಳಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ಹೆಣ್ಣನ್ನು ತಾಯಿ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿಟ್ಟು ಪೂಜಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಾರೆ. 'ಮಾತೃ ದೇವೋಭವ' ಎಂದು ಮೊದಲ ಮನ್ನಣೆ ತಾಯಿಗೆ. ಈ ಹಿನ್ನಲೆಯಲ್ಲಿ 'ತಾಯಿಯೆ ಮೊದಲ ಗುರು'. 'ಉಪ್ಪಿಗಿಂತ ರುಚಿಯಿಲ್ಲ; ತಾಯಿಗಿಂತ ಬಂಧುವಿಲ್ಲ' ಎಂಬ ನಾಣ್ಣುಡಿ ಇವೆಲ್ಲವೂ ತಾಯ್ತನದ ವರವೆಂದೆ ಮನಗಾಣಬಹುದು. ತಾಯಂದಿರು ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ಹಂಬಲಿಸಿದರೆ ಬನ್ನಿವೃಕ್ಷಕ್ಕೆ ಸುತ್ತುವರಿಯುವುದು, ಸತ್ಯನಾರಾಯಣಪೂಜೆ ಇತರೆ ದೇವರಗಳ ಪೂಜೆ ಹಾಗೂ ವ್ರತ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದರ ಮೂಲಕ ಆಚರಣೆಗಳು ಬೆಳೆದುಬಂದಿರುತ್ತವೆ. ಈ ಎಲ್ಲಾ ಹಿನ್ನೆಲೆಗೆ

ಪುರುಷ ವರ್ಗದ ಹುನ್ನಾರವಿರಬಹುದು. "ಪುರುಷನು ತನ್ನ ಸಂತಾನಕ್ಕೆ ತಾನೆ ಅಧಿಪತಿಯೆಂದು ನಿಖರವಾಗಿ ಗುರುತಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಅದನ್ನು ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ತಿಳಿಯಪಡಿಸಲು ಮಾಡಿಕೊಂಡ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಇದಾಗಿರಬಹುದು. 'ಸ್ಥಿರಾಸ್ತಿ' ಕಲ್ಪನೆಯು ಇದಕ್ಕೆ ಪ್ರೇರಣೆ ನೀಡಿದೆ. ತಾನು ಮಾಡಿದ ಆಸ್ತಿಯು ತನ್ನವರಿಗೆ ಸೇರಬೇಕು ಎನ್ನುವ ಹಂಬಲವು ವಿವಾಹ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಹುಟ್ಟಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿರಬಹುದು. ಈ ಕಲ್ಪನೆಯು ಪಾತಿವ್ರತ್ಯವನ್ನು ವೈಭವೀಕರಿಸಿದಂತೆ ತಾಯ್ತನವನ್ನು ಉದಾತ್ತೀಕರಿಸಿದೆ"[೧೯]. ಹೆಣ್ಣು ತಾಯ್ತನವನ್ನು ಸಮರ್ಥವಾಗಿ ಪೂರೈಸಬೇಕಾದರೆ ಅವಳು ದೀಪದಂತೆ ಉರಿಯಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಹೆತ್ತು-ಹೊತ್ತು ಅವರ ಭವಿಷ್ಯ ಸರಿಯಾಗಿ ರೂಪಿಸಬೇಕಾದಲ್ಲಿ ತಾಯಿ ತನ್ನ ಆಸೆಗಳನ್ನು ಕೊಂದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಮಗುವಿನ ಪಾಲನೆಯು ಸಂಪೂರ್ಣ ಹೆಣ್ಣಿನ ಮೇಲಿರುತ್ತದೆ.

ಅಲೆಮಾರಿ ಸಮುದಾಯಗಳಲ್ಲಿ ತಾಯ್ತತನದ ಬಗ್ಗೆ ವೈಭವೀಕರಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ತಳವರ್ಗಗಳು ಮಾತೃ ಮೂಲದಿಂದ ಬಂದಿರುವುದರಿಂದ ತಾಯಿತನಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಗೌರವ ಮನ್ನಣೆ ನೀಡುವುದುಂಟು. ಸಮುದಾಯದ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಗಂಡು ಮಗು ಪಡೆಯುವ ಅನಿವಾರ್ಯತೆ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಹೆಣ್ಣು-ಗಂಡು ಇಬ್ಬರು ಸಮಾನರೆಂದು ಭಾವಿಸುವರು. ನಗರ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ವಾಸವಾಗಿರುವ ಡೊಂಬರಲ್ಲಿ ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳು ಬೇಕೆಂಬ ಹಂಬಲವಿರುತ್ತದೆ. ತಾಯಿಯಾದವಳು ಕೇವಲ ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಜನ್ಮ ನೀಡಿದರೆ ಅವಳು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತಾಯಿಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಅವಳಿಗೆ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಹೆತ್ತರೆ ಮಾತ್ರ ತಾಯಿತನವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಪಡೆದಂತೆ. ಇಲ್ಲವಾದರೆ ಕೇವಲ ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ತಾಯಿಯಾಗಿರುತ್ತಾಳೆ. ಆದರೂ ಅವಳನ್ನು ಬಂಜೆಯಂತೆಯೆ ಪರಿಗಣಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದ ಕಾರಣ ಇವರು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಪಡೆಯುವುದುಂಟು. ಗಾದೆ ಪ್ರಕಾರ "ಹುಟ್ಟಿಸಿದ ದೇವರು ಹುಲ್ಲು ಮೇಯಿಸುವುದಿಲ್ಲ" ಎಂಬ ನಂಬಿಕೆಯಿಂದ ಮನೆ ತುಂಬ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

ಬಯಕೆ ಬುತ್ತಿ : ತವರು ಮನೆಯವರು ಗರ್ಭಿಣಿ ಮಹಿಳೆಗೆ ಮೂರು ಅಥವಾ ಐದು ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಸೀರೆ ಉಡಿ ತುಂಬುವ ಶಾಸ್ತ್ರ ಮಾಡುವುದುಂಟು. ಇದನ್ನು ಸೀರೆ ಕುಪ್ಪಸ ಮಾಡುವುದು ಅಥವಾ ಬಯಕೆ ಬುತ್ತಿ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಚೊಚ್ಚಲ ಹೆರಿಗೆಯು ಹೆಣ್ಣಿಗೆ ಮರುಜನ್ಮವಿದ್ದಂತೆ. ಕುಟುಂಬದ ಸಹೋದರಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಎಲ್ಲಾ ಸದಸ್ಯರು ಕಾಳಜಿವಹಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ದಿನಚರಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಬದಲಾವಣೆಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಎಂದಿನಂತೆ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಗಂಡನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಇರುವ ಸದಸ್ಯರು ಎಷ್ಟೇ ಹತ್ತಿರವಿದ್ದರು, ತವರು ಮನೆ ಸಂಬಂಧದಂತೆ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಇಂತಹ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸಹೋದರಿ ಯೋಗಕ್ಷೇಮ ವಿಚಾರಿಸುವುದು ಅವಶ್ಯವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ತವರು ಮನೆಯವರು ಹೆಣ್ಣಿನ ಯೋಗಕ್ಷೇಮ ವಿಚಾರಿಸುವ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಹುಟ್ಟು ಹಾಕಿದ್ದಾರೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಹೊಸ ಸೀರೆ, ಹಸಿರುಬಳೆ, ಕುಪ್ಪಸ, ಹೂ, ಹಣ್ಣು ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ತವರು ಮನೆಯವರು ಅವಳನ್ನು ನೋಡುವುದಕ್ಕೆ ಗಂಡನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ತವರು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೇ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು

ಇದ್ದರು ಗರ್ಭಿಣಿ ಸ್ತ್ರೀ ಬಯಕೆ ಬುತ್ತಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದು ಒಂದು ಪದ್ಧತಿ. ಬಯಕೆ ತೀರಿಸಲು ಸಿಹಿ, ಖಾರ ಇತರೆ ಎಲ್ಲಾ ತರಹದ ಅಡುಗೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಾರೆ. ಐದು ಜನ ಮುತ್ತೈದೆಯರು ಬುತ್ತಿ ಪೂಜೆ ಮಾಡಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಬಿಚ್ಚುತ್ತಾರೆ. ಆ ಐದು ಜನ ಮುತ್ತೈದೆಯರಿಗೆ ತಂದಂತಹ ಅಡುಗೆಯನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪ ಉಡಿಯಲ್ಲಿ ಕೊಡುವರು. ಹಾಗೆಯೆ ಒಂದು ತಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾ ತರಹದ ಅಡುಗೆಯನ್ನು ಬಡಿಸಿ ಗರ್ಭಿಣಿಗೆ ಊಟಕ್ಕೆ ಕೊಡುವರು. ಮನೆಯವರೆಲ್ಲ ಊಟ ಮಾಡಿದ ನಂತರ ತಮ್ಮ ಹತ್ತಿರದ ಸಂಬಂಧಿಕರಿಗೆ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಬಯಕೆ ಬುತ್ತಿ ತಂದವರಿಗೆ ಹೊಸ ಬಟ್ಟೆ ನೀಡುವುದುಂಟು. ಇವರಲ್ಲಿ ಬಯಕೆ ಬುತ್ತಿ ತರದಿದ್ದರೆ ಆಕೆಯ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಇರುವ ಮಗುವಿನ ಕಿವಿ ಸೋರುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಅಥವಾ ಆ ಮಗುವಿಗೆ ಏನಾದರು ತೊಂದರೆಯಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬ ನಂಬಿಕೆ ಇವರಲ್ಲಿದೆ. ಗಂಡನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬಯಸಿದ ಅಡುಗೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಊಟ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಗರ್ಭಿಣಿ ಮಹಿಳೆಗೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಮದುವೆಯ ಹೊಸದರಲ್ಲಿ ಅಂತಹ ಧೈರ್ಯಕೂಡ ಅವಳಿಗೆ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಬಯಕೆ ಊಟದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾ ರೀತಿಯ ಪದಾರ್ಥಗಳಿರುವುದರಿಂದ ಅದನ್ನು ಊಟ ಮಾಡಿದರೆ ಮಗುವಿಗೆ ಎಲ್ಲಾ ರೀತಿಯ ಪೌಷ್ಠಿಕ ಅಂಶಗಳು ದೊರೆಯುತ್ತದೆ ಎಂಬ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಭಾವನೆಯಿದೆ. ಇದರಿಂದ ಮಗು ಉತ್ತಮ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಯಾಗುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿದೆ, ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಈ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಬಂದಿರಬೇಕು.

ಉಡುಗೆ ತೊಡುಗೆ : ಡೊಂಬರಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾದ ಉಡುಗೆ-ತೊಡುಗೆಗಳು ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಬಡತನ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಸಾಧರಣ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಉಡುಗೆ-ತೊಡುಗೆಗಳು ಧರಿಸುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಸಮುದಾಯದ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರು ತಲೆಗೆ ರುಮಾಲು ಸುತ್ತಿಕೊಂಡು ಮತ್ತು ಹೆಗಲ ಮೇಲೆ ಟವಾಲು ಇರುತ್ತದೆ. ತೋಳಿನ ಅಂಗಿಯನ್ನು ಮತ್ತು ಧೋತರಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದುಂಟು. ಹಾಗೆಯೆ ಇವರ ಉಡುಗೆಗಳು ಅವರ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತದೆ. ಇಂದಿನ ಯುವಕರು ಆಧುನಿಕತೆಯ ಉಡುಗೆಯನ್ನು ಧರಿಸುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹು ದಾಗಿದೆ. ಅವುಗಳಾದ ಪ್ಯಾಂಟ್, ಟಿ ಶರ್ಟ್, ಅಂಗಿ, ಬನಿನೆಗಳನ್ನು ಧರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮಹಿಳೆಯರು ಮಡಿ ಸೀರೆ, ಕುಪ್ಪಸ ತೊಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಇವರಲ್ಲಿ ಆರ್ಥಿಕತೆಗನುಗುಣವಾಗಿ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಹಾಕಿ ಕೊಳ್ಳುವುದುಂಟು. ನಗರದಲ್ಲಿ ವಾಸ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಯುವತಿಯರು ಚೂಡಿದಾರ, ಲಂಗ, ಧಾವಣಿ, ಚೋಲಿ ಇತ್ಯಾದಿ ಉಡುಗೆ ಧರಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಡೊಂಬರಲ್ಲಿ ಗಂಡು ಅಥವಾ ಹೆಣ್ಣು ಮಗು ಹುಟ್ಟಿದ ನಂತರ ಮೂರು ಅಥವಾ ಒಂಭತ್ತು ತಿಂಗಳಿನಲ್ಲಿ ತಾಮ್ರದ ಕಡ್ಡಿಯಿಂದ ಕಿವಿ ಚುಚ್ಚುವರು. ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ಥಿತಿ ಅನುಕೂಲಕರವಾಗಿದ್ದರೆ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಬಂಗಾರದ ಮುರುವುಗಳನ್ನು ತೊಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇವರಲ್ಲಿ ತಾಮ್ರದಿಂದ ಮಾಡಿದ ಆಭರಣಗಳ್ನು ಧರಿಸಿರುವ ಮಕ್ಕಳು ಹೆಚ್ಚು ಕಂಡುಬರುತ್ತಾರೆ. ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಒಂದು ವರ್ಷ ದವರೆಗೆ ಕಿವಿ ತೊಡುಗೆ ಹಾಕಿರುತ್ತಾರೆ. ಮಗು ಹೆಣ್ಣಾಗಿದ್ದರೆ. ತಾಮ್ರದ ಕೊಂಡಿಯನ್ನು ತೆಗೆದು

ಬೇವಿನ ಕಡ್ಡಿ, ಹಿತ್ತಾಳೆಯ ಓಲೆ, ಗಿಲೆಟ್ಟಿನ್ ಓಲೆಗಳನ್ನು ಹಾಕುತ್ತಾರೆ. ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ದೃಷ್ಟಿಯಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಹಕ್ಕಿಮಣಿ, ದೃಷ್ಟಿಮಣಿ, ಹಲ್ಲಿನಪಟ್ಟಿ ಇತರೆ ದೃಷ್ಟಿಮಣಿಗಳನ್ನು ಕೊರಳಲ್ಲಿ ಧರಿಸುವುದು ಇವರಲ್ಲಿಯ ನಂಬಿಕೆಯಾಗಿದೆ.

ಇನ್ನು ಕೆಲವರು ಮಗುವಿಗೆ ದೃಷ್ಟಿಯಾಗುತ್ತದೆಂದು ಕೊರಳಲ್ಲಿ ಬೋಕಿ (ಮಡಕೆಯ ಚೂರು) ಅಥವಾ ಹಳೆಯ ಕಾಲದ ನಾಣ್ಯ(ಪೈಸ)ಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಮಗುವಿನ ತಂದೆ ತಾಯಿ ಇಲ್ಲವೆ ಪೋಷಕರು ಶವಸಂಸ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸ್ಮಶಾನದಲ್ಲಿ ೧೦ ಪೈಸೆ, ೫೦ ಪೈಸೆ ನಾಣ್ಯಗಳು ಹಾಗೂ ಮಣ್ಣಿನ ಮಡಿಕೆಯ ಚೂರು ದೊರೆತರೆ ಬೋಕಿಬಿಲ್ಲೆಯನ್ನಾಗಿ ಅಥವಾ ಪೈಸದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಚಿಕ್ಕ ರಂಧ್ರವನ್ನು ಮಾಡಿ ಅದಕ್ಕೆ ಕಪ್ಪು ದಾರವನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಮಗುವಿನ ಕೊರಳಿಗೆ ಕಟ್ಟುತ್ತಾರೆ. ಇದರಿಂದ ಮಗುವಿಗೆ ಯಾವುದೇ ಕೆಟ್ಟ ದೃಷ್ಟಿ ಬೀಳುವುದಿಲ್ಲ, ಕಾಯಿಲೆಗಳು ಬರುವುದಿಲ್ಲ ಹಾಗೂ ಯಾವುದೆ ರೀತಿಯ ಕೆಟ್ಟ ಗಾಳಿ ಸೋಕುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವರು.

ಮದುವೆಯಾದ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಕೊರಳಲ್ಲಿ ಕರಿಮಣಿಯ ತಾಳಿ ಇರುತ್ತದೆ. ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ಥಿತಿ ಉತ್ತಮ ಹೊಂದಿದವರು ಬಂಗಾರದ ಸರ ಮಾಡಿಸಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಅವರು ಮುತ್ತಿನ ಸರ, ಕಾಲಿನಲ್ಲಿ ಬೆಳ್ಳಿಯ ಚೈನು, ಕಾಲುಂಗುರ ಇತ್ತೀಚಿನ ಹೆಂಗಳಿಯರು ಚೈನ, ಕಡಗ, ಬೆರಳಲ್ಲಿ ತಾಮ್ರ, ಹಿತ್ತಾಳೆ, ಬೆಳ್ಳಿ, ಬಂಗಾರ, ಧಾತುವಿನ ಉಂಗುರ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಬುಗುಡಿ, ಬೆಂಡೋಲಿ, ಮೂಗಿನಲ್ಲಿ ಮೂಗುತಿ, ಸೊಂಟದಪಟ್ಟಿ ಇರುವುದು. ಅವರವರ ಆರ್ಥಿಕ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ತೊಡುಗೆಗಳನ್ನು ತೊಡುವರು. ಹೆಚ್ಚಿನ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಗಿಲೆಟ್ಟಿನ್ ಅಭರಣಗಳನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುವವ ರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ.

ಬೆಡಗು ಬಳ್ಳಿ : ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ತುಂಬಾ ಸಂಕೀರ್ಣವಾದದು. ನಾಗರೀಕ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ವಿಕಾಸದ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಹೆಜ್ಜೆ ಗುರುತುಗಳೆ ಬೆಡಗಗಳು. ಗತಕಾಲದಿಂದಲೂ ಮಾನವ ಆಚಾರ-ವಿಚಾರ, ನಂಬಿಕೆ-ನಿಷೇಧ, ವಿಧಿ-ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ಅನುಕರಿಸುತ್ತಾ ಬಂದಿದ್ದಾನೆ. ಆ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಮನೆತನದ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಬೆಡಗುಗಳ ಮೂಲಕ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಯಾವುದೆ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ರಕ್ತ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದರೆ ಬೆಡಗು-ಬಳ್ಳಿ, ಕುಲ ಬಹುಮುಖ್ಯ ವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಡೊಂಬರ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಬೆಡಗು, ಕುಲ, ಬಳ್ಳಿ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಒಂದೆ ಬಳ್ಳಿಗೆ ಸೇರಿದವರು. ಸಹೋದರ, ಸಹೋದರಿಯರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. (ಉದಾ: ಮಲ್ಲಿಪೂಳೆವಾಳು + ಮಲ್ಲಿಪೂಳೆವಾಳು = ಸಮ ಬೆಡಗುಗಳು) ಒಂದೆ ಬೇಡಗಿನವರು ವಿವಾಹವಾದರೆ ಅವರಿಗೆ ಹುಟ್ಟುವ ಮಕ್ಕಳು ಅಂಗವಿಕಲಾರಾಗುತ್ತರೆಂಬ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಅರಿವು ಇವರಲ್ಲಿದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಇವರಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಸಮ ಬೆಡಗಿನಲ್ಲಿ ವೈವಾಹಿಕ ಸ್ಥಾನಮಾನಗಳು ನಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ. (ಬೆಡಗುಗಳು ಲೇಖಕರ ಮತ್ತು ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವ ಮಾಹಿತಿ ಆಧಾರವಾಗಿದೆ)

೧. ಎಲ್.ಕೆ. ಅನಂತ ಕೃಷ್ಣ ಅಯ್ಯರ್ ಪ್ರಕಾರ

೧. ಐಸಾರವಾಳ್ಳು
೨. ಭೂಪತಿವಾಳ್ಳು
೩. ಗಂಧಪೂರಜವಾಳ್ಳು
೪. ಗೋಪುದಸುವಾಳ್ಳು
೫. ಜಟ್ಟಿವಾಳ್ಳು
೬. ಕಗ್ಗಡಿವಾಳ್ಳು
೭. ಕಲಬಂಡಿವಾಳ್ಳು
೮. ಕನಕರೆಡ್ಡಿವಾಳ್ಳು
೯. ಕಸೆರುಪುವಾಳ್ಳು
೧೦. ಕಸ್ತೂರಿವಾಳ್ಳು
೧೧. ಕೂತರವಾಳ್ಳು
೧೨. ಮಲ್ಲೆಪುವಾಳ್ಳು / ಮನ್ನೆಪುಲವಾಳ್ಳು
೧೩. ಮಟ್ಟಿವಾಳ್ಳು
೧೪. ಮರಾರಿವಾಳ್ಳು
೧೫. ನಡುಮುಲೇನಿವಾಳ್ಳು
೧೬. ನಾಟಿಕರಾಯನಿವಾಳ್ಳು
೧೭. ಪಲ್ಲೆಕೊಂಡಲವಾಳ್ಳು
೧೮. ಸೋಮಲರಾಜುವಾಳ್ಳು
೧೯. ಸೋಡೂರುವಾಳ್ಳು
೨೦. ತೋಲಂಗಿವಾಳ್ಳು
೨೧. ಉಪ್ಪುವಾಳ್ಳು

೨. ಸೈಯದ್ ಸಿರಾಜ್-ಉಲ್-ಹಸನ ಪ್ರಕಾರ

೧. ಕರ್ಮಚವಾರು
೨. ರಾಮಸಾನಿವಾರು
೩. ರಜಾಕವಾರು
೪. ಪದೇಕವಾರು
೫. ಜೋಪುಲಿವಾರು
೬. ಗುಜೋಕುವಾರು

೩. ಡೊಂಬರ ಮರಾಠರಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಬಳ್ಳಿಗಳು

೧. ಪಾಲ್ ಅಥವಾ ಕಾಸಿ ಕೊಲ್ಹಾಟಗಳು
೨. ದುಕ್ಕರ್ ಅಥವಾ ಪೋತ್ರಿ ಕೊಲ್ಹಾಟಗಳು
೩. ಡೊಂಬಾರಿಗಳು

೪. ಅಲೆಮಾರಿ ಸಮುದಾಯದ ಬೆಡಗು

೧. ಹೌದೇಪೀರ್ - ಅಲಾವಿಹಬ್ಬ
೨. ಅಮರನಅದಿ - ಹುಲಿಗೆಮ್ಮ
೩. ಜಾಡಮತಿ - ಗಿಡಗಳು

ಬಳ್ಳಾರಿ, ದಾವಣಗೆರೆ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಮತ್ತು ಕೊಪ್ಪಳ ಜಿಲ್ಲೆಗಳ ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಕೊಂಡ ಬೆಡಗುಗಳು

೧. ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆ

೧. ಕಟ್ಟೆಮನೆ
೨. ಯನಮಲರು
೩. ಸುಸಗದವರು

೨. ದಾವಣಗೆರೆ ಜಿಲ್ಲೆ

೧. ಬಂಡೇರ್
೨. ಹೂವಿನವರು
೩. ಕಟ್ಟೆಮನೆ, ಕಗ್ಗಡೆ, ಕಗ್ಗಡಿವಾಳ್ಳು, ಖಗ್ಗೆಯರು

೪. ಗುಜ್ಜಲರು

೫. ಮಾಪುಂಡ್ಲರು

೬. ಮಳೆಲರು

೭. ಮಲ್ಲಿಗೆ ಹೂ, ಮಲ್ಲೆಪುವಾಳ್ಳು

೪. ಐಸರದರರು, ಐಸರವಾಳ್ಳು, ಐಸರದವರು, ಐಸರಪೊಳ್ಳು

೫. ಕನಕರೆಡ್ಡಿವಾಳ್ಳು

೬. ಕಾಗೆಸರದವರು

೭. ಹೆಬ್ಬರ್

೮. ಮಾನಪಿಲ್ಲರು

೩. ಕೊಪ್ಪಳ ಜಿಲ್ಲೆ

೧. ಅಕ್ಕಲರ್

೨. ವನಸೆಟ್ಟರು, ವನಶೆಟ್ಟರು

೩. ಎಕ್ಕಡಿಯವರು

೪. ಜಲಕೇರ್

೫. ಬನ್ನಿಎಲೆಯವರು

೪. ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆ

೧. ಹೂ-ಬಳ್ಳಿ

೨. ಮಲ್ಲಿಗೆ ಹೂ

೩. ಹತ್ತಿಕಂಕಣ

೪. ಕಟ್ಟಿಮನೆ

೫. ನಾಗರಬಳ್ಳಿ

ಇವು ಭೂಮಿ, ಪ್ರಕೃತಿ ಆಧಾರಿತ ಮಾತೃಪ್ರಧಾನ ಮೂಲದಿಂದ ಬಂದ ಬೆಡಗುಗಳಾಗಿವೆ. ಈ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಮಾತೃಪ್ರಧಾನ ಬೆಡಗುಗಳಾಗಿವೆ. ಇನ್ನು ಕೆಲವು ವೃತ್ತಿ, ಉತ್ಪನ್ನ ವಸ್ತುಗಳು ಆಧಾರಿತ ಬೆಡಗುಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಸೈಯದ್ ಸಿರಾಜ್-ಉಲ್-ಹಸನ್ ಹೇಳಿದ "ರಾಮಸಾನಿವಾರು - ರಾಮಸಾನಿ ಗುಂಪಿನವರು ಆ ಗುಂಪಿನ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಮುಖ್ಯಸ್ಥರಾಗಿದ್ದರು. ಮತ್ತು 'ನಾಯಕಿ'ಯರಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದರು. ನೃತ್ಯ, ಸಂಗೀತಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಪರಿಣಿತಿ ಪಡೆದ ಮತ್ತು ಸುಂದರಿಯರಾದ ಯುವತಿಯರಾಗಿದ್ದಾರೆ"[೧೬].

ದೇವೇಂದ್ರಕುಮಾರ ಪಿ. ಹಕಾರಿ

೧. ಐಸರಪೋಳ್ಳು - ಐಸರದವರು

೨. ಭೂಪತಿವಾಳ್ಳು - ಭೂಪತಿಯ(ಕಡೆಯ)ವರು

೩. ಗಂಧಪುರಜವಾಳ್ಳು - ಗಂಧ ಜವಾಜ(?)ಯವರು ಗಂಧ ಪುನುಗಿನವರು

೪. ಗೋಪುಡಸುವಾಳ್ಳು - 'ಗೋಪುಡ' ಎನ್ನುವರು

೫. ಜಟ್ಟಿವಾಳ್ಳು - ಜಟ್ಟಿಯವರು

೬. ಕಗ್ಗಡಿವಾಳ್ಳು - ಖಡ್ಗದವರು (ಕತ್ತಿ)

೭. ಕಲಬಂಡಿವಾಳ್ಳು - ಕಲಬಂಡಿಯವರು

೮. ಕನಕರೆಡ್ಡಿವಾಳ್ಳು - ಕನಕರೆಡ್ಡಿಯವರು

೯. ಕಸೇರೂವುವಾಳ್ಳು - ಕಸೇ ರೂಪಿನವರು (ಚೆಂದ ಚೆಂದದ ಕುಸುರಿ ಕೆಲಸದವರು)

೧೦. ಕೂಟರವಾಳ್ಳು - ಕೂಟರದವರು

೧೧. ಕಸ್ತೂರಿವಾಳ್ಳು - ಕಸ್ತೂರಿಯವರು (ಕಾಡು ಅಲೆದು ಕಸ್ತೂರಿ ಸಂಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಖ್ಯಾತರಾದವರು)

೧೨. ಮಲ್ಲೇಪೂಳ್ಳುವಾಳ್ಳು - ಮಲ್ಲಿಗೆ ಹೂವಿನವರು

೧೩. ಮಣ್ಣೇಪುಲವಾಳ್ಳು - ಮಣ್ಣೇಪುಲದವರು

೧೪. ಮಲ್ಲೆವಾಳ್ಳು - ಮುತ್ತಿಗುರು ಗುಂಪಿನವರು

೧೫. ಮುರಾರಿವಾಳ್ಳು - ಮುರಾರಿಯವರು

೧೬. ನಾಡ(ದ?) ಮೂಲೇನಿವಾಳ್ಳು - ನಾದ(ಡ?) ಮೂಲದವರು (ಸನಾದಿ ನಾಗಸ್ವರ ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ಅವಿಷ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಇದ್ದಿರಬಹುದಾದ ನಾಡವಾದ್ಯದ ಗುಂಪಿರಬಹುದು)

೧೭. ನಾಟಕರಾಯನಿವಾಳ್ಳು - ನಾಟಕರಾಯ ಗುಂಪಿನವರು

೧೮. ಪಲ್ಲೆಕೊಂಡಾಲವಾಳು - ಪಲ್ಲೆ ಕೊಂಡಾಲದವರು

೧೯. ಸೋಮಲರಾಜವಾಳ್ಳು - ಸೋಮಲರಾಜನವರು

೨೦. ಸೊಂಡುರುವಾಳ್ಳು - ಸೊಂಡೂರಿನವರು

೨೧. ತೋಲಂಗಿವಾಳ್ಳು - ಚಿರತೆ (ಹುಲಿ) ತೊಗಲಿನ ಅಂಗಿ ಧರಿಸುವ ಗುಂಪಿನವರು

೨೨. ಉಪ್ಪುವಾಳ್ಳು - ಉಪ್ಪಿನವರು

'ಮಲ್ಲೆಪೂ' ಕಸ್ತೂರಿ, ಗಂಧ, ಪುನುಗು ಮುಂತಾದವು ಕೆಲವು ಡೊಂಬ ಗುಂಪುಗಳು ಕೈಗೊಂಡಿದ್ದ ಹೂ ಮತ್ತು ಪರಿಮಳ ವಸ್ತು ದ್ರವ್ಯಗಳು ವ್ಯಾಪಾರದ ಸೂಚಿಯಾಗಿವೆ.

ಕೆಸೇರೂಪು, ಐಸರ ಮುಂತಾದವು ಕುಸುರಿ ಕೆಲಸದ ಕೌಶಲ್ಯ ಸೂಚಿಯಾದರೆ ಜಟ್ಟಿ, ತೋಲಂಗಿ, ಕಗ್ಗಡಿ ಮುಂತಾದವು ಅವರ ಕುಸ್ತಿ, ಬೇಟೆ, ಕತ್ತಿವರಸೆ ಮುಂತಾದ ವೀರ ಕಲೆಗಳ ಪರಿಣತಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬಂದಿದೆ.

ನಾದಮೂಲೇನಿ, ಕೂಟರವಾಳ್ಳು, ನಾಟಕರಾಯ ಮುಂತಾದವು ಅವರ ಸಂಗೀತ, ನೃತ್ಯ, ನಾಟಕ ಕಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಪಡೆದ ಪ್ರಖ್ಯಾತಿಯನ್ನು ಎತ್ತಿ ತೋರಿಸುತ್ತದೆ. ಕಲಖಂಡಿ, ಪಲ್ಲೆಕೊಂಡ, ಸೊಂಡೂರು ಮುಂತಾದವು ಆಯಾ ಭಾಗಗಳ ಅಧಿಕ ಸಂಖ್ಯಾತ ಡೊಂಬ ಸಮುದಾಯಗಳ ಸಂಕೇತವಾಗಿರಬಹುದು.

ಹಚ್ಚೆ : ಹಚ್ಚೆ ಹಾಕಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಡೊಂಬರಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಇತ್ತೀಚಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಸಹ ಹಚ್ಚೆಯನ್ನು ಹಾಕಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಹಚ್ಚೆ ಎಂದರೆ ಹಸಿರು ಗಿಡಿದ ಮೂಲಿಕೆಗಳಿಂದ ತಯಾರಿಸಿದ ರಸ. ಇದನ್ನು ದೇಹದ ಮೇಲೆ ಹಾಕಿ ಸೂಜಿಯಿಂದ ಏಳು ಸಾರಿ ಚುಚ್ಚುತ್ತಾರೆ.

ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿ

ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿರುವ ದೇವರನ್ನು ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯೆಂದೇ ತಿಳಿದು ರಾಜನಿಗೆ ಸಲ್ಲುವ ರಾಜ ಮಾರ್ಯದೆ, ಗೌರವ ಇತ್ಯಾದಿಗಳು ದೇವರಿಗೆ ಸಲ್ಲುತ್ತಿದ್ದವು ಹಾಗೂ ವೈಭವೀಕರಣದಿಂದ ಪೂಜೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ರಾಜ್ಯದ ಅರಸನಿಗೆ ಸಲ್ಲುತ್ತಿದ್ದ ಎಲ್ಲಾ ರೀತಿಯ ಭೋಗಗಳು ದೇವರಿಗೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ರಂಗಭೋಗವು ಸಹ ಒಂದು. ದೇವಸ್ಥಾನದ ಗರ್ಭಗೃಹದ ಮುಂಭಾಗ ದಲ್ಲಿ ನವರಂಗ ಅಥವಾ ರಂಗಮಂಟಪ ರಂಗಸೇವೆಗಾಗಿ ಇರುತ್ತಿದ್ದು, ಅಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಗಾಯನ, ಸಂಗೀತ, ನೃತ್ಯ ಮುಂತಾದ ಸೇವೆಗಳೆ ರಂಗಭೋಗ, ಇಂತಹ ಸೇವಾಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಕೆಳಜಾತಿಯ ಕೆಲವು ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ಅಂದಿನ ಸಮಾಜ ನೇಮಿಸುತಿತ್ತು. ಇಂತವರನ್ನು ದೇವದಾಸಿ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಸಾಮಾನ್ಯ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ದೇವದಾಸಿ ಎಂದರೆ ದೇವರ ಸೇವೆಗಾಗಿಯೆ ತನ್ನ ಬದುಕನ್ನು ಮುಡುಪಾಗಿಟ್ಟು ಸೇವೆಸಲ್ಲಿಸುವ ಅವಿವಾಹಿತ ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ದೇವದಾಸಿ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. "ದೇವಾಲಯಗಳಿಗೆ ತಮ್ಮ ಸರ್ವಸ್ವವನ್ನು ಧಾರೆಯರೆದಿರುವುದು ಅಥವಾ 'ದೇವದಾಸಿ'ಗಳಾದವರು, ದೇವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿಯೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಇದ್ದು ಅಲ್ಲಿನ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಇರುವ ಹೆಂಗಸನ್ನು ಗುಡಿಚೀಟಿ (ದೇವಾಲಯದ ಸೇವಕಿ) ಎಂದು ಹೆಸರಿಸಲಾಗಿದೆ"[೧೮].

ದೇವದಾಸಿ, ಬಸವಿ, ಸೂಳೆ, ಜೋಗತಿ ಎಂದು ಕರೆಯಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಹೆಸರುಗಳಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನತೆ ಯಿದ್ದರೂ ಮೂಲತ ಇವರೆಲ್ಲರ ವೃತ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನ ವಿಭಿನ್ನತೆಯಿದೆ. ತಮ್ಮ ದೇಹವನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುವುದಾಗಿದೆ. ನಡೆಯುವ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಕಂಡರು. ಪರಿಣಾಮದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲವು ಒಂದೇ ಆಗಿವೆ. ಇನ್ನೂ ವಿಸ್ತೃತವಾಗಿ ಹೇಳಬೇಕೆಂದರೆ ದೇವದಾಸಿ ಎಂದಾಗ ದೇವರ ಸೇವೆಗೆ ಮೀಸಲಾದವಳು. ದೇವರ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಮದುವೆಯಾದವಳು ಎಂದರ್ಥ. ದೇವದಾಸಿ ಸೂಳೆ, ಬಸವಿ ಎಂಬ ಪದಗಳು ಅನ್ಯನ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಚಿಂತಕರು ಮತ್ತು ನಿಘಂಟುಗಳಲ್ಲಿ ಅರ್ಥೈಸಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ಕನ್ನಡ ಇಂಗ್ಲೀಷ್, ಎಫ್. ಕಿಟೆಲ್ ಅವರ ಪ್ರಕಾರ

ದೇವದಾಸಿ : Deva dasi, A courtezan especially one employed as a dancer etc. in a temple.

ಬಸವಿ : A Prostitute (like a she guli) in temples or math

ಸೂಳೆ : ಸೂಳೆ, ಶೂಲೆ, ಗಗ್ಯಾಂಗನ, A horlot, a prostitute ರೂಪ ಜೀವ, ವೇಶ್ಯೆ, ಗಣಿಕೆ, ಕ್ಷುದ್ರೆ, ಕಾಮಕಿ, ಭೋಗ, ಜೋಡೆ, ಅಬ್ಬುಕೆ, ವಾರಸ್ತ್ರೀ, ಚೂಳೆ, ಚೊಳ್ಳೆ[೧೯].

ಕನ್ನಡ ನಿಘಂಟು, (ಸಂ) *ಪ್ರೊ. ಜಿ. ವೆಂಕಟಸುಬ್ಬಯ್ಯ ಪ್ರಕಾರ*

ದೇವದಾಸಿ : ದೇವರ ಸೇವೆಗಾಗಿ ತನ್ನ ಜೀವಮಾನವನ್ನು ಮುಡಾಪಾಗಿಟ್ಟು ಸೇವೆಸಲ್ಲಿಸುವ ಅವಿವಾಹಿತ ಮಹಿಳೆ.

೧. ದೇವಸ್ಥಾನದ ನರ್ತಕಿ, ನರ್ತನ ಮಾಡುವ ವೃತ್ತಿಯ ವೇಶ್ಯೆ[೨೦].

ಕನ್ನಡ ನಿಘಂಟು, *ಕೇಶಿರಾಜ ಅವರ ಪ್ರಕಾರ*

ದೇವದಾಸಿ : ದೇವರ ಸೇವೆಗಾಗಿ ತನ್ನ ಜೀವಮಾನವನ್ನು ಮುಡುಪಾಗಿಟ್ಟು ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುವ ಅವಿವಾಹಿತ ಮಹಿಳೆ

೨. ದೇವಸ್ಥಾನ ನರ್ತಕಿ ಹಾಗೂ ನರ್ತನ ಮಾಡುವ ವೇಶ್ಯ ವೃತ್ತಿ[೨೧]

ಸಿರಿಗನ್ನಡ ಅರ್ಥಕೋಶ, *ಡಾ. ಶಿವರಾಮ ಕಾರಂತ*

"ದೇವದಾಸಿ : ದೇವಾಲಯದ ಪರಿಚಾರಿಕೆ, ಸೂಳೆ, ವೇಶ್ಯ, ಪಾತರದವಳು

ಬಸವಿ : ವೇಶ್ಯೆ, ದೇವರಿಗೆ ಬಿಟ್ಟಾಕಿ ದೇವರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಕನ್ಯೆಯನ್ನು ವಿವಾಹವಾಗದೆ ಇರಿಸು

ದೊಂಬ : (ಡೊಂಬ) ಗಣೆಯ ಮೇಲೆ ಆಟವಾಡುವ ವೇಶ್ಯೆರು, ಡೊಂಬನ ಆಟ, ಕಣ್ಕಟ್ಟು"[೨೨]

ಕನ್ನಡ ಶಬ್ದಕೋಶ, *ಗುರುನಾಥ ಜೋಶಿ ಅವರ ಪ್ರಕಾರ*

"ದೊಂಬರವ: ಗಣೆಯ ಮೇಲೆ ಆಟವಾಡುವವ ವೇಶ್ಯೆ

ದೇವದಾಸಿ : ದೇವ ಮಂದಿರದ ನರ್ತಕಿ, ಕುಣಿದು ಹಾಡಿದೇವರ ಅಥವಾ ದೇವಾಲಯದ ಸೇವೆ ಮಾಡುವ ವೇಶ್ಯೆ

ಬಸವಿ : ವೇಶ್ಯೆ ದೇವರಿಗೆ ಬಿಟ್ಟಾಕೆ, ದೇವರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಕನ್ಯೆಯನ್ನು ಮದುವೆ ಮಾಡದೆ ಬಿಡು"[೨೩].

ಭಾರತ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಬದುಕಿನ ಹಂದರದಲ್ಲಿ ಸನಾತನ ಕಾಲಗಳಿಂದಲೂ ಬಹುತೇಕ ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ದೇವದಾಸಿಯರು ಇರುವುದು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿದೆ. ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೦೨೬ರಲ್ಲಿ ಘಜನಿ ಮಹಮ್ಮದ್‌ನು ಸೋಮನಾಥ ದೇವಾಲಯವನ್ನು ಕೊಳ್ಳೆ ಹೊಡೆದಾಗ ಅಲ್ಲಿ ೫೦೦ ಜನ ದೇವದಾಸಿಯರಿದ್ದರಂತೆ ಹಾಗೂ ತಂಜಾವೂರಿನ ಬೃಹದೇಶ್ವರನ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ೪೦೦ ಜನ ದೇವದಾಸಿಯರಿದ್ದರಂತೆ. ಇಟ್ಟಿಗಿಯಲ್ಲಿ ತಾನು ಕಟ್ಟಿಸಿದ ಮಹಾದೇವ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಸೂಳೆಯರನ್ನು ಆಯ್ದು ತಂದೆನೆಂದು ಚಮೂಪತಿ ಮಹಾದೇವನು ಹೆಮ್ಮೆಯಿಂದ ಹೇಳಿ ಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆಂದು ಇತಿಹಾಸದಿಂದ ತಿಳಿದು ಬಂದಿದೆ. ಸ್ತ್ರೀಯರು ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವರ ಲೈಂಗಿಕ ಬಯಕೆ ತೀರಿಸಿ ಅದರಿಂದ ಬಂದ ಹಣವನ್ನು ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ದಾನ ಮಾಡಿ ಶಾಸನ ಬರೆಸುತ್ತಿದ್ದರಂತೆ. "ನಾನು ದೇವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ವ್ಯಭಿಚಾರ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಹಣವನ್ನು ದೇವರ ದೀಪಾರಾಧನೆಗಾಗಿ ದಾನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೇನೆ ಎಂದು ಇರುವ ಶಾಸನಗಳು ಈಗಲೂ ದೊರಕುತ್ತವೆ"[೨೪]. ಇಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಬೇಕಾದುದೇನೆಂದರೆ ದೇವರ ಮತ್ತು ದೇವಸ್ಥಾನದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿಯೆ ಎಷ್ಟೋ ಸ್ತ್ರೀಯರು ತಮಗೆ ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲದಿದ್ದರು ವೈಭಿಚಾರಕ್ಕೆ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಒಡ್ಡಿ ಸೇವೆಸಲ್ಲಿಸಿದ್ದಿದೆ. ಕೆಲವು ಪುರುಷರು ಇಂತ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡು ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ಒಂದು ಆಸ್ತಿಯನ್ನಾಗಿ ಪರಿಗಣಿಸಿ ಅವಳನ್ನು ಭೋಗದ

ವಸ್ತುವೆಂದು ಭಾವಿಸಿದ್ದರು. ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕೊಂಡುಕೊಂಡು ದೇವಾಲಯಗಳಿಗೆ ದತ್ತಿ ಕೊಡುವುದು ಕೂಡ ಒಂದು ನಿಯಮವಾಗಿತ್ತು. ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ಮಹಾದಾಸಿಗೆ ದೇವದಾಸಿಯರನ್ನು ದತ್ತಿ ಕೊಡುವುದರಿಂದ ಆತನಿಗೆ ಸುಖ, ಸಮೃದ್ಧಿ, ಸಂಪತ್ತು ದೊರೆಯುವುದಲ್ಲದೆ, ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸ್ಥಾನ ದೊರೆಯುವುದೆಂದು ನಂಬಲಾಗಿತ್ತು. ಇಂತಹ ಮೂಢನಂಬಿಕೆಗಳೆ ಹಲವಾರು ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ದೇವದಾಸಿಯರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿರುವುದು ದುರಂತ. ಇಂತಹ ದುರಂತದಿಂದ ಬದುಕೆ ಕತ್ತಲೆಯಾಗಿದೆ. ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿ ಪ್ರಾರಂಭದ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಹಾಗೂ ಮಾನ್ಯತೆಯನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿತ್ತು. ದಿನಕಳೆದಂತೆ ತನ್ನ ಮೌಲ್ಯವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ವೇಶ್ಯವೃತ್ತಿಯಾಗಿ ಪರಿವರ್ತನೆಗೊಂಡಿತು. ನಂತರ ಕೆಲವು ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳು ಗೌರವದಿಂದ ಜೀವಿಸುವ ಅವಕಾಶವನ್ನೇ ನಿರಾಕರಿಸಲಾಯಿತು. ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿ ಅನಿಷ್ಟ ಪದ್ಧತಿಗಳಿಗೆ ಬಲಿಯಾಗಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ಪದ್ಧತಿಗೆ ಬಲಿಯಾದವರಲ್ಲಿ ಡೊಂಬರ ಮಹಿಳೆಯರು ಸಹ ಹೊರತಾಗಿಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ತಳ್ಳಿಹಾಕುವಂತಿಲ್ಲ.

ಡೊಂಬರ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿ ಇರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಎಲ್ಲಮ್ಮ, ಹುಲಿಗೆಮ್ಮ, ಸತ್ಯಮ್ಮ, ಚಂದ್ರಗುತ್ತಿ ಎಲ್ಲಮ್ಮ, ಮುಂತಾದ ದೇವರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಜೋಗತಿಯರನ್ನು ಬಿಡುವುದು, ಮುತ್ತುಕಟ್ಟುವುದು, ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿ ಅನುಸರಿಸುವುದು ಹಾಗೂ ಹನುಮಂತ ದೇವರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಓಕುಳಿ ಪದ್ಧತಿ ಆಚರಿಸುವುದು. ಹೀಗೆ ಅನೇಕ ಆಚರಣೆಗಳು ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ಬಸವಿ, ಜೋಗತಿ, ಮುತ್ತುಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುವರು. ದೇವದಾಸಿ ಇವೆಲ್ಲವೂ ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ಒಳಪಡುತ್ತವೆ. ಇವುಗಳ ಉದ್ದೇಶ ದೇವರ ಸೇವೆಗಾಗಿ ಮೀಸಲು ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ಡೊಂಬರ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ದೇವದಾಸಿಯರ ಜನಸಂಖ್ಯೆ ಈ ಕೆಳಗಿನ ೪.೩ರ ಕೋಷ್ಟಕದಂತಿದೆ.

ಕೋಷ್ಟಕ ೪.೩. ಡೊಂಬರ ಸಮುದಾಯದ ದೇವದಾಸಿ ಜನಸಂಖ್ಯೆ ಜಿಲ್ಲಾವಾರುಗಳಲ್ಲಿ

ಕ್ರ.ಸಂ.	ಜಿಲ್ಲೆಗಳು	ಕುಟುಂಬಗಳು	ಹೆಣ್ಣು	ದೇವದಾಸಿ
೧	ಬಳ್ಳಾರಿ	೧೦೪	೩೨೫	೯
೨	ದಾವಣಗೆರೆ	೧೫೪	೪೮೨	೨೦
೩	ಕೊಪ್ಪಳ	೧೩೮	೩೬೪	೧೬
೪	ಶಿವಮೊಗ್ಗ	೧೩೭	೩೪೭	೮
	ಒಟ್ಟು	೫೩೩	೧೫೧೮	೫೩

ಈ ಮೇಲ್ಕಾಣಿಸಿದ ಕೋಷ್ಟಕ ೪.೩ ನ್ನು ಗಮನಿಸಿದಾಗ ಒಟ್ಟು ನಾಲ್ಕು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮಹಿಳೆಯರ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಶೇ. ೩ ರಷ್ಟು ದೇವದಾಸಿಗಳನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು.

ಮುತ್ತು ಕಟ್ಟಿಸುವುದು

ಬಹುತೇಕವಾಗಿ ಮಾತೃಪ್ರಧಾನ ಸಮುದಾಯಗಳಲ್ಲಿ ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿ ಒಂದು ಸಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಪದ್ಧತಿಯಾಗಿ ಬೆಳೆದುಬಂದಿದೆ. ಇವರಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಮ್ಮ, ಹುಲಿಗೆಮ್ಮ, ರೇಣುಕಾಎಲ್ಲಮ್ಮ, ಸುಂಕಲ್ಲಮ್ಮ ದೇವತೆಗಳ ಆರಾಧನೆ ಹೆಚ್ಚು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಇವರಲ್ಲಿ ಜೋಗತಿಯರನ್ನು ಬಿಡುವುದು ಮುತ್ತು ಕಟ್ಟಿಸುವುದು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿದೆ. ಮಾತೃದೇವತೆಯ ಆರಾಧನೆಯಾಗಿದೆ. ಜೋಗತಿ ಮುತ್ತುಕಟ್ಟಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಗ್ರಾಮೀಣ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ 'ದೇವರ್‍ರ ಹೊರಸುವುದು', 'ದೇವರಿಗೆ ಬಿಡುವುದು' ಎಂಬುದಾಗಿ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ದೇವರು ಹೊರಿಸಿದವರನ್ನು ದೇವರನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡವಳು ಹಾಗೂ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟವಳು ಎಂದು ಕರೆಯುವುದುಂಟು. ದೇವರು ಹೊರಿಸುವುದು ಎಂದರೆ ಎಲ್ಲಮ್ಮ ಅಥವಾ ಹುಲಿಗೆಮ್ಮ ದೇವರಿಗೆ ಮುತ್ತುಕಟ್ಟಿಸುವುದು ಎಂದರ್ಥ. ಮುತ್ತುಕಟ್ಟಿಕೊಂಡವರೆಲ್ಲ ದೇವದಾಸಿಯರು ಆಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಮುತ್ತು ಕಟ್ಟಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಎರಡು ವಿಧಗಳು ಕಾಣಬರುತ್ತವೆ. ೧. ಗರತಿಮುತ್ತು ೨. ಜೋಗತಿಮುತ್ತು.

೧. ಗರತಿಮುತ್ತು : ಇದು ಮದುವೆಯಾದ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಗರತಿ ಮುತ್ತುಕಟ್ಟುತ್ತಾರೆ. ಬಿಳಿ ಮುತ್ತುಗಳೊಂದಿಗೆ ಎಲ್ಲಮ್ಮ ದೇವರ ಮೂರ್ತಿ ಅಚ್ಚು ಪಾದಗಳ ಪದಕಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಸರ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

೨. ಜೋಗತಿಮುತ್ತು : ಕೆಂಪು ಮತ್ತು ಬಿಳಿ ಮಣಿಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಎಲ್ಲಮ್ಮ ದೇವಿ ಮೂರ್ತಿಯ ಬೆಳ್ಳಿ ಪದಕದ ಅಚ್ಚು ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

ಜೋಗತಿಮುತ್ತು ಕಟ್ಟಿಸಿಕೊಂಡವರು ಕೆಲವರು ಜೋಗತಿಯರಾಗಿ ಉಳಿದುಕೊಂಡರೆ, ಇನ್ನು ಕೆಲವರು ಚೌಡಿಕೆ ಅಥವಾ ಪಡಲಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಧಾರ್ಮಿಕ ಭಿಕ್ಷಾಟನೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವರು ವಾರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ದಿನ ಇಲ್ಲವಾದರೆ ಶುಕ್ರವಾರ ಅಥವಾ ಮಂಗಳವಾರದಂದು ಐದು ಮನೆಗಳಿಗೆ ಭಿಕ್ಷೆ ಹೋಗಿ ಬರುವುದುಂಟು. ಹೀಗೆ ಅವರ ಅನುಕೂಲತೆಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಮಾಡಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಜೋಗತಿಯ ಮುತ್ತುಕಟ್ಟಿಸಿಕೊಂಡ ಕನ್ಯೆ ಮದುವೆಯಾಗುವಂತಿಲ್ಲ. ಅವಳಿಗೆ ಇಷ್ಟ ಬಂದವರ ಜೊತೆ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಇರಿಸಿ ಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಇವರು ಹೆಚ್ಚಾನು ಹೆಚ್ಚು ಮೇಲ್ವರ್ಗ ದವರ ಜೊತೆ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಲು ಇಷ್ಟಪಡುತ್ತಾರೆ. ಕಾರಣ ಮೇಲ್ಜಾತಿಯ ಪುರುಷನು ಹೆಣ್ಣು ಮಾಡಿದರೆ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸ್ಥಾನಮಾನವಿರುತ್ತದೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ. ಕೆಳಜಾತಿಯವರ ಜೊತೆ ಸಂಬಂಧ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ಕಾರಣ ಸಮಾಜ ತಮ್ಮನ್ನು ಕೀಳಾಗಿ ಕಾಣುವುದು ಎಂಬ ಭಯ. ಕೆಳಜಾತಿಯರ ಜೊತೆ ಸಂಬಂಧಯಿಟ್ಟುಕೊಂಡರೆ ಅದು ಅವಳಿಗೆ ಹಾಗೂ ಅವಳ ಜಾತಿಗೆ ಅವಮಾನವಾದಂತೆ ಎಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಾರೆ. "ಸೂಳೆ ಮುಪ್ಪಾಗಿ ಜೋಗತಿಯಾದಳು" ಎಂಬ ಗಾದೆ ಮಾತು ಇದೆ. ಅಂದರೆ ದೇವರನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡ ಸ್ತ್ರೀಯರು ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸೂಳೆಯಾಗಿ ಮುಪ್ಪಿನ

ಕಾಲದಲ್ಲಿ ದೇವರ ಸೇವೆಯೆಂದು ಜೋಗತಿಯಾಗುತ್ತಾರೆ. ಡೊಂಬರ ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ದೇವಾಲಯಗಳ ಸೇವೆಗೆಂದು ನೇಮಿಸಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಅವರನ್ನು ಧಾರ್ಮಿಕ ಪ್ರಸಾರಕ್ಕಾಗಿ ನೇಮಿಸ ಲಾಗಿತ್ತು. ಹಾಗಾಗಿ ಇವರು ಜೋಗತಿಯಾಗಿ ಎಲ್ಲಮ್ಮ ದೇವರ ಕಥೆಗಳನ್ನು ಹಾಡುತ್ತ ಕುಣಿಯುತ್ತಾ ಪ್ರಚಾರ ಮಾಡುತ್ತಾ ಅದರಿಂದ ಬಂದ ಆದಾಯದಿಂದಲೆ ಜೀವನ ನಿರ್ವಹಣೆ ಮಾಡುತ್ತಾ ಬದುಕು ದೂಡುತಿದ್ದಾರೆ. ಡೊಂಬರ ಸಮುದಾಯದ ಜೋಗತಿಯರು ಧಾರ್ಮಿಕ ಭಿಕ್ಷುಕರಾಗಿರುವುದುಂಟು. ಜೋಗತಿ ಭೀಕ್ಷೆಗೆ ಹೋಗುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಮನೆ ಅಂಗಳಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ದೇವರ ಸ್ತುತಿಯನ್ನು ಹೇಳಿ ಭಿಕ್ಷಾಟನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಮನೆಯವರು ಒಂದು ಬೊಗಸೆ ಅಕ್ಕಿ, ಜೋಳದ ಧಾನ್ಯ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ ಅಥವಾ ಚಿಲ್ಲರೆ ಕಾಸು ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಈ ರೀತಿ ಬಂದಿರುವ ದವಸದಾನ್ಯ ಹಾಗೂ ಚಿಲ್ಲರೆ ಕಾಸಿನಿಂದ ತಮ್ಮ ಜೀವನ ಸಾಗಿಸುತ್ತಾರೆ.

"ಚಿಕ್ಕವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನನಗೆ ನಮ್ಮ ತಾಯಿಯು ಮುತ್ತುಕಟ್ಟಿಸಿದರು. ನಮ್ಮ ತಾಯಿ ಕೂಡ ಮುತ್ತು ಕಟ್ಟಿಸಿಕೊಂಡು ದೇವರು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡಿದ್ದಳು. ಅವಳಿಗೆ ನಾನು ಒಬ್ಬಳೆ ಮಗಳು ಹಾಗಾಗಿ ನನ್ನ ಚಿಕ್ಕವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಜೋಗುತಿಮುತ್ತು ಕಟ್ಟಿಸಿದಳು. ಅಂದಿನಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಜೋಗಮ್ಮ, ಜೋಗವ್ವ ಅಂತ ಕರೆಯತೊಡಗಿದರು. ಓಟಿನ ಗುರುತಿನ ಚೀಟಿ, ರೇಷನ್ ಕಾರ್ಡ್‌ನಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಹೆಸರು ಜೋಗಮ್ಮ ಅಂತನೆ ಬಂದಿದೆ. ನಮ್ಮ ತಾಯಿ ನನ್ನನ್ನು ಜೋಗತಿ ಮಾಡಿ ದಿನಾಲು ಭಿಕ್ಷೆ ಬೇಡುವುದಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಿದರು. ಅದು ನನಗೆ ವೃತ್ತಿ ಆಯಿತು. ಎಲ್ಲಮ್ಮ ದೇವರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಭಿಕ್ಷೆ ಬೇಡಿ ಬರುವ ಆಹಾರ ಮತ್ತು ಹಣಕಾಸು ಆದಾಯದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಬದುಕು ಸಾಗಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಮೊದಲಿನಿಂದಲೂ ನಾನು ಮತ್ತು ನನ್ನ ತಾಯಿ ಗುಡಿಸಲು ಜೀವನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೆವು. ಸರ್ಕಾರ ದವರು ಆಶ್ರಯ ಮನೆ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಈಗ ಸೂರು ದೊರಕಿದೆ. ನನಗೆ ಭಿಕ್ಷಾಟನೆಯಿಂದ ಆಹಾರ, ಹಣ ಹಾಗೆಯೇ ಮನೆ ಎಲ್ಲವೂ ಇದೆ. ಆದರೆ ನನಗೆ ಮದುವೆಯಾಗಿಲ್ಲ. ನನ್ಗೆ ಬಯಕೆಗಳು ಇದ್ದರೂ ಸಂಪ್ರದಾಯ, ಆಚರಣೆಯಿಂದ ಮದುವೆಗೆ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲದಾಗಿದೆ. ಕಾರಣ ನಾನು ದೇವರಿಗೆ ಮೀಸಲಾದವಳು, ದೇವರಿಗೆ ಸಮಾನಳೆಂದು ನಾನು ಕಿಳ ಜಾತಿಗಳ ಜೊತೆ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಕೊಂಡಿಲ್ಲ. ಏನಿದ್ದಾರು ಮೇಲ್ಜಾತಿಯವರ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ. ನಮಗೆ ಎಲ್ಲಮ್ಮ ದೇವರೆ ತಂದೆ, ತಾಯಿಯೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ. ನನಗೆ ಇಬ್ಬರು ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳಿದ್ದಾರೆ, ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಮದುವೆ ಮಾಡಿದ್ದೇನೆ. ಒಬ್ಬವ ಆಟೋ ಓಡಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇನ್ನೊಬ್ಬವ ಗಾರೆ ಕೂಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡು ತ್ತಾನೆ. ನನ್ನ ಮೊಮ್ಮಕ್ಕಳು ಸಹ ಇದ್ದಾರೆ. ಅವರು ನನ್ನಿಂದ ದೂರ ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ"[illegible] ಎಂದು ತನ್ನ ಅಂತರಾಳದ ಮಿಡಿತವನ್ನು ಮಿಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಮಹಿಳೆಯನ್ನು ಧಾರ್ಮಿಕ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ವಸ್ತುವಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ತನಗೆ ಇಷ್ಟ ಬಂದಂತೆ ಬದುಕನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುವ ಅವಕಾಶನೀಡದೆ, ಅವಳನ್ನು ಜೋಗತಿಯನ್ನಾಗಿ ಮತ್ತು ಉನ್ನತ ಜಾತಿಯವರು ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಭೋಗದ ವಸ್ತುವಾಗಿ ರೂಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇದು ಕೇವಲ ಒಬ್ಬಳ ವ್ಯಥೆಯಾಗದೆ ಹಲವಾರು ಸ್ತ್ರೀಯರ ಯಾತನೆಯಾಗಿದೆ.

ಜೋಗುತಿ ಮಾಡುವ ವಿಧಾನ

ಡೊಂಬರಲ್ಲಿ ಚಿಕ್ಕವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಜೋಗುತಿಯರನ್ನು ಬಿಡುತ್ತಾರೆ. ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ಯಾರಾದರೂ ಒಬ್ಬರನ್ನು ಮುತ್ತುಕಟ್ಟಿಸುವುದು ಸಂಪ್ರದಾಯವಾಗಿದೆ. ಇವರಲ್ಲಿ ಗಂಡು, ಹೆಣ್ಣು ಭೇದವಿಲ್ಲದೆ ದೇವರ ಸೇವೆಗಾಗಿ ಮುತ್ತುಕಟ್ಟಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಗಂಡಸರಿಗೆ ಮುತ್ತುಕಟ್ಟಿಸಿದರೆ ಗಂಡು ಜೋಗತಿ (ಗಂಡು ಜೋಗಮ್ಮ) ಅಂತಲೂ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಅದರೂ ಇವರನ್ನು ಹೆಣ್ಣು ಜೋಗತಿ ಎಂದೆ ಕರೆಯುವುದುಂಟು. ಗಂಡು ಜೋಗಮ್ಮನವರು ಮಹಿಳೆಯರಂತೆ ಸೀರೆ, ಬಳೆ ಧರಿಸಿಕೊಂಡು ಸ್ತ್ರೀಯರಂತೆ ವರ್ತಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇವರು ಎಲ್ಲಮ್ಮ ದೇವರ ಆರಾಧನೆ ಮೂಲಕ ಭಿಕ್ಷಾಟನೆ ಮಾಡುವುದು ಕಾಯಕವಾಗಿದೆ. ಜೋಗತಿ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಈ ಕೆಳಗಿನಂತೆ ಕಾರಣಗಳು.

೧. ದೇವರಿಗೆ ಹರಕೆ ಹೊತ್ತರೆ

೨. ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬಳೆ ಮಗಳಿದ್ದರೆ. ಅವಳನ್ನು ಬೇರೆ ಕಡೆಗೆ ಮದುವೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲದ ಕಾರಣ ಮುತ್ತುಕಟ್ಟಿಸುತ್ತಾರೆ.

೩. ಮನೆಯ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ಕಾಯಿಲೆಗಳು ಬಂದರೆ ಅಥವಾ ಅವಳಿಗೆ ಕಾಯಿಲೆ ಬಂದರೆ ಅವಳನ್ನು ದೇವರಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸುವುದು.

೪. ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದೆ ಆ ಸ್ತ್ರೀ ಕೊನೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅನಾಥ ಹೆಣವಾಗದಿರಲೆಂದು ಮುತ್ತುಕಟ್ಟಿಸುತ್ತಾರೆ.

ವಿಧಾನಗಳು

ಸವದತ್ತಿ ಎಲ್ಲಮ್ಮ ಅಥವಾ ಹುಲಿಗೆಮ್ಮನ ಗುಡಿಯ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಕುಟುಂಬದವರು ಹಾಗೂ ಸಮುದಾಯದ ಹಿರಿಯರು, ಹಿರಿಯ ಜೊಗತಿಯರು ಒಳಗೊಂಡಂತೆ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು ನಡೆಯುತ್ತವೆ. ಬೇಕಾದ ವಸ್ತುಗಳು, ಪೂಜೆಯ ಪರಿಕರಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಪೂಜಾರಿಯ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಎಲ್ಲಮ್ಮ ಮತ್ತು ಪರಶುರಾಮ ದೇವರುಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ಜೋಗುತಿಯಾಗುವವರಿಗೆ ಹೊಸ ವಸ್ತ್ರ ಧರಿಸಿಕೊಂಡು ಕೊರಳಲ್ಲಿ ಹೂವಿನಹಾರವನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಪೂಜಾರಿಯು ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಆ ಸ್ತ್ರೀ ದಿನ ನಿತ್ಯ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಮಾಡಬೇಕಾದ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಬಹಿಷ್ಕರಿಸಬೇಕಾದ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆ ಮೇಲೆ ಅವಳು ಐದು ಮನೆಗಳಿಂದ ಭಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ಬೇಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ನಂತರ ಈ ಮಹಿಳೆಯನ್ನು ಯಾರು ಮದುವೆಯಾಗುವಂತಿಲ್ಲ. ಅವಳಿಗೆ ಎಲ್ಲಮ್ಮನೆ ಪತಿರಾಯ. ಎಲ್ಲಮ್ಮ ದೇವರ ಆರಾಧನೆ ಮಾಡುವುದೆ ಅವಳ ಪ್ರಮುಖ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಸವದತ್ತಿ ಅಥವಾ ಹುಲಿಗಿಗೆ ಹೋಗದಿದ್ದರೂ ತಮ್ಮ ಊರುಗಳಲ್ಲಿಯೆ ಮುತ್ತುಕಟ್ಟಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಮುತ್ತುಕಟ್ಟಿಸುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕುಲಬಾಂಧವರು ಸೇರುತ್ತಾರೆ. ಊರಿನ ಎಲ್ಲಮ್ಮನ ಗುಡಿ ಶುದ್ಧಗೊಳಿಸಿ ಒಂಭತ್ತು ಬಗೆಯ ವಿವಿಧ ಬಣ್ಣದ ಪುಡಿಗಳ ರಂಗೋಲಿಯ ಜೋಗುತಿ

ಪಟ್ಟದ ಚಿತ್ರವನ್ನು ಬಿಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅದರ ನಾಲ್ಕು ಮೂಲೆಗಳಿಗೂ ಹೊಂಬಾಳೆ ವೀಳ್ಯದೆಲೆ, ಅಂಗನೂಲ, ಅಕ್ಷತೆ, ಗಂಧದಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸಿದ ಕಳಸವನ್ನಿಡಲಾಗುವುದು. ಎಲ್ಲ ಕಳಸಗಳಿಗೂ ಐದು ಬೆಲ್ಲದ ಚೂರು, ಐದು ಡಜನ್ ಬಾಳೆಹಣ್ಣು, ಎಲೆ, ಅಡಿಕೆ, ವಿವಿಧ ತರಹದ ಐದೈದು ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನಿಡುತ್ತಾರೆ. ನಾಲ್ಕು ಕಳಸಗಳನ್ನು ಬಳಸಿ ಬರುವಂತೆ ಮೂರೆಳೆ ಹಸಿ ನೂಲನ್ನು ಬಿಡುತ್ತಾರೆ. ರಂಗೋಲಿಯ ಚಿತ್ರದ ನಡುವೆ ಜೋಗುತಿ ಹೆಣ್ಣನ್ನು ಕೂಡಿಸಿ ನಾಲ್ಕು ಕಳಸಗಳ ಕುತ್ತಿಗೆಯಿಂದ ಒಂದೊಂದು ಹಸಿನೂಲನ್ನು ಎಳೆದುಕೊಂಡು, ಅದನ್ನು ಅವಳ ಕುತ್ತಿಗೆಗೆ ಕಟ್ಟುತ್ತಾರೆ. ಎಲ್ಲಮ್ಮನ ವಂಶಜನೆಂದು ಹೇಳುವ ಕ್ಷತ್ರಿಯ ಸಮುದಾಯದ ಪೂಜಾರಿ ಎರಡು, ಮೂರು, ಒಂಬತ್ತು ಮಣಿ ಅಥವಾ ಮುತ್ತುಗಳನ್ನು ಪೋಣಿಸಿದ ದಾರವನ್ನು ಗುಡಿಯಲ್ಲಿರುವ ಎಲ್ಲಮ್ಮನ ಕೈಗೆ ಒಂದು ಹಾಗೂ ಇನ್ನೊಂದು ತುದಿಯನ್ನು ಪೂಜಾರಿಯು ಈ ಎರಡನ್ನು ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡು ಜೋಗುತಿ ಕುತ್ತಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟುತ್ತಾನೆ. ಎಲ್ಲಮ್ಮ ದೇವಿಯ ಚೌಡಿಕೆಯ ಧ್ವನಿಯೊಡನೆ ಊದೋ... ಎಲ್ಲಮ್ಮ ಊಧೋ... ಎಂದು ಹೇಳಿ ಮುತ್ತುಗಳು ಕುತ್ತಿಗೆಗೆ ಕಟ್ಟುತ್ತಾನೆ. ನಂತರ ಪೂಜಾರಿ ಹೊಸ ಜೋಗತಿಗೆ ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಬಂದ ಆಚರಣೆಯ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆ ಉಪದೇಶದಂತೆ ನಡೆಯುವುದು ಆ ಜೋಗತಿಯ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಊರಿನ ಜನರು ಈ ಜೋಗತಿಯನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಬರಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಅವರಲ್ಲಿ ಅನೇಕರು ಮೊರದಲ್ಲಿ ಅಕ್ಕಿ, ಅರಿಶಿಣ, ಕುಂಕುಮ, ಊದುಬತ್ತಿ, ಚಿಲ್ಲರೆ ಕಾಸು ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ಜೋಗತಿಯ ಪಾದಕ್ಕೆ ನೀರು ಹಾಕಿ ಪಡಲಿಗೆಗೆ ಅರಿಶಿಣ ಕುಂಕುಮ ಹಚ್ಚುತ್ತಾರೆ. ತಂದಿರುವ ಅಕ್ಕಿಯನ್ನು ಪಡಲಿಗೆಗೆ ಹಾಕಿ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಜೋಗತಿಯರು ಇವರಿಂದ ಭೀಕ್ಷೆ ಪಡೆದುಕೊಂಡು ಭೀಕ್ಷೆ ನೀಡಿದವರಿಗೆ ಎಲ್ಲಮ್ಮನ ಭಂಡಾರವನ್ನು ಹಣೆಗೆ ಹಚ್ಚುವುದುಂಟು. ೩, ೫ ಅಥವಾ ೯ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಉಪಾದನೆ ಮಾಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಭಿಕ್ಷೆಯಿಂದ ಬಂದಿರುವ ಅಕ್ಕಿ, ಬೆಲ್ಲದಿಂದ ಹುಗ್ಗಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಎಲ್ಲಮ್ಮನಿಗೆ ಪ್ರಸಾದ ನೀಡುತ್ತಾರೆ. ಈ ಪ್ರಸಾದವನ್ನು ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರು ಭಕ್ತಿ ಭಾವದಿಂದ ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಬಸವಿ

ಡೊಂಬರ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಬಸವಿ ಪದ್ಧತಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಬಸವಿ ಎಂದರೆ ದೇವರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟಿರುವ ಹೆಣ್ಣು ಅನೇಕ ದೇವರುಗಳಿಗೆ ಬಸವ(ಎತ್ತು)ನನ್ನು ಬಿಡುವ ಪದ್ಧತಿ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ರೂಡಿಯಲ್ಲಿದೆ. ದೇವರ ಮುದ್ರೆ ಹೊತ್ತ ಬಸವನಿಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ಸ್ವಾತಂತ್ರವಿದೆ ಬಸವಿಯರನ್ನು ಈ ಹಿನ್ನಲೆಯಲ್ಲಿ ಬಿಡುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ಬಸವಿ ಬಿಡಲು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ದೇವರುಗಳು ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಊರಿನ ಪ್ರಮುಖ ದೇವರಿಗೆ ಬಸವಿ ಬಿಡಬಹುದು. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಹನುಮಂತರಾಯ ದೇವರಿಗೆ ಬಸವಿ ಬಿಡುತ್ತಾರೆ. ಇವಳಿಗೆ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ಧಿಷ್ಟವಾದ ಸೇವಾಕಾರ್ಯ ಗಳು ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ತನ್ನಲಿಗೆ ಕಾಮದ ತೃಷೆಯಿಂದ ಬಂದವರಿಗೆ ತೃಪ್ತಿಪಡಿಸುವುದಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಅದೇ ಅವಳ ಪ್ರಮುಖ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಕಾರ್ಯದ ಪ್ರತಿಫಲವಾಗಿ ಆ ಪುರುಷನು ಅವಳಿಗೆ ಬೇಕಾದ ವಸ್ತುಗಳು ಹಾಗೂ ಹಣದ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡುತ್ತಾನಂತೆ. ಅವಳ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿರುವ ಕುಟುಂಬದ ಸದಸ್ಯರು ಬಂದು ಹೋಗುವ ಅತಿಥಿಯಾಗಿರುತ್ತಾರೆ ಹೊರತು ಭಾವನಾತ್ಮಕವಾದ ಸಂಬಂಧವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಒಂದು ವೇಳೆ ಅವಳಿಗೆ ಮಕ್ಕಳಾದರು ಅವರಿಗೂ ಯಾವುದೇ ಸಂಬಂಧ ವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಮಕ್ಕಳು ತಾಯಿ ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಸೇರಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯ ಪಾತ್ರ ಕೇವಲ ಭೋಗದ ವಸ್ತುವಾಗಿ ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇವಳಲ್ಲಿಗೆ ಬರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯ ವಾಗಿ ಮೇಲ್ವರ್ಗದ ಪುರುಷರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ತನ್ನ ಸಮುದಾಯ ಹಾಗೂ ಕೆಳಜಾತಿಯ ಪುರುಷರ ಜೊತೆ ಸಂಬಂಧ ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ತೀರಾ ಕಡಿಮೆ.

ಡೊಂಬರಲ್ಲಿ 'ಬಸವಿ' ಬಿಟ್ಟ ಮಹಿಳೆಯನ್ನು ಅವರ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ 'ಕುಲಮ್‌ಬಿಡ್ನ' ಅಥವಾ 'ಕುಲದ ಮಗಳು' ಎಂದು ಪರಿಭಾವಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಕುಲದಮಗಳು ತಮ್ಮ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಮಗಳು ಎಂದು ಭಾವಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಇನ್ನೊಂದು ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ 'ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟವಳು' ಎಂದು ಸಹ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟವಳು ಎಂದರೆ ಮನೆಮಗಳು ಎಂದರ್ಥ. ಮನೆಮಗಳು ಆಗಿರುತ್ತಾಳೆ. ಕುಟುಂಬದ ಸದಸ್ಯನು ಯಾವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಹಾರೈಕೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಅದೆ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಬಸವಿ ಮಹಿಳೆಯನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾರೆ. ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಆಸ್ತಿಯ ಹಕ್ಕು ಇರುವಂತೆ ಇವಳಿಗೂ ಇವಳ ಮಕ್ಕಳಿಗೂ ಆಸ್ತಿಯ ಹಕ್ಕು ಇರುತ್ತದೆ. ಆ ಮಕ್ಕಳು ತಾಯಿ ವಂಶಸ್ಥರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಸೇರಿರುತ್ತದೆ.

ಡೊಂಬರಲ್ಲಿ ಬಸವಿ ಬಿಡುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಗಂಡು ಸಂತಾನ ಇಲ್ಲದಿದ್ದಾಗ ಇರುವ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬಳು ಅಥವಾ ಇಬ್ಬರನ್ನೂ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೆ ಬಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಒಬ್ಬಳೆ ಮಗಳಿದ್ದರೆ, ಆಸ್ತಿಗೆ ಹಕ್ಕುದಾರಳಾಗಿ ಬಸವಿಗೆ ಬಿಡುವುದುಂಟು. ಕೆಲವೊಂದು ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ತಮಗೆ ಮಕ್ಕಳು ಇಲ್ಲದ ಕಾರಣ ತಮ್ಮ ಸಮುದಾಯದೊಳಗೆ ಹೆಣ್ಣು ಮಗು ದತ್ತು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬಸವಿಗೆ ಬಿಟ್ಟಿರುವ ಅನೇಕ ನಿದರ್ಶನಗಳಿವೆ. ಕೆಲವೊಂದು ಬಾರಿ ತಂದೆ-ತಾಯಿ ಇಬ್ಬರು ಅಕಾಲ ಮರಣಕ್ಕೆ ತುತ್ತಾದರೆ ಅವಳ ಪೋಷಕರು ಅವಳ ಮದುವೆ ಮಾಡುವ ಜವಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಳ್ಳದೆ ಬಸವಿ ಪದ್ಧತಿ ಮಾಡಿರುವುದುಂಟು. ಕೆಲವು ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ದೇವರ ಕಾರ್ಯಗಳು ಅವಶ್ಯಕ ಇರುವುದ ರಿಂದ ಬಸವಿ ಪದ್ಧತಿ ಹುಟ್ಟು ಹಾಕಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುವ 'ಡೊಂಬರ ಹಬ್ಬ'ದಲ್ಲಿ ಕುಮಾರರಾಮನ ಮೂರ್ತಿಯ ಮುಂದೆ ಕುಣಿಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಡೊಂಬರ ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ಬಸವಿ ಬಿಡುವ ಪಳೆಯುಳಿಕೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

"ನಾನು ದೊಡ್ಡವಳಾದ ಮೇಲೆ ಬಸವಿ ಬಿಡಲಾಯಿತು. ನಮ್ಮ ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯವಳು. ಇಬ್ಬರು ತಂಗಿ ಇದ್ದಾರೆ ಆದರೆ ಅಣ್ಣ ತಮ್ಮನವರು ಯಾರು ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳು ಇಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ ಮನೆತನದಲ್ಲಿ ಬಸವಿ ಬಿಟ್ಟರು. ಮನೆಯ ದೇವರು

ಹನುಮಪ್ಪನ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಮುದ್ರೆ ಹಾಕಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅದು ಎದೆಯ ಮೇಲೆ ಹಾಗೂ ಕೈತೋಳಗಳ ಮೇಲೆ ಒತ್ತಿರುವುದು ಜೀವಂತ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿದೆ. ಅವರು ಅದನ್ನು ಮುದ್ರೆಹಾಕಿಸುವುದು ಎಂದು ಕರೆಯುವುದುಂಟು. ಮುದ್ರೆ ಹಾಕಿದ ನಂತರ ನಾನು ಗೋಕುಲದಲ್ಲಿ (ಆಕಳು, ದನ, ಎತ್ತು) ಮತ್ತು ಸ್ತ್ರೀ ದೇವರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿರುತ್ತೇನೆ. ಬಸವಿ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ಮುತ್ತುಕಟ್ಟಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ಕಾರಣ ಗಂಡು ದೇವರ ಒಕ್ಕಲದವರು ಇರುವುದರಿಂದ ನಾವು ಜೋಗುತಿ, ದೇವದಾಸಿ ಆಗುವಂತಿಲ್ಲ. ಭಿಕ್ಷೆ ಬೇಡುವುದಕ್ಕೆ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ. ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ನಾವು ಸಹ ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳು ಇದ್ದಂತೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣ ಜವಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿರುತ್ತೇನೆ. ಮತ್ತು ತಂಗಿಯರನ್ನು ಮದುವೆ ಮಾಡಿಸಿರುತ್ತೇನೆ. ನನಗೆ ಇಬ್ಬರು ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳು ಹಾಗೂ ಒಬ್ಬಳೆ ಮಗಳನ್ನು ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ. ನನ್ನ ಮಗಳಿಗೆ ಬಸವಿ ಪದ್ಧತಿ ಮಾಡಿರುವುದಿಲ್ಲ. ನನ್ನನ್ನು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡವಳು, ಸೂಳೆ, ಬಸವಿ ಎಂದೆ ಗುರುತಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಹಾಗೂ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಬೆಲೆ ಇಲ್ಲರ್‍ರೀ ಎಂದು ದುಃಖದಿಂದ ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ”[೨೬].

ಈ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಪರಮರ್ಶಿಸಿದಾಗ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಬಸವಿ ಬಿಡುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಗಂಡು ಸಂತಾನ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಬಡತನ, ಸಂಪ್ರದಾಯ, ಆರ್ಥಿಕತೆಯ ಸಮಸ್ಯೆಯಿಂದ ಬಸವಿ ಬಿಡಲಾಯಿತು. ಇಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀ ಭೋಗದ ವಸ್ತುವಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾಳೆ ಹಾಗೂ ಉನ್ನತ ವರ್ಗದವರ ಕೈಗೊಂಬೆ ಯಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ತಮಗೆ ಯಾವ ರೀತಿ ಬೇಕೊ ಆ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅವಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಇಂತಹ ಬಸವಿ ಪದ್ಧತಿ ವೇಶ್ಯವೃತ್ತಿಯಾಗಿ ರೂಪಾಂತರಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. “ಡೊಂಬರು ವ್ಯವಸಾಯದ ಜೊತೆಗೆ ಸೂಳೆಗಾರಿಕೆಯನ್ನು ತಮ್ಮ ಕಸುಬಾಗಿಸಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದಾರೆ”[೨೭] ಡಾ. ಎ. ಮುರಿಗಪ್ಪ ಡಾ. ಎಚ್.ಎಂ. ಮಹೇಶ್ವರಯ್ಯ ಹೇಳುವಂತೆ ಈ ಹೇಳಿಕೆ ಅವೈಜ್ಞಾನಿಕವಾದದು. ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಡೊಂಬರನ್ನು ಗಮನಿಸಿದಂತೆ ಮೂಲತ ಕೃಷಿ ಹಾಗೂ ಅದರ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಇತರೆ ಕಸುಬನ್ನು ಉಪವೃತ್ತಿಯನ್ನಾಗಿ ಅವಲಂಬಿಸಿಕೊಂಡು ಬದುಕನ್ನು ನಡೆಸು ತ್ತಾರೆಯೆ ಹೊರತು ಸೊಳೆಗಾರಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಇವರು ಚಂದ್ರಗುತ್ತಿ ಎಲ್ಲಮ್ಮ ದೇವರಿಗೆ ಜೋಗುತಿ, ದೇವದಾಸಿಯಾಗಿ ಬಿಟ್ಟಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಹಾಗೂ ಊರ ದೇವರಿಗೆ ಸಂಪ್ರದಾಯ ವಾಗಿ ಬಸವಿ ಬಿಡಲಾಗುವುದೇ ಹೊರತು, ಮೈಮಾರಿಕೊಳ್ಳುವುದೇ ಪ್ರಮುಖ ವೃತ್ತಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿಲ್ಲ. ಇವರು ಸಾಮಾಜಿಕ ಅವಮಾನಗಳನ್ನು ಜೀವನದುದ್ದಕ್ಕೂ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಇಂದಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಬಸವಿ ಪದ್ಧತಿ ಕಣ್ಮರೆಯಾಗುತ್ತಿದ್ದು, ಕೆಲವು ಕಡೆ ಮಾತ್ರ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ಡೊಳ್ಳು ಪ್ರಸ್ಥ

ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಡೊಂಬರು ಕುಮಾರರಾಮನನ್ನು ನಮ್ಮ ವಂಶದ ಮಗ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ರಾಣಿ ಚೆನ್ನಮಾಜಿ ಕುಮಾರರಾಮನಿಂದ ರತ್ನಾಜಿಗೆ ಒಂದು ಶಾಪದಿಂದಾಗಿ ತಾವು ತಮ್ಮ ಹೆಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಡೊಳ್ಳಿಗೆ ಧಾರೆಎರೆದು, ದೇವರ ಮುಂದೆ ಕುಣಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ರತ್ನಾಜಿಗೆ ಬಂದ ಶಾಪ

ತಮ್ಮ ಕುಲಕ್ಕೆ ಬಂದ ಶಾಪ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ ಡೊಂಬರು"[೨೮]. "ಡೊಳ್ಳುಪ್ರಸ್ಥ ಮದುವೆಯ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದಂತೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಈ ಆಚರಣೆ ಮದುವೆಯ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳ ಮೂಲಕ ಅನುಕರಿಸುತ್ತದೆ. ಮದುವೆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕುಲದ ಮುಖ್ಯಸ್ಥನು ಸಮುದಾಯದ ಹಿರಿಯರು ಸೇರಿಕೊಂಡು ಗಂಡಿನ ಸ್ಥಳವನ್ನು ನಿಗದಿ ಮಾಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಅಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಡೊಳ್ಳನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸುತ್ತಾರೆ ಹಾಗೂ ಹೆಣ್ಣಿನ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಡೊಳ್ಳು ಇಡುತ್ತಾರೆ. ಡೊಳ್ಳನ್ನೆ ಮದುವೆ ಗಂಡು ಎಂದು ಭಾವಿಸಿಕೊಂಡು, ಬಟ್ಟೆ, ಕಂಕಣ, ಹೂವಿನಹಾರ, ಪೇಟಾ ಅಲಂಕರಿಸಿ ಮಂತ್ರಾಕ್ಷತೆಯಿಂದ ಹಿರಿಯರು ಡೊಳ್ಳಿನ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿರುವ ಹುಡುಗಿಗೆ ಕುಲದ ಸ್ತ್ರೀಯು ತಾಳಿಯನ್ನು ಕಟ್ಟುತ್ತಾಳೆ"[೨೯]. ಅಂದಿನಿಂದ ಅವಳು ಡೊಳ್ಳಿನ ಹೆಂಡತಿ ಮತ್ತು ಅಂದಿನಿಂದ ತಮ್ಮ ಊರಲ್ಲಿಯ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತ ವ್ಯಕ್ತಿ ಅಥವಾ ಮೇಲವರ್ಗದವರ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ದೈಹಿಕ ಸಂಬಂಧ ಹೊಂದಲು ಅಣಿಮಾಡಿಸುವರು.

ಗ್ರಾಮದೇವತೆಗೆ ವರ್ಷಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ಉತ್ಸವ, ಹಬ್ಬವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಈ ಹಬ್ಬ ಉತ್ಸವಗಳಲ್ಲಿ ಡೊಂಬರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆ ನೀಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ದೇವರು ಮೈದುಂಬಿ ಬರುವಂತೆ ಕುಣಿಸುವ ಕೆಲಸ ಡೊಂಬರ ನಾಯಕನದ್ದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ದೇವರ ಸುತ್ತ ಸುತ್ತ ಪಹರೆಯಲ್ಲಿ ಬರುವಂತೆ ಡೊಳ್ಳಿನ ನಾದದಿಂದ ದೇವರಿಗೆ ಸಂಗೀತ ನೃತ್ಯದಿಂದ ಡೊಂಬರು ತೃಪ್ತಿ ಮಾಡಬೇಕು. ಆದರೆ ಇತ್ತೀಚಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಕಣ್ಮರೆಯಾಗಿದೆ. ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದೆರಡು ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಈ ಪದ್ಧತಿ ಕಾಣಬಹುದು. ಇದರ ಬಗ್ಗೆ ಸಮುದಾಯದೊಳಗೆ ವಿರೋದ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ಓಕುಳಿ ಆಚರಣೆ

ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಹನುಮಂತ ದೇವರ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಓಕುಳಿ ಆಚರಣೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಾಣಬಹುದು. "ಹನುಮಂತನ ಜಾತ್ರೆ ನಡೆಯುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿನ ಆಯಾಗಾರರು ಒಂದೊಂದು ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಭಾಗಿಯಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಅಲ್ಲಿನ ಅದೇ ಗ್ರಾಮದ ಐದು ದೇವದಾಸಿಯರಿಗೆ ವೀಳ್ಯದೆಲೆ ನೀಡಿ ಬರುತ್ತಾರೆ. ಮಾರನೆಯ ದಿನ ಮುಂಜಾನೆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಹನುಮಂತನ ಗುಡಿ ಮುಂದಿರುವ ನೀರಿನ ಅರವಟಗೆ(ಹೊಂಡ) ಸ್ವಚ್ಛವಾಗಿ ತೊಳೆದು ಅದರಲ್ಲಿ ನೀರು ತುಂಬುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗೂ ವಿವಿಧ ಬಗೆಯ ಭಂಡಾರ, ಕುಂಕುಮ, ಅರಿಶಿಣ ಪುಡಿ, ಸುಣ್ಣದ ಪುಡಿಯನ್ನು ಬೆರೆಸುವರು. ಆ ನಂತರ ಉದ್ದನೆಯ ಬಿರುಸಾದ ಲಕ್ಕೆ ಕೋಲುಗಳನ್ನು ತರುವರು. ಇದನ್ನು ಓಕುಳಿ ಕೋಲು ಎಂದು ಕರೆಯುವರು. ಊರಿನ ಗೌಡರು ಮತ್ತು ಹನುಮಂತ ದೇವರ ಪೂಜಾರಿ ಈ ಇಬ್ಬರು ಹೊಂಡವನ್ನು ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತವಾಗಿ ಪೂಜಿಸುವರು. ನಂತರ ಪೂಜಾರಿಯು ದೇವದಾಸಿಯರಿಗೆ ವೀಳ್ಯೆದೆಲೆ ನೀಡುತ್ತಾನೆ. ಓಕುಳಿ ಕೋಲು ತರುವಂತಹ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹಲಗೆ, ಕಹಳೆ, ಸನಾದಿ ಮುಂತಾದ ವಾದ್ಯಮೇಳಗಳಿಂದ ಮೆರವಣಿಗೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಓಕುಳಿಯಾಡಲು ವೀಳ್ಯದೆಲೆ ಕೊಟ್ಟು ಬರುತ್ತಾರೆ. ಇವರು ಒಪ್ಪದಿದ್ದರೆ ಓಕಳಿಯಾಟವೇ ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆ"[೩೦]. ಉನ್ನತ ಜಾತಿ ವರ್ಗದವರು ಹೊಂಡದ

ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ದೇವದಾಸಿಯರನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಅವರ ಮೇಲೆ ವಿವಿಧ ಬಣ್ಣಗಳಿಂದ ತಯಾರಿಸಿದ ಓಕುಳಿಯನ್ನು ಚೆಲ್ಲುತ್ತಾರೆ.

ಓಕುಳಿಯ ನಂತರ ಹನುಮಂತರಾಯ ಗುಡಿಯ ಮುಂದೆ ಬಯಲಾಟದ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಮಹಾಲಿಂಗಪುರ ನಿಂಗಮ್ಮನ ಮನೆತನದವರು ಪ್ರದರ್ಶನ ನೀಡಿ ರಂಜಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇಂದಿಗೂ ಈ ಮನೆತನದವರು ಮೇಳವನ್ನು ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ಪ್ರತಿವರ್ಷದ ಆಚರಣೆಯಂತೆ ಕೌಜಲಗಿಯ ಹನುಮಂತ ದೇವರ ಓಕುಳಿಯಲ್ಲಿ ಆಟದ ಸೇವೆ ಸಮರ್ಪಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದು ರಂಗ ಪರಂಪರೆ ಸೇವೆಯಾಗಿ ಬೆಳೆದುಕೊಂಡು ಬಂದಿದೆ. ಕೌಜಲಗಿ ನಿಂಗಮ್ಮನ ತಾಯಿಯೂ ಸಹ ಓಕುಳಿ ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸುವ ಅನಿವಾರ್ಯತೆಗೆ ಒಳಗಾಗಿದ್ದಳಂತೆ. ಓಕುಳಿ ಎರಚುವ ಸಂಪ್ರದಾಯದಲ್ಲಿ ಅವಮಾನಿತಳಾಗಿದ್ದಳಂತೆ. ಇದರಿಂದ ನೊಂದು ಕೊಂಡು ತನ್ನ ಮಗಳನ್ನು ಸಂಗೀತ ಕಲಿಯಲು ಕಳುಹಿಸಿದಳಂತೆ. ತನ್ನಂತೆ ತನ್ನ ಮಗಳು ಅವಮಾನಿತಳಾಗುವುದು ಅವಳಿಗೆ ಇಷ್ಟವಿರಲಿಲ್ಲ. ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಮಗಳು ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವಾಗಿ ಬೆಳೆಯಬೇಕೆಂದು ಬಯಸಿದ್ದು, ತಾನು ಪಟ್ಟ ಪಾಡಿನಿಂದ ಹೊರಬಂದು ಒಬ್ಬ ವಿಶಿಷ್ಟ ಕಲಾವಿದೆಯಾಗಬೇಕೆಂಬುದು ಅವಳ ಹೆಬ್ಬಯಕೆಯಾಗಿತ್ತು. ಎಂದು ಶ್ರೀರಾಮ ಇಟ್ಟಣ್ಣನವರ ಮೂಲಕ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ.

ಡೊಂಬರು ನಿತ್ಯ ಬದುಕಿಗಾಗಿ ಅಲೆಯುತಾ ಗುಂಪು ಗುಂಪುಗಳಾಗಿ ಒಂದು ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ನೆಲೆಗೊಂಡರು. ಹಾಗೆಯೇ ತಮ್ಮ ವೃತ್ತಿಗಳನ್ನಾಧರಿಸಿ ಚದುರಿಕೊಂಡರು. ಆಯಾಯ ಗುಂಪಿನ ಚೌಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವುದರಿಂದ ವೈವಾಹಿಕ ಜೀವನವು ಅದರೊಳಗೆ ನಡೆಯಬೇಕಾದ ಅನಿವಾರ್ಯತೆ ಏರ್ಪಟ್ಟಿತು. ಇಲ್ಲಿ ವಿವಾಹಿತರಾಗುವರು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಒಂದೆ ಬಳ್ಳಿಯ ಸೇರಿದ ಬೆಡಗಿನವರು. ಇವರಲ್ಲಿ ವೈವಾಹಿಕ ಸಂಬಂಧ ಬೆಳೆಯದೆ ಪ್ರೀತಿ ಪ್ರೇಮದೊಂದಿಗೆ ಸಂಬಂಧ ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆ. ಕಾರಣ ಪ್ರದರ್ಶನ ಕಲೆ ಅವರ ಬದುಕಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಜನರನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಪ್ರದರ್ಶನ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತದೆ. ಇವರ ಪ್ರದರ್ಶನ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಪುರುಷರು ಡೊಂಬರ ಮಹಿಳೆ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಬದ್ದಿರುವುದುಂಟು. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಡೊಂಬರ ಮಹಿಳೆಯ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಜೀವನ ಮಾಡಿರುವುದುಂಟು. ಪುರುಷರು ಬಯಸದಿದ್ದಾಗ ಡೊಂಬರ ಮಹಿಳೆಯರು ಪರ ಪುರುಷನ ಜೊತೆ ಸಂಬಂಧ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಒಂದು ವೇಳೆ ಅವನಿಗೆ ಜೊತೆ ಇಷ್ಟ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಸಮುದಾಯದ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಕೂಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಅದು ಲೈಂಗಿಕ ಸಂಬಂಧ ಮಾತ್ರ ಒಳಗೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ಸಮಾಜ ಮತ್ತು ಸಮುದಾಯದ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಸಹ ಇರುತ್ತದೆ. ಈ ಮಹಿಳೆಯರು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ತನ್ನ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿಯೆ ಉಳಿದು ಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ. ಅವಳ ಮಕ್ಕಳು ಸಮುದಾಯದ ಆಸ್ತಿಯಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಬೇರೆ ಪುರುಷರು ಅವಳನ್ನು ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಮಾಡಿಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ಇಷ್ಟಪಡುವುದಿಲ್ಲ.

ಕೆಲವು ಐತಿಹಾಸಿಕ ಮತ್ತು ಮೌಖಿಕ ಕಥನಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳುವಂತೆ 'ಚೆನ್ನಮಾಜಿ'ಯು ಬೇರೆ ಸಮುದಾಯದ ಪುರುಷನ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಇರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಳು. ಆದರೆ ಅವಳು ತನ್ನ ಸಮುದಾಯವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರೆ ಆರ್ಥಿಕತೆಯ ಪಾತ್ರವಹಿಸುವುದರಿಂದ ಅವಳು ಆರ್ಥಿಕತೆಯ ಮೂಲವಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಅವಳನ್ನು ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ಪುರುಷನಂತೆ ಜವಬ್ದಾರಿ ಕೊಡಲಾಗಿದೆ. ಅಲೆಮಾರಿ ಡೊಂಬರು ಪ್ರಾರಂಭ ಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಊರಿನ ಕಡೆಯ ಭಾಗ, ಸ್ಮಶಾನಗಳು, ಕಾಡಿನ ಕೊನೆಯ ಭಾಗ, ಕೊಳಚೆ ಪ್ರದೇಶ ಇತ್ಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರಂತೆ ವಾಸಮಾಡಿದರು. ಕೆಳಜಾತಿಯವರ ಸ್ತ್ರೀಯರಂತೆ ಇವರು ಸಹ ಇವರ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳನ್ನು ದೈವಗಳ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ 'ದೇವರಿಗೆ ಬಿಡುವುದು' ಅಥವಾ ದೇವರಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸುವುದಾಗಿದೆ. ಒಂದು ವೇಳೆ ಇವರು ಒಪ್ಪದಿದ್ದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಬಲವಂತವಾಗಿ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಇವರಿಗೆ ಅನಿವಾರ್ಯ ಎನ್ನುವಂತೆ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಮಾತೃದೇವರ ಆರಾಧನೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ತಮ್ಮ ಕುಲದೈವಕ್ಕೆ ಆರಾಧನೆಗೋಸ್ಕರ ತಮ್ಮ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಅರ್ಪಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಒಂದು ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರಂತೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯ ಮಗಳನ್ನು ಬಿಡುವಂತೆ ಕೆಲವು ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ತಮಗೆ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳು ಇಲ್ಲದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮಗನ ಮಗಳನ್ನು ವಂಶದ ಮಗಳೆಂದು ಬಿಡುವಂತೆ ಅಥವಾ ಮಕ್ಕಳೆ ಇಲ್ಲದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ದತ್ತುಮಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಅವಳನ್ನು ದೇವರಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಿರುವುದುಂಟು. ಹೀಗೆ ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿ ದೈವದ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಆಚರಣೆಯಾಗಿ ಬೆಳೆದುಬಂದಿದೆ. ಈ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಪುರುಷ ದೈವವನ್ನು ಮನೆದೇವರಾಗಿ ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ದೇವದಾಸಿಯರನ್ನಾಗಿ ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ, ಬಸವಿಗೆ ಬಿಡುತ್ತಾರೆ. ಹನುಮಂತರಾಯ, ವೆಂಕಟೇಶ್ವರ, ಸಿದ್ದೇಶ್ವರ ಮುಂತಾದ ದೇವರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಬಿಡುತ್ತಾರೆ. ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಓಕುಳಿ ಹಾಕಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಈ ಸಮುದಾಯದ ಮಹಿಳೆಯರನ್ನು ಸೀಮಿತ ಪಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಕುಲದೇವರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಬಸವಿಯಾಗಿ ಬಿಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಓಕುಳಿ ಹಬ್ಬದಲ್ಲಿ ಮೇಲ್ವರ್ಗದವರ ಪುರುಷರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಓಕುಳಿ ಹಾಕಿಸಿಕೊಂಡ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಆ ಪುರುಷನ ಜೊತೆ ಲೈಂಗಿಕ ಸಂಬಂಧ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ತಮ್ಮ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ದೇವರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಮೇಲವರ್ಗದ ಪುರುಷರಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸುತ್ತಾ ಬಂದಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಮೇಲ್ವರ್ಗದ ಪುರುಷರು ತಮ್ಮ ವಿಲಾಸಕ್ಕಾಗಿ ಹಾಗೂ ತಮ್ಮ ಸುಖಕ್ಕಾಗಿ ಇಂತವರನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಕೆಳಜಾತಿಯ ಸ್ತ್ರೀಯರೆಂದರೆ 'ಭೋಗದ ವಸ್ತು'ವೆಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದಾರೆ. ತಮ್ಮ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಕೈಯಿಂದಲೇ ಕತ್ತಲೆಯ ಪಾಪದ ಲೋಕಕ್ಕೆ ತಳ್ಳುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಈ ಸಮುದಾಯದ ಮೇಲೆ ಹೇರಿರುವುದು ಒಂದು ದುರಂತವಾಗಿದೆ. ಇಂತ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಸೂಳೆ, ವ್ಯಭಿಚಾರಿಣಿ, ಅನೈತಿಕ ಸಂಬಂಧ ಹೊಂದಿದವಳು ಎಂದು ಅವಳನ್ನು ಹೀನಾ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡುವುದಾಗಿದೆ. ಅವಳ ಮಕ್ಕಳು ಸಹಿತ ಅನೇಕ ಸಾಮಾಜಿಕ ಅವಮಾನಗಳಿಗೆ ಗುರಿ

ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಇಂತವರ ಮಕ್ಕಳು ಒಳ್ಳೆಯ ಪ್ರಜೆಯಾಗಿ ಬದುಕುವುದು ಕಡಿಮೆ. ಕೆಟ್ಟದಾರಿ ಹಿಡಿಯುವುದೆ ಹೆಚ್ಚು, ಸಮಾಜ ಘಾತಕರಾಗಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಮಸ್ಯೆಯ ಸಂಪನ್ಮೂಲವಾಗಿಯೆ ಇರಬೇಕಾದ ಅನಿವಾರ್ಯ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗಿದೆ. ಯಾವುದು ಒಳ್ಳೆಯದು ಯಾವುದು ಕೆಟ್ಟದು ಎಂದು ವಿವೇಕ ಶೂನ್ಯರಾಗಿ ಅನೇಕ ದುಷ್ಟಟಗಳಿಗೆ ಬಲಿಯಾಗುತ್ತಾರೆ. ಮಕ್ಕಳು ಒಳ್ಳೆಯ ಪ್ರಜೆಯಾಗ ಬೇಕೆಂದರೆ ತಂದೆ ತಾಯಿಯರ ಇವರಿಬ್ಬರ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆ ಮುಖ್ಯವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ಇಂತ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಅನೇಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೆ ತುತ್ತಾಗುತ್ತಾರೆ. ಅವಳು ತಾಯಿಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಉಳಿಯುವು ದರಿಂದ ತನ್ನ ಸಹೋದರ ಹೆಂಡತಿಯರು ಇವಳನ್ನು ದೂಷಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗೂ ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳಿಂದ ಇವಳನ್ನು ದೂರ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಇವಳು ಎಷ್ಟೆ ಕುಟುಂಬದ ಹೊಣೆಯನ್ನು ಹೊತ್ತರು ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಇವಳನ್ನು ಎರಡನೆಯ ದರ್ಜೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಕಾಣುತ್ತಾರೆ. ಕೊನೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇವಳು ಅನೇಕ ಲೆಂಗಿಕ ಗುಪ್ತ ರೋಗಗಳಿಗೆ ಬಲಿಯಾಗುತ್ತಾಳೆ. ಇತ್ತೀಚಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಸಮುದಾಯದ ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ದೇವದಾಸಿ, ಬಸವಿಯಾಗಿ ಬಿಡುವುದು ಕಡಿಮೆಯಾಗಿದೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಇಂತ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ಹಳೆಯ ತಲೆಮಾರಿನವರು ಮಾತ್ರ ಇದ್ದಾರೆ. ಈ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಕೈಬಿಟ್ಟರೆ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಹಾಗೂ ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯ ನಷ್ಟವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಬದಲಾಗಿ ಸಮುದಾಯ ಬದುಕನ್ನು ತಿದ್ದಿಕೊಂಡು ಸಾಮಾಜಿಕ ಮನ್ನಣೆ ದೊರೆಯುವ ಕೆಲಸಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗುವಂತೆ ಮಾಡುವುದು ಮತ್ತು ಅವಕಾಶ ಕಲ್ಪಿಸುವುದು ಸಮಾಜದ ಜವಬ್ದಾರಿಯಾಗಿದೆ.

೪.೯. ಶೈಕ್ಷಣಿಕತೆ

ಶಿಕ್ಷಣವು ಮಾನವನ ಜೀವನದೊಂದಿಗೆ ಆರಂಭವಾಗಿದ್ದು, ಮಾನವನ ಮೂಲಭೂತ ಅಗತ್ಯತೆ ಗಳಾದ ಅನ್ನ, ಅರಿವೆ ಆಶ್ರಯಗಳಂತೆ ಶಿಕ್ಷಣವೂ ಸಹ ಅವಶ್ಯಕವಾಗಿದೆ. ಜೈವಿಕ ಜೀವಿಯಾದ ಮಾನವ, ಸಮಾಜ ಜೀವಿಯಾಗಿ ಮಾರ್ಪಡುವಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣವು ಉಪಯುಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗಿಂತ ವಿಶಿಷ್ಟ ಶಕ್ತಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಮನುಷ್ಯ ತನ್ನ ಬುದ್ಧಿ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಇಂದು ಅದ್ಭುತ ಪ್ರಗತಿ ಸಾಧಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಈ ಪ್ರಗತಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣವೆ ಸಾಧನವಾಗಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ನಮ್ಮ ಪೂರ್ವಜರು ವಿದ್ಯಾವಿಹೀನ ಪಶು ಎಂದಿದ್ದಾರೆ. ಅಂದರೆ ವಿದ್ಯೆ ಇಲ್ಲದವರು ಪಶುವಿಗೆ ಸಮಾನವೆಂದು ಭಾವಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಶಿಕ್ಷಣವು ವ್ಯಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಸಮಾಜಗಳೆರಡರ ಪ್ರಗತಿಗೆ ಪೂರಕವಾಗಿ ಮಾನವನಲ್ಲಿ ಹುದುಗಿರುವ ಸೂಪ್ತ ಶಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಜಾಗೃತಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಮಹಾತ್ಮಗಾಂಧಿಯವರು ಶಿಕ್ಷಣವು ಮಗುವಿನ ದೈಹಿಕ, ಬೌದ್ಧಿಕ ಹಾಗೂ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಶಕ್ತಿಗಳ ಸಮಗ್ರ ವಿಕಾಸವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವುದು ಎಂದಿದ್ದಾರೆ. ಇಷ್ಟೊಂದು ವೈಶಾಲ್ಯತೆಯ ಆಳಹೊಂದಿರುವ ಮಾಧ್ಯಮದಿಂದ ತಳಸಮುದಾಯಗಳನ್ನು ದೂರವಿರಸಲಾಯಿತು.

ವೇದ ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಪಟ್ಟಾಭದ್ರಾಹಿತಾಸಕ್ತರು ತಳ ಸಮುದಾಯಗಳು ಶಿಕ್ಷಣ ಕಲಿಯುವುದನ್ನು ವಿರೋಧಿಸುತ್ತಲೆ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ಮನುಸ್ಮೃತಿಯಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸುವಂತೆ ಶೂದ್ರ ಅಥವಾ

ಚಂಡಾಲರಂತ ತಳ ಸಮುದಾಯಗಳು ಯಾವುದೆ ಕಾರಣಕ್ಕೂ ಶಿಕ್ಷಣವಂತರಾಗಬಾರದು. ಶಿಕ್ಷಣ ಎಂಬುದು ಬೃಹತ್ ದೈವತ್ವ ಅದನ್ನು ಸ್ಪರ್ಶಿಸಿದರೆ ಆ ದೈವತ್ವವು ಮೈಲಿಗೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಒಂದು ವೇಳೆ ಕದ್ದು ಕೇಳಿಸಿಕೊಂಡರೆ ಕಿವಿಗೆ ಸೀಸ ಕಾಯಿಸಿ ಹಾಕುವ ಅಕ್ಷರ ನೋಡಿದರೆ ಕಣ್ಣು ಕೀಳುವ ಉಚ್ಚಾರ ಮಾಡಿದರೆ ನಾಲಿಗೆ ಸೀಳುವ ಇತ್ಯಾದಿ ಶಿಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ಕೊಡಬೇಕೆಂದು, ಒಂದು ಚೌಕಟ್ಟಿನಡಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವೆ ಸಮೂಹಗಳಿಗೆ ಸೀಮಿತವಾಗುವಂತೆ ಬಂದಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇಂತಹ ವಿಧಿ ಷರತ್ತುಗಳಿಗೆ ಬದ್ಧವಾಗಿ ಮೇಲವರ ಮರ್ಜಿಯಲ್ಲಿಯೆ ನೊಂದು ಬೆಂದು, ಬರಡಾದರು. ಪರಿಣಾಮ ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ಉನ್ನತ ಸ್ಥಾನಮಾನಗಳು ಲಭಿಸದೆ ಒಂದು ಮೃಗಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿ ಶಿಕ್ಷಣವು ಕೇವಲ ಕೆಲವರ ಸೊತ್ತಾಯಿತು.

ಶಿಕ್ಷಣ ಮಾಧ್ಯಮದಿಂದ ವಂಚಿತವಾದ ಹಲವಾರು ಸಮುದಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಡೊಂಬ ಸಮುದಾಯವು ಒಂದು. ಶತ-ಶತಮಾನಗಳ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಅಕ್ಷರ ಪ್ರಪಂಚ ನೋಡದೆ ಬದುಕಿದ ಸಮುದಾಯವಾಗಿದ್ದು, ಹೊಟ್ಟೆಪಾಡಿಗಾಗಿ ಮತ್ತು ಆಟಗಳನ್ನು ನಂಬಿಕೊಂಡು ಬಂದಿವೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಈ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣವಂತರ ಸಂಖ್ಯೆ ತೀರಾ ಕಡಿಮೆಯಿದೆ. ದೇಶದ ಒಟ್ಟಾರೆ ಜನಸಂಖ್ಯೆಗೆ ಹೋಲಿಸಿದರೆ ಇವರ ಅನುಪಾತ ತಳದಲ್ಲಿದೆ. ಇಂತಹ ತಳಸಮುದಾಯಗಳಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀಡುವ ಸಲುವಾಗಿ ಅಂಬೇಡ್ಕರ್‌ರವರು ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿಯೆ ಇದರ ಮಹತ್ವ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿ ಮೀಸಲಾತಿ ಅನ್ವಯ ವಂಚಿತ ಸಮುದಾಯಗಳಿಗೆ ದೊರಕುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದರು. ಆದರೂ ಕೂಡ ಪರಿವೆ ಇಲ್ಲದೆ ಬಹುದೂರ ನಿಂತಿವೆ.

ಮೇಲವರ ವಂಚನೆ ಒಂದಡೆಯಾದರೆ ಆರ್ಥಿಕ ಭದ್ರತೆಯಿಲ್ಲದಿರುವುದು ಇನ್ನೊಂದಡೆ, ಹಾಗೆಯೆ ಕಿತ್ತು ತಿನ್ನುವ ಬಡತನ ಮೌಢ್ಯತೆ ಮತ್ತೊಂದಡೆ ಹೀಗೆ ಹಲವಾರು ಸಂದರ್ಭಗಳಿಂದ ಈ ಸ್ಥಿತಿ ನಿರ್ಮಾಣವಾಗಿದೆ.

ಸ್ವಾತಂತ್ರನಂತರ ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಹೊತ್ತು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರು. ಕೆಲವು ಸಮೂಹಗಳು ಮಾತ್ರ ಶಿಕ್ಷಣವಂತರಾಗಿ ಭವಿಷ್ಯ ರೂಪಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಡೊಂಬ ಸಮುದಾಯ ಇನ್ನೂ ಕೂಡ ದಾಪುಗಾಲು ಹಾಕುವಲ್ಲಿ ಎಡುವುತ್ತಿದೆ. ಸಂಪ್ರದಾಯ ನಿಷ್ಠ ದೇಶವಾದ ನಿಮಿತ್ತ ತಳಸಮುದಾಯದಂತೆಯೆ ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ಶಿಕ್ಷಣದಿಂದ ದೂರವಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಹಾಗಾಗಿಯೆ ಶಿಕ್ಷಣ ಕಲಿತ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಸಂಖ್ಯೆ ಕಡಿಮೆ ಆ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಸಂದಿಗ್ಧತೆಯಲ್ಲಿ ಸೀಲುಕಿಕೊಂಡವರು ಡೊಂಬ ಸ್ತ್ರೀಯರು. ಡೊಂಬರಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಪುರುಷರು ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಶಿಕ್ಷಣ ಕಲಿಯಲು ಆಸಕ್ತಿ ತೋರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಇದೇ ಆಸಕ್ತಿ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಮಾಡಿಕೊಡದಿರುವುದು ದುರಂತ. ಕೇವಲ ಆಟ, ಕಸರತ್ತು, ಊಟ, ಲಾಲನೆ-ಪಾಲನೆಗೆ ಸೀಮಿತ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಹಾಗಾಗಿಯೆ ಡೊಂಬರಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಕಲಿತ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಸಂಖ್ಯೆ ತುಂಬಾ ಕಡಿಮೆ.

ಶೈಕ್ಷಣಿಕವಾಗಿ ಹಿನ್ನೆಡೆಗೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಜೊತೆಗೆ ಆ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿರಬಹುದಾದ

ಕೆಲವು ಕಾರಣಗಳೆಂದರೆ ಪೋಷಕರು ಅಥವಾ ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳು ಅನಕ್ಷರಸ್ಥರಾಗಿರುವುದು. ಕಿತ್ತು ತಿನ್ನುವ ಬಡತನ, ಶಿಕ್ಷಣವು ದುಬಾರಿ ಮಾಧ್ಯಮ ಎನ್ನುವ ಭಾವನೆ. ಮೌಢ್ಯತೆ, ತಾತ್ಸರ, ಶಿಕ್ಷಣ ಪಡೆದರು ನೌಕರಿಸಿಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬ ಪೂರ್ವಗ್ರಹಕಲ್ಪನೆ.

ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯು ಅಲಕ್ಷಿತ ಮತ್ತು ಅಸಡ್ಡೆ ಸಮೂಹವಾಗಿದೆ. ಮೊದ ಮೊದಲು ಹುಡುಗರ ಜೊತೆ ಹುಡುಗಿಯರನ್ನು ಶಾಲೆಗೆ ಸೇರಿಸುತ್ತಾರೆ. ತೀರ ಚಿಕ್ಕ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಆಟವಾಡಿಸಲು ಬೇಕಾಗುವ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಬಿಡಿಸುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಬೇಕಾಗುವುದರಿಂದ ಆ ಮಾಧ್ಯಮದ ಕಡೆಗೆ ಗಮನ ಹೋಗದಂತೆ ಪುಡಿಗಾಸು, ತಿಂಡಿ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಆಟಕ್ಕೆ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಎಷ್ಟು ಕಲಿತರು ಸ್ತ್ರೀಯರು ಗಂಡನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾಳೆ ಇದರಿಂದ ನಮಗೇನು ಲಾಭ ಎನ್ನುವ ಸಂಕುಚಿತ ಸ್ವಾರ್ಥ, ಓದು ಕಲಿತರು ಮುಸುರಿ ತಿಕ್ಕುವುದು ಮಾತ್ರ ತಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬ ಅಲಕ್ಷ್ಯ. ಮನೆಯ ಕೆಲಸ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ಅಣಿಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಓದಿಸಿದರೆ ಮತ್ತೆ ಓದಿದ ವರನನ್ನೇ ಹುಡುಕಲು ತೊಂದರೆ ಇತ್ಯಾದಿ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಹಿಂದೇಟು ಹಾಕುತಿದ್ದಾರೆ.

ಡೊಂಬರ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಪಡೆಯಲು ಇತ್ತೀಚಿಗೆ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಶಾಲೆಗೆ ಕಳುಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪಡೆದ ಮಾಹಿತಿ ಪ್ರಕಾರ ಪ್ರಸ್ತುತ ಶಿಕ್ಷಣ ಪಡೆಯುತ್ತಿರುವವರು ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಣ ಪಡೆಯದೆ ಇರುವವರನ್ನು ದಾಖಲಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ದಾಖಲಾತಿಯಲ್ಲಿ ಬಳ್ಳಾರಿ, ದಾವಣಗೆರೆ, ಕೊಪ್ಪಳ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಈ ನಾಲ್ಕು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಡೊಂಬರ ಸಮುದಾಯದತ್ತವಾದ ಡೊಂಬರ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸ್ಥಾನಮಾನದ ಅಂಕಿ-ಅಂಶಗಳು ಕೋಷ್ಟಕ ೪.೪ರಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು.

ಕೋಷ್ಟಕ ೪.೪ ಡೊಂಬರ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸ್ಥಾನಮಾನ ವೈವಿಧ್ಯತೆ

ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸ್ಥಾನಮಾನ	ಪುರುಷರು	ಸ್ತ್ರೀಯರು	ಒಟ್ಟು
ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಹಂತ	೨೪೯	೨೪೦	೪೮೯
ಮಾಧ್ಯಮಿಕ ಹಂತ	೨೯೮	೨೨೦	೫೧೮
ಪ್ರೌಢ ಶಿಕ್ಷಣ	೧೯೮	೧೩೦	೩೨೮
ಡಿಪ್ಲೊಮಾ	೩೧	೧೧	೪೨
ಪದವಿಪೂರ್ವ	೭೪	೩೨	೧೦೬
ಪದವಿ	೩೧	೦೮	೪೩
ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ	೦೮	೦೪	೧೨
ಇತರೆ	೦೩	--	೦೩
ಒಟ್ಟು	೮೯೨	೬೪೫	೧೫೪೧

ಕೋಷ್ಟಕ ೪.೫ ದೊಂಬರ ಜಿಲ್ಲಾ, ತಾಲ್ಲೂಕುವಾರು ಮತ್ತು ಲಿಂಗವಾರು ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಮಟ್ಟ

ಕ್ರ.ಸಂ.	ಜಿಲ್ಲೆ	ತಾಲ್ಲೂಕು	ಕುಟುಂಬ	ಪ್ರಾಥಮಿಕ		ಮಾಧ್ಯಮಿಕ		ಪ್ರೌಢ		ಡಿಪ್ಲೊಮಾ		ಪದವಿ ಪೂರ್ವ		ಪದವಿ		ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ		ಇತರೆ	
				ಗಂಡು	ಹೆಣ್ಣು	ಗಂಡು	ಹೆಣ್ಣು	ಗಂಡು	ಹೆಣ್ಣು	ಗಂಡು	ಹೆಣ್ಣು	ಗಂಡು	ಹೆಣ್ಣು	ಗಂಡು	ಹೆಣ್ಣು	ಗಂಡು	ಹೆಣ್ಣು	ಗಂಡು	ಹೆಣ್ಣು
೧.	ಬಳ್ಳಾರಿ	ಬಳ್ಳಾರಿ	೧	-	೧	೧	-	-	-	-	-	-	೧	-	-	-	-	೧	-
		ಹೊಸಪೇಟೆ	೧೦	೩	೪	೮	೨	೩	೩	೧	-	೧	೨	೧	-	-	-	-	-
		ಕೂಡ್ಲಿಗಿ	೭೭	೩೧	೩೦	೪೪	೩೪	೩೧	೨೪	೬	೧	೭	೪	೪	೫	೩	೨	-	-
		ಸಂಡೂರು	೧೨	೧೧	೧೧	೧೧	೭	೫	೫	-	-	೧	-	-	೧	೧	-	-	-
		ಸಿರುಗುಪ್ಪ	೦೪	೬	೩	೯	೩	೨	೧	-	-	೧	-	-	-	-	-	-	-
೨.	ದಾವಣಗೆರೆ	ಹರಪನಹಳ್ಳಿ	೧೫೪	೯೩	೮೬	೯೭	೭೪	೪೪	೨೧	೧೫	೭	೩೧	೧೭	೧೦	-	೨	೧	-	-
೩.	ಕೊಪ್ಪಳ	ಗಂಗಾವತಿ	೯೫	೩೧	೨೩	೩೯	೩೧	೩೬	೧೫	೩	-	೧೮	೨	೬	-	-	-	-	-
		ಕುಷ್ಟಗಿ	೩೮	೨೦	೨೪	೧೭	೯	೧೩	೧೨	೩	-	೧೦	೪	೫	-	-	೧	-	-
		ಯಲಬುರ್ಗ	೦೫	-	೫	೪	-	೧	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
೪.	ಶಿವಮೊಗ್ಗ	ಶಿವಮೊಗ್ಗ	೧೮	೫	೩	೭	೩	೨	೧೦	೨	೨	-	-	೧	೨	೨	-	೧	-
		ಭದ್ರವತಿ	೧೩	೧	-	೨	೧	೯	೪	೧	-	೨	-	-	-	-	-	-	-
		ಹೊಸನಗರ	೩೬	೨೧	೧೯	೧೪	೨೬	೧೮	೧೬	-	-	೩	೨	೧	೧	-	-	-	-
		ಸೊರಬ	೩೬	೧೧	೧೨	೨೫	೧೬	೧೪	೮	-	-	-	-	೧	-	-	-	-	-
		ಶಿಕಾರಿಪುರ	೦೮	೧	೨	೩	-	೪	೧	-	೧	೧	-	೧	-	-	-	-	-
		ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ	೨೬	೧೫	೧೭	೧೭	೧೪	೧೧	೧೦	-	-	-	-	೧	-	-	-	-	-
		ಒಟ್ಟು	೫೩೩	೨೪೯	೨೪೦	೨೯೮	೨೨೦	೧೯೮	೧೩೦	೩೧	೧೧	೭೪	೩೨	೩೧	೮	೮	೪	೩	-

ಡೊಂಬರ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸ್ಥಾನಮಾನದ ಸೂಚ್ಯಂಕಗಳನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಓದುತ್ತಿರುವವರ ಸಂಖ್ಯೆ ಒಟ್ಟಾರೆ ೪೮೯, ಅದರಲ್ಲಿ ಗಂಡು ೨೪೯, ಹೆಣ್ಣು ೨೪೦, ಮಾಧ್ಯಮಿಕ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟಾರೆ ೫೧೮ ರಷ್ಟು ಪುರುಷರು ೨೯೮, ಸ್ತ್ರೀಯರು ೨೩೦ ಇರುವುದು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಪ್ರೌಢ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಪುರುಷರು ೧೯೮, ಸ್ತ್ರೀಯರು ೧೩೦ ಇದ್ದು ಒಟ್ಟಾರೆ ೩೨೮ ರಷ್ಟಿದ್ದರೆ ಡಿಪ್ಲೊಮಾ ೪೨, ಪದವಿಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ೧೦೬, ಪದವಿಯೇತರ ೩೯, ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ೧೧, ಇತರೆ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ೩ ಜನ ವ್ಯಾಸಂಗದಲ್ಲಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಈ ಒಟ್ಟಾರೆ ಹಂತಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿದಾಗ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಸಂಖ್ಯೆ ಕಡಿಮೆ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿದೆ.

ಕೆಲವು ಹುಡುಗಿಯರು ಹಠಮಾಡಿ ಛಲದಿಂದ ಓದುತ್ತಿರುವುದು ಸಹ ಕಾಣಸಿಗುತ್ತದೆ. ಮೈಸೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಅಲೆಮಾರಿ ಡೊಂಬರ ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಹುಡುಗಿ ಹಠದಿಂದ ತಾನು ಶಾಲೆಯನ್ನು ಕಲಿಯುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ಈ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ಎಸ್.ಎಸ್.ಎಲ್.ಸಿ.ಯವರೆಗೆ ಸ್ಥಳೀಯ ಸರ್ಕಾರಿ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಲಿಯುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ. ಹಲವಾರು ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಶಿಕ್ಷಣ ಕಲಿಯಬೇಕೆಂಬ ಉತ್ಸಹ ಇದೆ. ಆದರೆ ಇವರಿಗೆ ಕಲಿಯುವ ಅವಕಾಶಗಳು ಇಲ್ಲವಾಗಿವೆ. ಕಾರಣ ಹಳ್ಳಿಗಾಡು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ವಾಸವಾಗಿರುವ ಸ್ಥಳೀಯ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಬಾಲಕಿಯರು ಬೇರೆ ಊರಿಗೆ ಹೋಗುವುದು ಕಠಿಣ. ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳ ಶಿಕ್ಷಣದ ಬಗ್ಗೆ ಪೋಷಕರಿಗೆ ಇರುವ ಕಾಳಜಿ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕಿಲ್ಲ ದಾಗಿದೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಅನಕ್ಷರಸ್ಥರಾಗಿ ಉಳಿದಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಸ್ತ್ರೀ-ಪುರುಷರು ಸಾಕ್ಷರತೆ ಪ್ರಮಾಣ ಮುಂದಿನ ೪.೫ರ ಕೋಷ್ಟಕದಿಂದ ತಿಳಿಯಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಕೋಷ್ಟಕ ೪.೬ ಜಿಲ್ಲೆ ಮತ್ತು ತಾಲ್ಲೂಕುವಾರು ಡೊಂಬರ ಲಿಂಗವಾರು ಸಾಕ್ಷರತೆಯ ಪ್ರಮಾಣ

ಜಿಲ್ಲೆಗಳು	ತಾಲ್ಲೂಕುಗಳು	ಸಾಕ್ಷರರ್ಹರು		ಸಾಕ್ಷರಸ್ಥರು		ಅನಕ್ಷರಸ್ಥರು	
		ಗಂಡು	ಹೆಣ್ಣು	ಗಂಡು	ಹೆಣ್ಣು	ಗಂಡು	ಹೆಣ್ಣು
ಬಳ್ಳಾರಿ	ಬಳ್ಳಾರಿ	೨	೨	೨	೨	--	--
	ಹೊಸಪೇಟೆ	೨೧	೨೪	೧೭	೧೧	೪	೧೩
	ಕೂಡ್ಲಿಗಿ	೧೭೭	೧೬೯	೧೧೨	೮೬	೬೫	೮೩
	ಸಂಡೂರು	೭೮	೭೭	೪೨	೩೯	೩೬	೩೮
	ಸಿರುಗುಪ್ಪ	೨೯	೨೩	೧೯	೭	೧೦	೧೬
ದಾವಣಗೆರೆ	ಹರಪನಹಳ್ಳಿ	೪೬೧	೪೫೧	೨೯೮	೧೯೬	೧೬೩	೨೫೫
ಕೊಪ್ಪಳ	ಗಂಗಾವತಿ	೨೫೩	೨೧೮	೧೩೬	೭೨	೧೧೭	೧೪೬
	ಕುಷ್ಟಗಿ	೧೦೭	೧೧೨	೬೯	೪೯	೩೮	೬೩
	ಯಲಬುರ್ಗಾ	೧೨	೧೦	೫	೫	೭	೫

ಶಿವಮೊಗ್ಗ	ಶಿವಮೊಗ್ಗ	೪೩	೪೨	೨೦	೨೦	೨೦	೨೨
	ಭದ್ರಾವತಿ	೩೯	೨೫	೧೫	೫	೨೪	೨೦
	ಹೊಸನಗರ	೯೮	೯೮	೬೯	೬೫	೨೯	೪೨
	ಸೊರಬ	೮೨	೭೮	೫೩	೩೬	೨೯	೪೨
	ಶಿಕಾರಿಪುರ	೨೪	೧೭	೧೦	೪	೧೪	೧೩
	ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ	೬೩	೭೭	೪೨	೪೪	೨೧	೨೩
ಒಟ್ಟಾರೆ ಜಿಲ್ಲಾವಾರು		೧೪೮೯	೧೪೧೩	೯೦೯	೬೪೧	೫೭೭	೭೭೨

ಮೇಲಿನ ಕೋಷ್ಟಕ ೪.೫ ರಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಅಂಕಿ-ಅಂಶಗಳಿಂದ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಸಾಕ್ಷರಸ್ಥರು ಹಾಗೂ ಅನಕ್ಷರಸ್ಥರ ಪ್ರಮಾಣಗಳನ್ನು ಅನುಲಕ್ಷಿಸಿದಾಗ ಒಟ್ಟಾರೆ ಸಾಕ್ಷರತೆಯ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಶೇ. ೫೩ರಷ್ಟು ಇರುವುದಾಗಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಶೇ. ೫೯ರಷ್ಟು ಪುರುಷರು ಹಾಗೂ ಶೇ. ೪೧ ರಷ್ಟು ಸ್ತ್ರೀಯರು ಸಾಕ್ಷರತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವುದು ಕಂಡುಬಂದರೆ, ಅನಕ್ಷರತೆಯ ಒಟ್ಟಾರೆ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಶೇ. ೪೭ರಷ್ಟು ಇರುವುದು ಕಾಣಸಿಗುತ್ತದೆ. ಮೇಲಿನ ಸಾಕ್ಷರತೆಯ ಪ್ರಮಾಣಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಅನಕ್ಷರತೆಯ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಶೇ. ೫೭ರಷ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಪುರುಷರು ಶೇ. ೪೩ರಷ್ಟು ಇರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಿದಾಗ ಅನಕ್ಷರತೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಹಿಂದುಳಿದಿರುವುದು ಅಂಕಿ ಅಂಶಗಳಿಂದ ಕಾಣಸಿಗುತ್ತದೆ.

ಈ ಸಮುದಾಯದ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಪಡೆದಿರುವ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸರಾಸರಿ ಇತರೆ ಸಮುದಾಯದ ಸ್ತ್ರೀಯರೊಂದಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿ ನೋಡಿದಾಗ ಡೊಂಬರ ಸಮುದಾಯದ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಶಿಕ್ಷಣಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ತುಂಬಾ ತಳದಲ್ಲಿರುವುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. "ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಇರುವ ವಿರೋಧಗಳು ಕೇವಲ ಪೋಷಕರಿಂದಲೇ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡಿರುವಂತವುಗಳಲ್ಲಿ ಇದು ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕವಾದದ್ದು. ಅಂದಿನ ಮತ್ತು ಇಂದಿನ ಎರಡು ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳ ಶಿಕ್ಷಣದ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ತನ್ನ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಬೀರಿದೆ ಎಂಬುದು ಇಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸುತ್ತದೆ. ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳ ಶಿಕ್ಷಣ ಕುರಿತು ಇರುವ ನಕರಾತ್ಮಕ ಮನೋಪ್ರವೃತ್ತಿಯು ಕೇವಲ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಳವಾದರೆ ಸಾಲದು ಸಾಂಸ್ಥಿಕ ಹಾಗೂ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿಯು ಬದಲಾಗಬೇಕಾದ ಅಗತ್ಯವಿದೆ"[೩೧]. ಈ ಸಮುದಾಯದ ಮಹಿಳೆಯರು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅಕ್ಷರಸ್ಥರಾಗಬೇಕು. ಆಗ ಅವರು ಸಹ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಇತರರಂತೆ ಸ್ಥಾನಮಾನ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಶಿಕ್ಷಣ ಪಡೆದುಕೊಂಡು ಉನ್ನತ ಹುದ್ದೆಗಳು ದೊರೆಯುವಂತೆ ಆಗಬೇಕು ಮಹಿಳೆಯು ಸಹ ಸ್ವಾವಲಂಬಿಯಾಗಿ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಬದುಕುವ ವಾತಾವರಣ ನಿರ್ಮಾಣವಾಗಬೇಕಿದೆ.

ಆಧಾರಗಳು

೧. ಡಾ. ಜೋಗನಶಂಕರ., ಗ್ರಾಮ ಸಮಾಜ, ೧೯೯೫, ಜೀವನ ಪ್ರಕಾಶನ, ಮೈಸೂರು ಪು.೪೭

೨. ಶಿವಣ್ಣ ಡಿ.ಕೆ., ಮಾನವಶಾಸ್ತ್ರ, ೧೯೯೩, ಕಲಾಪ್ರಕಾಶನ, ಬೆಂಗಳೂರು, ಪು. ೮೪

೩. ಅದೇ ಪು.೮೪

೪. ಅದೇ ಪು. ೮೪

೫. ಅದೇ ಪು. ೯೪

೬. ಡಾ. ನಂ. ತಪಸ್ವೀಕುಮಾರ., ಸಂಸ್ಕೃತಿ ವಿಕಾಸ, ೧೯೯೫, ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಭಾರತಿ ಪ್ರಕಾಶನ, ಮೈಸೂರು, ಪು. ೧೬೨

೭. ಅದೇ ಪು. ೧೬೧

೮. ಅದೇ ಪು. ೧೬೧

೯. ಚ.ನ. ಶಂಕರರಾವ್., ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರ, ೧೯೯೪, ಜೈಭಾರತ ಪ್ರಕಾಶನ, ಮಂಗಳೂರು, ಪು. ೧೮

೧೦. ಡಾ. ಆರ್. ರಾಮಕೃಷ್ಣ., ಮಾನವಶಾಸ್ತ್ರ, ೧೯೯೩, ಪು. ೧೫೩

೧೧. ತಿಳುವಳಿಕೆದಾರರು: ಮಾನಪ್ಪ ಬಾಗಲಕೋಟೆ, ಹುನುಗುಂದ ತಾಲ್ಲೂಕು, ಇಲಾಳ ಗ್ರಾಮ.

೧೨. ಕಲುಬುರ್ಗಿ ಎಂ.ಎಂ., ಜಾನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯ ದರ್ಶನ, ಭಾಗ-೧೧ ಪು.೮

೧೩. ಇಂದಿರಾ ಆರ್., ಮಹಿಳೆ ಸಮಾಜ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ, ಪು. ೧೦೭

೧೪. ತಿಳುವಳಿಕೆದಾರರು: ಆರ್.ಮಿತ್ರ (೩೫), ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಕಿ, ಕೋಣದೂರು, ಶಿವಮೊಗ್ಗ

೧೫. ತಿಳುವಳಿಕೆದಾರರು: ಯಮನಮ್ಮ (೬೮), ಸೂಲಗಿತ್ತಿ, ಆರ್ಹಾಳ, ಗಂಗಾವತಿ ತಾ.

೧೬. ಶ್ರೀಮತಿ ಎಚ್.ಎಸ್., ಕನ್ನಡ ಮಹಿಳಾ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ. ಪು. ೫೭೯-೬೦೦

೧೭. ದೇವೇಂದ್ರಕುಮಾರ ಸಿ. ಹಕಾರಿ., ಡೊಂಬರ ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ೧೯೯೩, ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ, ಬೆಂಗಳೂರು.

೧೮. ತಾಪಿಧರ್ಮಾರಾವ್., ದೇವಾಲಯಗಳು ಮತ್ತು ಲೈಂಗಿಕ ಶಿಲ್ಪ, ನವಕರ್ನಾಟಕ ಪ್ರಕಾಶನ, ೧೯೮೪, ಪು.೩೬

೧೯. ಕಿಟಲ್ ಎಸ್., ಕನ್ನಡ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ನಿಘಂಟು, ೧೯೯೯, ಎ ಸಾಹಿನ್ ಎಜುಕೆಷನಲ್ ಸರ್ವಿಸ್, ನ್ಯೂಡೆಲ್ಲಿ ಪು. ೮೦೫

೨೦. ವೆಂಕಟಸುಬ್ಬಯ್ಯ ಜಿ., ಕನ್ನಡ ನಿಘಂಟು, ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತು, ಬೆಂಗಳೂರು, ೧೯೯೦

೨೧. ಕೇಶರಾಜ, ಕನ್ನಡ ನಿಘಂಟು. ೧೯೭೯, ನಾಲ್ಕನೆಯ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತು, ಬೆಂಗಳೂರು, ಪು. ೪೦೫೬

೨೨. ಶಿವರಾಮ ಕಾರಂತ್ ಎಸ್.ಬಿ.ಎಸ್., ಪಬ್ಲಿಷರ್ಸ್, ಡಿಸ್ಟ್ರಿಬ್ಯೂಟರ್ಸ್, ಬೆಂಗಳೂರು, ೧೯೯೦, ಪು. ೨೬೬

೨೩. ಗುರುನಾಥ ಜೋಶಿ, ಕನ್ನಡ ಕನ್ನಡ ಶಬ್ದಕೋಶ, ಸಂಕೇಶ್ವರ ಪ್ರಿಂಟರ್ಸ್ ಪ್ರವೈಟ್ ಲಿಮೆಟಡ್, ಹುಬ್ಬಳಿ. ೧೯೦೦, ಪು. ೩೧೫

೨೪. ತಾಪಧರ್ಮರಾವ್ ದೇವಾಲಯಗಳು ಮತ್ತು ಲೈಂಗಿಕ ಶಿಲ್ಪ, ನವಕರ್ನಾಟಕ ಪ್ರಕಾಶನ, ೧೯೮೪, ಪು. ೩೬

೨೫. ತಿಳುವಳಿಕೆದಾರರು: ಜೋಗಮ್ಮ (೪೫), ಧಾರ್ಮಿಕ ಭಿಕ್ಷಾಟನೆ, ಹಿರಬೆಣ್ಣಕಲ್ಲು

೨೬. ತಿಳುವಳಿಕೆದಾರರು: ಹುಲಿಗೆಮ್ಮ (೫೫), (ಹೆಸರು ಬದಲಾಯಿಸಲಾಗಿದೆ). ಕೊಪ್ಪಳ

೨೭. ಡಾ. ಎಚ್.ಎಂ. ಮಹೇಶ್ವರಯ್ಯ, ಡಾ. ಎ. ಮುರಿಗೆಪ್ಪ., ಡೊಂಬರು ಮದಾಲ್ಸಿ ಪದಗಳು, ೧೯೮೧, ಸಹಿತಾ ಪ್ರಕಾಶನ, ಧಾರವಾಡ, ಪು. ೧

೨೮. ಡಾ. ಎಚ್.ಎಂ. ಮಹೇಶ್ವರಯ್ಯ, ಡಾ. ಎ. ಮುರಿಗೆಪ್ಪ., ಡೊಂಬರು ಒಂದು ಅಧ್ಯಯನ, ಪು. ೭

೨೯. ಅದೇ ಪು. ೪

೩೦. ಡಾ. ಅರ್ಜುನಗೊಳಸಂಗಿ., ದಲಿತರ ಬದುಕು ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ೨೦೦೦, ವಿಮೋಚನ ಪ್ರಕಾಶನ, ಅಥಣಿ, ಪು. ೩೧೬

೩೧. ಎಚ್.ಡಿ. ಪ್ರಶಾಂತ., ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಅಧ್ಯಯನ ಪತ್ರಿಕೆ ಸಂ೩, ಸಂಚಿಕೆ ೨, ಲೇ ಮಕ್ಕಳ ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ಬದಲಾಗುತ್ತಿರುವ ಪೋಷಕರ ಮನೋಭಾವ, ೨೦೦೫, ಪು. ೬೪

ಅಧ್ಯಾಯ ೫

ಆರ್ಥಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆ

ಆರ್ಥಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆ

ಆರ್ಥಿಕ ಸಂಸ್ಥೆ ಎನ್ನುವ ಒಂದು ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಸಮಾಜ ಮತ್ತು ಸಮುದಾಯದ ಉಳಿವಿಗೆ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಹಾಗೂ ಭವಿಷ್ಯದ ಮುಂದುವರಿಕೆಗೆ ಪ್ರಮುಖವಾದ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ಹೋರುವಂತದ್ದಾಗಿದೆ. ಇದರ ಕಾರ್ಯ ಸಮಾಜದ ಆಯಾಯ ಸಮುದಾಯದ ಸದಸ್ಯರ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಅವಶ್ಯವಾದ ಹಾಗೂ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಪೂರಕವಾದ ವಸ್ತುಗಳು ಹಾಗೂ ಸೇವೆಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುವುದೇ ಆಗಿದೆ. ಜೀವನಾವಶ್ಯವಾದ ಊಟ, ಬಟ್ಟೆ, ವಸತಿ ಸೇವೆಗಳು ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಆರ್ಥಿಕ ಸಂಸ್ಥೆ ದೊರಕಿಸಿ ಕೊಡುವ ಕಾರಣದಿಂದ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಆರ್ಥಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಪಾತ್ರ ತುಂಬಾ ಬಹುಮುಖ್ಯವಾದದ್ದಾಗಿದೆ.

ಆದಿಮಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆರ್ಥಿಕ ರಚನೆ ತುಂಬಾ ಸರಳವಾಗಿತ್ತು ಬೇಟೆಯ ಹಂತದಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ದುಡಿಮೆ ಎನ್ನುವ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಜೀವನೋಪಾಯಕ್ಕಾಗಿ ಬೇಟೆಯನ್ನಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಬೇಟೆಯಾಡಿದ ಪ್ರಾಣಿಯ ಮಾಂಸವನ್ನು ಹಸಿ ಹಸಿಯಾಗಿ ತಿನ್ನುತ್ತಿದ್ದರು. ಬೆಂಕಿಯ ಉಪಯೋಗ ತಿಳಿದ ನಂತರ ಬೇಯಿಸಿಕೊಂಡು ತಿನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ಅಂದಿನ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀ-ಪುರುಷರಿಬ್ಬರು ಬೇಟೆಯಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಬೇಯಿಸಿ ತಿನ್ನಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ ನಂತರ ಪುರುಷರು ಬೇಟೆಯಾಡಲು ಹೊರಟರೆ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಒಂದು ಕಡೆ ನೆಲೆಗೊಂಡು ತಂದಿರುವ ಮಾಂಸವನ್ನು ಬೇಯಿಸಿ ಆಹಾರ ಹಂಚುವ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಿರುತಿದ್ದರು. ಹಾಗೆಯೆ ಮಗುವಿಗೆ ಹಾಲುಣಿಸುವ, ಅದರ ಲಾಲನೆ-ಪಾಲನೆ ಮಾಡುವ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಿರಬೇಕಿತ್ತು. ಈ ಕಾರ್ಯ ಒಂದು ಕಡೆ ನೆಲೆನಿಲ್ಲುವಂತೆ ಮಾಡಿ ಗುಡುಗು, ಮಿಂಚು, ಮಳೆ ಬಿಸಿಲು ಇವುಗಳಿಂದ ರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಗುಡಿಸಲುಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿಕೊಂಡು ತಮ್ಮ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಗಡ್ಡೆ, ಗೆಣಸು, ಸೊಪ್ಪು ಬೆಳೆದು, ಕುಮರಿ ಬೇಸಾಯ ಆರಂಭ ಮಾಡಿದರು. ಈ ಕುಮರಿ ಬೇಸಾಯವೆ ಇಂದಿನ ಕೃಷಿಪದ್ಧತಿಯಾಗಿ ಬೆಳೆದು ಬರುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಯಿತು. ಬೇಟೆಯ ಜೊತೆಗೆ ಆಹಾರದ ಬೆಳೆಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಆರಂಭಿಸಿದರು. ಇದರಿಂದ ಮಾನವರು ಒಂದು ಮನೆಯೊಳಗೆ ವಾಸಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಯಿತು. ಹೀಗಾಗಿಯೇ ಕೃಷಿ ಆರಂಭವಾದದ್ದೆ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಂದಲೆ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು.

ಕೃಷಿಯನ್ನು ಜೀವನೋಪಾಯಕ್ಕಾಗಿ ಹಾಗೂ ಕುಟುಂಬದ ನಿರ್ವಹಣೆಗಾಗಿ ಮಾತ್ರ ಕೈಗೊಳ್ಳಲಾಯಿತು ಹಾಗೂ ಇದು ಸ್ತ್ರೀ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿತ್ತು. ಕೃಷಿಯ ಕಾರ್ಯಗಳಾದ ಬಿತ್ತುವುದು, ಕಳೆತೆಗೆಯುವುದು, ಕೊಯ್ಲು ಮಾಡುವುದು, ಬೀಜ ಸಂಸ್ಕರಿಸುವುದು ಇತ್ಯಾದಿ. ಎಲ್ಲಾ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಸ್ತ್ರೀಯರೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಕಬ್ಬಿಣದ ಉಪಯೋಗ ತಿಳಿದ ನಂತರ ನೇಗಿಲನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ನೇಗಿಲನ್ನು ಸ್ತ್ರೀಯರು ಹಿಡಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಅಸಾಧ್ಯವೆಂದು ಪುರುಷರೆ ನೇಗಿಲಿನಿಂದ ಭೂಮಿ ಉಳುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ಆಗಿನಿಂದಲೆ ಕೃಷಿಯು ಪುರುಷರ ಸೊತ್ತಾಗಿ, ಸ್ತ್ರೀಯರು ಕೇವಲ ಆಹಾರ ಬೇಯಿಸುವುದು ಹಾಗೂ ಕೃಷಿಗೆ ಸಹಕಾರ ಮಾಡುತ್ತ ಆ ವಲಯಕ್ಕೆ ಸೀಮಿತಪಡಿಸಲಾಯಿತು. ಹೀಗೆ ಶ್ರಮ ವಿಭಜನೆಗೊಂಡು ಇಡೀ ಉತ್ಪನ್ನ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಪುರುಷ ತನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಕುಟುಂಬದ ನಿರ್ವಹಣೆಯಿಂದ ಕೃಷಿ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯವರೆಗೆ ವಿಸ್ತಾರಗೊಂಡಿತು. ಇದರಿಂದ ಉಳಿತಾಯವು ಪುರುಷರ ಕೈ ಸೇರಿತು. ಹೀಗೆ ಲಾಭದಾಯಕ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಪುರುಷರು ಆಯ್ದುಕೊಂಡರು. "ಸ್ತ್ರೀಯರು ಸೇವಾ ವಲಯಕ್ಕೆ ಸೀಮಿತವಾದರು. ಹಾಗಾಗಿ ಹೆಣ್ಣು ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಗಂಡನನ್ನು ಅಥವಾ ಕುಟುಂಬವನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಬೇಕಾಯಿತು. ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಆರ್ಥಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಒದಗಬೇಕಾದ ಆದ್ಯ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ನೀಡಲಿಲ್ಲ. ಆವಳು ಮಾಡುವ ಕೆಲಸಗಳೆಲ್ಲಾ ಮೌಲ್ಯವಿರದ, ಪ್ರತಿಫಲವಿಲ್ಲದ ಅದೃಶ್ಯ ಶ್ರಮವಾಯಿತು. ಕುಟುಂಬದ ಹಿತಶಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸುವುದಕ್ಕೆ ಸೀಮಿತವಾಯಿತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಮಾಡುವ ಕೆಲಸಕಾರ್ಯಗಳು ಆರ್ಥಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ದುಡಿಮೆ ಎಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಇವು ಅನುತ್ಪಾದಕತೆ ಎಂಬ ಹಣೆಪಟ್ಟಿ ಕಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ ಕೆಲಸವು ಮೌಲ್ಯವನ್ನು ಗುರುತಿಸುವಂತ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲವೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಲಾಗಿ ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ಗಂಡನಿಗೆ ಅತ್ತೆಮಾವಂದಿರಿಗೆ, ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಕಟುಂಬದ ಸದಸ್ಯರೆಲ್ಲರಿಗೆ ಸೇವೆ ಮಾಡುವ ಹಾಗೂ ಮನೆಯೊಳಗಿನ ಕೆಲಸ"[೧೧] ಇತ್ಯಾದಿ ಕೆಲಸಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡುವಂತೆ ಅನಿವಾರ್ಯತೆ ಸೃಷ್ಟಿಸಿ ಬಂಧಿಸಲಾಯಿತು.

ಅಲೆಮಾರಿ ಸಮುದಾಯದ ಡೊಂಬರು ಪ್ರಾರಂಭದ ಹಂತದಿಂದಲೂ ಅಲೆಮಾರಿಗಳಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಪಾರಂಪರಿಕ ವೃತ್ತಿ ಡೊಂಬರಾಟವಾಗಿತ್ತು. ಪ್ರದರ್ಶನ ಕಲೆಯನ್ನು ಜೀವನ ನಿರ್ವಹಣೆಗಾಗಿ ಅವಲಂಬಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಬದಲಾದ ಆರ್ಥಿಕ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಬದುಕಿನಕ್ರಮ ಬದಲಾವಣೆಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿತು. ಪಾರಂಪರಾಗತವಾದ ವೃತ್ತಿಯ ಜೊತೆಗೆ ಆಧುನಿಕ ವೃತ್ತಿಗಳು ಸೇರ್ಪಡೆಗೊಂಡವು. ಪರಿಣಾಮ ಇದು ಆರ್ಥಿಕ ಜೀವನದ ಮೇಲೆ ಬೇರೆ ರೀತಿಯ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿತು.

ಸಮಕಾಲೀನ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಡೊಂಬರ ಸಮುದಾಯದ ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ಥಾನಮಾನಗಳು ಕೆಳಸ್ತರದಲ್ಲಿವೆ. ಆದರೆ ಇತರೆ ಸಮುದಾಯಗಳು ಮನೆ, ಭೂಮಿ, ಹಾಗೂ ಇತರೆ ಮೂಲಭೂತ ಸೌಲಭ್ಯಗಳಿಂದ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಸಮುದಾಯ ಮಾತ್ರ ಅನೇಕ ತೊಂದರೆಗಳಿಂದ ಜೀವನ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹೊಸ ವೃತ್ತಿಗಳಿಗೆ ಹೊಂದಿಕೊಳ್ಳುವುದು

ಕಷ್ಟಕರವಾಗಿದೆ. ಮನ್ನಣೆ ದೊರೆಯದ ತಮ್ಮ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ವೃತ್ತಿಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಆಧುನಿಕ ವೃತ್ತಿಗಳಿಗೆ ಅವಲಂಬಿಸುವುದು ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿದೆ. ಶಿಕ್ಷಣವಿಲ್ಲದ್ದೆ ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ತಳಸ್ತರದಲ್ಲಿರುವುದರಿಂದ ತಿಳುವಳಿಕೆಯಿಲ್ಲದ ಯಾವುದೆ ಕೆಲಸವಾಗಲಿ ಅತ್ಯಂತ ನಿಷ್ಠೆ ಹಾಗೂ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಾರೆ. ಯಾವುದೆ ಹೊಸ ವೃತ್ತಿಗಳಾಗಲಿ ಅವುಗಳಿಗೆ ಅತಿಬೇಗನೆ ಹೊಂದಿಕೊಳುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಅಧಃಪತನಕ್ಕಿಳಿದಿರುವುದರಿಂದ ಸದೃಢ ಆರ್ಥಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ರೂಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ ವಿಫಲರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಇಂತ ಪ್ರಯತ್ನದ ಹಿನ್ನಲೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯ ಪಾಲುದಾರಿಕೆ ಹಾಗೂ ಭಾಗವಹಿಸುವಿಕೆ ಯಾವ ರೀತಿಯಾಗಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಲಾಗಿದೆ.

೫.೧ ಪಾರಂಪರಿಕ ವೃತ್ತಿ

ಡೊಂಬರ ಪಾರಂಪರಿಕ ವೃತ್ತಿ ಯಾವುದು ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನೆ ಕೇಳಿಕೊಂಡರೆ ಅಷ್ಟೇ ಸುಲಭವಾಗಿ ಉತ್ತರ ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ತುಂಬಾ ಸಂಕೀರ್ಣವಾದುದು. ಏಕೆಂದರೆ ಅಲೆಮಾರಿ ಡೊಂಬರಿಗೆ ಪಾರಂಪರಿಕ ವೃತ್ತಿ ಇದೆ ಎಂದು ನೇರವಾಗಿ ತೋರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ಕಾರಣ ಈ ಸಮುದಾಯ ಹಲವಾರು ವೃತ್ತಿಗಳನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಿದ ಹಾಗೆ ಡೊಂಬರ ಪಾರಂಪರಿಕ ವೃತ್ತಿ ಪ್ರದರ್ಶನ ಕಲೆ ಹಾಗೂ ಕರಕುಶಲ ಕಲೆ ಎಂದೇ ಹೇಳಬಹುದು. ಅದನ್ನು ಈ ಕೆಳಗಿನಂತೆ ನೋಡಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಪಾರಂಪರಿಕ ವೃತ್ತಿ

ಪ್ರದರ್ಶನ ಕಲೆ	**ಕರಕುಶಲ ಕಲೆ**
೧. ಡೊಂಬರಾಟ	೧. ಶಿಲ್ಪಕೆತ್ತನೆ ಕಲ್ಲಿನ ಕೆತ್ತನೆ
೨. ವೃತ್ತಿ ರಂಗಭೂಮಿ	೨. ಕಟ್ಟಿಗೆ ಕೆತ್ತನೆ

೧. **ಪ್ರದರ್ಶನ ಕಲೆ :** ಡೊಂಬರಿಗೆ ಪ್ರಾರಂಭದ ಹಂತದಿಂದಲೂ ಡೊಂಬರಾಟವೆ ಇವರ ಮೂಲ ವೃತ್ತಿಯಾಗಿದೆ. ಡೊಂಬರಾಟವನ್ನು ನಗರ, ಗ್ರಾಮ, ಹಳ್ಳಿ, ಜನಸಂದಣಿ, ಬೀದಿ ಬೀದಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರದರ್ಶಿಸುತ್ತಾ ವಿವಿಧ ಕಸರತ್ತು ಬಿತ್ತರಿಸುತ್ತ ಜನರನ್ನು ರಂಜಿಸುವುದೇ ಇವರ ವೃತ್ತಿಯಾಗಿದೆ. ಡೊಂಬರಾಟ ತುಂಬಾ ಆಕರ್ಷಕವಾದ ಆಟವಾಗಿರುವುದುಂಟು. ಇಂತಹ ಆಟವೇ ಆಗಿನ ಜನರಿಗೆ ಮನೋರಂಜನೆ ತರುವ ಮಾಧ್ಯಮವಾಗಿತ್ತು. ಹಾಗಾಗಿ ಯಾವ ಗ್ರಾಮ, ನಗರಗಳಿಗೆ ಹೋದರೂ ಸ್ವಾಗತಾರ್ಹವಾಗಿತ್ತು. ರಾಜನ ಮನೆತನಗಳು ಸಹ ಇವರನ್ನು ಬರಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆ ಸಂಡೂರಿನ ಡೊಂಬರು ಮೂಲತಃ ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶದ ಅಲೆಮಾರಿಗಳು. ಡೊಂಬರಾಟ ನೋಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಸಂಡೂರಿನ ರಾಜ ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶದಿಂದ ಕರೆಸಿಕೊಂಡು ಮನೋರಂಜನೆ ವೀಕ್ಷಿಸಿ ಆ ತಂಡಗಳಿಗೆ ಆಶ್ರಯ ನೀಡಿದ್ದನಂತೆ. ಅಂದಿನ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಈ ಡೊಂಬರಾಟಕ್ಕೆ ಬೇಡಿಕೆ ಮತ್ತು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹವಿತ್ತು.

ಇಂಥ ವೃತ್ತಿಗೆ ಬಂಡವಾಳ ದೈಹಿಕ ಶಕ್ತಿ, ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಹಾಗೂ ಬುದ್ಧಿಶಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಶ್ರಮ ವಾಗಿದೆ. ಪ್ರದರ್ಶನ ಕಲೆಯನ್ನೇ ಬಂಡವಾಳವಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಅರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರಮ ಎಂದರೆ ಒಂದು ವಸ್ತುವನ್ನು ಉತ್ಪಾದಿಸುವಲ್ಲಿ ವಿನಿಯೋಗಿಸುವ ಶಕ್ತಿಯಾಗಿ ಅಥವಾ ಒಂದು ವಸ್ತುವನ್ನು ತರುವಲ್ಲಿ ವಿನಿಯೋಗಿಸುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಡೊಂಬರು ತಮ್ಮ ದೈಹಿಕ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ವಿವಿಧ ಕಸರತ್ತು ಮಾಡುವ ಮೂಲಕ ಶ್ರಮವನ್ನು ಹಾಕುತ್ತಾರೆ. ಬಂಡವಾಳ ಎಂದರೆ ಒಂದು ವಸ್ತುವನ್ನು ಉತ್ಪಾದಿಸಲು ಬೇಕಾಗಬಹುದಾದ ಸಲಕರಣೆಗಳಿಗೆ ಇರುವ ಮೊತ್ತ. ದೈಹಿಕ ಶ್ರಮವೇ ಇವರಿಗೆ ಬಂಡವಾಳ ಕಲೆ ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವಲ್ಲಿ ದೈಹಿಕ ಶ್ರಮದ ಅಗತ್ಯತೆಯಿದೆ. ಈ ಬಂಡವಾಳ ಉಪಯೋಗಿಸಿ ಕಲಾಭಿನಯ ನೋಡಲು ಬಂದ ಜನರಿಗೆ ಸಂತೋಷ ನೀಡುತ್ತಾರೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಜನರು ನೀಡಬಹುದಾದ ಧಾನ್ಯ, ಹಣ, ಬಟ್ಟೆ, ಇತ್ಯಾದಿಗಳು ಆದಾಯವಾಗಿದೆ. ಈ ವೃತ್ತಿಯಿಂದ ಸುಖಕರವಾದ ಜೀವನ ಸಾಗಿಸಲು ಸಾಧ್ಯ ವಾಗದಿದ್ದರು, ಒಂದ್ಹೊತ್ತಿನ ಊಟವನ್ನು ಒದಗಿಸಿಕೊಡುತ್ತದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಅಲೆಮಾರಿ ಸಮುದಾಯ ಗಳಿಗೆ ಪಾರಂಪರಿಕ ವೃತ್ತಿಯೇ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಆಧಾರವಾಗಿದೆ.

೫.೧.೧ ಸ್ತ್ರೀ ಪಾಲುಗಾರಿಕೆ

ಡೊಂಬರು ಎಂದ ತಕ್ಷಣ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಂಡುಬರುವ ಚಿತ್ರವೆಂದರೆ ಡೊಂಬರ ಹುಡುಗಿ. ಈ ಹುಡುಗಿ ಕೋಲು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ತಂತಿಯ ಮೇಲೆ ನಡೆಯುವ ಚಿತ್ರ ತೇಲಿ ಬರುವುದು. ಸ್ತ್ರೀಯರು ಈ ವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖ ಸ್ಥಾನ ಪಡೆದುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಡೊಂಬರಾಟದ ಕೇಂದ್ರವ್ಯಕ್ತಿ ಸ್ತ್ರೀಯಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ಡೊಂಬರ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ತುಂಬಾ ಸುಂದರಿಯರಾಗಿದ್ದು ಡೊಂಬ ವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ನೈಪುಣ್ಯತೆ ಹೊಂದಿದವರು. ಚುರುಕಿನಿಂದ ಆಟದಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿ ಜನರನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿಯೆ ಸ್ತ್ರೀಯು ಡೊಂಬರಾಟದ ಒಂದು ಪ್ರಮುಖ ಭಾಗವಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರದರ್ಶನ ಕಲೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡ ಕುಟುಂಬಗಳು ಹೇಳುವಂತೆ "ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳು ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಆಟನೇ ನಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಪ್ರದರ್ಶನ ಕಲೆಗೆ ಸ್ತ್ರೀ ಬೇಕೆ ಬೇಕು. ಇಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯು ಆ ಕುಟುಂಬದ ಆದಾಯದ ಉತ್ಪಾದಕ ವಸ್ತುವಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ಪರಿಣಾಮ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸ್ಥಾನಮಾನ ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಹೀಗಾಗಿಯೆ ಡೊಂಬರ ಸ್ತ್ರೀಯರು ನಾಯಕಿಯರಾಗಿ ಕಂಡುಬಂದಿರುವುದು ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹು ದಾಗಿದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ರತ್ನಾಜಿ, ಚೆನ್ನಿ, ಚೆನ್ನಮ್ಮಾಜಿ ಮತ್ತು ಸತ್ಯಮ್ಮ, ಹಂಸಿ, ನಾಗಲತಾ ತಮ್ಮ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ನಾಯಕಿಯಾಗಿದ್ದರು.

ಡೊಂಬರಾಟ ತುಂಬಾ ರೋಮಾಂಚನಕಾರಿ ಮತ್ತು ಆಕರ್ಷಣೀಯ ಆಟವೋ ಅಷ್ಟೆ ಅಪಾಯಕಾರಿ ಆಟವಾಗಿದೆ. ಇಂತಹ ಆಟಕ್ಕೆ ಬಹುಮುಖ್ಯ ಸಂಪತ್ತೆಂದರೆ ಪಾರಂಪರಿಕ ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ನಿರಂತರವಾದ ಶ್ರಮ ಹಾಗೂ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಇದ್ದವರು ಮಾತ್ರ ಆಟವಾಡಲು ಸಾಧ್ಯ.

ಕೆಲವು ಮುಂದುವರಿದ ಸಮುದಾಯಗಳು ನಾಗರಿಕ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು ಅಸಮರ್ಥಳೆಂದು ಮೂಲೆ ಗುಂಪಾಗಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅಲೆಮಾರಿ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಅದ್ವಿತೀಯ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಹೊಂದಿದ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ಪ್ರದರ್ಶನ ಕಲೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವ ಯಾವ ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರವನ್ನು ಸ್ತ್ರೀಯು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಾಳೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಈ ಕೆಳಗಿನಂತೆ ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ.

೧. ತಂತಿ ಅಥವಾ ಹಗ್ಗದ ಮೇಲೆ ಸರಾಗವಾಗಿ ನಡೆದಾಡುವುದು.

೨. ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಐದು ಚಿಕ್ಕ ತಂಬಿಗೆ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ತಂತಿ ಅಥವಾ ಹಗ್ಗದ ಮೇಲೆ ನಡೆಯುವುದು.

೩. ಹಗ್ಗದ ಮೇಲೆ ಎರಡು ಕಾಲಿನ ಪಾದವನ್ನು ಮತ್ತು ಒಂದು ತಟ್ಟೆಯೊಳಗೆ ಮೊಳಕಾಲನ್ನು ಒಂದು ತಟ್ಟೆಯೊಳಗಿಟ್ಟು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ತನ್ನ ಹೆಬ್ಬೆರಳಿನ ಸಹಾಯದಿಂದ ನಡೆಯುವುದು.

೪. ತಂತಿ ಅಥವಾ ಹಗ್ಗದ ಮೇಲೆ ನಡೆಯುವಾಗ ಎರಡು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಉದ್ದನೆಯ ಕೋಲನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ನಡೆಯುವುದು.

೫. ಒಂದು ಕಾಲನ್ನು ಹಗ್ಗದ ಮೇಲೆ ಇಟ್ಟು ಇನ್ನೊಂದು ಕಾಲನ್ನು ತಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ಕೊಂಡು ಹಗ್ಗದ ಮೇಲೆ ನಡೆಯುವುದು.

೬. ನೆಲದ ಮೇಲೆ ನಿಂತ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿಯೇ ತಿರುಗ ಮುರುಗ ಲಾಗ ಹಾಕುವುದು. ಕುಪ್ಪಳಿಸುವುದು.

೭. ಕಬ್ಬಿಣದ ಸರಳನ್ನು ತನ್ನ ಗಂಟಲಿನಿಂದ ಬಾಗಿಸುವುದು.

೮. ನೀರು ತುಂಬಿದ ತಾಮ್ರದ ಕೊಡವನ್ನು ಹಲ್ಲಿನಿಂದ ತನ್ನೆತ್ತರಕ್ಕೆ ಎತ್ತುವದು.

೯. ಕೋಲಿನ ಮೇಲೆ ನಿಲ್ಲುವುದು.

೧೦. ಒಂದು ಚಿಕ್ಕ ವೃತ್ತಕಾರದ ಕಬ್ಬಿಣ ಬಳೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ದೇಹವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಒಳಗಿನಿಂದ ಬರುವಂತೆ ತೂರಿಸುವುದು.

ಈ ಮೇಲಿನ ಆಟಗಳನ್ನು ಈಗಾಗಲೇ ಅಧ್ಯಾಯ ಮೂರರಲ್ಲಿ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರದರ್ಶನಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯ ಪಾತ್ರದ ಮಹತ್ವ ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ಇಂಥ ಆಟಗಳಿಂದ ಎಷ್ಟೋ ಸಲ ಪ್ರಾಣ ಕಳೆದುಕೊಂಡಿರುವ ಅಥವಾ ಅಪಘಾತಕ್ಕೀಡಾದ ಉದಾಹರಣೆಗಳು ಸಾಕಷ್ಟಿವೆ. ಇಂತಹ ಆಟಗಳು ಒಂದೇ ಸಮಯ, ಒಂದೇ ದಿನದ ಆಟವಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಮೂರರಿಂದ ನಾಲ್ಕು ಬಾರಿ ಪ್ರದರ್ಶನ ನೀಡುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಕುಟುಂಬದವರಿಗಾಗಿ ಮತ್ತು ಹೊಟ್ಟೆ ತುಂಬಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಾಣದ ಹಂಗು ತೊರೆದು ತನಗೆ ಎಷ್ಟೇ ಕಷ್ಟ, ನೋವು ಇದ್ದರೂ ಸಹ

ಯಾವುದನ್ನೂ ತೋರಿಸಿಕೊಳ್ಳದೆ ಹಸನ್ಮುಖದಿಂದ ಏಕಚಿತ್ತದಿಂದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿ ನೆರೆದಂತಹ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರಿಗೆ ಮನರಂಜನೆ ನೀಡುತ್ತಾರೆ.

ಹೊರಗೆ ದುಡಿಯುವ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಒಂದು ದಿನವಾದರೂ ರಜೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಈ ಸಮುದಾಯದ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ದುಡಿಯುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಒಂದು ದಿನವೂ ವಿರಾಮ ಎಂಬುದು ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಮಳೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ಆಟ ಇರುವುದಿಲ್ಲವಾದರೂ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳು ಚಿಕ್ಕಪುಟ್ಟ ಉಪವೃತ್ತಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಈ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಪುರುಷರಿಗಿಂತ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಶ್ರಮಜೀವಿಗಳಾಗಿದ್ದು, ಕುಟುಂಬದ ಶ್ರೇಯಸ್ಸಿಗಾಗಿ ನಿರಂತರವಾಗಿ ದುಡಿಯುತ್ತಿರುತ್ತಾಳೆ. ಅವರೇ ಹೇಳುವಂತೆ "ನಾವು ರಜೆ ಮಾಡಿದರೆ ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ತಣ್ಣೀರ ಬಟ್ಟೆ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಹೀಗಾಗಿ ನಾವು ರಜೆ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ನಾವು ಮುಟ್ಟು ಆದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ ಪ್ರದರ್ಶನವನ್ನು ನೀಡುತ್ತೇವೆ. ನಮಗೆ ಏನೂ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ"[೨] ಆದರೂ ಸುಧಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇವೆ.

ಪ್ರದರ್ಶನ ಕಲೆಯಿಂದ ಆದಾಯವು ಸಾಮೂಹಿಕವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಆಟ ಮುಗಿದ ನಂತರ ಆಟವಾಡಿದ ಹುಡುಗಿಯು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ತಟ್ಟೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ನೋಡಲು ಬಂದ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರ ಮುಂದೆ ಬಂದು ಭಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ನೀಡಿ ಎಂದು ಅಂಗಲಾಚುತ್ತಾಳೆ. ನೆರೆದಿದ್ದ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರು ತಮ್ಮ ಶಕ್ತ್ಯಾನುಸಾರವಾಗಿ ಹಣ ನೀಡುತ್ತಾರೆ.

ಆಟಕ್ಕೆ ನೀಡುವ ಸಂಭಾವನೆಗಳು

* ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ೫೦ ಪೈಸೆ ಅಥವಾ ೧ ರೂಪಾಯಿ
* ಉಳ್ಳವರು ೫ ರೂ.ಯಿಂದ ೧೦ ರೂ.ವರಗೆ
* ಕೆಲವರು ಚಿಲ್ಲರೆ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.
* ಇನ್ನು ಕೆಲವರು ಮೆಚ್ಚುಗೆ ಹಾಗು ಚಪ್ಪಾಳೆ ಹಾಕುವರು.
* ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು ಏನನ್ನು ನೀಡದೆ ಹಾಗೆ ಹೋಗುವರು.

ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಇವರಿಗೆ ನೀಡುವ ಸಂಭಾವನೆ

ಧವಸಧಾನ್ಯಗಳು	ತರಕಾರಿಗಳು
ರಾಗಿ	ಮೆಣಸಿನಕಾಯಿ
ಜೋಳ	ಬೆಂಡೆಕಾಯಿ
ಶೇಂಗಾ	ಸೊಪ್ಪು
ಅಕ್ಕಿ	ಈರುಳ್ಳಿ
ನವಣೆ	ಹಿರೇಕಾಯಿ
ಸಜ್ಜೆ	ಬದನೆಕಾಯಿ

* ಕೆಲವರು ಹಳೆ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾರೆ.

ಈ ಎಲ್ಲಾ ಸಂಭಾವನೆ ಎಲ್ಲ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ಸೇರಿರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಯಾಜಮಾನಿಕೆ ಮಾತ್ರ ಪುರುಷನದ್ದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಸಂಭಾವನೆಯಿಂದ ಬಂದ ಹಣವನ್ನು ಹೊಟ್ಟೆ ತುಂಬಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಖರ್ಚು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಊಟಕ್ಕೆ ಬೇಕಾಗುವ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನು ಕೊಂಡು ತರುತ್ತಾರೆ. ಗುಡಾರಕ್ಕೆ ಹೋದಾಗ ಸ್ತ್ರೀಯರು ರಾತ್ರಿ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಹಿಟ್ಟು ಅಥವಾ ಕಾಳು ಉಳಿದ ಅನ್ನ, ಸಾರು ಮುಂತಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಬಿಡಾರದ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ಮನೆಗಳಿಂದ ಭಿಕ್ಷಾಟನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಾರೆ. ತಂದ ಊಟವನ್ನು ಎಲ್ಲರು ಹಂಚಿಕೊಂಡು ಊಟಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಬರುವ ಸಂಭಾವನೆ ಅಥವಾ ಆದಾಯದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಇಂತಿಷ್ಟು ಕೂಲಿಯಾಗಾಲಿ ಅಥವಾ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದ ಸಂಭಾವನೆಯಾಗಲಿ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಸ್ವಂತಿಕೆ ಎಂಬುದಂತು ಇರುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ಎಷ್ಟೇ ದುಡಿದರು ಸಹ ಸಂಭಾವನೆ ಅವಳ ಕೈಗೆ ಸೇರುವುದಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯು ಕೇವಲ ಸೇವಾ ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಸೇರುತ್ತಾಳೆ. ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಆಟ ಮಾಡಿದರೆ ಒಂದು ಅಥವಾ ಎರಡೂ ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾರೆ ವಿನಹಃ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದ ಸಂಭಾವನೆ ನೀಡುವುದಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಇಲ್ಲಿ ತಂದೆ ಅಥವಾ ಗಂಡನೆ ಗುಂಪಿನ ಯಾಜಮಾನನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಅವಳು ಕುಟುಂಬದ ಸದಸ್ಯಳಾಗಿ ದುಡಿಯಬೇಕಾದ ಅನಿವಾರ್ಯತೆ ಇರುತ್ತದೆ.

ಪ್ರದರ್ಶನ ಕಲೆ ಮೈಗೂಡಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದ ಕೆಲವು ನೆಲೆನಿಂತ ಡೊಂಬ ಸಮುದಾಯದ ಮಹಿಳೆಯರು ವೃತ್ತಿ ರಂಗಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಕಲಾವಿದರಾಗಿರುವುದು ಕಂಡುಬಂದಿದೆ. ಕಲಾವಿದೆಯ ಬದುಕನ್ನು ಹಿಂದಿನ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ನೋಡಿದ್ದಾಗಿದೆ.

೫.೧.೨. ಕರಕುಶಲ ಕಲೆ

ಮಾನವ ಒಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಲೆಮಾರಿಯಾಗಿದ್ದವನು. ಆ ನಂತರ ಒಂದು ಕಡೆ ನೆಲೆಗೊಂಡು ಸುಖ ಸೌಕರ್ಯಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಬದುಕನ್ನು ಸಾಗಿಸಲು ಮುಂದಾದರು. ಆಯಾ ಕಾಲ ಸಂದರ್ಭಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ರಚನೆಗೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಬಂದ ಕಲೆಯೇ ನಂತರ ಕರಕುಶಲ ಕಲೆ ಎಂದು ಗುರುತಿಸಿ ಕೊಂಡಿತು. ಕರಕುಶಲ ಕಲೆಗಳು ಮಾನವನ ಬೆಳವಣಿಗೆಯೊಂದಿಗೆ ವಿಕಾಸಗೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಬಂದಿರುವುದನ್ನು ಐತಿಹಾಸಿಕವಾಗಿ ನೋಡಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಸಾಮಾಜಿಕ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಪರಿಸರ ಮತ್ತು ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳನ್ನು ಇದ್ದ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿಯೆ ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಆರ್ಥಿಕ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳನ್ನು ತನಗೆ ಬೇಕಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಂಡು ಆ ಮೂಲಕ ಪ್ರಗತಿ ಸಾಧಿಸಿದ್ದಾಗಿದೆ. ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಪೂರ್ತಿ ತಿಳಿದಂತ ಸಮುದಾಯ ಆದಾಯ ತರುವ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳನ್ನು ತಮ್ಮದಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ಜೀವಿಸು ತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಅಲೆಮಾರಿ ಸಮುದಾಯಗಳು ಕೇವಲ ಆಸರೆ ನೀಡುವಂತಹ ಸಂಪನ್ಮೂಲ ಅವಲಂಬಿಸಿ ಬದುಕನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿವೆ.

ಅಲೆಮಾರಿ ಸಮುದಾಯಗಳು ಪಾರಂಪಾರಿಕ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಕೌಶಲ್ಯದಿಂದ ಹೊಂದಿದ

ಗುಣಮಟ್ಟದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸುತ್ತಿರುವುದು ಈ ಸಮುದಾಯಗಳ ಮತ್ತೊಂದು ವಿಶೇಷತೆಯಾಗಿದೆ. ಕುಲಕಸುಬನ್ನೆ ನಂಬಿಕೊಂಡು ಬದುಕನ್ನು ಸಾಗಿಸುವ ಮೂಲಕ, ಕರಕೌಶ್ಯಲದ ತಿಳುವಳಿಕೆ ಕೈಚಳಕದ ನೈಪುಣ್ಯವನ್ನು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವಸ್ತುವಿನಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಮಾನವನ ಗುಂಪು ಜೀವನದ ಪ್ರಾರಂಭಿಕ ದಿನದಿಂದಲೇ ಕರಕುಶಲಗಾರ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂದಿರಬಹುದು. ಬೇಟೆಯ ಹಂತದ ಜೀವನ ದಾಟಿದ ನಂತರ ಕುಟುಂಬ ಗುಂಪು ಜೀವಿಯ ಹಂತದಲ್ಲಿ ತಮಗೆ ಅನುಕೂಲವಾದ ವಸ್ತು ಸಾಧನಗಳನ್ನು ಅಗತ್ಯಗಳಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ತಾವೇ ತಯಾರಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರಬೇಕು. ಕೆಲಸದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ಸಹಕಾರವು ಬಹುಮುಖ್ಯ ಪಾತ್ರವಹಿಸಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನು ಇನ್ನೊಬ್ಬನಿಗಿಂತ ಅಥವಾ ಇನ್ನೊಬ್ಬರಿಗಿಂತ ಆ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಕುಶಲಿ ಎಂದು ಕಂಡುಬಂದಾಗ ಆ ಕೆಲಸವನ್ನು ಅವನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿಕೊಟ್ಟಿರುವುದು ಸಹಜವೆ. ಇಂಥ ಸಂದರ್ಭವೆ ಗುಂಪಿನ ಅಥವಾ ಗ್ರಾಮದ ಇತರರಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಕುಶಲತೆ ಸಾಧಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿರಬಹುದು. ಹೀಗೆ ತಾನು ಸಾಧಿಸಿದ ಕುಶಲತೆಯಿಂದ ಸಾಮೂಹಿಕ ಜೀವನದ ಅಗತ್ಯಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಬಂದುದೇ ಕುಶಲತೆಗಳು ಹಾಗೂ ಕುಶಲಕಲೆಗಾರರು ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬರಲು ಕಾರಣವಾಗಿರಬೇಕು.

“‘ಕರಕುಶಲ ಕಲೆ’ ಎಂದರೆ ಕೈ ಹಾಗೂ ಬೆರಳುಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಇತರ ಅಂಗಾಂಗಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಸೂಕ್ತ ಕಚ್ಚಾಸಾಮಗ್ರಿಗೆ ಉಪಯುಕ್ತ ಹಾಗೂ ಆಕರ್ಷಿಕ ರೂಪವನ್ನು ಕೊಡುವುದೆ ಆಗಿದೆ. ಇದು ಯಾವುದೊ ವಸ್ತುವೊಂದನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಲು ಎಂಥದೋ ಒಂದು ಮೂಲ ಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುವ ನೈಪುಣ್ಯವಷ್ಟೆ ಅಲ್ಲ. ಅಥವಾ ಆ ವಸ್ತುವನ್ನು ತಯಾರಿಸುವಲ್ಲಿ ಸಾಧನೋಪಕರಣಗಳ ಬಳಕೆಯಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಇವು ಮಾನವನ ಬುದ್ಧಿ ಭಾವ ಮತ್ತು ದೇಹಗಳ ಸಹ ಸ್ಪಂದನೆಯ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಬೆಳೆದು ಬಂದಿರುತ್ತದೆ. ಇಂಥ ಸ್ಪಂದನದ ಹಿಂದೆ ಜೀವನಾಗತ್ಯದ ಒತ್ತಡ ಇರುತ್ತದೆಂಬುದನ್ನು ಮರೆಯಲಾಗದು. ಒಂದರ್ಥದಲ್ಲಿ ಕರಕುಶಲ ಕಲೆಗಳ ಉಗಮವು ಅಗತ್ಯಗಳ ಅನ್ವೇಷಣೆಯಾದರೆ ಅವುಗಳ ವಿಕಾಸವು ಮಾನವನ ಬುದ್ಧಿ ಸೃಜನಶೀಲತೆಗಳ ಪರಿಸರ ಪರಿಕರಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಬೆಳೆದ ರೀತಿ ಎನ್ನಬಹುದು”.[೩]

ಕರಕುಶಲ ಕಲೆಗೆ ಒಂದು ಸುದೀರ್ಘವಾದ ಚರಿತ್ರೆಯಿದೆ. ಮನುಕುಲದ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಕರಕುಶಲ ಕಲೆಗಳು ಸ್ತ್ರೀಯರ ಕೈ ಕಸುಬಾಗಿದ್ದವು. ಹೀಗೆ ಆರಂಭವಾಗಿ ವಿಶೇಷ ವಿಸ್ಮಯಕರವಾಗಿ ಬೆಳೆದುನಿಂತಿದೆ. ನಾಗರೀಕತೆ ವಿಕಾಸ ಹೊಂದಿದಂತೆಲ್ಲಾ ಕರಕುಶಲ ಕಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಹೊಸ ಆವಿಷ್ಕಾರಗಳು ನಡೆದಿವೆ. ಕರಕುಶಲ ಕಲೆಗಳು ನೈಸರ್ಗಿಕ ಹಾಗೂ ಪಾರಂಪರಿಕ ಬಹುಮುಖ್ಯ ಕಲೆಯಾಗಿದೆ. ಆಯಾ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುವ ಕಚ್ಚಾ ವಸ್ತುಗಳು ಆಯಾಯ ಕರಕುಶಲ ಕಲೆಗೆ ಉತ್ಪನ್ನ ವಸ್ತುವಾಗುತ್ತಿದ್ದವು. ಅವುಗಳ ಮುಖಾಂತರ ಕುಶಲಕರ್ಮಿಯ ಕೈಕೆಲಸ ನೈಪುಣ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಸೌಂದರ್ಯ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಪ್ರತಿಫಲವಾಗುತಿತ್ತು. ಹೀಗೆ ವಿವಿಧ ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ಕರಕುಶಲ ಕಲೆ ಹೊಸ ಆವಿಷ್ಕಾರಗಳು ಕಂಡುಬಂದವು. ಪರಿಸರ ನಿರಂತರತೆಯಲ್ಲಿ ಇವುಗಳು ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ವೈವಿಧ್ಯತೆ

ಪಡೆದುಕೊಂಡವು. ಇಂದು ನವ್ಯಕಲೆಯ ಆಧುನಿಕ ಗಾಳಿ ಬೀಸಿದರೂ ನಶಿಸಿ ಹೋಗಿಲ್ಲ. ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ಥಿತಿ ಎಷ್ಟೇ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿದ್ದರು. ಪಾರಂಪರಿಕ ಕರಕುಶಲ ಕಲೆಗಳು ನಾಶ ಹೊಂದಲಾರವು. ಆಧುನಿಕತೆಯು ಎಷ್ಟೇ ಪ್ರಭಾವವಾಗಿದ್ದರು. ಅಲೆಮಾರಿ ಸಮುದಾಯಗಳು ತಮ್ಮ ದಿನನಿತ್ಯದ ಬದುಕಿಗಾಗಿ ಕರಕುಶಲ ಕಲೆ ನಂಬಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಅದನ್ನು ಕಲಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿರುವುದುಂಟು. ಅದನ್ನು ಗೋಡೆ, ಮನೆ, ಬುಟ್ಟಿ, ಬಾಚಣಿಕೆ ಚದಾರು ಮುಂತಾದವುಗಳ ತಯಾರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಮನೆ ಮುಂದಿನ ಅಂಗಳಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರ ಅಲಂಕಾರಗಳನ್ನು ಸೃಜನೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡರು. ಇಂತಹ ಕರಕುಶಲ ಕಲೆಯು ಒಂದೊಂದು ಸಮುದಾಯದ ವೃತ್ತಿಯಾಗಿ ಮುಂದುವರೆದಿರುವ ಸಂಭವಗಳು ಹೆಚ್ಚಿವೆ.

ಡೊಂಬ ಮಹಿಳೆಯರು ಪ್ರದರ್ಶನ ಕಲೆಯಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಬಿಡುವಿನ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಪ್ರದರ್ಶನ ಇಲ್ಲದ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಇತರ ಕಸಬುಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಕಲ್ಲುಕೆತ್ತನೆ ಕೆಲಸ, ಕಟ್ಟಿಗೆಕೆತ್ತನೆ, ಕಡ್ಡಿಹುಲ್ಲಿನಿಂದ ಕಸಬರಿಗೆ, ಗರಿಗಳಿಂದ ಬಗೆ ಬಗೆಯ ಚಾಪೆ ಹೆಣೆಯುವುದು, ಬಿದಿರು ಸೀಳಿ, ಕತ್ತರಿಸಿ ಮರದ ಬುಟ್ಟಿ ತಯಾರಿಸುವುದು ಹಾಗೂ ಮೃದುವಾದ ಕಟ್ಟಿಗೆಯಿಂದ ಬಾಚಣಿಕೆ ಮತ್ತು ಸೀರಣಿಕೆ ತಯಾರಿಸುವುದು ಕಸೂತಿ ಮಾಡುವುದು. ಹೀಗೆ ಹಲವಾರು ಕಸಬುಗಳಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರು ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬಂದಂತೆ ದಾವಣಗೆರೆ, ಕೊಪ್ಪಳ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿರುವ ಡೊಂಬರ ಕುಟುಂಬಗಳು ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ ಪಾರಂಪರಿಕ ವೃತ್ತಿಯಾಗಿ ಕರಕುಶಲ ಕಲೆಯನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಡೊಂಬ ಸಮುದಾಯ ದವರು ಆಯಾಯ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುವ ನೈಸರ್ಗಿಕ ಕಚ್ಚಾವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಂಡು ಸಿದ್ಧವಸ್ತುಗಳನ್ನಾಗಿ ತಯಾರಿಸಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಮಾರಾಟ ಮಾಡಿ ಬದುಕು ಸಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿ ಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಇಂತ ಕಸುಬುಗಳಿಂದ ಉತ್ತಮ ಜೀವನ ಸಾಗಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಆಗದಿದ್ದರು ಒಂದ್ಹೊತ್ತಿನ ಊಟಕ್ಕಾದರೂ ದಾರಿ ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತವೆ. ಜಿಲ್ಲೆ ಮತ್ತು ತಾಲ್ಲೂಕುವಾರು ಕರಕುಶಲ ಕಲೆ ಅವಲಂಬಿಸಿದ ಕುಶಲಕರ್ಮಿಗಳನ್ನು ಕೋಷ್ಟಕದಲ್ಲಿ ನೋಡಬಹುದಾಗಿದೆ.

೫.೧ ಜಿಲ್ಲೆ ಮತ್ತು ತಾಲ್ಲೂಕುವಾರು ಕರಕುಶಲಕಲೆ ಅವಲಂಬಿಸಿದ ಕುಶಲಕರ್ಮಿಗಳು

ಕ್ರ.ಸಂ.	ಜಿಲ್ಲೆ	ತಾಲ್ಲೂಕು	ಕುಟುಂಬ	ಕರಕುಶಲ ಕಲೆ		
				ಗಂಡು	ಹೆಣ್ಣು	ಒಟ್ಟು
೧.	ಬಳ್ಳಾರಿ	ಬಳ್ಳಾರಿ	೧	--	--	--
		ಹೊಸಪೇಟೆ	೧೦	--	--	--
		ಕೂಡ್ಲಿಗಿ	೭೭	--	--	--
		ಸಂಡೂರು	೧೨	--	--	--
		ಸಿರುಗುಪ್ಪ	೦೪	--	--	--

೨.	ದಾವಣಗೆರೆ	ಹರಪನಹಳ್ಳಿ	೧೫೪	೧೧೭	೧೦೨	೨೧೯
೩.	ಕೊಪ್ಪಳ	ಗಂಗಾವತಿ	೯೫	೧೪	೧೩	೨೭
		ಕುಷ್ಟಗಿ	೩೮	೧೫	೧೯	೩೪
		ಯಲಬುರ್ಗಾ	೦೫	--	--	--
೪.	ಶಿವಮೊಗ್ಗ	ಶಿವಮೊಗ್ಗ	೧೮	೪	೪	೮
		ಭದ್ರಾವತಿ	೧೩	--	--	--
		ಹೊಸನಗರ	೩೬	--	--	--
		ಸೊರಬ	೩೬	--	--	--
		ಶಿಕಾರಿಪುರ	೦೮	೧	--	೧
		ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ	೨೬	--	--	--
		ಒಟ್ಟು	೫೩೩	೧೫೧	೧೩೮	೨೮೯

ಈ ಮೇಲ್ಕಾಣಿಸಿದ ಕೋಷ್ಟಕ ೫.೧ ರಿಂದ ಕೊಪ್ಪಳ, ದಾವಣಗೆರೆ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಕರಕುಶಲ ಕಲೆಯನ್ನು ಪಾರಂಪರಿಕ ವೃತ್ತಿಯಾಗಿ ಬೆಳೆದುಬಂದಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಇವರು ಆಯಾಯ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ದೊರಕುವ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಜಾಣ್ಮೆಯಿಂದ ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ದಾವಣಗೆರೆ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿನ ಡೊಂಬರು ಕಲ್ಲುಕೆತ್ತನೆಯು ಪ್ರಮುಖ ವೃತ್ತಿಯಾದರೆ ಕೊಪ್ಪಳದಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿಗೆ ಕೆತ್ತನೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ಕಲ್ಲುಕೆತ್ತನೆ

ದಾವಣಗೆರೆ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹರಪನಹಳ್ಳಿ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಯರಬಳ್ಳಿ, ಕೆಂಚಾಪುರ, ಅನಂತನಹಳ್ಳಿ ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸವಾಗಿರುವ ಡೊಂಬರು ಕಲ್ಲುಕೆತ್ತನೆ ಕೆಲಸವನ್ನು ತಲೆತಲಾಂತರದಿಂದ ಮೈಗೂಡಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಗಂಡು-ಹೆಣ್ಣು ಎಂದು ಭೇದವಿಲ್ಲದೆ ವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಮೊದಲಿಗೆ ಊರಿನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಮನೆಯಲ್ಲೂ ಕಲ್ಲುಕೆತ್ತನೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಂದವರೆ ಆಗಿದ್ದಾರೆ. ಇತ್ತೀಚಿಗೆ ಕೆಲವು ಕುಟುಂಬಗಳು ಈ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬೇರೆ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕಲ್ಲುಕೆತ್ತನೆಯು ಕೆಲಸವೇ ಪ್ರಮುಖ ವೃತ್ತಿಯಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಅಂದು ತಾವು ಇದ್ದ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಮಿದುವಾದ ಕಲ್ಲು ಸಿಗುತ್ತಿತ್ತು. ಇತ್ತೀಚಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಭದ್ರಾವತಿ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಹಾಗೂ ಇತರೆ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಂದ ಕಲ್ಲು ತರುತ್ತಾರೆ. ಈ ಕಲ್ಲಿಗೆ ಬಳಪದ ಕಲ್ಲು ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಈ ಕಲ್ಲು ತುಂಬ ಮೃದುವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಅಷ್ಟೆ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ಕಲ್ಲಿನಿಂದ ದೇವರ ವಿಗ್ರಹಗಳನ್ನು ಸೃಜಿಸುತ್ತಾರೆ. ಗಣಪತಿ, ಈಶ್ವರ ಮೂರ್ತಿ, ಈಶ್ವರ ಲಿಂಗ, ಬಸವಣ್ಣ, ಜೊಡುಎತ್ತಿನ ಬಸವಣ್ಣ, ನಾಗರಕಲ್ಲು, ನಾಗರಹಾವಿನ ಉಬ್ಬು ಚಿತ್ರ, ಲಕ್ಷ್ಮೀ, ಸರಸ್ವತಿ, ಹನುಮಂತರಾಯ, ರಾಮ ಸೀತಾ

ಲಕ್ಷ್ಮಣ, ನವಗ್ರಹಗಳು, ವೆಂಕಟೇಶ್ವರ, ರಾಜರಾಜೇಶ್ವರಿ ಇದರ ಜೊತೆಗೆ ಮನೆಯ ಅಲಂಕಾರಿಕ ವಸ್ತುಗಳಾದ ಆನೆ, ಐರಾವತ, ದೀಪದ ಕಂಬಗಳು, ಪೇಪರ್‌ವೇಟ್ ಹಾಗೂ ಇನ್ನಿತರ ವಸ್ತು ವಿಗ್ರಹಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸುವರು. ಇದೇ ಕಲ್ಲಿನಿಂದ ಅಡುಗೆ ಮಾಡುವ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸುತ್ತಾರೆ. ದೋಸೆಹಂಚು, ಪಡ್ಡಿನಹಂಚು, ಚಿತ್ತಾರ ಚುಂಗೆಯಮಣೆ, ರೊಟ್ಟಿನಾದಿಕೊಳ್ಳುವ ಪರಾತ ಹೀಗೆ ಹಲವಾರು ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸಿ ಗ್ರಾಮ, ನಗರ, ಪಟ್ಟಣ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಮಾರಾಟ ಮಾಡುವರು.

ಕಲ್ಲುಕೆತ್ತನೆ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಪಾಲುಗಾರಿಕೆ

ಹರಪನಹಳ್ಳಿ ತಾಲ್ಲೂಕು ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಯರಬಳ್ಳಿ, ಕೆಂಚಾಪುರ, ಅನಂತಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಡೊಂಬರು ೨೧೯ ಕಲ್ಲುಕೆತ್ತನೆ ಕೆಲಸ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡವರ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು ಅದರಲ್ಲಿ ಪುರುಷರು ೧೧೭, ಸ್ತ್ರೀಯರು ೧೦೨ ಜನ ಇದ್ದು ಕಲ್ಲುಕೆತ್ತನೆ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ನಿರತ ರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಮೂರನೆಯ ಒಂದು ಭಾಗದಷ್ಟು ಈ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿ ಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಪ್ರದೇಶದ ಡೊಂಬರ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಕಲ್ಲುಕೆತ್ತನೆ ಕಲಿತವ ರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಅದರ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳುವಳಿಕೆಯುಳ್ಳವರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರತಿನಿತ್ಯದ ಕಾರ್ಯದ ಜೊತೆ ಕಲ್ಲುಕೆತ್ತನೆಯನ್ನು ಕಾಯಕವಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳು ಮನೆ ಮಗಳಾಗಿ ತಂದೆಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಇಂತ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ನಿರತಳಾದರೆ, ಹೆಂಡತಿಯಾಗಿ ತನ್ನ ಮನೆ ಕೆಲಸದ ಜೊತೆಗೆ ಗಂಡನಿಗೆ ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಸಹಾಯ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಅವಳ ಪಾತ್ರವು ಮಹತ್ವದ್ದಾಗಿದೆ. ಕೆಲವು ಸ್ತ್ರೀಯರು ತನ್ನ ಗಂಡ ಅಥವಾ ತಂದೆ-ತಾಯಿ, ಸಹೋದರರನ್ನು ಕಳೆದು ಕೊಂಡು ಆರ್ಥಿಕ ಭದ್ರತೆಯಿಲ್ಲದವರು ಈ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಕೆಲವರು ಸುಗ್ಗಿಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೃಷಿಕೂಲಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬೇಸಿಗೆಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಕಲ್ಲುಕೆತ್ತನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಜೊತೆಗೆ ಅಡುಗೆ ಮಾಡುವುದು, ಮನೆ ಸ್ವಚ್ಛ ಮಾಡುವುದು ಮಕ್ಕಳ ಲಾಲನೆ-ಪಾಲನೆ ಇತರೆ ಕೆಲಸಗಳ ನಿರತರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ.

ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಸಹಕಾರ

ಆರ್ಥಿಕ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಗಂಡು ಹೆಣ್ಣು ಬೇಧವಿಲ್ಲದೆ ದುಡಿದರೆ ಮಾತ್ರ ಕುಟುಂಬವು ಆರ್ಥಿಕ ವಾಗಿ ಸುಧಾರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ತಳಸಮುದಾಯದ ಗಂಡು-ಹೆಣ್ಣು ಯಾವುದೇ ಕೆಲಸ ಇದ್ದರು ಇಬ್ಬರು ಒಟ್ಟಿಗೆ ದುಡಿಯುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಅದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಡೊಂಬ ಪುರುಷ-ಸ್ತ್ರೀಯರು ಸಹಕಾರದೊಂದಿಗೆ ದುಡಿಯುತ್ತಾರೆ. ಪುರುಷರು ದೂರದ ಊರಿನಿಂದ ಕಲ್ಲುಗಳನ್ನು ತಂದರೆ, ಸ್ತ್ರೀಯರು ಜೋಡಣೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಪುರುಷರು ಕಲ್ಲನ್ನು ಕಡಿದರೆ ಅಥವಾ ಕತ್ತರಿಸುವ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದರೆ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಕುಳಿತುಕೊಂಡು ಕೆತ್ತುವುದು ಅಥವಾ ಪುರುಷರು ಕೆತ್ತಿಕೊಟ್ಟರೆ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಅದನ್ನು ಪಾಲಿಶ್ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ಸಹಕಾರ ಮನೋಭಾವದಿಂದ ದುಡಿಯುತ್ತಾರೆ. ಗಂಡಸರು ಇಲ್ಲದ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರೆ ಹೋಗಿ ಕಲ್ಲು ತರುವುದು ಅಥವಾ

ತಾವೆ ತಯಾರಿಸುವುದು ಇತ್ಯಾದಿ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ದುಡಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಭೂಮಿ ಇಲ್ಲದೆ ಮಾಡುವ ಕೈಗಳಿಗೆ ಕೆಲಸವಿಲ್ಲದೆ ಇಂತ ಕೆಲಸವನ್ನು ವೃತ್ತಿಯಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ಶ್ರಮ ವಿಭಜನೆಯಲ್ಲಿ ಸಹಕಾರದ ಮನೋಭಾವನೆ ಇರುವುದರಿಂದ ಸ್ತ್ರೀಯರು ವಿಶಾಲ ಮನೋಭಾವ ದಿಂದ ದುಡಿಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಎಷ್ಟೇ ದುಡಿದರು ಹಣ ಮಾತ್ರ ಅವರ ಕೈಸೇರುವುದಿಲ್ಲ. ಕೆಲವು ಸ್ತ್ರೀಯರು ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ದುಡಿದರು ಸಹ ಹಣ ತಮ್ಮ ಕೈಗೆ ದೊರೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಕುಟುಂಬದ ಯಜಮಾನನ ಕೈ ಸೇರುತ್ತದೆ ಎಂದು ವ್ಯಥೆ ಪಡುತ್ತಾರೆ.

ವಸ್ತುಗಳ ಮಾರಾಟ

ಉತ್ಪಾದಿಸಿದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಮಾರಾಟ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಕೆಲವರು ಕುಟುಂಬ ಪರಿವಾರ ಸಮೇತವಾಗಿ ವಲಸೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಸುಮಾರು ಮೂರು ಅಥವಾ ನಾಲ್ಕು ತಿಂಗಳುಗಳ ಕಾಲ ವಲಸೆಯಾಗಿದ್ದುಕೊಂಡು ಉತ್ಪಾದಿಸಿದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಮಾರಾಟ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಗಂಡ, ಹೆಂಡತಿ, ಮಕ್ಕಳು ಒಟ್ಟಾಗಿದ್ದುಕೊಂಡೇ ಮೈಸೂರು, ಬೇಲೂರು, ಹಳೆಬೀಡು, ಮಂಗಳೂರು, ಹಂಪಿ, ಧರ್ಮಸ್ಥಳ, ಉಡುಪಿ ಹಾಗೂ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಮತ್ತು ಪ್ರೇಕ್ಷಣೀಯ ಸ್ಥಳಗಳಾದ್ದರಿಂದ ವ್ಯಾಪಾರ ಮಾಡಲು ಅನುಕೂಲಕರವಿರುತ್ತದೆ. ಹಾಗೂ ಪ್ರವಾಸಿ ಸ್ಥಳ, ಸಂತೆ, ಜಾತ್ರೆ, ನಗರ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ, ಬೀದಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಾರಾಟ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವು ಸಲ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳು ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಕೆಲವು ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಮನೆ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಮಾರಾಟ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

೨. ಮಾರಾಟ ಮಾಡುವ ವಸ್ತುಗಳು ಮತ್ತು ದರ

ಸಂ.	ಕಲ್ಲಿನಿಂದ ತಯಾರಿಸಿದ ವಸ್ತುಗಳು	ಬೆಲೆ
೧	ಗಣಪತಿ ಮೂರ್ತಿ (ಗಾತ್ರಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಬೆಲೆ)	೩೦
೨.	ಶಿವಲಿಂಗ	೧೫
೩.	ಬಸವಣ್ಣ	೧೦-೧೫
೪	ದೋಸೆ ಹಂಚು	೨೫
೫	ಪಡ್ಡಿನ ಹಂಚು	೩೦
೬	ರೊಟ್ಟಿ ಪರಾತ	೪೫
೭	ದೀಪದ ಪ್ರಣತಿಗಳು	೧೦

ಈ ಮೇಲಿನ ಕಲ್ಲಿನ ಮೂರ್ತಿಗಳು ಗಾತ್ರಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಬೆಲೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತವೆ. ಮೂರ್ತಿ ಗಳು ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಎರಡು ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಮೊತ್ತದ ಸುಮಾರು ೧೦೦೦ ರೂ. ಅಥವಾ ಎರಡು ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿ ಮೊತ್ತದ ಮೂರ್ತಿಗಳನ್ನು ಮಾರಾಟ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಇಂಥ

ಮೂರ್ತಿಗಳು ಮಾರಾಟವಾಗುವುದು ತುಂಬಾ ಕಡಿಮೆ. ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳು ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಮಾರಾಟ ಮಾಡಿ ಬಂದ ಹಣವನ್ನು ಗಂಡನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ತಂದೆಯ ಕಡೆಗೆ ನೀಡುತ್ತಾರೆ. ಆದರೂ ಈ ಮಾರಾಟದ ವಸ್ತುಗಳಿಗೆ ನಿಜವಾದ ಬೆಲೆ ದೊರೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಒಂದು ಗಣಪತಿ ಮೂರ್ತಿ ಮಾಡಬೇಕಾದರೆ ಕಲ್ಲುತರುವ ಖರ್ಚು ಮತ್ತು ಅದನ್ನು ತಯಾರಿಸಲು ಹೂಡಿದ ಶ್ರಮ ಮತ್ತು ವ್ಯಯ ಮಾಡಿದ ಸಮಯ ಸೇರಿರುತ್ತದೆ. ಒಂದು ವಿಗ್ರಹ ಮಾಡಬೇಕಾದರೆ ಎರಡು ಮೂರು ದಿನ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಒಂದು ದಿನಕ್ಕೆ ದಿನಗೂಲಿ ೨೦ ರೂ.ಯಂತೆ ಹಾಕಿದರು ಎರಡು ದಿನಕ್ಕೆ ೪೦ ರೂ. ಇದರ ಜೊತೆಗೆ ಸಾರಿಗೆ ವೆಚ್ಚ ಸಹ ಭರಿಸ ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ಕುಟುಂಬಗಳು ಕೂಡಿಕೊಂಡು ಹೆಚ್ಚು ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಉತ್ಪಾದಿಸಿ ಒಂದು ಕಡೆ ಹೊರಟರೆ ಸಾರಿಗೆ ವೆಚ್ಚ ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ಜೊತೆ ಜೊತೆಯಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಇತ್ತೀಚಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಕಲ್ಲು ತುಂಬಾ ದುಬಾರಿಯಾಗಿದೆ. ಕಲ್ಲಿನಿಂದ ಮಾಡಿದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು ತುಂಬಾ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿದೆ. ಕಾರಣ ತಾಂತ್ರಿಕ ಯುಗದಲ್ಲಿ ದೋಸೆ ಹಂಚು, ಪಡ್ಡಿನ ಹಂಚುಗಳ ಪರ್ಯಾಯವಾಗಿ ಕಬ್ಬಿಣ ಅಥವಾ ಉಕ್ಕು, ಸಿಲ್ವಾರ್ ಲೋಹದಿಂದ ಮಾಡಿದ ವಸ್ತುಗಳು ಬರುತ್ತಿವೆ. ಇವುಗಳು ತುಂಬಾ ಹಗುರವಾಗಿ ಇದ್ದು, ತುಂಬಾ ದಿನ ಬಾಳಿಕೆ ಬರುತ್ತವೆ. ಕೈತಪ್ಪಿದರು ಒಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ, ಕಲ್ಲಿನಿಂದ ಮಾಡಿದ ವಸ್ತುಗಳು ಜಾಗತೀಕ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಯಲ್ಲಿ ಸ್ಪರ್ಧೆಯಿಂದ ದೂರ ಉಳಿಯುತ್ತವೆ. ಈ ವೃತ್ತಿ ಅವಲಂಬಿಸಿದ ಕುಟುಂಬಗಳ ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ಥಿತಿ ತುಂಬ ಹಿಂದುಳಿದಿದೆ. ಎಷ್ಟು ದುಡಿದರೂ ಆರ್ಥಿಕಸ್ಥಿತಿ ಸುಧಾರಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಕೇವಲ ಹೊಟ್ಟೆ ಪಾಡಿಗಾಗಿ ದುಡಿಯುತ್ತಾರೆ. ಮಹಿಳೆಯರು ಬೇರೆ ಕಡೆ ಹೋಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಿಂತ ಈ ಪಾರಂಪರಿಕ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ಕಟ್ಟಿಗೆ ಕೆತ್ತನೆ

ಕೊಪ್ಪಳ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಗಂಗಾವತಿ ಮತ್ತು ಕುಷ್ಟಗಿ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಡೊಂಬರ ಮೂಲ ಪಾರಂಪರಿಕ ವೃತ್ತಿ ಎಂದರೆ ಕಟ್ಟಿಗೆ ಕೆತ್ತನೆ ಮಾಡುವ ಕರಕುಶಲ ಕಲೆಯಾಗಿದೆ. ಈ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಕುಟುಂಬಗಳು ನೆಲೆನಿಂತರೆ ಇನ್ನು ಕೆಲವು ಕುಟುಂಬಗಳು ಅರೆ ಅಲೆಮಾರಿಗಳಾಗಿವೆ. ನೆಲೆನಿಂತ ಕುಟುಂಬಗಳು ಈಗಗಾಲೇ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ವಿಭಿನ್ನ ವೃತ್ತಿಗಳನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿ ಕೊಂಡಿವೆ. ಅರೆ ಅಲೆಮಾರಿ ಕುಟುಂಬಗಳು ಇನ್ನೂ ತಮ್ಮ ಪಾರಂಪರಿಕ ವೃತ್ತಿ ನಂಬಿಕೊಂಡು ಬದುಕು ಸಾಗಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ೬೧ ಜನರಿದ್ದು ಪುರುಷರು ೨೯, ಸ್ತ್ರೀಯರು ೩೨ ಜನರು ಕಟ್ಟಿಗೆ ಕೆತ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಕಟ್ಟಿಗೆ ಕೆತ್ತನೆ ಕೆಲಸವು ಪೂರ್ವ ದಿಂದಲೂ ಬಂದಿದೆ. ಡೊಂಬ ಮಹಿಳೆಯರು ಮರದ ಕಟ್ಟಿಗೆ, ಗಂಧದ ಕಟ್ಟಿಗೆಯಿಂದ ಬಾಚಣಿಕೆ, ಸೀರಣಿಕೆಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸಿ ಗ್ರಾಮ, ನಗರ, ಪಟ್ಟಣಗಳಲ್ಲಿ ಮಾರಾಟ ಮಾಡಿಬರುತ್ತಾರೆ. ಈ ವೃತ್ತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಒಂದು ಐತಿಹ್ಯ ನೋಡಬಹುದು. "ಬಡಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವ ವ್ಯಕ್ತಿ ಡೊಂಬರ ಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು ಉಪಪತ್ನಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡನಂತೆ ಆತ ಬಾಚಣಿಕೆ ಮತ್ತು ಸೀರಿಣಿಕೆ ತಯಾರಿಸುವ ವಿಧಾನವನ್ನು ಅವಳಿಗೆ ತಿಳಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಲ್ಲದೆ ತನ್ನ ಹತ್ತಿರ ಇರುವ ಗರಗಸ, ಉಳಿ, ಬಾಚಿ ಮುಂತಾದ

ಉಪಕರಣಗಳನ್ನು ನೀಡಿದನಂತೆ. ಈ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಡೊಂಬರು ಬಡಗಿಯರು ಬಾಚಣಿಕೆ ಮಾಡುವುದನ್ನು ಕಲಿಸಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ಕೃತಜ್ಞತೆಯಿಂದ ನೆನೆಯುತ್ತಾರೆ".[೪]

ಸ್ತ್ರೀಯರ ಪಾಲುಗಾರಿಕೆ

ಕೊಪ್ಪಳ ಜಿಲ್ಲೆ ಗಂಗಾವತಿ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಹೇಮಗುಡ್ಡ, ಕಿನ್ನಾಳ ಗ್ರಾಮದ ಗುಡ್ಡದ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಡೊಂಬ ಸಮುದಾಯದ ಕುಟುಂಬಗಳು ವಾಸವಾಗಿವೆ. ಇವರು ಅರೆ ಅಲೆಮಾರಿಗಳಾಗಿದ್ದು ಗುಡ್ಡದಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುವ ಆಲಗತ್ತಿ ಕಟ್ಟಿಗೆಯನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಂಡು ಬಾಚಣಿಕೆ ಮತ್ತು ಸೀರಿಣಿಕೆ ಇತರ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕುಟುಂಬ ಸಮೇತ ಗುಡ್ಡಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಕಟ್ಟಿಗೆ ಕಡಿಯುತ್ತಾರೆ. ಅದನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಬಂದು ಗುಡಿಸಲು ಮುಂದೆ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಗಂಡಸರು ಗಾತ್ರಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಕತ್ತರಿಸಿದರೆ, ಸ್ತ್ರೀಯರು ಕಟ್ಟಿಗೆಯ ಸಿಪ್ಪೆತೆಗೆಯುತ್ತಾರೆ. ಈ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರೆ ಹೆಚ್ಚು ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಈ ಕೆಲಸವು ಭಾರಿ ಪ್ರಮಾಣ ಹಾಗೂ ಭಾರವಾಗಿ ರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

ವಸ್ತುಗಳ ಮಾರಾಟ

ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಈ ಸಮುದಾಯ ಉತ್ಪಾದಿಸಿದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಮಾರಾಟ ಮಾಡಲು ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಯಾಕೆಂದರೆ ತಯಾರಿಸಿದ ವಸ್ತುಗಳು ಗೃಹೋಪಯೋಗಿ ವಸ್ತುಗಳಾದ ಬಾಚಣಿಕೆ, ಸೀರಿಣಿಕೆ, ಅಡುಗೆ ಪರಿಕರ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಗೃಹಿಣಿಯರೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ ಸ್ತ್ರೀಯರು ವ್ಯಾಪಾರಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಒಬ್ಬರು ಅಥವಾ ಗುಂಪಾಗಿ ಹೋಗಿ ಮಾರಾಟ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಾರೆ. ದೂರದ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕಾದರೆ ಪುರುಷರ ಜೊತೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಕುಟುಂಬ ಸಮೇತ ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ನಗರ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಬೀದಿ ಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಚಾರಿಸುತ್ತಾ, "ಬಾಚಣಿಕೆ, ಸಿರಿಣಿಕೆ, ಮುದ್ದೆಕೋಲು, ಕಡಗೋಲು... ಬೇಕೇನಮ್ಮ" ಎಂದು ಕೂಗುತ್ತ ಗ್ರಾಹಕರು ತಮ್ಮತ್ತ ಆಕರ್ಷಿಸಿ ವ್ಯಾಪಾರ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಈ ಸಮುದಾಯ ಉತ್ಪಾದಿಸಿದ ವಸ್ತುಗಳಿಗೆ ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಬೇಡಿಕೆ ಇರುವುದರಿಂದ ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿನ ಸಂತೆಗಳು ಇವರ ಪ್ರಮುಖ ಮಾರಾಟದ ಕೇಂದ್ರಗಳಾಗಿವೆ.

ಮಾರಾಟದ ವಸ್ತುಗಳು ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಬೆಲೆ

ವಸ್ತುಗಳು	ಬೆಲೆ ರೂ.ಗಳಲ್ಲಿ
ಬಾಚಣಿಕೆ	೩
ಸೀರಿಣಿಕೆ	೨
ಮುದ್ದೆಕೋಲು	೧೦
ಕಡಗೋಲು	೧೫
ಮುದ್ದೆಬಟ್ಟಲು	೫
ಲತ್ತುಡಿಮಣೆ	೨೦

ಈ ಮೇಲಿನ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಗೃಹಿಣಿಯರು ಕೊಂಡುಕೊಳ್ಳುವರು. ಹೆಚ್ಚು ಬೆಲೆ ಇದ್ದಾಗ ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ಚೌಕಾಸಿಯ ವ್ಯಾಪಾರ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದ್ದು, ವಸ್ತುಗಳ ನೈಜ ಬೆಲೆಗಿಂತ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಬೆಲೆ ಹೇಳುವರು. ಉದಾ: ಮುದ್ದೆಕೋಲು ೧೦ ರೂಪಾಯಿ ಇರುವುದನ್ನು ೧೫ ರೂ. ಎಂದೇ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ವ್ಯಾಪಾರಕ್ಕೆ ನಿಂತಾಗ ಗ್ರಾಹಕರು ಕೇಳುವ ಚೌಕಾಸಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ನೈಜಬೆಲೆಯಾದ ೧೦ ರೂ.ಗೆ ನೀಡುತ್ತಾರೆ. ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಸುಗ್ಗಿಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇಂತ ವಸ್ತುಗಳಿಗೆ ಬೆಲೆಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ದವಸಧಾನ್ಯಗಳನ್ನು ನೀಡುತ್ತಾರೆ. ವಸ್ತುವಿನಿಮಯ ಪದ್ಧತಿಯ ಚಹರೆ ಹೆಚ್ಚು ಕಂಡುಬರುವುದು.

ವಿನಿಮಯದ ವಸ್ತುಗಳು

ವಸ್ತುಗಳು	ವಿನಿಮಯದ ವಸ್ತುಗಳು
ಬಾಚಣಿಕೆ	೧ ಪಾವು ರಾಗಿ, ಜೋಳ
ಸೀರಿಣಿಕೆ	೧ ಪಾವು ಜೋಳ
ಮುದ್ದೆ ಕೈ ಬಟ್ಟಲು	೨ ಪಾವು ರಾಗಿ, ಜೋಳ ಅಥವಾ ೧ ಪಾವು ಅಕ್ಕಿ
ಕಡಗೋಲು	೧ ಸೇರು ಅಕ್ಕಿ ಅಥವಾ ೨ ಸೇರು ಜೋಳ, ರಾಗಿ
ಮುದ್ದೆಕೋಲು	೨ ಪಾವು ಜೋಳ, ರಾಗಿ
ಲತ್ತುಡಿಮಣೆ	೫ ಸೇರು ಜೋಳ, ರಾಗಿ ಅಥವಾ ೨ ಸೇರು ಅಕ್ಕಿ

ಈ ಮೇಲ್ಕಾಣಿಸಿದಂತೆ ತಮಗೆ ಅನುಕೂಲವಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವಿನಿಮಯ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಈ ವಸ್ತುಗಳ ಮಾರಾಟದ ಜೊತೆಗೆ ಮನೆ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಆಹಾರವನ್ನು ಭಿಕ್ಷೆ ಬೇಡುತ್ತಾರೆ. ರೊಟ್ಟಿ, ಮುದ್ದೆ ಅಥವಾ ಅನ್ನ ಇತ್ಯಾದಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಇಂತ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಕೊಟ್ಟರೆ, ಕೆಲವರು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಎನ್ನುವುದುಂಟು. ಬೇಡಿಕೊಂಡು ಬಂದ ಅನ್ನ, ರೊಟ್ಟಿಯನ್ನು ಮುಂತಾದವುಗಳು ತಮ್ಮ ಗುಡಿಸಲಿಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಕುಟುಂಬದ ಸದಸ್ಯರೆಲ್ಲರು ಕಳಿತು ಊಟ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ವ್ಯಾಪಾರ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಂದ ಹಣದಿಂದ ಮನೆಗೆ ಬೇಕಾಗುವ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಕೊಂಡು ತರುತ್ತಾರೆ. ಉಳಿದ ಹಣವನ್ನು ಹಿರಿಯರ ಕೈಗೆ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ದುರಂತವೆಂದರೆ ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು ಬೆವರು ಸುರಿಸಿ ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಹಣವು ಕೆಲವು ಕೆಟ್ಟ ಚಟಗಳಿಗೆ ವಿನಿಯೋಗವಾಗುತ್ತದೆ. ಸ್ತ್ರೀಯರು ಗಂಡಸರಿಗೆ ಕುಡಿಯಲು ಕೊಡದಿದ್ದರೆ ಕೆಲವು ಹಿಂಸೆಗೆ ಒಳಗಾಗುವ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳಿವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿ ಇಂತಹ ಚಟಗಳಿಗೆ ಆದಾಯ ಹೋಗುತ್ತದೆ.

ಕರಕುಶಲ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಪಾಲುಗಾರಿಕೆ ಸುಮಾರು ಶೇ. ೭೦ರಷ್ಟು ಇದ್ದರು ಯಜಮಾನಿಕೆ ವಿಷಯ ಬಂದಾಗ ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ನಗಣ್ಯ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಸ್ತ್ರೀಯು ಸೇವವರ್ಗದಲ್ಲಿ

ಇದ್ದು ತನ್ನ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾಳೆ. ಎಷ್ಟೇ ದುಡಿದರು ಅವಳ ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ಥಾನಮಾನ ತುಂಬಾ ಕಡಿಮೆ ಮಟ್ಟದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಅಂದರೆ ಅನಿವಾರ್ಯದ ಬದುಕಿನ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡು ಬದುಕುವ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಅವಳಾದಾಗಿದೆ.

೫.೨. ಅವಲಂಬಿಸಿದ ವೃತ್ತಿಗಳು

“ಅಲೆಮಾರಿ ಸಮುದಾಯಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಅವರ ಆರ್ಥಿಕ ಮೂಲಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಕಸುಬುಗಳನ್ನು ಔದ್ಯೋಗಿಕರಣ ಮತ್ತು ತಂತ್ರಜ್ಞಾನವು ಬಂಡವಾಳ ಶಾಹಿಗಳ ಕೈಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿಯಾಗಿದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಭಾರತದ ಅಸಮಾನ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಬಗೆಯ ಆರ್ಥಿಕ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನು ಹೊಂದದ ಇಲ್ಲಿನ ಸೇವಕ ಸಮುದಾಯಗಳಿಗೆ ಪಾರಂಪರಿಕ ಕೌಶಲ್ಯಗಳನ್ನು ಉದ್ಯಮವಾಗಿಸುವ ಅವಕಾಶಗಳೇ ಇಲ್ಲ. ಆಧುನಿಕ ಉದ್ಯಮವು ಬಹುಕಾಲದಿಂದಲೂ ನಂಬಿಕೊಂಡು ಬಂದ ಕೌಶಲ್ಯಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದ ಸಮುದಾಯಗಳನ್ನು ಕೈ ಬಿಟ್ಟಿದೆ. ಇನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶನ ಕಲೆ ನಂಬಿಕೊಂಡು ಬಂದ ಸಮುದಾಯಗಳ ಕಥೆ ಇನ್ನು ಚಿಂತಾಜನಕವಾದದ್ದಾಗಿದೆ. ಆಧುನಿಕ ಮಾಧ್ಯಮಗಳ ಥಳಕು ಪ್ರದರ್ಶನದಿಂದ ಪಾರಂಪರಿಕ ಪ್ರದರ್ಶನ ಕಲೆಯು ಮೂಲೆಗುಂಪಾಯಿತು. ಪಾರಂಪರಿಕ ಪ್ರದರ್ಶನ ಕಲೆಗಳಿಗೆ ಆಧುನಿಕ ಮಾಧ್ಯಮಗಳು ಹಂಚುವ ರೋಮಾಂಚನಗಳನ್ನು ನೀಡಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಲೇ ಇಲ್ಲ. ಕಾಲ ಬದಲಾದಂತೆ ಅಂದು ಹೇರಲ್ಪಟ್ಟ ಕೆಲವು ವೃತ್ತಿಗಳಿಗೆ ಆಧುನಿಕ ಸಮಾಜವು ಮಾನ್ಯತೆ ಮಾಡದಿದ್ದರೂ. ತಳಸಮುದಾಯದ ಸಾಕಷ್ಟು ಸಮುದಾಯಗಳು ಪಾರಂಪಾರಿಕ ವೃತ್ತಿ ಕೈಬಿಡ ಬೇಕೋ ಅಥವಾ ಆಧುನಿಕ ವೃತ್ತಿ ಕೈಗೊಳ್ಳಬೇಕೋ ಎಂಬ ಸಂದಿಗ್ಧತೆಯ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಉಸಿರು ಕಟ್ಟಿದ ವಾತಾವರಣದಲ್ಲಿ ನಲುಗುತ್ತಿವೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಬಾಳಿಗೆ ಮಾನ್ಯಕಾಲದಿಂದಲೂ ಹಲವಾರು ವಲಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಂತೆ ತಳಸಮುದಾಯಗಳು ಮುಖಾಮುಖಿಯಾಗುತ್ತಲೆ ಬಂದಿವೆ”.[೫]

ಪ್ರಸ್ತುತ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಡೊಂಬರ ಸಮುದಾಯದವರ ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ಥಾನಮಾನಗಳು ತುಂಬ ಕೆಳಸ್ತರದಲ್ಲಿವೆ. ಕಾರಣ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಸಮುದಾಯಗಳು ಮನೆ, ಭೂಮಿ, ಇತರೆ ಸೌಲಭ್ಯಗಳಿಂದ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಇಂತ ಜನರ ಮಧ್ಯೆ ಈ ಸಮುದಾಯ ಅನೇಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಂದ ಜೀವನ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಿದೆ. ಇಂದು ಹೊಸ ವೃತ್ತಿಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಆಧುನಿಕ ವೃತ್ತಿಗಳನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿರುವುದು ಅನಿವಾರ್ಯ, ಆದ್ದರಿಂದ ಅನಕ್ಷರಸ್ಥರಾಗಿದ್ದರೂ ಯಾವುದೇ ಕೆಲಸವಾಗಲಿ ಅತ್ಯಂತ ನಿಷ್ಠೆ ಹಾಗೂ ಶ್ರದ್ದೆಯಿಂದ ಮಾಡುವ ಶಕ್ತಿ ಇವರಲ್ಲಿದೆ. ಯಾವುದೆ ಹೊಸ ವೃತ್ತಿಗೆ ಬಹುಬೇಗ ಹೊಂದಿಕೊಳ್ಳುವರು. ಈ ವೃತ್ತಿಗಳು ಕಡಿಮೆ ಬಂಡವಾಳ ಮತ್ತು ಅಧಿಕ ಶ್ರಮ ಇರುವಂತವುಗಳು ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ತುಂಬಾ ದುರ್ಬಲವಾಗಿರುವ ವೃತ್ತಿ ಜೀವನ ಮತ್ತು ನಿರ್ವಹಣೆಯನ್ನು ಈ ಕೆಳಗಿನಂತೆ ಕೋಷ್ಟಕದಲ್ಲಿ ನೋಡಬಹುದು. ಅಧ್ಯಯನದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ವೃತ್ತಿಗಳನ್ನು ವಿಂಗಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ.

ಕೋಷ್ಟಕ ೫.೨ ಡೊಂಬರ ಜಿಲ್ಲಾ, ತಾಲ್ಲೂಕುವಾರು ಮತ್ತು ಲಿಂಗವಾರು ಅವಲಂಬಿಸಿದ ಕಸುಬುಗಳು

ಸಂ	ಜಿಲ್ಲೆ	ತಾಲ್ಲೂಕು	ಕುಟುಂಬ	ಕೃಷಿ		ಕೃಷಿಕೂಲಿ		ಕರಕುಶಲಕಲೆ		ಸಣ್ಣ ವ್ಯಾಪಾರ		ಸರ್ಕಾರಿ		ಖಾಸಗಿ		ಇತರೆ	
				ಗಂಡು	ಹೆಣ್ಣು	ಗಂಡು	ಹೆಣ್ಣು	ಗಂಡು	ಹೆಣ್ಣು	ಗಂಡು	ಹೆಣ್ಣು	ಗಂಡು	ಹೆಣ್ಣು	ಗಂಡು	ಹೆಣ್ಣು	ಗಂಡು	ಹೆಣ್ಣು
೧	ಬಳ್ಳಾರಿ	ಬಳ್ಳಾರಿ	೦೧	--	--	--	--	--	--	--	೦೧	--	--	--	--	--	--
		ಹೊಸಪೇಟೆ	೧೦	--	--	೦೪	೧೨	--	--	೦೧	೦೧	--	--	೦೧	--	೦೮	೦೧
		ಕೂಡ್ಲಿಗಿ	೭೭	೧೦	೦೮	೧೦೭	೧೧೪	--	--	೦೮	೦೭	೧೧	೦೬	೧೨	೦೧	೧೩	೨೨
		ಸಂಡೂರು	೧೨	--	--	೧೧	೧೪	--	--	೦೨	೦೧	--	೦೪	--	--	೧೪	--
		ಸಿರಗುಪ್ಪ	೦೪	೦೨	೦೩	೧೪	೧೪	--	--	--	--	--	--	--	--	೦೨	--
೨	ದಾವಣಗೆರೆ	ಹರಪನಹಳ್ಳಿ	೧೫೪	೩೬	೦೮	೯೭	೮೧	೧೧೭	೧೦೨	೧೦		೧೫	೦೫	೦೩	--	೦೭	೦೧
೩	ಕೊಪ್ಪಳ	ಗಂಗಾವತಿ	೯೫	೨೮	೧೦	೧೦೪	೯೭	೧೪	೧೩	೦೪	೦೧	೦೫	೦೧	೦೩	--	೧೫	--
		ಕುಷ್ಟಗಿ	೩೮	೧	೧	೨೭	೩೩	೧೫	೧೯	೧೨	೦೮	೦೧	೦೧	೦೩	--	೦೬	೦೧
		ಯಲಬುರ್ಗ	೦೫	--	--	೦೮	೦೭	--	---	--	--	--	--	--	--	--	--
೪	ಶಿವಮೊಗ್ಗ	ಶಿವಮೊಗ್ಗ	೧೮	--	--	೦೭	೦೫	೦೪	೦೪	೦೪	೦೫	೦೧	೦೩	೦೨	೦೧	೦೮	೦೪
		ಭದ್ರಾವತಿ	೧೩	೦೪	೦೩	೨೩	೧೭	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--
		ಹೊಸನಗರ	೩೬	೦೫	--	೪೪	೩೨	--	--	೦೬	೦೧	೦೧	--	--	--	೦೨	೦೩
		ಸೊರಬ	೩೬	೧೧	೦೨	೩೭	೪೦	೦೧	--	--	--	--	--	--	--	೦೫	೦೩
		ಶಿಕಾರಿಪುರ	೦೮	೧೨	೦೧	೦೭	೦೫	--	--	--	--	೦೧	೦೧	--	--	--	--
		ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ	೨೬	೧೫	೦೨	೨೬	೨೩	--	--	--	--	--	--	--	--	೦೧	೦೨
	ಒಟ್ಟು		೨೩೩	೧೨೪	೩೮	೫೧೬	೪೯೪	೧೫೧	೧೩೮	೪೭	೨೪	೩೬	೨೧	೨೪	೦೨	೮೧	೩೭

ಡೊಂಬರ ಮಹಿಳೆಯರು ಅವಲಂಬಿಸಿದ ವೃತ್ತಿಗಳ ವಿಂಗಡಣೆ

೧. ಕೃಷಿ	೨. ಪಶುಪಾಲನೆ	೩. ವ್ಯಾಪಾರ	೪. ಇತರೆ
ಕೃಷಿಕೂಲಿ	ದನಕರು ಸಾಕಾಣಿಕೆ	ಸಣ್ಣವ್ಯಾಪಾರ	ಟೈಲರಿಂಗ್
	ಕುರಿಮೇಕೆ ಸಾಕಾಣಿಕೆ	ಹಣ್ಣಿನ ವ್ಯಾಪಾರ	ಗಾರೆಕೆಲಸ
	ಕೋಳಿ ಸಾಕಾಣಕೆ	ತರಕಾರಿ	ಗೃಹಕೆಲಸ
	ಹಂದಿ ಸಾಕಾಣಿಕೆ	ಹೋಟೆಲ್	ಕಸೂತಿ
		ಚಿಕ್ಕ ಕಿರಾಣಿ	ರಸ್ತೆ ಕೆಲಸ
		ಪಾನ್‌ಶಾಪ್	
		ಹೂವಿನವ್ಯಾಪಾರ	

೧. ಕೃಷಿ

ಡೊಂಬರಿಗೆ ಪೂರ್ವಿಕರಿಂದ ಬಂದ ಭೂಮಿ ಹೆಚ್ಚು ಇಲ್ಲ. ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ಪಡೆದ ಹಾಗೂ ಖಾತೆ ಇಲ್ಲದ ಭಂಜರು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಭೂ ಒಡೆಯರ ಭೂಮಿಗಳಲ್ಲಿ ಗೇಣಿ ರೂಪದಲ್ಲಿ ವ್ಯವಸಾಯ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಅಧ್ಯಯನ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ನೆಲೆನಿಂತ ಡೊಂಬರ ಕುಟುಂಬದವರು ಕೃಷಿಯನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿರುವುದು ಸಾಮಾನ್ಯ ಸಂಗತಿ, ಸ್ವಂತ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಕೃಷಿಕರು ತೀರಾ ಕಡಿಮೆ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದಾರೆ. ಉಳಿದಂತೆ ಭೂ ರಹಿತರಾಗಿದ್ದು ಕೃಷಿ ಕೂಲಿ ಮಾಡಿ ಬದುಕನ್ನು ಸಾಗಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಬಳ್ಳಾರಿ, ದಾವಣಗೆರೆ, ಕೊಪ್ಪಳ ಮತ್ತು ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿರುವ ಡೊಂಬರ ಕುಟುಂಬಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಭೂರಹಿತರಾಗಿದ್ದು, ಕೆಲವು ಕುಟುಂಬಗಳು ಭೂಮಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದವರಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಭೂಮಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದಾರೆ. ಕೆಲವು ಕಡೆ ಮಾತ್ರ ಕೆಲವರು ಮಾತ್ರ ನೀರಾವರಿ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಭೂ ಹಿಡುವಳಿದಾರರು ಕಂಡುಬರುತ್ತಾರೆ. ಈ ಕೆಳಗಿನ ೫.೨ರ ಕೋಷ್ಟಕದಂತೆ

೫.೩. ಜಿಲ್ಲಾ ಮತ್ತು ತಾಲ್ಲೂಕುವಾರು ಡೊಂಬರ ಭೂ ಹಿಡುವಳಿ

ಜಿಲ್ಲೆ	ತಾಲ್ಲೂಕು	ಕುಟುಂಬ	ಒಣ	ನೀರಾವರಿ	ಒಟ್ಟು	ಭೂರಹಿತರು
೧. ಬಳ್ಳಾರಿ	ಬಳ್ಳಾರಿ	೧	--	--	--	೧
	ಹೊಸಪೇಟೆ	೧೦	೫	--	೫	೯
	ಕೂಡ್ಲಿಗಿ	೬೬	೧೨೦	೨೧	೧೩೯	೪೯
	ಸಂಡೂರು	೧೨	೫೪	--	೫೪	೯
	ಸಿರುಗುಪ್ಪ	೦೪	೨೪	೬	೩೦	೨

೨.	ದಾವಣಗೆರೆ	ಹರಪನಹಳ್ಳಿ	೧೫೪	೪೧೩	೬೨.೫	೪೭೫	೬೪
೩.	ಕೊಪ್ಪಳ	ಗಂಗಾವತಿ	೯೫	೨೦	೧೪೦	೧೬೦	೪೩
		ಕುಷ್ಟಗಿ	೩೮	೨೪	೮.೫	೩೨.೫	೩೦
		ಯಲಬುರ್ಗಾ	೦೫	--	--	--	೦೫
೪.	ಶಿವಮೊಗ್ಗ	ಶಿವಮೊಗ್ಗ	೧೮	೮	೨	೧೦	೧೦
		ಭದ್ರಾವತಿ	೧೩	೧.೫	೩.೫	೫	೧೧
		ಹೊಸನಗರ	೩೬	೨೫	೧೦	೩೫	೩೦
		ಸೊರಬ	೩೬	--	೧೯	೧೯	೨೦
		ಶಿಕಾರಿಪುರ	೦೮	--	೨೪.೫	೨೪.೫	೨
		ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ	೨೬	--	೨೨	೨೨	೧೫
		ಒಟ್ಟು	೫೩೩	೬೯೪	೩೧೭	೧೦೧೧	೩೦೦

ಡೊಂಬರ ಒಟ್ಟು ಕುಟುಂಬ ೫೩೩ರಲ್ಲಿ ೩೦೦ ಕುಟುಂಬಗಳು ಭೂರಹಿತ ಕುಟುಂಬಗಳಾಗಿವೆ. ಸುಮಾರು ಒಂದನೇ ಮೂರು ಭಾಗದಷ್ಟು ಭೂರಹಿತರು ಕಂಡುಬರುತ್ತಾರೆ. ಒಟ್ಟಾರೆ ೧೦೧೧ ಎಕರೆ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ೬೯೪ ಎಕರೆಗಳಷ್ಟು ಒಣಭೂಮಿ ಹಾಗೂ ೩೧೭ ಎಕರೆಗಳಷ್ಟು ನೀರಾವರಿ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವುದು ಮೇಲಿನ ಕೋಷ್ಟಕದಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಬಹುದು. ಬಳ್ಳಾರಿ, ದಾವಣಗೆರೆ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಒಣಭೂಮಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು ಭೂಹಿಡುವಳಿದಾರರು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತಾರೆ. ಕೊಪ್ಪಳ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಸ್ವಲ್ಪ ನೀರಾವರಿ ಭೂ ಹಿಡುವಳಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಆಯಾಯ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಇತರ ಸಮುದಾಯದ ಭೂ ಹಿಡುವಳಿದಾರರಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿಕೊಂಡರೆ ಅತ್ಯಂತ ಕಡಿಮೆ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವರಲ್ಲಿ ಡೊಂಬರ ಸಮುದಾಯವು ಪ್ರಥಮ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಬರುವುದು.

ಕೃಷಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾದದ್ದೇ ಸ್ತ್ರೀಯಿಂದ ಎಂಬುವುದು ನೆನಪಿನಲ್ಲಿಡಬೇಕಾದ ಅಂಶವಾದ್ದರಿಂದ ಪುರುಷರು ಭೂಮಿಯನ್ನು ಉಳುವುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಬೀಜ ಬಿತ್ತನೆ, ಕಳೆ ಕೀಳುವುದು, ಸಸಿ ನಾಟಿ ಮಾಡುವುದು, ಗೊಬ್ಬರ ಹಾಕುವುದು, ಬೀಜ ಸಂಸ್ಕರಿಸುವುದು, ಕೊಯ್ಲು ಮಾಡುವುದು ಮುಂತಾದವು ಗಳನ್ನು ಸ್ತ್ರೀಯರು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಕೃಷಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಮೂಲ ಸ್ತ್ರೀಯಾಗಿದ್ದರೂ ಪರಭಾರೆ ಎಲ್ಲವೂ ಪುರುಷರದ್ದಾಗಿದೆ. ಕೆಲವು ಸಮುದಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಭೂಮಿಯ ಪರಭಾರೆಯು ಪುರುಷರದ್ದೆ ಸಿಂಹಪಾಲು ಆದರೆ ಡೊಂಬ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೂ ಭೂಮಿ ಒಡೆತನ ನೀಡಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಪುರುಷರಿಗೆ ಆಸ್ತಿಯ ಹಕ್ಕು ನೀಡುವಂತೆ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಆಸ್ತಿಯ ಹಕ್ಕು ಇರುವುದು ಈ ಕೆಳಗಿನ ೫.೩ರ ಕೋಷ್ಟಕದಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು. ಇದಕ್ಕೆ ಬಹುಮುಖ್ಯ ಕಾರಣ ಮಾತೃ ಪ್ರಧಾನತೆಯು ಈ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಅಗ್ರಗಣ್ಯವಾಗಿದೆ.

೫.೪. ಜಿಲ್ಲಾ ಮತ್ತು ತಾಲ್ಲೂಕುವಾರು ಡೊಂಬರ ಕೃಷಿ ಭೂಹಿಡುವಳಿದಾರರು

ಕ್ರ.ಸಂ.	ಜಿಲ್ಲೆ	ತಾಲ್ಲೂಕು	ಕುಟುಂಬ	ಕೃಷಿ ಭೂಹಿಡುವಳಿದಾರರು	
				ಗಂಡು	ಹೆಣ್ಣು
೧.	ಬಳ್ಳಾರಿ	ಬಳ್ಳಾರಿ	೧	--	--
		ಹೊಸಪೇಟೆ	೧೦	--	--
		ಕೂಡ್ಲಿಗಿ	೭೭	೮	೫
		ಸಂಡೂರು	೧೨		
		ಸಿರುಗುಪ್ಪ	೦೪	೨	೩
೨.	ದಾವಣಗೆರೆ	ಹರಪನಹಳ್ಳಿ	೧೫೪	೩೬	೮
೩.	ಕೊಪ್ಪಳ	ಗಂಗಾವತಿ	೯೫	೨೮	೧೦
		ಕುಷ್ಟಗಿ	೩೮	೧	೧
		ಯಲಬುರ್ಗಾ	೦೫	--	--
೪.	ಶಿವಮೊಗ್ಗ	ಶಿವಮೊಗ್ಗ	೧೮	--	--
		ಭದ್ರವತಿ	೧೩	೪	೩
		ಹೊಸನಗರ	೩೬	೫	--
		ಸೊರಬ	೩೬	೧೨	೨
		ಶಿಕಾರಿಪುರ	೦೮	೧೨	೧
		ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ	೨೬	೧೫	೨
		ಒಟ್ಟು	೫೩೩	೧೨೩	೩೫

ಒಟ್ಟು ಭೂಹಿಡುವಳಿದಾರರಲ್ಲಿ ೧೨೪ ಪುರುಷರು, ೩೮ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಭೂಹಿಡುವಳಿಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಭೂಮಿ ಹೊಂದಿದವರಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ದೇವದಾಸಿ, ಬಸವಿ, ವಿಧವೆಯರು, ವೃತ್ತಿರಂಗಭೂಮಿಯನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದ ರಂಗನಟಿಯರು, ಗಂಡನಿಂದ ವಿಚ್ಛೇಧನ ಪಡೆದ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಹಾಗೂ ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ಪುರುಷ ವಾರಸುದಾರರು ಇಲ್ಲದ ಕುಟುಂಬದ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಇಂಥವರು ಭೂಮಿಯನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ದೇವದಾಸಿ, ಬಸವಿ, ರಂಗನಟಿಯರಿಗೆ, ತಂದೆ ತಾಯಿಯ ಆಸ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಹಕ್ಕು ಇರುತ್ತದೆ. ಪುರುಷರಿಗೆ ಯಾವ ರೀತಿ ಆಸ್ತಿಯ ಹಕ್ಕನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತಾನೋ ಅದೇ ರೀತಿ ಆಸ್ತಿಯ ಹಕ್ಕನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತಾಳೆ. ಗಂಡ ತೀರಿಕೊಂಡ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳಿಗೂ ಸಹ ಗಂಡನ ಆಸ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಹಕ್ಕನ್ನು ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಗಂಡನಿಂದ ವಿಚ್ಛೇದನ ಪಡೆದುಕೊಂಡ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೂ ಸಹ ಜಾತಿ ಪಂಚಾಯತಿ ಮೂಲಕ ಆಸ್ತಿಯ ಹಕ್ಕನ್ನು ನೀಡಿದ ಉದಾಹರಣೆಗಳಿವೆ. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಗಂಡು ಮಕ್ಕಳು ಇಲ್ಲದೆ ಇರುವ ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಆಸ್ತಿಯ ಹಕ್ಕನ್ನು

ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಆದರೂ ಸಹ ಆರ್ಥಿಕಸ್ಥಿತಿ ಅಷ್ಟಾಗಿ ಸುಧಾರಿಸಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಭೂಮಿಯನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಪುರುಷರಾಗಿರುವುದರಿಂದ. ಕೇವಲ ಹೆಸರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಇರುವುದು, ಇವರ ಅಣ್ಣ, ತಮ್ಮ ಅಥವಾ ಮಗ, ಅಳಿಯ ಅಥವಾ ಸಹೋದರರ ಮಕ್ಕಳು ಆಸ್ತಿಯನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

೧.೧ ಕೃಷಿಕೂಲಿ

ಭಾರತದ ಆರ್ಥಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಸುಮಾರು ಶೇ. ೭೫ ರಷ್ಟು ಕೃಷಿಯನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದೆ. ಕೃಷಿಯಲ್ಲಿ ಕೃಷಿ ಕೂಲಿಕಾರರು ಅಥವಾ ಕೃಷಿ ಕಾರ್ಮಿಕರ ಪಾತ್ರವು ಪ್ರಮುಖವಾದದು. ಕೃಷಿ ಕೂಲಿಕಾರರು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ತಳಸಮುದಾಯದಿಂದ ಬಂದವರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಅವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರಾದ ಅಲೆಮಾರಿ ಡೊಂಬರು ನೆಲೆನಿಂತ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನಿತ್ಯದ ಬದುಕಿಗಾಗಿ ಹಲವಾರು ಉತ್ಪಾದನೆ ಮಾರ್ಗಗಳನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಕೃಷಿಕೂಲಿ ಅವಲಂಬಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. 'ಕೂಲಿ' ಎಂದರೆ ದುಡಿಮೆಗೆ ಅಥವಾ ಶ್ರಮ ಶಕ್ತಿಗೆ ಮೌಲ್ಯದ ಪರಿವರ್ತನೆಯ ಬೆಲೆಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಕೂಲಿಗಾರ ತನ್ನ ಶ್ರಮಶಕ್ತಿಗೆ ವಿನಿಮಯವಾಗಿ ಏನನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೋ ಅದೇ ಕೂಲಿಯಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಈ ಸಮುದಾಯದ ಪಾರಂಪಾರಿಕ ವೃತ್ತಿಗಳು ನಶಿಸಿದ ನಂತರ ಒಂದ್ಹೊತ್ತಿನ ಊಟಕ್ಕೆ ಪರದಾಡುವಂಥ ಸ್ಥಿತಿ ಒದಗಿದಾಗ ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿ ಅನೇಕ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಕೃಷಿ ಕೂಲಿ ಅವಲಂಬಿಸಿರುವುದನ್ನು ಈ ಕೆಳಗಿನ ೫.೪ರ ಕೋಷ್ಟಕದಿಂದ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ಕೋಷ್ಟಕ ೫.೫ ಡೊಂಬರ ಸಮುದಾಯದ ಕೃಷಿ ಕೂಲಿಯ ಸ್ತ್ರೀ-ಪುರುಷರು

ಕ್ರ.ಸಂ.	ಜಿಲ್ಲೆ	ತಾಲ್ಲೂಕು	ಕುಟುಂಬ	ಕೃಷಿ ಕೂಲಿಕಾರರು	
				ಗಂಡು	ಹೆಣ್ಣು
೧.	ಬಳ್ಳಾರಿ	ಬಳ್ಳಾರಿ	೧		
		ಹೊಸಪೇಟೆ	೧೦	೪	೧೨
		ಕೂಡ್ಲಿಗಿ	೭೭	೧೦೭	೧೧೪
		ಸಂಡೂರು	೧೨	೧೧	೧೪
		ಸಿರುಗುಪ್ಪ	೦೪	೧೪	೧೪
೨.	ದಾವಣಗೆರೆ	ಹರಪನಹಳ್ಳಿ	೧೫೪	೯೭	೮೧
೩.	ಕೊಪ್ಪಳ	ಗಂಗಾವತಿ	೯೫	೧೦೪	೯೭
		ಕುಷ್ಟಗಿ	೩೮	೨೭	೩೩
		ಯಲಬುರ್ಗಾ	೦೫	೮	೭
೪.	ಶಿವಮೊಗ್ಗ	ಶಿವಮೊಗ್ಗ	೧೮	೭	೫

ಭದ್ರಾವತಿ	೧೩	೨೩	೧೭
ಹೊಸನಗರ	೩೬	೪೪	೩೨
ಸೊರಬ	೩೬	೩೭	೪೦
ಶಿಕಾರಿಪುರ	೦೮	೭	೫
ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ	೨೬	೨೬	೨೩
ಒಟ್ಟು	೫೩೩	೫೧೬	೪೯೪

ಈ ಮೇಲ್ಕಾಣಿಸಿದ ೫.೪ರ ಕೋಷ್ಟಕದಂತೆ ಡೊಂಬರ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟಾರೆ ೧,೦೦೦ ಜನರು ಕೃಷಿಕೂಲಿಯಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಕೃಷಿಯಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸಲು ಹೆಣ್ಣಾಳುಗಳು ಅನಿವಾರ್ಯ ಎಂಬ ಭಾವನೆ ವ್ಯವಸಾಯದಲ್ಲಿ ದಟ್ಟವಾಗಿರುವುದು ಸಹಜ. ಹೀಗಾಗಿ ಕೃಷಿ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಬೀಜ ಬಿತ್ತನೆ, ಕಳೆತೆಗೆಯುವುದು, ಸಸಿ ನಾಟಿ ಮಾಡುವುದು, ಗೊಬ್ಬರ ಹಾಕುವುದು, ಬೀಜ ಸಂಸ್ಕರಿಸುವುದು, ಕೊಯ್ಲು ಮಾಡುವುದು, ಒಕ್ಕಣೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವುದು ಇತ್ಯಾದಿ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಬಳಸುತ್ತಾರೆ.

ಸಸಿ ನಾಟಿ ಮಾಡುವುದು ಮತ್ತು ಬಿತ್ತುವುದು : ಶಿವಮೊಗ್ಗ, ಕೊಪ್ಪಳ ಇತರೆ ನೀರಾವರಿ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಭತ್ತವನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಬೆಳೆಯುವುದುಂಟು. ಇಲ್ಲಿನ ಭೂ ಒಡಯರು ಭತ್ತದ ಸಸಿ ನಾಟಿ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಡೊಂಬರ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಗುಂಪಿನೊಂದಿಗೆ ನಾಟಿ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ನೀಡುವ ಕೂಲಿಯು ದಿನಗೂಲಿಯಾಗಿದೆ. ೪೦ ರೂಪಾಯಿಗಳಿಂದ ೫೦ ರೂ.ವರೆಗೆ ನೀಡುತ್ತಾರೆ. ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಸುಮಾರು ೮ ಗಂಟೆಯಿಂದ ಗದ್ದೆ ಅಥವಾ ಹೊಲಕ್ಕೆ ಬಂದು ೮ ತಾಸುಗಳವರೆಗೆ ಅಂದರೆ ಸಂಜೆ ನಾಲ್ಕು ಅಥವಾ ಐದು ಗಂಟೆಗಳವರೆಗೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಬಯಲು ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಬೀಜ ಬಿತ್ತುವುದುಕ್ಕೂ ಸಹ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಬೇಡಿಕೆಯಿದೆ. ಬಯಲು ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಕೂಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿ ನೀಡುತ್ತಾರೆ. ದಿನಗೂಲಿ ಸುಮಾರು ೨೫ ರಿಂದ ೩೫ ರೂ.ವರೆಗೆ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ೬.೩೦ ರಿಂದ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ೩ ಗಂಟೆಯವರೆಗೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಕೂಲಿಯು ಆಯಾಯ ಸ್ಥಳೀಯ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಮತ್ತು ನಿಯಮಬದ್ಧವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಕೂಲಿಯು ಹಣದ ರೂಪದಲ್ಲಿ, ಧಾನ್ಯಗಳ ಅಥವಾ ವಸ್ತುಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿಯೂ ನೀಡುವ ಪದ್ಧತಿ ಇದೆ. ಕೃಷಿಕರು ಬೆಳೆ ಬೆಳೆಯುವುದರಿಂದ ನಗದು ವ್ಯಾಪಾರದ ವಹಿವಾಟು ತುಂಬಾ ಕಡಿಮೆ ಇರುತ್ತದೆ: ಕೃಷಿಯ ಉತ್ಪನ್ನಗಳನ್ನು ಮಾರಿ ಹಣ ತರಬೇಕು. ಕೆಲವು ಸಲ ಸೂಕ್ತ ಬೆಲೆಗೆ ಕಾಯ್ದು ನಂತರ ಮಾರಾಟ ಮಾಡಿ ಹಣ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ ಕೂಲಿಕಾರರಿಗೆ ಕೂಲಿ ಹಣವನ್ನು ನೀಡುವ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಈ ರೀತಿ ಕೊಡುವ ಪದ್ಧತಿಯಿದೆ. ಕೃಷಿಕೂಲಿಕಾರರಿಗೆ ದಿನಗೂಲಿ ಲೆಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ವಾರದ ಲೆಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಗುತ್ತಿಗೆ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ.

ಕಳೆ ತೆಗೆಯುವುದು : ಒಣಭೂಮಿ ಹೊಂದಿದ ಭೂ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಕಳೆ ತೆಗೆಯುವುದು ಸಾಮಾನ್ಯ. ಅಧಿಕ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಡೊಂಬರ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಕಳೆ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಹೋಗುವುದುಂಟು. ಜೋಳ, ಶೇಂಗಾ ಮತ್ತು ರಾಗಿ ಕಳೆ ತೆಗೆಯಲು ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಕಳೆ ಎಂದರೆ ಅನವಶ್ಯಕವಾದ ಹುಲ್ಲು ಬೆಳೆಯ ಜೊತೆಗೆ ಬೆಳೆದಿರುತ್ತದೆ. ಹುಲ್ಲು ಅಥವಾ ಕಸ ತೆಗೆಯುವುದು. ಕಳೆತೆಗೆಯುವುದು ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ೮.೩೦ ರಿಂದ ಸಂಜೆ ೫ ಗಂಟೆಯವರೆಗೆ ಸಮಯ ನಿಗದಿಪಡಿಸಲಾಗಿರುತ್ತದೆ. ದಿನಗೂಲಿಯಾದರೆ ಒಬ್ಬ ಕೂಲಿಗೆ ಸುಮಾರು ೨೫ ರಿಂದ ೩೫ ರೂ.ಗಳವರೆಗೆ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವರು ಗುತ್ತಿಗೆಯಂತೆ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿಕೊಂಡು ಕೂಲಿ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ.

ಕಳೆಯ ಕೆಲಸದ ಕೂಲಿಯ ದರಗಳು

ಕ್ರ.ಸಂ.	ಕೂಲಿಯ ಹೆಸರು	ಕೂಲಿಯ ಮೊತ್ತ
೧.	ಜೋಳದ ಕಳೆ	೨೫ - ೩೫ ರೂ.
೨	ಶೇಂಗಾ ಕಳೆ	೩೦ - ೪೦ ರೂ.
೩	ರಾಗಿ ಕಳೆ	೨೫ - ೩೫ ರೂ.
೪	ಸಜ್ಜೆ ಕಳೆ	೨೫ - ೩೦ ರೂ.
೫	ನವಣೆ ಕಳೆ	೨೫ - ೩೦ ರೂ.

ಕೊಯ್ಲು : ಡೊಂಬರ ಸಮುದಾಯದ ಸ್ತ್ರೀ-ಪುರುಷರಿಬ್ಬರು ಭತ್ತಕೊಯ್ಲು ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಕೊಯ್ಲು ಕೆಲಸವನ್ನು ಒಂದು ಕುಟುಂಬ ಅಥವಾ ಒಂದು ಗುಂಪು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಗುತ್ತಿಗೆಯಂತೆ ಮಾತಾಡಿಕೊಂಡು ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಇಂತಹ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕುಟುಂಬ ಸಮೇತ ಭತ್ತ ಕೊಯ್ಲು ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಪುರುಷರಿಗೆ ದಿನಗೂಲಿಯಂತೆ ಅಂದರೆ ೬೦ ರಿಂದ ೧೦೦ ರೂ.ಗಳವೆಗೆ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ೫೦ ರಿಂದ ೬೦ ರೂ.ಗಳವರೆಗೆ ಕೂಲಿಯನ್ನು ನೀಡುತ್ತಾರೆ.

ಡೊಂಬರ ಸ್ತ್ರೀ ಪುರುಷರ ಕೂಲಿಯ ದರಗಳು ರೂಪಾಯಿಗಳಲ್ಲಿ

ಕೆಲಸದ ಬಗೆಗಳು	ಕೂಲಿಯ ದರಗಳು	
	ಗಂಡು	ಹೆಣ್ಣು
ಬಿತ್ತನೆ	೫೦ - ೬೦	೨೫ - ೩೫
ಕಳೆ	೪೦ - ೫೦	೨೫ - ೩೫
ಸಸಿನಾಟಿ ಮಾಡುವುದು	೪೦ - ೬೫	೩೦ - ೩೫
ಕೊಯ್ಲು	೪೦ - ೬೫	೩೫ - ೪೦
ಒಕ್ಕಣೆ	೪೦ - ೬೦	೩೦ - ೪೦
ಇತರೆ	೫೦ - ೬೫	೨೦ - ೩೫

ಪುರುಷರಿಗೆ ನೀಡುವ ಕೂಲಿಗಿಂತ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ನೀಡುವ ಕೂಲಿಯು ತುಂಬಾ ಕಡಿಮೆ ಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಪುರುಷರು ಹೆಚ್ಚು ಶ್ರಮದ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ ಎನ್ನುವ ಕಾರಣದಿಂದ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಪುರುಷರಷ್ಟೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅಷ್ಟೆ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಹೊಂದಿದವಳು ಎಂಬುದನ್ನು ಈಗಾಗಲೇ ಸಾಕಷ್ಟು ಸ್ತ್ರೀಯರು ಸಾಧಿಸಿ ತೋರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಕೃಷಿಯಲ್ಲಿ ಪುರುಷರು ಮಾಡುವ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಪುರುಷರು ಮಾಡುವ ಕೆಲಸ, ಸ್ತ್ರೀಯರು ಮಾಡುವ ಕೆಲಸವೆಂದು ಶ್ರಮವಿಭಜನೆ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಹಾಗೆಯೆ ಪುರುಷರು ಇದೇ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಸ್ತ್ರೀಯರು ಇಂತಹ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ನಿಯಮ ಹೇರಿದ್ದರ ಪರಿಣಾಮ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಕೃಷಿಯಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೇ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದರೂ ಗಣನೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳದಿರುವುದು ಹಾಗೂ ಕೊಡುವ ಕೂಲಿಯು ತುಂಬಾ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಕೂಲಿಯನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಕೊಟ್ಟರೂ ಸಹ ದುಡಿಯುವ ಅನಿವಾರ್ಯತೆ ಇರುವುದರಿಂದ ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಎದುರಿಸದೆ, ಹೊಟ್ಟೆಪಾಡಿಗಾಗಿ ಭೂ ಮಾಲಿಕರು ಹೇಳಿದ ಕೂಲಿಯ ಜೊತೆಗೆ ಯಾವುದೆ ಕೆಲಸ ಹೇಳಿದರು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವು ಭೂಮಾಲಿಕರು ಅನವಶ್ಯಕ ವಾಗಿ ಕೂಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವವರನ್ನು ಬೈಯುವುದನ್ನು ವಾಡಿಕೆಯಾಗಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಕೂಲಿ ಆಳುಗಳನ್ನು ತುಚ್ಛವಾಗಿ ಕಾಣುವುದಾಗಿದ್ದರು ಇಂತವುಗಳನ್ನು ಸಹಿಸಿಕೊಂಡು ಬದುಕುತ್ತಾರೆ. ಬಡವರಲ್ಲಿ ಬಡವರಾಗಿ ಬಡತನದಲ್ಲಿ ಡೊಂಬರ ಮಹಿಳೆಯರು ಜೀವನ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಾರೆ. ನಿರಂತರ ಆರ್ಥಿಕ ಶೋಷಣೆಗಳಿಂದ ನಲುಗಿರುವ ಜೊತೆಗೆ ಅವರ ಆರ್ಥಿಕ ಮಟ್ಟ ತೀರಾ ಕೆಳಮಟ್ಟದಾಗಿದೆ. ಕೂಲಿ ಬಿಟ್ಟರೆ ಪರ್ಯಾಯ ಉದ್ಯೋಗಗಳು ಅಥವಾ ವೃತ್ತಿಗಳು ಸಿಗುವುದಿಲ್ಲ. ವರ್ಷಪೂರ್ತಿ ಕೂಲಿ ಕೆಲಸ ದೊರೆಯಲಾರವು. ತಿನ್ನುವ ಆಹಾರವು ಪೌಷ್ಠಿಕಾಂಶವಿಲ್ಲದ ಕಳಪೆ ಗುಣಮಟ್ಟದ್ದಾಗಿ ರುತ್ತದೆ. ಇಂಥ ಸ್ಥಿತಿಗಳಿಂದ ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿ ಭೂಮಾಲೀಕರನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ.

ಪಶುಪಾಲನೆ : ಡೊಂಬರ ಮಹಿಳೆಯರು ಪಶುಪಾಲನೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದಾರೆ. ಆದಿಮ ಕಾಲ ದಲ್ಲಿ ಡೊಂಬರಿಗೆ ಕತ್ತೆಯು ಸಾಕು ಪ್ರಾಣಿಯಾಗಿತ್ತು ಎನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಆಧಾರ ದೊರೆಯು ತ್ತದೆ. ಇಂದು ನೆಲೆನಿಂತ ಡೊಂಬರ ಕುಟುಂಬದವರು ಆಕಳು, ಎಮ್ಮೆ, ಎತ್ತು, ಕುರಿ, ಆಡು, ಹಂದಿ, ಕೋಳಿಗಳನ್ನು ಸಾಕುತ್ತಾರೆ. ಕೃಷಿ ಮತ್ತು ಕೃಷಿಕೂಲಿಯ ಜೊತೆಗೆ ಕೌಟುಂಬಿಕ ಖರ್ಚುವೆಚ್ಚ ತೂಗಿಸಲು ಇಂತಹ ಪಶುಪಾಲನೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ.

ದನ ಸಾಕಣಿಕೆ : ಪಶುಪಾಲನಾ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರದೇ ಮೇಲುಗೈ ಎನ್ನಬಹುದು. ಯಾಕೆಂದರೆ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳು ಕೃಷಿಕೂಲಿಗೆ ಹೋಗುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅವರ ಜೊತೆಗೆಯೆ ಸಾಕಿರುವ ಎಮ್ಮೆ, ಆಕಳು, ಕುರಿಮೇಕೆಗಳನ್ನು ಮೇಯಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಾರೆ. ಮೇಯಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದ ಪಶು ಗಳಿಂದ ಹಾಲು ಕರೆದು ಮಾರಾಟ ಮಾಡಿ ಹಣ ಸಂಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದರಿಂದ ಕುಟುಂಬದ ಚಿಕ್ಕಪುಟ್ಟ ಖರ್ಚುವೆಚ್ಚಗಳನ್ನು ಭರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಕೃಷಿ ಅವಲಂಬಿಸಿದ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ

ಆಕಳು, ಎಮ್ಮೆ, ಕರಗಳನ್ನು, ಸಾಕಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಹಾಲು ಮಾರಾಟದಿಂದ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಸ್ವಾಲಂಬಿಯ ಬದುಕು ಸಾಗಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಹಾಯವಾಗಿದೆ. ಕೆಲವು ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಕುಟುಂಬಕ್ಕೆ ಯಾವುದೆ ರೀತಿಯ ಆದಾಯವಿಲ್ಲದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ದನಗಳ ಹಾಲು ಮಾರಾಟಮಾಡಿ ಬದುಕು ಸಾಗಿಸುವವರು ಇದ್ದಾರೆ. ಈ ಪಶುಗಳು ಇವರ ಪಾಲಿಗೆ ಆದಾಯ ತರುವ ಉತ್ಪನ್ನ ಶಕ್ತಿಯಾಗಿವೆ. ಉನ್ನತ ವರ್ಗದವರು ಇವರು ತರುವ ಹಾಲನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ಕಾರಣ ಕೆಳಜಾತಿಯವರೆಂಬ ಮನೋಭಾವ ವಿರುವುದರಿಂದ ಕೆಲವರು ಮಾತ್ರ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಹಾಲು ಮಾರಾಟದಿಂದ ಬಂದ ಹಣವನ್ನು ಕುಟುಂಬದ ಮನೆಯ ಗಂಡಸರು ಖರ್ಚಿಗಾಗಿ ಕಿತ್ತುಕ್ಕೊಳ್ಳುವುದುಂಟು.

ಕುರಿ ಆಡು ಸಾಕಣಿಕೆ: ಡೊಂಬರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಕುರಿ ಸಾಕಾಣಿಕೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳು ಕುರಿ, ಆಡುಗಳನ್ನು ಸಾಕುತ್ತಾರೆ. ಚಿಕ್ಕ ಕುರಿ ಮರಿಗಳನ್ನು ಮೇಯಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಾರೆ. ಇವುಗಳನ್ನು ಮನೆಯಲ್ಲಿರುವ ಮಹಿಳೆಯರು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವುದುಂಟು. ಇಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ ಮಾರಾಟದಿಂದ ಬಂದ ಆದಾಯವನ್ನು ಪುರುಷರೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

ಕೋಳಿ ಸಾಕಣಿಕೆ: ಮಹಿಳೆಯರು ಕೋಳಿ ಸಾಕುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವರು ಊಟಕ್ಕೆ ಸಾಕಿಕೊಂಡರೆ, ಕೆಲವರು ಇದನ್ನೇ ವೃತ್ತಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವರು. ೧೦ ರಿಂದ ೧೫ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ನಾಟಿ ಕೋಳಿಗಳನ್ನು ಸಾಕುತ್ತಾರೆ. ಇವುಗಳನ್ನು ವಾರದ ಸಂತೆಗಳಲ್ಲಿ ೨ ರಿಂದ ೩ ಕೋಳಿಗಳನ್ನು ಮಾರಾಟ ಮಾಡಿ ವಾರದ ಖರ್ಚು ಹಾಗೂ ವಾರದ ಸಂತೆಯಲ್ಲಿ ಮನೆಗೆ ಬೇಕಾಗುವ ಸಾಮಾಗ್ರಿಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಕೊಪ್ಪಳ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕೆಲವು ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಕೋಳಿ, ಬಾತುಕೋಳಿಗಳನ್ನು ಡೊಂಬರ ಸಮುದಾಯ ಸಾಕಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ಹಂದಿ ಸಾಕಣಿಕೆ: ಡೊಂಬರು ಹಂದಿ ಸಾಕಿಕೊಂಡಿರುವುದು ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಂಡಬರುತ್ತದೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ನಾಗರಿಕ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಹಂದಿ ಸಾಕಿಕೊಂಡವರನ್ನು ತುಂಬ ತುಚ್ಛವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಾರೆ. ಅಲ್ಲದೇ ಸಮುದಾಯದೊಳಗೆ ಇವರನ್ನು ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರಂತೆ ನೋಡುತ್ತಾರೆ. ಈ ಕುಟುಂಬದ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಯಾವುದೇ ಕಾರ್ಯ ಕೆಲಸಗಳಿಗೆ ಸಹ ಕರೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಹಾಗಾಗಿ ಕೆಲವು ಕುಟುಂಬಗಳು ಮಾತ್ರ ಇಂತಹ ಹಂದಿ ಸಾಕಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಕಂಡುಬರುತ್ತಾರೆ.

ಕೋಷ್ಟಕ ೫.೬ ಡೊಂಬರ ಸಮುದಾಯದ ಪಶುಸಂಪತ್ತು

ಜಿಲ್ಲೆಗಳು	ತಾಲ್ಲೂಕುಗಳು	ಪಶುಸಂಪತ್ತು				
		ಎತ್ತು	ಎಮ್ಮೆ	ಆಕಳು	ಕುರಿ	ಮೇಕೆ
ಬಳ್ಳಾರಿ	ಬಳ್ಳಾರಿ	--	--	--	--	--
	ಹೊಸಪೇಟೆ	--	೩	೧	--	--
	ಕೂಡ್ಲಿಗಿ	೪೦	೧೪	೩೬	೨೩	೧೩
	ಸಂಡೂರು	೨೨	೫	೬	--	೨
	ಸಿರುಗುಪ್ಪ	೬	೯	೭	೫೦	೪೦

ದಾವಣಗೆರೆ	ಹರಪನಹಳ್ಳಿ	೭೩	೭೭	೬೦	೨೧೭	೯೭
ಕೊಪ್ಪಳ	ಗಂಗಾವತಿ	೨೪	೪೮	೧೭	೬೨	೩೬
	ಕುಷ್ಟಗಿ	೪	೧	೨	೨	--
	ಯಲಬುರ್ಗಾ	--	--	--	--	--
ಶಿವಮೊಗ್ಗ	ಶಿವಮೊಗ್ಗ	೨	೨	೧	--	--
	ಭದ್ರಾವತಿ	೨	೨	--	--	--
	ಹೊಸನಗರ	೨	೨೭	೨೬	೫	--
	ಸೊರಬ	೪೦	೧೭	೨೧	೨೦	--
	ಶಿಕಾರಿಪುರ	೮	೨	೮	--	--
	ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ	೮	೧೬	೧೬	--	--
	ಒಟ್ಟು	೨೩೧	೨೨೩	೨೦೧	೩೭೯	೧೮೮

ವ್ಯಾಪಾರ

ಅಲೆಮಾರಿ ಸಮುದಾಯಗಳಿಗೆ ವ್ಯಾಪಾರದ ಪ್ರಭಾವ ಮತ್ತು ತಂತ್ರಗಳಿರುವುದು ಸಹಜವಾಗಿದೆ. ವ್ಯಾಪಾರವೆಂದರೆ ಗ್ರಾಹಕರಿಗೆ ಅಗತ್ಯವಾದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುವುದಾಗಿದೆ. ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಾರಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಆಧ್ಯತೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ದಿನಕಳೆದಂತೆ ವ್ಯಾಪಾರದ ಮಹತ್ವದಿಂದ ಸೇವಾವೃತ್ತಿ ಬಹಳಷ್ಟು ವೇಗದಿಂದ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿದೆ. ಒಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಡೊಂಬರು ಕೇವಲ ಪಾರಂಪರಿಕ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದರು. ಇಂದು ಅನೇಕ ಚಿಕ್ಕಪುಟ್ಟ ವ್ಯಾಪಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಹೂ ಮಾರಾಟ, ತರಕಾರಿ ಮಾರಾಟ, ದಿನಸಿಅಂಗಡಿ, ಹಣ್ಣಿನ ವ್ಯಾಪಾರ ಮುಂತಾದ ಇತರೆ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರು ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ಕೋಷ್ಟಕ ೫.೭ ವ್ಯಾಪಾರದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡ ಸ್ತ್ರೀ-ಪುರುಷರು

ಕ್ರ.ಸಂ.	ಜಿಲ್ಲೆ	ತಾಲ್ಲೂಕು	ಕುಟುಂಬ	ಸಣ್ಣ ವ್ಯಾಪಾರಸ್ಥರು	
				ಗಂಡು	ಹೆಣ್ಣು
೧.	ಬಳ್ಳಾರಿ	ಬಳ್ಳಾರಿ	೧	--	--
		ಹೊಸಪೇಟೆ	೧೦	೧	೧
		ಕೂಡ್ಲಿಗಿ	೭೭	೬	೭
		ಸಂಡೂರು	೧೨	೨	೧
		ಸಿರುಗುಪ್ಪ	೦೪	--	--
೨.	ದಾವಣಗೆರೆ	ಹರಪನಹಳ್ಳಿ	೧೫೪	೧೦	--

೩.	ಕೊಪ್ಪಳ	ಗಂಗಾವತಿ	೯೫	೫	೧
		ಕುಷ್ಟಗಿ	೩೮	೧೨	೮
		ಯಲಬುರ್ಗಾ	೦೫	--	--
೪.	ಶಿವಮೊಗ್ಗ	ಶಿವಮೊಗ್ಗ	೧೮	೪	೫
		ಭದ್ರಾವತಿ	೧೩	--	--
		ಹೊಸನಗರ	೩೬	೬	೧
		ಸೊರಬ	೩೬	--	--
		ಶಿಕಾರಿಪುರ	೦೮	--	--
		ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ	೨೬	--	--
		ಒಟ್ಟು	೫೩೩	೪೬	೨೪

ಈ ಮೇಲ್ಕಾಣಿಸಿದ ೫.೬ರ ಕೋಷ್ಟಕದಲ್ಲಿ ಡೊಂಬರು ಸಣ್ಣ ಪ್ರಮಾಣದ ವ್ಯಾಪಾರದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡವರಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀ ಪುರುಷರಲ್ಲಿ ಪುರುಷರ ಪ್ರಮಾಣ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದ್ದು ಸ್ತ್ರೀಯರು ಅವರ ಒಂದು ಭಾಗದಷ್ಟು ಹೊಂದಿರುವುದು ಕಾಣಬರುವುದು. ಸ್ತ್ರೀಯರು ಹೂವು, ತರಕಾರಿ, ಬಾಚಣಿಕೆ, ಸೀರಿಣಿಕೆ, ಪ್ಲಾಸ್ಟಿಕ್ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಮಾರಾಟ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಜನರನ್ನು ವಸ್ತುಗಳಿಂದ ಆಕರ್ಷಿಸುತ್ತಾ ಮಾರಾಟದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಗ್ರಾಹಕರ ಮನವೊಲಿಸುವ ಮಾರಾಟದ ಕಲೆಯನ್ನು ರೂಢಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ವಸ್ತುವಿನ ಗುಣಮಟ್ಟ, ವಿಶೇಷತೆ ಹಾಗೂ ಬಾಳಿಕೆ, ಉಪಯುಕ್ತತೆಯ ಉಪಯೋಗವನ್ನು ವಿವರಿಸಿ ವಸ್ತು ಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಅಂಗ ಲಾಚುತ್ತಾರೆ. ವ್ಯಾಪಾರದ ಆಯ್ಕೆ ಸ್ಥಳಗಳೆಂದರೆ ಗ್ರಾಮಗಳು, ಹಳ್ಳಿಗಳ ಬೀದಿಗಳು, ಸಂತೆಗಳು ಹಾಗೂ ಪಟ್ಟಣಗಳಲ್ಲಿನ ಮದ್ಯಮ ವರ್ಗದ ಗಲ್ಲಿಗಳು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಮಾರಾಟ ಕೇಂದ್ರಗಳಾಗಿವೆ.

ವ್ಯಾಪಾರಕ್ಕಾಗಿ ಮೂರು, ನಾಲ್ಕು ಮಹಿಳೆಯರು ಸೇರಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ೬ ಗಂಟೆಗೆ ಮನೆ ಬಿಡುತ್ತಾರೆ. ಇಂತ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಗ್ರಾಮವನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಆ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರು ಓಣಿಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿಕೊಂಡು ವ್ಯಾಪಾರಕ್ಕೆ ಹೊರಡುವರು. ಸಂಜೆ ಐದು ಗಂಟೆ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲರೂ ಬಸ್ ನಿಲ್ದಾಣಕ್ಕೆ ಬಂದು ಸೇರುತ್ತಾರೆ. ನಂತರ ತಮ್ಮ ವಾಸ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಹಿಂತಿರುಗುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ದಿನವೊಂದಕ್ಕೆ ೮೦ ರಿಂದ ೧೦೦ ರೂ.ಗಳವರೆಗೆ ಮಾರಾಟದಿಂದ ಸಂಪಾದನೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಬಂದಿರುವ ಆದಾಯದಲ್ಲಿ ಬಂಡವಾಳ ತೆಗೆದರೆ, ಅಂದಿನ ವ್ಯಾಪಾರದ ಲಾಭಾಂಶ ಉಳಿಯುತ್ತದೆ. ಲಾಭಾಂಶವು ೨೦ ರಿಂದ ೩೦ ರೂ.ಗಳಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇದೇ ಅಂದಿನ ದುಡಿಮೆಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇದರಲ್ಲಿಯೆ ಮನೆ ಖರ್ಚು ತೂಗಿಸುತ್ತಾರೆ.

ವ್ಯಾಪಾರಸ್ಥ ಮಹಿಳೆಯರ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು

ಡೊಂಬ ಮಹಿಳೆಯರು ವ್ಯಾಪಾರದಿಂದ ಸ್ವಾವಲಂಬಿಯ ಜೀವನ ನಡೆಸಿದರೂ ಸಹ ಕೆಲವು

ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸಲೇಬೇಕಾದ ಅನಿವಾರ್ಯತೆ ಇದೆ. ಈ ಮಹಿಳೆಯರು ಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ವ್ಯಾಪಾರ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಕೆಲವರು ಇಂತವರನ್ನು ತೀರಾ ಕೆಳಮಟ್ಟದ ದೃಷ್ಟಿಕೋನದಿಂದ ನೋಡುತ್ತಾರೆ. "ಅವಳ ಜೊತೆ ಗಂಡ ಇದ್ದರೆ ಸರಿ, ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ದೃಷ್ಟಿಯೆ ಬೇರೆಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಅವರ ಜೊತೆ ಮಾತನಾಡುವಾಗ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ದ್ವಂದ್ವ ಅರ್ಥ (ಎರಡು ಅರ್ಥ) ಬರುವ ಹಾಗೆ ವ್ಯಂಗವಾಗಿ 'ಎಷ್ಟೇ ರೇಟು', 'ಎಷ್ಟು ಬೆಲೆ' ಎಂಬ ಮಾತಿನ ಲಯಗಳ ಮೂಲಕ ಲೈಂಗಿಕ ಆಸಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಹಿಂಸೆಯ ಮಾತುಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಅಥವಾ ಅಶ್ಲೀಲವಾಗಿ ಮಾತನಾಡುವುದು. ಇದಕ್ಕೆಲ್ಲ ಗಮನ ನೀಡದೆ ವ್ಯಾಪಾರಕ್ಕೆ ಮಹತ್ವವನ್ನು ನೀಡಿ ತಮ್ಮ ಪಾಡಿಗೆ ತಾವು ವಸ್ತುಗಳ ಮಾರಾಟದಲ್ಲಿ ತಲ್ಲೀನರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವು ಬಾರಿ ಗ್ರಾಹಕರ ಜೊತೆ ಜಗಳಕ್ಕೆ ಇಳಿಯುವುದುಂಟು. ಇಂತ ಸಂದರ್ಭಕ್ಕೆ ಸುತ್ತಮುತ್ತ ನೆರೆದ ಜನ ನೀಡುವ ಬಿರುದು ಗಂಡುಬೀರಿ ಎಂದು. ಕೆಲವು ಮಹಿಳೆಯರ ಪ್ರಕಾರ ಇಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಾರ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಈ ರೀತಿ ಗಂಡುಬೀರಿ ಯಾಗುವುದು ಅನಿವಾರ್ಯವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಗುತ್ತಿಗೆದಾರರು ಅನವಶ್ಯಕವಾಗಿ ತಕರಾರು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ನಮ್ಮನ್ನು ಹೆದರಿಸಿ ನಮ್ಮಿಂದ ಹೆಚ್ಚಿನ ಹಣವನ್ನು ಜಕಾತಿಯಾಗಿ ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ".[೬] ತೊಂದರೆಗಳನ್ನು ನೀಡುವುದು. ಇದು ಒಂದುಕಡೆಯಾದರೆ, ಒಂಟಿ ಹೆಣ್ಣು ಎಂದು ವಿವಿಧ ರೀತಿಯ ಸನ್ನೆಗಳು ಅಶ್ಲೀಲ ಮಾತುಗಳಂತೂ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿದೆ. ಆದರೂ ಕೂಡ ಅನಿವಾರ್ಯ ವಾಗಿ ವ್ಯಾಪಾರ ಮಾಡಲೇಬೇಕು. ಹಸಿವನ್ನು ಹಿಂಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಕಂಡರು ಕಾಣದ ಹಾಗೆ ಕೇಳಿದರು, ಕೇಳಿಸದ ಹಾಗೆ ತಮ್ಮ ಪಾಡಿಗೆ ತಾವು ತಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಇತರೆ ಕೆಲಸಗಳು

ಡೊಂಬರ ಸಮುದಾಯದ ಮಹಿಳೆಯರು ಟೈಲರಿಂಗ್, ಕಸೂತಿ, ಗಾರೆ ಕೆಲಸ, ರಸ್ತೆಗಳಿಗೆ ಡಾಂಬರು ಹಾಕುವುದು, ಶ್ರೀಮಂತರ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಮನೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಸುಮಾರು ಶೇ. ೩೦ರಷ್ಟು ಮಹಿಳೆಯರು ಇಂತ ಕೆಲಸಗಳಿಂದ ದುಡಿಯುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಈ ವೃತ್ತಿ ಯಿಂದ ಮನೆಯ ಸಣ್ಣಪುಟ್ಟ ಖರ್ಚು ತೂಗಿಸಲು ಸಹಾಯವಾಗಿದೆ. ಇದರ ಜೊತೆಗೆ ಟೈಲರಿಂಗ, ಕಸೂತಿ ಮಾಡುವರು.

ಕಸೂತಿ ಕಲೆಯಲ್ಲಿ ನೈಪುಣ್ಯತೆ ಪಡೆದಿರುವ ಕ್ರೋಷ್‌ವೈರ್‌ನಿಂದ ಪ್ಲಾಸ್ಟಿಕ್ ಬ್ಯಾಗ್ ಉಣ್ಣೆದಾರ ದಿಂದ. ಮಕ್ಕಳ ಶಾಲೆಯ ಚೀಲ, ಬಾಗಿಲ ತೋರಣಗಳು, ಮನೆಯ ಅಲಂಕಾರಿಕ ವಸ್ತುಗಳು ಮುಂತಾದವನ್ನು ತಯಾರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವು ಮಹಿಳೆಯರು ಗಾರೆ ಕೆಲಸ, ಕೂಲಿ ಕೆಲಸಕ್ಕಾಗಿ ಸುಗ್ಗಿ ಕಾಲ ಮುಗಿದ ನಂತರ ನಗರ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಅಥವಾ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟಿಗೆ, ಮಣ್ಣು, ಜೆಲ್ಲಿ, ಕಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಈ ಕೆಲಸಗಳಿಗೆ ಪುರುಷರಿಗೆ ೫೦ ರಿಂದ ೧೦೦ ರೂ. ಕೂಲಿಯಾಗಿ ನೀಡಿದರೆ, ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ೨೫ ರಿಂದ ೩೫ ರೂ.ಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕೂಲಿಯಾಗಿ ನೀಡುತ್ತಾರೆ. ಈ ಕೆಲಸದ ಜೊತೆಗೆ ಇತರೆ ಕೆಲಸಗಳನ್ನೂ ಹೇಳಿದರು ಮಾಡಬೇಕು.

ರಸ್ತೆಗೆ ಡಾಂಬಾರು ಹಾಕುವ ಕೆಲಸಕ್ಕೂ ಹೋಗುತ್ತಾ ಇಂತಲ್ಲಿ ಮಣ್ಣು, ಪುಡಿ ಕಲ್ಲು, ರಸ್ತೆ ಬಳಿಯುವುದು ಅಥವಾ ಕಸ ತೆಗೆಯುವುದು, ರಸ್ತೆಗೆ ನೀರು ಹಾಕುವುದು, ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಬೆಳಗ್ಗೆಯಿಂದ ಸಂಜೆಯವರೆಗೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದರು. ಸಂಭಾವನೆ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ೨೫ ರಿಂದ ೩೫ ರೂ.ಗಳನ್ನು ನೀಡಿದರೆ ಪುರುಷರಿಗೆ ೩೫ ರಿಂದ ೫೦ ರೂ.ವರೆಗೆ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಶ್ರಮವಹಿಸಿ ಪುರುಷರಂತೆ ದುಡಿದರೂ ಕೂಲಿಯಲ್ಲಿ ತಾರತಮ್ಯತೆಯಿದೆ.

೫.೮ ಡೊಂಬರ ಸ್ತ್ರೀಯರ ವೃತ್ತಿಯ ವೈವಿಧ್ಯತೆ

ಕ್ರ.ಸಂ.	ವೃತ್ತಿಗಳು	ಒಟ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆ
೧	ಕರಕುಶಲಕಲೆ	೧೩೮
೨	ಕೃಷಿ	೩೫
೩	ಕೃಷಿಕೂಲಿ	೪೯೪
೪	ಸಣ್ಣ ವ್ಯಾಪಾರ	೨೫
೫	ಸರ್ಕಾರಿ	೨೧
೬	ಖಾಸಗಿ	೨
೭	ಇತರೆ	೩೭

ಈ ಮೇಲಿನ ಕೋಷ್ಟಕ ೫.೭ರಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದೆಂದರೆ ಡೊಂಬರ ಮಹಿಳೆಯರು ಮಾಡುವ ವೃತ್ತಿಗಳ ವೈವಿಧ್ಯತೆಯಲ್ಲಿ ಶೇ. ೯ರಷ್ಟು ಕರಕುಶಲಕಲೆಯಲ್ಲಿ, ಶೇ. ೩ರಷ್ಟು ಕೃಷಿಕರಾಗಿ, ಶೇ. ೩೨ರಷ್ಟು ಕೃಷಿಕೂಲಿಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದು ಮತ್ತು ಶೇ. ೧.೫೮ ರಷ್ಟು ಸಣ್ಣ ವ್ಯಾಪಾರ, ಶೇ. ೧.೩೮ ರಷ್ಟು ಸರ್ಕಾರಿ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಶೇ. ೨.೪೦ ರಷ್ಟು ಮಹಿಳೆಯರು ಇತರೆ ವೃತ್ತಿಗಳಲ್ಲಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ಈ ಸಮುದಾಯದ ಮಹಿಳೆಯರು ಸರ್ಕಾರಿ ಮತ್ತು ಖಾಸಗಿ ಉದ್ಯೋಗದಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಬೆರಳಣಿಕೆಯಷ್ಟಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ೨೧ ಮಹಿಳೆಯರು ಮಾತ್ರ ವಿವಿಧ ಹುದ್ದೆ ಗಳಲ್ಲಿರುವುದು ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯದಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಯ ಶಿಕ್ಷಕಿಯಾಗಿ, ಅಂಚೆ ಕಛೇರಿಯಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರು ಪ್ರಥಮ ದರ್ಜೆಯ ಗುಮಾಸ್ತರಾಗಿ, ತಾಲ್ಲೂಕು ಪಟ್ಟಣ ಪಂಚಾಯತಿಯಲ್ಲಿ ಡಿ. ದರ್ಜೆಯಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರು ಮಹಿಳೆಯರು ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಆಶ್ರಯ ವಸತಿ ನಿಲಯದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರು ನಿಲಯಪಾಲಕರಾಗಿದ್ದು, ಇನ್ನೊಬ್ಬರು ಟೈಪಿಸ್ಟ್ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿರುವುದು. ಈ ಎಲ್ಲಾ ಹುದ್ದೆಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿದಾಗ ಸರ್ಕಾರಿ ಅಥವಾ ಖಾಸಗಿ ಉದ್ಯೋಗದಲ್ಲಿ ಉನ್ನತ ಹುದ್ದೆಯಲ್ಲಿ ಯಾರು ಇಲ್ಲದಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ಇದರಿಂದ ತಿಳಿಯುವ ಮಹತ್ವದ ವಿಷಯವೆಂದರೆ ಡೊಂಬರ ಮಹಿಳೆಯರ ಆರ್ದಿಕ ಸ್ಥಿತಿ ತುಂಬಾ ಕೆಳಮಟ್ಟದಲ್ಲಿರುವುದು ಒಂದ್ಹೊತ್ತಿನ ಊಟಕ್ಕಾಗಿ ಪರದಾಡುವಂತಹ ಸ್ಥಿತಿಯಿದೆ. ಕೂಲಿಗೆ ಹೋಗದಿದ್ದರೆ ಅಥವಾ ದುಡಿಯಲು ಹೋಗಲಿಲ್ಲವೆಂದರೆ ಅಂದು ಉಪವಾಸವೆ. ಕೆಲವು ಕುಟುಂಬಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಜನ ದುಡಿಯುವವರಿದ್ದರೂ ಸಹ ಅವರ ಆರ್ಥಿಕ ಮಟ್ಟ ಸುಧಾರಿಸಿಲ್ಲ. ವ್ಯಾಪಾರ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಬಂಡವಾಳದ ಕೊರತೆಯಿದ್ದರೆ ಯಾವುದೇ ಸ್ವಂತ ಆಸ್ತಿ ಇಲ್ಲದೆ ಯಾರೂ ಆರ್ಥಿಕ ಭದ್ರತೆ ನೀಡಲು ಮುಂದಾಗುತ್ತಿಲ್ಲ. ಇವರ ದುಡಿಮೆಗೆ ಸರಿಯಾದ ಪ್ರತಿಫಲ ಸಿಗದೆ ಬಡತನ ರೇಖೆಯಲ್ಲಿ ನಿಂತ ತಳದಲ್ಲಿರುವುದು ದುರಂತ ಪರಿಣಾಮ. ಜೀವನ ಮಟ್ಟ ಸುಧಾರಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತಿಲ್ಲ. ಕೆಲವೊಂದು ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಉಳಿತಾಯ ಮನೋಭಾವ ವಿರುವವರು ದುಡಿದು ದುಂದುವೆಚ್ಚ ಮಾಡದೆ ಆರ್ಥಿಕ ಮಟ್ಟ ಉತ್ತಮಪಡಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಆದಾಗ್ಯೂ ಡೊಂಬರ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಬದುಕು ತುಂಬಾ ಕಷ್ಟದಲ್ಲಿದೆ, ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಅನಕ್ಷರತೆ ಇರಬಹುದಾದ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ವಿಪರೀತವಾಗಿವೆ.

೫.೩. ವೃತ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀ ಸಂಬಂಧಗಳು

ಮಾನವರ ಬದುಕು ಸಂಕೀರ್ಣವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ತಮ್ಮ ಅಗತ್ಯಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಒಂದು ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ರೂಪಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಅಂದರೆ ಯಾವುದೆ ಒಂದು ವಸ್ತುವನ್ನು ಉತ್ಪಾದನೆ ಮಾಡಲು ಶ್ರಮ, ಕೌಶಲ್ಯ ಭಾಗವಹಿಸುವಿಕೆ ಮತ್ತು ಅದನ್ನು ಪಡೆಯುವ ಬುದ್ದಿವಂತಿಕೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ಪ್ರಮುಖವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಅಂತಹ ಜಾಣ್ಮೆಯು ಕೇವಲ ಒಬ್ಬನಿಂದ ಬರಲಾರದು. ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆಲೇ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಸಂಬಂಧಗಳು ಸಹಕಾರದೊಂದಿಗೆ ಬೆಸೆಯಬೇಕು. ಸ್ತ್ರೀ ಪುರುಷರ ಸಹಕಾರ ಬೇಕು. ಸಂಬಂಧಗಳು ಬೇಕು ಇಂತಹ ಸಂಬಂಧಗಳು ಇನ್ನೊಂದು ಸಂಬಂಧಗಳೊಂದಿಗೆ ಅನುಸಂಧಾನಗೊಳ್ಳಬೇಕು. ಪ್ರೇರಣೆ ಆಗಬೇಕು, ಮಾದರಿಯಾಗಬೇಕು ಆ ಮೂಲಕ ಲಿಂಗಸಂಬಂಧಗಳು ಬೆಸೆಯ ಬೇಕು. ಬೆಸೆದಾಗ ಮಾತ್ರ ಲಿಂಗಸಂಬಂಧ ಏರ್ಪಡಲು ಸಾಧ್ಯ.

ಲಿಂಗಸಂಬಂಧಗಳು ಒಂದೊಂದು ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದು ರೀತಿಯಾಗಿರುವುದು. ಮೇಲ್ವರ್ಗದ ಲಿಂಗಸಂಬಂಧಗಳು ಕೆಳವರ್ಗಗಳ ಲಿಂಗಸಂಬಂಧಗಳು ಮಧ್ಯಮ ವರ್ಗದ ಲಿಂಗ ಸಂಬಂಧಗಳು ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಾಗಿದ್ದು ಈ ಲಿಂಗ-ಸಂಬಂಧಗಳು ಒಂದು ಸಮುದಾಯದ ಆರ್ಥಿಕ ಸಾಮಾಜಿಕ ರಚನೆಗೆ ಅಡಿಗಲ್ಲಾಗಲು ವೇದಿಕೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಅಲೆಮಾರಿ ಡೊಂಬರ ಲಿಂಗ ಸಂಬಂಧಗಳು ಉಳಿದೆಲ್ಲಾ ಸಮುದಾಯಗಳ ಲಿಂಗಸಂಬಂಧಕ್ಕಿಂತ ಭಿನ್ನವಾಗಿವೆ.

ಡೊಂಬರ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀ-ಪುರುಷರ ಸಂಬಂಧಗಳು ಹುಟ್ಟಿನಿಂದ ಸಾಯುವವರೆಗೆ ಹೆಣೆದುಕೊಂಡು ಬಂದಿರುತ್ತಾರೆ. ಡೊಂಬರ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡ ವೃತ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀ-ಪುರುಷರ ಸಹಕಾರ ಮತ್ತು ಸಂಬಂಧ ಯಾವ ರೀತಿಯಾಗಿದೆ, ದೈಹಿಕ, ಮಾನಸಿಕ, ಶ್ರಮವಿಭಜನೆಗೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ಹಾಗೂ

ಆರ್ಥಿಕ ಸಂಬಂಧಗಳು ಲಿಂಗಸಂಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಮುಖಾಮುಖಿಯಾಗುತ್ತವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದು ಅವಶ್ಯವಾಗಿದೆ.

ಅವಲಂಬನೆಯು ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕ ಅಂಶಗಳ ಕೊಡುಗೆಯಾಗಿದೆ. ಮೇಲ್ವರ್ಗಗದ ಸಮುದಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಆರ್ಥಿಕ ವಲಯದಹಿಡಿತ ಪುರುಷರ ಕೈಯಲ್ಲಿರುವುದರಿಂದ ಸ್ತ್ರೀಯರು, ಪುರುಷರನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಡೊಂಬರು ಸಂಬಂಧಕ್ಕಾಗಿ ಸಂತತಿಗಾಗಿ ಅವಲಂಬಿಸಿದ್ದಾರೆಯೆ ಹೊರತು ಪೂರ್ಣಪ್ರಮಾಣದ ಅವಲಂಬನೆ ಡೊಂಬರಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ. ಪುರುಷರಂತೆ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ದುಡಿಯುವವಳು. ಪುರುಷರನ್ನೆ ಅವಲಂಬಿಸಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪವಾಗುವ ಲಿಂಗ ಸಂಬಂಧದ ಬಹುಮುಖ್ಯ ಭಾಗವೆಂದರೆ ವಾತ್ಸಲ್ಯ, ವಾತ್ಸಲ್ಯ ವೆಂದರೆ ಹೆಣ್ಣಿಗಷ್ಟೇ ಸೀಮಿತ ಎಂದು ತಿಳಿಯಬಾರದು. ಇಬ್ಬರ ಸ್ವತ್ತಾಗಿ "ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಉಭಯ ಲಿಂಗದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಾದ ಸ್ತ್ರೀ-ಪುರುಷರಿಬ್ಬರು ಮಕ್ಕಳ ಪಾಲನೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅವರಿಬ್ಬರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವು ಸಹಕಾರ ಪೂರ್ಣವಿರುತ್ತದೆ"[೬] ಎಂದು ಮಾರ್ಗರೇಟ್ ಮಿಡ್‌ರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾಗಿದೆ. ಇದನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ವಾತ್ಸಲ್ಯವೂ ಸ್ತ್ರೀ ಅಥವಾ ಪುರುಷರೊಬ್ಬರ ಸ್ವತ್ತಲ್ಲ ಹಾಗೂ ಸ್ತ್ರೀ-ಪುರುಷರ ಸಂಬಂಧಿಯಾಗಿ ಕಂಡುಬಂದಿರುವ ಶ್ರಮವಿಭಜನೆಯು ಜೀವಶಾಸ್ತ್ರದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವಲ್ಲ, ಹಾರ್ಮೋನ್ಸ್‌ಗಳನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ನೀತಿಗಳ ಕಾರಣದಿಂದ ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಾಗಿದೆ. ಹಸಿವನ್ನು ನಿವಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಬದುಕಲು ಮನುಷ್ಯ ಉತ್ಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡುಗುತ್ತಾನೆ. ಇಂತಹ ಉತ್ಪಾದನೆಯ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ಸಾಪೇಕ್ಷವಾದ ಶ್ರಮವಿಭಜನೆಯು ಮೊದಲೆ ಹುಟ್ಟಿರುವುದನ್ನು ತಳ್ಳಿ ಹಾಕುವಂತಿಲ್ಲ.

ತದನಂತರದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಶ್ರಮವಿಭಜನೆಯನ್ನು ಮುಂದೆ ತರಲಾಯಿತು. ಅದಕ್ಕೆ ಮನ್ನಣೆ ನೀಡಲಾಯಿತು. ಸ್ತ್ರೀಯ ಜನನ ಕ್ಷಮತೆಯನ್ನು ದೊಡ್ಡ ವಿಷಯವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಲಿಂಗಸಾಪೇಕ್ಷ ವಿಭಜನೆ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಲಾಯಿತು. ಶ್ರಮವಿಭಜನೆಗೆ ಅತಿಯಾದ ಸ್ನಾಯು ಬಲ ಬೇಕಿಲ್ಲ. ನೈಸರ್ಗಿಕ ಕ್ಷಮತೆಯ ಆಧಾರವಿಲ್ಲ. ಅದು ಮುಂದೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಲಾಯಿತು. ಹೇಗೆ ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಹಸಿವು ಲೈಂಗಿಕ ಆಸಕ್ತಿಗಳು ಜೀವಶಾಸ್ತ್ರದ ಪ್ರೇರಣೆಗಳಾಗಿವೆಯೋ ಹಾಗೆಯೆ ಬದುಕಿರುವ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಸ್ಥಿರಗೊಳಿಸುವ ಮೂಲಕ ಪರಿಸರದ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಗಳಿಸಿಕೊಂಡು ಜೀವನವನ್ನು ಸಮೃದ್ಧಗೊಳಿಸುವ ಪ್ರೇರಣೆಯು ಮಾನವನಲ್ಲಿ ಸಹಜವಾಗಿ ಇರುತ್ತದೆ. ಅನಂತರದ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ಬೆಳೆಸುವ ಕ್ರಮಗಳು ವಿಚಿತ್ರವಾಗಿವೆ.

ಲಿಂಗಸಂಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರಮ ವಿಭಜನೆ ಎಂದು ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡಿತೊ ಆಸ್ತಿಯ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯು ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಕುಟುಂಬ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಬಲಗೊಂಡಿತು. ಲಿಂಗಸಂಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ತಾರತಮ್ಯತೆ ಬೆಳವಣಿಗೆಯಾಗುತ್ತಾ ಹೋಯಿತು. ಕುಟುಂಬ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಬರುವುದುಕ್ಕೂ ಮೊದಲು ಆದಿಮಕಾಲದ ಲಿಂಗ ಸಂಬಂಧಗಳು ಸಮಾನತೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದವು. ಅಲ್ಲಿ ನಿಸರ್ಗ ನಿಮಿತ್ತವಾಗಿ ಬಂದ ಎರಡು ರೂಪಗಳಾಗಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತಿದ್ದವೇ ಹೊರತು ತಾರತಮ್ಯಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವಿರಲಿಲ್ಲ.

ಅಂದಿನ ಸಂಘ ಜೀವನ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯು ಪುರುಷರಂತೆ ಕಾಡುಮೇಡುಗಳಲ್ಲಿ ಆಹಾರದ ಹುಡುಕಾಟದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಹೊರಗೆ ಹೋಗಿ ಇಬ್ಬರು ಒಂದಲ್ಲ ಒಂದು ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಭಾಗಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಕಲ್ಲುಗಳಿಂದ ಭೂಮಿ ಅಗೆದು ಸಾಗುವಳಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಕೃಷಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಉಪಕರಣಗಳನ್ನು ಇಬ್ಬರು ಕೂಡಿ ತಯಾರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಯಾವಾಗ ಸಂತಾನಕ್ಕೆ ಪುರುಷನು ಮುಖ್ಯನೆಂದು ಅರಿಯಲಾಯಿತೊ, ಯಾವಾಗ ಕೃಷಿಯು ಸ್ತ್ರೀಯರಿಂದ ಪುರುಷನ ಕೈ ಸೇರಿತೊ ಅಂದಿನಿಂದ ಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿಯೆ ಬಂಧಿಸಲಾಯಿತು. ಅಂದಿನಿಂದ ಸ್ತ್ರೀಯು ತನ್ನ ಸ್ಥಾನಮಾನವನ್ನು ಒಂದೊಂದಾಗಿ ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಪುರುಷರನ ಅಧೀನದಲ್ಲಿರುವ ವಾತಾವರಣ ನಿರ್ಮಾಣವಾಯಿತು. ಇಂತಹ ವಾತಾವರಣ ರಚನೆಗೆ ಒತ್ತುಕೊಡಲಾಗಿ ಶಾಶ್ವತವಾಗಿ ಪುರುಷಪ್ರಧಾನ ಸಮಾಜ ಸ್ಥಾಪನೆಗೆ ಮತ್ತು ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ನಾಂದಿಯಾಯಿತು.

ಡೊಂಬರ ಕೌಟುಂಬಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ದುಡಿಮೆಯಲ್ಲಿ ಸಮಾನತೆ ಹಾಗೂ ಸಮಾನ ಶ್ರಮ ವಹಿಸುವಿಕೆ ಸಮಾನ ಅನುಭೋಗ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಬದುಕು ಸಾಗಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಎಷ್ಟು ಬೇಕೋ ಅಷ್ಟನ್ನು ಮಾತ್ರ ಸಂಪಾದನೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಗತ್ಯಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಸಂಪಾದಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಇಂತಹ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ತರಹದ ಯಜಮಾನಿಕೆಯಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಹೆಂಗಸರು, ಗಂಡಸರು ಮಾಡುವ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿತ್ತೇ ವಿನಃ ಅಧಿಕಾರದ ದರ್ಪಗಳಿರಲಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀ ಕೇವಲ ಭೋಗದ ವಸ್ತುವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಸಾಮೂಹಿಕ ಶ್ರಮ, ಸಾಮೂಹಿಕ ಅನುಭೋಗ ಅಂದಿನ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಪ್ರಮುಖ ಲಕ್ಷಣವಾಗಿತ್ತು. ಇಂದಿಗೂ ಡೊಂಬರಲ್ಲಿ ಸಮಾನತೆಯನ್ನು ಜೀವಂತವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ನೆಲೆನಿಂತ ಕುಟುಂಬಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಬದಲಾವಣೆಯಾಗಿವೆ. ಮೇಲ್ನೋಟಕ್ಕೆ ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ಪುರುಷನ ಯಜಮಾನಿಕೆ ಗುರುತಿಸಿದರೂ ಇದರ ಹಿಂದೆ ಹೆಂಡತಿಯ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ತಳ್ಳಿ ಹಾಕುವಂತಿಲ್ಲ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕೆಲಸಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವಾಗಲೂ ಪುರುಷರು, ಸ್ತ್ರೀಯರ ಸಲಹೆ ಕೇಳುತ್ತಾರೆ. ಒಂದು ಎತ್ತಿನ ಬಂಡಿಗೆ ಎರಡು ಚಕ್ರಗಳು ಎಷ್ಟು ಅವಶ್ಯಕತೆಯಿದೆಯೊ ಸಮಾನ ಸಹಕಾರ ಇದೆಯೊ ಕುಟುಂಬದ ಪಾಲನೆಗೂ ಗಂಡ ಹೆಂಡತಿ ಎಂಬ ಚಕ್ರಗಳು ಉರುಳುತ್ತಿವೆ. ಇಬ್ಬರ ನಡುವೆ ಪ್ರೀತಿ, ಸಹಬಾಳ್ವೆ, ಸಹಕಾರ, ದಯೆ ಇದೆ ಹೊರತು, ವೈಮನಸ್ಸು, ತಾರತಮ್ಯತೆಗಳಿಲ್ಲ. ಒಂದು ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಪಾತ್ರ ಎಷ್ಟು ಹಿರಿದಾಗಿರುತ್ತದೆಯೊ ಅಷ್ಟೆ ಪುರುಷನ ಪಾತ್ರ ಅಗತ್ಯವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

೫.೩.೧ ಪ್ರದರ್ಶನ ಕಲೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯ ಸಂಬಂಧ

ಪ್ರದರ್ಶನ ಕಲೆ ಅಲೆಮಾರಿ ಡೊಂಬರ ಕುಟುಂಬಗಳಿಗೆ ಆರ್ಥಿಕ ರಕ್ಷಕವಚವಾಗಿದೆ. ಇಂತಹ ಪ್ರದರ್ಶನ ಕಲೆಯಿಂದಲೆ ಹೊಟ್ಟೆ ತುಂಬಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರದರ್ಶನ ಕಲೆಯಲ್ಲಿ ವೈವಿಧ್ಯತೆ ಕಾಣ ಬಹುದು. ಗೌರವ, ಭಾರಿ ಸಂಭಾವನೆ ಪಡೆದುಕೊಂಡು ವಿಶೇಷವಾದ ರಂಗಸಜ್ಜಿಕೆ ಕಲಾ ಪರಿಕರ, ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ, ಉತ್ತಮ ನಿರ್ದೇಶನ ವಿಶೇಷ ರೀತಿಯ ವೇಷಭೂಷಣ, ಧ್ವನಿವರ್ಧಕ ಉಪಕರಣಗಳು

ಒಳಗೊಂಡು ಸುಮಾರು ದಿನಗಳ ಕಾಲ ತರಬೇತಿ ಪಡೆದು ಇಂತಿಷ್ಟೇ ಎಂಬ ಸಮಯವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಹೀಗೆಯೇ ಅಭಿನಯಿಸಬೇಕೆಂದು ಷರತ್ತುಗಳನ್ನು ಮೈಗೂಡಿಸಿಕೊಂಡು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಬೇಕೆಂಬುದು ಕೆಲವರ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯಾಗಿದೆ. ಇದು ಮನೋರಂಜನೆಯ ಕೇಂದ್ರ ಬಿಂದುವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಹೊಟ್ಟೆಪಾಡಿನ ಕೇಂದ್ರಬಿಂದುವಾಗಿರುವ ಡೊಂಬರ ಕಲಾ ಪ್ರದರ್ಶನಗಳು ಯಾವುದೆ ರೀತಿಯ ರಂಗಸ್ಥಿರತೆ, ಸಮಯ, ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ, ತರಬೇತಿ, ಗೌರವಗಳಿಲ್ಲದೆಯೆ ಒಂದ್ಹೊತ್ತಿನ ಗಂಜಿಗಾಗಿಯೆ ಬೀದಿ ಬೀದಿಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಕಲೆಯನ್ನು ಲೀಲಾಜಾಲವಾಗಿ ಪ್ರದರ್ಶನ ನೀಡುವ ಡೊಂಬರ ಕಲೆಯು ಅದ್ಭುತವೇ ಸರಿ. ಇವರಿಗೆ ಅಕ್ಷರ ತಿಳುವಳಿಕೆ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಸಂಭಾಷಣೆಯನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರದರ್ಶನ ಕಲೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀ-ಪುರುಷರ ಸಂಬಂಧಗಳು ಸಹಜತೆಯಿಂದ ಕೂಡಿವೆ.

ಪ್ರದರ್ಶನ ಕಲೆಯಲ್ಲಿ ಡೊಂಬರ ಸ್ತ್ರೀ-ಪುರುಷರ ಸಂಬಂಧ

ವೃತ್ತಿಗಳು	ಪುರುಷರು	ಸ್ತ್ರೀಯರು
ವಿವಿಧ ಕಸರತ್ತುಗಳು, ಕಲೆಯ ಪ್ರದರ್ಶನ	ಊರಿನ ಪ್ರಮುಖ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಪ್ರದರ್ಶನ ನೀಡುವ ಸಲುವಾಗಿ ಪರವಾನಿಗೆ ಪಡೆಯುವುದು. ಊರಿನಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ಡೋಲು ಬಡಿಯುತ್ತ 'ಡೊಂಬರಾಟ' ಇದೆ ಎಂಬುದಾಗಿ ಪ್ರಚಾರ ಮಾಡುವುದು. ಡಂಗುರ ಸಾರುವುದು. ಊರಿನ ಹಿರಿಯರ ಪರಿಚಯ ಹೇಳುವುದು, ತಮ್ಮ ಪರಿಚಯ ನೀಡುವುದು. ಆಟ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ ಹಿಂದೆ ಮುಂದೆ ಕುಪ್ಪಳಿಸಿ ಲಾಗ ಹಾಕುವುದು. ಡೊಲು ಹೊಡೆಯುವುದು ಸೈಕಲ್ ವೇಗವಾಗಿ ತುಳಿಯುವುದು, ಹಿಂದೆ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಹಲ್ಲಿನಿಂದ ಸೈಕಲ್ ಎತ್ತುವುದು. ಡೋಲು ಬಾರಿಸುತ್ತ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರನ್ನು ಆಟದ ಕಡೆ ಸೆಳೆಯುವುದು.	ವಿವಿಧ ಪರಿಕರಗಳ ಜೋಡಿಸಿ ರಂಗ ಸಜ್ಜಿಕೆ ಮಾಡುವುದು. ಆಟಕ್ಕೆ ಚಿಕ್ಕ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸಿ ಸಿದ್ಧ ಪಡಿಸುವುದು. ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಬರುವುದಕ್ಕೆ ಅನುವು ಮಾಡಿ ಕೊಡುವುದು. ಅವಳು ಸಹ ಕೆಲ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಳ್ಳುವುದು. ಲಾಗಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಡೋಲು ಬಾರಿಸುವಳು. ತಂತಿ ಮೇಲೆ ನಡೆದಾಡುವುದು. ಅವಳು ಸೇರಿದ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರಿಗೆ ಆಟದ ಸಾರಾಂಶವನ್ನು ಹೇಳುವುದು. ಡೋಲು ಬಾರಿಸುತ್ತಾ ಆಟಕ್ಕೆ ಪ್ರೇರಣೆ ನೀಡುವುದು. ಖಾಲಿ ಬಾಟಲಿ ಮೇಲೆ ನಿಲ್ಲುವುದು, ವಿವಿಧ ರೀತಿಯ ಭಂಗಿಗಳಲ್ಲಿ ಆಟವನ್ನು ಮಾಡಿ ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವುದು.

ಮಗುವನ್ನು ಎತ್ತಿ ಮೇಲಕ್ಕೆ ತೂರಿ ಹಿಡಿಯುವುದು.	ಹಗ್ಗ ಅಥವಾ ತಂತಿಯ ಮೇಲೆ ಕಟ್ಟಿಗೆ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ವಿವಿಧ ಕಸರತ್ತುಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದು.
ನೆರೆದ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರಿಗೆ ಚಪ್ಪಾಳೆ ತಟ್ಟುವಂತೆ ಪ್ರೇರೆಪಿಸುವುದು.	ಕಬ್ಬಿಣದ ಚಿಕ್ಕ ಬಳೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಸಂಪೂರ್ಣ ದೇಹವನ್ನು ಒಳ ಹೊರ ಬರುವಂತೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು.
ಆಟದ ಮುಕ್ತಾಯದ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರಿಗೆ ಹಣವನ್ನು ಭಿಕ್ಷೆಯನ್ನಾಗಿ ನೀಡುವಂತೆ ಜನರಲ್ಲಿ ಮನವಿ ಮಾಡಿ ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು.	ಕಬ್ಬಿಣದ ಸಲಾಕೆಯನ್ನು ಕುತ್ತಿಗೆಯಿಂದ ಬಾಗಿಸುವುದು.
ಹೆಚ್ಚು ಹಣವನ್ನು ನೀಡಿದವರ ಹೆಸರು ಮತ್ತು ಅವರ ಗುಣಗಾನ ಮಾಡುವುದು.	ತಟ್ಟೆ ಹಿಡಿದು ಆಟವನ್ನು ವೀಕ್ಷಿಸಿದ ಪ್ರೇಕ್ಷಕನ ಬಳಿ ಬಂದು ಹಣ ಪಡೆಯುವುದು.
ಪ್ರೇಕ್ಷಕರಿಗೆ ಧನ್ಯವಾದಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ ಆಟದ ಮುಕ್ತಾಯ ಮಾಡುವುದು.	ಹೆಚ್ಚು ಹಣವನ್ನು ನೀಡಿದವರಿಗೆ ಕೈ ಮುಗಿಯುವುದು.
	ಕೊನೆಯದಾಗಿ ಆಟದ ಮುಕ್ತಾಯಕ್ಕೆ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸುವುದು.

ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಪ್ರದರ್ಶನ ಕಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣು ಮತ್ತು ಗಂಡು ಇಬ್ಬರು ಒಂದಾಗಿ ಅವರವರ ಪಾತ್ರಗಳನ್ನು ನ್ಯಾಯಯುತವಾಗಿ ಪೂರೈಸುವುದು ಇವರಲ್ಲಿ ಮೇಲು ಕೀಳೆಂಬ ಅಹಂಕಾರವಿಲ್ಲದೆ ಅಚ್ಚುಕಟ್ಟಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುವುದು ಮುಖ್ಯವಾಗಿದೆ. ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳು ಗಂಡಸರಿಗಿಂತ ಯಾವುದರಲ್ಲಿ ಕಡಿಮೆ ಇಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ಇಂತಹ ಕಲೆಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿದಾಗ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಪುರುಷನು ಅವಳಿಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ಸಹಕಾರ ಮತ್ತು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ನೀಡುತ್ತಾನೆ. ಕಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಮಾನ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹವನ್ನು ನೀಡುವವನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಬೇಕಾದರೆ ಡೊಂಬರಾಟದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯು ಕೇಂದ್ರಬಿಂದುವಾಗಿರುತ್ತಾಳೆ. ಅವಳು ಇಲ್ಲದೆ ಆಟಗಳು ನಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ಕಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರಮವಿಭಜನೆಯ ಜೊತೆಗೆ ಉತ್ತಮವಾದ ಸಂಬಂಧಗಳು ಸಹ ಇವೆ.

೫.೩.೨ ಕರಕುಶಲಕಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಬಂಧ

ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣುವ ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಮಹಲು, ಅರಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಇರುವ ಚಿತ್ರಗಳು ಅಲಂಕಾರದ ವಸ್ತುಗಳೆಲ್ಲವು ದುಡಿಯುವ ವರ್ಗದ ಸಮಷ್ಟಿ ರೂಪಕವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಅಂದರೆ ಹೊಟ್ಟೆಪಾಡಿಗಾಗಿ ತನ್ನಲ್ಲಿ ಬಚ್ಚಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವ ತಿಳುವಳಿಕೆಯನ್ನು ಗೋಡೆ ಅಥವಾ ಇತರೆ ವಸ್ತುಗಳ ಮೇಲೆ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಗೊಳಿಸುವರು. ಚಿತ್ರಕಲೆ ಮತ್ತು ಇತರ ಕುಸುರಿ ಕಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಲೆಮಾರಿ ಸಮುದಾಯಗಳದ್ದು

ಶ್ರೀಮಂತ ಕಲೆಯಾಗಿದೆ. ಗತಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಾವನ್ನಪ್ಪಿದ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಚರ್ಮವನ್ನು ವಿವಿಧ ವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಬಳಕೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಒಂದು ಕಲೆಯಾಗಿತ್ತು. ಪಕ್ಷಿಗಳ ಪುಕ್ಕ, ಗರಿಗಳನ್ನು ಅಲಂಕಾರಿಕವಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿತ್ತು. ಕಾಲ ಬದಲಾದಂತೆ ಕಬ್ಬಿಣದ ಆಯುಧಗಳನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡರೆ ಬೆಂಕಿಯ ಉಪಯೋಗದಿಂದ ಹಲವಾರು ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ಕೌಶಲ್ಯ ಕಲೆಗಳನ್ನು ಕಲಿತರು. ಸಾಧನ ಉಪಕರಣಗಳನ್ನು ಮಾಡಲು ಮುಂದಾದರು ಹಾಗೂ ಜೀವನ ಅವಶ್ಯಕ ವಸ್ತುಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಕೆಲವೊಂದು ಅಲಂಕಾರಿಕ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಮಾಡತೊಡಗಿದರು. ಈ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀ-ಪುರುಷರಿಬ್ಬರು ಲಿಂಗತಾರತಮ್ಯಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗದೆ ಇಬ್ಬರಲ್ಲಿಯೂ ಸಹಕಾರದಿಂದ ಕಲೆಯನ್ನು ಮಿಶ್ರಿತಗೊಳಿಸಿ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ರಚಿಸುವುದನ್ನು ಮೈಗೂಡಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಡೊಂಬರ ಕೌಶಲ್ಯವು ತುಂಬಾ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದುದಾಗಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಸ್ತ್ರೀ-ಪುರುಷರು ಕಲೆಯನ್ನು ಒಟ್ಟಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ಕುಶಲತೆಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುವಲ್ಲಿ ಭಾಗಿಗಳಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ಕರಕುಶಲ ಕಲೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀ ಪುರುಷರ ಸಂಬಂಧ

ಕಸಬು	ಪುರುಷರು	ಸ್ತ್ರೀಯರು
ಕಲ್ಲುಕೆತ್ತನೆ	ಕಲ್ಲನ್ನು ಮೂಲ ಸ್ಥಳದಿಂದ ತುರುವುದು.	ಕಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಸರಿಯಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಜೋಡಣೆ ಮಾಡುವುದು.
	ಕಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಸರಿಯಾದ ರೀತಿ ಕತ್ತರಿಸುವುದು.	ಇವರು ಸಹ ಚಿಕ್ಕ ಚಿಕ್ಕ ಕಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಕೆತ್ತುವುದು.
	ಕಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಬೇಕಾದ ಆಕಾರಕ್ಕೆ ಕೊರೆಯುವುದು ಅಥವಾ ರಚನೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು.	ಕೆತ್ತಿದ ಕಲ್ಲನ್ನು ಪಾಲಿಶ್ ಮಾಡುವುದು.
	ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಕಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಕೆತ್ತುವುದು.	ಪುರುಷರ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಹಕರಿಸುವುದು.
	ಮಾರಾಟಕ್ಕೆ ಯಾವ ಕಡೆಗೆ, ಯಾವ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಹೋದರೆ ಹೆಚ್ಚು ಲಾಭ ಎಂಬುದು ಇತರರ ಮೂಲಕ ಮಾಹಿತಿ ಪಡೆಯುವುದು.	ಕೆಲವು ಸಿದ್ಧವಾದ ವಸ್ತುಗಳಿಗೆ ಬಣ್ಣ ಹಚ್ಚುವುದು ಹಾಗೂ ಸರಿಯಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಜೋಡಿಸಿ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯಿಂದ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು.
	ಮಾರಾಟಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದಕ್ಕೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು.	ಪ್ರಯಾಣಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಪರಿಕರಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿಟ್ಟು ಕೊಳ್ಳುವುದು.
	ಬೀದಿಗಳಲ್ಲಿ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಇಳಿಸುವುದು.	ಜೊತೆಗೂಡಿ ಎಲ್ಲಾ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡುವುದು.

ವಸ್ತುಗಳಿಗೆ ಸರಿಯಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಲೆ ಹೇಳುವುದು, ಹಣ ಪಡೆದು ಕೊಳ್ಳುವುದು.	ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಸರಿಯಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಜೋಡಣೆ ಮಾಡುವುದು.
ಗಂಡಸರ ಜೊತೆ ವ್ಯವಹಾರ ಮಾಡುವುದು.	ವಸ್ತುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಗ್ರಾಹಕರಲ್ಲಿ ಮನವೊಲಿಸುವ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ತೊಡಗುವುದು.
	ವ್ಯಾಪಾರದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರ ಜೊತೆ ಹೊಂದಾಣಿಕೆಯಿಂದ ವಸ್ತುವಿನ ಮಾರಾಟ ಕಾರ್ಯ.
	ಕಟ್ಟಿಗೆ ಕೆತ್ತನೆ
	ಕಟ್ಟಿಗೆಯನ್ನು ಕಾಡಿನಿಂದ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಬರುವುದು.
	ಕಟ್ಟಿಗೆಯನ್ನು ಸರಿಯಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕತ್ತರಿಸುವುದು.
	ಸರಿಯಾದ ಆಕಾರ ಬರುವಂತೆ ಕತ್ತರಿಸಿದ ಕಟ್ಟಿಗೆ ತುಂಡುಗಳಿಂದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸುವುದು.
	ವಸ್ತುಗಳು ಮಾರಾಟಕ್ಕೆ ಈ ವಸ್ತುಗಳ ಬೆಲೆ ನಿಗದಿಪಡಿಸುವುದು.
	ಕೆಲವೊಂದು ದೂರದ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಜೊತೆಯಾಗಿ ಹೋಗಿ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಮಾರಾಟ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬರುವುದು.
	ಕಾಡಿಗೆ ಹೋಗಲು ಬುತ್ತಿ ಊಟ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ತಾನು ಕಟ್ಟಿಗೆ ತರುವುದು.
	ಇವರು ಸಹ ಕೆಲವೊಂದು ವಸ್ತುಗಳ ಕೆತ್ತುವುದು, ತಯಾರಿಸುವುದು, ಸಿದ್ಧವಾದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸುವ ಕಾರ್ಯ.

		ಮಾರಾಟಕ್ಕೆ ಸ್ತ್ರೀಯರೆ ಹೆಚ್ಚು ಹೋಗುತ್ತಾರೆ.
		ಹೊಂದಾಣಿಕೆಯಿಂದ ಜೊತೆಗೂಡಿ ವ್ಯಾಪಾರ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬರುವುದು.

ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಸಹಕಾರ ಸಹಬಾಳ್ವೆಯಿಂದ ಸ್ತ್ರೀ-ಪುರುಷರು ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಎನ್ನುವ ಭಾವನೆ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಕೆಲವೊಂದು ಸಲ ಮಹಿಳೆಯರೆ ಗಂಡಸರಿಗೆ ಆರೋಗ್ಯ ಸ್ಥಿತಿ ಸರಿಯಿಲ್ಲದಿರುವ ಪ್ರಸಂಗಗಳಲ್ಲಿ ತಾವೆ ಅಡವಿಗೆ ಹೋಗಿ ಕಟ್ಟಿಗೆ ತಂದು ಎಲ್ಲಾ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ತಾವೆ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಇಂತ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಕುಳಿತಲ್ಲೆ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಕೆಲವರು ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಹೆರಿಗೆ, ತುಂಬು ಗರ್ಭಿಣಿಯಾದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕಾಡಿಗೆ ಕಳುಹಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಹಾಗೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಭಾರದ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಮನೆಯ ಎಲ್ಲಾ ಕೆಲಸಗಳಾದ ಅಡುಗೆ, ಮಕ್ಕಳ ಲಾಲನೆ ಪಾಲನೆ, ನೀರು ತರುವುದು ಇತರೆ ಎಲ್ಲಾ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಜೊತೆಗೆ ಸಹಕಾರವಿರುತ್ತದೆ. ಪುರುಷರು ಈ ಕೆಲಸ ಮಾಡಬಾರದು ಅಥವಾ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಈ ಕೆಲಸ ಮಾಡಬೇಕು ಎನ್ನುವಂತಿಲ್ಲ. ಇಬ್ಬರು ಹೊಂದಾಣಿಕೆಯಿಂದ ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ಸಹಕಾರದಿಂದ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಾರೆ.

೫.೩.೪ ಕೃಷಿ ಮತ್ತು ಕೃಷಿಕೂಲಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಬಂಧ

ಡೊಂಬ ಸಮುದಾಯದ ಮಹಿಳೆಯರು ನಂಬಿಬಂದ ಕಸುಬುಗಳು ಜೀವನ ಹಸನಾಗಿಸುವಲ್ಲಿ ವಿಫಲವಾಗಿದೆ. ಈ ವೃತ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದ್ಹೊತ್ತಿನ ಊಟ ಸಹ ಸಿಗದಿರುವ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿ ಕೂಲಿಯಂತಹ ಕೆಲಸಗಳಿಗೆ ಮಾರು ಹೋಗಬೇಕಾಯಿತು. ಡೊಂಬರ ಮಹಿಳೆಯರು ಹೆಚ್ಚು ಕೃಷಿ ಕೂಲಿಯನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿರುವುದು ಕಾಣಬರುತ್ತದೆ. ಕೃಷಿಯಲ್ಲಿ ಊಳುವುದು, ಬಿತ್ತುವುದು, ನೀರು ಹಾಯಿಸುವುದು, ಕಳೆ ಕೀಳುವುದು, ಬೆಳೆಬಂದ ಮೇಲೆ ಕೊಯ್ಲು ಮಾಡುವುದು ಇತ್ಯಾದಿಯಾಗಿ ಪುರುಷ ಮತ್ತು ಸ್ತ್ರೀಯರು ಜೊತೆಯಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಉತ್ತಮ ಬೆಳೆ ಬರುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತಿದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಕೃಷಿಕೂಲಿಯ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಸಂಬಂಧಗಳು ಸೃಜಿಸುತ್ತವೆಂಬುದನ್ನು ಈ ಕೆಳಗಿನಂತೆ ಕಾಣಬಹುದು.

ಕೃಷಿಕೂಲಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀ ಪುರುಷರ ಸಂಬಂಧಗಳು

ಕಸುಬು	ಪುರುಷರು	ಸ್ತ್ರೀಯರು
ಕೃಷಿಕೂಲಿ ಕಾರ್ಮಿಕರು	ಭೂಮಿ ಉಳುವುದು.	ಬೀಜ ಬಿತ್ತುವುದು.
	ಎಡೆಕುಂಟೆ ಹೊಡೆಯುವುದು.	ಕಳೆ ತೆಗೆಯುವುದು.

	ಕೆಸರುಗದ್ದೆ ತುಳಿಯುವುದು.	ಚಿಕ್ಕ ಚಿಕ್ಕ ಮಡಿ ಮಾಡುವುದು.
	ನೀರು ಹಾಯಿಸುವುದು.	ಎಂಡೆ ಒಡೆಯುವುದು.
	ಔಷಧಿ ಸಿಂಪಡಿಸುವುದು.	ರಸಾಯನಿಕ ಗೊಬ್ಬರ ಹಾಕುವುದು.
	ಭತ್ತದ ಸಸಿ ತಂದು ಕೊಡುವುದು.	ಸಸಿಗಳನ್ನು ನಾಟಿ ಮಾಡುವುದು.
	ಕೋಯ್ಲು ಮಾಡುವುದು.	ಕೊಯ್ಲು ಮಾಡುವುದು.
	ತೆನೆ ಎತ್ತಿ ಬಡಿಯುವುದು, ರಾಶಿ ಮಾಡುವುದು.	ತೆನೆಕೊಯ್ಯುವುದು, ತೂರುವುದು, ರಾಶಿ ಮಾಡುವುದು.
	ಶೇಂಗಾ ಬಳ್ಳಿ ಕೀಳುವುದು.	ಶೇಂಗಾ ಕಾಯಿಗಳು ಬಿಡಿಸುವುದು.
	ಭತ್ತ, ಜೋಳ, ಶೇಂಗಾ ಹುಲ್ಲಿನ ಬಣವಿ ಒಟ್ಟುವುದು.	ಬಣವಿಗೆ ಹುಲ್ಲನ್ನು ಹೊತ್ತು ಕೊಡುವುದು.

೫.೩.೫ ಪಶುಪಾಲನೆಯಲ್ಲಿನ ಸಂಬಂಧಗಳು

ಮನುಷ್ಯನ ಜೊತೆ ಸಂಗಾತಿಯಾಗಿ ಸಂಬಂಧ ಇರುವ ಜೀವಿಗಳೆಂದರೆ ಪಶುಸಂಪತ್ತು. ಹಿಂದಿನ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಪಶುಗಳನ್ನು ಉನ್ನತ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿಟ್ಟು ಗೌರವಿಸಲಾಗಿದೆ. ಬುಡಕಟ್ಟು ಜನಾಂಗದಲ್ಲಿ ಪಶುಗಳು ಅವರ ಕುಲಚಿಹ್ನೆಗಳಾಗಿವೆ. ಅಥವಾ ಬೆಡಗುಗಳಾಗಿವೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಮನೆಯ ದೇವತೆಗಳಾಗಿರುವುದು ಸಹ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ವೇದ, ಉಪನಿಷತ್‌ಗಳು, ರಾಮಯಣ, ಮಹಾಭಾರತಗಳಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಕಾಣಬಹುದು. ಕೃಷಿಯ ಕೆಲಸಕ್ಕಾಗಿ ಯಾವಾಗ ಪಶುಗಳು ಬಳಕೆ ಯಾದವೋ ಅಂದಿನಿಂದ ಕ್ರಾಂತಿಯಾಯಿತು. ಇದು ಒಂದು ವೃತ್ತಿಯಾಗಿ ರೂಪಗೊಂಡಿತು. ಇದರಿಂದ ಹೆಚ್ಚಿನ ಲಾಭ ಪಡೆಯಲಾಯಿತು. ಇಂತಹ ಉಪಯೋಗವನ್ನು ಅಲೆಮಾರಿಗಳು ಸಹ ತಿಳಿದು ಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಡೊಂಬರಿಗೆ ಪ್ರಿಯವಾದ ಪಶು ಕತ್ತೆಯಾಗಿತ್ತು. ಪಶುಗಳು ತಮ್ಮ ಒಡನಾಡಿಗಳಾಗಿ ನೋಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಪಶುಸಂಪತ್ತಿನಿಂದ ಒಪ್ಪೊತ್ತಿನ ಊಟವನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಇವು ಒಂದೆಡೆ ವೃತ್ತಿಗಳಾಗಿ ನೆರವಾದರೆ ಮತ್ತೊಂದೆಡೆ ಆಹಾರಗಳಾಗಿವೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಪಶುಸಂಪತ್ತನ್ನು ಆಸ್ತಿಯ ಭಾಗವಾಗಿ ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡು ಬರುವಲ್ಲಿ ತಮ್ಮದೆ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಡೊಂಬರ ಸ್ತ್ರೀ-ಪುರುಷರು ಹೇಗೆ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಈ ಕೆಳಗಿನಂತೆ ನೋಡಬಹುದು.

ಪಶುಸಂಗೋಪನೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀ ಪುರುಷರ ಸಂಬಂಧಗಳು

ಕಸುಬು	ಪುರುಷರು	ಸ್ತ್ರೀಯರು
ಪಶುಸಂಗೋಪನೆ	ದೊಡ್ಡ ಎತ್ತುಗಳನ್ನು ಮೇಯಿಸುವುದು. ದನಗಳ ಮೈ ತೊಳೆಯುವುದು.	ಆಕಳು, ಎಮ್ಮೆ, ಕರುಗಳನ್ನು ಮೇಯಿಸುವುದು.

ಮೇವು ಕತ್ತರಿಸುವುದು, ಜೋಳದ ದಂಟು ಕತ್ತರಿಸುವುದು.	ಇವುಗಳ ಮೈಯನ್ನು ತೊಳೆಯುವುದು.
ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗಿ ಮೇವು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಬಣವಿ ಒಟ್ಟುವುದು.	ಮೇವು ಹೊತ್ತುತರುವುದು, ಕತ್ತರಿಸುವಲ್ಲಿ ಸಹಾಯ.
ಕುರಿ ಉಣ್ಣೆ ಕತ್ತರಿಸುವುದು, ಉಣ್ಣೆಯನ್ನು ಮಾರಾಟ ಮಾಡುವುದು.	ದನಕರುಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಕೊಳ್ಳುವುದು.
ಕುರಿಗಳಿಗೆ ಜಾಲಿಕಾಯಿ ಮುರಿದು ಕೊಂಡು ಬರುವುದು.	ಹಾಲು ಹಿಂಡಿ, ಮನೆಗಳಿಗೆ ಹಾಕುವದು, ಮಾರಾಟ ಮಾಡುವುದು.
ಕಾಯಿಲೆಗಳು ಬಂದಾಗ ಔಷಧಿಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸುವುದು, ಪಶು ವೈದ್ಯರ ಹತ್ತಿರ ಪಶುಗಳನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದು.	ತಂದಿರುವ ಟೊಂಗೆಯನ್ನು ಕಂಬಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಿ ಕುರಿಮರಿಗಳಿಗೆ ಮೇಯಿಸುವುದು.
ಜಾಗೃತಿಯಿಂದ ಕಾಯುವುದು.	ಗಾಯವಾದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಔಷಧಿಗಳನ್ನು ಹಚ್ಚುವುದು, ಔಷಧಿಗಳನ್ನು ಕುಡಿಸುವುದು.
	ಪಶುಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಕೊಳ್ಳುವುದು.

೫.೩.೬ ವ್ಯಾಪಾರದಲ್ಲಿ ಸಂಬಂಧಗಳು

ಅಲೆಮಾರಿ ಸಮುದಾಯಗಳು ನೆಲೆನಿಲ್ಲುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಬದುಕಿನ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳನ್ನು ತಾವಿದ್ದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿಯೆ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರು. ಪ್ರತಿನಿತ್ಯವು ಅಗತ್ಯವಾಗಿ ಬೇಕಾಗಿರುವ ಆಹಾರದ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಕೃಷಿ ಮತ್ತು ಪಶುಪಾಲನೆಯ ಮೂಲಕ ಪಡೆಯತೊಡಗಿದರು. ಸಹಕಾರ ಮನೋಭಾವನೆ ತಿಳಿಯದೆ ಬೆಳೆಯತೊಡಗಿತು. ಸ್ವಂತ ಆಸ್ತಿಯ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ ಮೂಡಿದ ತರುವಾಯ ನಾಳೆಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಬೇಕೆಂದು ಅಥವಾ ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಬಯಕೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ ಭವಿಷ್ಯದ ಚಿಂತನೆ ಕಾಡಿತು. ಬೇರೆ ಬೇರೆ ವೃತ್ತಿಗಳಿಗೆ ಅವಕಾಶವಾಯಿತು. ತನ್ನ ಹತ್ತಿರ ಸಿಗದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ಮನೋಇಚ್ಛೆಯಿಂದ ತನ್ನ ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿದ್ದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾ ಬೇರೆ ಕಡೆ ಇದ್ದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾ ವಸ್ತುಗಳ ಪರಿವರ್ತನೆ ಆಗತೊಡಗಿದಾಗ ವಿನಿಮಯ ಪದ್ಧತಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಈ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ವಸ್ತುಗಳ ಬದಲಿಗೆ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಕೊಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು

ಅಥವಾ ವಿನಿಮಯ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಭಾರಿ ಪ್ರಮಾಣದ ಲಾಭದ ಉದ್ದೇಶ ಗಳಿರಲಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆಯೆ ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳುವ ಮನೋಭಾವವಿತ್ತೆ ಹೊರತು ವಿನಿಮಯ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಅಳತೆ ಮಾಡುವ ಮತ್ತು ಗುಣಮಟ್ಟದಿಂದ ಅಳೆಯುವ, ಬೆಲೆ ನಿಖರ ಮಾಡುವಂತಹ ಪದ್ಧತಿಗಳಿರಲಿಲ್ಲ. ಒಂದು ವಸ್ತುವು ಇನ್ನೊಂದು ವಸ್ತುವಿನ ಮೌಲ್ಯದ ಮಾನದಂಡವಾಗಿತ್ತು. ಈ ರೀತಿಯ ವಿನಿಮಯ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಸಾಟಿ ಪದ್ಧತಿ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಯಿತು. ಕಾಲಬದಲಾದಂತೆ ವಿನಿಮಯದ ವಸ್ತುಗಳು ಅಳತೆ ಮಾಡುವ ವಸ್ತುಗಳಾಗಿ ಬೆಲೆ ಅಥವಾ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸುವ ಪರಿಪಾಠ ಬೆಳೆದುಬಂತು. ಹಣಚಲಾವಣೆ ಯಾವಾಗ ಜಾರಿಗೆ ಬಂದಿತೊ ಅಂದಿನಿಂದ ವ್ಯಾಪಾರ ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ರೂಪವನ್ನು ಪಡೆದು ಲಾಭವೆಂಬುದು ಉಳಿತಾಯದ ಜೊತೆ ಸೇರಿಕೊಂಡು ತನ್ನ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ವಿಶಾಲವಾಗಿ ಹಬ್ಬಿಕೊಂಡಿತು. ವ್ಯಾಪಾರ ಎಂದರೆ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಕೊಳ್ಳುವ ಮತ್ತು ಮಾರಾಟ ಮಾಡುವ ವ್ಯವಹಾರಗಳನ್ನು ವ್ಯಾಪಾರ ಎನ್ನಬಹುದು.

ಡೊಂಬರು ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಚಿಕ್ಕ ಪ್ರಮಾಣದ ಬಂಡವಾಳದಲ್ಲಿ ಕಡಿಮೆ ಪ್ರಮಾಣದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಉತ್ಪಾದನೆ ಮಾಡಿ ಮಾರಾಟ ಮಾಡಿದರೆ ಇನ್ನು ಕೆಲವರು ಚಿಲ್ಲರೆ ವ್ಯಾಪಾರ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಉದಾಹರಣೆ ಹೂವು, ತರಕಾರಿ, ಹಣ್ಣಿನ, ಬಾಚಣಿಕೆ, ಸೀರಿಣಿಕೆ ಮತ್ತು ಪ್ಲಾಸ್ಟಿಕ್ ವಸ್ತುಗಳ ಮಾರಾಟದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಸ್ತ್ರೀಯರೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಇಂತಹ ವ್ಯಾಪಾರ ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವು ವ್ಯಾಪಾರಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀ ಮತ್ತು ಪುರುಷರು ಜೊತೆಯಾಗಿ ವ್ಯವಹಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಕುಟುಂಬಗಳಲ್ಲಿ ಯಜಮಾನಿಕೆ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪುರುಷ ಹೇಳಿದಂತೆ ಎಲ್ಲರೂ ಕೇಳಬೇಕು. ನಾನು ಮಾತನಾಡಿದ್ದೆ ಆಗಬೇಕು, ನೀತಿ, ನಿಯಮ, ಕಾನೂನು ಎಂದು ಯಾರು ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ. ಶ್ರಮ ವಿಭಜನೆಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಕೆಲಸ ಕಾರ್ಯಗಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಉಳಿದಂತೆ ಸಂಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಜಗಳವಾದರು ಉಂಡು ಮಲಗುವರೆಗೂ ಅಷ್ಟೆ. ಮತ್ತೆ ಯಥಾವತ್ತಾಗಿ ಹೊಂದಾಣಿಕೆಯಿಂದ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಈ ಸಮುದಾಯದ ಕುಟುಂಬಗಳನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಗಮನಿಸಿದಾಗ ಮನೆಯ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯು ಸ್ತ್ರೀಯ ಮೇಲೆ ನಿಂತಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಗಂಡಸು ನಾಮಕಾವಸ್ಥೆ ಯಜಮಾನ ಆಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಸ್ತ್ರೀಯರು ಹಿರಿಯರಿಗೆ, ಗಂಡನಿಗೆ ಯಾವ ರೀತಿ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ನಿಮಯ ಇರುತ್ತದೆ. ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಗಮನಿಸಿದಾಗ ಗಂಡ-ಹೆಂಡತಿ ಸಂಬಂಧ ತುಂಬಾ ಸಲುಗೆಯಿಂದ ಹಾಗೂ ಮುಕ್ತತೆಯಿರುತ್ತದೆ. ಅದನ್ನು ಗಂಡನನ್ನು ಕರೆಯುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನಾವು ಕಾಣಬಹುದು. ಕೆಳಜಾತಿಯ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳು ಗಂಡನಿಗೆ 'ರೀ' ಎಂದು ಕರೆಯುವುದು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಗೌರವರ್ಥ ವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಈ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ 'ಏನೇ' ಅಥವಾ 'ಏವಯ್ಯ' ಎಂದು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಗಂಡನು ಸಹ ಹೆಂಡತಿಗೆ 'ಏನೇ' ಅಥವಾ 'ಲೇ' ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾನೆ. ನಾಗರಿಕ ಜನರಿಗೆ ಇವರು ಅನಾಗರಿಕರು ಎಂದು ಕಂಡುಬಂದರೂ. ಇವರಲ್ಲಿ ಯಾವುದೆ ರೀತಿಯ ಮೇಲು-

ಕೀಳು ಎಂಬ ಭಾವನೆಗಳು ಸುಳಿದಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಇವರ ಕೌಟುಂಬಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಸಮಾನತೆ ಮತ್ತು ಸ್ವಾತಂತ್ರವಿದೆ.

ನೆಲೆನಿಂತ ಸಮುದಾಯ ನಾಗರಿಕ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡು ಬರಲು ಹೇಳಿದರೂ ಆಂತರ್ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ ಸಮ್ಯಾತೆ ಸಹಬಾಳ್ವೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳು ರಕ್ತಗತವಾಗಿ ಬಂದಿವೆ.

೫.೪ ಮಹಿಳಾಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳು

ಒಂದು ಸಮಾಜ ಅಥವಾ ಸಮುದಾಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಾಗಬೇಕಾದರೆ ಆ ಸಮುದಾಯದ ಒಂದು ಭಾಗವಾಗಿರುವ ಮಹಿಳೆಯರು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳಬೇಕು. ಅನೇಕ ಯೋಜನೆಗಳು. ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು ಇದ್ದರೂ ಕೂಡ ಮಹಿಳೆಯರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಸಾಧಿಸಲು ಅನೇಕ ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ನಡೆದಿವೆ. ಎಲ್ಲಾ ಸಮುದಾಯದ ಮಹಿಳೆಯರು ಸರ್ಕಾರ ನೀಡುತ್ತಿರುವ ಸಹಕಾರ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಆಗುತ್ತಿಲ್ಲ. ಈ ಹಿನ್ನಡೆಯಲ್ಲಿ ಡೊಂಬ ಸಮುದಾಯದ ಮಹಿಳೆಯರು ಒಬ್ಬರಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಎಂದರೆ ಸಾಮಾನ್ಯ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಪ್ರಗತಿಪಥದತ್ತ ಸಾಗುವುದು ಎಂದರ್ಥ. ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಎನ್ನುವುದು ಕೇವಲ ಆರ್ಥಿಕಾಭಿವೃದ್ಧಿಯಾದ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಆದಾಯ ಹೆಚ್ಚಳ, ಕೃಷಿ, ಕೈಗಾರಿಕೆ, ಸಾರಿಗೆ, ವಾಣಿಜ್ಯ ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ಮುನ್ನಡೆಗೆ ಅಷ್ಟೆ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಎನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ ವಿಶಾಲವಾದ ಅರ್ಥವಿದೆ. ಸಾಮಾಜಿಕ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯೆ ನಿಜವಾದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಾಗಿದೆ. ಅಂದರೆ ಜೀವನ ಗುಣಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಳ. ಮಾನವೀಯ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿಯುವಂತ ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ನಿರ್ಮಾಣ, ಮೂಲಭೂತ ಅಗತ್ಯಗಳನ್ನಾದರೂ ಪೂರೈಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದಾದಂಥ ಒಂದು ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಇದರ ಜೊತೆ ಜೊತೆಗೆ ಹಲವಾರು ದಾರಿಗಳ ಮೂಲಕ ಬರಲು ಸಾಧ್ಯವಿದೆ. "ಆರ್ಥಿಕ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಚಿಂತನೆ ಹಾಗೂ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಗಮನ ನೀಡಿರುವುದು ಕಳೆದ ಎರಡೂವರೆ ದಶಕಗಳಿಂದ, ಎರಡನೆಯ ಮಹಾಯುದ್ಧದ ನಂತರ ಮೊದಲನೆ ದಶಕದಲ್ಲಿ ಅಂದರೆ ೬೦ರ ದಶಕದಲ್ಲಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಮತ್ತು ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಅದಕ್ಕೂ ಮೊದಲು ಮಹಿಳೆಯರನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಿರ್ಲಕ್ಷಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಜನಪರ ಮತ್ತು ಗ್ರಾಮೀಣ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಂಡಿದ್ದರೂ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಗಮನ ನೀಡಿರಲಿಲ್ಲ".[೮] ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಎಲ್ಲಾ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳ ಉದ್ದೇಶ ಒಂದು ಕುಟುಂಬಕ್ಕೆ ಸೀಮಿತವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಕುಟುಂಬಗಳಿಗೆ ಏನೇ ಕೊಟ್ಟರೂ ಅದು ಸಹಜವಾಗಿ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಸೇರಿದಂತೆ, ಕುಟುಂಬದ ಎಲ್ಲಾ ಸದಸ್ಯರಿಗೂ ಸೇರುತ್ತವೆ ಎಂದು ನಂಬಲಾಗಿತ್ತು. ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಚಿಂತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಆರ್ಥಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಕುಟುಂಬಕ್ಕೆ ಹಾಗೂ ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಅವರು ನೀಡುವ ಅತ್ಯಮೌಲ್ಯವಾದ ಕೊಡುಗೆಗಳಾದ್ದರಿಂದ ಇಂತ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕಲ್ಪನೆಯಿತ್ತು. ಬಡಜನರಿಗೆಂದು ಹಮ್ಮಿಕೊಂಡ ಕೆಲವು ಕಲ್ಯಾಣ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಆದ್ಯತೆ ನೀಡಿದ್ದರೂ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರನ್ನು

ತಾಯಿಯನ್ನಾಗಿ ಹಾಗೂ ಗೃಹಿಣಿಯರನ್ನಾಗಿ ಮಾತ್ರ ನೋಡಲಾಗಿದೆ. ಕುಟುಂಬದ ಸಂಪೂರ್ಣ ನಿರ್ವಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರು ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ ಭಾಗವಹಿಸುವುದರಿಂದ ಕುಟುಂಬ ಅಥವಾ ಸಮಾಜದ ಕಲ್ಯಾಣವಾಗಬೇಕಾದರೆ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಗಮನ ನೀಡಬೇಕೆಂಬ ಅಂಶಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಒತ್ತನ್ನು ನೀಡಲಾಗಿತ್ತು. ಹಾಗಾಗಿ ಮಹಿಳೆಯರ ಶಿಕ್ಷಣ ಆರೋಗ್ಯದ ವಿಷಯವಾಗಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಗಮನ ಕೊಡಲಾಯಿತು. ಆದರೆ ಈ ತರಹದ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಡೊಂಬರ ಸಮುದಾಯದ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಆಗುತ್ತಿಲ್ಲ, ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಹಲವಾರಿವೆ.

೫.೪.೧ ಸರ್ಕಾರದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಕ್ರಮಗಳು

ಆರ್ಥಿಕ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ಸಮುದಾಯ ನಿಷ್ಪವಾದ ಜಾತ್ಯಾತೀತವಾದ ತಾರತಮ್ಯ ರಹಿತವಾದ ಆರ್ಥಿಕ ಸಂಹಿತೆಗಳು ಬಹುಕಾಲದ ಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯವನ್ನು ಉಳಿಸಬಲ್ಲದು. ಅಂತಹ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಅಂಚಿನ ಸಮುದಾಯ ಮಹಿಳೆಯರು ಪ್ರಮಾಣ ಮಾಡಬಲ್ಲರು ಅಂತಹ ಆರ್ಥಿಕ ಸಂಹಿತೆಗಳನ್ನು ಕೇವಲ ಆರ್ಥಿಕ ತಜ್ಞರು ಯೋಜನಾಕಾರರಷ್ಟೆ ರೂಪಿಸದೆ, ಸಂಬಂಧಪಡುವ ಮಾನವ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಆರ್ಥಿಕ ತಜ್ಞರು ಮಹಿಳಾ ಚಿಂತಕರು ಒಳಗೊಂಡ ಸಮುದಾಯದ ಮತ್ತು ಮಹಿಳೆ ಕೇಂದ್ರಬಿಂದುವಾಗಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕ್ರಮಗಳು ಜಾರಿಯಾಗಬೇಕಿದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಇಲ್ಲಿಯ ತನಕವು ಅಲೆಮಾರಿ ಮತ್ತು ಅರೆ ಅಲೆಮಾರಿ ಡೊಂಬರು ಅಥವಾ ಈ ತರಹದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿರುವ ಸಮುದಾಯದ ಮಹಿಳೆಯರ ಬಗ್ಗೆ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಯೋಜನಾಕಾರರು ಗಮನಕೊಡದೆ ಸಂಪತ್ತಿನ ಕೇಂದ್ರದಿಂದ ಬಂಡವಾಳದ ಪ್ರಜ್ಞೆಯಿಂದ ಕೃತಕ ಮಾದರಿಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತಾ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಸಮುದಾಯಗಳು ಉತ್ಪಾದನಾ ಸಾಮಾರ್ಥ್ಯಕ್ಕೂ ಅವರ ಶ್ರಮದ ರೀತಿ ನೀತಿಗೂ ಸಂಪತ್ತಿನ ಕೇಂದ್ರಿಕರಣಕ್ಕೂ ಮತ್ತು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಮಾನದಂಡಗಳಿಗೂ ಸಂಬಂಧ ಇಲ್ಲದಂತೆ ಬಿರುಕುಗಳು ಏರ್ಪಟ್ಟು ಮಾನವೀಯ ಅಂತಃಕರಣದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಈತನಕ ಆಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಇಂತಹ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಮಾನದಂಡದಿಂದ ಸಂಬಂಧಗಳು ಮೂಲೆಗುಂಪಾಗಿವೆ.

ಅವಿಭಕ್ತ ಕುಟುಂಬಗಳು ವಿಭಕ್ತ ಕುಟುಂಬಗಳಾಗುತ್ತಿವೆ. ಸಹಬಾಳ್ವೆಗೆ ಬದಲು ಸ್ಪರ್ಧೆ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿದೆ. ಸಮುದಾಯಕ್ಕಿಂತ ವ್ಯಕ್ತಿ ಪ್ರಧಾನತೆ ಬಿಂಬಿಸುತ್ತಿವೆ. ಸಮಾಜ ವಿಘಟನೆಗೆ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಕ್ರಮಗಳು ದಾರಿ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಇತಂಹ ಅಸಮಾನತೆ ತಡೆಯುವಂತ ಕ್ರಮಗಳ ಅಗತ್ಯವಿದೆ.

೧. ಮಾನವ ಸಂಪತ್ತಿನಿಂದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಾಗಬೇಕಾಗಿದೆ. ಸಮುದಾಯದ ಮಹಿಳೆಯರು ಬಯಸು ವಂತ ಮತ್ತು ಬಹುಕಾಲದವರೆಗೂ ಬದುಕನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳಲು ಬೇಕಾದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕ್ರಮ ಕೈಗೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿದೆ.

೨. ಕರಕುಶಲ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನವನ್ನು ಆಧುನಿಕತೆಯ ಸಂಯೋಗದೊಂದಿಗೆ ಸಮೀಕರಿಸಬೇಕು. ಅವುಗಳಿಗೆ

ಬೇಕಾದ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯನ್ನು ದೇಶೀಯವಾಗಿ ವಿಸ್ತರಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ಆ ಮೂಲಕ ಉತ್ಪಾದನಾ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಜಾಗತೀಕರಣಗೊಳಿಸಬೇಕು.

೩. ಕರಕುಶಲ ಸಮುದಾಯಗಳಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದ ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ವಾಯತ್ತತೆ ಬೇಕು. ಅದನ್ನು ಸರ್ಕಾರ ನೀಡಬೇಕು.

೪. ಕರಕುಶಲ ಕಲೆಯನ್ನು ನಂಬಿಕೊಂಡ ಕುಟುಂಬಗಳಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದ ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ವಾಯತ್ತತೆ ಬೇಕು. ಅದನ್ನು ಸರ್ಕಾರ ನೀಡಬೇಕು.

೫. ಡೊಂಬರ ಸಮುದಾಯದ ಆರೋಗ್ಯ ಸುಧಾರಿಸಬೇಕು ಅಂತ ಕಾರ್ಯಗಳು ಜಾರಿಯಾಗಬೇಕು.

೬. ಸಂವಿಧಾನಿಕ ಮಹಿಳಾ ಸಂಹಿತೆಗಳು ಮತ್ತಷ್ಟು ಬಲಪಡಿಸಬೇಕು.

೭. ಮಾನವ ಕೇಂದ್ರಿತ ಆರ್ಥಿಕಯೋಜನಾ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಬದಲು ನಿಸರ್ಗದ ಸಹಜ ತಾರ್ಕಿಕ ಗತಿಯಲ್ಲಿ ಉತ್ಪಾದನಾ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಸಬೇಕು.

೮. ಸಂಪತ್ತಿನ ಕೇಂದ್ರೀಕರಣ ತಡೆದು ಸಂಪತ್ತಿನ ಪಾಲುಗಳು ಎಲ್ಲಾ ಸಮುದಾಯ ಮತ್ತು ಮಹಿಳೆಯರಿಗೂ ಹಂಚಿಕೆಯಾಗುವಂತಾಗಬೇಕು.

೯. ಈ ಸಮುದಾಯದ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಮೂಲಭೂತ ಸೌಕರ್ಯಗಳನ್ನು ಅತಿ ಶೀಘ್ರದಲ್ಲಿ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಡಬೇಕು.

ಹೀಗಾದಾಗ ಮಾತ್ರ ಡೊಂಬರ ಸಮುದಾಯದ ಮಹಿಳೆಯರು ಎಲ್ಲರಂತೆ ಸ್ವಾವಲಂಬಿಗಳಾಗಿ ಬದುಕುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ.

೫.೯ ಡೊಂಬರ ಸಮುದಾಯದ ಸರ್ಕಾರಿ ಸೌಲಭ್ಯಗಳು

ಜಿಲ್ಲೆಗಳು	ತಾಲ್ಲೂಕುಗಳು	ಸರ್ಕಾರಿ ಮೂಲಭೂತ ಸೌಲಭ್ಯಗಳು			
		ಪಡಿತರ ಚೀಟಿ	ಭಾಗ್ಯಜ್ಯೋತಿ	ವಿಧವಾ ವೇತನ	ಅಂಗವಿಕಲ
ಬಳ್ಳಾರಿ	ಬಳ್ಳಾರಿ	೧	೧	--	--
	ಹೊಸಪೇಟೆ	೯	೮	--	--
	ಕೂಡ್ಲಿಗಿ	೫೦	೩೬	--	--
	ಸಂಡೂರು	೧೮	೧೭	--	--
	ಸಿರುಗುಪ್ಪ	೪	೩	--	--
ದಾವಣಗೆರೆ	ಹರಪನಹಳ್ಳಿ	೭೩	೭೪	೭	--
ಕೊಪ್ಪಳ	ಗಂಗಾವತಿ	೩೩	೩೦	೪	೨
	ಕುಷ್ಟಗಿ	೨೨	೧೭	--	--
	ಯಲಬುರ್ಗಾ	೧	೧	--	--

ಶಿವಮೊಗ್ಗ	ಶಿವಮೊಗ್ಗ	೧೩	೧೩	--	--
	ಭದ್ರಾವತಿ	೮	೪	--	--
	ಹೊಸನಗರ	೬	೧೧	--	--
	ಸೊರಬ	೨೦	೧೮	--	--
	ಶಿಕಾರಿಪುರ	೭	೭	--	--
	ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ	೭	೮	--	--
	ಒಟ್ಟು	೨೭೨	೨೪೮	೧೧	೨

೫.೪.೨ ಮೀಸಲಾತಿ

ಮೀಸಲಾತಿಯು ಸಾಮಾಜಿಕ ನ್ಯಾಯದ ತಕ್ಕಡಿಯಾಗಿದೆ. ಅಂದರೆ ಜಾತಿನಿಷ್ಠ ಸಮಾಜದಿಂದ ಮುಕ್ತಿ ಪಡೆಯಲು ಮೀಸಲಾತಿಯು ಒಂದು ಆಸರೆ ಅಥವಾ ಊರುಗೋಲಾಗಿದೆ. ತಳಸಮುದಾಯಗಳ ಮೇಲಿನ ಶೋಷಣೆಯನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ರೂಪಿಸಿಕೊಂಡ ಹಾಗೂ ಮಾನವೀಯ ಮೌಲ್ಯವಾಗಿ "ಧ್ವನಿ ಇಲ್ಲದವರಿಗೆ ಧ್ವನಿಯಾಗಿ ಅವರವರ ಅಸ್ಥಿತ್ವವನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಲು ಆ ಮೂಲಕ ಅಸಮಾನತೆಯನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಲು ಸೃಷ್ಟಿಸಿಕೊಂಡ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಯಾಗಿದೆ".[೯] ಶತಮಾನಗಳ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಮೂಲಭೂತ, ಸೌಕರ್ಯ ಮತ್ತು ಹಕ್ಕುಗಳಿಂದ ವಂಚಿತರಾದವರಿಗೆ ಸಾಮಾಜಿಕ, ಆರ್ಥಿಕ, ಶೈಕ್ಷಣಿಕ, ಸ್ವಾತಂತ್ರ ಕಳೆದುಕೊಂಡವರಿಗೆ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಬಾಳಲು ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿಕೊಡುವ ಸಲುವಾಗಿ ಹಾಗೂ ಮುಖ್ಯವಾಹಿನಿಗೆ ಸೇರಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡುವ ಸಾಮಾನ್ಯ ಸಾಧನವಾಗಿದೆ.

ಸಮಾಜದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿರುವ ಡೊಂಬರ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದ ಮೀಸಲಾತಿಯು ಇಲ್ಲವಾಗಿದೆ. ಪರಿಶಿಷ್ಠ ಜಾತಿಯಲ್ಲಿ ಮೀಸಲಾತಿ ಕೊಡಲಾಗಿದೆ. ಪರಿಶಿಷ್ಟಜಾತಿಯಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ೧೦೦ಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಸಮುದಾಯಗಳು ಒಳಗೊಂಡಿದ್ದು ಅದು ಆಯಾ ಜಾತಿಯ ಜನಸಂಖ್ಯೆಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಕೂಡ ಕೊಡಮಾಡಿಲ್ಲ. ಅಧಿಕ ಜನಸಂಖ್ಯೆ ಕಡಿಮೆ ಮೀಸಲಾತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಿದೆ. ಸಮಸ್ಯೆ ಎಂದರೆ ಪರಿಶಿಷ್ಟಜಾತಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವೆ ಕೆಲವು ಜನರು ಮಾತ್ರ ಮೀಸಲಾತಿಯ ಸೌಲಭ್ಯ ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಡೊಂಬರ ಪಾಲು ಅದರಲ್ಲಿ ಗೌಣವಾಗಿದೆ. ಅಸಮರ್ಪಕ ಅನುಷ್ಠಾನ ಮತ್ತು ಅಸಮಾನ ವಿತರಣೆಯಿಂದ ಮೀಸಲಾತಿ ಸೌಲಭ್ಯ ಪಡೆಯಲಾಗುತ್ತಿಲ್ಲ. ನೆಲೆನಿಲ್ಲದ ಸರಿಯಾದ ಮಾಹಿತಿ ಇಲ್ಲದೆ ಅದನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ ಹಿಂದುಳಿದಿದ್ದಾರೆ.

ಇವುಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಮಹಿಳಾ ಮೀಸಲಾತಿಯಲ್ಲಿ ಒಳವರ್ಗೀಕರಣದ ಅವಶ್ಯಕತೆಯಿದೆ. ಸಮಗ್ರ ಮಹಿಳಾ ಮೀಸಲಾತಿಯು ತಳ ಸಮುದಾಯದ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಪೂರಕವಾದಲ್ಲಿ ಕೆಳಸಮುದಾಯದ ಮೀಸಲಾತಿಯ ಒಳಗೂ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಮೀಸಲಾತಿ ಪಾಲನ್ನು ಕಾಯ್ದು ಅಂತಹ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಒದಗಿಸುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಪುರುಷಪ್ರಧಾನ ಮೀಸಲಾತಿಯ ಸಿದ್ಧಾಂತವು

ನ್ಯಾಯೋಚಿತವಾದುದಲ್ಲ. ಎಲ್ಲಾ ಸಮುದಾಯದ ಪುರುಷರು ತಮ್ಮ ಮೀಸಲಾತಿಗಾಗಿ ಹೋರಾಡುವರೆ ವಿನಃ ಮಹಿಳಾ ಮೀಸಲಾತಿಗಾಗಿ ಈವರೆಗೂ ಗಂಭೀರವಾಗಿ ಪುರುಷ ಸಮಾಜದ ಸಂಘಟನೆಗಳು ಹೋರಾಟ ರೂಢಿಸಲಿಲ್ಲ. ಮಹಿಳಾ ಮೀಸಲಾತಿ ನೀಡುವಾಗ ಸಾಮಾಜಿಕ ನ್ಯಾಯಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಗಮನ ಕೊಡಬೇಕು. ಮಹಿಳಾ ಮೀಸಲಾತಿಯಲ್ಲಿ. ದುರ್ಬಲ ಸಮುದಾಯಗಳಿಗೆ ಮೀಸಲಾತಿ ದಕ್ಕಬೇಕು. ಆಗ ಮಾತ್ರ ಮಹಿಳಾ ಮೀಸಲಾತಿ ಸಂವಿಧಾನಾತ್ಮಕವಾಗುತ್ತದೆ. ಅದಕ್ಕೊಂದು ಸಂಪೂರ್ಣ ಅರ್ಥವಿರುತ್ತದೆ. ಉದ್ದೇಶಿತ ಕೇಂದ್ರದ ೩೩ ಭಾಗ ಮೀಸಲಾತಿಯಲ್ಲಿ ತಳಸಮುದಾಯಗಳಿಗೆ ಮೀಸಲಾತಿ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಇಂತಹ ಮೀಸಲಾತಿಯ ಸೌಲಭ್ಯದಿಂದ ಕೆಳಜಾತಿಯ ಮಹಿಳೆಯರನ್ನು ವಂಚಿಸಿದಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ಸಮುದಾಯಗಳನ್ನು ಮುಖ್ಯವಾಹಿನಿಯಿಂದ ದೂರವಿಟ್ಟಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟರಿಗೆ ಮಹಿಳಾ ಮೀಸಲಾತಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಂಹಪಾಲು ಸಿಗಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಕಾರಣ ತಳಸಮುದಾಯದ ಮಹಿಳೆಯರು ಮುಂದುವರೆದ ಮಹಿಳೆಯರ ಜೊತೆ ಪೈಪೋಟಿ ಮಾಡಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅವರನ್ನು ಈ ರಾಷ್ಟ್ರರಾಜಕಾರಣದಿಂದ ಹೊರಗಿಟ್ಟಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಒಂದು ವೇಳೆ ಮಹಿಳಾ ಮೀಸಲಾತಿ ಈ ರಾಷ್ಟ್ರಕ್ಕೆ ಅನಿವಾರ್ಯವಾದರೆ ಅಂತಹ ಮೀಸಲಾತಿಯಲ್ಲಿ ಪಾಲು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೂ ದಕ್ಕುವಂತಾಗಬೇಕು.

೫.೪.೩ ಡೊಂಬರ ಮಹಿಳೆಯರ ಸಬಲೀಕರಣದ ಪರ್ಯಾಯಗಳು

ಡೊಂಬರ ಮಹಿಳೆಯರು ಪಾರಂಪಾರಿಕ ಕಸುಬುಗಳನ್ನು ಮೈಗೂಡಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ಬಡತನ ಬೇಗೆಯಲ್ಲಿ ಮೂಲಭೂತ ಸೌಕರ್ಯಗಳಿಂದ ವಂಚಿತರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಹಸಿವನ್ನು ನೀಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ನಿತ್ಯ ದುಡಿಮೆಗಾಗಿ ಒಂದು ಪ್ರದೇಶದಿಂದ ಮತ್ತೊಂದು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಅಲೆಯುತ್ತಾ ಅಲೆಮಾರಿಗಳಾಗಿ ಅರೆಅಲೆಮಾರಿಗಳಾಗಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ನಿತ್ಯದ ಬದುಕಿನೊಂದಿಗೆ ಹೋರಾಟ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಡೊಂಬರ ಮಹಿಳೆಯರ ಬದುಕು ರೂಪುಗೊಳ್ಳಲು ಹಾಗೂ ಸಬಲರಾಗಲು ಯಾವ ರೀತಿಯ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳೂ ಅವಶ್ಯ ಎಂಬುದನ್ನು ಸಮುದಾಯದ ಮಹಿಳೆಯರ ಸಮಷ್ಟಿ ವಿವೇಕದಿಂದ ಮತ್ತು ಆ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ದುಡಿವ ಯೋಜನಾ ಕಾರರು ಅಧ್ಯಯನಕಾರರು, ಸಂಶೋಧಕರು, ಸಂಪನ್ಮೂಲ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಸರ್ಕಾರ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಕೂಡಿಕೊಂಡು ಡೊಂಬರ ಮಹಿಳೆಯರು ಸಬಲರಾಗಲು ಅಥವಾ ಇತರ ಮಹಿಳೆಯರಂತೆ ಬದುಕಲು ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಗಳನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುವ ಜರೂರಿದೆ. ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಸಬಲೀಕರಣದಂತಹ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಪ್ರಣಾಳಿಕೆಯ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು, ಸಬಲೀಕರಣದ ವಾತಾವರಣವು ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗಬೇಕಿದೆ. ಹಾಗಾದರೆ ಮಹಿಳಾ ಸಬಲೀಕರಣ ಎಂದರೇನು ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕಾಗಿದೆ.

"೧೯೮೦ರ ದಶಕದಲ್ಲಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಕುರಿತ ಚರ್ಚೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಆಸಕ್ತಿ ಕೆರಳಿಸಿದ ಹಾಗೂ ಚರ್ಚೆಯ ಮುಂಚೂಣಿಗೆ ಬಂದ ಪರಿಭಾಷೆಯೆಂದರೆ 'ಎಂಪವರ್‌ಮೆಂಟ್'. ಎಂಪವರ್ ಮೆಂಟ್ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಮೂಲವನ್ನು ಲ್ಯಾಟಿನ ಅಮೇರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ೧೯೭೦ರ ದಶಕದಲ್ಲಿ ಆರಂಭಗೊಂಡ

‘ಜನಪ್ರಿಯ ಶಿಕ್ಷಣ’ ಚಳುವಳಿಯಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಲಾಯಿತು’’[೧೦]. ಸಾಮಾಜಿಕ ಚೌಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರ, ಬಡವರ, ದುರ್ಬಲರ ಹಾಗೂ ವಂಚಿತರ ಬದುಕನ್ನು ಉತ್ತಮ ಪಡಿಸುವ ದಿಶೆಯಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಸಬಲೀಕರಣವು ಸಹಾಯವಾಗಬಲ್ಲದೆಂಬುದನ್ನು ಅರಿತುಕೊಳ್ಳಲಾಯಿತು. “೧೯೭೦ರ ದಶಕದಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಬಡತನದ ನಿರ್ಮೂಲನವನ್ನು ಮುಖ್ಯ ಗುರಿಯನ್ನಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ಮೂಲಭೂತ ಅಗತ್ಯಗಳ ಪೂರೈಕೆಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಆದ್ಯತೆ ನೀಡಿತು. ಈ ಒಂದು ಬದಲಾವಣೆಗೆ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರ ಕುರಿತು ಚಿಂತನೆಗೆ ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿ ಕೊಟ್ಟಿತು’’[೧೧]. ಸಂಶೋಧನೆಗಳಿಂದ ಬಡಕುಟುಂಬಗಳಲ್ಲಿ ಮೂಲಭೂತ ಅಗತ್ಯಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸುವಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರೆ ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರವಹಿಸುತ್ತಾರೆ. ಶೇ. ೩೦ರಷ್ಟು ಬಡಕುಟುಂಬಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವವರು ಮಹಿಳೆಯರೆ ಆಗಿದ್ದು, ಬಡತನದ ತೀವ್ರತೆ ಮಹಿಳೆಯರನ್ನು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ತಟ್ಟುತ್ತದೆಂಬ ಅಂಶ ಬೆಳಕಿಗೆ ಬಂದಿತು. ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಬಡತನ ನಿರ್ಮೂಲನ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಆದ್ಯತೆ ನೀಡಬೇಕೆಂಬ ಆಲೋಚನೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು.

ಮಹಿಳಾ ಸಬಲೀಕರಣ ಎಂದರೆ ಮಹಿಳಾ ಸಮುದಾಯದ ಸರ್ವಾಂಗೀಣ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಅವಶ್ಯವಾದ ಸಾಮಾಜಿಕ, ಆರ್ಥಿಕ, ರಾಜಕೀಯ, ಧಾರ್ಮಿಕ, ಮಾನಸಿಕ ಮತ್ತು ಬೌದ್ಧಿಕತೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಶಾಸನಬದ್ಧವಾದ ಮತ್ತು ನೈತಿಕ ಶಕ್ತಿ ಕೊಡುವ ಚೈತನ್ಯ, ಚೇತನ ಸಬಲೀಕರಣವಾಗಿದೆ. ಆರ್ಥಿಕ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಸಬಲೀಕರಣವೆಂದರೆ ಕಡಿಮೆ ಆದಾಯದಿಂದ ಅಧಿಕ ಆದಾಯದ ಕಡೆಗೆ ಕಡಿಮೆ ಜೀವನಧಾರ ಮಟ್ಟದಿಂದ ಮೇಲ್ಮುಖದತ್ತ ಸಾಗುವಂತದಾಗಿದೆ. “ಅಧಿಕಾರದ ಅಸಮಾನ ಹಂಚಿಕೆಯನ್ನು ಅರಿತುಕೊಳ್ಳುವುದು ಮತ್ತು ಅದನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವುದು ಸಬಲೀಕರಣ ಎನ್ನುವುದು ಒಂದು ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಾಗಿದೆ. ಸಬಲೀಕರಣಕ್ಕೆ ಎರಡು ನೆಲೆಗಳಿವೆ. ಮೊದಲನೆಯದು ವ್ಯಕ್ತಿಗತ ನೆಲೆಯಾದರೆ ಎರಡನೆಯದು ಸಂಘಟಿತ ನೆಲೆ’’[೧೨] ಮಹಿಳೆಯರ ಸಬಲೀಕರಣವು ಮಹಿಳೆಯರ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕ ಪಾತ್ರಗಳ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ಸಬಲೀಕರಣವು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ವಿಶಾಲಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಹೇಳಬೇಕೆಂದರೆ ದಮನ, ವಂಚನೆ, ತಾರತಮ್ಯ, ಧಾರ್ಮಿಕ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ, ಆರ್ಥಿಕ, ರಾಜಕೀಯ, ಸಾಮಾಜಿಕ, ಶಾಸನಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಹೋರಾಡುವುದು ಮತ್ತು ಈ ರೀತಿಯ ಪರಿಸರವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಲು ಬೇಕಾಗುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಶಕ್ತಿಯೆ ಸಬಲೀಕರಣ.

ಒಟ್ಟಾರೆ ಸಬಲೀಕರಣದ ಪ್ರಮುಖ ಗುರಿ ಸ್ವಾವಲಂಬನೆ ಮಾಡುವುದು. ಮಹಿಳಾ ಸಮುದಾಯ ಸ್ವಾವಲಂಬಿಗಳಾಗಬೇಕೆಂಬುದು ನಿಜವಾದರೂ ಸ್ವಾಲಂಬನೆಯೆ ಸಬಲೀಕರಣವೆನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ಸಮಾಜದ ಎಲ್ಲ ಸಮುದಾಯದ ಮಹಿಳೆಯರು ಸ್ವಾಲಂಬಿಗಳಾದಾಗ ಮಾತ್ರ ಸಬಲೀಕರಣವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಡೊಂಬರ ಮಹಿಳೆಯರ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಯನ್ನು ಉತ್ತಮ ಪಡಿಸಿ ಸಾಮಾಜದಲ್ಲಿ ಈ ಸಮುದಾಯದ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಸ್ಥಾನಮಾನ ಸಿಗುವಂತಾಗಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಇವೆಲ್ಲವೂ ಸಬಲೀಕರಣದ ಧ್ಯೇಯೋದ್ದೇಶವಾಗಿದೆ.

ಸಬಲೀಕರಣದ ಪರ್ಯಾಯ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳು ಹೀಗಿರಬೇಕೆಂಬ ಆಶಯ

೧. ಡೊಂಬರ ಮಹಿಳೆಯರ ಪರವಾದ ನಿಲುವುಗಳನ್ನು ಬಹಿರಂಗವಾಗಿ ಘೋಷಿಸುವುದು.

೨. ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ಸಮಾನರೆಂದು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವುದು.

೩. ಪರ್ಯಾಯ ಬದುಕನ್ನು ರೂಪಿಸುವುದು.

೪. ಸುರಕ್ಷಿತ ಸುಭದ್ರತೆಯ ಭಾವನೆಯೊಂದಿಗೆ ಭವಿಷ್ಯದ ಕಡೆಗೆ ಮುನ್ನಡೆಯುವ ಪರಿಸರವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುವುದು.

೫. ಅವಕಾಶ ಸಿಕ್ಕರೆ ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಸಾಧನೆ ಮಾಡಬಲ್ಲರೆಂದು ಮನದಟ್ಟು ಮಾಡಿಕೊಡುವುದು.

೬. ಡೊಂಬರ ಮಹಿಳೆಯ ಸ್ವಪ್ರತಿಷ್ಠೆ, ಹೆಚ್ಚಿಸುವ ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಅಂತಸ್ತು ಗಳನ್ನು ಮುಕ್ತ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿ ಕೊಡುವುದು.

೭. ಆಯ್ಕೆ ಮತ್ತು ಅವಕಾಶಗಳ ವಿಸ್ತರಣೆಯಲ್ಲಿ ಡೊಂಬರ ಮಹಿಳೆಯರ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ವರ್ಧಿಸುವ ಮೂಲಕ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಸಮುದಾಯದ ಮಹಿಳೆಯು ಮೌಲ್ಯಯುತ ಹಾಗೂ ಆತ್ಮಗೌರವವುಳ್ಳ ಜೀವನ ನಡೆಸುವ ಪ್ರೇರಣೆಯಾಗಬೇಕು.

೮. ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ಭಾಗವಹಿಸುವುದು.

೯. ಡೊಂಬರ ಮಹಿಳೆಯರು ಗುರುತಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಆಯಾ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಸಂಪತ್ತಿನ ಹಂಚಿಕೆಯಾಗ ಬೇಕು.

೧೦. ಸಮಾಜದ ಮೂಲಭೂತ ಅಗತ್ಯಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸುವಂತ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಒದಗಿಸಿಕೊಡಬೇಕು.

ಈ ಮೇಲಿನ ಎಲ್ಲಾ ಪರ್ಯಾಯ ಅಂಶಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಿ ಯಶಸ್ವಿಗೊಳಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ಡೊಂಬರ ಮಹಿಳೆಯರ ವ್ಯಕ್ತಿಗತ ನೆಲೆ ಮತ್ತು ಸಂಘಟಿತ ನೆಲೆಯಿಂದ ಮುನ್ನುಗ್ಗಿ ಹಕ್ಕೊತ್ತಾಯ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿದೆ.

೫.೪.೨ ಸಂಘಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಪಾತ್ರ

೧. ಸ್ವಯಂ ಸೇವಾ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಡೊಂಬರ ಮಹಿಳೆಯರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಮುಂದಾಗಬೇಕು.

೨. ಡೊಂಬರ ಮಹಿಳೆಯರು ಸಂಘಟನೆಗೊಳ್ಳಲು ಪ್ರೇರಣೆ ನೀಡುವುದು.

೩. ಸಣ್ಣ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳಾದ ಬೀಡಿ ತಯಾರಿಕೆ, ಮೀನುಗಾರಿಕೆ, ಟೈಲರ್, ಹಾಲುಘಟಗಳು, ಪೇಪರ್ ತಯಾರಿಕೆ, ಕಂಬಳಿ, ಬಟ್ಟೆಗಳ ಕೈಮಗ್ಗಗಳು, ರೇಷ್ಮೆ ಉಡುಪುಗಳತಯಾರಿಕೆ ಮುದ್ರಣ ಊದುಬತ್ತಿತಯಾರಿಕೆ, ಮೊಂಬತ್ತಿ, ಬೆಂಕಿಕಡ್ಡಿಗಳ ತಯಾರಿಕೆ, ಇನ್ನಿತರ ಕೈಕಸುಬುಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳಲು ಪ್ರೋತ್ಸಹ ಮತ್ತು ಬಡ್ಡಿರಹಿತ ಸಾಲ ಸೌಲಭ್ಯ ಒದಗಿಸಬೇಕು.

೪. ಸಂಘ-ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಬಾಲವಾಡಿ ಕೇಂದ್ರಗಳು, ಉಚಿತ ಆಶ್ರಮ ವಸತಿ, ವೃದ್ಧರಿಗಾಗಿ ಆಶ್ರಮಗಳು ಇತರ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ.

೫. ಕಾಲೋನಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಹಮ್ಮಿಕೊಳ್ಳುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ತಿಳುವಳಿಕೆ ಮೂಡಿಸುವುದು ಅಗತ್ಯವಾಗಿದೆ.

೫.೪.೨.೧ ಡೊಂಬರ ಸಮುದಾಯದ ಪಾತ್ರ

ಡೊಂಬರ ಸಮುದಾಯವು ಇತ್ತೀಚಿಗೆ ಸಂಘಟನೆಯಾಗಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಹುಬ್ಬಳಿಯಲ್ಲಿ "ಅಖಿಲ ಕರ್ನಾಟಕ ಡೊಂಬರ ಹಿತವರ್ಧಕ ಸಂಘ" ರಚನೆಗೊಂಡಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಸಂಘಟನೆ ಕೆಲಸಕಾರ್ಯಗಳು ಆಮೆ ನಡಿಗೆಯಲ್ಲಿರುವುದು ದುರಂತ. ಇಂತ ದುರಂತಕ್ಕೆ ಕಾರಣಗಳೆಂದರೆ ಕೆಲವೇ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಸಮುದಾಯದ ಸದಸ್ಯರು ಮಾತ್ರ ಈ ಸಂಘಕ್ಕೆ ಸದಸ್ಯರಾಗಿರುವುದು ಇತರೆ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿರುವ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ತಮ್ಮದೆ ಆದ ಸಂಘವಿದೆ ಎಂದು ತಿಳಿದಿಲ್ಲ. ಹಾಗೂ ಈ ಸಂಘಕ್ಕೆ ಯಾವುದೆ ರೀತಿಯ ಸಂಘ-ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಂದ ಆಧಾರ, ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ಸೌಲಭ್ಯಗಳು ದೊರೆತಿಲ್ಲ. ಹಾಗಾಗಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಅಷ್ಟಾಗಿ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ಸಂಘಕ್ಕೆ ಸರ್ಕಾರದ ಸಹಾಯ ಹಸ್ತ ಅವಶ್ಯವಾಗಿದ್ದು. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಇಡೀ ಕರ್ನಾಟಕದ ಡೊಂಬರ ಸಮುದಾಯದವರ ಸಹಕಾರ ಅತ್ಯಗತ್ಯವಾಗಿದೆ. ಈ ಕೆಳಗಿನ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸಬೇಕಾದ ಅನಿವಾರ್ಯತೆಯಿದೆ.

- ತಮ್ಮ ಸ್ಥಿತಿಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು.
- ನೆಲೆನಿಲ್ಲುವ ಸ್ವಾಭಿಮಾನ ಭರವಸೆ ಸ್ವಾಯತ್ತತೆ ಗುಣವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು.
- ಇಡೀ ರಾಜ್ಯ ದೇಶಾದ್ಯಂತ ಡೊಂಬರು ಸಂಘಟಿತರಾಗಬೇಕು. ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನ ಪರಸ್ಪರ ಸಮುದಾಯದೊಳಗೆ ಬಗೆಹರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿದೆ.
- ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಏನಾದರೂ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಕಂಡುಬಂದಾಗ ಸಮುದಾಯವು ಸರ್ಕಾರ, ಖಾಸಗಿ ಸಂಘಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಸಮಸ್ಯೆಯ ವಿರುದ್ಧ ಪ್ರತಿಭಟನೆ ಮತ್ತು ಹೋರಾಟಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ ಮೂಲಕ ಜಾಗೃತರಾಗಬೇಕು.
- ನ್ಯಾಯ ಪಂಚಾಯತಿಯ ಬದಲಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ಸುಧಾರಣೆಯಾಗಬೇಕಾಗಿದೆ.
- ಸಮುದಾಯದವರು ತಮ್ಮ ಪಾರಂಪರಿಕ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಅಲ್ಲಗಳೆಯದೆ ಇತರೆ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು.
- ಸಮುದಾಯದೊಳಗೆ ಕೆಳಮಟ್ಟದ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬೇರೆ ವೃತ್ತಿಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿದರೂ ತಪ್ಪಿಲ್ಲ.

೨ ರಾಜಕೀಯ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಡೊಂಬರು ಭಾಗವಹಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಕೋಮು ಭಾವನೆಗಳಿಗೆ ಒಳಗಾಗಬಾರದು.

ಒಟ್ಟಾರೆ ಸಬಲೀಕರಣಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಮಾಣಿಕ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿದೆ.

೫.೪.೩ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ತೊಡಕಾಗಿರುವ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು

ಸಮಕಾಲೀನ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಡೊಂಬರ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸ್ಥಾನಮಾನದಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಸುಧಾರಣೆಯಾಗಿದೆ. ಡೊಂಬರಾಟ ಪ್ರದರ್ಶನ ಮಾಡುವವರನ್ನು ಅಲಕ್ಷ್ಯತನದಿಂದ ಕಾಣಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅಲ್ಲದೆ ಡೊಂಬರಿಗೆ ಡೊಂಬರಾಟದಿಂದ ಜೀವನ ನಡೆಸುವುದು ತುಂಬ ಕಷ್ಟವಾಯಿತು. ಈ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಡೊಂಬರಾಟವನ್ನು ಕೈಬಿಟ್ಟರು. ಒಂದೆಡೆ ನೆಲೆನಿಂತು ಜೀವನಮಾಡಲು ಆರಂಭಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಡೊಂಬರಿಗೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ಥಾನಮಾನಗಳು ಸ್ವಲ್ಪ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಸುಧಾರಿಸಿದವು. ಹಾಗಾಗಿ ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ವಿದ್ಯಾವಂತರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಸುಧಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಹಲವಾರು ವೃತ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಆ ವೃತ್ತಿಗಳಿಗೆ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಲುವಾಗಿ ವೃತ್ತಿಗಳ ಪೂರ್ವತರಬೇತಿ ಅವಶ್ಯವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಪ್ರಸ್ತುತದಲ್ಲಿ ವೃತ್ತಿ ತರಬೇತಿ ಮತ್ತು ತಾಂತ್ರಿಕ ಪರಿಣಿತಿಯ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಎದುರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ಥಾನಮಾನ ಕಾಯ್ದುಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತಿಲ್ಲ.

ಪ್ರಸ್ತುತ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ರಾಜಕೀಯ ಸ್ಥಾನಮಾನಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಇತರೆ ಸಮುದಾಯದ ಮಹಿಳೆಯರೊಂದಿಗೆ ಡೊಂಬ ಸಮುದಾಯದ ಮಹಿಳೆಯರನ್ನು ಹೋಲಿಸಿದರೆ ಈ ಮಹಿಳೆಯರ ರಾಜಕೀಯ ಸ್ಥಾನಮಾನ ಉತ್ತಮಗೊಂಡಿಲ್ಲ. ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬಂದಂತೆ ನಾಲ್ಕು ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ದಾವಣಗೆರೆ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹರಪನಹಳ್ಳಿ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಯರಬಳ್ಳಿ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಸೊರಬ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಪುರ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರು ಮಹಿಳೆಯರು ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿಯ ಸದಸ್ಯರಾಗಿರುವುದು ಕಂಡುಬಂದರೆ, ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕೂಡ್ಲಿಗಿ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಪಟ್ಟಣ ಪಂಚಾಯತಿಯಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿದ್ದರು ಎಂಬುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಸಮುದಾಯದ ಮಹಿಳೆಯರು ರಾಜಕೀಯ ರಂಗದಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿ ಹಾಗೂ ರಾಜಕೀಯ ಜ್ಞಾನ ಇಲ್ಲ ಎನ್ನಬಹುದು. ಇಂತಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಕೇವಲ ನಾಮಕವಾಸ್ಥೆಗೆ ಮಾತ್ರ ಆಯ್ಕೆಯಾಗಿದ್ದ ಇತರರು ಇವರ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದು ಕಾಣಬಹುದು. ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಅನಕ್ಷರತೆ ರಾಜಕೀಯ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯದ ಬಗ್ಗೆ ಆಸಕ್ತಿ ತುಂಬ ಕಡಿಮೆ ಹಾಗೂ ರಾಜಕೀಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ತುಂಬಾ ಅಸಡ್ಡೆ ಎಂಬ ಮನೋಭಾವನ್ನು ಹೊಂದಿದವರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಇವರೇ ಸ್ವತಃ ಹೇಳುವ ಹಾಗೆ "ನಮಗೆ ಯಾಕ್ರಿ ಬೇಕು ಈ ರಾಜಕೀಯ, ಗಂಡಸರು ಇದ್ದರೆ ಅವರು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ" ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಚುನಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ಮತ ಚಲಾಯಿಸುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ ಯಾವ ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಯಾವ ಅಭ್ಯರ್ಥಿಗೆ ಮತ ಹಾಕಬೇಕೆಂದು ಮನೆಯ

ಗಂಡಸರನ್ನು ಕೇಳುವುದು ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳ ವಾಡಿಕೆಯಾಗಿದೆ. ಸಮುದಾಯವು ಮೀಸಲಾತಿ ಗುಂಪಿನೊಳಗಡೆ ಬಂದಿದ್ದರೂ ಸಹ ಇವರ ಸಮೀಪವರ್ತಿ ಇತರ ಸಮುದಾಯಗಳಾದ ಹೊಲೆಯ, ಚಲವಾದಿ, ಬೇಡ, ಈಡಿಗ, ಲಂಬಾಣಿಗಳು ರಾಜಕೀಯವಾಗಿ ಮುಂದುವರೆದಿವೆ. ಈ ಸಮುದಾಯಗಳು ಜನಸಂಖ್ಯೆ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೂ ಬಲಿಷ್ಠವಾಗಿದ್ದು ಶೈಕ್ಷಣಿಕ, ಆರ್ಥಿಕ ಇತ್ಯಾದಿ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳು ಉತ್ತಮವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಸುಲಭವಾಗಿ ರಾಜಕೀಯ ಪ್ರವೇಶವನ್ನು ಪಡೆದಿವೆ. ಡೊಂಬರ ಸಮುದಾಯವು ರಾಜಕೀಯ ಆರ್ಥಿಕ, ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಸ್ಥಾನಮಾನಗಳಲ್ಲಿ ತುಂಬಾ ಸುಧಾರಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ಹೀಗೆ ಭೂಮಿ, ಮನೆ, ವಸತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಡೊಂಬರ ಸ್ಥಾನಮಾನಗಳು ಇತರ ಸಮುದಾಯಗಳ ಸ್ಥಾನಮಾನಕ್ಕಿಂತಲೂ ತೀರಾ ಕೆಳಹಂತದಲ್ಲಿದೆ.

ಡೊಂಬರ ಸಮುದಾಯವು ಸರ್ಕಾರಿ ಸೌಲಭ್ಯಗಳಾದ ಆಶ್ರಯ ಮನೆ, ಭಾಗ್ಯಜ್ಯೋತಿ, ಸಮುದಾಯ ಭವನ, ಅಂತ್ಯೋದಯ ಪಡಿತರ ಚೀಟಿ, ಭೂಮಿ ಮುಂತಾದ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಇದುವರೆಗೂ ಪಡೆದಿಲ್ಲ. ಈ ಮೇಲಿನ ಎಲ್ಲಾ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕಾದರೆ ಮೀಸಲಾತಿ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಇತರೆ ಜಾತಿಯ ಸಮುದಾಯಗಳೊಂದಿಗೆ ಸ್ಪರ್ಧಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ಇದು ಡೊಂಬರ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತಿಲ್ಲ. ಈ ಸಮುದಾಯ ನಾಗರಿಕ ಸಮುದಾಯದೊಂದಿಗೆ ನೆಲೆನಿಂತ ಅವಧಿ ತುಂಬಾ ಕಡಿಮೆ ಆಗಿದ್ದರಿಂದ ಇದರ ಸಮೀಪವರ್ತಿ ಸಮುದಾಯಗಳು ಸೌಲಭ್ಯ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಈ ಸಮುದಾಯ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಆಗಿಲ್ಲ.

೫.೪.೩.೧ ಡೊಂಬರ ಸಮುದಾಯದ ಮಹಿಳೆಯರು ಎದುರಿಸುತ್ತಿರುವ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು

ಸಮುದಾಯದ ಮಹಿಳೆಯರು ಪ್ರಸ್ತುತ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸುತ್ತಿದೆ. ಸಮುದಾಯದ ಮಹಿಳೆಯರು ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಸಮಸ್ಯೆಯಿಂದ ಮುಕ್ತರಾಗಿಲ್ಲ. ಸಾಮಾಜಿಕ, ಆರ್ಥಿಕ, ಶೈಕ್ಷಣಿಕ, ಧಾರ್ಮಿಕ ಹಾಗೂ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ರಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಹಲವಾರು ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸುತ್ತಾ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ಡೊಂಬರ ಮಹಿಳೆಯರು ಶೋಷಿತರಲ್ಲಿಯೆ ಶೋಷಿತರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಅನೇಕ ಸಾಮಾಜಿಕ ಅವಮಾನಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾ ಹಾಗೂ ಅಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಸಹಿಸಿಕೊಂಡೇ ಬದುಕುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ದುಡಿಯುವ ಹಾಗೂ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿಸರವು ಇವರ ಪಾಲಿಗೆ ಉಸಿರು ಕಟ್ಟಿಸುವಂತಾಗಿದೆ ಎಂಬುದು ಕಟುಸತ್ಯ. ಸಮುದಾಯದ ಮಹಿಳೆಯರ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಈ ಕೆಳಗಿನಂತೆ ನೋಡಬಹುದು.

೧. ಅಹಿತಕರ ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಿಂದಾಗಿ ಸಮಾಜವು ಡೊಂಬರನ್ನು ಮತ್ತು ಡೊಂಬ ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಕನಿಷ್ಠ ಸ್ಥಾನಮಾನದಿಂದ ಕಾಣುತ್ತಿದೆ.

೨. ಇತ್ತೀಚಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಸಮುದಾಯದೊಳಗೆ ಲಿಂಗತಾರತಮ್ಯ ಧೋರಣೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತಿದೆ.

೩. ಕುಡಿತದಿಂದ ಬದುಕು ಬರ್ಬರವಾಗಿದ್ದು ಈ ಕೃತ್ಯಕ್ಕೆ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಬಲಿಯಾಗಿ ನೋವು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

೪. ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಜಗತ್ತು ಈ ಸಮುದಾಯದ ಮಹಿಳೆಯರ ಪಾಲಿಗೆ ಕೈಗೆಟುಕದ ಮಾಧ್ಯಮವಾಗಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಸಾಕ್ಷರತೆ ಪ್ರಮಾಣ ಅತ್ಯಂತ ಕೆಳಮಟ್ಟದಲ್ಲಿದೆ.

೫. ನಿರುದ್ಯೋಗ ಮತ್ತು ಬಡತನ ಇವರನ್ನು ಬಿಡುತ್ತಿಲ್ಲ.

೬. ಇತ್ತೀಚಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಸಮುದಾಯದ ಮಹಿಳೆಯರು ವರದಕ್ಷಿಣೆ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಎದುರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

೭. ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ತುಂಬಾ ಹಿಂದುಳಿದಿದ್ದೂ ಅನೇಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

೮. ಮಹಿಳಾ ಸಂಘಟನೆ ಮತ್ತು ಸ್ವಯಂ ಸೇವಾ ಕೊರತೆ.

೯. ಆರೋಗ್ಯ ಸಮಸ್ಯೆ

೧೦. ರಾಜಕೀಯವಾಗಿ ಈ ಸಮುದಾಯದ ಮಹಿಳೆಯರು ತುಂಬ ಹಿಂದುಳಿದಿದ್ದಾರೆ.

೧೨. ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ಸಹಕಾರ ಮತ್ತು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹದ ಕೊರತೆಯಿದೆ.

೧೩. ಇನ್ನಿತರ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸುತ್ತಿರುವ ಡೊಂಬರ ಸಮುದಾಯದ ಮಹಿಳೆಯರು ಹೆಚ್ಚು ಅನಕ್ಷರಸ್ಥರಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಸರ್ಕಾರ ಒದಗಿಸುವ ಮೂಲಭೂತ ಸೌಲಭ್ಯಗಳಾದ ಪಡಿತರ ಚೀಟಿ, ಆಶ್ರಯ, ವಸತಿ, ವೃದ್ಧಾಪ್ಯ ವೇತನ, ವಿಧವಾ ವೇತನಾ, ಶಿಷ್ಯವೇತನಗಳ ಅರಿವು ಇಲ್ಲದಿರುವುದು.

೧೪. ನೇಮಕಾತಿ, ಉತ್ಪಾದಕತೆ ವೇತನ ಹಾಗೂ ಕೆಲಸದ ಅವಧಿಯನ್ನು ನಿಗದಿ ಪಡಿಸುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳಲ್ಲಿ ಅನುಸರಿಸುವ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಪದ್ಧತಿಗಳನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಬೇಕು.

೧೫. ಈ ಸಮುದಾಯದ ದುಡಿಮೆಗಾರರು ಎಲ್ಲಾ ತರಹದ ದುಡಿಮೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸುವಂತಾಗಬೇಕು.

೧೬. ಗುತ್ತಿಗೆ ಆಧಾರದ ಕೆಲಸವೂ ಸೇರಿದಂತೆ ಅಸಂಘಟಿತ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ವೇತನ ತಾರತಮ್ಯವು ಕಂಡುಬರುವ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳೂ ಹೆಚ್ಚಿರುತ್ತವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅಂತಹ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ಕಾರ್ಮಿಕ ಇಲಾಖೆಯು ಕಟ್ಟೆಚ್ಚರದಿಂದ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆ ಮಾಡುತ್ತಿರಬೇಕು ಹಾಗೂ ಆಗಾಗ್ಗೆ ಅಧಿಕೃತ ತಪಾಸಣೆಯನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತಿರಬೇಕು. ಏಕೆಂದರೆ ಗುತ್ತಿಗೆದಾರರು ಹಾಗೂ ಕಾರ್ಖಾನೆ ಮಾಲೀಕರು ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಆಚರಣೆಯು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಲೆಕ್ಕಚಾರಗಳನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಹೀಗೆ ಅನೇಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿವೆ ಇದರ ಜೊತೆಗೆ ಸರ್ಕಾರದ ಉದ್ದೇಶದ ಮಹತ್ವವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳದೆ ಇರುವುದರಿಂದ ಹಿಂದುಳಿದಿದ್ದಾರೆ. ಇಂದಿನ ಜಾತಿಕೇಂದ್ರಿತ ವಾತಾವರಣ ಎಲ್ಲೆಡೆ ಇರುವುದರಿಂದ ತನ್ನ ಜಾತಿಯ ಜನಾಂಗದ ಕಾಳಜಿಯೆ ಮುಖ್ಯವೆಂದು ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿವೆ.

ಡೊಂಬರ ಸಮುದಾಯದ ಮಹಿಳೆಯರ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸ್ಥಾನಮಾನಗಳು ಕೆಲವು ಕಡೆ ಸ್ವಲ್ಪ

ಮಟ್ಟಿಗೆ ಉತ್ತಮಗೊಂಡಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತಿವೆ. ಪ್ರದರ್ಶನ ಕಲೆಯನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದ ಕುಟುಂಬದ ಮಹಿಳೆಯರು ಇಂದು ಡೊಂಬರ ಕೊಪ್ಪ, ಡೊಂಬರ ಹಟ್ಟಿ, ಕುಷ್ಟಗಿ, ಆರ್ಹಾಳ, ಕನಕಗಿರಿ, ಗಂಗಾವತಿ ಸುತ್ತಲಿನ ಗ್ರಾಮಗಳು ಹಾಗೂ ದಾವಣಗೆರೆ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಯರಬಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಕುಟಂಬ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಕಡೆ ಸಾಗುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ಆಧಾರಗಳು

೧. ಚಂದ್ರಶೇಖರ ಟಿ.ಆರ್., ಮಹಿಳೆ ಆರ್ಥಿಕತೆ ಮತ್ತು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ, ೨೦೦೧,

೨. ತಿಳುವಳಿಕೆದಾರರು : ಲಲಿತ (೨೩), ಡೊಂಬರಾಟ, ಇಲಾಳ, ಹುನುಗುಂದ ತಾಲ್ಲೂಕು, ಬಾಗಲಕೋಟೆ

೩. ಕರಿಗೌಡ ಬೀಚನಹಳ್ಳಿ., ಕರಕುಶಲಕಲೆ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ, ಪು. ೩

೪. Nanjundayya H.V., The Ethnographical Survey of Mysore, Dombar Caste, XIII, Bangalore Government Press, 1908, P.

೫. ಪ್ರಭಾಕರ ಎ.ಎಸ್., ಕರ್ನಾಟಕ ಡೊಂಬರು : ಒಂದು ಅಲೆಮಾರಿ ಸಮುದಾಯದ ಅಧ್ಯಯನ (ಪಿಎಚ್.ಡಿ. ಪದವಿಗಾಗಿ ಸಲ್ಲಿಸಿದ ಅಪ್ರಕಟಿತ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧ), ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ, ೨೦೦೭, ಪು. ೧೬೭

೬. ತಿಳುವಳಿಕೆದಾರರು : ಹನುಮಕ್ಕ (೩೫), ತರಕಾರಿ ವ್ಯಾಪಾರ, ಕುಷ್ಟಗಿ

೭. ಛಾಯಾಧಾತರ (ಅನು) ಸರಸ್ವತಿ ರಿಸಬೂಡ, ಸ್ತ್ರೀ-ಪುರುಷ ಇಳಾ ಪ್ರಕಾಶನ, ೧೯೯೨, ಪು. ೩೮

೮. ಹೇಮಲತಾ ಎಚ್.ಎಂ., ಮಹಿಳಾ ಅಧ್ಯಯನ-೨ ಡಿ.ವಿ.ಕೆ. ಮೂರ್ತಿ, ಮೈಸೂರು, ೨೦೦೪ ಪು. ೭೫

೯. ಮೊಗಳ್ಳಿ ಗಣೇಶ್., ದಲಿತಕಥನ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ, ೨೦೦೬, ಪು. ೧೯೪

೧೦. ಚಂದ್ರಶೇಖರ ಟಿ.ಆರ್., ಮಹಿಳೆ ಆರ್ಥಿಕತೆ ಮತ್ತು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ, ೨೦೦೧, ಪು. ೧೯೨

೧೧. ಹೇಮಲತಾ ಎಚ್.ಎಂ., ಮಹಿಳಾ ಅಧ್ಯಯನ-೨ ಡಿ.ವಿ.ಕೆ. ಮೂರ್ತಿ, ಮೈಸೂರು, ೨೦೦೪ ಪು. ೭೮

೧೨. ಚಂದ್ರಶೇಖರ ಟಿ.ಆರ್., ಮಹಿಳೆ ಆರ್ಥಿಕತೆ ಮತ್ತು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ, ೨೦೦೧, ಪು. ೧೯೨

ಅಧ್ಯಾಯ ೬

ಸಮಾರೋಪ

ಸಮಾರೋಪ

ಭಾವೈಕ್ಯತೆ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಭಾರತೀಯರೆಲ್ಲರೂ ಒಂದೇ ಎಂದು ಹೇಳುವುದುಂಟು. ಈ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯಿಂದ ಹೊರಬಂದರೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸ್ತರ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ದರ್ಶನವಾಗುವುದು. ಅಸಂಖ್ಯಾತ ಜನವರ್ಗಗಳು ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ವರ್ಣದ ಸಮುದಾಯಗಳು ಹಾಗೂ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಮೌಲ್ಯ ರೂಢಿ, ಆಚಾರ, ವಿಚಾರಗಳು ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳು ಒಂದಕ್ಕಿಂತ ಒಂದು ಭಿನ್ನವಾಗಿವೆ.

ಅಂತೆಯೆ ಜೈವಿಕ ಕಲ್ಪನೆ ಹಿನ್ನಲೆಯಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರೆಲ್ಲರೂ ಒಂದೇ ಎಂದು ಹೇಳುವುದುಂಟು. ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಗಮನಿಸಿದಾಗ ಕಂಡುಬರುವ ಸತ್ಯವೇ ಬೇರೆಯಾಗಿದೆ. ವೇದಗಳ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಆರ್ಥಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಒಡೆತನದ ಮೇಲೆ ಅಸ್ಥಿತ್ವ ಸ್ಥಾಪಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದ ಕೆಲವು ವರ್ಗದ ಮಹಿಳೆಯರ ಸ್ಥಾನಮಾನಗಳು ಎರಡೂ ವಲಯಗಳಲ್ಲಿ ಉನ್ನತ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿವೆ. ಡೊಂಬರಂತಹ ತಳಸಮುದಾಯಗಳು ಆರ್ಥಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಒಡೆತನದ ಹಕ್ಕಿನಿಂದ ಬಹುದೂರವಿದ್ದು ಸ್ಥಾನಮಾನಗಳು ಕೂಡ ತೀರಾ ತಳದಲ್ಲಿವೆ. ಇದರ ಜೊತೆಗೆ ಬಹುಮುಖ್ಯ ಕಾರಣಗಳೆಂದರೆ ಡೊಂಬ ಸಮುದಾಯದ ಮಹಿಳೆಯರು ಹಲವಾರು ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಂದ ಬಂಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಜಾತಿಯ ಕಬಂಧಬಾಹು, ಪುರುಷಾಧಿಪತ್ಯ, ಮೇಲ್ವರ್ಗದ ಮಹಿಳಾ ಕಪಿಮುಷ್ಠಿ, ಹೊರಜನರ ದೈಹಿಕ ಮತ್ತು ಮಾನಸಿಕ ಆಕ್ರಮಣ ಹಾಗೂ ಇತ್ತೀಚಿನ ಜಾಗತೀಕರಣದ ಬೃಹತ್ ಜಾಲ ಹೀಗೆ ನಾನಾ ವಲಯಗಳಿಂದ ಸಂಕೀರ್ಣ ಮತ್ತು ಉಸಿರುಕಟ್ಟಿದ ಸ್ಥಿತಿಯಿದೆ. ತಮ್ಮ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡದೆ ಸವಾಲಿಗೆ ಸವಾಲು ಎಂಬಂತೆ ಮುಖಾಮುಖಿಯಾಗುತ್ತಲೇ, ಅಮೂಲ್ಯವಾದ ಬೃಹತ್ ಮೌಲ್ಯದ ನೈತಿಕ ನಿಯಮಗಳೊಂದಿಗೆ ಹೋರಾಟ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಂದಿರುವುದು ಮತ್ತು ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದು ಒಂದು ಸಾಹಸವೆ ಆಗಿದೆ.

ಈ ತನಕ ಅಧ್ಯಯನಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡಂತೆ ಡೊಂಬರ ಸಮುದಾಯದ ಮಹಿಳೆ ಪ್ರದರ್ಶನಕಲೆ ಮತ್ತು ಉತ್ಪಾದನಾ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಕೇಂದ್ರಬಿಂದುವಾಗಿ ಆದಾಯದ ಮೂಲಗಳಾಗಿ ಕುಟುಂಬದ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ಸದಸ್ಯಳಾಗಿ, ಭವಿಷ್ಯ ರೂಪಿಸುವ ಗೃಹಿಣಿಯಾಗಿ, ಅಂಗಭೋಗ, ರಂಗಭೋಗದಂತಹ

ಕೃತ್ಯಕ್ಕೆ ಬಲಿಯಾಗಿ ಮಾನವ ಸಮೂಹದ ಅಂತಃಕರಣದ ಮಾತೃಗುಣಗಳನ್ನು ಬಿತ್ತರಿಸುತ್ತಲೇ ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ವಿಕ್ಷಿಪ್ತ ವಾತವರಣದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಮುಖಾಮುಖಿಯಾಗಿ ಬಂದಿದ್ದಾಳೆಂದು ನೋಡಿದ್ದಾಗಿದೆ.

ಈ ಹಿಂದಿನ ಅಧ್ಯಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಕೊಂಡಂತೆ ಡೊಂಬರು ಕರ್ನಾಟಕದ ತುಂಬಾ ಚದುರಿದ್ದು ನೆಲೆಯಿದ್ದವರು, ಮತ್ತು ನೆಲೆ ಇಲ್ಲದವರು ಆರ್ಥಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಅಂತಸ್ತು ಇದ್ದವರು, ಇಲ್ಲದವರು ಎರಡು ತರದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮದೇ ಬದುಕು ರೂಪಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿರುವುದನ್ನು ಶೋಧಿಸಿ ದಾಖಲಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಡೊಂಬರ ಸಮುದಾಯದ ಮಹಿಳೆಯರ ಸಮಕಾಲೀನ ಅಧ್ಯಯನ ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯು ಅಧ್ಯಯನದ ಅನುಕೂಲಕ್ಕಾಗಿ ಅಥವಾ ಸ್ಪಷ್ಟತೆಗಾಗಿ ಖಚಿತ ಮತ್ತು ನಿಖರ ಮಾಹಿತಿ ಪಡೆಯಲಿಕ್ಕಾಗಿ ಡೊಂಬ ಸಮುದಾಯದ ಪ್ರಮುಖ ನೆಲೆಗಳಾದ ಬಳ್ಳಾರಿ, ಕೊಪ್ಪಳ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ, ದಾವಣಗೆರೆ ಜಿಲ್ಲೆಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ಒಳಪಡಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಡೊಂಬರ ಸಮುದಾಯದ ಮಹಿಳೆಯರ ಸಮಕಾಲೀನ ಅಧ್ಯಯನ ಎಂಬ ಅಧ್ಯಯನದ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧವು ಕ್ಷೇತ್ರ ಮಾಹಿತಿ ಮತ್ತು ಹಲವು ಪೂರಕ ಗ್ರಂಥಗಳ ನೆರವು ಮತ್ತು ಮಾಹಿತಿಯ ಸಹಾಯದಿಂದ ರೂಪಗೊಂಡಿದೆ.

ಒಟ್ಟಾರೆ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧವನ್ನು ಆರು ಅಧ್ಯಾಯಗಳಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಮೊದಲನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಪ್ರವೇಶ ಎಂಬ ಪ್ರಸ್ತಾವನೆಯಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ ಡೊಂಬರ ಮಹಿಳೆಯರ ಅಧ್ಯಯನದ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆ ಅಧ್ಯಯನದ ಉದ್ದೇಶ, ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಮತ್ತು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡ ವಿಧಾನಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಬೆಳಕು ಚೆಲ್ಲುತ್ತದೆ.

ಎರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಡೊಂಬರ ಸಮುದಾಯದ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆ ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆ ಹೊಂದಿದ್ದು, ಡೊಂಬರ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ಪರಿಚಯ, ಡೊಂಬ ಪದದ ಪರಿಚಯ, ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕಾಗಿ ಆಯ್ದುಕೊಂಡ ಡೊಂಬ ಸದಸ್ಯರ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ಪರಿಚಯ ಮತ್ತು ಆಯಾ ಕಾಲಘಟಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುವ ಡೊಂಬ ಮಹಿಳೆಯ ಬದುಕಿನ ಚಿತ್ರಣವನ್ನು ಕುರಿತು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಮೂರನೆ ಅಧ್ಯಾಯವು ರಂಗಪರಂಪರೆ ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು. ಡೊಂಬರ ಪಾರಂಪರಿಕ ವೃತ್ತಿ ಯಾವ ತರಹದ್ದು ಅದರಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರ ಸ್ಥಾನಮಾನ, ತೊಂದರೆ, ರಂಗಭೂಮಿ ಮತ್ತು ಮಹಿಳೆಯರಿಗಿರುವ ಸಂಬಂಧ ಇತ್ಯಾದಿ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಚರ್ಚಿಸಲಾಗಿದೆ.

ನಾಲ್ಕನೆ ಅಧ್ಯಾಯವು ಡೊಂಬರ ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆ ಹೊಂದಿದ್ದು. ಡೊಂಬರ ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮತ್ತು ಕುಟಂಬ ಹಾಗೂ ಗುಣಲಕ್ಷಣ, ಕುಟುಂಬ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆ ಯಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರ ಪಾತ್ರ, ವೈವಾಹಿಕ ಸ್ಥಾನಮಾನ, ಲೈಂಗಿಕ ಸಂಬಂಧ, ಪುನರ್‌ವಿವಾಹಗಳು

ಮತ್ತು ದೈವಾಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಪಾಲುಗಾರಿಕೆ, ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿಯ ಆವಾಂತರ ಹಾಗೂ ಶಿಕ್ಷಣ ಇತ್ಯಾದಿ ವಿಷಯ ಕುರಿತು ಶೋಧಿಸಿ ದಾಖಲಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಐದನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಆರ್ಥಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆ ಹೊಂದಿದ್ದು ಡೊಂಬರ ಆರ್ಥಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ನೋಟ, ಮಹಿಳೆಯರ ಪಾಲುದಾರಿಕೆ, ಅವಲಂಬಿಸಿದ ವೃತ್ತಿ, ಉತ್ಪಾದನಾ ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ಸಮಸ್ಯೆ, ಸರ್ಕಾರದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕ್ರಮ, ಮಹಿಳಾಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳು ಇತ್ಯಾದಿ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಕೋಷ್ಟಕದ ಮೂಲಕ ದಾಖಲಿಸಿ ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಕೊನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ಸಮಾರೋಪ ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದು. ಮಹಾಪ್ರಬಂಧದ ಎಲ್ಲಾ ಅಧ್ಯಾಯಗಳ ಸಾರಾಂಶವನ್ನೊಳಗೊಂಡಿದೆ.

ಅನುಬಂಧದಲ್ಲಿ ಗ್ರಂಥಋಣ, ವಕ್ತೃವಿವರ, ಸಮುದಾಯದ ಸಾಂದರ್ಭಿಕ ಛಾಯಾಚಿತ್ರ ನೀಡಲಾಗಿದೆ.

ಅಧ್ಯಯನದ ಫಲಿತಗಳು

೧. ಪ್ರದರ್ಶನ ಕಲೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಪ್ರಮುಖ ಕೇಂದ್ರ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿದ್ದು ವಿಭಿನ್ನ ಪಾತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

೨. ಡೊಂಬರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಪಾರಂಪರಿಕ ವೃತ್ತಿಯಿಂದ ಆರ್ಥಿಕ ಭದ್ರತೆಯಿಲ್ಲದ ಕಾರಣ ಹಲವಾರು ಕೆಳದರ್ಜೆಯ ವೃತ್ತಿಗಳನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿರುವುದು ಕಾಣಬಹುದು.

೩. ಡೊಂಬರ ಸಮುದಾಯದೊಳಗೆ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಗೌರವ ಮನ್ನಣೆ ನೀಡಲಾಗುತ್ತದೆ.

೪. ಡೊಂಬರು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಈ ಕೆಳಗಿನಂತೆ ಮೂರು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತಾರೆ.

   ೧. ಡೊಂಬರಾಟವನ್ನೇ ಮುಂದುವರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿರುವ ಅಲೆಮಾರಿಗಳಾಗಿ ಬದುಕುತ್ತಿರುವವರು.

   ೨. ಕರಕುಶಲ ಕಲೆಯನ್ನು ನಂಬಿಕೊಂಡು ಬದುಕುತ್ತಿರುವ ಅರೆ ಅಲೆಮಾರಿಗಳು.

   ೩. ತಮ್ಮ ಪಾರಂಪರಿಕ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಕೈ ಬಿಟ್ಟು ಕೃಷಿಕರಾಗಿ ಹಾಗೂ ಕೃಷಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಇತರೆ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡು ನೆಲೆನಿಂತವರು.

೫. ಕುಟುಂಬದ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಮಕ್ಕಳ ಲಾಲನೆ ಪಾಲನೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರೇ ಹೆಚ್ಚು ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆ ಹೊಂದಿದ್ದಾಳೆ.

೬. ಡೊಂಬರ ಸಮುದಾಯದ ಮಹಿಳೆಯರನ್ನು ಕೆಳಮಟ್ಟದ ದೃಷ್ಟಿಕೋನದಿಂದ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಕಾಣಲಾಗುತ್ತದೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸ್ಥಾನಮಾನಗಳು ಕೆಳಮಟ್ಟದಲ್ಲಿವೆ.

೭. ಈ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಮಾತೃಪ್ರಧಾನ ಹಾಗೂ ಶಕ್ತಿದೇವತೆಗಳಾದ ಎಲ್ಲಮ್ಮ, ಹುಲಿಗೆಮ್ಮ, ರೇಣುಕಮ್ಮ, ದುರ್ಗಮ್ಮ, ಸುಂಕಲ್ಲಮ್ಮ ಇತ್ಯಾದಿ ದೇವತೆಗಳ ಆರಾಧನೆಯಿದೆ.

೮. ಡೊಂಬರ ಸಾಕ್ಷರತೆಯು ಪ್ರಮಾಣವು ಅತ್ಯಂತ ಕಡಿಮೆ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿರುವುದು. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಮಹಿಳೆಯರು ಅತ್ಯಂತ ಕಡಿಮೆ ಸಂಖ್ಯೆ ಹೊಂದಿದ್ದು ಶಿಕ್ಷಿತರಾದವರ ಸಂಖ್ಯೆ ಕೇವಲ ಬೆರಳಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

೯. ಬಾಲ್ಯದಿಂದಲೇ ಕುಟುಂಬದ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಯನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಳ್ಳಲು ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಅಣಿ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ.

೧೦. ಸ್ತ್ರೀಯರು ಹೆಚ್ಚಿನ ಶ್ರಮ ಹಾಗೂ ಧೈರ್ಯ ಜೀವಿಗಳಾಗಿದ್ದಾರೆ.

೧೧. ಸಂವಿಧಾನಾತ್ಮಕ ಮತ್ತು ಶಾಸನಾತ್ಮಕ ಸೌಲಭ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ ಕೊನೆ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ.

೧೨. ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀ-ಪುರುಷರು ಸಮಾನತೆಯಿಂದ ದುಡಿಯುವರು.

೧೩. ಸಣ್ಣ ಪ್ರಮಾಣದ ವ್ಯಾಪಾರವಾದ ಅಲಂಕಾರಿಕ ವಸ್ತುಗಳು, ಪ್ಲಾಸ್ಟಿಕ್ ಸಾಮಾನುಗಳ ಮಾರಾಟ ಹಾಗೂ ತರಕಾರಿ, ಹೂವು, ಹಣ್ಣು ಇತರೆ ವ್ಯಾಪಾರಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರು ನಿರತರಾಗಿದ್ದಾರೆ.

೧೪. ಈ ಸಮುದಾಯದ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಕೃಷಿ ಕೂಲಿಯನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದ್ದಾರೆ. ದಿನಕ್ಕೆ ೮-೧೨ ಘಂಟೆಗಳ ಕಾಲ ದುಡಿದರೂ ಹೊಟ್ಟೆ ತುಂಬುತ್ತಿಲ್ಲ.

೧೫. ಕೂಲಿಯಲ್ಲಿನ ತಾರತಮ್ಯತೆ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

೧೬. ಕೆಲವು ಸ್ತ್ರೀಯರು ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡು ಸರ್ಕಾರಿ ಮತ್ತು ಖಾಸಗಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಉದ್ಯೋಗಸ್ಥರಾಗಿ ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಉತ್ತಮವಾಗಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

೧೭. ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಭೂ ಒಡೆತನ ಹಕ್ಕು ನೀಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಇಂಥವರು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ದೇವದಾಸಿ, ಬಸವಿ, ಜೋಗತಿ ಅಥವಾ ಇವರುಗಳ ಮಗಳಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಇಲ್ಲವೆ ವಿಧವೆ ಅಥವಾ ಗಂಡನಿಂದ ವಿಚ್ಛೇದನ ಪಡೆದುಕೊಂಡ ಸ್ತ್ರೀಯಾಗಿರುತ್ತಾಳೆ.

೧೮. ದೇವದಾಸಿ, ಬಸವಿ, ಜೋಗತಿ ಪದ್ಧತಿ ಕಣ್ಮರೆಯಾಗುತ್ತಾ ಬಂದಿದೆ. ಈ ಪದ್ಧತಿಯ ವಿರುದ್ಧ ಸಮುದಾಯದ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಹಾಗೂ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರು ವಿರೋಧ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ.

೧೯. ಕೂಡಿಕೆ ಮತ್ತು ವಿಧವಾ ಪುನರ್ ವಿವಾಹ ಪ್ರಚಲಿತದಲ್ಲಿದೆ.

೨೦. ಡೊಂಬರ ಮಹಿಳೆಯರು ಶಿಕ್ಷಣದಿಂದ ವಂಚಿತರಾಗಿದ್ದು ಮತ್ತು ಅನಕ್ಷರಸ್ಥರಾಗಿದ್ದಾರೆ.

೨೧. ಸಹಕಾರದಿಂದ ಸ್ತ್ರೀ ಪುರುಷರಿಬ್ಬರೂ ಕರಕುಶಲ ಉತ್ಪಾದನಾ ಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದಾರೆ.

೨೨. ಆಧುನಿಕ ಅಬ್ಬರದ ತಂತ್ರಗಳಿಂದ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಕುಶಲ ವಸ್ತುಗಳಿಗೆ ಬೇಡಿಕೆ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿದ್ದು ಬೇರೊಂದು ಉದ್ಯೋಗವನ್ನು ಅರಿಸಿ ಸಂಚಾರ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ.

೨೩. ಆರ್ಥಿಕತೆಯು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಮಹಿಳೆಯರನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದೆ.

೨೪. ಸ್ತ್ರೀ-ಪುರುಷರಿಗೆ ನ್ಯಾಯ ಪಂಚಾಯತಿ ಮೂಲಕ ವಿವಾಹ ವಿಚ್ಛೇದನ ನೀಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಹಾಗೂ ಪುನರ್ ವಿವಾಹಕ್ಕೂ ಅವಕಾಶ ಕೊಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಸಣ್ಣಪುಟ್ಟ ವ್ಯಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ಸಮುದಾಯದ ಮುಖಾಂತರ ಪರಿಹಾರ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

೨೫. ಮಹಿಳೆಯರು ಸಾಮಾಜಿಕ, ರಾಜಕೀಯ ಮತ್ತು ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಹಲವಾರು ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

೨೬. ವರದಕ್ಷಿಣೆ ಇತ್ತೀಚಿಗೆ ಕಾಲಿಡುತ್ತಿದ್ದು ಸಮುದಾಯ ಇದರಿಂದ ಆತಂಕಗೊಂಡಿವೆ.

೨೭. ಅಲೆಮಾರಿ ಡೊಂಬರಲ್ಲಿ ವಧುದಕ್ಷಿಣೆ ಪದ್ಧತಿಯಿದೆ.

೨೮. ಅಂತರ್ಜಾತಿ ವಿವಾಹದ ಪ್ರಭಾವ ಕಡಿಮೆ ಇದೆ.

೨೯. ನೆಲೆನಿಂತ ಕುಟುಂಬಗಳ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಎರಡನೆ ದರ್ಜೆಯವಳಾಗಿದ್ದಾಳೆ.

೩೦. ಆಟಗಳನ್ನು ವೀಕ್ಷಿಸುವ ಜನಮಂದೆಯು ಆಗಿನಂತೆ ಈಗ ಆರ್ಥಿಕ ಸಹಾಯ ನೀಡುತ್ತಿಲ್ಲ.

೩೧. ಅಪೌಷ್ಟಿಕ ಆಹಾರ ಸೇವನೆಯಿಂದಾಗಿ ಹಲವಾರು ರೋಗಗಳಿಂದ ಬಳಲುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

೩೨. ಸ್ತ್ರೀಯರು ಮನೆಯ ಒಳ ಮತ್ತು ಹೊರಗೂ ಎರಡು ತರದ ದುಡಿಮೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದಾಳೆ.

೩೩. ಬಹುಭಾಷ ಚತುರರು ಹಾಗೂ ಆಯಾ ಪ್ರದೇಶದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ ಹೊಂದಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ ವಿನಃ ತಮ್ಮ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ.

೩೪. ಉಡುಗೆ ತೊಡುಗೆ ಜೀವನ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆಯಾಗುತ್ತಿದೆ.

ಸಲಹೆಗಳು

೧. ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಎಲ್ಲಾ ಅಲೆಮಾರಿ ಡೊಂಬರನ್ನು ಸಮೀಕ್ಷೆ ಮಾಡಬೇಕು.

೨. ಈಗಾಗಲೇ ನೆಲೆನಿಂತ ಡೊಂಬರಿಗೆ ಆಶ್ರಯ ಯೋಜನೆಯ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಉಚಿತ ವಸತಿಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ಕೊಡಬೇಕು. ಸಮೀಕ್ಷೆಯ ನಂತರ ಗುರುತಿನ ಚೀಟಿ ವಿತರಿಸಬೇಕು.

೩. ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದ ಅಭಿವೃದಿಯ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಸರ್ಕಾರ ರೂಪಿಸಬೇಕು. ಆ ಮೂಲಕ ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಸಬಲರಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಬೇಕು.

೪. ಅಲೆಮಾರಿ ಡೊಂಬರರು ನೆಲೆಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ನೆಲೆನಿಲ್ಲುವಂತೆ ಮನವೊಲಿಸಬೇಕು.

೫. ಅಲೆಮಾರಿ ಡೊಂಬರನ್ನು ನೆಲೆನಿಲ್ಲಿಸಿ ಅಗತ್ಯವಾದ ಮೂಲಭೂತ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಬೇಕು.

೬. ಡೊಂಬರ ಸಮುದಾಯದ ಮಕ್ಕಳ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿ ವಸತಿ ಶಾಲೆ ಮತ್ತು ಆಶ್ರಮ ಶಾಲೆಗಳ ಮಾದರಿಯಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಬೇಕು. ಅಲೆಮಾರಿ ಡೊಂಬರಿರುವ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚಾರಿಶಾಲೆ ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಕೊಡಬೇಕು.

೭. ಸರ್ಕಾರದ ಸೌಲಭ್ಯಗಳ ಉಪಯೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲ ಆದ್ಯತೆ ನೀಡಬೇಕು.

೮. ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸದ ಕಡೆಗೆ ಒಲವು ಮೂಡುವಂತೆ ವಿಶೇಷ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಹಮ್ಮಿಕೊಂಡು ಶಿಕ್ಷಿತರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವುದು.

೯. ವ್ಯಾಪಾರ ಮತ್ತು ಉತ್ಪಾದನೆ ಕೈಗೊಳ್ಳುವವರಿಗೆ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳ ಮೂಲಕ ಕಡಿಮೆ ಬಡ್ಡಿಯಂತೆ ಸಾಲವನ್ನು ವಿತರಿಸಬೇಕು.

೧೦. ಈ ಸಮುದಾಯದ ಮಹಿಳೆಯರು ಸ್ವಾಲಂಬಿಯಾಗಿ ಮತ್ತು ಸ್ವಾತಂತ್ರವಾಗಿ ಬದುಕಲು ವಿಶೇಷ ಉದ್ಯೋಗಗಳ ತರಬೇತಿ ಮತ್ತು ಸ್ವಯಂ ಸೇವಾ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಸರ್ಕಾರ ಮತ್ತು ಸಮುದಾಯದ ನಡುವೆ ಕೊಂಡಿಯಾಗಿ ಸರ್ಕಾರದ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಕಾರ್ಯಗತಗೊಳಿಸಲು ಮುಂದಾಗುವುದು.

೧೧. ಸಮುದಾಯದ ವೃದ್ಧ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ, ಅಂಗವಿಕರಿಗೆ ಮತ್ತು ವಿಧವೆಯರಿಗೆ ಮಾಸಿಕ ವೇತನ ಕಲ್ಪಿಸುವುದು.

೧೨. ಅಂತ್ಯೋದಯ ಪಡಿತರ ಚೀಟಿಯನ್ನು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕುಟುಂಬಗಳಿಗೂ ದೊರಕಿಸಬೇಕು.

೧೩. ಡೊಂಬರಲ್ಲಿರುವ ಸಾಹಸ ಮತ್ತು ಕಸರತ್ತುಗಳಿಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮತ್ತು ಅಂತರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮಟ್ಟದ ಗೌರವ ಮನ್ನಣೆ ಸಿಗಬೇಕು. ಅಂತಹ ಅವಕಾಶಗಳಿಗಾಗಿ ಕಲೆಯನ್ನು ಪರಿಷ್ಕರಿಸಿ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಬೇಕು.

೧೪. ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ಸ್ವ-ಸಹಾಯ ಗುಂಪುಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರುವಂತೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿಬೇಕು.

೧೫. ವಿವಿಧ ಸಂಘಟನೆಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗಿಗಳಾಗಲು ಸಂಘಟನಾತ್ಮಕ ಚಾತುರ್ಯವನ್ನು ಬೆಳೆಸಬೇಕು.

೧೬. ಬಾಲಕಿಯರಿಗೆ ವಸತಿ ಶಾಲೆಗಳ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಉಚಿತ ಸಮವಸ್ತ್ರ, ಪುಸ್ತಕ, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿವೇತನ, ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಧನ ನೀಡಬೇಕು.

೧೭. ಕುಟುಂಬ ಯೋಜನೆಯ ಮಹತ್ವ ತಿಳಿಸಿ ಮಿತ ಸಂತಾನಕ್ಕೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ನೀಡುವುದು.

೧೮. ಆರೋಗ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಕಾಳಜಿವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ತಿಳಿಹೇಳುವುದು ಮತ್ತು ಉಚಿತ ಶುಶ್ರೂಷೆ ನೀಡಬೇಕು. ಗರ್ಭಿಣಿಯರಿಗೆ ಪೌಷ್ಠಿಕ ಆಹಾರ ವಿತರಿಸುವುದು.

೧೯. ಮಹಿಳಾಭಿವೃದ್ಧಿನೀತಿ ಮತ್ತು ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಿ ಜಾರಿಗೆ ತರಬೇಕು.

೨೦. ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳ ವಿವಾಹದ ವಯಸ್ಸು ೧೮ ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಕಾನೂನು ಕಡ್ಡಾಯವಿದ್ದರೂ ಕೆಲವು ಕಡೆ ಈಗಲೂ ಬಾಲ್ಯವಿವಾಹಗಳು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿವೆ. ಇದರ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳುವಳಿಕೆ ಮೂಡಿಸಬೇಕು.

೨೧. ಕರಕುಶಲಕಲೆಗಳಿಗೆ ಗೌರವ, ಮನ್ನಣೆ ದೊರೆಯುವಂತಾಗಬೇಕು. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಆರ್ಥಿಕ ನೇರವು ನೀಡಬೇಕು. ವಿಶೇಷ ಸಾಲ ಸೌಲಭ್ಯಗಳು ಹಾಗೂ ಆಧುನಿಕ ತಂತ್ರ ತರಬೇತಿ ಶಿಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ನೀಡಿ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ನೀಡಬೇಕು. ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಸ್ವಾಲಂಬಿಗಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕು.

೨೫. ಸಮುದಾಯದೊಂದಿಗೆ ಬೆಳೆದುಬಂದಿರುವ ವೈದ್ಯಪದ್ಧತಿಗೆ ಆಧುನಿಕ ಸ್ಪರ್ಷ ನೀಡಿ ಹೆಚ್ಚು ಉಪಯೋಗವಾಗುವಂತೆ ಪ್ರಾಯೋಗಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಅಳವಡಿಸುವುದು.

೨೬. ಸಮುದಾಯದ ರಂಗನಟಿಯರನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ಅವರಿಗೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ, ಗೌರವಾಧಾರಗಳನ್ನು ನೀಡಿ ಅವರಿಗೆ ಮಾಷಾಸನ ದೊರೆಯುವಂತೆ ಮಾಡಬೇಕು.

೨೭. ಶ್ರೀಮತಿ ಕೌಜಲಗಿ ನಿಂಗಮ್ಮ ಬಯಲಾಟದ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಮೊದಲ ರಂಗನಟಿಯಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ಸುಮಾರು ೬೦-೬೫ ವರ್ಷಗಳ ಸುದೀರ್ಘವಧಿಯವರೆಗೆ ಕಲಾಸೇವೆ ಮಾಡಿದ್ದಾಳೆ. ಸರ್ಕಾರ, ಸಮಾಜ, ಅಕಾಡೆಮಿಗಳಾಗಲಿ ಇವಳನ್ನು ಸಾರ್ಥಕವಾಗಿ ನೆನಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಯಾವ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಂಡಿಲ್ಲ. ರಂಗಭೂಮಿಯ ಹಿರಿಯ ಕಲಾವಿದೆಯಾದ ನಿಂಗಮ್ಮನ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರ ರಂಗ ಕಲಾವಿದೆಯರಿಗೆ ವೇದಿಕೆ ಮಾಡಬೇಕು ಮತ್ತು ಅವರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಶಸ್ತಿಗಳನ್ನು ನೀಡಿ ಮತ್ತು ಸತ್ಕರಿಸಬೇಕು.

೨೮. ಡೊಂಬರ ಸಮುದಾಯದ ಮಹಿಳೆಯರನ್ನು ಸರ್ಕಾರವು ತಾಯಿ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ನೋಡುವ ಅಗತ್ಯವಿದೆ. ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಯೋಜನೆಗಳಿಂದ ಇವರು ಸಬಲೀಕರಣಗೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಸರ್ಕಾರದ ವಿಶೇಷ ಕಾಳಜಿ ಮತ್ತು ಒಳನೋಟಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಯೋಜನೆಗಳಿಂದ ಮಾತ್ರ ಡೊಂಬರ ಮಹಿಳೆಯರು ಸಬಲೀಕರಣರಾಗಲು ಸಾಧ್ಯ. ಇಂತಹ ವಾತಾವರಣದ ಸೃಷ್ಟಿ ಜರೂರಿದೆ.

೨೯. ಸಂವಿಧಾನಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಹಾಗೂ ಸರ್ಕಾರದಲ್ಲಿರುವ ಮೀಸಲಾತಿ, ಸೌಲಭ್ಯ, ಯೋಜನೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮಾಹಿತಿಗಾಗಿ ಆಗಾಗ್ಗೆ ಸಮ್ಮೇಳನ ಏರ್ಪಡಿಸುವುದು.

೩೦. ಮಾಹಿತಿ ಹಕ್ಕನ್ನು ಚಾಲಯಿಸುವಂತೆ ಮಾಹಿತಿ ನೀಡಬೇಕು.

ಸಮುದಾಯದ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯ ಜರೂರತೆ

೧. ಚಾಲ್ತಿಯಲ್ಲಿರುವ ರೂಢಿ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಮತ್ತು ನಿಯಮ ಹಾಗೂ ಮೌಲ್ಯಗಳಲ್ಲಿರಬಹುದಾದ ಮೌಢ್ಯತೆ ತೊಡೆದು ಹಾಕಿ ಸಮುದಾಯದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಬದುಕಿಗೆ ತೊಂದರೆಯಾಗದಂತೆ ಪ್ರಸ್ತುತ ಕಾಲಮಾನಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಹಾಗೆ ಪುನರ್ ರಚನೆಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಅನಿವಾರ್ಯ.

೨. ದೇವದಾಸಿ ಪದ್ಧತಿ ಬಾಲ್ಯವಿವಾಹ, ಬಲಿ, ಅರೆಬೆತ್ತಲೆ ಸೇವೆ, ಮಧ್ಯಪಾನ ತಡೆಯುವುದು.

೩. ಆರೋಗ್ಯದ ಕಾಳಜಿ, ಶುಚಿಯಾದ ಆಹಾರ, ಶುಭ್ರತೆ ಕಾಪಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು.

೪. ಸ್ವಾಭಿಮಾನಿಯಾಗಿ ಬದುಕು ನಡೆಸುವುದು.

೫. ಪುರುಷರಂತೆ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೂ ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ನೀಡುವುದು.

೬. ಸಂಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೂ ಆಧ್ಯತೆ ನೀಡುವುದು.

೭. ಸ್ತ್ರೀಯರ ಹಕ್ಕನ್ನು ಗೌರವಿಸುವುದು.

೮. ಆಧುನಿಕ ಸಮಾಜದೊಂದಿಗೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡು ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನಮಾನ ಎತ್ತರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು.

ಕರ್ನಾಟಕದ ಉದ್ದಗಲಕ್ಕೂ ಹರಡಿಕೊಂಡಿರುವ ಡೊಂಬರ ಸಮುದಾಯ ಕುರಿತು ವಿಶ್ವ ವಿದ್ಯಾಲಯಗಳು, ಆಸಕ್ತ ಸಂಶೋಧಕರು, ಅಧ್ಯಯನಕಾರರು, ಸಾಮಾಜಿಕ, ರಾಜಕೀಯ, ಆರ್ಥಿಕ, ಮಹಿಳಾ ಮತ್ತು ಮಾನವಶಾಸ್ತ್ರದ ಆಯಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಯನ ಕೈಗೊಳ್ಳಬಹುದು.

“ಡೊಂಬರ ಸಮುದಾಯದ ಮಹಿಳೆಯರ ಸಮಕಾಲೀನ ಅಧ್ಯಯನ” ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆ ಹೊಂದಿದ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧವು ಡೊಂಬರ ಸಮುದಾಯ ಕುರಿತು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುವವರಿಗೆ ಮಾರ್ಗ ಸೂಚಿಯಾಗಬಲ್ಲದು.

ಪ್ರಸ್ತುತ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧವು ವಿವಿಧ ಆಯಾಮಗಳಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ಅಂಶಗಳ ಮಾಹಿತಿ ದೊರಕಿಸಿ ಕೊಡುವ ಒಂದು ಪ್ರಯತ್ನವಾಗಿದೆ. ಆದಾಗ್ಯೂ ಗಮನಕ್ಕೆ ಬಾರದೆ ಇರುವ ಸಂಶೋಧನಾಂಶಗಳು ಉಳಿದಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳಿರಬಹುದು. ಆಸಕ್ತ ಅಧ್ಯಯನಕಾರರು ಆ ಬಗೆಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಬಹುದು.

ಅನುಬಂಧಗಳು

- ಪರಾಮರ್ಶನ ಗ್ರಂಥಗಳು
- ತಿಳುವಳಿಕೆದಾರರ ಸೂಚಿ
- ಪ್ರಶ್ನಾವಳಿ
- ಅಂಕಿ ಅಂಶಗಳ ಪಟ್ಟಿ
- ಛಾಯಾಚಿತ್ರಗಳು

ಪರಾಮರ್ಶನ ಗ್ರಂಥಗಳು

ಅರ್ಜುನ ಗೊಳಸಂಗಿ., ದಲಿತರ ಬದುಕು ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಜಾನಪದೀಯ ಅಧ್ಯಯನ, ವಿಮೋಚನಾ ಪ್ರಕಾಶನ, ಅಥಣಿ, ೨೦೦೦

ಅನುಪಮಾ ನಿರಂಜನ., ಸ್ತ್ರೀ ಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯ ಸಂಹಿತೆ, ಡಿ.ವಿ.ಕೆ. ಮೂರ್ತಿ, ಮೈಸೂರು, ೧೯೯೭

ಅನ್ನಪೂರ್ಣಮ್ಮ ಸಿ., ಋತುಚಕ್ರ, ನವಕರ್ನಾಟನಕ ಪಬ್ಲಿಕೇಷನ್ಸ್ ಪ್ರೈ.ಲಿ., ಬೆಂಗಳೂರು, ೨೦೦೪

ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಬಿ.ಆರ್., ಜಾತಿಸಲೆ ಮತ್ತು ಮಹಿಳೆ, ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆ, ಮೈಸೂರು, ೧೯೯೯

ಆಗ್ಬರ್ನ್ ಎಫ್. ವಿಲಿಯಂ., ಮೆಯರ್ ಎಫ್. ನಿಮ್ಕಾಫ., (ಅನು) ಮಲ್ಲಿನಾಥಯ್ಯ ಡಿ.ಎಚ್., ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರ ಕೈಪಿಡಿ, ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಮೈಸೂರು, ೧೯೮೫

ಆರಾಧ್ಯ ಬಿ.ಎಂ.ಎಂ., ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜನಾಂಗದವರಿಗೆ ಸಂವಿಧಾನದ ಕೊಡುಗೆ, ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರ ವಿಧಾನಸೌಧ, ಬೆಂಗಳೂರು, ೧೯೮೫

ಇಂದಿರಾ ಆರ್., ಮಹಿಳೆ ಸಮಾಜ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ, ೨೦೦೨

ಇಂದಿರಾ ಆರ್., ಸ್ತ್ರೀವಾದ ದಿಕ್ಸೂಚಿ, ಸಮತಾ ಅಧ್ಯಯನ ಕೇಂದ್ರ, ಮೈಸೂರು, ೧೯೯೫

ಈಶ್ವರ ಚಂದ್ರಬೆಟಗೇರಿ, ಕೋಗಿಲೆ ಕಂಠದ ಕೊರವಂಜಿ,

ಉಷಾ ಎಂ., ಮಹಿಳಾ ಚಳುವಳಿ ಮತ್ತು ಮಹಿಳಾ ವಿಷಯಗಳು, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ, ೨೦೦೪

ಉಷಾ ಎಂ., ಮಹಿಳೆ ಮತ್ತು ಜಾತಿ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ, ೨೦೦೪

ಉಷಾ ಎಂ., ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಚಿಂತನೆ ಮತ್ತು ಭಾರತೀಯ ಸ್ತ್ರೀವಾದ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ, ೨೦೦೧

ಕಮಲ ಎಂ.ಆರ್., ಕಪ್ಪು ಹಕ್ಕಿಯ ಬೆಳಕಿನ ಹಾಡು, ಭಾಗ- ೧-೨ ಕಥನ ಪ್ರಕಾಶನ, ಬೆಂಗಳೂರು, ೨೦೦೪

ಕಲುಬುರ್ಗಿ ಎಂ.ಎಂ., ಜಾನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯ ದರ್ಶನ, ಭಾಗ-೧೧, ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಪೀಠ ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಧಾರವಾಡ, ೧೯೮೭.

ಕಸ್ತೂರಿ ನಾ., ಮದುವೆ, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಮೈಸೂರು, ೧೯೯೮

ಕರಿಶೆಟ್ಟಿ ರುದ್ರಪ್ಪ., ಮ್ಯಾಸಬೇಡರು ಒಂದು ಜನಾಂಗಿಕ ಅಧ್ಯಯನ, ಕ.ಸಾ.ಪ., ಬೆಂಗಳೂರು, ೧೯೯೫

ಕುಲಕರ್ಣಿ ಅರಕೇರಿ ಆರ್.ಜಿ., ಅಪರಾಳ ತಮ್ಮಣ್ಣ ಕೃತಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಪಾರಿಜಾತ, ಪಾರಿಜಾತ ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ, ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಮೈಸೂರು, ೧೯೭೨

ಗಂಗಾಧರ ದೈವಜ್ಞ., ಬುಡಕಟ್ಟು ಸಮಾಜ ಹುಟ್ಟು ಸಾವಿನ ನಡುವೆ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ, ೨೦೦೦

ಗಾಯಿತ್ರಿ ನಾವಡ., ಮಹಿಳಾ ಸಂಕಥನ, ಕನ್ನಡ ಪುಸ್ತಕ ಪ್ರಾಧಿಕಾರ, ಬೆಂಗಳೂರು, ೨೦೦೩

ಗಾಯಿತ್ರಿ ನಾವಡ., ಭಾರತೀಯ ಸ್ತ್ರೀವಾದ ಒಂದು ಸಂಕಥನ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ, ೨೦೦೦

ಗೀತಾ ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ., ಮಹಿಳೆ ಕಾನೂನು ಮತ್ತು ರಾಜಕಾರಣ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ, ೨೦೦೧

ಗುಡಿಹಳ್ಳಿ ನಾಗರಾಜ, ಮರಿಯಮ್ಮನಹಳ್ಳಿ ರಂಗಸಿರಿ, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ, ೧೯೯೯

ಗುರುಮೂರ್ತಿ ಕೆ.ಜಿ., ಹರಕೆಯ ಹೆಣ್ಣು, ವಿಮೋಚನಾ ಪ್ರಕಾಶನ, ಅಥಣಿ, ೧೯೯೨

ಗೋದಾವರಿ ಪೆರುಳೇಕರ್ (ಅನು) ಸರಸ್ವತಿ ರಿಸಬುಡ್, ಮಾನವ ಎಚ್ಚತ್ತಾಗ, ವಿಕಾ ಪ್ರಕಾಶನ, ಮೈಸೂರು

ಚನ್ನಬಸಪ್ಪ ಗೊ.ರು., ಕರ್ನಾಟಕ ಜನಪದ ಕಲೆಗಳು, ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತು, ಚಾಮರಾಜಪೇಟೆ ಬೆಂಗಳುರು

ಚಂದ್ರಶೇಖರ ಕಂಬಾರ., ಕನ್ನಡ ಜನಪದ ವಿಶ್ವಕೋಶ, ಸಂ- ೧-೨, ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್, ಬೆಂಗಳೂರು, ೧೯೮೫

ಚಂದ್ರ ಎನ್., ಮೊಂಡರ ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ, ಬೆಂಗಳೂರು, ೧೯೯೭

ಚಂದ್ರಶೇಖರ ಟಿ.ಆರ್., ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮೀಮಾಂಸೆ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ, ೧೯೯೯

ಚಂದ್ರಶೇಖರ ಟಿ.ಆರ್., ಅಮರ್ತ್ಯಸೇನ್‌ರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕಥನ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ, ೧೯೯೯

ಚಂದ್ರಶೇಖರ ದಾಮ್ಲೆ., ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ, ೨೦೦೪

ಚಂದ್ರಶೇಖರ ದಾಮ್ಲೆ., ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ, ೨೦೦೬

ಚೆನ್ನಕ್ಕ ಎಳೆಗಾರ., ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ಸ್ತ್ರೀ ಸಮಾಜ, ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಧಾರವಾಡ, ೧೯೯೦

ಜೋಗನ ಶಂಕರ., ದೇವದಾಸಿ ಸಂಪ್ರದಾಯ, ವಿಮೋಚನಾ ಪ್ರಕಾಶನ, ಅಥಣಿ, ೧೯೯೩

ಜ್ಯೋತ್ಸ್ನಾ ಕಾಮತ್., ಮಹಿಳೆ ಒಂದು ಅಧ್ಯಯನ, ನವಕರ್ನಾಟಕ ಪ್ರಕಾಶನ, ಬೆಂಗಳೂರು, ೧೯೯೯

ಜ್ಯೋತಿ ಡಿ.ಬಿ., *ಶ್ರೀಮತಿ ಕೌಜಲಗಿ ನಿಂಗಮ್ಮ ಅಲೆಮಾರಿ ಸಮುದಾಯದ ಕಲಾವಿದೆಯೊಬ್ಬಳ ಅಧ್ಯಯನ* (ಅಪ್ರಕಟಿತ ಎಂ.ಫಿಲ್, ನಿಬಂಧ), ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ, ೨೦೦೧

ತಾಪಿಧರ್ಮಾರಾವ್, (ಅನು) ರವಿ., **ವಿವಾಹ ಹುಟ್ಟು ಮತ್ತು ಪೂರ್ವೋತ್ತರ**, ನವಕರ್ನಾಟಕ ಪ್ರಕಾಶನ, ಬೆಂಗಳೂರು, ೧೯೯೮

ತಾಪಿಧರ್ಮಾರಾವ್., **ದೇವಾಲಯಗಳು ಮತ್ತು ಲೈಂಗಿಕ ಶಿಲ್ಪ**, ನವಕರ್ನಾಟಕ ಪ್ರಕಾಶನ, ೧೯೮೪

ದೇವಿಪ್ರಸಾದ್ ಚಟೋಪಾಧ್ಯಾಯ., (ಅನು) ಡಾ. ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಜಿ., **ದರ್ಶನ**, ನವಕರ್ನಾಟಕ ಪ್ರಕಾಶನ, ಬೆಂಗಳೂರು

ದೇವಿಪ್ರಸಾದ್ ಚಟ್ಟೋಪಾಧ್ಯಾಯ., (ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ) ಬಿ.ವಿ. ಕರ್ಣಲ್ನಾಯ, **ಭಾರತೀಯ ದರ್ಶನಗಳು**, ನವಕರ್ನಾಟಕ ಪ್ರಕಾಶನ, ೧೯೯೬

ದೇವೇಂದ್ರಕುಮಾರ ಸಿ. ಹಕಾರಿ, **ಡೊಂಬರ ಉಪಸಂಸ್ಕೃತಿ**, ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಆಕಾಡೆಮಿ, ಬೆಂಗಳೂರು, ೧೯೯೩

ನಾಗರಾಜ ಪಿ.ಆರ್., **ಅಮೃತ ಮತ್ತು ಗರುಡ**, ಅಕ್ಷರ ಪ್ರಕಾಶನ ಹೆಗ್ಗೋಡು ಸಾಗರ ಕರ್ನಾಟಕ, ೧೯೯೮

ನಾಗರಾಜೂ ಬಿ.ವಿ., **ಗೊಲ್ಲರಹಟ್ಟಿ**, ಆಪ್ತ ಪ್ರಕಾಶನ, ಕೈಗಾರಿಕನಗರ, ರಾಜಾಜಿನಗರ, ಬೆಂಗಳೂರು, ೧೯೮೮

ನಾಗರಾಜ್ ಡಿ.ಆರ್., **ಅಲ್ಲಮ ಪ್ರಭು ಮತ್ತು ಶೈವ ಪ್ರತಿಭೆ**, ಅಕ್ಷರ ಪ್ರಕಾಶನ ಹೆಗ್ಗೋಡು ಸಾಗರ

ನಾಗರಾಜ ಎಂ.ಜಿ., ಡಾ. ವಿ.ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ, **ಇತಿಹಾಸ ದರ್ಶನ**, ಸಂ-೧೨, ಲೇ. *ಡೊಂಬರು ಒಂದು ಐತಿಹಾಸಿಕ ಅಧ್ಯಯನ*, ಡಾ. ಹರಿಲಾಲ್ ಪವಾರ್, ೧೯೯೭

ನಾಗೇಶ್ ಬೆಟ್ಟಕೋಟೆ., **ಬೀದಿ ರಂಗಭೂಮಿ ಒಂದು ಅಧ್ಯಯನ**,

ನಂಜಮಣ್ಣಿ ಎಂ., **ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರ ಪರಿಚಯ**, ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಮೈಸೂರು

ಪ್ರಭಾಕರ ಎ.ಎಸ್., ಡಾ. ಟಿ.ಎನ್. ಚಂದ್ರಕಾಂತ್, **ಡೊಂಬರು ಒಂದು ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಹಿನ್ನೋಟ**, ಸಿದ್ಧಾರ್ಥ ಪ್ರಕಾಶನ, ಹೊಸಪೇಟೆ, ೨೦೦೬

ಪ್ರಭಾಕರ ಎ.ಎಸ್., **ಬುಡಕಟ್ಟು ಬದುಕಿನ ಸ್ಥಿತ್ಯಂತರಗಳು**, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ, ೨೦೦೦

ಪ್ರಭಾಕರ ಎ.ಎಸ್., **ಮ್ಯಾಸಬೇಡರ ಕಥನ ಕಾವ್ಯಗಳು**, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ, ೧೯೯೯

ಪ್ರಭಾಕರ ಎ.ಎಸ್., **ಕರ್ನಾಟಕದ ಡೊಂಬರು : ಒಂದು ಅಲೆಮಾರಿ ಸಮುದಾಯದ ಅಧ್ಯಯನ** (ಅಪ್ರಕಟಿತ ಪಿಎಚ್.ಡಿ. ಮಹಾಪ್ರಬಂಧ) ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ, ೨೦೦೭

ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಬಿಳಿಮಲೆ., **ಹುಲಿಗೆಮ್ಮ**, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ, ೧೯೯೯

ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಬಿಳಿಮಲೆ., ಕುಮಾರರಾಮ ಮತ್ತು ಕುಮ್ಮಟದುರ್ಗ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ, ೧೯೯೯

ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಬಿಳಿಮಲೆ., ಚಲುವರಾಜು, ಹಂಪಿ ಜಾನಪದ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ, ೧೯೯೬

ಪ್ರೀತಿಶುಭಚಂದ್ರ., ಮಹಿಳಾ ಅಧ್ಯಯನದ ತಾತ್ವಿಕನೆಲೆಗಳು ಮತ್ತು ಮಹಿಳಾಚಳುವಳಿಗಳು, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ, ೨೦೦೨

ಪುಟ್ಟಯ್ಯ ಬಿ.ಎಂ., ಸಾವು ಒಂದು ಚಿಂತನೆ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ,

ಪ್ರಭಾವತಿ ಎಸ್.ವಿ., ಕನ್ನಡ ಮಹಿಳಾ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀವಾದಿ ನೆಲೆಗಳು, ರವಿಪ್ರಿಂಟರ್ಸ್, ಬೆಂಗಳೂರು, ೨೦೦೨

ಪೋತೆ ಎಚ್.ಟಿ., ಹೈದರಾಬಾದ್ ಕರ್ನಾಟಕದ ಜನಪದ ಪ್ರದರ್ಶನ ಕಲೆಗಳು, ಅಂಬುಪ್ರಕಾಶನ, ರಾಯಚೂರು, ೨೦೦೦

ಪಂಜೆರಾಮರಾಯ., ಪಂಜೆಯವರ ಕೃತಿಗಳು, ಸಂಪುಟ-೧, ಓರಿಯಂಟಲ್ ಹೊಸದೆಹಲಿ, ೧೯೭೩

ಭಾಸ್ಕರ ಟಿ.ಎಂ., ಬೀದರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ದಲಿತರ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳು, ಗುಲ್ಬರ್ಗಾ ವಿಶ್ವವಿಯಾಲಯ, ಗುಲಬರ್ಗಾ, ೧೯೮೮

ಭಾಸ್ಕರ ಟಿ.ಎಂ., ಮಹಿಳೆ ಮತ್ತು ಡಾ. ಅಂಬೇಡ್ಕರ್, ಗುಲ್ಬರ್ಗಾ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಗುಲಬರ್ಗಾ, ೨೦೦೫

ಬೆಳಗಲಿ ದು.ನಿಂ., ದೇವದಾಸಿ, ವಿಮೋಚನಾ ಪ್ರಕಾಶನ, ಅಥಣಿ, ೧೯೯೧

ಬಸವರಾಜ ಮಲಶೆಟ್ಟಿ., ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕದ ಬಯಲಾಟಗಳು, ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಧಾರವಾಡ, ೧೯೮೩

ಬಸವರಾಜ ಮಲಶೆಟ್ಟಿ., ಜಾನಪದ ಜಗತ್ತು ವಿಶೇಷ ಸಂಚಿಕೆ, ಮಡಿಲಕ್ಕಿ

ಬಾಳೇಶ ಲಕ್ಷೇಟ್ಟಿ., ಕಲಾಜ್ಯೋತಿ ದಿ. ಕೌಜಲಗಿ ನಿಂಗಮ್ಮ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಪಾರಿಜಾತ, ಶ್ರೀ ಬಸವಣೆಪ್ಪ ಕೇಂದಾರೆವು ಬಡಿಗೇರ ಹುಲಕಟ್ಟಿ, ಬೆಳಗಾವಿ, ೧೯೭೭

ಬೆಟಗೇರಿ ಕೃಷ್ಣಶರ್ಮ, ಕನ್ನಡ ಜಾನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಧಾರವಾಡ,

ಬೋರಲಿಂಗಯ್ಯ, ಹಿ.ಚಿ., ಗಿರಿಜನ ನಾಡಿಗೆ ಪಯಣ, ರಾಗಿರೊಟ್ಟಿ ಪ್ರಕಾಶನ, ಬೆಂಗಳೂರು, ೧೯೯೧

ಬೋರಲಿಂಗಯ್ಯ ಹಿ.ಚಿ., ಕಾಡುಕಾಂಕ್ರೀಟ್ ಮತ್ತು ಜಾನಪದ, ಅಕ್ಷರ ಪ್ರಕಾಶನ, ಹೆಗ್ಗೋಡು, ಸಾಗರ, ೧೯೯೫

ಬೋರಲಿಂಗಯ್ಯ ಹಿ.ಚಿ., ಗೊಂಡರ ರಾಮಾಯಣ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ,

ಬೋರಲಿಂಗಯ್ಯ ಹಿ.ಚಿ., *ಒಂದು ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ಲೋಕದೃಷ್ಟಿ* (ಪಿಎಚ್.ಡಿ. ಪ್ರಬಂಧ) ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ, ೨೦೦೦

ಬೋರಲಿಂಗಯ್ಯ ಹಿ.ಚಿ., ಎ.ಎಸ್. ಪ್ರಭಾಕರ, ಬುಡಕಟ್ಟು ಅಧ್ಯಯನ, ಪತ್ರಿಕೆ-೩, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ, ೨೦೦೫

ಭಟ್ ಜಿ.ಎಸ್., ಹಾಲಕ್ಕಿ ಒಕ್ಕಲಿಗರು, ಐ.ಬಿ.ಎಚ್. ಪ್ರಕಾಶನ, ಬೆಂಗಳೂರು, ೧೯೮೮

ಭಟ್ ಜಿ.ಎಸ್., ಹಸಲರ ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ, ಬೆಂಗಳೂರು, ೧೯೯೩

ಮನುಚಕ್ರವರ್ತಿ., ಭಾರತೀಯ ಸ್ತ್ರೀವಾದ, ಅಕ್ಷರ ಚಿಂತನ ಹೆಗ್ಗೋಡು, ೧೯೯೩

ಮಹೇಶ್ವರಯ್ಯ ಎಚ್.ಎಂ., ವಿ. ಮುರಿಗೆಪ್ಪ, ಡೊಂಬರ ಮದಾಲ್ಸ ಪದಗಳು, ಸಹಿತಾ ಪ್ರಕಾಶನ, ಧಾರವಾಡ, ೧೯೮೧

ಮಂಜುರಾಜ ಎಚ್.ಎಸ್., ಲೋಕ ಚಾರುವಾಕೆ, ಕನ್ನಡ ಪುಸ್ತಕ ಪ್ರಾಧಿಕಾರ, ಬೆಂಗಳೂರು, ೨೦೦೧

ಮಂಜುನಾಥ ಬೇವಿನಕಟ್ಟಿ., ಜನಪದ ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ತೇಜಸ್ವಿ ಪ್ರಕಾಶನ, ಹ್ಯಾರಡ, ೧೯೯೪

ಮಧುಕೇಶ್ವರ., ಗಾಂಧೀಜಿ ಮತ್ತು ಮಹಿಳೆಯರು, ಪ್ರಕಾಶನ ವಿಭಾಗ ಜನಪದ ಸೇವಾ ಟ್ರಸ್ಟ್, ಮೇಲುಕೋಟೆ, ೧೯೯೩

ಮಹಾದೇವಯ್ಯ ಪಿ., ದಲಿತರು ಮತ್ತು ಪರ್ಯಾಯ ರಾಜಕಾರಣ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ, ೨೦೦೫

ಮುನಿ ಶಾಮಪ್ಪ ಹೊಸೂರು., ನಟುವರ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ, ಬೆಂಗಳೂರು, ೧೯೯೩

ಮಲ್ಲಿಕಾ ಘಂಟಿ., ತನುಕರಗದವರಲಿ, ಗೌತಮ ಪ್ರಕಾಶನ, ಬಳ್ಳಾರಿ, ೨೦೦೦

ಮೈತ್ರಿ ಕೆ.ಎಂ., ಬುಡಕಟ್ಟು ಕುಲಕಸಬುಗಳು, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ, ೨೦೦೨

ಮೊಗಳ್ಳಿ ಗಣೇಶ್., ದಲಿತರು ಮತ್ತು ಜಾಗತೀಕರಣ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ, ೧೯೯೯

ಮೊಗಳ್ಳಿ ಗಣೇಶ್., ದಲಿತ ಕಥನ, ಚಿಂತನೆ ಮಾಲೆ೬, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ, ೨೦೦೬

ಮಂಗಳಾ ಪ್ರಿಯದರ್ಶಿನಿ ಡಿ., ಸ್ತ್ರೀವಾದ ಮತ್ತು ಮಹಿಳಾ ಅಧ್ಯಯನ ಒಂದು ಪ್ರವೇಶಿಕೆ, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ ಮಹಿಳಾ ಅಧ್ಯಯನ ಕೇಂದ್ರ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ, ೨೦೦೭

ರಮೇಶ್ ಸ.ಚಿ., ಅಲೆಮಾರಿಗಳ ಸ್ಥಿತಿಗತಿ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ, ೨೦೦೫

ರಾಮಚಂದ್ರರಾವ್ ಎಸ್.ಕೆ., ವಿವಾಹ ಪದ್ಧತಿಗಳು, ಪ್ರಕಟಣೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಚಾರೋಪನ್ಯಾಸ ವಿಭಾಗ, ಬೆಂಗಳೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಬೆಂಗಳೂರು, ೧೯೭೨

ರಾಜಶೇಖರಯ್ಯ ಎ.ಎ., ಡಾ. ಬಾಬಾ ಸಾಹೇಬ ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಬರಹಗಳು ಮತ್ತು ಭಾಷಣಗಳು, ಬೆಂಗಳೂರು ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ನಿರ್ದೇಶನಾಲಯ, ೧೯೯೮

ರಾಜಾರಾಮ ಹೆಗಡೆ., ಭಾರತೀಯ ಇತಿಹಾಸ ಸಮಾಜ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ, ಬೆಂಗಳೂರು, ೨೦೦೪

ಲಕ್ಕಪ್ಪಗೌಡ, ಎಚ್.ಜೆ., **ಕರ್ನಾಟಕ ಬುಡಕಟ್ಟುಗಳು**, ಕರ್ನಾಟಕ ಜಾನಪದ ಮತ್ತು ಯಕ್ಷಗಾನ ಅಕಾಡೆಮಿ, ಸಂಪುಟ- ೧-೨, ೨೦೦೦

ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಆರ್., ರಾಮಕೃಷ್ಣಯ್ಯ ಬಿ.ಎಂ. ಶ್ರೀನಿವಾಸಮೂರ್ತಿ ಪಿ.ಜಿ. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ, ಸೀತಾರಾಂ ಸಿ. ದೊಟ್ಟಿ ಹಲ್ಲೂರು ರುಕ್ಮೋಜರಾವ್, ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯ ಬಾ.ನಾ. ಗಂಗಾಧರ ಮೊದಲಿಯರ್, **ಕನ್ನಡ ಚಲನಚಿತ್ರ ಇತಿಹಾಸ**, ಭಾಗ-೧ ಪ್ರಸಾರಾಂಗ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ, ೨೦೦೧

ಲೆನಿನ್ (ಅನು) ಗೋಪಾಲ ಕೃಷ್ಣರಾವ್ ಕೆ.ಎನ್., **ಲೆನಿನ್ ಮಹಿಳೆಯರ ವಿಮೋಚನೆಯ ಕುರಿತು**, ಪ್ರಗತಿ ಪ್ರಕಾಶನ, ಮಾಸ್ಕೋ, ೧೯೮೦

ಲೆನಿನ್ ವಿ.ಐ., **ಆಯ್ದು ಕೃತಿಗಳು**, ಸಂಪುಟ- ೧-೨ ಮತ್ತು ೩, ನವಕರ್ನಾಟಕ ಪಬ್ಲಿಕೇಷನ್ಸ್, ಪ್ರೈ.ಲಿ., ಬೆಂಗಳೂರು, ೧೯೮೯

ವರದರಾಜ ರಾವ್ ಜಿ., **ಕುಮಾರರಾಮನ ಸಾಂಗತ್ಯಗಳು** ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಮೈಸೂರು, ೧೯೬೬

ವಂದನಾ ಶಿವ (ಮೂಲ ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ) ಮಾಧವ ಐತಾಳ., **ಭತ್ತದ ಚಿಲುಮೆ**, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ, ೨೦೦೫

ವಾಣಿಶ್ರೀ ಎಸ್. ಪಾಟೀಲ., ಜಿ.ಎನ್. ಅಂಜಲಿದೇವಿ, ಕರ್ನಾಟಕ ನಾಟಕ ಅಕಾಡೆಮಿ, ಬೆಂಗಳೂರು, ೨೦೦೧

ವಿಜಯಶ್ರೀ ಸಬರದ., **ಜಾನಪದ ಮತ್ತು ಮಹಿಳೆ**, ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತು, ಬೆಂಗಳೂರು, ೨೦೦೬

ವಿವಿಧ ಲೇಖಕರು., **ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಸ್ತ್ರೀವಾದಿ ಚಿಂತನೆ**, ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ, ೨೦೦೬

ಶಂಕರನಾರಾಯಣ ತೀ.ನಂ., **ಕಾಡುಗೊಲ್ಲರ ನಂಬಿಕೆಗಳು ಮತ್ತು ಆಚರಣೆಗಳು**, ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಮೈಸೂರು, ೧೯೮೨

ಶಾರದಾ ರಾಮಣ್ಣ., **ಜಾನಪದ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆ**, ಕಳಸ ಪ್ರಕಾಶನ, ಬೆಂಗಳೂರು, ೧೯೯೩

ಶರ್ಮ ಆರ್.ಎಸ್., **ಪ್ರಾಚೀನ ಭಾರತ**, ಶಂಕರ ನಾರಾಯಣರಾವ್ ಎನ್.ಪಿ. (ಅನು) ನವಕರ್ನಾಟಕ ಪ್ರಕಾಶನ, ಬೆಂಗಳೂರು, ೧೯೯೯

ಶಾಂತಾ ಇಮ್ರಾಪುರ, **ಮಹಿಳೆ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ**, ಚೇತನಾ ಪ್ರಕಾಶನ, ಧಾರವಾಡ, ೨೦೦೧

ಶೈಲಜಾ ಹಿರೇಮಠ., ಪಾತರದವರು, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ, ೧೯೯೯

ಶ್ರೀಮತಿ ಎಚ್.ಎಸ್., ಶಿವಾನಂದ ಎಸ್. ವಿರಕ್ತಮಠ, ಜೆ. ಕೃಷ್ಣ, **ಮಹಿಳಾ ಆರ್ಥಿಕತೆ**, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ, ೨೦೦೭

ಶ್ರೀಮತಿ ಎಚ್.ಎಸ್., **ಕನ್ನಡ ಮಹಿಳಾ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ**, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ.

ಶ್ರೀಮತಿ ಎಚ್.ಎಸ್., ಸಿಮೊನ ದ ಬೋವಾ ದ ಸೆಕೆಂಡ ಸೆಕ್ಸ್., (ಒಂದು ಕನ್ನಡ ಓದು), ಅಧ್ಯಯನ ಮಂಡಲ, ಬೆಂಗಳೂರು, ೨೦೦೭

ಶ್ರೀಮತಿ ಎಚ್.ಎಸ್., 'ಹೆಣ್ಣು ಹೆಂಗಸು ಬಾಲ್ಯದ ಕೆರೆ ಪ್ರಕಾಶನ, ಬ್ಯಾಲದಕೆರೆ, ಮಂಡ್ಯ ಜಿಲ್ಲೆ, ೨೦೦೪

ಶ್ರೀಮತಿ ಎಚ್.ಎಸ್., ಸ್ತ್ರೀವಾದ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ, ೨೦೦೩

ಶ್ರೀರಾಮ ಇಟ್ಟಣ್ಣನವರ, ಕೌಜಲಗಿ ನಿಂಗಮ್ಮ, ಕರ್ನಾಟಕ ಜಾನಪದ ಮತ್ತು ಯಕ್ಷಗಾನ ಅಕಾಡೆಮಿ, ಬೆಂಗಳೂರು, ೧೯೭೨

ಸದಾಶಿವಯ್ಯ ಎಚ್.ಎಂ., ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರ, ಭಾಗ- ೧-೨, ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಮೈಸೂರು, ೧೯೮೦

ಸರೋಜ ಕೆ., ಮಹಿಳೆ ಮತ್ತು ಆರೋಗ್ಯ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಹಂಪಿ, ೨೦೦೧

ಸಿದ್ಧಗಂಗಯ್ಯ ಕಂಬಾಳು., ಇಲ್ಲಿಗರ ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ, ಬೆಂಗಳೂರು, ೧೯೯೩

ಸಿದ್ಧಲಿಂಗಯ್ಯ., ಗ್ರಾಮದೇವತೆಗಳು, ಮೂಲಭಾರತಿ ಪ್ರಕಾಶನ, ಬೆಂಗಳೂರು, ೧೯೯೭

ಸೈಯದ್ ಝುಮೀರುಲ್ಲಾಷರೀಫ್., ಗೊಂಡರ ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ, ಬೆಂಗಳೂರು, ೧೯೯೩

ಹಿರೇಮಠ ಎಸ್.ಎಸ್., ಸಮಾಜ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಸಂಘರ್ಷ, ಸಿವಿಜಿ ಪಬ್ಲಿಕೇಷನ್ಸ್, ಬೆಂಗಳೂರು, ೨೦೦೫

ಹೇಮಲತಾ ಎಚ್.ಎಮ್., ಮಹಿಳಾ ಅಧ್ಯಯನ, ಭಾಗ- ೧-೨ ಮತ್ತು ೩, ಡಿ.ವಿ.ಕೆ. ಮೂರ್ತಿ, ಮೈಸೂರು, ೨೦೦೪

ನಿಘಂಟು ಮತ್ತು ಗ್ಯಾಸೆಟಿಯರ್

ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ಗ್ಯಾಸೆಟಿಯರ್, ಭಾಗ-೧, ೧೯೮೪.

ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ಗ್ಯಾಸೆಟಿಯರ್, ಭಾಗ-೩, ೧೯೮೬.

ಭಾರತ ಗ್ಯಾಸೆಟಿಯರ್, ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ಗ್ಯಾಸೆಟಿಯರ್ ಭಾಗ-೨, ೧೯೯೮.

ಕನ್ನಡ ಜನಪದ ವಿಶ್ವಕೋಶ, ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ ಬೆಂಗಳೂರು, ೧೯೮೫

ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವಕೋಶ : ೧೯೭೦: ಸಂಪುಟ-೨, ೧೯೭೩: ಸಂಪುಟ-೬, ೧೯೭೪: ಸಂಪುಟ-೭, ೧೯೭೫: ಸಂಪುಟ-೮, ಪ್ರಕಟಣೆ ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ, ಮೈಸೂರು.

ಸೂರ್ಯನಾಥ ಕಾಮತ್ ಯು., (ಪ್ರ.ಸಂ.) ೧೯೮೪, ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ಗ್ಯಾಸೆಟಿಯರ್ ಬೆಂಗಳೂರು, (ಕರ್ನಾಟಕ ಗ್ಯಾಸೆಟಿಯರ್ ಇಲಾಖೆ) ಪು. ೪-೫.

ಕರ್ನಾಟಕ ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳ ಆಯೋಗ ವರದಿ ಸಂಪುಟ-೧, ಭಾಗ-೧ ಮುಖ್ಯ ವರದಿ, ೧೯೭೫, ಎಲ್.ಜಿ. ಹಾವನೂರು ಅಧ್ಯಕ್ಷರು (೧೯೫೨ರ ವಿವರಣಾ ಆಯೋಗಗಳ ಅಧಿನಿಯಮದ ಮೇರೆಗೆ ರಚಿತ ೧೯೫೨ರ ಕೇಂದ್ರ ಅಧಿನಿಯಮ)

ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಗ್ರಂಥಗಳು

Abbe Dabois., **Hindu Manners Customs and Ceremonies**, Oxford University Press, New Delhi, 1990

Ananth Krishna Iyer., **The Mysore Tribes and Castes**, Mittal Publication, New Delhi, 1922

Bandu K.P., **Caste Tribes and Culture of India**, New Delhi, 1978

Basava K.D., **Marketing Management**, Vidyavahini Prakashana, Hubli

Behara N.K., **Anthropological Thought and Theories**, Institute of Social Research and Applied Anthropology, 1988

Crooke W., **The Tribes and Castes of the North Western India**, Vol-16 (i) (ii) (iiii) (iv) Cosmo Publication, 1987

David Arnold., Ramachandra Gulha (Ed), ***Nature Cultare imperialism***, Essays on the Envirnmental History of South India, Oxford University Press, 1995

Dharma Kumar., **Land and Caste in South India**, Manahar, 1992

Edgar Tharstan., K. Rangachar., **Caste and Tribes of Southern India**, Asian Educational Services, New Delhi, 1909

Edmand Leach., **Social Anthropology**, Oxford University Press, New Delhi, 1997

Edward W. Said., **Orientaism**, Vintage Books, Newyork, 1979

Elwin Verrier., **The Religion of an Indian Tribes**, 1981, Oxford University Press, Bombay

Enthoven R.E., **The Tribes and Castes of Bombay**, Cosmo Publication, 1987

Frith Raymond., **The Works of God**, London, 1967

Ghurye., **The Scheduled Tribes**, Popular Prakashan, Bombay, 1959

Hawanur L.G., **Karnataka Backward Classes**, Commission Report, Government press, Bangalore, 1975

Herstovits M.J., **Cultural Anthropology**, India Book House, New Delhi, 1974

Hayavadana Rao., **Indian Caste System A Study**, Asian Educational services, New Delhi, 1988

Jaganath Pathy., **Anthropology of Development**, Demystifical and Relevance Gian Publishing house, New Delhi, 1987

Ketkar S.V., **History of Caste in India**, Rawat Publication, jaipur, 1979

Luiz A.D., **Tribes of Mysore**, G.S. Viswa and co. Bangalore, 1963

Matthew Arnold., **Culture and Anarchy**, Lakshmi Narain Agrwal, Agra

Mitton Sivgen., **Structure and Change in India Social**

Nanjundayya H.V., **The Ethnographical Survey of Mysore**, Dombar Cast XIII, 1960, Bangalore Govt. Press, 1908

Nanjundiah H.V., Ananth Krishnna Iyer, **The Mysore Tribes and Castes**, Mittal Publications, New Delhi

Nirmalkumar Bose., **Tribal Life in India**, National Book Trust, New Delhi, 1971

Nirmalkumar Bose., **Some Indian Tribes,** National Books Trust India, New Delhi, 1972

Neera Desai M., **Women and Society in India**, Krishnaraj Ajanta Publications, 1990

Sharma B.R., Shalahyam A.R., **People of India**, Vol-xxiv, Himachal Predesh

Sharma K.L., **Caste Class and Social Movements**, Rawat Publication, Jaipur, 1986

Sharma K.L., **Caste and Class in India**, Rawat Publication, Jaipur and New Delhi, 1998

Sharma K.L., **Social Stratification in India**, Saqe Publications, New Delhi, 1997

Sheewing M.A., **Hindu Tribes and Castes**, Publications, New Delhi, 1974

Singh B.N., Manas Chatterjee., **Tribes in India**, Vol-II, R.b.s.a Publishers.

Singh K.S., **The Scheduled Casten**, Vol-II, Oxford University Press, New Delhi, 1993

Srinivas M.N., **Caste in Modern India**, Media Promoters and Publication Pvt., Ltd., Bombay, 1992

Stephen Fuchs., **At the Bottom of India Society**, Manshiram Manoharlal Publishers Pvt. Ltd., 1981

Suvira Jaiswal., **CASTE**, Origin functions and Demensions of change, Ajay kumar

Syed Siraj-Ul-Hasan., **The Castes and Tribes of H.E.H. Nizam's Dominions**, Asian Education Service, 1989

ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಂದರ್ಶನ ನೀಡಿದ ತಿಳುವಳಿಕೆದಾರರ ವಿವರಗಳು

ಹೆಸರು	ವಯಸ್ಸು	ವೃತ್ತಿ	ವಿಳಾಸ
ಬಿ.ಎಂ. ಕೌಜಲಗಿ	೭೨	ನಿವೃತ್ತ ಶಿಕ್ಷಕರು	ಕೌಜಲಗಿ, ಗೋಕಾಕ ತಾ. ಡೊಂಬರ ಅಧ್ಯಕ್ಷರು ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆ.
ಶಂಕರಪ್ಪ	೪೮	ಡೊಂಬರಾಟ	ಇಲಾಳ ಗ್ರಾಮ, ಹುನುಗುಂದ ತಾ. ಬಾಗಲಕೋಟೆ
ಮಾನಪ್ಪ	೩೦	ಡೊಂಬರಾಟ	ಇಲಾಳ ಗ್ರಾಮ, ಹುನುಗುಂದ ತಾ. ಬಾಗಲಕೋಟೆ
ತುಳಸಮ್ಮ	೪೫	ಡೊಂಬರಾಟ	ಇಲಾಳ ಗ್ರಾಮ, ಹುನುಗುಂದ ತಾ. ಬಾಗಲಕೋಟೆ
ಸಂಗೀತ	೧೬	ಡೊಂಬರಾಟ	ಇಲಾಳ ಗ್ರಾಮ, ಹುನುಗುಂದ ತಾ. ಬಾಗಲಕೋಟೆ
ಲಲಿತಾ	೧೮	ಡೊಂಬರಾಟ	ಇಲಾಳ ಗ್ರಾಮ, ಹುನುಗುಂದ ತಾ. ಬಾಗಲಕೋಟೆ
ಶಿವಾಜಿ	೭೦	ಡೊಂಬರಾಟ	ಡೊಂಬರಕೊಪ್ಪ, ಗಾಡಗೆರೆ ಹೂಸೂರು ತಾ. ಮೈಸೂರು
ಲಲಿತಾ	೧೫	ಡೊಂಬರಾಟ	ಡೊಂಬರಕೊಪ್ಪ, ಗಾಡಗೆರೆ ಹೂಸೂರು ತಾ. ಮೈಸೂರು
ಸುಶೀಲ	೩೫	ಡೊಂಬರಾಟ	ಡೊಂಬರಕೊಪ್ಪ, ಗಾಡಗೆರೆ ಹೂಸೂರು ತಾ. ಮೈಸೂರು
ಪುಟ್ಟಮ್ಮ	೨೦	ಡೊಂಬರಾಟ	ಡೊಂಬರಕೊಪ್ಪ, ಗಾಡಗೆರೆ ಹೂಸೂರು ತಾ. ಮೈಸೂರು
ಭರಮಪ್ಪ ಡಿ.	೫೦	ಕೆ.ಎಸ್.ಆರ್.ಟಿ.ಸಿ. ಮೆಕ್ಯಾನಿಕ್	ಕೂಡ್ಲಿಗಿ ತಾ. ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿ.
ಡೊಂಬರ ಭಿಮಪ್ಪ	೮೦	ವ್ಯವಸಾಯ	ಕೂಡ್ಲಿಗಿ ತಾ. ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿ.
ಸರೋಜಮ್ಮ ಡಿ.	೫೩	ಅಂಗನವಾಡಿ ಶಿಕ್ಷಕಿ	ಕೂಡ್ಲಿಗಿ ತಾ. ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿ.
ಸೋಮಪ್ಪ	೩೬	ಟೈಲರ್	ಪುರ ಮಳಲಗಮ್ಮ ಅಂಚೆ. ಸೊರಬಾ ತಾ.
ದಾನಪ್ಪ ಕಬ್ಬೇರ	೬೮		ಹುಬ್ಬಳಿ

ಹೆಸರು	ವಯಸ್ಸು	ವೃತ್ತಿ	ವಿಳಾಸ
ಚಂದ್ರಶೇಖರ	೨೦	ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ	ಪುರ ಮಳಲಗಮ್ಮ ಅಂಚೆ. ಸೊರಬಾ ತಾ.
ಹನುಮಂತಪ್ಪ ಡಿ.	೪೯	ಕ್ಲರ್ಕ	ಗೀರಕೊಡು ನೆಹರು ನಗರ ಸಾಗರ, ಶಿವಮಗ್ಗ ಜಿ.
ಮಂಜಪ್ಪ ಎನ್.	೪೫	ವ್ಯವಸಾಯ	ಮಾಸಿನಕೇರಿ ಕುಂಸಿ ಶಿವಮೊಗ ಜಿಲೆ.
ಚೌಡಪ್ಪ ಡಿ.	೬೫	ಕೂಲಿ	ಕೂಡ್ಲಿಗಿ, ಬಳ್ಳಾರಿ ಜಿ.
ಆಂಜನೆಯ	೩೬	ವ್ಯವಸಾಯ	ಆರ್ಹ್ಯಾಳ್ ಗ್ರಾ. ಗಂಗಾವತಿ ಕೊಪ್ಪಳ ಜಿಲ್ಲೆ
ಚಿಮ್ಮಣಿ ಯಲ್ಲಮ್ಮ	೪೦	ಕೂಲಿ	ಆರ್ಹ್ಯಾಳ್ ಗ್ರಾ. ಗಂಗಾವತಿ ಕೊಪ್ಪಳ ಜಿಲ್ಲೆ
ದುರ್ಗಮ್ಮ	೪೦	ಕೂಲಿ	ಆರ್ಹ್ಯಾಳ್ ಗ್ರಾ. ಗಂಗಾವತಿ ಕೊಪ್ಪಳ ಜಿಲ್ಲೆ
ಡೊಂಬರು ಯಮುನಮ್ಮ	೬೩	ಸೂಲಗಿತ್ತಿ	ಆರ್ಹ್ಯಾಳ್ ಗ್ರಾ. ಗಂಗಾವತಿ ಕೊಪ್ಪಳ ಜಿಲ್ಲೆ
ರತ್ನಮ್ಮ	೪೫	ಅಂಗನವಾಡಿ ಕಾರ್ಯಕರ್ತೆ	ಆರ್ಹ್ಯಾಳ್ ಗ್ರಾ. ಗಂಗಾವತಿ ಕೊಪ್ಪಳ ಜಿಲ್ಲೆ
ಜೋಗಮ್ಮ	೬೫	ಭೀಕ್ಷಾಟನೆ	ಆರ್ಹ್ಯಾಳ್ ಗ್ರಾ. ಗಂಗಾವತಿ ಕೊಪ್ಪಳ ಜಿಲ್ಲೆ
ಬಸಪ್ಪ	೪೬	ಗುಡಿಕೈಗಾರಿಕೆ	ಹೇಮಗುಡ್ಡ ಗ್ರಾ. ಗಂಗಾವತಿ ಕೊಪ್ಪಳ ಜಿಲ್ಲೆ
ದುರ್ಗಮ್ಮ	೮೦	ದೇವದಾಸಿ	ಹೇಮಗುಡ್ಡ ಗ್ರಾ. ಗಂಗಾವತಿ ಕೊಪ್ಪಳ ಜಿಲ್ಲೆ
ಕುಮಾರಸ್ವಾಮಿ	೩೬	ವ್ಯವಸಾಯ	ಸಾಲುಂಚಿಮರ, ಮರಲಾನಹಳ್ಳಿ
ಡೊಂಬರ ಹುಚ್ಚಪ್ಪ	೭೫	ವ್ಯವಸಾಯ	ವಡ್ಡರಹಟ್ಟಿ, ಗಂಗಾವತಿ ಕೊಪ್ಪಳ ಜಿಲ್ಲೆ
ಸುಮಿತ್ರಮ್ಮ	೩೭	ಕೃಷಿಕೂಲಿ	ವಡ್ಡರಹಟ್ಟಿ, ಗಂಗಾವತಿ ಕೊಪ್ಪಳ ಜಿಲ್ಲೆ
ಕಸ್ತೂರಿ	೨೫	ಬೀದಿ ವ್ಯಾಪಾರ	ಡೊಂಬರ ಓಣಿ, ಕುಷ್ಟಗಿ ಕೊಪ್ಪಳ ಜಿಲ್ಲೆ
ಹನುಮಮ್ಮ	೫೫	ಕೂಲಿ	ಡೊಂಬರ ಓಣಿ, ಕುಷ್ಟಗಿ ಕೊಪ್ಪಳ ಜಿಲ್ಲೆ
ಶಂಕ್ರಮ್ಮ	೨೫	ಗುಡಿಕೈಗಾರಿಕೆ	ಡೊಂಬರ ಓಣಿ, ಕುಷ್ಟಗಿ ಕೊಪ್ಪಳ ಜಿಲ್ಲೆ

ಹೆಸರು	ವಯಸ್ಸು	ವೃತ್ತಿ	ವಿಳಾಸ
ಮಾರೆಮ್ಮ	೪೨	ತರಕಾರಿ ವ್ಯಾಪಾರ	ಡೊಂಬರ ಓಣಿ, ಕುಷ್ಟಗಿ ಕೊಪ್ಪಳ ಜಿಲ್ಲೆ
ರೇಣುಕಾ	೨೨	ಹಣ್ಣಿನ ವ್ಯಾಪಾರ	ಡೊಂಬರ ಓಣಿ, ಕುಷ್ಟಗಿ ಕೊಪ್ಪಳ ಜಿಲ್ಲೆ
ಬಂಡಿ ಕಟ್ಟೆಪ್ಪ	೩೮	ಕಲ್ಲುಕೆತ್ತನೆ	ಅನಂತನಹಳ್ಳಿ, ಹರಪನಹಳ್ಳಿ ದಾವಣಗೆರೆ ಜಿಲ್ಲೆ.
ಚನ್ನಮ್ಮ	೪೫	ಕಲ್ಲುಕೆತ್ತನೆ	ಚನ್ನಗಿರಿ, ಮೇಲಕೋಟೆ ಚನ್ನಗಿರಿ, ದಾವಣಗೆರೆ ಜಿ.
ಸಿದ್ದಮ್ಮ	೫೦	ಗೃಹಿಣಿ	ಕೆಂಚಪುರ, ಹರಪನಹಳ್ಳಿ ದಾವಣಗೆರೆ
ದೇವಮ್ಮ	೩೫	ಕಲ್ಲುಕೆತ್ತನೆ	ಕೆಂಚಪುರ, ಹರಪನಹಳ್ಳಿ ದಾವಣಗೆರೆ
ಲಕ್ಕವರ ಅಂಜನಪ್ಪ	೩೨	ಕಲ್ಲುಕೆತ್ತನೆ	ಕೆಂಚಪುರ, ಹರಪನಹಳ್ಳಿ ದಾವಣಗೆರೆ
ಪುಟ್ಟವ್ವ	೭೦	ಕಲ್ಲುಕೆತ್ತನೆ	ಕೆಂಚಪುರ, ಹರಪನಹಳ್ಳಿ ದಾವಣಗೆರೆ

A. ಸಾಮಾನ್ಯ ಮಾಹಿತಿ

01) ಸಂದರ್ಶನದ ದಿನಾಂಕ
02) ಸಂದರ್ಶಿಸಲ್ಪಟ್ಟವರು :
03) ಗ್ರಾಮ :
04) ತಾಲೂಕು :
05) ಜಿಲ್ಲೆ :
06) ದೂರವಾಣಿ ಸಂಖ್ಯೆ :
07) ಮನೆತನದ ಹೆಸರು :

08) ಮಾತೃ ಭಾಷೆ :
09) ಆಡುವ ಇತರ ಭಾಷೆಗಳು :
10) ಬೆಡಗು/ ಬಳಿ/ :
11) ಮನೆ ದೇವರು :
12) ಪೂಜಿಸುವ ದೇವರುಗಳು :
01)
02)
03)

13) ಹಬ್ಬ ಜಾತ್ರೆಗಳು :
14) ಕರಕುಶಲ ಕಲೆ :
15) ಪ್ರದರ್ಶಕ ಕಲೆ :
16) ಕುಲ ಕಸುಬು :
17) ಕುಲಗುರು ಇರುವವರೇ ? :
18) ಭೂ ಹಿಡುವಳಿ (ಎಕ್ಕರೆಗಳಲ್ಲಿ) :
ಅ) ಒಣ ಭೂಮಿ
ಆ) ನೀರಾವರಿ

19) ಮನೆ ಮಾದರಿ ☐
01) ಗುಡಾರ ☐
02) ಗುಡಿಸಲು ☐
03) ಹಂಚಿನ ಮನೆ ☐
04) ಧಾಬಾ (ಮಾಳಿಗೆ) ☐
05) ಆರ್.ಸಿ.ಸಿ. ಮನೆ ☐
06) ಮನೆ (ಸ್ವ ☐ / ಸ* ☐)
07) ನಿವೇಶನ (ಸ್ವ ☐ / ಸ* ☐)
20) ಸೌಲಭ್ಯಗಳು : ☐
01) ಅಂಗಡಿ (   )
02) ಆಟೋರಿಕ್ಷಾ (ಸ್ವ ☐ / ಬಾ* ☐)
03) ಟಿ.ವಿ ☐
04) ಟೇಪ್‌ರಿಕಾರ್ಡರ್ ☐
05) ನಲ್ಲಿ ☐
06) ಪಡಿತರ ಚೀಟಿ ☐
07) ಬಂಡಿ ☐
08) ರೇಡಿಯೋ ☐
09) ವಿದ್ಯುತ್ ದೀಪ (ಸ್ವ ☐ / ಸ* ☐)
10) ಶೌಚಾಲಯ ☐
11) ಸ್ಕೂಟರ್ ☐
12) ಸೈಕಲ್ ☐
13) ಸೈಕಲ್‌ರಿಕ್ಷಾ (ಸ್ವ ☐ / ಸ* ☐)
14) ಟ್ರ್ಯಾಕ್ಟರ್
15) ಲಾರಿ
16) ಕಂಪ್ಯೂಟರ್
17) ಫ್ರಿಜ್
18) ವಾಷಿಂಗ್ ಮಷಿನ್
20) ಸಾಕುಪ್ರಾಣಿಗಳು / ಸಂಖ್ಯೆ :
01) ಎತ್ತು
02) ಎಮ್ಮೆ
03) ಆಕಳು
04) ಕುರಿ
05) ಕೋಣ
06) ಮೇಕೆ

ಕ್ರ. ಸಂ.	ಕುಟುಂಬದ ಸದಸ್ಯರ ಹೆಸರುಗಳು	ಸಂಬಂಧ	ಲಿಂಗ	ವಯಸ್ಸು	ವಿವಾಹ ವಾಗಿದೆಯೇ	ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಮಟ್ಟ	ವೃತ್ತಿ	ವರಮಾನ	ಸರ್ಕಾರಿ ಸೌಲಭ್ಯಗಳು ( ) ವಿಧವಾ	ಅಂಗವಿಕಲ	ವೃದ್ಧಾಪ್ಯ	ಶಿಷ್ಯವೇತನ	14) ವಲಸಿಗರೆ ? ( ) ಹೌದು	ಅಲ್ಲ
01)	02)	03)	04)	05)	06)	07)	08)	09)	10)	11)	12)	13)		
01)													15) ವಲಸೆ ಬಂದದ್ದು ಎಲ್ಲಿಂದ, ಕಾರಣಗಳು?	
02)														
03)														
04)														
05)														
06)														
07)														
08)													16) ಎದುರಿಸುತ್ತಿರುವ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು	
09)													1)	
10)													2)	
11)													3)	
12)													4)	
13)													5)	
14)														

ಯಾವುದಾದರು ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಾಹಿತಿ ಕೊಟ್ಟಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಹಾಳೆಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಬರೆದು ಆದೇಶ್ರಶ್ನಾವಳಿಯ ಹಿಂದೆ ಅಂಟಿಸುವುದು.

ಸ್ವ=ಸ್ವಂತದ್ದು ಸರಕಾರದ್ದು : ಬಾ*= ಬಾಡಿಗೆ

ಸಮೀಕ್ಷೆದಾರರ ಹೆಸರು ಮತ್ತು ಸಹಿ

ಸಂಪರ್ಕಿಸುವ ವಿಳಾಸ : ಜ್ಯೋತಿ.ಡಿ.ಜಿ. ಸಂಶೋಧನ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಿ, ಬುಡಕಟ್ಟು ಅಧ್ಯಯನ ವಿಭಾಗ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ ಹಂಪಿ, ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯ - 583 276. ಹೊಸಪೇಟೆ ದೂರವಾಣಿ : (08394) 241337 EX - 336(ಕಛೇರಿ).

			ಜನಸಂಖ್ಯೆ				ವಯೋಗುಂಪು														
ಜಿಲ್ಲೆ	ತಾಲ್ಲೂಕು	ಗ್ರಾಮಗಳು	ಕುಟುಂಬ	ಗಂಡು	ಹೆಣ್ಣು	ಒಟ್ಟು	೦-೪ ಗಂ	ಹೆಣ್ಣು	ಒಟ್ಟು	೫-೧೮ ಗಂ	ಹೆಣ್ಣು	ಒಟ್ಟು	೧೯-೪೦ ಗಂ	ಹೆಣ್ಣು	ಒಟ್ಟು	೪೧-೬೦ ಗಂ	ಹೆಣ್ಣು	ಒಟ್ಟು	೬೧ಮೇಲ್ಪಟ್ಟು ಗಂ	ಹೆಣ್ಣು	ಒಟ್ಟು
ಬಳ್ಳಾರಿ	ಬಳ್ಳಾರಿ	ಬಳ್ಳಾರಿ	1	2	2	4				1	1	2	1	1	2						
	ಹೊಸಪೇಟೆ	ಹೊಸಪೇಟೆ	2	7	6	13	1		1	1	2	3	3	3	6	1		1	1	1	2
		ಕಮಲಾಪುರ	8	19	19	38	4	1	5	5	6	11	5	7	12	5	4	9		1	1
	ಕೂಡ್ಲಿಗಿ	ಕೂಡ್ಲಿಗಿ	21	57	72	129	5	8	13	15	17	32	27	30	57	9	10	19	2	6	8
		ಎ. ದಿಬ್ಬದ ಹಳ್ಳಿ	11	40	39	79	3	5	8	13	14	27	12	13	25	9	5	14	2	3	5
		ಕರ್ನಾರಹಟ್ಟಿ	19	47	38	85	2	3	5	21	11	32	18	19	37	6	4	10		1	1
		ಮರಬನಹಳ್ಳಿ	12	39	38	77	5	5	10	12	15	27	15	16	31	3	2	5	2	2	4
		ನಾಗರ ಹುಣಸೆ	2	9	3	12				7	1	8	2	2	4						
		ಸೋವೆನಹಳ್ಳಿ	12	30	32	62	2	1	3	13	17	30	8	10	18	6	2	8	2	1	3
	ಸಂಡೂರು	ಸಂಡೂರು	12	58	50	108	8	4	12	18	17	35	23	21	44	5	6	11	3	3	6
	ಸಿರಗುಪ್ಪ	ಸಿರಗುಪ್ಪ	4	30	26	56	1	3	4	8	9	17	17	11	28	4	1	5	1	1	2
		ಒಟ್ಟು	**104**	**338**	**325**	**663**	**31**	**30**	**61**	**114**	**110**	**224**	**131**	**133**	**264**	**48**	**34**	**82**	**13**	**19**	**32**
ದಾವಣಗೆರೆ	ಹರಪನಹಳ್ಳಿ	ಅನಂತನಹಳ್ಳಿ	9	35	24	59	6		6	14	10	24	14	14	28	1		1			
		ಚನ್ನಗಿರಿ	5	8	10	18		1	1	3	4	7	4	4	8	1	1	2			
		ಕೆಂಚಾಪುರ	25	77	59	136	5	5	10	22	15	37	37	22	59	10	13	23	3	4	7
		ಯರಬಳ್ಳಿ	115	379	389	768	27	25	52	112	107	219	160	184	344	62	60	122	11	20	31
		ಒಟ್ಟು	**154**	**499**	**482**	**981**	**38**	**31**	**69**	**151**	**136**	**287**	**215**	**224**	**439**	**74**	**74**	**148**	**14**	**24**	**38**

ಜಿಲ್ಲೆ	ತಾಲ್ಲೂಕು	ಗ್ರಾಮಗಳು	ಕುಟುಂಬ	ಗಂಡು	ಹೆಣ್ಣು	ಒಟ್ಟು	೦-೪ ಗಂ	ಹೆಣ್ಣು	ಒಟ್ಟು	೫-೧೭ ಗಂ	ಹೆಣ್ಣು	ಒಟ್ಟು	೧೮-೪೦ ಗಂ	ಹೆಣ್ಣು	ಒಟ್ಟು	೪೧-೬೦ ಗಂ	ಹೆಣ್ಣು	ಒಟ್ಟು	೬೧ಮೇಲ್ಪಟ್ಟು ಗಂ	ಹೆಣ್ಣು	ಒಟ್ಟು
ಕೊಪ್ಪಳ	ಗಂಗಾವತಿ	ಆರ್ಹಾಳ	45	114	111	225	12	11	23	51	40	91	43	45	88	9	12	21		2	2
		ಬಸವಪಟ್ಟಣ್ಣ	6	25	18	43	2	2	4	10	5	15	8	9	17	5	1	6		1	1
		ಚಿಕ್ಕ ಬೆಣಕಲ್ಲು	2	8	9	17		1	1	4	4	8	4	3	7		1	1			
		ಎಚ್.ಜಿ. ರಾಮನಗರ	3	13	6	19	1		1	6	1	7	6	5	11						
		ಹಿರೆ ಬೆಣಕಲ್ಲು	7	18	17	35	1	2	3	4	5	9	7	5	12	5	3	8		3	3
		ಹೇಮಗುಡ್ಡ	6	24	15	39	5	2	7	5	5	10	9	6	15	4	2	6		1	1
		ಜಬಲಗುಡ್ಡ	2	4	6	10				2	4	6	1	2	3	1		1			
		ಕನಕಗಿರಿ	1	3	3	6	1		1	1		1	1	2	3					1	1
		ಸಾಲುಂಚಿಮರ ಮಲ್ಲಾಪುರ	17	42	31	73	1		1	14	10	24	20	16	36	6	3	9	2	2	4
		ವಡ್ಡರಹಟ್ಟಿ	6	27	21	48	2	1	3	4	3	7	15	13	28	4	4	8	2		2
	ಕುಷ್ಟಗಿ	ಕುಷ್ಟಗಿ	38	117	116	233	10	4	14	41	44	85	45	80	92	16	7	23	7	10	17
	ಯಲಬುರ್ಗ	ಕುಕ್ಕನೂರು	5	12	11	23		1	1	4	5	9	5	5	10	1	1	2	1		1
		ಒಟ್ಟು	**138**	**407**	**364**	**771**	**35**	**24**	**59**	**146**	**126**	**272**	**164**	**191**	**322**	**51**	**34**	**85**	**12**	**20**	**32**
ಶಿವಮೊಗ್ಗ	ಶಿವಮೊಗ್ಗ	ಶಿವಮೊಗ್ಗ	7	19	23	42	3	1	4	7	5	12	7	13	20	2	1	3		2	2
	-	ಕುಂಸಿ	11	30	20	50	3	1	4	3	4	7	14	13	27	5	6	11	1		-1
	ಭದ್ರಾವತಿ	ದೇವರನರಸೀಪುರ	13	40	28	68	1	3	4	11	2	13	20	17	37	7	4	11	2	1	3
	ಹೊಸನಗರ	ಆನೆಗದ್ದೆ	5	10	10	20		1	1	4	3	7	4	5	9	2	1	3			
		ಹೊನ್ನಬೈಲ	2	8	5	13	2	1	3	1	1	2	2	2	4	1	2	3	1		1
		ಮಲೆಮನೆ	2	13	4	17				8		8	2	3	5	3	1	4			
		ಸುತ್ತಿ	2	5	4	9				1	2	3	3		3	1	1	2		1	1
		ಸೊನಲೆ	12	24	36	60	2		2	9	14	23	10	14	23	1	6	7	2	2	4
		ಯಲ್ಲದ ಕೋಣೆ	13	46	45	91	4	4	8	14	15	29	19	1	37	6	9	15	1	1	2

ಜಿಲ್ಲೆ	ತಾಲ್ಲೂಕು	ಗ್ರಾಮಗಳು	ಕುಟುಂಬ	ಗಂಡು	ಹೆಣ್ಣು	ಒಟ್ಟು	೦ - ೪ ಗಂ	ಹೆಣ್ಣು	ಒಟ್ಟು	೫ - ೧೭ ಗಂ	ಹೆಣ್ಣು	ಒಟ್ಟು	೧೮-೪೦ ಗಂ	ಹೆಣ್ಣು	ಒಟ್ಟು	೪೧-೬೦ ಗಂ	ಹೆಣ್ಣು	ಒಟ್ಟು	೬೧ಮೇಲ್ಪಟ್ಟು ಗಂ	ಹೆಣ್ಣು	ಒಟ್ಟು
	ಸೊರಬ	ಅವಲಗೋಡು	1	5	7	12	1	1	2				2	5	7	1	2	3			
		ಹೊಳೆಕಟ್ಟೆ ಎನ್.	3	9	7	16	1		1	1	3	4	6	3	9	1	1	2			
		ಪುರ	31	73	66	139	6	3	9	20	15	35	35	35	70	9	12	21	3	2	5
		ಸಂಗದ್ದೆ	1	4	3	7	1	1	2				2	1	3	1	1	2			
	ಶಿಕಾರಿಪುರ	ಮಂಚಿಕೊಪ್ಪ	8	24	19	43		2	2	7	2	9	10	10	20	7	5	12			
	ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ	ಕಣಬೂರು	2	4	5	9	1		1		2	2	3	2	5		1	1			
		ಕನ್ನಲಗಿ	13	27	38	65	1	2	3	8	14	22	11	16	27	5	4	9	2	2	4
		ಕಳ್ಳಿಗದ್ದೆ	2	2	5	7					2	2	1	2	3	2		2			
		ಮುನಿಯುರು	3	11	6	17	1		1	5		5	2		6	3	2	5			
		ಹೊಸಕರೆ ಮಳಲಿಮಠ	6	22	16	38		1	1	7	2	9	11	8	19		4	4	4	1	5
		ಒಟ್ಟು	**137**	**376**	**347**	**723**	**27**	**21**	**48**	**106**	**86**	**192**	**164**	**150**	**334**	**57**	**63**	**120**	**16**	**12**	**28**
		ಒಟ್ಟು ಜಿಲ್ಲಾವಾರು	**533**	**1620**	**1518**	**3138**	**131**	**106**	**237**	**517**	**458**	**975**	**674**	**698**	**1359**	**230**	**205**	**435**	**55**	**75**	**130**

ಗ್ರಾಮಗಳು	ವೈವಾಹಿಕ ಸ್ಥಾನಮಾನ ಅವಿವಾಹಿತ ಗಂಡು	 ಹೆಣ್ಣು	 ಒಟ್ಟು	 ಮದುವೆಯಾದ ಗಂಡು	 ಹೆಣ್ಣು	 ಒಟ್ಟು	 ವಿಧುರ ಮತ್ತು ವಿಧವೆಯರು ಗಂಡು	 ಹೆಣ್ಣು	 ಒಟ್ಟು	 ದೇವದಾಸಿ
ಬಳ್ಳಾರಿ	1	1	2	1	1	2				
ಹೊಸಪೇಟೆ	4	3	7	3	3	6				
ಕಮಲಾಪುರ	9	7	16	8	8	16	2	4	6	
ಕೂಡ್ಲಿಗಿ	37	37	74	21	21	42		10	10	3
ಎ. ದಿಬ್ಬದ ಹಳ್ಳಿ	21	19	40	17	17	34	1	1	2	3
ಕರ್ನಾರಹಟ್ಟಿ	28	15	43	19	20	39		3	3	
ಮರಬನಹಳ್ಳಿ	18	20	38	18	18	36	1	2	3	
ನಾಗರ ಹುಣಸೆ	8	1	9	1	1	2				1
ಸೋವೆನಹಳ್ಳಿ	17	18	35	12	12	24	1	1	2	1
ಸಂಡೂರು	34	23	57	22	22	44	1	5	6	1
ಸಿರಗುಪ್ಪ	14	13	27	11	11	22	5	2	7	
ಒಟ್ಟು	**191**	**157**	**348**	**133**	**134**	**267**	**11**	**28**	**39**	**9**
ಅನಂತನಹಳ್ಳಿ	21	11	32	12	12	24	1	1	2	
ಚನ್ನಗಿರಿ	3	5	8	5	5	10				
ಕೆಂಚಾಪುರ	47	26	73	29	29	58		4	4	1
ಯರಬಳ್ಳಿ	214	184	398	157	159	316	4	31	35	19
ಒಟ್ಟು	**285**	**226**	**511**	**203**	**205**	**408**	**5**	**36**	**41**	**20**

ಗ್ರಾಮಗಳು	ಗಂಡು	ಹೆಣ್ಣು	ಒಟ್ಟು	ಗಂಡು	ಹೆಣ್ಣು	ಒಟ್ಟು	ಗಂಡು	ಹೆಣ್ಣು	ಒಟ್ಟು	ದೇವದಾಸಿ
ಆರ್ಹಾಳ	71	51	122	42	42	84	1	9	10	9
ಬಸವಪಟ್ಟಣ್ಣ	15	7	22	9	9	18	1	1	2	1
ಚಿಕ್ಕ ಬೆಣಕಲ್ಲು	5	5	10	3	3	6		1	1	
ಎಚ್.ಜಿ. ರಾಮನಗರ	8	1	9	5	5	10				
ಹಿರೆ ಬೆಣಕಲ್ಲು	9	7	16	8	8	16		3	3	
ಹೇಮಗುಡ್ಡ	15	5	20	8	8	16	1	1	2	1
ಜಬಲಗುಡ್ಡ	2	4	6	2	2	4				
ಕನಕಗಿರಿ	3	1	4							2
ಹಾಲುಣಸಿನ ಮಲ್ಲಾಪುರ	24	10	34	19	19	38		1	1	
ವಡ್ಡರಹಟ್ಟಿ	16	9	25	11	11	22		1	1	
ಕುಷ್ಟಗಿ	64	55	119	52	52	104	2	6	8	3
ಕುಕ್ಕನೂರು	7	6	13	4	4	8	1	1	2	
ಒಟ್ಟು	239	161	400	163	163	326	6	24	30	16
ಶಿವಮೊಗ್ಗ	11	12	23	7	7	14	1	3	4	1
ಕುಂಸಿ	13	5	18	14	14	28		4	4	
ದೇವರನರಸೀಪುರ	22	8	30	18	18	36		2	2	
ಆನೆಗದ್ದೆ	6	5	11	4	4	8		1	1	
ಹೊನ್ನಬೈಲ	3	2	5	4	4	8				
ಮಲೆಮನೆ	9		9	4	4	8				
ಸುತ್ತಿ	3	2	5	1	1	2	1	1	2	
ಸೊನಲೆ	13	18	31	11	12	23		5	5	1
ಯಲ್ಲದ ಕೋಣೆ	25	21	46	19	19	38	1	5	6	1

ಗ್ರಾಮಗಳು	ಗಂಡು	ಹೆಣ್ಣು	ಒಟ್ಟು	ಗಂಡು	ಹೆಣ್ಣು	ಒಟ್ಟು	ಗಂಡು	ಹೆಣ್ಣು	ಒಟ್ಟು	ದೇವದಾಸಿ
ಅವಲಗೋಡು	1	2	3	4	4	8		1	1	
ಹೊಳೆಕಟ್ಟೆ ಎನ್.	6	3	9	3	3	6		1	1	
ಪುರ	37	24	61	34	34	68	2	7	9	1
ಸಂಗದ್ದೆ	2	1	3	2	2	4				
ಮಂಚಿಕೊಪ್ಪ	10	5	15	14	14	28				
ಕಣಬೂರು	2	2	4	2	2	4		1	1	
ಕನ್ನಲಗಿ	13	18	31	14	14	28		2	2	4
ಕಳ್ಳಗದ್ದೆ		3	3	2	2	4				
ಮುನಿಯೂರು	7	2	9	4	4	8				
ಹೊಸಕೆರೆ ಮಳಲಿಮಠ	11	4	15	11	11	22		1	1	
ಒಟ್ಟು	**194**	**137**	**331**	**172**	**173**	**345**	**5**	**34**	**39**	**8**
	909	**681**	**1590**	**671**	**675**	**1346**	**27**	**122**	**149**	**53**

ಗ್ರಾಮಗಳು	ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಮಟ್ಟ: ಪ್ರಾಥಮಿಕ			ಮಾಧ್ಯಮಿಕ			ಪ್ರೌಢಶಾಲೆ			ಡಿಪ್ಲೊಮಾ			ಪದವಿಪೂರ್ವ			ಪದವಿ			ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ			ಇತರೆ		
	ಗಂಡು	ಹೆಣ್ಣು	ಒಟ್ಟು	ಗಂಡು	ಹೆಣ್ಣು	ಒಟ್ಟು	ಗಂಡು	ಹೆಣ್ಣು	ಒಟ್ಟು	ಗಂಡು	ಹೆಣ್ಣು	ಒಟ್ಟು	ಗಂಡು	ಹೆಣ್ಣು	ಒಟ್ಟು	ಗಂಡು	ಹೆಣ್ಣು	ಒಟ್ಟು	ಗಂಡು	ಹೆಣ್ಣು	ಒಟ್ಟು	ಗಂಡು	ಹೆಣ್ಣು	ಒಟ್ಟು
ಬಳ್ಳಾರಿ		1	1	1		1								1	1							1		1
ಹೊಸಪೇಟೆ		1	1	2		2	1	1	2				1	2	3	1		1						
ಕಮಲಾಪುರ	3	3	6	6	2	8	2	2	4	1		1												
ಕೂಡ್ಲಿಗಿ	5	3	8	12	14	26	19	14	33	4		4	4	4	8		5	5	2		2		2	2
ಎ. ದಿಬ್ಬದ ಹಳ್ಳಿ	5	7	12	8	9	17	3	4	7	1	1	2	2		2	4		4	1		1			
ಕರ್ನಾರಹಟ್ಟಿ	13	8	21	6	3	9	6		6				1		1									
ಮರಬನಹಳ್ಳಿ	3	3	6	6	3	9		3	3															
ನಾಗರ ಹುಣಸೆ	2	1	3	2		2	2	1	3	1		1												
ಸೋವೇನಹಳ್ಳಿ	3	8	11	10	5	15	1	2	3															
ಸಂಡೂರು	11	11	22	11	7	18	5	5	10				1		1		1	1						
ಸಿರಗುಪ್ಪ	6	3	9	9	3	12	2	1	3				1		1				1		1			
ಒಟ್ಟು	**51**	**49**	**100**	**73**	**46**	**119**	**41**	**33**	**74**	**7**	**1**	**8**	**10**	**7**	**17**	**5**	**6**	**11**	**4**		**4**	**1**	**2**	**3**
ಅನಂತನಹಳ್ಳಿ	5	1	6	2	1	3	2	1	3															
ಚನ್ನಗಿರಿ																								
ಕೆಂಚಾಪುರ	18	14	32	16	8	24	11	1	12	1		1	6		6	1		1						
ಯರಬಳ್ಳಿ	70	71	141	79	65	145	36	19	55	14	7	21	25	7	32	9		9	1	1	2	2		2
ಒಟ್ಟು	**93**	**86**	**179**	**97**	**74**	**172**	**49**	**21**	**70**	**15**	**7**	**22**	**31**	**7**	**38**	**10**		**10**	**1**	**1**	**2**	**2**		**2**

	ಗಂಡು	ಹೆಣ್ಣು	ಒಟ್ಟು	ಗಂಡು	ಹೆಣ್ಣು	ಒಟ್ಟು	ಗಂಡು	ಹೆಣ್ಣು	ಒಟ್ಟು	ಗಂಡು	ಹೆಣ್ಣು	ಒಟ್ಟು	ಗಂಡು	ಹೆಣ್ಣು	ಒಟ್ಟು	ಗಂಡು	ಹೆಣ್ಣು	ಒಟ್ಟು	ಗಂಡು	ಹೆಣ್ಣು	ಒಟ್ಟು	ಗಂಡು	ಹೆಣ್ಣು	ಒಟ್ಟು
ಆರ್ಯಾಳ	5	9	14	13	7	20	11	6	17	1		1	3		3	1		1						
ಬಸವಪಟ್ಟಣ್ಣ	4	2	6	9	5	14	6	1	7				1		1	2		2						
ಚಿಕ್ಕ ಬೆಣಕಲ್ಲು	1	2	3	4	1	5	1		1															
ಎಚ್.ಜಿ. ರಾಮನಗರ	2		2	1	2	3																		
ಹಿರೆ ಬೆಣಕಲ್ಲು	2	3	5	2	2	4	2	2	4				4		4	1		1						
ಹೇಮಗುಡ್ಡ	6	2	8	2	1	3	1		1															
ಜಬಲಗುಡ್ಡ																								
ಕನಕಗಿರಿ																								
ಸಾಲುಣಚಿಮರ ಮಲ್ಲಾಪುರ	9	5	14	7	10	17	11	2	13				6		6	2		2						
ವಡ್ಡರಹಟ್ಟಿ	2		2	1	3	4	4	4	8	2		2	4	2	6	2	1	3	1		1			
ಕುಷ್ಟಗಿ	20	24	44	17	9	26	13	12	25	3		3	10	4	14	5		5				1		1
ಕುಕ್ಕನೂರು		5	5	4		4	1		1															
ಒಟ್ಟು	51	52	103	60	40	100	50	27	77	6		6	28	6	34	13	1	14	1		1	1		1
ಶಿವಮೊಗ್ಗ	5	3	8	3	1	4		9	9	2	2	4				1	2	3						
ಕುಂಸಿ				4	2	6	2	1	3										2		2	-1		1
ದೇವರನರಸೀಪುರ	1		1	2	1	3	9	4	13	1		1	2		2									
ಆನೆಗದ್ದೆ	1	2	3	2	2	4	2	2	4							1	1	2						
ಹೊನ್ನಬೈಲ	1	1	2	2	2	4	1		1															
ಮಲೆಮನೆ	5	2	7	6		6																		
ಸುತ್ತಿ	1		1		2	2	2	1	3				1		1									
ಸೊನಲೆ	7	5	12	1	9	10	5	7	12					2	2	1		1						
ಯಲ್ಲದ ಕೋಣಿ	6	9	15	14	11	26	8	6	14				2		2		1	1						

ಗ್ರಾಮಗಳು	ಗಂಡು	ಹೆಣ್ಣು	ಒಟ್ಟು	ಗಂಡು	ಹೆಣ್ಣು	ಒಟ್ಟು	ಗಂಡು	ಹೆಣ್ಣು	ಒಟ್ಟು	ಗಂಡು	ಹೆಣ್ಣು	ಒಟ್ಟು	ಗಂಡು	ಹೆಣ್ಣು	ಒಟ್ಟು	ಗಂಡು	ಹೆಣ್ಣು	ಒಟ್ಟು	ಗಂಡು	ಹೆಣ್ಣು	ಒಟ್ಟು	ಗಂಡು	ಹೆಣ್ಣು	ಒಟ್ಟು
ಅವಲಗೋಡು				1	2	3										1		1						
ಹೊಳಕಟ್ಟೆ ಎನ್.	1	2	3		2	2	4		4															
ಪುರ	10	10	20	24	12	36	10	8	18							1		1						
ಸಂಗದ್ದೆ							1		1															
ಮಂಚಿಕೊಪ್ಪ	1	2	3	3		3	4	1	5		1	1	1		1	1		1						
ಕಣಬೂರು	1	2	3	1	1	2		1	1				1		1									
ಕನ್ನಲಗಿ	9	13	22	6	7	13	7	5	12					1	1									
ಕಳ್ಳಿಗದ್ದೆ		1	1	1		1		2	2											1	1			
ಮುನಿಯೂರು	3		3	4	2	6																		
ಹೊಸಕರ ಮಳಲಿಮಠ	2	1	3	3	4	7	4	2	6					1	1									
ಒಟ್ಟು	54	53	107	77	60	138	59	49	108	3	3	6	7	4	11	6	4	10	2	1	3	1		1
	250	240	496	307	220	529	199	130	329	31	11	42	76	24	100	34	11	45	8	2	10	5	2	7

	ಕಸುಬುಗಳು																					ಸರ್ಕಾರಿ ಸೌಲಭ್ಯಗಳು					
	ಕೃಷಿ			ಕೃಷಿಕೂಲಿ			ಕರಕುಶಲಕಲೆ			ಸಣ್ಣ ವ್ಯಾಪಾರ			ಸರ್ಕಾರಿ			ಖಾಸಗಿ			ಇತರೆ			ವಿಧವಾವೇತನ			ಅಂಗವಿಕಲ		
ಗ್ರಾಮಗಳು	ಗಂಡು	ಹೆಣ್ಣು	ಒಟ್ಟು	ಗಂಡು	ಹೆಣ್ಣು	ಒಟ್ಟು	ಗಂಡು	ಹೆಣ್ಣು	ಒಟ್ಟು	ಗಂಡು	ಹೆಣ್ಣು	ಒಟ್ಟು	ಗಂಡು	ಹೆಣ್ಣು	ಒಟ್ಟು	ಗಂಡು	ಹೆಣ್ಣು	ಒಟ್ಟು	ಗಂಡು	ಹೆಣ್ಣು	ಒಟ್ಟು	ಗಂಡು	ಹೆಣ್ಣು	ಒಟ್ಟು	ಗಂಡು	ಹೆಣ್ಣು	ಒಟ್ಟು
ಬಳ್ಳಾರಿ													1		1												
ಹೊಸಪೇಟೆ																1		1	3		3						
ಕಮಲಾಪುರ				4	12	16				1	1	2							5	1	6						
ಕೂಡ್ಲಿಗಿ	3	2	5	4	4	8				4	5	9	10	4	14	7		7	3		3						
ಎ. ದಿಬ್ಬದ ಹಳ್ಳಿ	5	3	8	12	11	23				2		2		1	1	1		1	2		2						
ಕರ್ನಾರಹಟ್ಟಿ				27	29	56					1	1	1		1		1	1									
ಮರಬನಹಳ್ಳಿ				19	23	42													1		1						
ನಾಗರ ಹುಣಸೆ				1	1	2								1	1												
ಸೋವೆನಹಳ್ಳಿ				19	18	37																					
ಸಂಡೂರು				11	14	25				2	1	3				4		4	14		14						
ಸಿರಗುಪ್ಪ	2	3	5	14	14	28													2		2						
ಒಟ್ಟು	**10**	**8**	**18**	**141**	**126**	**237**				**9**	**8**	**17**	**-12**	**6**	**18**	**13**	**1**	**14**	**30**	**1**	**31**	-					
ಅನಂತನಹಳ್ಳಿ							16	9	25																		
ಚನ್ನಗಿರಿ				5	6	11																					
ಕೆಂಚಾಪುರ	11	4	15	11	13	24	23	13	36							2		2	2		2						
ಯರಬಳ್ಳಿ	25	4	29	81	62	143	78	80	158	10		10	15	5	20	1		1	5	1	6		7	7			
ಒಟ್ಟು	**36**	**8**	**44**	**97**	**81**	**178**	**117**	**102**	**219**	**10**		**10**	**15**	**5**	**20**	**3**		**3**	**7**	**1**	**8**		**7**	**7**			

	ಗಂಡು	ಹೆಣ್ಣು	ಒಟ್ಟು	ಗಂಡು	ಹೆಣ್ಣು	ಒಟ್ಟು	ಗಂಡು	ಹೆಣ್ಣು	ಒಟ್ಟು	ಗಂಡು	ಹೆಣ್ಣು	ಒಟ್ಟು	ಗಂಡು	ಹೆಣ್ಣು	ಒಟ್ಟು	ಗಂಡು	ಹೆಣ್ಣು	ಒಟ್ಟು	ಗಂಡು	ಹೆಣ್ಣು	ಒಟ್ಟು	ಗಂಡು	ಹೆಣ್ಣು	ಒಟ್ಟು	ಗಂಡು	ಹೆಣ್ಣು	ಒಟ್ಟು
ಆರ್ಹಾಳ	3	2	5	56	68	124							2	1	3				8		8		4	4			
ಬಸವಪಟ್ಟಣ	4	2	6	4	2	6				1		1	1		1				2		2						
ಚಿಕ್ಕ ಬೇಣಕಲ್ಲು				4	4	8																					
ಎಚ್.ಜಿ. ರಾಮನಗರ	2	1	3	4	4	8																					
ಹಿರೆ ಬೇಣಕಲ್ಲು	6	1	7	2'	2	4				1		1													1		1
ಹೇಮಗುಡ್ಡ							12	12	24																		
ಜಬಲಗುಡ್ಡ					1	1	2	1	3																		
ಕನಕಗಿರಿ				1	3	4																					
ಸಾಲುಂಚಿಮರ ಮಲ್ಲಾಪುರ	11	4	15	8	7	15				3	1	4															
ವಡ್ಡರಹಟ್ಟಿ	2		2	5	6	11							2		2	3		3	5		5				1		1
ಕುಷ್ಟಗಿ	1	1	2	27	33	60	15	19	34	12	8	20	1	1	2				6	1	7						
ಕುಕ್ಕನೂರು				8	7	15																					
ಒಟ್ಟು	29	11	40	119	137	256	29	32	61	17	9	26	6	2	8	3		3	21	1	22		4	4	2		2
ಶಿವಮೊಗ್ಗ										4	5	9	1	2	3	2	1	3	1		1						
ಕುಂಸಿ	-.			7	5	12	4	4	8	-.				1	1				7	4	11						
ದೇವರನರಸೀಪುರ	4	3	7	23	17	40																					
ಆನೆಗದ್ದೆ				5	4	9				1	1	2															
ಹೊನ್ನಬೈಲ	1		1	3	2	5																					
ಮಲೆಮನೆ				7	4	11																					
ಸುತ್ತಿ				2	1	3													2		2						
ಸೊನಲೆ	2		2	9	10	19				2		2	1		1					1	1						
ಯಲ್ಲದ ಕೋಣೆ	2		2	18	11	29				3		3								2	2						

ಗ್ರಾಮಗಳು	ಕೃಷಿ			ಕೃಷಿಕೂಲಿ			ಕರಕುಶಲಕಲೆ			ಸಣ್ಣ ವ್ಯಾಪಾರ			ಸರ್ಕಾರಿ			ಖಾಸಗಿ			ಇತರೆ			ವಿಧವಾವೇತನ			ಅಂಗವಿಕಲ		
	ಗಂಡು	ಹೆಣ್ಣು	ಒಟ್ಟು	ಗಂಡು	ಹೆಣ್ಣು	ಒಟ್ಟು	ಗಂಡು	ಹೆಣ್ಣು	ಒಟ್ಟು	ಗಂಡು	ಹೆಣ್ಣು	ಒಟ್ಟು	ಗಂಡು	ಹೆಣ್ಣು	ಒಟ್ಟು	ಗಂಡು	ಹೆಣ್ಣು	ಒಟ್ಟು	ಗಂಡು	ಹೆಣ್ಣು	ಒಟ್ಟು	ಗಂಡು	ಹೆಣ್ಣು	ಒಟ್ಟು	ಗಂಡು	ಹೆಣ್ಣು	ಒಟ್ಟು
ಅವಲಗೋಡು	1		1	3		3																					
ಹೊಳಕಟ್ಟೆ ಎನ್.				3	4	7																					
ಪುರ	11	2	13	29	34	63	1		1										4	3	7						
ಸಂಗದ್ದೆ				2	2	4													1		1						
ಮಂಚಿಕೊಪ್ಪ	12	1	13	7	5	12							1	1	2												
ಕಣಬೂರು	3	1	4																								
ಕನ್ನಲಗಿ	5		5	13	18	31														1	1						
ಕಳ್ಳಗದ್ದೆ	1		1	1	1	2														1	1						
ಮುನಿಯುರು				5	4	9																					
ಹೊಸಕರೆ ಮಳಲಿಮಠ	6	1	7	7		7													1		1						
ಒಟ್ಟು	48	8	56	144	122	266	5	4	9	10	6	16	3	4	7	2	1	3	16	12	28						
	123	35	158	471	466	937	151	138	289	46	23	69	36	17	53	21	2	23	74	15	89		11	11	2		2

ಗ್ರಾಮಗಳು	ಭೂ ಹಿಡುವಳಿ ಎಕರೆಗಳಲ್ಲಿ			ಪಶುಸಂಪತ್ತು					ಮನೆಗಳ ಮಾದರಿ							ಸೌಲಭ್ಯಗಳು									
	ಒಣ	ನೀರಾವರಿ	ಒಟ್ಟು	ಎತ್ತು	ಎಮ್ಮೆ	ಆಕಳು	ಕುರಿ	ಮೇಕೆ	ಗುಡಾರ	ಗುಡಿಸಲು	ಟಿನ್	ಮಾಳಿಗೆ	ಆರ್.ಸಿ.ಸಿ.	ಹೆಂಚಿನ	ಜನತಾ	ಬಾಡಿಗೆ	ಪಡಿತರ ಚೀಟಿ	ವಿದ್ಯುತ್	ಬಂಡಿ	ಸೈಕಲ್	ಸ್ಕೂಟರು	ಅಂಗಡಿ	ರೇಡಿಯೋ	ಟೇಪರಿಕಾರ್ಡ	ಟಿ.ವಿ.
ಬಳ್ಳಾರಿ																1	1	1			1		1	1	1
ಹೊಸಪೇಟೆ	5		5									1	1				2	2		2	1	1		2	2
ಕಮಲಾಪುರ					3	1				5	2				1		7	6		3		2			2
ಕೂಡ್ಲಿಗಿ	36.5	5	41.5	8	14	10	23	13		1		12	3		4	1	19	18	2	5	3	1	4	8	12
ಎ. ದಿಬ್ಬದ ಹಳ್ಳಿ	34	14	48	18		20				2		5		2	2		9	8	1	3		1	1		
ಕರ್ನಾರಹಟ್ಟಿ	25		25	4		3				13					6		15	5		1					
ಮರಬನಹಳ್ಳಿ	19		19	8		3				2		1		1	4	4	5	3		1					
ನಾಗರ ಹುಣಸೆ	6		6	2								2					2	2		1					1
ಸೋವೆನಹಳ್ಳಿ	19		19	16		3		2		1		9	1		1		9	8							
ಸಂಡೂರು	35		35	6	5	3				4		6	1	1			9	9	1	2		2		2	7
ಸಿರುಗುಪ್ಪ	24	6	30	6	9	7	50	40		1		2			1		4	3	1	4	1		1	1	2
ಒಟ್ಟು	**204**	**25**	**228.5**	**68**	**31**	**50**	**73**	**55**		**29**	**2**	**38**	**6**	**4**	**19**	**6**	**82**	**65**	**5**	**22**	**6**	**7**	**7**	**14**	**27**
ಅನಂತನಹಳ್ಳಿ						3									9		9								
ಚನ್ನಗಿರಿ					1	4	2	2	5																
ಕೆಂಚಾಪುರ	51	10	61	10	11	6	16	40				1		16	7	1	16	10		3	1			3	3
ಯರಬಳ್ಳಿ	362	52.5	414	63	65	47	199	55		6		4	1	90	13	1	48	64	4	4	3	1	5	19	31
ಒಟ್ಟು	**413**	**62.5**	**475**	**73**	**77**	**60**	**217**	**97**	**5**	**6**		**5**	**1**	**106**	**29**	**2**	**73**	**74**	**4**	**7**	**4**	**1**	**5**	**22**	**34**

ಗ್ರಾಮಗಳು	ಒಣ	ನೀರಾವರಿ	ಒಟ್ಟು	ಎತ್ತು	ಎಮ್ಮೆ	ಆಕಳು	ಕುರಿ	ಮೇಕೆ	ಗುಡಾರ	ಗುಡಿಸಲು	ಟಿನ್	ಮಾಳಿಗೆ	ಆರ್.ಸಿ.ಸಿ.	ಹೆಂಚಿನ	ಜನತಾ	ಬಾಡಿಗೆ	ಪಡಿತರ ಚೀಟಿ	ವಿದ್ಯುತ್	ಬಂಡಿ	ಸೈಕಲ್	ಸ್ಕೂಟರು	ಅಂಗಡಿ	ರೇಡಿಯೋ	ಟೇಪರಿಕಾರ್ಡ	ಟಿ.ವಿ.
ಆರ್ಹಾಳ	12	31	43	9	14	6	50	27		16		15		11	3		9	4	4						
ಬಸವಪಟ್ಟಣ್ಣ		14	14	2	2							1		5			2	5		1	1				2
ಚಿಕ್ಕ ಬೆಣಕಲ್ಲು	1.5		1.5											1	1		2	1							
ಎಚ್.ಜಿ. ರಾಮನಗರ		10	10	2	1	1				1				2											
ಹಿರೆ ಬೆಣಕಲ್ಲು		26	26	2	2					2		1		2	2										
ಹೇಮಗುಡ್ಡ										4				1	1		3								
ಜಬಲಗುಡ್ಡ										1					1										
ಕನಕಗಿರಿ	4.5		4.5	1			6			1							1								
ಸಾಲುಂಚಿಮರ ಮಲ್ಲಾಪುರ	2	42.5	44.5	8	29	8	6	9				3	2	10	2		11	15	3	8	5	2	1	6	14
ವಡ್ಡರಹಟ್ಟಿ		16.5	16.5			2				2		1		3			5	5		1	2			2	3
ಕುಷ್ಟಗಿ	24	8.5	32.5	4	1	2	2			8		11	4	13	2		22	17		4	1	4	2	6	8
ಕುಕ್ಕನೂರು										3				2			1	1							1
ಒಟ್ಟು	44	149	192.5	28	49	19	64	36		38		32	6	50	12		56	48	7	14	9	6	3	14	28
ಶಿವಮೊಗ್ಗ		2	2		2	1								6		1	6	6		5	1	1		3	3
ಕುಂಸಿ	8		8	2						1				10			7	7		1	1			1	5
ದೇವರನರಸೀಪುರ	1.5	3.5	5	2	2					2				10	1		8	4	1	1					3
ಆನೆಗದ್ದೆ					3	3				2				3				2		2		1		1	1
ಹೊನ್ನಬೈಲ		2	2		4	5								2			1	2		1				1	1
ಮಲೆಮನೆ					1	2								2			1	2		2					1
ಸುತ್ತಿ						2								2											
ಸೊನಲೆ		6	6		9	8				5				6		1	3	4		2	2			1	2
ಯಲ್ಲದ ಕೋಣೆ		2	2	2	10	6	5			6				7			1	1		6	1	1			1

ಗ್ರಾಮಗಳು	ಒಣ	ನೀರಾವರಿ	ಒಟ್ಟು	ಎತ್ತು	ಎಮ್ಮೆ	ಆಕಳು	ಕುರಿ	ಮೇಕೆ	ಗುಡಾರ	ಗುಡಿಸಲು	ಟಿನ್	ಮಾಳಿಗೆ	ಆರ್.ಸಿ.ಸಿ.	ಹೆಂಚಿನ	ಜನತಾ	ಬಾಡಿಗೆ	ಪಡಿತರ ಚೀಟಿ	ವಿದ್ಯುತ್	ಬಂಡಿ	ಸೈಕಲ್	ಸ್ಕೂಟರು	ಅಂಗಡಿ	ರೇಡಿಯೋ	ಟೇಪರಿಕಾರ್ಡ	ಟಿ.ವಿ.
ಅವಲಗೋಡು	5		5	2		2								1				1			1				1
ಹೊಳೆಕಟ್ಟೆ ಎನ್.	6		6	6	2	2								3			3	3	1	3			2	2	
ಪುರ	12	19	31	32	14	17				1				30			16	13	4	18	4		1	2	10
ಸಂಗದ್ದೆ					1		20							1			1	1		1				1	1
ಮಂಚಿಕೊಪ್ಪ		24.5	24.5	8	2	8				1				7			7	7	1	1	1			2	2
ಕೊಟ್ಟೂರು		4	4		2	1								2						1					
ಕನ್ನಲಗಿ		6	6	2	5	5								13			3	2	1	1			1	1	1
ಕಳ್ಳಗದ್ದೆ		2	2		2	3								2			1	1							
ಮುನಿಯೂರು					2	1								3				1		1					
ಹೊಸಕೆರೆ ಮಳಲಿಮಠ		10	10	6	5	6				1				5			3	4		3			1		3
ಒಟ್ಟು	33	81	113.5	62	66	72	25			19				115	1	2	61	61	8	49	11	3	5	15	35
	694	317	1011	231	223	201	379	188	5	92	2	74	13	275	61	11	272	248	24	92	30	17	20	65	124

* ಛಾಯಾಚಿತ್ರಗಳು

ಡೊಂಬರ ಬಿಡಾರ

ಅಲೆಮಾರಿಗಳ ವಾಸದ ನೆಲೆ

ಅಲೆಮಾರಿಗಳ ವಾಸಸ್ಥಾನ

ಅರೆ ಅಲೆಮಾರಿಗಳ ವಾಸಸ್ಥಾನ

ನೆಲೆನಿಂತ ಕೃಷಿಕ ಡೊಂಬರ ಮನೆ

ನೆಲೆನಿಂತ ಡೊಂಬರ ವಾಸಸ್ಥಾನ

ನೆಲೆನಿಂತ ಕೃಷಿಕರ ವಾಸಸ್ಥಾನ

ಸ್ಥಿತಿವಂತ ಡೊಂಬರ ವಾಸಸ್ಥಾನ

ಆಟದ ಸಿದ್ಧತೆಗೆ ತಯಾರಿಕೆ

ವಾದ್ಯದಲ್ಲಿ ಭಾಗಿ

ಪ್ರದರ್ಶನದ ಕೇಂದ್ರ ಬಿಂದುವಾಗಿ ಸ್ತ್ರೀಯರು

ಬೆಚ್ಚಿಬೀಳುವ ಕಸರತ್ತಿನಲ್ಲಿ

ವಿಭಿನ್ನ ಕಸರತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಹುಡುಗಿಯರು

ಆಟದಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳ ಸಹಭಾಗಿತ್ವ

ಆಟದ ಭಂಗಿ

ಆಟದ ಭಂಗಿ

ಗಳದ ಸಹಾಯದೊಂದಿಗೆ ನಡಿಗೆ

ಆಟದ ಭಂಗಿ

ನರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳು

ಆಕರ್ಷಕ ವಿಸ್ಮಯ ಭಂಗಿ

ಸೈಕಲ್ ಮೇಲೆ ಕಸರತ್ತು

ಹಗ್ಗದ ಮೇಲೆ ತಟ್ಟೆನಡಿಗೆ

ಮಗುವಿನ ವಿಸ್ಮಯ ಭಂಗಿ

ಆಟದ ಭಂಗಿ

ಹಗ್ಗದ ಮೇಲೆ ಗಾಲಿನಡಿಗೆ

ಕಬ್ಬಿಣರಾಡನ್ನು ಗಂಟಲಿನಿಂದ ಬಾಗಿಸುತ್ತಿರುವುದು

ಕಬ್ಬಿಣರಾಡನ್ನು ಬಾಗಿಸಿರುವುದು

ಹೆಗಲ ಮೇಲೆ ನಿಂತು ನರ್ತಿಸುತ್ತಿರುವುದು

ಆಟದ ಭಂಗಿ

ಆಟದ ಭಂಗಿ

ಬಾಲೆಯ ಸಾಹಸ

ಹಲ್ಲಿನಿಂದ ತುಂಬಿದ ಕೊಡ ಎತ್ತುತ್ತಿರುವುದು

ಆಟದ ಭಂಗಿ

ಗಳದ ಮೇಲೆ ಬಾಲೆಯ ಭಂಗಿ

ಪ್ರಾಣದೊಂದಿಗೆ ಸೆಣಸಾಟದ ಭಂಗಿ

ಗಳದ ಸಹಾಯದಿಂದ ಹಗ್ಗದ ನಡಿಗೆ

ದೊಂಬರಾಟ ವೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವ ಜನಸ್ತೋಮ

ಕೋತಿ ಕುಣಿಸುತ್ತಿರುವುದು

ನಾಯಿಯಿಂದ ಆಟ ಆಡಿಸುತ್ತಿರುವುದು

ಅದ್ವಿತೀಯ ಸಾಹಸ

ಕೃಷಿ ಕೂಲಿ ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದು

ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿ ದವಸಗಳ ಒಕ್ಕಣಿಕೆ

ಶೇಂಗಾ ಆರಿಸುತ್ತಿರುವುದು

ಕಳೆ ತೆಗೆಯುತ್ತಿರುವುದು

ದವಸ ತೂರುತ್ತಿರುವುದು

ಶೇಂಗಾ ಹರಿಯುತ್ತಿರುವ ಕೃಷಿಕೂಲಿಗಳು

ಶೇಂಗಬಳ್ಳಿ ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಬಾಲಕಿ

ಎತ್ತುಗಳ ಆಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ಅಲೆದಾಟ

ಉತ್ಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ ಸಮಾನತೆ

ಕರಕುಶಲ ಕಲೆ ವೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವ ಸಂಶೋಧಕರು

ಉತ್ಪಾದನಾ ಸಿದ್ಧತೆಯಲ್ಲಿ ನಿರತ

ವಿಗ್ರಹ ತಯಾರಿಸುತ್ತಿರುವುದು

ವಿಗ್ರಹ ತಯಾರಿಕೆ

ಗೃಹ ವಸ್ತು ತಯಾರಿಕೆ

ಗೃಹ ವಸ್ತು ತಯಾರಿಕೆ

ಕೃಷಿ ಉಪಕರಣ ತಯಾರಿಕೆ

ಕೃಷಿಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುವ ಹಿರಿಯ

ಹಾಲು ಕರೆಯುತ್ತಿರುವ ಯುವತಿ

ಹಾಲಿನ ಮಾರಾಟದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುವುದು

ಮಜ್ಜಿಗೆ ತಯಾರಿಸುತ್ತಿರುವುದು

ಕುರಿ ಸಾಕಾಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ ನಿರತ

ಹಂದಿ ಸಾಕಾಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ ನಿರತ

ಗಿಡಮೂಲಿಕೆ ಔಷಧಿಯ ಸಿದ್ಧತೆಯಲ್ಲಿ ಭಾಗಿ

ಹೂ ಮಾರಾಟದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುವುದು

ಗ್ರಾಹಕರಿಗಾಗಿ ಕಾಯುತ್ತಿರುವುದು

ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿನ ತರಕಾರಿ ವ್ಯಾಪಾರ

ಬಾಳೆಹಣ್ಣಿನ ಮಾರಾಟ

ಮುದ್ದೆ ತಯಾರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆ

ಮೈನೆರೆತ ಕನ್ಯೆಯನ್ನು ಗಂಗೆಪೂಜೆ ಮಾಡಿ ತರುವುದು

ಬಾಲ್ಯವಿವಾಹ

ಬಾಲ್ಯವಿವಾಹ

ನವದಂಪತಿಗಳ ಎತ್ತಿನ ಮೆರವಣಿಗೆ

ವೈವಾಹಿಕ ಕ್ರಿಯೆ

ವಧುವಿಗೆ ಉಡಿ ತುಂಬುತ್ತಿರುವುದು

ಧಾರ್ಮಿಕ ಕ್ರಿಯೆ ನೆರವೇರಿಕೆ

ಆಧುನಿಕ ವಿವಾಹದ ಪ್ರಭಾವ

ಮನೆ ತುಂಬಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವುದು

ಸಮುದಾಯದ ಧಾರ್ಮಿಕ
ಕಾರ್ಯಕಲಾಪ

ಬಲಿ ಆರಾಧನೆ

ಭವಿಷ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿರುವ ಜೋಗತಿ

ಭಿಕ್ಷೆ ಬೇಡುತ್ತಿರುವ ಜೋಗತಿ

ಸಮುದಾಯದ ದೇವದಾಸಿಯರು

ಸಂಸ್ಕೃತೀಕರಣಕ್ಕೆ ಕಾಲಿಡುತ್ತಿರುವುದು

ಡೊಂಬರ ಸೂಲಗಿತ್ತಿ

ಡೊಂಬರ ಸಮುದಾಯದ ಶಿಕ್ಷಕಿ

ಭಿಕ್ಷೆ ತ್ಯಜಿಸಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಕಲಿಯುತ್ತಿರುವ ಬಾಲಕಿ

ಕಸೂತಿ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುವುದು

ಅಂಗಡಿ ಮಾರಾಟದಲ್ಲಿ ನಿರತ

ಬಿಕೋ ಅನ್ನುತ್ತಿರುವ ಡೊಂಬರ ಹಳ್ಳಿ

ಹಿತವರ್ಧಕ ಸಂಘದ ಕಛೇರಿ

ಹಿತವರ್ಧಕ ಸಂಘದ ಜಾಗೃತಿ ಸಭೆ

ಸಂದರ್ಶನ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಸಂಶೋಧಕಿ

ಪಾರಿಜಾತ ನಾಟಕ ಪ್ರದರ್ಶನದಲ್ಲಿ
ನಿರತರಾಗಿರುವುದು

ರಂಗ ಕಲಾವಿದೆ
ಶ್ರೀಮತಿ ಕೌಜಲಗಿ ನಿಂಗಮ್ಮ

ರಂಗ ಕಲಾವಿದೆ

ಡೊಂಬರ ಸತ್ಯಮ್ಮನ ವಂಶದ

(ಬಿ.ಗಂಗಮ್ಮ